

שבוע פרשת לך לך

(10 - 16 Oktober 10)

ב' - ח' מרחשון ה'תשע"א

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

זמנה משהאיר היום עד שקיעת החמה - אך חשוב להניחן מיד בבוקר

היום, על לבבך. וּשְׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְכְךָ וּבְקוֹמְךָ. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ תִשְׁמָעוּ אֶל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוָּה אֲתֶכֶם הַיּוֹם, לֹאֲהַבְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיכֶם וּלְעַבְדּוֹ, בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטָּר אֲרָצְכֶם בַּעֲתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ, וְאִסַּפְתִּי דִגְגָךָ וְתִירְשְׁךָ וְיִצְהָרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ לְבַהֲמֹתֶיךָ, וְאָכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ. הַשְׁמִירוּ לָכֵם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וּסְרַתֶּם וּעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יְיָ בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטָּר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֲבַדְתֶּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יְיָ נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יָדְכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת גְּבוּיָם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְכְךָ וּבְקוֹמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְרָהָם לֵאמֹר, לָתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמְרַתְּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל פְּנֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנוּ עַל צִיצֵת הַפֶּנֶף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וּרְאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יְיָ, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּ אֲחֵרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זֵנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהָיִיתֶם קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתֶכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹיֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מִקְבֵּל עָלֵי מְצוֹת עֲשֵׂה שָׁל וְאַהֲבַת לְרַעַךְ פְּמוֹךְ מְצוּה לְהַתְפַּלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תַּפִּילַת שְׁחִירַת כּוֹלָל שִׁיעוֹר תַּהֲלִים כְּפִי שִׁמְחָתְךָ לִימֵי הַחוּדֶשׁ.
יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יֹשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁחַחֲזַרְתָּ בִּי נִשְׁמָתִי בְּחִמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך. **בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:**
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר פֶּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם: וַיְבָרֶךְ יְהוָה וַיִּשְׁמְרֵךְ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַגֵּךְ: יִשְׂאֵל יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שָׁלוֹם:
וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של־יד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מְצוֹת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

שָׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:
בלחש: בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
וְאַהֲבַת אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ תְּהִדְבָּרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלחוכה נותן צדקה (לבר משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיתבנו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשיתיות "לה'") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קט

חברו דוד בברחו מפני שאול ובאותו פעם היה לו חרבה שונאים שהיו מדברים רק רע עליו והיו מראין אליו כאלו היו אוהביו לכך היה מקללם במר נפשו:

א לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד מְזִמּוֹר אֱלֹהֵי תְהִלָּתִי אֶל־תַּחֲרֹשׁ: ב פִּי פִי רָשָׁע וּפִי־מִרְמָה עָלַי פָּתְחוּ דִּבְרוּ אֵתִי לְשׁוֹן שָׁקֶר: ג וּדְבָרִי שִׁנְאָה סִבְבוּנִי וַיִּלַּחֲמוּנִי חֲנָם: ד תַּחַת־אֹהֲבָתִי יִשְׁטְנוּנִי וְאֲנִי תַפְלָה: ה וַיִּשְׁימוּ עָלַי רָעָה תַּחַת טוֹבָה וְשִׁנְאָה תַּחַת אֹהֲבָתִי: ו הִפְקֵד עָלַי רָשָׁע וְשָׁטָן יַעֲמֵד עַל־יְמִינִי: ז בַּהֲשֹׁפְטוֹ יֵצֵא רָשָׁע וְתַפְלָתוֹ תִּהְיֶה לַחֲטָאָה: ח יִהְיוּ־יְמִי מַעֲטִים פִּקְדָתוֹ יִקַּח אַחֵר: ט יִהְיוּ־בָנָיו יְתוּמִים וְאִשְׁתּוֹ אֶלְמָנָה: י וְנוֹעַ יְנוּעוּ בָנָיו וְשִׁאלוּ וְדָרְשׁוּ מִחֲרֻבוֹתֵיהֶם: יא יִנְקֹשׁ גִּוְשָׁה לְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ וַיִּבְזּוּ זָרִים יִגְיעוּ: יב אֶל־יְהִי־לוֹ מִשָּׁךְ חֶסֶד וְאֶל־יְהִי חוֹנֵן לִיתוּמָיו: יג יִהְיֶה־אֲחֵרִיתוֹ לַחֲכָרִית בְּדֹר אַחֵר יִמָּח שְׁמֹם: יד יִזְכֹּר א עֵינֵי אֲבָתִיו אֶל־יְהוָה וְחַטָּאת אָמוֹ אֶל־תִּמָּח: טו יִהְיוּ נִגְדֵי־יְהוָה תָּמִיד וַיִּכָּרֶת מֵאֶרֶץ וְכָרֶם: טז יַעַן אֲשֶׁר א לֹא זָכַר עֲשׂוֹת חֶסֶד וַיִּרְדֹּף אִישׁ־עֵנִי וְאֲבִיוֹן וְנִכְאָה לִבִּי לְמוֹתָת: יז וַיֹּאכֶב קָלְלָה וְתִבּוֹאָהּ וְלֹא־חָפֵץ בְּכִרְכָּה וְתִרְחַק מִמֶּנּוּ: יח וַיִּלְבֹּשׁ קָלְלָה בְּמַדּוֹ וְתִבָּא כַּמִּים בְּקִרְבּוֹ וְכִשְׁמֹן בַּעֲצֻמוֹתָיו: יט תִּהְיֶה־לוֹ כְּבִגְד יַעֲטָה וְלִמְזֹחַ תָּמִיד יַחְגֹּרָה: כ זֹאת א פָּעֻלַת שְׁטִנִּי מֵאֵת יְהוָה וְהַדְּבָרִים רָעַע לִנְפְשִׁי: כא וְאַתָּה א יְהוָה אֲדֹנִי עֲשֵׂה־אֵתִי לְמַעַן שְׁמֹךְ בִּי־טוֹב חֶסֶדְךָ הִצִּילָנִי: כב בִּי־עָנִי וְאֲבִיוֹן אֲנִי וְלִפִּי חָלָל בְּקִרְבִּי: כג בְּצִל־כַּנְּטוּתוֹ נִהְלַכְתִּי נִנְעֲרָתִי בְּאַרְבָּה: כד בְּרַפִּי כָּשְׁלוֹ מִצֹּם וּבְשָׁרִי כָחַשׁ מִשָּׁמֶן: כה וְאֲנִי א הִיִּיתִי חֲרָפָה לָהֶם יְרֵאוֹנִי יִנְיַעוּן רֹאשָׁם: כו עֲזָרְנִי יְהוָה אֱלֹהֵי הוֹשִׁיעֵנִי כַחֲסֶדְךָ: כז וַיִּדְעוּ בִי־יָדְךָ זֹאת אַתָּה יְהוָה עֲשִׂיתָה: כח יִקְלָלוּ־הַפֹּהַ וְאַתָּה תִּבְרַךְ קָמוּ א וַיִּבְשׁוּ וַעֲבַדְךָ יִשְׁמַח: כט יִלְבָּשׁוּ שׂוֹטְנֵי פִלְמָה וַיַּעֲטוּ כַּמַּעִיל בְּשֵׁתָם: ל אֹדְהָ יְהוָה מֵאֵד בָּפִי וּבִתְאוּךָ רַבִּים אַחֲלִלְנוּ: לא בִּי־יַעֲמֹד לִימִין אֲבִיוֹן לְהוֹשִׁיעַ מִשְׁפָּטִי נַפְשׁוֹ:

קי

בו יסופר היאך ששאלו לאליעזר עבד אברהם ויספר היאך הרג אברהם מלכים גדולים וחילותם, עיין בפנים ותמצא שכל המזמור חולף על אברהם בשביל שהכיר את בוראו בילדותו לכך זכה לשם:

א לְדָוִד מְזִמּוֹר נָאֻם יְהוָה א לֹאֲדֹנִי שָׁב לִימִינִי עַד־אֲשִׁית אִיבֹיךָ הָדָם לְרִגְלֶיךָ: ב מִמָּחָה עֲזָרְךָ יִשְׁלַח יְהוָה מִצִּיּוֹן רֹדֶה בְּקִרְבִּי אִיבֹיךָ: ג עֲמֹךְ נִדְבַת בְּיָוֶם חִילְךָ בַּהֲדַר־יְקֹדֶשׁ מִרְחֹם מִשְׁחָר לְךָ טַל יִלְדָתְךָ: ד נִשְׁפַּע יְהוָה א וְלֹא יִנָּחֵם אֶת־הַכֹּהֵן לְעוֹלָם עַל־דִּבְרָתִי מִלְּפִי־צֶדֶק: ה אֲדֹנִי עַל־יְמִינְךָ מַחֲץ בְּיָוֶם־אִפּוֹ מְלָכִים: ו יִדִּין בְּגוֹיִם מֶלֶא גּוֹיֹת מַחֲץ רֹאשׁ עַל־אֶרֶץ רַבָּה: ז מִנְחַל בְּדִרְךָ יִשְׁתָּה עַל־פָּנֵי יָרִים רֹאשׁ:

מפתח כללי

מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:	א) סדר הנחת תפילין.....ב
יח) שולחן ערוך הלכות שבת	ב) מזמורי תהלים ק"ט ק"י.....ג
קכח אדמו"ר הזקן.....	ג) מאמר ד"ה אני הנה בריתי אתך (עם ביאור בדרך
יט) שולחן ערוך הלכות ברכת המזון	אפשר) ש"פ לך לך ח' מרחשון, ה'תשד"מ.....ה
קכח אדמו"ר הזקן.....	ד) שיחת שבת פרשת לך לך
כ) תורה אור – ד"ה מים רבים	ח' מרחשון ה'תשד"מ.....ט
קל אדמו"ר הזקן.....	ה) לקוטי שיחות פרשת לך לך (בלה"ק) כרך טו.....כד
כא) שערי אורה	ו) ליקוטים מתורת לוי יצחק לכ"ק הרה"ג הרה"ח
קלב אדמו"ר האמצעי.....	המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל.....כח
כב) דרך מצותיך – ספר המצוות	ז) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת לך לך.....כט
קלב אדמו"ר ה"צמח צדק".....	ח) שיעורי תהלים לשבוע פרשת לך לך.....נב
כג) תורת שמואל תרל"ב	ט) שיעורים בספר התניא (מוגה) לשבוע שבת
קלד אדמו"ר מוהר"ש.....	לשבוע פרשת לך לך.....נג
כד) קונטרס החלצו	י) לוח "היום יום" לשבוע פרשת לך לך.....סד
קלו אדמו"ר מוהרש"ב.....	יא) הלכה יומית לעיון ברמב"ם.....סו
כה) ספר המאמרים ה'תש"ב	שיעורי רמב"ם – מהדורת וגשל:
קלו אדמו"ר מוהריי"צ.....	יב) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת לך לך.....סט
כו) לקוטי דיבורים	יג) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת לך לך.....צג
קלז אדמו"ר מוהריי"צ.....	יד) – ספר המצוות לשבוע פרשת לך לך.....צד
כז) ספר הזכרונות	טו) נביאים וכתובים
קלט אדמו"ר מוהריי"צ.....	שמואל-א פרק יז-יח, דברי הימים-ב פרק לו.....צז
כח) אגרות קודש	טז) עין יעקב מסכת שבת.....צט
קמב אדמו"ר מוהריי"צ.....	יז) מסכת עבודה זרה עם ביאורים
כט) חומש לקריאת התורה פרשת לך לך	מדף נז עד דף סג.....ק
קמד ע"פ חומש "תורה תמימה".....	
ל) לוח זמנים לשבוע פרשת לך לך.....קנ	
לא) סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש.....קנא	

1 במאמר זה מבאר הרבי את התואר שנאמר באברהם אבינו "אב המון גוים",
2 והקשר של תואר זה למצוות המילה. במאמר יתבארו עניינים מופלאים בנוגע
3 למצוות המילה שנצטווה אברהם אבינו - שעניינה הוא המשכת האלקות
4 לישראל דוקא, ובהמשך לזה - "אתה בחרתנו מכל העמים" במתן תורה,
5 ושלמות הענין לעתיד לבוא -
6 כאשר "ילכו עמים רבים ואמרו
7 לכו ונעלה אל הר ה'". לאידך
8 יבאר את מדרגתם של אומות
9 העולם, נשמותיהם, ענין הגירות,
10 ומצבם לעתיד.

בס"ד. ש"פ לך לך, ח' מר-חשון ה'תשד"מ.

(הנחה בלתי מוגה)

אָנִי הִנֵּה בְּרִיתִי אִתָּךְ וְהִיטָה לְאֵב הַמֶּזֶן גּוֹיִם¹, וְיָדוּעַ
דִּיּוֹק רַבְּנוּ הַזֶּקֶן בְּדַבּוּר הַמִּתְחִיל זֶה (בְּמֵאמָר
דְּשִׁנַּת תַּקס"ב הַנֶּדְפֵס בְּסֵפֶר הַמֵּאמָרִים תַּקס"ב חֶלֶק ב'²,
וּבְנִסָּח אַחֵר גַּם בְּאוֹר הַתּוֹרָה לְאֶדְמוֹר³ הַצִּמְח צֶדֶק⁴,
הַכּוֹתֵב שְׁעֵנֶן זֶה שְׁמַע אֶדְמוֹר⁵ הַזֶּקֶן מִמּוֹרֵי הָרֵב
הַמְּגִיד נִשְׁמָתוֹ עֵדוֹן) מֵהוּ קֶשֶׁר הָעֵנִינִים, דְּכִשְׁיִמּוֹל בְּשׁוֹר
עָרְלָתוֹ יִהְיֶה אִז אֵב הַמֶּזֶן גּוֹיִם. וְנִקְדַּת הַבְּאוֹר הַמְּבָאֵר
בְּהַדְרוּשִׁים (בְּהִתְאָם לְכָל הַנִּסְחָאוֹת) הוּא, דְּהִנֵּה
אֲבָרָהֶם אֲבִינוּ הִיטָה מִדַּת הַחֶסֶד, כְּמִסְפָּר
בְּמִדְרָשֵׁי רַז"ל⁶ בְּפִשְׁטוֹת, וּבְפִרְט בְּפִנְיָמִיּוֹת הָעֵנִינִים,
וְכִדְאִיתָא בְּמִדְרָשׁ⁷ שְׁהָאֲבוֹת הֵן הֵן הַמְּרַפְּכָה, וְאֲבָרָהֶם
הִי מְרַפְּכָה לְמִדַּת הַחֶסֶד, וְכִדְאִיתָא בְּסֵפֶר הַבְּהִירָה⁸
שְׁאֵמְרָה מִדַּת הַחֶסֶד לְפָנֵי הַקֶּבֶ"ה מִיָּמֵי הָיִיתָ אֲבָרָהֶם
בְּאַרְצָא לֹא הִצְרַכְתִּי אָנִי לַעֲשׂוֹת מְלָאכְתִּי שְׁהָרִי אֲבָרָהֶם
עוֹמֵד וּמִשְׁמַשׁ בְּמִקּוּמִי. דְּמַהֲלִשׁוֹן מִיָּמֵי הָיִיתָ אֲבָרָהֶם
בְּאַרְצָא, מִשְׁמַע דְּהִינֵנוּ גַם לְפָנֵי שְׁנִמּוֹל. וּמִזָּה מוֹכֵן,
דְּעֵנִינוּ שֶׁל אֲבָרָהֶם הִיטָה הַמְּשַׁכֵּת הַחֶסֶד שְׁלִמְעָלָה.
וּמִטַּעַם זֶה הָיוּ יוֹרְדִים אִז נִשְׁמָת גְּבוּהוֹת גַּם לְאֵמּוֹת
הָעוֹלָם, כִּי הַמְּשַׁכֵּת הַחֶסֶד הִיא עַל יְדֵי הַיִּסּוּד, וְכִיּוֹן
שְׁאִז לֹא נִמּוֹל עֵדִין, וְלֹא הִיטָה הַפְּרִדַּת הָעָרְלָה מִהַיִּסּוּד
(מִהָאֲבָרָה), לְפִיכָךְ נִמְשָׁךְ הַחֶסֶד גַּם בְּאֵלָה הַשִּׁיכִים
לְבַחֲיַנַּת עָרְלָה, הִינּוּ אֵמּוֹת הָעוֹלָם.

וְהִנֵּה בְּבִאוֹר הָעֵנִין מֵה שְׁלִפְנֵי הַמִּילָה הִיטָה הַמְּשַׁכֵּת
נִשְׁמָת עֵלְיוֹנוֹת (צִדִּיקִים מְפֻלְגִים) גַּם לְאֵמּוֹת
הָעוֹלָם, מְבִיא [בְּנִסָּח אַחֵד מֵאוֹתוֹ מֵאמָר⁹] דְּגִמָּא לָזֶה
בְּפִשְׁטוֹת, וּבְפִרְט

11 כאשר צווה השם-ייתברך את
12 אברהם אבינו ע"ה למול בשר
13 ערלתו, נאמר: אָנִי הִנֵּה
14 בְּרִיתִי אִתָּךְ וְהִיטָה לְאֵב
15 הַמֶּזֶן גּוֹיִם¹, וְיָדוּעַ דִּיּוֹק
16 רַבְּנוּ הַזֶּקֶן בְּדַבּוּר
17 הַמִּתְחִיל זֶה [=במאמר
18 המתחיל בפסוק זה] (בְּמֵאמָר
19 דְּשִׁנַּת תַּקס"ב הַנֶּדְפֵס
20 בְּסֵפֶר הַמֵּאמָרִים תַּקס"ב
21 חֶלֶק ב'², וּבְנִסָּח אַחֵר
22 נִדְפֵס מֵאוֹרֵי שֶׁל רַבְּנוּ הַזֶּקֶן גַּם
23 בְּאוֹר הַתּוֹרָה לְאֶדְמוֹר³
24 הַצִּמְח צֶדֶק⁴, הַכּוֹתֵב
25 שְׁעֵנֶן זֶה שְׁמַע אֶדְמוֹר⁵
26 הַזֶּקֶן מִמּוֹרֵי הָרֵב הַמְּגִיד
27 מִמְּעוֹדֵיטֵשׁ נִשְׁמָתוֹ עֵדוֹן),
28 דְּלִכְאוּרָה אֵינוּ מוֹכֵן: מֵהוּ
29 קֶשֶׁר הָעֵנִינִים, דְּכִשְׁיִמּוֹל
30 בְּשׁוֹר עָרְלָתוֹ יִהְיֶה אִז אֵב
31 הַמֶּזֶן גּוֹיִם? וְנִקְדַּת
32 הַבְּאוֹר הַמְּבָאֵר
33 בְּהַדְרוּשִׁים [=מאמר
34 החסידות] (בְּהִתְאָם לְכָל
35 הַנִּסְחָאוֹת) הוּא, דְּהִנֵּה
36 אֲבָרָהֶם אֲבִינוּ הִיטָה
37 מִדַּת הַחֶסֶד, כְּמִסְפָּר
38 בְּמִדְרָשֵׁי רַז"ל⁶
39 בְּפִשְׁטוֹת, וּבְפִרְט
40 בְּפִנְיָמִיּוֹת הָעֵנִינִים, וְכִדְאִיתָא [=מובא]
41 הֵן הַמְּרַפְּכָה [היו בטלים לרצון ה' כמרכבה הבטלה לרוכב ואין לה רצון
42 עצמאי], וְאֲבָרָהֶם הִיטָה מִדַּת הַחֶסֶד, וְכִדְאִיתָא בְּסֵפֶר

43 הַבְּהִירָה⁶ שְׁאֵמְרָה מִדַּת הַחֶסֶד לְפָנֵי הַקֶּבֶ"ה מִיָּמֵי הָיִיתָ
44 אֲבָרָהֶם בְּאַרְצָא לֹא הִצְרַכְתִּי אָנִי לַעֲשׂוֹת מְלָאכְתִּי שְׁהָרִי
45 אֲבָרָהֶם עוֹמֵד וּמִשְׁמַשׁ בְּמִקּוּמִי. דְּמַהֲלִשׁוֹן מִיָּמֵי הָיִיתָ
46 אֲבָרָהֶם בְּאַרְצָא, מִשְׁמַע דְּהִינֵנוּ גַם לְפָנֵי שְׁנִמּוֹל. וּמִזָּה מוֹכֵן,
47 דְּעֵנִינוּ שֶׁל אֲבָרָהֶם הִיטָה
48 הַמְּשַׁכֵּת הַחֶסֶד שְׁלִמְעָלָה
49 - מִדַּת הַחֶסֶד שְׁלִמְעָלָה הִיא
50 בעולם על-ידי אברהם אבינו.
51 וּמִטַּעַם זֶה הָיוּ יוֹרְדִים אִז
52 (קוֹדֵם שְׁנִימּוֹל אֲבָרָהֶם) נִשְׁמָת
53 גְּבוּהוֹת גַּם לְאֵמּוֹת
54 הָעוֹלָם, כִּי הַמְּשַׁכֵּת
55 הַחֶסֶד שְׁנִמְשָׁכָה - כְּאִמּוֹר -
56 עַל-יְדֵי אֲבָרָהֶם אֲבִינוּ הִיא עַל
57 יְדֵי מִדַּת הַיִּסּוּד (אֲבָרָה
58 הַבְּרִית), וְכִיּוֹן שְׁאִז לֹא
59 נִמּוֹל עֵדִין, וְלֹא הִיטָה
60 הַפְּרִדַּת הָעָרְלָה מִהַיִּסּוּד
61 (מִהָאֲבָרָה), לְפִיכָךְ נִמְשָׁךְ
62 הַחֶסֶד גַּם בְּאֵלָה הַשִּׁיכִים
63 לְבַחֲיַנַּת עָרְלָה, הִינּוּ
64 אֵמּוֹת הָעוֹלָם - כּוֹחוֹת
65 הַטּוֹמָאָה - ה'קליפות' - נִקְרָאוֹת
66 'ערלה', כִּי שְׁמִבְּאוֹר רַבִּינוּ
67 ה'צמח צדק' בְּדֶרֶךְ מִצְוֵיךְ (ו),
68 ב': "כִּמוֹ שְׁהָעָרְלָה מְכַסֶּה עַל
69 בְּרִית קוֹדֵשׁ כִּי הֵם מַעֲלִימִים
70 לְאוֹר קְדוּשַׁת ה' הַמְּחִי' אֵת
71 הָעוֹלָמוֹת הַנִּשְׁפָּעִת מִמִּדַּת הַיִּסּוּד
72 טוֹב הָעֵלְיוֹן וְעוֹשִׂים עֲצָמָם לְבַחֲי'
73 יֵשׁ וְנִפְרָד, וְאֵנְחָנוּ עִם ה' חֶלֶק
74 הוֹי' עֲמוֹ הַמְּחֻזְקִים בְּתוֹרַת ה'
75 וּבְהוֹדְעַת הָאֵמֶת כִּי הוֹי' הוּא
76 הָאֱלֹקִים וְאֵין עוֹד מְלַבְּדוֹ נִצְטוּנוּ
77 לְהַסִּיר עָרְלָה וְהַסְתֵּר זֶה מֵעֵלְיָנוּ
78 וְהִינּוּ ע"י כְּרִיתָא בְּשׁוֹר הָעָרְלָה
79 בְּגִשְׁמִיּוֹת שְׁהוּא עֵנִין הַסְתֵּר הַנִּמְל'
80 וְהָעֵבֶרְתוּ מִבְּרִית קוֹדֵשׁ שְׁמִנּוּ
81 תוֹצֵאת חַיִּים".
82 וְהִנֵּה בְּבִאוֹר הָעֵנִין מֵה שְׁלִפְנֵי הַמִּילָה הִיטָה הַמְּשַׁכֵּת נִשְׁמָת
83 עֵלְיוֹנוֹת (צִדִּיקִים מְפֻלְגִים) גַּם לְאֵמּוֹת הָעוֹלָם, מְבִיא [בְּנִסָּח
84 אַחֵד מֵאוֹתוֹ מֵאמָר⁹] דְּגִמָּא לָזֶה מִמְּתוּשָׁלַח. וּמִבְּאוֹר הַסִּיבָה לְכַךְ

(1) פרשתנו יז, ד. (2) ע' תקו. וראה גם שם ע' תקד. מאמרי אדמו"ר הזקן לפרשיות התורה ח"א ע' צג. (3) בראשית כרך ד תשיג, ב. (4) ראה פרש"י ר"פ וירא ד"ה כחום היום. ובכ"מ. (5) ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו. ובכ"מ. (6) הובא בפרדס שכ"ב פ"ד. (7) סה"מ תקס"ב

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שהביא דוגמא דוקא ממתושלח: וַיֵּשׁ לְוֹמֶר, שְׁבַצְדִּיקִים מִפְּלָגִים
2 גּוֹפָא [=עצמם] הָרִי זֶה דְּגָמָא מִפְּלִיאָה. כִּי נֹסֵף לָזֶה שֶׁהוּא חֵי
3 מִסְפֵּר שָׁנִים הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר⁸ כמו שנאמר: "ויהיו כל ימי מתושלח תשע
4 ושישים שנה ותשע מאות שנה" - (969 שנה), שְׁאֵרִיכוֹת יָמִים כֻּזּוּ הָרִי זֶה

מורה על המשכת החסד

5 כו' שנמשכה בעולם קודם
6 מילתו של אברהם, הנה בנוסף
7 לזה פעלתו של מתושלח
8 היתה לא רק בעצמו
9 אלא גם בכני דורו, בני
10 דור המבול, שהיו
11 רשעים וכו'. וכידוע
12 שהקב"ה עבב את
13 המבול בו ימי אבול של
14 מתושלח⁹ כמו שנאמר "כי
15 לימים עוד שבעה אנכי ממטיר
16 על הארץ" אלו שבעת ימי אבול
17 של מתושלח הצדיק שחס
18 הקדוש-ברוך הוא על כבודו
19 ועיבב את הפורענות (רש"י).
20 והינו, דלא רק שבחיים
21 חיותו בעלמא דין
22 [=בעולם הזה] עבב את
23 המבול, אלא שגם אחר
24 מיתתו נתעבב בגללו
25 המבול לשבעה ימים,
26 אף שהיה מצב של כי
27 מלאה הארץ חסם
28 גו' ובאפן גרוע יותר
29 מדור הפלגה (פמבאר
30 במאמרי רז"ל¹¹), ובכל
31 זאת נתעבב בגללו
32 המבול לשבעה הימים.
33 ועכוב של המבול היה
34 (לא רק למטה, אלא גם
35 בכל סדר ההשתלשלות,
36 שהרי המבול היה בכל
37 סדר ההשתלשלות - כל
38 דבר הנעשה בעולמנו משתלשל
39 מהנעשה בעולמות עליונים,
40 בזמן המבול היה 'מבול' רוחני
41 למעלה (ריבוי גשמים - אורות -
42 ללא ערך לעולם, תהו ובהו)
43 ומזה נמשך המבול למטה.
44 ויתירה מזו, דכל זמן זה
45 (שנתעבב המבול בגללו)

ממתושלח. וַיֵּשׁ לְוֹמֶר, שְׁבַצְדִּיקִים מִפְּלָגִים גּוֹפָא הָרִי זֶה
דְּגָמָא מִפְּלִיאָה. כִּי נֹסֵף לָזֶה שֶׁהוּא חֵי מִסְפֵּר שָׁנִים
הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר⁸, שָׁזֶה מוֹרָה עַל הַמְשַׁכַּת הַחֲסֵד כו', הִנֵּה
פְּעֻלָּתוֹ שֶׁל מְתוּשֶׁלַח הִיָּתָה לֹא רַק בַּעֲצָמוֹ אֲלָא גַם בְּכִנֵּי
דוֹרוֹ, בְּנֵי דוֹר הַמִּבּוּל, שֶׁהָיוּ רָשָׁעִים וְכוּ'. וְכִידְעָה
שֶׁהַקֶּבֶ"ה עֵבֵב אֶת הַמִּבּוּל בְּד' יָמֵי אָבֹל שֶׁל מְתוּשֶׁלַח.⁹
וְהֵינוּ, דְּלֹא רַק שְׁבַחֲיִים חֵיָּתוֹ בְּעֵלְמָא דִּין עֵבֵב אֶת
הַמִּבּוּל, אֲלָא שְׁגַם אַחֵר מֵיָּתוֹ נִתְעַבֵּב בְּגִלְלוֹ הַמִּבּוּל
לְשִׁבְעָה יָמִים, אֵף שֶׁהָיָה מִצָּב שֶׁל כִּי מְלֵאָה הָאֶרֶץ חֲסָם
גו' וּבִאֲפִן גְּרוּעַ יוֹתֵר מְדוֹר הַפְּלִגָּה (פְּמִבְאָר בְּמֵאֲמָרֵי
רז"ל¹¹), וּבְכָל זֹאת נִתְעַבֵּב בְּגִלְלוֹ הַמִּבּוּל לְשִׁבְעָת
הַיָּמִים. וְעֹכּוֹב שֶׁל הַמִּבּוּל הָיָה (לֹא רַק לְמִטָּה, אֲלָא) גַם
בְּכָל סֹדֶר הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת, שֶׁהָרִי הַמִּבּוּל הָיָה בְּכָל סֹדֶר
הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת. וְיִתְיָרָה מְזוּ, דְּכָל זְמַן זֶה (שְׁנִתְעַבֵּב
הַמִּבּוּל בְּגִלְלוֹ) הָיָה מִצָּב שְׁאֵם יָשׁוּבוּ יִהְיוּ גְּשָׁמִי
בְּרַכָּה¹², הֵינוּ תְּכָלִית הַשְׁלָמוֹת דְּבְרַכָּה. שְׁמִכָּל זֶה מוֹכֵן
אֵיף שְׁלִפְנֵי מִילַת אֲבָרָהָם הָיָה עֲנִין נִשְׁמוֹת הַגְּבוּהוֹת
וְהַמְשַׁכַּת הַחֲסֵד שְׁלִמְעֵלָה גַם בְּאֲמוֹת הָעוֹלָם וְכוּ'.

וּבְזֶה יוֹכֵן¹³ מֵה שְׁדוּקָא אַחֲרֵי שְׁנִמּוּל אֲבָרָם נַעֲשֶׂה
לְאֵב הַמּוֹן גּוֹיִם. כִּי הִנֵּה עֲנִין אֵב הַמּוֹן גּוֹיִם הוּא
שֶׁהוּא בְּבַחֲיִנַת אֵב וּמוֹשֶׁל וְשׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם¹⁴. וְלִפְנֵי
הַמִּילָה, מִפְּיִן שֶׁהִיָּתָה הַמְשַׁכַּת הַחֲסֵד שְׁלִמְעֵלָה וְנִשְׁמוֹת
הַגְּבוּהוֹת גַם לְגוֹיִם, לְאֲמוֹת הָעוֹלָם, לְכֵן לֹא הָיָה
לְאֲבָרָם שְׁלִיטָה עֲלֵיהֶם כָּל כָּף. וְדוּקָא כְּשִׁנְמוּל אֲבָרָם,
וְנִפְרָדָה הָעֶרְלָה מִן הַבְּרִית שֶׁהוּא בְּחִינַת יְסוֹד, הֵינוּ
שְׂאִין אֲמוֹת הָעוֹלָם מְקַבְּלִים יוֹתֵר מִחֲסֵד שְׁלִמְעֵלָה כְּמוֹ
יִשְׂרָאֵל, אֲזִי דוּקָא נִפְעֵל עֲנִין אֵב הַמּוֹן גּוֹיִם, שְׁאֲבָרָהָם
הָיָה בְּבַחֲיִנַת אֵב וְשׁוֹלֵט וּמוֹשֶׁל עֲלֵיהֶם.

וְהִנֵּה יֵשׁ עוֹד פְּרוּשׁ בְּעֲנִין אֵב הַמּוֹן גּוֹיִם שֶׁהוּא אֵב
לְגִרִים¹⁵, וְגַם עֲנִין זֶה (עֲנִין הַגְּרוּת) נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי

ע' תקד. (8) בראשית ה, כז. (9) סנהדרין קח, א. הובא ברש"י נח ז, ד.
(10) נח ו, יג. (11) ראה רש"י נח יא, ט. (12) ראה רש"י נח ז, יב. וראה
לקו"ש חלק כ"ה שיחה א' לפרשת נח. (13) ראה מקומות שבהערה 2.
תו"א ריש פרשתנו. (14) ראה גם פרש"י ויגש מה, ח. פרש"י דלקמן
הערה 29. (15) רמב"ם הל' בכורים פ"ד ה"ג.

47 הָיָה מִצָּב שְׁאֵם יָשׁוּבוּ יִהְיוּ גְּשָׁמִי בְּרַכָּה¹² שכן כתוב בתחילה
48 "ויהי הגשם על הארץ" שאם יחזרו בתשובה יהיו אלו גשמי ברכה, הֵינוּ
49 תְּכָלִית הַשְׁלָמוֹת דְּבְרַכָּה. שְׁמִכָּל זֶה (מעלותיו של מתושלח) מוֹכֵן
50 אֵיף שְׁלִפְנֵי מִילַת אֲבָרָהָם הָיָה עֲנִין נִשְׁמוֹת הַגְּבוּהוֹת

והמשכת החסד

51 שְׁלִמְעֵלָה גַם בְּאֲמוֹת
52 הָעוֹלָם וְכוּ' כמו שנתבאר
53 קודם, כיון שעדיין לא נפרדה
54 ממנו הערלה, גם אומות העולם
55 יכלו לקבל השפעת החסד
56 מאברהם.

57 וּבְזֶה יוֹכֵן¹³ מֵה שְׁדוּקָא
58 אַחֲרֵי שְׁנִמּוּל אֲבָרָם
59 נַעֲשֶׂה לְאֵב הַמּוֹן גּוֹיִם
60 כְּנֵאמֹר בַּפְּסוּק: אֲנִי הִנֵּה בְרִיתִי
61 אִתְּךָ וְהָיִיתָ לְאֵב הַמּוֹן גּוֹיִם. כִּי
62 הִנֵּה עֲנִין אֵב הַמּוֹן גּוֹיִם
63 הוּא שֶׁהוּא בְּבַחֲיִנַת אֵב
64 וּמוֹשֶׁל וְשׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם¹⁴
65 וְכָל חֵיָּתוֹם עֹבְרָה דְּרֹכּוֹ. וְלִפְנֵי
66 הַמִּילָה, מִפְּיִן שֶׁהִיָּתָה
67 הַמְשַׁכַּת הַחֲסֵד שְׁלִמְעֵלָה
68 וְנִשְׁמוֹת הַגְּבוּהוֹת גַם
69 לְגוֹיִם, לְאֲמוֹת הָעוֹלָם,
70 לְכֵן לֹא הָיָה לְאֲבָרָם
71 שְׁלִיטָה עֲלֵיהֶם כָּל כָּף
72 כִּיוֵן שֶׁהִשְׁפַּעַת הַחֲסֵד מִלְמַעְלָה
73 הִיָּתָה לְכוֹלֵם כְּשׁוֹה, וְנִמְשַׁכָּה גַם
74 אֲלֵיהֶם. וְדוּקָא כְּשִׁנְמוּל
75 אֲבָרָם, וְנִפְרָדָה הָעֶרְלָה
76 מִן הַבְּרִית שֶׁהוּא בְּחִינַת
77 יְסוֹד, הֵינוּ שְׂאִין אֲמוֹת
78 הָעוֹלָם מְקַבְּלִים יוֹתֵר
79 מִחֲסֵד שְׁלִמְעֵלָה כְּמוֹ
80 יִשְׂרָאֵל, אֲזִי דוּקָא נִפְעֵל
81 עֲנִין אֵב הַמּוֹן גּוֹיִם,
82 שְׁאֲבָרָהָם הָיָה בְּבַחֲיִנַת
83 אֵב וְשׁוֹלֵט וּמוֹשֶׁל
84 עֲלֵיהֶם.

85 וְהִנֵּה יֵשׁ עוֹד פְּרוּשׁ
86 בְּעֲנִין אֵב הַמּוֹן גּוֹיִם
87 שֶׁהוּא אֵב לְגִרִים¹⁵
88 "שנאמר לאברהם: אב המון
89 גוים נתתיך. הרי הוא אב כל
90 העולם כולו שנכנסין תחת כנפי
91 השכינה" (רמב"ם, ו'גם ענין
92

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 זֶה (עֲנִין הַגְּרוֹת) נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי הַמִּילָה. וּמִבְּאֵר בְּזֶה
2 בְּהִמָּאֵמֶר¹⁶, דְּהִנֵּה נִתְּבָאֵר לַעֲלִיל דְּלִפְנֵי הַמִּילָה הֵיוּ יוֹרְדִים
3 נִשְׁמֹת גְּבוּהוֹת גַּם לְאֻמּוֹת הָעוֹלָם כִּנְ"ל, וּמִטַּעַם זֶה, לֹא
4 הָיָה עֲנִין הַגְּרוֹת לִפְנֵי מִילַת אֲבָרָם, כִּי מִפְּיָן שְׁגָם בְּאֻמּוֹת
5 הָעוֹלָם הֵיוּ נִשְׁמֹת
6 הַגְּבוּהוֹת, לָכֵן לֹא הָיָה
7 לָהֶם סִבָּה וְרִצּוֹן לְהִתְגַּיֵּר
8 כּו', מֵה שְׂאִין כֵּן אַחֲרֵי
9 מִילַת אֲבָרָהֶם שֶׁנַּעֲשָׂה
10 יְרִידָה בְּאֻמּוֹת הָעוֹלָם,
11 וְכָל הַשַּׁעַר הַגָּיֵעַ דֶּרֶךְ עַם־יִשְׂרָאֵל
12 הִנֵּה זֶה הָיָה סִבָּה שֶׁיִּהְיֶה
13 לָהֶם רִצּוֹן לְהִתְגַּיֵּר. וּבִזְה
14 מִבְּאֵר בְּהִמָּאֵמֶר¹⁷ מֵה
15 שְׂאִין מוֹצְאִים הַרְבֵּה
16 גָּרִים מִיִּשְׁמַעְעָאֵל, כִּי
17 יִשְׁמַעְעָאֵל נִוְלַד לִפְנֵי בְרִית
18 זֹה, וְלָכֵן אֵף שֶׁיֵּשׁ בּוֹ גַּם
19 כֵּן עֲנִין נִשְׁמֹת הַגְּבוּהוֹת
20 כּו', וּבְמִאֵמֶר¹⁸ אֲבָרָהֶם
21 יִצְא מִמֶּנּוּ יִשְׁמַעְעָאֵל כּו',
22 בְּכָל זֹאת אֵין מוֹצְאִים
23 הַרְבֵּה גָּרִים מִיִּשְׁמַעְעָאֵל
24 כִּי יִשְׁמַעְעָאֵל נִוְלַד לִפְנֵי
25 בְרִית זֹה בְּתַקּוּפָה שְׁאוּמֹת
26 הָעוֹלָם קִיבְלוּ רִיבּוּי שַׁעַר רִחוּנִי.
27 מֵה שְׂאִין כֵּן בַּעֲשׂוֹ יֵשׁ
28 יוֹתֵר גָּרִים, מִשּׁוּם שֶׁנִּוְלַד
29 אַחֵר הַבְּרִית, וְלָכֵן אֵף
30 שְׂאִין בּוֹ נִשְׁמֹת גְּבוּהוֹת
31 כִּנְ"ל אֲבָל יֵשׁ בּוֹ גָּרִים, כִּי
32 נִוְלַד אַחֵר שֶׁנִּפְרְדָּה
33 הָעֶרְלָה מִן הַבְּרִית,
34 וּבְמִאֵמֶר (שְׁנֵאמֶר לֹא־בָרָהֶם
35 אֲבִינוּ): כִּי בִיִּצְחָק יִקְרָא
36 לְךָ זֶרַע¹⁹, בִּיִּצְחָק וְלֹא
37 כֵּל יִצְחָק²⁰ אֵף שֶׁעָשׂוּ (הוּא
38 אֲדוֹם) נִוְלַד מִיִּצְחָק, מִכָּל מָקוֹם
39 הוּא שִׁיךְ לַעֲרֵלָה, וְאֵינּוּ
40 מִתִּיחַס לֹא־בָרָהֶם אֲבִינוּ עֲצֻמוֹ.
41 רַק בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים זֶרַע
42 אֲבָרָה' (וְכֵן נֹאמֶר בַּמִּשְׁנָה
43 (נִדְרִים לֹא, א): שְׂאִינִי נִהְיֶה לִזְרַע
44 אֲבָרָה [=אוֹסֵר עַל־עֲצֻמוֹ הִנָּה
45 מִזְרַע אֲבָרָה] אֲסוּר בִּישְׂרָאֵל
46 וּמוֹתֵר בַּעֲבוּדֵי כּוֹכְבִּים).

הַמִּילָה. וּמִבְּאֵר בְּזֶה בְּהִמָּאֵמֶר¹⁶, דְּהִנֵּה נִתְּבָאֵר לַעֲלִיל
דְּלִפְנֵי הַמִּילָה הֵיוּ יוֹרְדִים נִשְׁמֹת גְּבוּהוֹת גַּם לְאֻמּוֹת
הָעוֹלָם כִּנְ"ל, וּמִטַּעַם זֶה, לֹא הָיָה עֲנִין הַגְּרוֹת לִפְנֵי
מִילַת אֲבָרָם, כִּי מִפְּיָן שְׁגָם בְּאֻמּוֹת הָעוֹלָם הֵיוּ נִשְׁמֹת
הַגְּבוּהוֹת, לָכֵן לֹא הָיָה לָהֶם סִבָּה וְרִצּוֹן לְהִתְגַּיֵּר כּו', מֵה
שְׂאִין כֵּן אַחֲרֵי מִילַת אֲבָרָהֶם שֶׁנַּעֲשָׂה יְרִידָה בְּאֻמּוֹת
הָעוֹלָם, הִנֵּה זֶה הָיָה סִבָּה שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם רִצּוֹן לְהִתְגַּיֵּר.
וּבְזֶה מִבְּאֵר בְּהִמָּאֵמֶר¹⁷ מֵה שְׂאִין מוֹצְאִים הַרְבֵּה גָּרִים
מִיִּשְׁמַעְעָאֵל, כִּי יִשְׁמַעְעָאֵל נִוְלַד לִפְנֵי בְרִית זֹה, וְלָכֵן אֵף
שֶׁיֵּשׁ בּוֹ גַּם כֵּן עֲנִין נִשְׁמֹת הַגְּבוּהוֹת כּו', וּבְמִאֵמֶר¹⁸
אֲבָרָהֶם יִצְא מִמֶּנּוּ יִשְׁמַעְעָאֵל כּו', בְּכָל זֹאת אֵין מוֹצְאִים
הַרְבֵּה גָּרִים מִיִּשְׁמַעְעָאֵל כִּי יִשְׁמַעְעָאֵל נִוְלַד לִפְנֵי בְרִית זֹה.
מֵה שְׂאִין כֵּן בַּעֲשׂוֹ יֵשׁ יוֹתֵר גָּרִים, מִשּׁוּם שֶׁנִּוְלַד אַחֵר
הַבְּרִית, וְלָכֵן אֵף שְׂאִין בּוֹ נִשְׁמֹת גְּבוּהוֹת אֲבָל יֵשׁ בּוֹ
גָּרִים, כִּי נִוְלַד אַחֵר שֶׁנִּפְרְדָּה הָעֶרְלָה מִן הַבְּרִית,
וּבְמִאֵמֶר כִּי בִיִּצְחָק יִקְרָא לְךָ זֶרַע¹⁹, בִּיִּצְחָק וְלֹא כֵּל
יִצְחָק²⁰.

וְהִנֵּה עַל פִּי הַנְּ"ל יֵשׁ לְבָאֵר עֲנִין תְּמוּהָ. דְּהִנֵּה יְדוּעַ
הַכָּל דְּכָל יְרִידָה הִיא צִרְף עֲלִיָּה. וּלְפִי זֶה יֵשׁ
לְהִבִּין, דְּמִפְּיָן שֶׁעַל יְדֵי אִתָּה בְּחִרְתָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים
וְרוּמְמָתָנוּ מִכָּל הַלְּשׁוֹנוֹת²¹, נַעֲשֶׂה עֲנִין דְּהִפָּךְ הַבְּחִירָה
וְהַרְוּמָמוֹת בְּשִׂאֵר הָאֻמּוֹת, דְּזָהוּ עֲנִין שֶׁל יְרִידָה כּו', אִם
כֵּן מֵהוּ עֲנִין הָעֲלִיָּה שֶׁעַל יְדֵי זֶה. וְעַל פִּי הַנְּ"ל יֵשׁ לְבָאֵר
זֶה, כִּי לִפְנֵי מִתֵּן תּוֹרָה לִפְנֵי הַבְּחִירָה וְכו', אֵף שְׂאִין
הִתָּה הַמִּשְׁכָּת הַחֲסֵד שֶׁלְמַעֲלָה גַּם בְּאֻמּוֹת הָעוֹלָם,
וּבְמִבְּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר בְּמִאֵמֶר²² לְכָ"ו דְּרוֹרוֹת הֵיוּ
נִזְוִנִין בְּחֲסֵדוֹ שֶׁל הַקִּבְ"ה, דְּחֲסֵדוֹ קָאֵי עַל ז' מִדּוֹת
דְּעִתִּיק²³ אוֹ עַל כָּל פְּנִים דְּאֵרִיךְ, אֲבָל מִפְּנֵי זֶה לֹא הָיָה
בָּהֶם עֲנִין הַגְּרוֹת, כִּי מִפְּיָן שֶׁלֹּא הֵיוּ בִּירִידָה לֹא הָיָה
נִפְעָל בָּהֶם עֲנִין הָעֲלִיָּה. וְעַל יְדֵי הִירִידָה שֶׁנִּפְעָלָה אַחֵר
כֵּן, עַל יְדֵי הַבְּחִירָה וְכו', אִזּוֹ נִפְעָל בָּהֶם עֲנִין הַגְּרוֹת,

47 וְהִנֵּה עַל פִּי הַנְּ"ל יֵשׁ לְבָאֵר עֲנִין תְּמוּהָ. דְּהִנֵּה יְדוּעַ הַכָּל
48 דְּכָל יְרִידָה הִיא צִרְף עֲלִיָּה. וּלְפִי זֶה יֵשׁ לְהִבִּין, דְּמִפְּיָן שֶׁעַל
49 יְדֵי שְׂבוּמָן מִתֵּן תּוֹרָה אִתָּה בְּחִרְתָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְרוּמְמָתָנוּ מִכָּל
50 הַלְּשׁוֹנוֹת²¹, בְּאוֹתָהּ שֶׁעַל עֲנִין דְּהִפָּךְ הַבְּחִירָה וְהַרְוּמָמוֹת
51 בְּשִׂאֵר הָאֻמּוֹת, דְּזָהוּ עֲנִין
52 שֶׁל יְרִידָה כּו', אִם כֵּן
53 מֵהוּ עֲנִין הָעֲלִיָּה שֶׁעַל
54 יְדֵי זֶה אִזּוֹ עַל־ יתְעַלּוֹ אֻמּוֹת
55 הָעוֹלָם, בְּהַמִּשְׁךְ לִירִידָה זֹה?
56 וְעַל פִּי הַנְּ"ל יֵשׁ לְבָאֵר
57 זֶה, כִּי לִפְנֵי מִתֵּן תּוֹרָה
58 לִפְנֵי הַבְּחִירָה וְכו', אֵף
59 שְׂאִין הִתָּה הַמִּשְׁכָּת
60 הַחֲסֵד שֶׁלְמַעֲלָה גַּם
61 בְּאֻמּוֹת הָעוֹלָם, וּבְמִבְּאֵר
62 בְּמָקוֹם אַחֵר בְּמִאֵמֶר²²
63 לְכָ"ו דְּרוֹרוֹת -
64 מִבְּרִיאַת הָעוֹלָם עַד מִתֵּן־תּוֹרָה -
65 הֵיוּ נִזְוִנִין בְּחֲסֵדוֹ שֶׁל
66 הַקִּבְ"ה (לְמִדּוֹת שֶׁלֹּא קִיִּימוּ
67 אֶת הַתּוֹרָה), דְּחֲסֵדוֹ קָאֵי עַל
68 ז' מִדּוֹת דְּעִתִּיק²³ [=ד'
69 הַמִּדּוֹת כְּמוֹ שֶׁהֵן בְּדִרְגַּת 'עִתִּיק'
70 - מִלְשׁוֹן 'עֵתֵק' וְנִבְדַּל - דְּרִגָּה
71 הַנִּבְדֵּל לַגִּמְרִי מֵהָעוֹלָמוֹת] אוֹ
72 עַל כָּל פְּנִים דְּאֵרִיךְ [=ד'
73 הַמִּדּוֹת כְּפִי שֶׁהֵן בְּדִרְגַּת 'אֵרִיךְ'
74 - מִלְשׁוֹן אֵרִיכּוֹת - דְּרִגָּה הַשְּׁיִיכָה
75 לַעֲוִלּוֹת, אֵךְ הַמִּדּוֹת שֶׁם
76 מֵאִירוֹת בְּאוֹפֵן שֶׁל 'אֵרִיכּוֹת'
77 בְּלִי־גִבּוּל], אֲבָל מִפְּנֵי זֶה
78 לֹא הָיָה בָּהֶם עֲנִין
79 הַגְּרוֹת, כִּי מִפְּיָן שֶׁלֹּא
80 הֵיוּ בִּירִידָה לֹא הָיָה
81 נִפְעָל בָּהֶם עֲנִין הָעֲלִיָּה.
82 וְעַל יְדֵי הִירִידָה שֶׁנִּפְעָלָה
83 אַחֵר כֵּן, עַל יְדֵי הַבְּחִירָה
84 שֶׁל הַקְּדוּשָׁה־בְּרוּךְ־הוּא בְּעַם
85 יִשְׂרָאֵל וְכו', אִזּוֹ נִפְעָל בָּהֶם
86 עֲנִין הַגְּרוֹת, שֶׁזָּהוּ תְּכִלִּית

(16) בְּמִקְוִמוֹת שְׁבַע־עֶרְבָה (2-3. 17) סה"מ תקס"ב שם ע' תקז. ועוד. (18) פסחים נו, א. ויק"ר פל"ו, ה.
ספרי דברים ד, ו. ועוד. (19) וירא כא, יב. (20) נדרים לא, א. (21) נוסח תפלת יו"ט. (22) ראה פסחים
קית, א. (23) ראה גם ד"ה לעושה נפלאות דיוס שמח"ת שנה זו (תשד"מ).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 העליה שלמעלה ממצבם שלפני הירידה. ועד לעלי' שנפעלה
2 בהם על-ידי הגרים רבי מאיר ורבי עקיבא, דמבאר בכמה
3 דרושים²⁴, במעלת רבי מאיר ורבי עקיבא (שהיו גרים),
4 דדוקא על ידם נפעל עליו מיוחד בתורה, וכמבאר בנוגע
5 לרבי עקיבא דכולהו

6 [=כולם. משניות, תוספתא, 1
7 ספרא וספרי] אליבא דרבי
8 עקיבא [=ממה שלמדו מרבי
9 עקיבא אמרום (רש"י)²⁵, וכן
10 בנוגע לרבי מאיר אמרו
11 ר"ל²⁶: למה נקרא שמו רבי
12 מאיר, שהיה מאיר עיני
13 חכמים בהלכה ועד שלא
14 יכלו חכמים לעמוד על
15 סוף דעתו [לא יכלו להבין
16 באיזה דבריו נכונים ובאיזה אין
17 דבריו נכונים שהיה נותן דעת
18 מיושב והגון על אין הלכה
19 כהלכה (רש"י)] דמשמע זה
20 במקרה של מחלוקת רבי
21 מאיר ורבי יהודה הלכה
22 כרבי יהודה²⁷, ובתלמוד
23 ירושלמי²⁸ איתא שרבי
24 עקיבא הושיב את רבי
25 מאיר לפני רשב"י (אף
26 שאמר לרשב"י דייך
27 שאני ובוראך מפירים
28 כחך).
29 וזהו אני בריתי אפך
30 והיית לאב המון גוים,
31 דעל ידי הסרת והפדת
32 הערלה מן הברית, נעשה
33 אברהם אבינו לאב המון
34 גוים, אב וקצין²⁹, ועד
35 שזה היה באפן גלוי,
36 כמאמר³⁰ כאשר בקש אברהם
37 לקבור את שרה במערת
38 המכפלה, ענו לו בני חת: נשיא
39 אלקים אתה בתוכנו גו'.
40 והנה אברהם היה ראש
41 למוילים³¹ [=ראש וראשון
42 לכל הנכנסים בברית קודש]
43 וממנו נמשך מעלה זו אחר
44 כן בכל אחד ואחד
45 מיישראל, דלפניו היו
46 כמה שנולדו מהוילים³²

שזהו תכלית העליה שלמעלה ממצבם שלפני הירידה.
ועד לגרים רבי מאיר ורבי עקיבא, דמבאר בכמה
דרושים²⁴, במעלת רבי מאיר ורבי עקיבא (שהיו גרים),
דדוקא על ידם נפעל עליו מיוחד בתורה, וכמבאר בנוגע
לרבי עקיבא דכולהו אליבא דרבי עקיבא²⁵, וכן בנוגע
לרבי מאיר אמרו ר"ל²⁶ שהיה מאיר עיני חכמים
בהלכה ועד שלא יכלו חכמים לעמוד על סוף דעתו
דמשמע זה רבי מאיר ורבי יהודה הלכה כרבי
יהודה²⁷], ובירושלמי²⁸ איתא שרבי עקיבא הושיב את
רבי מאיר לפני רשב"י (אף שאמר לרשב"י דייך שאני
ובראך מפירים כחך).

וזהו אני בריתי אפך והיית לאב המון גוים, דעל ידי
הסרת והפדת הערלה מן הברית, נעשה אברהם
אבינו לאב המון גוים, אב וקצין²⁹, ועד שזה היה באפן
גלוי, כמאמר³⁰ נשיא אלקים אתה בתוכנו גו'. והנה
אברהם היה ראש למוילים³¹ וממנו נמשך אחר כן בכל
אחד ואחד מיישראל, דלפניו היו כמה שנולדו מהוילים³²
אבל לא היה ענין המילה עד אברהם, כי ענין זה הוא
ירושא לנו מאבותינו³³, ובא לידי גלוי לעתיד לבא
כאשר יהיו כל הענינים באמתתם בגלוי, וכמו שנאמר³⁴
ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו. דאז יהיו כל
ישראל בבחינת פעל הבית ואב המון גוים, כמו
שכתוב³⁵ והייתה לה' המלוכה, על ידי שלפני זה יקום
הכתוב³⁶ אז אהפך אל עמים שפה ברויה לקרא כלם
בשם ה' לעבדו שכם אחד, ואז יקום נכון יהיה הר בית
ה' בראש ההרים גו' ונהרו אליו כל הגוים³⁷, ועל דרך
זה בכל ארץ ישראל שתמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית
השנה ועד אחרית שנה³⁸, ואז יהיה זה בגלוי, על ידי שתחלה יבואו כל ישראל
לארץ הקדש, בנערינו ובקנינו גו' בבנינו ובבנותנו³⁹, דאז ילכו עמים רבים
ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' גו'⁴⁰, בגאולה האמתית והשלמה על ידי משיח
צדקנו, במהרה בימינו ממש.

47 (כמסופר במדרש: נח נולד מהול) אבל לא היה ענין המילה עד
48 אברהם, כי ענין זה הוא ירושה לנו מאבותינו³³, ובא לידי
49 גלוי לעתיד לבא כאשר יהיו כל הענינים באמתתם בגלוי,
50 וכמו שנאמר³⁴ ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו. דאז
51 יהיו כל ישראל בבחינת
52 פעל הבית ואב המון
53 גוים, כמו שכתוב³⁵
54 והייתה לה' המלוכה, על
55 ידי שלפני זה יקום
56 הכתוב³⁶ אז אהפך אל
57 עמים שפה ברויה לקרא
58 כלם בשם ה' לעבדו
59 שכם אחד, ואז יקום
60 נכון יהיה [=מוכן ומזומן]
61 הר בית ה' בראש ההרים
62 [=בהר החשוב והראש שבכל
63 ההרים] גו' ונהרו אליו כל
64 הגוים [=ימשכו אליו כנהר
65 המושך]³⁷, ועל דרך זה
66 בכל ארץ ישראל שהיא:
67 ארץ אשר תמיד עיני ה'
68 אלקיך בה מרשית השנה
69 ועד אחרית שנה³⁸, ואז
70 יהיה זה בגלוי, על ידי
71 שתחלה (בתחילת הגאולה
72 השלימה) יבואו כל ישראל
73 לארץ הקדש, בנערינו
74 ובקנינו גו' בבנינו
75 ובבנותנו³⁹, דאז ילכו
76 עמים רבים ואמרו לכו
77 ונעלה אל הר ה' גו'⁴⁰,
78 בגאולה האמתית
79 והשלמה על ידי משיח
80 צדקנו, במהרה בימינו
81 ממש.

השנה ועד אחרית שנה³⁸, ואז יהיה זה בגלוי, על ידי שתחלה יבואו כל ישראל
לארץ הקדש, בנערינו ובקנינו גו' בבנינו ובבנותנו³⁹, דאז ילכו עמים רבים
ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' גו'⁴⁰, בגאולה האמתית והשלמה על ידי משיח
צדקנו, במהרה בימינו ממש.

(24) ראה אוה"ת חיי שרה (כרך ב) תמד, ב. ובכ"מ. (25) סנהדרין פו, א. (26) עירובין יג, ב. (27) שם
מו, ב. (28) סנהדרין פ"א ה"ב. (29) ראה פרש"י פרשתנו יד, יז. (30) ח"ש כג, ו. (31) פתיחתא דאסת"ר
ו. (32) ראה תנחומא בראשית יא. ועוד. (33) ראה תניא פ"ז. (34) ישעי' מ, ה. (35) עובדי' בסופו.
(36) צפני' ג, ט. (37) ישעי' ב, ב. (38) עקב יא, יב. (39) בא י, ט. (40) ישעי' שם, ג.

בס"ד. שיחת שבת פרשת לך לך, ח' מרחשון ה'תשד"מ.

בלתי מוגה

א. שבת זו היא השבת שלאחרי שבעה בחשון - היום שבו היה "אחרון שבישראל" חוזר ושב מהעליה לרגל בבית המקדש שבירושלים לביתו ב"נהר פרת", ולכן ממתינים בשאלת גשמים (בארץ ישראל) עד שבעה בחשון, אף ש"היה ראוי לשאול בה מיד אחר החג", "כדי שיגיע האחרון שבישראל שעלה לרגל לביתו לנהר פרת, שהוא מקום ישוב היותר רחוק מירושלים, ולא יעכבנו הגשם" (תענית י, א. שולחן-ערוך אדמו"ר הזקן אורח חיים ריש סימן קיז).

ומזה מובן, שכל הימים עד שבעה בחשון מהווים עדיין המשך לעניני החג, וכמבואר בש"ך (חושן משפט סימן מג סעיף קטן מז) שכאשר כותבים בשטר "אחר הרגל", אזי הכוונה בזה - ט"ו יום "אחר הרגל", כלומר, שבעה בחשון, וטעם הדבר - מפני ש"כל פעם שהיו ישראל עולים לרגל לא היו יכולין להגיע לבתיהם אחר הרגל אלא בט"ו יום, והיה דומה להם כאילו הם עדיין בארץ ישראל עסוקים בעניני הרגל, כל זמן שלא היו עוברים הנהר הגדול נהר פרת"; ובשבעה בחשון מתחיל סדר עבודה חדש - "ויעקב הלך לדרכו", לעבודת כל ימי השנה כולה.

ומכאן הפתרון על השאלה לאיזו תקופה שייך היום דשבעה בחשון עצמו - לתקופה שבה "עסוקים בעניני הרגל", או לתקופה שלאחרי-זה, כידוע השאלה בכל ענין של "גבול" במקום (גבולי ארץ ישראל, וכיוצא בזה), האם שטח הגבול עצמו שייך לפנים מן הגבול או מחוץ הימנו, ועל-דרך-זה בנוגע לענין הגבול בזמן, ובענינינו - הגבול דשבעה בחשון:

מכיון שבהתחלת היום דשבעה בחשון שואלים גשמים - בהכרח לומר שעוד לפני זה, בששה בחשון, הגיע כבר אחרון שבישראל לנהר פרת, שהרי אם תמצי לומר שבשבעה בחשון הוא עדיין בדרכו, כיצד יכולים לשאול גשמים בו ביום, הרי הגשמים יעכבו אותו בדרכו?! - אלא ודאי בהכרח לומר שכאשר מגיע שבעה בחשון נמצא הוא כבר בביתו, ואילו היום האחרון להליכה בדרך הוא - ששה בחשון.

ונמצא, שסיום התקופה השייכת ל"רגל" (שבה "עסוקים בעניני הרגל") הוא - בששה בחשון, ואילו שבעה בחשון שייך כבר להתחלת התקופה החדשה - "ויעקב הלך לדרכו", בעבודת כל ימי השנה כולה (כדלקמן סעיף ד).

ב. על פי האמור לעיל שבשבעה בחשון מתחילה תקופה חדשה - יובן ענין נפלא שמצינו בזהר בסוף ה"תוספות" דספר שמות (דף ערה, א) אודות התקופה שסיומה בששה בחשון: "מאלול עד שית יומין בחשון". יומין דאתון אינון כו", ובהם ישנה סגולה מיוחדת להצלחה בענינים הקשורים עם אותיות ("אתון"), אותיות התורה, וכיוצא בזה, כמבואר שם.

ולכאורה תמוה: מהו המיוחד בתקופה ש"עד שית יומין בחשון", הרי בכמה מקומות מוזכר ענינו המיוחד של שבעה בחשון, ולא ששה בחשון?

אלא הביאור בזה - על פי האמור לעיל, שבשבעה בחשון מתחילה התקופה החדשה, ואילו התקופה השייכת לחודש תשרי נמשכת עד ששה בחשון, כמפורש בזהר שכל הימים "מאלול עד שית יומין בחשון" הם ענין ונקודה אחת, "יומין דאתון", כלומר, שתקופת המועדים דחודש תשרי (שהתחלתה בעבודת ההכנה דחודש אלול) נמשכת ומסתיימת בששה בחשון.

ג. ויש להוסיף בזה - שענין זה שייך לחודש אלול דוקא (ולא רק להיותו המשך לחודש תשרי), שלכן מודגש בזהר "מאלול עד שית יומין בחשון" (ואינו מזכיר תשרי כלל). והביאור בזה:

בנוגע ליחודו של חודש אלול - מבאר אדמו"ר הזקן בלקוטי-תורה (ראה לב, ב) "משל למלך שקודם בואו לעיר יוצאין אנשי העיר לקראתו ומקבלין פניו בשדה", היינו, שבחודש אלול נמצא המלך בשדה.

ויש לומר שענין זה מרומז בזהר בלשון "יומין דאתון", היינו, שמעלת ימים אלו ("מאלול עד שית יומין בחשון") קשורה עם מעלת האותיות:

אותיות ("אתון") ענינם - מלשון "אתא בוקר", הבאה והמשכה למקום אחר שמחוץ למקומם האמיתי.

- 1 וזהו כללות הענין ד"מלך בשדה" - שהמלך יוצא למקום אחר שמחוץ למקומו האמיתי, שהרי מקומו האמיתי
2 של המלך הוא - בעיר הבירה, בהיכל מלכותו, בטרקלין כו' עד לקיטון של המלך, ולכן, כאשר המלך נמצא
3 בשדה - הנה אף שגם המלך עצמו זקוק לענין השדה, "ארץ ממנה יצא לחם" [על-דרך כללות הענין ד"אין
4 מלך בלא עם"], אף-על-פי-כן, אין זה מקומו האמיתי של המלך.
- 5 ונמצא, שבואו של המלך לשדה הרי זה על-דרך ובדוגמת ענין האותיות, "אתא בוקר", הבאת והמשכת הדבר
6 למקום אחר שמחוץ למקומו האמיתי.
- 7 ועל פי זה יש לומר - בדרך אפשר, מכיון שזהו דבר חידוש - שהענין ד"מלך בשדה" ישנו גם בחודש חשון,
8 עד ששה בחשון, היינו, שהנקודה המשותפת לכל ימים אלו היא - מלך בשדה ("יומין דאתון").
- 9 ועיקר החידוש שבדבר הוא - בנוגע לימים שלאחרי ראש חודש חשון, מה-שאינ-כן בנוגע לימים דסוף
10 חודש תשרי - אין זה חידוש גדול כל כך, כי:
- 11 העילוי ד"מלך בשדה" שבחודש אלול ענינו - גילוי י"ג מדות הרחמים, ומכיון שהגילוי ד"ג מדות הרחמים
12 ביום הכיפורים הוא באופן נעלה יותר מאשר בחודש אלול, כמבואר בלקוטי-תורה (שם) שאז נמצא המלך בעירו
13 ובהיכל מלכותו (שאז הוא באופן נעלה יותר מכפי שנמצא בשדה), יש לומר, שכתוצאה מהגילוי דיום הכיפורים
14 נמשך הענין דהתגלות המלך עד סוף חודש תשרי, שהרי מערב יום הכיפורים עד סוף חודש תשרי אין אומרים
15 תחנון (כתוצאה מההשפעה דיום הכיפורים). כלומר, שהענין המיוחד דחודש אלול (התגלות המלך) נמשך גם
16 בימים האחרונים דחודש תשרי. אבל כאשר מדובר אודות הימים שלאחרי ראש חודש חשון, שבהם כבר אומרים
17 תחנון (מכיון שנסתיימה ההשפעה דיום הכיפורים הנמשכת עד סוף חודש תשרי) - הרי זה חידוש גדול לומר
18 שבימים אלו נמשך העילוי המיוחד דהתגלות המלך שבחודש אלול.
- 19 וענין זה [שיש עילוי מיוחד בכל הימים עד ששה בחשון] בא בהדגשה ובגילוי בפנימיות התורה דוקא, שכל
20 הענינים שבה הם באופן ד"תורה אור" - כי פנימיות התורה לגבי נגלה דתורה היא בדוגמת הנשמה לגבי הגוף
21 [כמבואר בזהר שגליא דתורה הוא בדוגמת "גופי תורה", ופנימיות התורה היא "נשמתא דאורייתא"], שהיא
22 מאירה את עניני הגוף (נוסף על זה שמחיה ומהווה את הגוף).
- 23 המורם מכל האמור לעיל - שישנה מעלה מיוחדת בששה בחשון, ומעלה מיוחדת בשבעה בחשון: העילוי
24 דששה בחשון הוא - להיותו סיום התקופה דחודש תשרי, ובפרטיות יותר - המשך ונקודה אחת עם מעלת חודש
25 אלול, והעילוי דשבעה בחשון [עילוי גדול יותר מהעילוי דששה בחשון, כדלקמן] הוא - להיותו התחלת תקופה
26 חדשה, "ויעקב הלך לדרכו", כדלקמן.
- 27 ד. העילוי המיוחד בתקופה שהתחלתה בשבעה בחשון הוא - להיותה השלב האחרון (הכי תחתון) בכללות
28 העבודה ד"ויעקב הלך לדרכו", כדלקמן. ובהקדים:
- 29 בכללות הענין ד"ויעקב הלך לדרכו" ישנם כמה פירושים, היינו, כמה שלבים ודרגות, זו למטה מזו:
- 30 התחלת הענין ד"ויעקב הלך לדרכו" הוא - במוצאי יום הכיפורים, כמבואר בדרושי אדמו"ר מהר"ש (המשך
31 וככה תרל"ז ריש פרק צ"ו) שאז מתחיל כללות ענין ההמשכה מלמעלה למטה (לאחרי העבודה דהעלאה מלמטה
32 למעלה), שזהו הענין ד"ויעקב הלך לדרכו" - ירידה והמשכה מלמעלה למטה.
- 33 [וענין זה מתבטא גם בתוכן עבודתם של בני ישראל בימים אלו:
- 34 יום הכיפורים ענינו - תורה, שבו ניתנו לוחות אחרונות (סיום ושלמות ועיקר הענין דמתן תורה). ואילו
35 לאחר יום הכיפורים מתחילים לעסוק בעניני סוכה וד' מינים, כללות הענין דקיום המצוות.
- 36 ומוכן, שענין ה"מצוות" ביחס ל"תורה" הוא על-דרך ובדוגמת הענין ד"ויעקב הלך לדרכו" - ירידה מלמעלה
37 למטה, שהרי התורה היא "דברי" של הקב"ה, "הלא כה דברי כאש", "מן השמים השמיעך את קולו", ואילו
38 המצוות נתלכשו בדברים גשמיים דוקא. וחילוק זה הוא על-דרך כללות החילוק שבין ב' השמות "ישראל"
39 ו"יעקב": "ישראל", אותיות "לי ראש" - בדוגמת ענין התורה, ו"יעקב" מלשון עקב - בדוגמת ענין המצוות.
40 ולכן, העבודה דקיום המצוות ביחס ללימוד התורה נחשבת לעבודה ד"ויעקב הלך לדרכו".
- 41 למטה מזה - הדרגה ד"ויעקב הלך לדרכו" שבמוצאי שמחת תורה, סיום כל המועדים דחודש תשרי, חודש
42 השביעי, המשובע ומשביע כו', שאז מתחילה העבודה ד"ויעקב הלך לדרכו" בעניני חול. כלומר: ההליכה

1 "לדרכו" במוצאי יום הכיפורים היא - ביחס לענייני מצוות (לגבי תורה), ואילו ההליכה "לדרכו" במוצאי שמחת
2 תורה היא - ביחס לענייני הרשות (לגבי ענייני קדושה).

3 למטה מזה - הדרגא ד"ויעקב הלך לדרכו" לאחר סיום כל חודש תשרי. שהרי גם בימים שלאחרי שמחת
4 תורה אין אומרים תחנון, מפני שייכותם לחודש תשרי שהוא "מרובה במועדות", ולכן, כאשר יוצאים מחודש
5 תשרי לחודש מרחשון (שבו אומרים תחנון), אזי באים לשלב נמוך יותר בעבודה ד"ויעקב הלך לדרכו".

6 וענין זה מרומז גם בשמות החדשים - תשרי ומרחשון: "תשרי" אותיות "רשית" - בחינת ראש, על-דרך
7 בחינת "ישראל" אותיות "לי ראש". ו"מרחשון" מורה על ענין הגשמים, שלכן נקרא "מרחשון", על-שם טיפות
8 הגשמים - "מר מדלי", שענין זה קשור עם עבודתו של האדם בענייני חרישה וזריעה וכיוצא בזה, שביחס לענייני
9 העולם (הירידה במוצאי שמחת תורה) גופא הרי זה מצב של ירידה, כי ההתעסקות בחרישה וזריעה ענינה -
10 יציאה ממקומו האמיתי של יהודי, כדברי רבי שמעון בן יוחאי "אפשר אדם חורש כו' וזורע כו' תורה מה תהא
11 עליה" (ברכות לה, ב), וירידה זו היא על-דרך בחינת "יעקב" מלשון עקב.

12 ובחודש מרחשון גופא - הנה עד שבעה בחשון "דומה להם כאילו הם עדיין בארץ ישראל עסוקים בענייני
13 הרגל", וכאשר מגיע שבעה בחשון - אזי מתחיל השלב האחרון (והכי נמוך) בעבודה ד"ויעקב הלך לדרכו".

14 והנה, אף שלכאורה הרי זה תכלית הירידה, שהרי לא מדובר כאן אודות העבודה ד"ויעקב הלך לדרכו"
15 בקיום המצוות, בענייני העולם וכו', כי אם אודות השלב האחרון והכי נמוך בענין ד"ויעקב הלך לדרכו" - הרי
16 אדרבה: מכיון שירידה צורך עליה, נמצא, שככל שתגדל הירידה למטה יותר אזי העילוי הוא גדול ביותר.
17 ונמצא, שדוקא על-ידי העבודה ד"ויעקב הלך לדרכו" בשלב הכי נמוך - באים לתכלית העילוי, ומכיון שכן,
18 הרי במקום שמחשבתו של אדם שם הוא נמצא, כפי שנתבאר לעיל בארוכה.

19 [ועל-דרך כללות ירידת הנשמה מלמעלה למטה - שירידה זו היא צורך עליה, ובאופן ד"אעלך גם עליה",
20 עילוי לאחר עילוי, ועד ש"אנכי אעלך גם עליה", למעלה משם הוי', שהוא המקור דהתהוות כל סדר השתלשלות,
21 הוי' מלשון מהוה, ואילו עליה זו היא מבחינת "אנכי" דוקא].

22 ועל פי זה מובן גודל העילוי דשבעה בחשון:

23 מכיון שבשבעה בחשון מתחילה העבודה ד"ויעקב הלך לדרכו" בשלב הכי נמוך (עליה גדולה ביותר, כנ"ל).
24 מובן, שיש ב' מעלות בדבר: (א) התחלת ופתיחת הדרך ("דורכברעכן די וועג") - באופן ד"כל התחלות קשות"
25 - לכללות העבודה דכל השנה כולה בעניינים של מעשה בפועל. כמו שנתבאר לעיל בארוכה בהתוועדות שלפני
26 זה (שיחת שבת פרשת נח סעיף ד ואילך). (ב) מכיון שזוהי הפתיחה וההתחלה דכללות העבודה במשך כל
27 השנה כולה, נמצא, שבזה כלולים כבר כל פרטי העניינים דעבודת כל השנה, מכיון שנעוץ סופן בתחילתן.

28 ה. על פי האמור לעיל אודות גודל העילוי דשבעה בחשון [התחלת ופתיחת הדרך ד"ויעקב הלך לדרכו"
29 בעבודת כל השנה כולה] - יובן גודל העילוי דשבת זו, השבת שלאחרי שבעה בחשון:

30 בשבת נפעל הענין ד"ויכולו" - עליה ושלמות בכל העניינים שהיו במשך השבוע, עד לענין התענוג [הן
31 התענוג הנמשך מלמעלה, כמו שאומרים "חמדת ימים אותו קראת", דקאי על הקב"ה, שהוא קורא ליום השבת
32 "חמדת ימים" - ענין התענוג (כמבואר בכמה מקומות), והן התענוג שנוסף על ידי עבודת האדם, כמו שכתוב
33 "וקראת לשבת עונג", ובלשון חז"ל: "כל המענג את השבת"], שזהו תכלית העילוי, כמו שכתוב בספר יצירה
34 ש"אין למעלה מעונג".

35 ומזה מובן, שלאחרי כל העילויים דשבעה בחשון, נפעל עילוי גדול יותר ביום השבת שלאחריו - שאז
36 מתעלים כל העניינים דשבעה בחשון לתכלית העילוי, עד לענין התענוג.

37 זאת ועוד: ביום השבת שלאחרי שבעה בחשון עולים ונכללים גם העניינים דששה בחשון. שאז הוא הסיום
38 דתקופת חודש תשרי (כנ"ל), שגם עניינים אלו עולים עד לענין התענוג, תכלית העילוי.

39 ו. ונוסף על העילוי דיום השבת שלאחרי שבעה בחשון, שישנו בכל שנה ושנה, ישנו עילוי מיוחד בקביעות
40 שנה זו - כאשר יום השבת בא תיכף ומיד לאחר שבעה בחשון, ללא כל הפסק בינתיים. כלומר: תיכף ומיד
41 לאחר פתיחת והתחלת העבודה ד"ויעקב הלך לדרכו" בשבעה בחשון - נפעל כבר העילוי והשלמות דענין
42 התענוג, ללא כל הפסק בינתיים.

- 1 זאת ועוד: בקביעות שנה זו חל שבעה בחשון ביום הששי בשבוע, שאז ישנו העילוי ד"וירא אלקים את כל
2 אשר עשה והנה טוב מאד":
- 3 בכל ששת ימי בראשית נאמר "וירא אלקים כי טוב", ואפילו ביום השני שלא נאמר בו "כי טוב" - הרי ביום
4 השלישי "כפל בו כי טוב, אחד לגמר מלאכת השני, ואחד לגמר מלאכת היום" (פירוש רש"י בראשית א, ז).
- 5 ומוכן גודל העילוי שבדבר - במכל-שכן וקל-וחומר מהעילוי שנפעל בדבר על ידי ראייתו של האדם [כאשר
6 הראיה היא באופן המתאים, שהרי ישנה ראייה הפועלת ענין בלתי-רצוי, כמאמר "נתן עיניו בו ונעשה כו'"],
7 ועל-אחת-כמה-וכמה כאשר מדובר אודות "וירא אלקים", ראייתו של הקב"ה (אף שמדובר אודות שם "אלקים"
8 בלבד).
- 9 וישנו עילוי מיוחד ביום הששי, שבו נאמר "וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד" - "מאד" מורה
10 על ענין שלמעלה ממדידה והגבלה, ואין הכוונה ביחס למדידה והגבלה של האדם, כי אם ביחס למדידה והגבלה
11 של "אלקים", היינו, שביום הששי נפעל הענין ד"טוב מאד", למעלה מהמדידה וההגבלה אפילו ביחס למדידה
12 והגבלה ד"וירא אלקים כי טוב" (סתם).
- 13 ועילוי זה נפעל לא רק בנוגע לעניני הבריאה דיום הששי, כי אם גם בנוגע לכל פרטי הנבראים שנבראו
14 בכל ששת ימי בראשית, כמו שכתוב "וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד".
- 15 ומוכן, שבכל יום ששי, מדי שבוע בשבוע, חוזרים ונשנים כל הענינים שהיו ביום הששי דששת ימי בראשית
16 (בפעם הראשונה), ובפרט כאשר מדובר אודות יום ששי שיש בו עילוי מיוחד, ובענינו - העילוי דשבעה בחשון,
17 הרי בודאי שאז נפעל כללות הענין ד"וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד", כולל - ההוספה ד"טוב
18 מאד" ביחס ליום שלפני זה, ששה בחשון.
- 19 ואדרבה: כאשר שבעה בחשון חל ביום הששי (כקביעות שנה זו) - ישנו עילוי מיוחד בהענינים דיום הששי
20 לגבי שאר ימי ששי דכל השנה כולה:
- 21 אודות כללות מעשה הבריאה, שסיומו וחזרתו ביום הששי, נאמר: "אשר ברא אלקים לעשות", ופירושו -
22 "לתקן", היינו, שעדיין יש צורך בעבודת האדם לפעול תיקון ושלמות בכל עניני הבריאה.
- 23 ונמצא, שכאשר שבעה בחשון חל ביום הששי בשבוע - אזי ישנו כבר ביום הששי כללות הענין
24 ד"לעשות-לתקן", מכיון שבשבעה בחשון נפעלת הפתיחה וההתחלה דכללות עבודת האדם במשך כל השנה
25 כולה, ולא רק "התחלה" בלבד, כי אם באופן שבה כלולים כל פרטי הענינים שיהיו במשך כל השנה כולה,
26 שהרי נעוץ סופן בתחילתן (כנ"ל).
- 27 ז. והמעשה הוא העיקר:
- 28 בעמדנו ביום השבת שלאחרי שבעה בחשון - הרי בודאי שכל אחד ואחד השלים את כל עניני העבודה
29 השייכים לתקופת חודש תשרי, כולל - מה שדובר (בשיחת שבת פרשת נח) ונכתב (במכתב הכללי דראש חודש
30 חשון) אודות עריכת "כנסים" עד שבעה בחשון, כהמשך וסיום לתקופת המועדים דחודש תשרי (שסיומה בששה
31 בחשון), שבודאי עשו כן בכל מקום ומקום. ובודאי שההתעסקות בכל ענינים אלו היתה כדבעי - מכיון
32 ש"הקב"ה עוזרו".
- 33 [ולהעיר מדיוק הלשון "הקב"ה עוזרו", שאין זה באופן של שותפות ("שותף להקב"ה במעשה בראשית")
34 בלבד, כי אם באופן שעשיית הדבר היא על ידי האדם דוקא, ופעולתו של הקב"ה אינה אלא באופן של עזר
35 וסיוע בלבד].
- 36 ואם נותרו עדיין כאלו שלא קיימו עדיין את הדברים, או שלא עשו זאת בשלימות - הנה אף שנתבאר לעיל
37 שסיום התקופה דחודש תשרי היא בששה בחשון, בכחו של יהודי להוסיף עוד משך זמן - עד חמשה עשר
38 בחודש, שאז "קיימא סיהרא באשלמותא", היינו, שהשלמות דכל עניני החודש [הקשורים עם לבנה, שהרי "אין
39 חודש לחמה"] היא - בט"ו בחודש, ובענינו - ט"ו מרחשון, ולכן, עד תאריך זה יכולים עוד לתקן ולהשלים
40 את כל הענינים הנ"ל.

- 1 ולהעיר שגם הקביעות דט"ו בחשון (בשנה זו) היא - ביום השבת, וגם אז ישנו העילוי והשלימות דענין
2 התענוג, כבשבת זו.
- 3 וכל זה - בנוגע לענינים השייכים לתקופה הקודמת, שסיומה וחומתה - בששה בחשון (אלא שיכולים
4 להשלים זאת עד ט"ו בו).
- 5 וכמו כן בנוגע לעבודה דשבעה בחשון, פתיחת והתחלת העבודה דכל השנה כולה - שבשבת זו ישנה נתינת
6 כח מיוחדת להוסיף ולהשלים עוד יותר בכל ההחלטות הטובות שקיבל כל אחד ואחד בנוגע לעבודתו במשך
7 השנה כולה, עד לתכלית העילוי והשלימות שבדבר.
- 8 ח. ויהי-רצון שכל אחד ואחד ינצל את הכחות שנותנים לו בשבת זו - על מנת להמשיכן על כל השנה
9 כולה.
- 10 ועל ידי זה זוכים לשנה מבורכת בכל הפרטים, עד לשלימות הברכה - גאולה האמיתית והשלימה על ידי
11 משיח צדקנו.
- 12 שאז יהיו כל הענינים בשלימותם: שלימות העם - "בנערינו ובזקנינו ובבנותינו", שלימות התורה
13 ומצוותיה - "כמצות רצונך", ושלימות הארץ, עד לשלימות שבשלימות - קיום היעוד "כי ירחיב ה' אלקיך את
14 גבולך", כמו שכתוב בפרשתנו (טו, יח-כא) "לזרעך נתתי את הארץ הזאת", ומונה בכתוב את כל העשר אומות,
15 כולל "את הקיני ואת הקניזי ואת הקדמוני".
- 16 וכל זה - במהרה בימינו ממש, וכפסק-דין הרמב"ם (הלכות תשובה פרק ז הלכה ה): "מיד הן נגאלין".

* * *

- 17 ט. נוסף על האמור לעיל אודות העילוי דיום השבת שלאחרי שבעה בחשון, ובפרט בקביעות שנה זו שיום
18 השבת בא תיכף ומיד לאחר שבעה בחשון [על-דרך ובדוגמת הענין ד"מיד הן נגאלין"] - ישנו ענין נוסף
19 הקשור עם פרשת השבוע, פרשת "לך לך".
- 20 ובזה מודגש מיד הקשר והשייכות עם כללות הענין ד"ויעקב הלך לדרכו" - כמוכן בפשטות (גם ליהודי
21 פשוט שבפשטות) שתוכן הענין ד"ויעקב הלך לדרכו" שוה עם תוכן הענין ד"לך לך", ענין של הליכה.
- 22 ולכן, כאשר מסבירים ליהודי פשוט שבשבת זו ישנו צירוף הענינים ד"ויעקב הלך לדרכו" (להיותו השבת
23 שלאחרי שבעה בחשון) ו"לך לך" (פרשת השבוע), ומוסיפים ואומרים לו שמדובר אודות עניני התורה, שהיא
24 "מורשה קהלת יעקב", ירושה השייכת אליו, כולל ענין ההוראה שבתורה (תורה מלשון הוראה), היינו, שזוהי
25 הוראה עבורו - הרי הוא מבין בפשטות שההוראה בזה היא, שכללות העבודה ד"ויעקב הלך לדרכו" צריכה
26 להיות באופן ד"לך לך".
- 27 וממשיכים להסביר לו המבואר בדרושי חסידות בפירוש הענין ד"לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך" -
28 דקאי על הרצון, המדות והמוחין, "ארצך" הוא ענין הרצון, "מולדתך" הם המדות הטבעיות, ו"בית אביך" הוא
29 ענין המוחין, ועל זה נאמר "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך", היינו, שאין לו להתחשב ברצונו ורגילותו
30 וטבע מדותיו כו', אלא עליו לעזוב כל ענינים אלו, כדי לקיים את רצונו של הקב"ה.
- 31 וכאמור - ענין זה מובן בפשטות גם ליהודי פשוט שבפשטות, ואדרבה: הלואי היו מצליחים לפעול שענין
32 זה יתקבל אצל "ראשיכם שבטיכם" [שאצלם מדובר אודות רצון ומדות דקדושה כו'] באותה פשיטות כפי
33 שהדבר מתקבל אצל "חוטב עציך ושואב מימך"!

י. דוגמא לדבר:

- 35 כאשר מדובר אודות יהודי שבבחינת "ראשיכם שבטיכם", שהטילו עליו תפקיד מסויים ומוגדר שעליו לעסוק
36 בו, השלמת ביאורים בעניני חסידות, וכיוצא בזה [השלמה כזו שעל-ידה נפעל שלימות גם בענינים שכבר נעשו
37 לפני זה] - יכול לבוא ה"יצר" ולבלבלו שלא לעסוק בענין זה כדבעי, ולא מפני שהוא עסוק בעניני העולם,
38 חרישה וזריעה, וכיוצא בזה, אלא מפני שממציא לו שאר עניני קדושה, ענינים טובים ונעלים, ומסביר לו בכל
39 מיני תירוצים ואמתלאות שונות, שעכשיו מוכרחים לעסוק בענינים אלו דוקא, ואילו ענין זה אפשר לדחות
40 למשך זמן, וכיוצא בזה.

- 1 היצירה-הירע אינו יכול לפתותו עם דברים של מה בכך, תענוגי עולם הזה כו' - בדברים כגון דא אי אפשר
2 לקנות אותו, מכיון שהוא למעלה מזה, ולכן, הדרך היחידה היא - על ידי זה שמעסיק אותו בשאר עניני קדושה,
3 תורה ומצוותיה, מעשים טובים, ענינים טובים ומועילים וכו', העיקר שלא יעסוק בענין פרטי הנ"ל המיוחד לו.
- 4 ועד כדי כך - שלמרות שמעוררים ומזכירים לו אודות ענין זה מזמן לזמן, וריבוי פעמים, והוא יודע שזהו
5 תפקידו המיוחד לו [על-דרך ובדוגמת העדיפות דענין שהזמן גרמא לגבי ענין שאין הזמן גרמא], אף-על-פי-כן,
6 לא פגע ולא נגע, והוא עצמו אינו יודע מדוע כך הם פני הדברים.
- 7 וכך הולך הדבר ונמשך כמה וכמה שנים, למעלה משני חזקה! וזאת - למרות שמדובר אודות ענין שאם היו
8 מתעסקים בו באופן המתאים, היו יכולים לסיימו במשך כמה שעות, כמה ימים או כמה שבועות, ואף-על-פי-כן,
9 הולך הדבר ונמשך כמה וכמה שנים, מבלי לסיים את הדבר, ובקצב כזה - מי יודע מתי וכיצד יסתיים הדבר.
- 10 יא. כיצד יתכן אמנם מצב שכזה - הנה על זה ישנו לימוד זכות מאדם הראשון:
11 אדם הראשון היה יציר כפיו של הקב"ה. ויצירתו היתה "כבן עשרים שנה", שמזה מובן שאצלו באו
12 היציר-טוב והיציר-הרע ביחד - ולא כפי שזה אצל כל בני ישראל, שלכל לראש באה הנפש הבהמית, "אקדמי
13 טעניא", ורק אחר-כך באה הנפש האלקית. ואף-על-פי-כן, כאשר נצטווה שלא לאכול מעץ הדעת, הנה למרות
14 שהאיסור היה על ג' שעות בלבד [ובודאי ידע אדם הראשון שאם ימתין ג' שעות אזי יקדש על היין דעץ הדעת
15 - במכל-שכן וקל-וחומר מזה שאנו יודעים זאת], מכל-מקום, לא עמד בנסיון!...
- 16 וטעם הדבר: מכיון שענין זה היה נוגע ביותר לכללות מציאותו של אדם הראשון, שהרי זו היתה המצוה
17 היחידה שהיתה לו [כלשון הזהר (חלק ב רסב, ב): "קודשא-בריך-הוא פקיד לך פקודא חדא"] - לכן השקיע
18 היציר-הרע כחות ומאמצים מרובים ביותר כדי להכשילו.
- 19 מובן וגם פשוט שאין לזלזל חס-ושלום בכבודו של אדם הראשון, יציר כפיו של הקב"ה - חלילה וחס,
20 ובפרט שאנו צאצאיו של אדם הראשון, הן כל בני נח, והן בני ישראל! - והמוזכר לעיל, הרי זה ענין המבואר
21 בתורה, ומה גם שמזכירים זאת כדי לפעול הוספה בענין של יראת שמים כו' - שכאשר יהודי רואה שה"יצר"
22 מתנגד ביותר לענין מסויים, עליו לדעת שענין זה הוא ענין עיקרי ביותר בעבודתו, ולכן, כל כובד משקלו של
23 היציר מוטל על ענין זה דוקא.
- 24 ובנוגע לעניננו: אף שישנו "לימוד זכות" מאופן הנהגתו של אדם הראשון [שהוא פתח את הדרך - שלא
25 למעליותא כו'], הרי כל זה כאשר מדובר אודות ענין של שכר כו', שאז - בודאי יתנו לו "ש"י עולמות" [מכיון
26 שהדבר אכן מגיע לו...], אף שאינני יודע מה יעשה בהם!... אבל כאשר מדובר אודות מילוי תפקיד הנ"ל בפועל
27 ממש - הרי "כמאן דעביד לא אמרינן"!
- 28 יב. לכאורה, מהי התועלת לדבר אודות ענין זה ברבים - הרי זה ענין פרטי.
29 הנה האמת היא שענין זה שייך גם אצל כל אחד ואחד לפי ענינו, כפי שידע איניש בנפשיה שישנו תפקיד
30 מיוחד השייך אליו, שענין זה מהווה ה"שער" לכל שאר עניני העבודה בתורה ומצוות, אך דא עקא, דוקא על
31 ענין זה "מתלבש" היציר-הרע ואינו מניחו לעסוק בו כדבעי.
- 32 ולדוגמא - בענין כללי:
33 המצב דשכונה זו - לא רק מצער, אלא מבהיל ביותר! שכונות אחרות - מתפתחות ומתרחבות יותר ויותר,
34 ללא קשרים ויחסים מיוחדים עם הממשל כו', ודוקא בשכונה זו, שכונה שבה חי ופעל כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא
35 דורנו במשך עשר שנים האחרונות בחיים חיותו בעלמא דין, הנה למרות כל ה"קשרים" וה"יחסים" - חסר הרבה
36 בביסוס השכונה, עוד לפני שמתחילים לחשוב אודות התפתחות והתרחבות השכונה!...
- 37 ומה שהשכונה נמצאת במצבה ההווה ולא במצב גרוע יותר חס-ושלום - הרי זה רק תודות לברכתו של
38 נשיא דורנו!
- 39 ואין כל הסבר שכלי [גם לא הסבר של הנפש הבהמית והיציר-הרע!...] מדוע המצב הוא גרוע כל כך, בה
40 בשעה שעל-ידי השתדלות כלשהי היו יכולים לפעול ששכונה זו תהיה "לשם ולתפארת ולתהלה"!!! הסיבה
41 היחידה לכך היא - "על חטא שחטאנו לפניך ביצר הרע", "מגרים" את היציר-הרע לדברים כאלו שהוא עצמו
42 לא היה חושב אודותם!...

והצרה הכי גדולה היא - ש"אין פוצה פה ומצפצף" ! ישנם רבנים, ז' טובי העיר, עסקנים וכו', ואף-על-פי-כן, "אין פוצה פה ומצפצף" ! הגמרא (ברכות נח, א) אומרת ש"אפילו ריש גרוגותא מן שמיא מנו ליה", ואם-כן, צריך הוא לנצל את כחו לענין זה, ואף-על-פי-כן שותק הוא (למרות שבענינים אחרים יודע הוא לפתוח את פיו...) ! וכאשר שואלים משהו מדוע אתה שותק? ! - משיב שאין לו כח, אין עם מי לדבר, הוא ניסה כבר ולא שמעו בקולו, וכיוצא בזה !. כבר דובר אודות ענין זה מאה ואחד פעמים, וללא כל תועלת, ואף-על-פי-כן, חוזרים ומדברים פעם נוספת, על פי הוראת חז"ל "אל יתיאש" !... כולי האי ואולי ישתנו סוף-כל-סוף פני הדברים !

ועל-דרך מובן בנוגע להמדובר לעיל - שאין זה ענין פרטי בלבד, כי אם ענין הנוגע לכל אחד ואחד לפי ענינו, וכידוע פתגם ה'צמח צדק' אודות ה"כובעין" שעושה כובעים ותולה אותם, ואחר כך באים אנשים למדוד אם הכובע מתאים למדתם כו', וכפי שסיים ה'צמח צדק', שזה שהכובע מתאים לו - אליו היתה הכוונה מלכתחילה. וכאשר משהו מנסה להתאים את ה"כובע" לחבירו - להוי ידוע לו ש"כל הפוסל במומו פוסל" !

וכאמור לעיל - ידע איניש בנפשיה בנוגע לעניניו הפרטיים, והאמת היא - שלא שייך לומר על זה "ענין פרטי", "דאלאי איש פרטי", לא קיים מושג של איש פרטי או ענין פרטי, מכיון שכל ענין של יהודי הוא ענין הנוגע לכלל כולו, כפסק-דין הרמב"ם (הלכות תשובה פרק ג הלכה ד) שעל-ידי "מצוה אחת" בלבד "הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות כו'", היינו, שפעולה פרטית של יהודי נוגעת למציאות העולם כולו.

דוגמא פשוטה לדבר: אפילו יהודי שתפקידו לשאוב מים ולהביאם לבתי בני ישראל - "שואב מימין", הנה אף שבהשקפה ראשונה הרי זה ענין פרטי, הרי זה ענין שנוגע לכלל כולו, ובפשטות: כדי שכל אחד ואחד מישראל יוכל לעבוד את עבודתו מדי יום ביומו, זקוק הוא ליטול את ידיו - על ידי המים שהביא "שואב מימין". - כדי לומר "מודה אני לפניך" אינו זקוק אמנם לנטילת ידים, אבל תיכף ומיד לאחר-יזה, כדי להתחיל לומר "ברכות השחר" (ולאחרי-זה שאר פרטי עבודת היום) - זקוק הוא לנטילת ידים ! וכמו כן כאשר מדובר אודות העבודה ד"הנהג בהם מנהג דרך ארץ", החל מאכילת "פת שחרית" - זקוק הוא שוב לנטילת ידים, ובזה רואים שפעולתו הפרטית של ה"שואב מימין" נוגעת היא לכלל כולו. ועל-דרך-זה בנוגע לכל פעולה פרטית של כל אחד ואחת מישראל.

יג. ונחזור לענינינו:
כאשר ישנו הענין ד"ויעקב הלך לדרכו" ביחד עם פרשת "לך לך" - אזי מודגשת ההוראה שכללות העבודה ד"ויעקב הלך לדרכו" צריכה להיות באופן ד"לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך", היינו, לצאת מכל הרצונות והמדות שלו, כולל - רצונות ומדות דקדושה, ולמלא את תפקידו ושליחותו מתוך שמחה וטוב לבב.
ובזה ישנה הוראה נוספת הנלמדת מהפרשה שהולכים לקרוא בתפלת מנחה - "וירא אליו ה' גו'", בקשר ובהמשך לענין המילה שבסוף פרשתנו:

ידוע סיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו (היום יום ט' חשוון): בהיות אדוני אבי מורי ורבי בן ד' או ה' שנים, נכנס אל זקנו ה'צמח צדק' בשבת קודש פרשת וירא, והתחיל לבכות, באמרו: מפני מה נראה ה' אל אברהם אבינו ולנו אינו נראה? ויענהו ה'צמח צדק': "אז א איד א צדיק, צו ניין און ניינציג יאר, איז מחליט אז ער דארף זיך מל זיין, איז ער ווערט אז דער אויבערשטער זאל זיך באווייזען צו אים" (כאשר יהודי צדיק, בהיותו בן תשעים ותשע שנה, בא לידי החלטה למול את עצמו, ראוי הוא לכך שהקב"ה יתגלה אליו).

וההוראה מזה:

כאשר יהודי טוען מה נזכרו עכשיו לבוא אליו בטענות? בשלמא אם היו מדברים עמו לפני כמה וכמה שנים, כאשר כחו היה במתניו - היתה אפשרות שישנה את עצמו, אבל עכשיו, לאחר שכתב פעל רבות במשך חייו, והעמיד תלמידים ותלמידי תלמידים כו' - הוא כבר זקן ואין לו כח, ומה נזכרו פתאום לתבוע ממנו לשנות את עצמו? !

הנה על זה באה ההוראה מענין הנ"ל - שלמרות שמדובר אודות אברהם אבינו, שכל ימיו היה בבחינת מרכבה להקב"ה [שהרי "האבות הן הן המרכבה", ובמצב כזה היו כל ימיהם (תניא פרק כג. שם פרק לד)], הנה בהגיעו לגיל תשעים ותשע שנה, לאחר כל עבודתו במשך כמה וכמה שנים, כולל "את הנפש אשר עשו בחרן" - באים ואומרים לו שהוא צריך למול את עצמו!

- 1 ומכיון שענין זה ביאר ה'צמח צדק' לאדמו"ר נשמתו-עדן בהיותו בן ד' או ה' שנים - מובן, שענין זה שייך
2 להבנתו של כל אחד ואחד מישראל, אפילו פשוט שבפשוטים, שהרי ניתן להסביר זאת אפילו לילד קטן! -
3 ואדרבה: אצל ילד קטן מתקבל הדבר בפשטות יתירה.
- 4 ולכן, כאשר ילד יהודי טוען ובוכה שרצונו שהקב"ה יתגלה אליו עכשיו, "נאו", אומרים לו שעליו לעשות
5 איזו פעולה בענין זה. כי לא יתכן שדבר זה יבוא מאליו! - מצינו אמנם שחזקיהו אמר "אני שוכב על מטתי",
6 בסמכו על הקב"ה... אבל: ענין זה הוא רק בנוגע לסנחריב שנמצא מחוץ לירושלים, מה-שאינ-כן בנוגע לסנחריב
7 שבכל אחד ואחד מישראל (יצר-הרע) - בהכרח שתהיה פעולתו ועבודתו של יהודי!
8 והפעולה היא - למול את עצמו, לשנות את טבעו ורגילותו כו' כנ"ל בארוכה.
- 9 וכמדובר כמה פעמים שכאשר שומעים מרבותינו נשיאינו סיפור מסויים, ובפרט לאחר שהסיפור נדפס
10 ונתפרסם על-פי הוראתם - הרי כוונת הדבר היא, לא כדי שיניחו את הספר שבו נדפסה השיחה על-גבי ה"מדף",
11 ומזמן לזמן יעינינו בדבר ויאמרו: אה, כמה נפלא ענין זה!... - לא זו היתה כוונתו של אדמו"ר נשמתו-עדן
12 בשאלתו, לא זו היתה הכוונה של אדמו"ר ה'צמח צדק' בדברי תשובתו, ולא זו היתה הכוונה של נשיא דורנו
13 כאשר סיפר את הדבר וצוה לפרסמו בדפוס! - הכוונה היתה כדי שילמדו מזה הוראה בנוגע לפועל, וכפתגם
14 הידוע: "טאפארו דא פלאחו" - הגרזן על העץ!
- 15 וגם ענין זה מתקבל בפשיטות יותר אצל ילד קטן - כי כאשר אומרים לו שישנו "עץ" וישנו "גרזן", הרי
16 הוא מבין בפשטות שהכוונה בזה היא - שתהיה פעולת הגרזן על העץ; מה-שאינ-כן כאשר מדברים עם אדם
17 מבוגר - אזי צריכים להסביר לו שתכלית הלימוד הוא כדי שיביא לידי מעשה בפועל.
- 18 יד. ויהי-רצון שהדברים האמורים לעיל יפעלו את פעולתם, ומכיון שנמצאים אנו ביום השבת, ש"אין עצב בה",
19 ואדרבה: ענינו של יום השבת הוא תענוג ושמחה - בודאי יהיה הדבר באופן של תענוג ושמחה, ללא עגמת-נפש וכו'.
20 ובפשטות - שכל אחד ואחד ימלא את תפקידו ועבודתו בכללות העבודה ד"ויעקב הלך לדרכו" באופן
21 המתאים, וכאמור - מתוך שמחה וטוב לבב, ככל עניני עבודת ה' שצריכים להיות בשמחה, וכמו שכתוב ביעקב
22 אבינו [בחיר שבאבות] "וישא יעקב רגליו" (ויצא כט, א), וכפירוש רש"י: "נעשה קל ללכת".
- 23 וכאשר כל אחד ואחד מישראל ממלא את תפקידו הפרטי, על-ידי-זה שיוצא מהגלות הפרטי דנפשו הבהמית
24 כו' - הרי הוא מביא "תשועה והצלה" הן לעצמו והן לכל העולם כולו, ומהגאולה הפרטית דכל אחד ואחת
25 מישראל - באים לגאולה הכללית דכל בני ישראל, בפועל ובגלוי למטה מעשרה טפחים, כשם שהעבודה היא
26 באופן של מעשה בפועל ("טאפארו דא פלאחו") - בביאת משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.
- * * *
- 27 טו. מאמר (כעין שיחה) דיבור המתחיל אני הנה בריתי אתך גו'.
- * * *
- 28 טז. נהוג ללמוד בכל שבת פסוק בפרשת השבוע עם פירוש רש"י, וכן ענין בהערות אדוני אבי מורי ורבי
29 על הזהר דפרשת השבוע.
- 30 בנוגע לפירוש רש"י - הנה בהמשך להמדובר במאמר אודות הענין ד"אב המון גוים", נתעכב גם על פירוש
31 רש"י בענין זה:
- 32 על הפסוק "ולא יקרא עוד את שמך אברם והיה שמך אברהם כי אב המון גוים נתתיך" (יז, ה), מעתיק
33 רש"י את התיבות "כי אב המון גוים", ומפרש: "לשון נוטריקון של שמו, ור"ש שהיתה בו בתחלה, שלא היה
34 אב אלא לארם שהוא מקומו, ועכשיו אב לכל העולם. ואפילו ר"ש שהיתה בו מתחלה לא זוה ממקומה, שאף
35 יו"ד של שרי נתרעמה על השכינה עד שהוסיפה ליהושע, שנאמר ויקרא משה להושע בן נון יהושע".
- 36 [ולהעיר: בנוגע ליו"ד של שרי - מצינו במדרשי חז"ל שהיו"ד של שרי נתחלקה לב' אותיות ה"א: ה"א
37 אחת לאברהם, וה"א אחת לשרה. ולפירוש זה אין מקום לתרעומת כו'. אבל - פירוש זה אינו שייך ללימוד על
38 דרך הפשט, כי ב"פשוטו של מקרא" הרי האות יו"ד היא אות בפני עצמה, ולא ב' פעמים ה"א, אלא שהמספר
39 והגימטריא של האות יו"ד שוה למספר וגימטריא דב' פעמים ה"א, ולכן לא הביא רש"י פירוש זה].

וכאן רואים - לכל לראש - את גודל הדיוק של רש"י בהעתקת התיבות מהפסוק - שהרי רש"י אינו מעתיק תיבת "נתתיך" שבסוף הפסוק (אף שאינה אלא תיבה אחת בלבד), ואפילו אינו מרמזה בהוספת תיבת "וגו" - מכיון שבתביבה זו אינו מפרש מאומה. ולאידך - מעתיק רש"י תיבת "כי", אף שפירושו קאי על התיבות "אב המון גוים", מכיון שתיבה זו היא היסוד לכל פירושו: כיון שנאמר בכתוב "ולא יקרא עוד את שמך אברם והיה שמך אברהם כי אב המון גוים נתתיך". כלומר, שזהו הטעם לקריאת השם "אברהם", לכן מפרש רש"י ש"אברהם" הוא "לשון נוטריקון של שמו כו".

והנה, בפירוש רש"י זה ישנם כמה וכמה פרטים הדורשים ביאור:

(א) לשם מה צריכים ראייה והוכחה מ"יו"ד של שרי"ה שהיה לה תרעומת על השכינה כו' - הרי מובן בפשטות שכאשר יטלו אות משמו של צדיק תתרעם האות על כך, ומה צורך בראיות והוכחות על דבר פשוט כזה?

(ב) מדיוק הלשון "ואף יו"ד של שרי נתרעמה כו", משמע, שבעצם לא היה מקום לתרעומת אצל יו"ד של שרי, ולכן, מכיון שאפילו ("אף") יו"ד של שרי נתרעמה, הרי על-אחת-כמה וכמה שכן הוא בנוגע לרי"ש של אברם. ולכאורה: מהי הסברא לחלק בין היו"ד של שרי לרי"ש של אברם, ומה קל-וחומר יש בדבר שלכן כתוב רש"י בלשון "ואף כו"?

(ג) הראיה מיו"ד של שרי היא - לכאורה - ראייה לסתור, שהרי היו"ד של שרי לא נשארה במקומה אלא נוספה בשמו של צדיק אחר - יהושע, וענין זה גופא - רק לאחר מאות שנים, ויתירה מזו - בב' תקופות (הנהגות, מדות: אלף שנה*) שונות: שינוי שם שרה - בזמן שקודם גלות מצרים, אבל לאחר גזירת בין הבתרים על הגלות, ושינוי שם יהושע - בקשר לביאת הארץ, ועד אז נשארה במצב של תרעומת על השכינה, ואם-כן, כאשר רש"י רוצה להביא ראייה בנוגע לרי"ש של אברהם שלא זוהי ממקומה - כיצד מתאים להביא ראייה מהתרעומת דיו"ד של שרי, שניטלה ממנה, ונשארה במצב של תרעומת משך זמן רב, עד שנוספה לשמו של צדיק אחר?

(ד) רש"י מפרש ש"רי"ש שהיתה בו בתחלה שלא היה אב אלא לארם". ולכאורה, מכיון שבפסוק זה מדובר אודות הטעם לקריאת השם "אברהם", מדוע מבאר רש"י את הטעם על השם "אברם"?

וממה-נפשך: אם יש צורך בפשוטו של מקרא לבאר את הטעם לשם "אברם" - היה צריך רש"י לבאר זאת בפעם הראשונה שמופיע שם זה, ולא להמתין עד שלומדים אודות קריאת השם "אברהם"; ואם אין צורך בפשוטו של מקרא לבאר ענין זה [כשאר הענינים שאינם דורשים ביאור בפשוטו של מקרא, וכמו שכתב אדמו"ר הזקן ב'קונטרס אחרון' (לאורח חיים סימן רפ"ה) שמצינו "פסוקים שרש"י אינו מפרש שם מחמת פשיטותם, וכן בכל פסוק יש כמה וכמה תיבות שאין עליהם פירוש רש"י לפי שאינו צריך"], אין צורך לבאר זאת גם בפסוק זה?!

וכמדובר כמה פעמים שכל פרטי הדיוקים בפירוש רש"י צריכים להיות מובנים בפשטות, ולכן לא הוצרך רש"י לכתבם בפירוש, בהסתמכו על ה"בן חמש למקרא" שיבין זאת מעצמו. וכפי שיתבאר לקמן.

יז. בהערות אאמו"ר על הזהר דפרשתנו - נתעכב על ענין המבואר בסוף ההערות על פרשתנו, ששם מתעכב אאמו"ר על ענין המבואר בזהר דסוף פרשתנו, שתוכן הענין קשור עם סוף זמן הגלות: בזהר סוף פרשתנו איתא: "אמר רבי יוסי כתיב אז יבקע כשחר אורך וגו', זמין קב"ה לאכרזא על בנוי ויימא אז יבקע כשחר אורך ואורכתך מהרה תצמח והלך לפניך צדקך וכבוד ה' יאספך".

ומבאר אאמו"ר (לקוטי לוי יצחק עמוד סד): "שייך זה הכא, הוא כי איתמר מקודם שאתכסיין מלין בגווייהו כו' שעתה סודות ורזין דאורייתא הם בהתכסות והעלם", כפי שמצינו שהיו כמה וכמה הגבלות בנוגע ללימוד פנימיות התורה, ולכן היו צריכים ללכת לבבל דוקא וכו', "הנה לעתיד יתגלו הסודות ורזין דאורייתא", שזהו הענין ד"אז יבקע כשחר אורך וגו'".

כלומר: סיום הזהר בפסוק זה אינו כדי לסיים בדבר טוב בלבד (כמבואר במפרשי הזהר), כי אם סיום בדבר טוב השייך לענין זה - גילוי הסודות ורזין דאורייתא לעתיד לבוא, תמורת היותם עתה בהתכסות והעלם.

וכמדובר כמה פעמים שאאמו"ר לא כתב את פרטי הביאור בנוגע לעבודת האדם - מהי ההוראה מלימוד ענין זה בזהר, בנוגע לעבודת האדם לקונו, וכפי שיתבאר לקמן.

- 1 יח. כאן המקום להוסיף ולהשלים בנוגע להמדובר לעיל אודות ענין של מעשה בפועל:
2 נמצאים אנו ביום השבת שלאחרי שבעה בחשון, וביום השבת גופא - קרוב לסימונו, בזמן המנחה [אבל לפני
3 הקריאה בתורה בפרשת וירא, השייכת כבר לשבוע הבא - כפי שמצינו בנוגע לקריאת הפרשה שנים מקרא ואחד
4 תרגום ש"אם לא השלים קודם אכילה, חייב להשלים אחר אכילה, עד המנחה, אבל משם ואילך, כיון שהתחילו
5 הציבור פרשה אחרת, עבר זמנה של זאת" (שולחן ערוך אדמו"ר הזקן אורח חיים סימן רפה סעיף ה)], שזהו
6 זמן מסוגל ביותר - "עת רצון", כפי שאומרים בתפלת המנחה דשבת "ואני תפילתי לך ה' עת רצון", וכמבואר
7 בדרושי חסידות (מכ"ק אדמו"ר נ"ע. ועוד) בדיבור המתחיל זה - שבזמן זה מתהפכים כ"ד בתי דינין וכו'.
- 8 ואין סתירה בדבר ממאד"ל (ברכות ו, ב) "לעולם יהא אדם זהיר בתפילת המנחה שהרי אליהו לא נענה אלא
9 בתפילת המנחה", שהמדובר שם הוא אודות תפילת המנחה דימי החול, ולא דוקא תפילת מנחה דיום השבת,
10 [וכמובן בפשטות שהמאורע דאליהו הנביא לא היה ביום השבת, כי אם ביום חול - שהרי מה שמצינו
11 שמאורע זה היה בתור "הוראת שעה", נאמר רק בנוגע להקרבה בחוץ, ולא מצינו שיאמרו זאת בנוגע להקרבת
12 קרבן בשבת (פעולה הקשורה עם כמה וכמה מלאכות, ובפרט במאורע הנ"ל שמלבד המלאכות הרגילות היו
13 גם כמה וכמה מלאכות נוספות, כמבואר בפשטות הכתובים)], שזהו איסור חמור יותר מאשר הקרבה בחוץ,
14 וטעם הדבר - מכיון שמאורע זה היה בימי החול. ובפשטות: מכיון שאליהו רצה לבטל את הענין ד"פוסחים
15 על שתי הסעיפים" - הרי בודאי שלא המתין עד יום השבת, אלא עשה זאת תיכף ומיד בימי החול],
- 16 מכיון שכל התפילות דימי החול קשורות ומקבלות השפעתן מהתפילות דיום השבת. ובפרט על-פי הידוע
17 ומבואר בכמה מקומות שעיקר העבודה דיום השבת היא עבודת התפילה, וממנה נמשכת ההשפעה בנוגע
18 לתפילות דכל ימי החול - יום ראשון בשבת, יום שני בשבת, וכן הלאה, ומזה מובן שכן הוא גם בנוגע לתפילת
19 המנחה, שמעלת תפילת המנחה דימי החול היא כתוצאה מההשפעה דתפילת המנחה דיום השבת, עליה נאמר
20 "ואני תפילתי לך ה' עת רצון".
- 21 ולכן, צריכים להשתדל לנצל את השעות שנותרו בשבת זו - זמן מסוגל ביותר, כנ"ל - כדי לקבל החלטות
22 טובות בנוגע לכל הענינים האמורים לעיל, כולל ובמיוחד - בנוגע לעריכת ה"כנסים" בכל מקום ומקום, כדי
23 להשלים מה שהיו צריכים לעשות עד שבעה בחשון.
- 24 וכפי שהיה המענה לאחד שהיה לו אונס אמיתי, ולא היה יכול לערוך "כנס" עד שבעה בחשון, ושאל מה
25 לעשות - ונענה, שיכול להשלים זאת עד חמשה עשר בחשון, שאז קיימא סיהרא באשלמותא.
- 26 יט. וכמדובר כמה פעמים אודות גודל העילוי שבענין ה"כנסים" - כמאמר רז"ל כינוסם של צדיקים ("ועמך
27 כולם צדיקים") הנאה להם והנאה לעולם.
- 28 ובפרט על-פי המבואר בקונטרס "החלצו מאתכם אנשים" - שהחלטות טובות המתקבלות ב"כנס" שבו
29 נמצאים כמה וכמה מישראל, יש בהם תוקף מיוחד בכל הקשור לקיום ויישום ההחלטות במעשה בפועל.
- 30 ויש להוסיף בזה - על-פי המבואר במדרש (בראשית רבה ריש פרשת וישב) "כתיב בזעקך יצילוך קיבוציך,
31 תני כינוסו (של יעקב) וכינוס בניו הצילו מיד עשו", שמזה מובן עד כמה גדולה מעלת ה"כינוס", מכיון
32 שעל-ידי-זה נפעל ענין של הצלה.
- 33 ולהעיר - שכאן ישנו הענין דאתהפכא בנוגע לפירוש הפסוק, שהרי פשטות הכתוב קאי על ענין בלתי-רצוי
34 כו', ואילו המדרש מהפך זאת ל"כינוס" הקשור עם עניני קדושה, תפילה וכו'.
- 35 זאת ועוד: הפירוש הפשוט ד"זעקך" הוא - מלשון צעקה וזעקה, ואילו לפירוש המדרש דריש "בזעקך"
36 מלשון קיבוץ, כמו "ויזעק סיסרא" וכיוצא בזה (כמבואר במפרשי המדרש (מתנות כהונה)). כלומר, אין צורך
37 בענין של בקשה באופן של צעקה ובכיה [ופשיטא שאין צורך בענין של תעניות וסיגופים כו', אלא כתורת
38 הבעל-שם-טוב הידועה שהעבודה צריכה להיות באופן ד"עוז תעזוב עמו"], אלא עצם העובדה שבני ישראל
39 מתכנסים יחדיו ("בזעקך" מלשון קיבוץ וכינוס) פועלת כבר ענין של הצלה.
- 40 ויש לבאר את דיוק לשון המדרש "כינוסו וכינוס בניו", דלכאורה, היה מתאים יותר הלשון "כינוסו עם
41 בניו", שהרי בנוגע לעצמו בלבד לא שייך ענין של כינוס - אלא הכוונה בזה לענין הכינוס בנוגע לעבודתו
42 הפרטית, על-דרך הפתגם הידוע (התמים חלק ב עמוד מו) שאמר סבו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו

(שנקרא על שמו) במענה לשאלת חמיו על התנאי שהתנו עמו שיתפלל בציבור - שהוא ממתין עד שיצליח לאסוף ולכנס את הציבור דכל עשר כחות נפשו [ראה גם בפירוש מהרז"ו], ונוסף לזה ישנו גם "כינסו בניו", שפועל ומתעסק לכנס גם את היהודים שמסביבו [וכל זה - מלבד הפירוש ש"כינסו" קאי על הכינוסים שבזמנו, ו"כינסו בניו" - על הכינוסים שבדורות הבאים].

ומובן, שגם על-ידי ענין הכינוס שבעבודתו הפרטית של כל אחד ואחד מישראל ביכלתו לפעול ענין של הצלה - כפסק-דין הרמב"ם שעל-ידי "מצוה אחת" בלבד "הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה".

כ. וכמו כן מובן בנוגע לשאר הענינים שעדיין צריכים לסיים מעבודת חודש תשרי, ה"שיריים" דחודש תשרי, [על-דרך ובדוגמת "שיריים" ד"סעודה גדולה", שעל-ידי-זה רואים ומכירים את גדלה של הסעודה, כמובן בפשטות שכאשר ישנה "סעודה גדולה" אזי ישנם "שיריים" מהסעודה,

וכמבואר במדרש בנוגע להקרבת פר אחד איל אחד בשמיני עצרת - שזוהי "סעודה קטנה" עבור המלך ואוהבו שנערכת מה"שיריים" של ה"סעודה גדולה" שהיתה עבור כל בני המדינה, "בא ונגלגל אני ואתה במה שנמצא כו", מה-שאינ-כן אם לא נשארו "שיריים" מהסעודה, הרי מזה גופא מוכח שהסעודה לא היתה "סעודה גדולה".

וכידוע גם גודל ענין ה"שיריים" (ובפרט בנוגע לככר לחם שבוצע עליו) - בנוגע להמשכת הברכה דברכת המזון (ראה שולחן-ערוך אדמו"ר הזקן אורח חיים ריש סימן קפ),

הנה כל ענינים אלו צריכים לסיים עד חמשה עשר בחשון, שאז "קיימא סיהרא באשלמותא".

ומובן, שאין להמתין עד ט"ו בחודש, אלא מכיון שבמשך כל הימים עד חמשה עשר בחודש, הולכת הלבנה וגדלה מיום ליום - הרי זה מזכיר ומעורר את היהודי שגם עבודתו צריכה להיות באופן כזה.

וענין זה מודגש ביותר תיכף ומיד במוצאי שבת זו - כפי שאומרים בקידוש לבנה [כמנהג ישראל לקדש את הלבנה ז' ימים לאחר המולד, ובמוצאי שבת דוקא, ואס-כן, בנוגע לחודש מרחשון - הרי זה במוצאי שבת זו]: "שהם עתידים להתחדש כמותה".

ולכן, תיכף ומיד במוצאי שבת קודש, הרי הוא משתדל להשלים את כל הענינים האמורים לעיל.

כא. ויהי-רצון שעל-ידי כללות העבודה בכל הענינים האמורים לעיל - נזכה בקרוב ממש לקיום פסק-דין הרמב"ם שעל-ידי "מצוה אחת" בלבד "הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות, וגרם לו ולהם תשועה והצלה", עד ל"תשועה והצלה" האמיתית - גאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו.

ובאופן שביאת משיח צדקנו תהיה עוד לפני הזמן ד"קיימא סיהרא באשלמותא" בט"ו בחשון, ובדרך ממילא יתקיימו כינוסים אלו ביחד עם משיח צדקנו, בארצנו הקדושה, בירושלים עיר הקודש, ובבית המקדש שבהר הבית - מכיון שאז יהיה הענין דעליה לרגל לא רק ג' פעמים בשנה (כפי שהיה בזמן שבית המקדש היה קיים. אפילו בזמן בית ראשון), כי אם בכל שבת ובכל ראש חודש, כמו שכתוב "והי' מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחוות לפני גו'",

כולל גם החידוש וההוספה ד"יבוא כל בשר" (ולא רק "יראה כל זכורך"), מכיון שיקויים היעוד "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו", בגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו.

* * *

כב. הביאור בפירוש רש"י:

כאשר לומדים בתורה לראשונה אודות השם "אברהם" - אין צורך לבאר את הפירוש דשם זה, מכיון שענין זה אינו דורש ביאור בדרך הלימוד ד"פשוטו של מקרא", דאם לא כן, יצטרך רש"י לבאר את הטעמים דכל השמות שמצינו במקרא. ועל כל פנים - שמותיהם של כל הצדיקים, חנוך, מתושלח, וכיוצא בזה. ומכיון שלא מצינו ביאור טעמי כל השמות, כי אם שמות אחדים בלבד ["קין", "נח", וכיוצא בזה], הרי מובן, שבדרך הלימוד ד"פשוטו של מקרא" אין צורך לבאר את טעמי השמות, אלא אם כן ישנו ענין מיוחד בדבר [זה נחמנו], וכיוצא בזה].

- 1 אבל כאשר לומדים את הפסוק "ולא יקרא עוד את שמך אברם והיה שמך אברהם", והפסוק ממשיך לפרש
2 ולבאר את טעם הדבר - "כי אב המון גוים נתתיך", אזי מסביר רש"י את תוכן דברי הפסוק: "לשון נוטריקון
3 של שמו", היינו, שהשם "אברהם" הוא ראשי תיבות "אב המון גוים".
- 4 ולהעיר - שגם הלימוד ד"לשון נוטריקון" אינו על-פי פשוטו של מקרא, שלכן לא מבאר רש"י את הפירוש
5 ד"ראשי תיבות" בנוגע לכל התיבות שבמקרא [אף שבודאי ישנו ביאור ופירוש בזה], אלא שבענין זה מוכרח
6 רש"י לבאר זאת ב"פשוטו של מקרא", דמכיון שהתורה אומרת שהענין ד"אב המון גוים נתתיך" הוא נתינת
7 טעם לקריאת שם "אברהם", בהכרח למצוא את קשר ושייכות הענינים, ולכן מפרש רש"י שזהו "לשון נוטריקון
8 של שמו".
- 9 ולאחרי שידועים שהשם "אברהם" הוא מהשמות המיוחדים שיש בהם ביאור וטעם השייך ל"פשוטו של
10 מקרא" - אזי צריכים כבר למצוא ביאור וטעם גם לשם "אברם", מכיון שכללות שם זה הוא מהשמות שיש
11 בהם ביאור והבנה (מה-שאינ-כן בשמות סתם).
- 12 ועל זה מפרש רש"י - "וריי"ש שהיתה בו מתחלה, שלא היה אב אלא לארם, שהוא מקומו, ועכשיו אב לכל
13 העולם".
- 14 השם "אברם" פירושו - אב לארם, ומאי שנא ארם דוקא - "שהוא מקומו" של אברם, כמובן בפשטות
15 שהשפעת האדם מתבטאת - לכל לראש ובעיקר - במקומו, ולכן היה "אב" למקום זה - אב לארם. "ועכשיו
16 אב לכל העולם", דמכיון שנעשה "אב" גם מחוץ למקומו, שוב אין סיבה לחלק בין מקום זה למשנהו, ולכן
17 נעשה "אב לכל העולם".
- 18 כג. על-פי-זה נשאלת השאלה: מכיון שנעשה "אב לכל העולם", "אב המון גוים" - היה צריך להקרא
19 "אבהם" (ללא רי"ש), שפירושו "אב המון", ומדוע נקרא בשם "אברהם", הרי הרי"ש (דקאי על היותו "אב
20 לארם") מיותרת היא, ובמכל-שכן וקל-וחומר: אם הוא "אב לכל העולם", הרי בודאי שהוא "אב לארם", שהרי
21 "יש בכלל מאתיים מנה"?!
- 22 ועל זה ממשיך רש"י בפירושו - "ואפילו ריי"ש שהיתה בו מתחלה לא זזה ממקומה":
- 23 רש"י אינו כותב שהרי"ש לא ניטלה, לא נלקחה, וכיוצא בזה, אלא מדייק בלשונו וכותב "לא זזה ממקומה",
24 כי: החידוש בדבר הוא - לא רק בכך ש(תוכן) האות רי"ש נשארה ולא ניטלה משמו, היינו, שגם לאחר שנעשה
25 "אב המון גוים" נשאר "אב לארם" - דמאי קאמשמע לן, אלא החידוש הוא ש"לא זזה ממקומה", היינו,
26 שנשארה במקומה בתיבת "אברהם" כפי שהיתה מקודם ("לא זזה ממקומה"), ולא עברה למקום אחר - באופן
27 שתוכנה יהיה כלול באות ה' ד"אבהם", "אב המון גוים", וכל-שכן "אב לארם".
- 28 וטעם הדבר ש"לא זזה ממקומה" - דלכאורה, סוף-כל-סוף הרי האות רי"ש מיותרת היא, מכיון שתוכנה
29 נכלל באות ה"א (במכל-שכן וקל-וחומר, כנ"ל) - הנה על זה מביא רש"י ראיה מ"יו"ד של שרי", כדלקמן.
- 30 ומדייק רש"י בלשונו וכותב "שאף יו"ד של שרי כו'", לשון של קל-וחומר, כדלקמן. ובדיוק זה ("שאף
31 כו'") מתרץ רש"י גם את השאלה שלכאורה הראיה מ"יו"ד של שרי היא ראיה לסתור, שהרי סוף-כל-סוף ניטלה
32 משמה, מה-שאינ-כן ריי"ש של אברם שלא זזה ממקומה - מכיון שטענת הרי"ש של אברם היא גדולה (חמורה)
33 יותר מטענת היו"ד של שרי, כדלקמן.
- 34 כד. והביאור בזה:
- 35 בנוגע לקריאת השם "שרה" במקום "שרי", "לא תקרא את שמה שרי כי שרה שמה" - ילמד הבן-חמש
36 למקרא בהמשך הענין את פירוש רש"י: "לא תקרא את שמה שרי, דמשמע שרי לי ולא לאחרים. כי שרה שמה
37 - שתהא שרה על כל".
- 38 ולכאורה, פירוש הדברים הוא - שלאחרי שנעשית "שרה על כל" היא עדיין "שרי לי" (לאברהם), על-דרך
39 האמור לעיל בנוגע לאברהם, שגם לאחר שנעשה "אב לכל העולם" נשאר עדיין "אב לארם".
- 40 אמנם, כד דייקת שפיר, אין לומר ש"שרה על כל" כולל גם "שרי לי" (לאברהם) - כי מה שייך לומר
41 קל-וחומר בדבר, שמפני היותה "שרה" על כל העולם הרי היא בודאי שרה על אברהם - אדרבה: מכיון שמעלתו
42 של אברהם גדולה ביותר, יתכן שתהא "שרה" על כל העולם, מלבד על אברהם.

ובפרט שבהמשך הענין ילמד הבן-חמש למקרא שאברהם היה גדול משרה הן בנוגע למספר השנים, והן בנוגע למעלה - כמובא בפירוש רש"י (יז, יז) ש"אברהם האמין ושמח, ושרה לא האמינה ולגלגה". ומכיון שכן, אין כל הכרח שמפני היותה "שרה על כל" תהיה גם "שרי לי", ואדרבה: על כל העולם יכולה היא להיות "שרה", מלבד על אברהם, שמעלתו גדולה יותר ממנה. וכל זה - נוסף על מה שלמד בפרשת בראשית (ג, טז) "והוא ימשל בך".

ואף שמקודם לכן היתה נקראת "שרי", "שרי לי", היינו, שהיתה שרה לאברהם - הרי בפסוקים אלו מדובר אודות הוספת עילוי גדול ביותר אצל אברהם, "התהלך לפני והיה תמים ואתנה בריתי ביני ובינך גו' והיית לאב המון גוים", ולכן, לאחר שראינו שמהלך נעלה לדרגה נעלית ביותר - שוב לא היתה שרה יכולה להיות "שרי לי" (לאברהם), כי אם "שרה על כל" - על כל העולם (מלבד אברהם).

כה. והנה, על-פי האמור לעיל שלאחרי שנקראה בשם "שרה" לא היתה עוד "שרי לי" - מובן, שאין מקום לטענת היר"ד של שרי מדוע נטלו אותה משמה: מכיון שעכשיו היא "שרה על כל", ולא "שרי לי" - הרי אי אפשר לקרוא "שרי" (להשאיר את היר"ד), מכיון שאין זה נכון, שהרי אינה עוד "שרי לי" (לאברהם), כי אם "שרה על כל". ולכן, אין מקום לטענת היר"ד מדוע נוטלים אותה משם זה - מכיון שתוכנה של האות ("שרי לי") נתבטל.

וזוהי הראיה שמביא רש"י כדי לבאר את הטעם לכך ש"רי"ש שהיתה בו בתחלה לא זוה ממקומה: תוכנה של האות רי"ש ("אב לארם") ישנו גם לאחר שנעשה "אב המון גוים" [דלא כתוכן יו"ד של שרי שנתבטל כו'], אלא השאלה היא - לשם מה צריכה האות רי"ש להשאר במקומה ("אברהם"), הרי בלאו הכי כלולה היא באות ה"א [אב המון גוים], וכל-שכן "אב לארם".

ועל זה מבאר רש"י שמצינו גדולה מזו: "שאף יו"ד של שרי נתרעמה על השכינה" - למרות שלא היה מקום לטענתה להשאר בשם זה (מכיון שתוכנה נתבטל), ואף-על-פי-כן התחשב הקב"ה בטרעומת של אות זו (ולכן הוסיפה ליהושע), הרי על-אחת-כמה-וכמה שיש להתחשב בטענת האות רי"ש של אברהם, שרצונה להשאר במקומה, טענה שיש לה מקום בשכל [שהרי תוכנה של אות רי"ש קיים גם לאחר שנעשה "אב המון גוים"], אף שהיא כבר כלולה באות ה"א.

ובזה מתרץ רש"י (בדרך ממילא) את הקושיא דלעיל שלכאורה זוהי ראייה לסתור, שהרי היר"ד של שרי לא נשארה כו' - כי בכתבו "שאף יו"ד של שרי נתרעמה", מדגיש רש"י שבעצם לא היה מקום לטענתה של היר"ד, ואפילו הכי נתרעמה [ומשום זה שייך קל-וחומר בדבר, כנ"ל], ולכן, מובן ופשוט שיש חילוק בין היחס כלפי טענת יו"ד של שרי (טענה שאין לה מקום) ליחס כלפי טענת רי"ש של אברהם (טענה שיש לה מקום).

ובזה רואים את גודל הדיוק שבפירוש רש"י - שבתוכה אחת בלבד ("שאף") מבהיר רש"י ב' פרטים: (א) הקל-וחומר מיו"ד של שרי לרי"ש של אברהם, (ב') טעם החילוק שביניהם, כנ"ל בארוכה. ועל-דרך-זה בנוגע לשאר פרטי הדיוקים בפירוש רש"י זה.

כו. והנה, תוכן הביאור דפירוש רש"י בפשטות הכתובים, ש"אפילו אות רי"ש שהיתה בו בתחלה לא זוה ממקומה" - הרי זה מתאים גם עם ביאור הדברים בפנימיות התורה: מבואר בדרושי חסידות (תורה אור ריש פרשתנו, ועוד) ש"אברהם" הוא "שכל הנעלם מכל רעיון". ומובן, שגם לאחר שנתעלה לדרגה נעלית יותר - "אברהם", הנה "אות רי"ש שהיתה בו בתחלה לא זוה ממקומה", שהרי בודאי לא נתבטלה אצלו המעלה ד"אברהם", שכל הנעלם מכל רעיון.

ויש לקשר זאת עם המבואר לעיל במאמר - שלפני המילה היו נשמות גבוהות גם אצל אומות העולם, מה-שאינ-כן לאחר המילה ניתנו לאברהם דוקא - שזהו בדוגמת כללות הענין ד"רי"ש שהיתה בו בתחלה לא זוה ממקומה".

כז. ביאור ההוראה הנלמדת מפירוש רש"י הנ"ל - בנוגע לעבודת האדם: ידוע ומבואר בכמה מקומות שכל עניניהם של ה"אבות" נמשכים בירושה לבניהם אחריהם בכל דור ודור, אצל כל אחד ואחת מישראל. ועל-דרך-זה בעניננו - הציווי על ענין המילה, שזהו ענין השייך לכל אחד ואחד מישראל, וכן בנוגע לנשים - "אשה כמאן דמהילא דמיא". ועד כדי כך - שאפילו מצד עצם מציאותו (עוד לפני

1 פעולת המילה) נחשב כל אחד ואחד מישראל בין ה"מולים", כדאיתא במשנה (נדרים לא, ב) "קונם שאיני נהנה
2 לערלים מותר בערלי ישראל. . שאיני נהנה למולים אסור בערלי ישראל כו", כי כל בני ישראל (אפילו מי
3 שלא נימול בפועל ממש מפני אונס כו') הם בעצם "מולים" (ראה אור התורה חנוכה שיב, א).

4 ומזה מובן, שאצל כל אחד ואחד מישראל ישנו גם הענין ד"אב המון גוים נתתיך" (כפי שנפעל אצל אברהם
5 אבינו על-ידי ענין המילה), ותפקידו של היהודי הוא - להביא כחות אלו מההעלם אל הגילוי ומהכח אל הפועל.

6 כלומר: לא מיבעי שיהודי נעשה "אב" במקומו [בדוגמת מעלתו של "אברם" - לפני המילה - "אב לארם,
7 שהוא מקומו"], היינו, שהוא פועל ומשפיע על כל אלו שנמצאים במקומו ובסביבתו (ופשיטא שאינו מתפעל
8 כלל ממצב המקום וממצבם של אנשי המקום), אלא יתירה מזו "אב העולם", היינו, שהוא פועל ומשפיע בכל
9 העולם כולו.

10 וכאמור - ענין זה ישנו אצל כל אחד ואחד מישראל, מכיון שמקבל זאת בירושה מאברהם אבינו, ועבודתו
11 היא רק - לגלות זאת מהכח אל הפועל ומההעלם אל הגילוי.

12 וענין זה נפעל על-ידי כללות מעשינו ועבודתנו בעניני התורה ומצוותיה, שעל-ידי-זה פועלים את הענין
13 ד"הבאים ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל" - ענין של פריחה וגילוי, ובאופן ד"ומלאו פני תבל תנובה" - פירות
14 ופירי פירות עד סוף כל העולם, וכפירוש החסידות - שעושים "סוף" לענין ה"עולם", מלשון העלם והסתר,
15 היינו, שמבטלים את ההעלם וההסתר, וזוכים תיכף ומיד להתגלות הגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח
16 צדקנו, במהרה בימינו ממש.

* * *

17 כח. הביאור בהערות אאמו"ר:

18 מכיון שבהמשך דברי הזהר מדובר אודות ההגבלות שהיו בנוגע ללימוד פנימיות התורה, וכמבואר בזהר
19 במקום אחר (חלק ג רפז, ב) שרבי שמעון בן יוחאי הורה מי יכנס לשמוע את סודות התורה, מי יכתוב וכו' -
20 הנה בסיום הענין [בסוף הפרשה] ממשיך ומסיים שענין זה לא ישאר כן, אלא בסופו של דבר "זמין
21 קודשא-בריך-הוא לאכרזא על בני ויימא אז יבקע כשחר אורך גו'", היינו, ש"לעתיד יתגלו הסודות ורזין
22 דאורייתא", ללא כל הגבלה בדבר.

23 ולכן, כאשר נמצאים בסוף ו"אחרית הימים", בסמיכות ממש לגאולה העתידה - אזי צריך להיות הגילוי
24 דפנימיות התורה באופן ד"יפוצו מעינותיך חוצה", בכל מקום ומקום, וללא כל הגבלות.

25 דהנה, מבואר באגרת הקודש (סימן כ"ו) ש"כל חכמת הקבלה היתה נסתרה בימיהם (של התנאים) ונעלמה
26 מכל תלמידי חכמים, כי אם ליחידי סגולה, ואף גם זאת בהצנע לכת ולא ברבים", אבל מזמנו של האריז"ל -
27 "מותר ומצוה לגלות זאת החכמה", ומדור לדור הולך וגדל ההכרח לגלות את הלימוד דפנימיות התורה, כך
28 שלא זו בלבד ש"מותר ומצוה לגלות", אלא זהו דבר הכי מוכרח.

29 ובפרט על-פי המבואר בזהר (חלק א, קיז א) "ובשית מאה שנין לשתיאתא יתפתחון תרעי חכמתא לעילא
30 כו' וסימנך בשנת שש מאות שנה לחיי נח וגו' נבקעו כל מעיינות תהום רבה", היינו, שהחל משנת שש מאות
31 לאלף הששי התחיל (עיקר) הגילוי דפנימיות התורה (ראה גם שיחת שבת פרשת בהר-בחוקותי תשמ"ג סעיף ז).

32 וכמבואר בהמשך דברי הזהר שם (קית, א) ש"כד יהא קריב ליומי משיחא אפילו רביי דעלמא זמינין
33 לאשכחא טמירין דחכמתא ולמנדע ביה כו'", היינו, שאפילו תינוקות ילמדו וישיגו את הענינים דפנימיות התורה.

34 ובפרט לאחר התגלות חסידות חב"ד על-ידי אדמו"ר הזקן, ובזה גופא - בעיקר לאחר המאסר והגאולה
35 דפטרבורג, שאז נתגלו הענינים דפנימיות התורה באופן של הבנה והשגה - "יתפרנסון" - בחכמה-בינה-דעת.

36 ומדור לדור הולך ומתפשט כללות הענין דהפצת המעיינות חוצה ביתר שאת וביתר עוז - על-ידי רבותינו
37 נשיאנו, עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, ובפרט לאחר המאסר והגאולה די"ב-י"ג תמוז.

38 וזהו תוכן הסיום דדברי הזהר שלעתיד לבוא [כולל ההכנה לזה על-ידי הפצת המעיינות חוצה ב"אחרית
39 הימים"] יתגלו הסודות ורזין דאורייתא באופן ד"אז יבקע כשחר אורך גו'".

כט. והענין בזה:

מבואר בסידור שער הסוכות (רנז, ד ואילך) בפירוש דברי הזהר (חלק ג, קד א) "יעקב אמר אז יבקע כשחר אורך גו'" - "על-דרך-משל החבית וכיוצא, כאשר תתמלא ביותר, ולא תוכל להחזיק המילוי, תבקע בבקעים וסדקים, ויצא המשקה דרך שם". ואף שהמשקה שיוצא דרך סדקים ובקעים אלו הוא מעט מזער בלבד, ואין לו ערך עם ריבוי המשקה הממלא את החבית כולה, אף-על-פי-כן, עצם העובדה דבקיעת החבית מורה על תוקף ותגבורת האורות הנמשכים ונשפעים, עד כדי כך שהכלים אינם יכולים להכיל את האורות, ולכן האורות בוקעים ויוצאים לחוץ.

ועל-פי-זה מובן גודל ועוצם הגילוי דפנימיות התורה - להיותו באופן ד"אז יבקע גו'", תוקף ותגבורת הגילוי עד כדי כך שבוקע ויוצא לחוץ.

ויש להוסיף בזה:

בהמשך דברי הזהר אודות אמירתו של יעקב "אז יבקע כשחר אורך גו'", ממשיך שם: "שאר צדיקייא אמרי ונחך ה' תמיד והשביע בצחצחות נפשך גו'".

והנה, בנוגע לענין ד"צחצחות" - ידוע ומבואר (אגרת הקודש סימן כ"ט. ובכמה מקומות) גודל העילוי דבחינה זו, "צח חד צחות תרין, דאינון לעילא לעילא כו'" (זהר חלק א, רכד ב).

ועל-פי-זה יש לומר שכאשר הגילוי דפנימיות התורה הוא באופן ד"אז יבקע כשחר אורך גו'", כדבריו של יעקב - אזי אומרים שאר צדיקייא "והשביע בצחצחות נפשך", היינו, שגילוי זה הוא באופן ד"צחצחות", ב' פעמים "צח", ובענינו - לא רק גילוי רזין שבתורה, אלא גם גילוי רזין דרזין שבתורה.

ל. ויש לקשר ענין זה עם המדובר לעיל אודות כללות העבודה ד"ויעקב הלך לדרכו": כללות הענין ד"אז יבקע כשחר אורך גו'" - קשור עם יעקב, כמבואר בסידור (שם) ש"יעקב הוא אותיות יבקע, ועל-כן הוא אומר אז יבקע כשחר אורך גו'".

וזהו הקשר עם כללות העבודה ד"ויעקב הלך לדרכו" - עבודתו של כל אחד ואחד מישראל ("ויעקב הלך לדרכו") בהפצת המעיינות חוצה באופן ד"אז יבקע גו'".

לא. וההוראה מזה - בפשטות:

מכיון שנמצאים אנו ב"אחרית הימים", ולפי כל הסימנים המבוארים בסיום מסכת סוטה נמצאים אנו בסמיכות ממש לביאת אליהו הנביא זכור לטוב [כסיום מסכת סוטה], "מבשר טוב", מבשר הגאולה העתידה, וכבר כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה - אזי צריכים להוסיף בגילוי פנימיות התורה בכל מקום ומקום, ללא כל הגבלה, "יפוצו מעינותיך חוצה".

ולכל לראש - הפצת היהדות בכללותה, החל מאל"ף בי"ת של יהדות, ובאופן שבזה גופא (באל"ף בי"ת של יהדות) ניתנים גם הענינים הכי נעלים, עד לבחינת "צחצחות", וכל זה - באותיות הכי פשוטות, בהתאם למעמדו ומצבו.

וכאשר מקבלים החלטות טובות בנוגע להתעסקות בהפצת היהדות והמעיינות חוצה, ובאופן שהקב"ה מצרפן למעשה, היינו, שזוכה לקיים את החלטותיו הטובות במעשה בפועל - הרי ענין זה הוא בדוגמת "תלמודו בידו" המהווה הכנה ללימוד תורתו של משיח מפיו של משיח, שאז יהיה הגילוי דפנימיות התורה [לא רק לימוד התורה מתוך מנוחה, שלכן נתאוו החכמים והנביאים ימות המשיח] בתכלית השלימות.

ואז יהיה הענין ד"וירא אליו ה'" (כפי שהולכים לקרוא בתפילת מנחה) באופן ד"ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו גו'" - בגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש, "מיד הן נגאלין".

כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לחזן ר' משה שי' טלישבסקי לנגן "יהי רצון כו' שיבנה בית המקדש". ואחר-כך התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן "ניעט ניעט ניקאוו".

אחר-כך הזכיר אודות אמירת ברכה אחרונה.

לקוטי שיחות פרשת לך לך כרך טו

מתורגם ללשון הקודש

התפלל על אנשי דורו⁶, ולא התמסר לקרב את אנשי דורו
לקב"ה ולהשפיע עליהם להתנהג כראוי⁷, לכן הוא לא
זכה" דיו כדי לקבל "שכר כולם".

לעומת זאת אברהם, שפרסם את האלקות בעולם -
ו"יקרא שם בשם ה' אל-עולם"⁸ - וקירב אנשים אל
הקדוש-ברוך-הוא, כדברי חז"ל⁹ על הפסוק¹⁰ "ואת הנפש
אשר עשו בחרן", ולפיכך הוא זכה לקבל "שכר כולם".
אך עדיין בלתי-מוכן: אם נקבל, שגם לעשרה דורות
שמאדם ועד נח היה מוכן שכר מסויים (כי לכל אדם יש
חלק בגן עדן, כדלעיל), ונח לא קבל את שכרם מפני
שחסרה לו הזכות לכך, מי קיבל אפוא את חלקם בגן עדן?
אי אפשר לומר, שאף אחד לא קבל חלק זה, כי כתוב
על גן עדן¹¹ "ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה", ולאחר
חטא עץ הדעת, גן עדן הוא המקום לקבלת השכר על
"לעבדה" - אלו רמ"ח מצוות עשה, ועל "לשמרה" - אלו
שס"ה מצוות לא-תעשה¹² בעולם הזה. גן העדן נועד
לאדם לתכלית ולמטרה מסויימת. לכן לא ייתכן שיישאר
בגן-עדן מקום "פנוי", ובמיוחד מקום הכולל את חלקם
של כל האנשים של עשרת הדורות, ודורות ארוכים¹³. צריך
להיות מישור שימלא את התכלית של גן-עדן.

לפיכך הכרחי לומר, שלעשרה דורות שמאדם ועד נח
לא היה מלכתחילה שום חלק - שכר. אך יש להבין: במה
הם היו "מכעיסין" באופן ששונה וגרוע יותר מן הקבוצה
השניה של "עשרה דורות"?

ג.

קשיים נוספים: מהו החידוש במשנה, ומדוע דוקא
עשרה דורות?

גם לא מוכן: מהו החידוש שבמשנה, שהקדוש-ברוך-
הוא הוא "אריך אפים" הלא זהו פסוק מפורש¹⁴: "ה'...

א.

השאלות המתעוררות על המשנה "עשרה דורות...
וקבל שכר כולם"

1 נאמר במשנה¹: "עשרה דורות מנח ועד אברהם
2 להודיע כמה אריך אפים לפניו שכל הדורות היו מכעיסין
3 ובאין עד שבא אברהם אבינו וקבל שכר כולם".
4 יש להבין: אם עשרת הדורות היו "מכעיסין ובאין",
5 ככתוב במשנה עצמה, מהו השכר המגיע להם, שאותו קבל
6 אברהם?

7 יתר-על-כן: לפני כן נאמר במשנה "עשרה דורות
8 מאדם ועד נח להודיע כמה אריך אפים לפניו שכל הדורות
9 היו מכעיסין ובאין עד שהביא עליהם את מי המבול" -
10 ללא התוספות של "קבל שכר כולם". דבר זה מוכן, שהרי
11 בגלל שהיו מכעיסין ובאין", לא קבלו שום שכר.

12 לפי זה קשה עוד יותר, מדוע על "עשרה דורות מנח
13 ועד אברהם", שגם הם היו "מכעיסין ובאין", אומרת
14 המשנה ש"קבל שכר כולם"?

15 יש המפרשים² המתרצים, שלכל אדם יש מלכתחילה
16 חלק בגן עדן³, אך אם הוא "נתחייב" ומקבל את "חלקו
17 בגיהנום", בא אחר, ש"זכה", ו"נוטל חלקו וחלק חבירו בגן
18 עדן"³.

19 אך לפי זה מתעורר קושי על החלק הראשון "עשרה
20 דורות מאדם ועד נח...": הרי הם היו "מכעיסין ובאין",
21 ונח היה "צדיק... בדורותיו"⁴, והוא היה צריך, אם כך,
22 לקבל את "חלקו וחלק חבירו (של עשרת הדורות)
23 בגן-עדן"?

ב.

ההסבר לשאלות הנ"ל והקושי עליו

24 יש מפרשים⁵ המסבירים זאת כך: כיוון שנח לא

ח"ב [המתורגם] ע' 27. לעיל ע' 44, לקמן ע' 96).

(8) וירא כא, לג. וראה רמב"ם הל' ע"ז פ"א ה"ג.

(9) ב"ר פל"ט, יד. וש"נ. זח"א עט, א. ובכ"מ. פרש"י ותרגום פרשתנו יב,

ה. וראה גם סוטה י, רע"ב. ב"ר שם, טז. ובכ"מ.

(10) פרשתנו שם.

(11) בראשית ב, טו.

(12) אוה"ת בראשית (ח"ו ע' 2082 - בשם ארז"ל). וראה לקו"ת שה"ש

(מח, ד). יל"ר בראשית. זח"א כז, א. תקו"ז תכ"א (סב, א). שם תנ"ה (פח, ב).

(13) שהרי בודאי הסביר נותנת - שהחלק בג"ע הוא לפי ערך ריבוי

עבודתו את ה' במשך ימי חייו שניתנו לו.

(14) תשא לג, ו. שלח יד, יח.

(1) אבות פ"ה מ"ב.

(2) ראה רבינו יונה, רע"ב. ופרש"י לאבות שם.

(3) חגיגה טו, א.

(4) ר"פ נח.

(5) ראה מחזור ויטרי כאן. לקו"ש ח"ג [המתורגם] ע' 10 ואילך. וראה

רש"י ור"י (ועוד) כאן: נח כו' לא ה' צדיק כ"כ כו'.

(6) זח"א טו, ב. קו, א. רנד, ב. ח"ג טו, א.

(7) ואף שנח ה' "אומר להם עתיד הקב"ה להביא מבול לעולם אולי

ישובו" (פרש"י נח ו, יד - ע"פ תנחומא ה), ובסנהדרין (קח, א-ב): מלמד

שה' נח הצדיק מוכיח אותם כו' - מ"מ: נח לא התעסק עם אנשי דורו כו',

ורק כשבאו אליו ושאלו ע"ד בנין התיבה כו' אז הוכיח אותם (ראה לקו"ש

מכעיסין ובאין", אבל אברהם אבינו היה "מקיים" את העולם, הוא יצר והביא קיום על כל עשרת הדורות הללו²¹, ולכן היה ענין של "שכר כולם", והוא קבל זאת. ה.

שני סוגי רוע, ודרכי ה"טיפול" בהם

למרות זאת, עדיין לא הכל ברור: מהו, בכל זאת, ההבדל בין שתי הקבוצות של עשרה דורות, שדוקא אצל הקבוצה השניה יכלו ליצור "קיום", ועלידי כך לקבל "שכר כולם"?

ההסבר לכך הוא:

כשם שבמלחמות של ישראל, כפשוטן, היו דברים שהחרימו והיו דברים שבזוו כשלל, כך גם במלחמה נגד הרע שבעולם יש שני סוגים של רע²², וכתוצאה מכך יש שני אופנים ל"טיפול" בהם²⁴:

(א) דברים שהם רעים לחלוטין, שאין בהם שום טוב. דברים כאלה צריך לאבד ולהשמיד, בדומה לכלל של "שבירתן זוהי טהרתן"²⁵.

כפי שמוסבר בלקוטי-תורה²⁶ בענין שריפת הפרה, ש"פרה" רומזת למעשים רעים שהם "באמת רע גמור מצד עצמם". לכן שורפים את הפרה, כי "אין לה תקנה אלא ביטולה והעברתה מן העולם". נשאר רק האפר המראה על "כח המתאוה", שאיננו "רע מצד עצם עצמותו".

(ב) דברים אשר למרות שבגלוי אין הטוב שבהם נראה, יש בהם בכל זאת ניצוץ טוב, ומשום כך אין לאבדם, אלא "לטפל" בהם עד אשר "יקיימו" אותם, על-ידי שיהפכו אותם מרע לטוב, עד למצב הדומה ללשון חז"ל²⁷: "מצעות שהציעה לו באיסור הציעה לו בהיתר".

זהו ההבדל בין שתי הקבוצות של "עשרה דורות": הרע של עשרת הדורות שמאדם ועד נח היה רע מוחלט, שמאבד את העולם. לפיכך הכחיד אותם הקב"ה לגמרי מן העולם, "הביא עליהם את מי המבול".

שונים מכך עשרת הדורות שמנח ועד אברהם. אמנם גם הם היו "מכעיסין ובאין", אך הרע שבהם היה מסוג

1 ארך אפים" והכוונה היא, כדברי רש"י¹⁵, "לצדיקים ולרשעים"?

3 בפשטות מתקבל¹⁶, שהחידוש שבמשנה הוא "כמה ארך אפים...": בפסוק אין מוזכר עד כמה הקדוש-ברוך הוא הוא "ארך אפים". ולכן אומרת המשנה "להודיע כמה...", שהקדוש-ברוך הוא מאריך אפו אפילו "עשרה דורות".

7 אך יש להבין: מהו, אכן, ההסבר לכך שהקדוש-ברוך הוא מאריך אפו אפילו עד "עשרה דורות"? מהי ההדגשה על "עשרה דורות" דוקא?

ד.

השאלה לגבי סדר המשניות

10 כל הנ"ל יובן על-ידי הסבר ענין אחר: הסדר של המשניות נקבע בדיוק רב¹⁷, ובמיוחד בתוך אותו פרק. כיוון שכך, יש לשאול: מהו הקשר בין המשנה על "עשרה דורות מאדם" לבין המשנה הקודמת "בעשרה מאמרות נברא העולם..."? אם הקשר הוא רק הסדר הכרונולוגי שבין הענינים, שעשרה דורות שמאדם ועד נח התחילו מיד לאחר ש"נברא העולם", היתה המשנה צריכה להקדים את המשנה המאוחרת יותר¹⁸ "עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות...", הדנה על סופו של "נברא העולם", לפני הזמן של "עשרה דורות..."¹⁹.

20 ההסבר לכך הוא: במשנה הקודמת נאמר ש"בעשרה מאמרות נברא העולם...", ושזה מלמדנו ענין אחר: "להפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם... וליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם".

24 כהמשך לשני הדברים הנלמדים מכך, לגבי שני סוגי בני-אדם [א] להפרע מן הרשעים שמאבדין... (ב) ליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין...], ובהתאם להם, מלמדת המשנה שאחר-כך, לגבי אותם שני הענינים²⁰:

28 (א) "עשרה דורות מאדם ועד נח..." - עשרה דורות אלו היו רשעים שמאבדין את העולם, ולפיכך הענישם הקדוש-ברוך הוא ("להפרע") - "שהביא עליהם את מי המבול"

31 (ב) "עשרה דורות מנח ועד אברהם... עד שבא אברהם וקבל שכר כולם". אמנם גם עשרה דורות אלו היו

(15) שלח שם (מסנהדרין קיא, סע"א. וראה גם עירובין כב, א. ב"ק נ, רע"ב). ובפרש"י תשא שם: שמא יעשה תשובה.

(16) דרך חיים (להמהר"ל) לאבות שם.

(17) ונפק"מ להלכה בנוגע מחלוקת ואח"כ סתם כו' - כידוע בכללי הש"ס. וראה תוס' - ב"ק (קב, א ד"ה אין), ריש ב"מ וב"ב.

(18) משנה ו.

(19) כמו שהקשו במד"ש, נחלת אבות ודרך חיים לאבות.

(20) ראה בס' שבעה הקודמת.

(21) ראה רבינו יונה שם: מלא כל החסרונות כו'.

(22) בארוכה - תניא פ"ו ואילך.

(23) כמש"נ: (מ)כל מלאכתו אשר ברא אלקים (צריך) לעשות (לתקן) - ב"ר פ"א, ו. ובפרש"י שם.

(24) ע"ד ב' הפירושים (ספרא בחוקותי כו, ו) ב"הושבתי חי' רעה מן הארץ": (א) מעבירים מן העולם, (ב) משביתן שלא יזיקו. וראה יהל אור (ובמילואים) לתהלים צב, א. ולהעיר מצפצ"נ - להרגצובי - בחוקותי שם.

(25) כלים רפ"ב (משא"כ בהאופן דב"ק נד, א) ששבירתן זהו מיתתן.

(26) חקת נט, ג ואילך.

(27) מנחות מד, א.

19 כאשר אדם שקוע במשך "עשרה ימים" תמימים
20 בענינים בלתי רצויים, ובכל זאת "וטוב לו", הוא עלול
21 לחשוב בטעות, שגם בהמשך יהיה מצבו כמו עתה -
22 "והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשרירות לבי
23 אלך"³³. על כך אומרת המשנה, שהטוב שהיה לו עד עתה
24 למרות התנהגותו השלילית, הוא מפני שהקדוש-ברוך-הוא
25 "מאריך אף"³⁴, אך הוא ייפסק לאחר זמן מסויים³⁵.
26 לפיכך הוא צריך לבצע את עבודתו באופן של "הביא
27 עליהם את מי המבול" - לבטל לגמרי את הענינים הבלתי
28 רצויים.
29 אך אין די בעבודה זו, שהרי עברו "עשרה ימים"
30 תמימים של ענינים בלתי רצויים, ויש מחסור בענינים
31 הטובים שהוא היה יכול, וצריך, לפעול, והרי "ימים
32 יוצרו..."³⁶: לכל אדם יש כמות מסוימת של ימים שנקבעו
33 לו לעבודת ה'.
34 לכן הוא מוכרח לעסוק בעבודה השניה, התקופה
35 השניה של "עשרה דורות" לפעול ל"קיום" הימים
36 הקודמים - על-ידי עבודה של "אתהפכא חשוכא לנהורא"
37 (=הפיכת החושך לאור) הוא מתקן ומשלים גם את אשר
38 החסיר בימים שחלפו, עד לאופן של "וקבל שכר כולם".

(משיחת ש"פ ראה תשל"ה)

1 שניתן להפכו לטוב. לכן, כאשר בא אברהם אבינו, ובכח
2 עבודתו "קיים" את העולם, תיקן והשלים את כל עשרת
3 הדורות - הוא קבל "שכר כולם".

ו.

עשרה דורות - מספר מושלם

4 הטעם לכך שהקדוש-ברוך-הוא מאריך אפו עד לעשרה
5 דורות הוא כדלהלן:
6 כבר דובר פעמים רבות²⁸ על כך, ש"עשר" הוא מספר
7 מושלם שכולל בתוכו את כל השלימויות²⁹. בדיוק כמו
8 שהדבר הוא בצד הקדושה, כך הוא גם בצד של היפך
9 הקדושה. השלימות המלאה של הרע בנויה על המספר
10 עשר, של עשר בחינות³⁰.
11 לפיכך מאריך הקדוש-ברוך-הוא אפו, ומחכה לחזרה
12 בתשובה, עד עשרה דורות. כלומר, עד מילוי והשלמת
13 המידה של "מכעיסין ובאין" בכל עשר הבחינות (דורות)
14 של הרע³¹.

ז.

הטעות הנובעת אצל היחיד בעבודתו

15 כל אדם נקרא "עולם קטן"³², וכשם שקיימות שתי
16 תקופות של עשרה דורות ב"עולם גדול", כך קיימות שתי
17 "תקופות" אלו ב"עולם קטן" - אצל היחיד, בעבודת ה'
18 שלו:

א, ד. ועוד.

(33) נצבים כט, יח.

(34) ראה לעיל ע' 72³ ובהנסמן שם.

(35) ראה בארוכה קונטרס ומעין מי"א פ"ב ואילך.

(36) תהלים קלט, טז. המשך באתי לגני ה' ש"ת ספ"י.

(28) ראה לקו"ש חי"ג ע' 282 ס"ג ובנסמן שם - לענין עשרה מישראל.

(29) ראב"ע לשמות ג, טו. פרדס ש"ב.

(30) ראה תניא רפ"ו.

(31) ראה גם דרך חיים שם.

(32) תנחומא פקודי ג. תקו"ז תס"ט (ק, ב). ועייג"כ אדר"נ פל"א. קה"ר

ב"ה, כ"ח תשרי, תשט"ו

ברוקלין.

ברכה ושלוש!

מאשר הנני קבלת מכתבה - בלי הוראת זמן הכתיבה - וכבקשתה הנני עונה עליו מבלי לחכות על התור אפילו של מכתבים המהירים, ועל סדר מכתבה.

הנה פלא מה שמתחילה שכבה הניצוץ האחרון וכו' כי מאין **לאדם** ידיעות כאלו? וכנראה שכל יסודה הוא הגיל, ואין זה ראי' כלל, וכמבואר בדברי רז"ל ורואים במוחש, שנשים שגילם גדול יותר משלה יולדות בנים ובנות ונוסף על זה הרי המסתכל בעולמו של הקב"ה רואה אשר מפני - בלשון הכתוב - רבו מעשיך ד' גדלו מעשיך ד' אי אפשר לאדם אחד להקיף ולהשיג את כל הענינים, וגם לא אפילו חלק חשוב מהם וגם לא אפילו רובם של הענינים הנמצאים בהד' אמות שלו ונוגע לחייו הפרטים ולכן נפרדו בני אדם למומחים במקצועות שונים, ואין האדם הישר מחווה דעת בהחלט אלא במקצוע שלו ובהאחרים סומך על המומחה בזה.

ובהנוגע לנדון דידן, הרי אף שהתורה מתחשבת עם חוות דעת רופאים ובחוות דעתם תלוי פסקים מיוחדים אשר בשולחן ערוך, ומהנהגתו של כל אחד ואחת הוא לעשות כהוראת הרופאים בהנוגע **למעשה** בפועל ממש, אבל ביחד ע"ז לדעת **ברור** בלבד אשר השי"ת הוא הרופא כל בשר והוא המנהיג את עולמו כפשוטו היינו בחיי היום יומים של כל אחד ואחת ובפרט ובפרטי פרטים ועאכו"כ בענינים עיקרים.

כנראה מכתבה לא הי' בענין הנ"ל חוות דעת רופא מומחה, אבל באם גם הי' מקרה כזה אצל מי שהוא הרי המקרים שטועים הרופאים בכגון דא רבו מלספור, ואין הדבר תלוי אלא בחזק בטחונו של האדם ובהתקשרותו עם בורא העולם (על ידי אורח חיים יום יום בבטחון שבמילא גורם לשמחה, וגם שמחת היכולת לפעול דבר מה בשביל הסביבה אשר גודל הזכות בזה אין לשער, וכידוע פתגם הבעל שם טוב, אשר נשמה יורדת למטה לעולם הזה למשך של 70/80 שנה בשביל לעשות טובה פעם אחת לישראל בגשמיות או ברוחניות, ומי כמוהו כהבעש"ט שהבין גודל הירידה של הנשמה מאיגרא רמה לבירא עמיקתא בביאת נשמה לעוה"ז ובכל זה אמר כנ"ל ומסר זה לדורותיו אחריו דורי בני הגלות ההולך וגובר, ובפרט כשהמדובר הוא באשה צעירה אשר עדיין לא נצלה כחותי במילואם בהשפעה על סביבתה לעורר בהם את הטוב שבנפשם ולחזקו בטוב ואין טוב אלא תורה ומצוה, ולא דוקא בימי השבת וימים נוראים ובמקרים יוצאים מן הכלל אלא בדוקא ובדיוק בחיי היום יומים אשר יש טועים לאמר שהם ימים אפורים), ובאמת אין נצרכה כל הסברה ואריכות לבאר נקודה פשוטה כזו ומספיקה רק מחשבה אחת אשר כל אחד ואחת מבני ישראל, שהם מבני אברהם יצחק ויעקב הרי הוא חלק מהמחבר את הבורא והבריאה ע"י חייו כמו שהם, ובפרט ע"י פעולות הנ"ל וחיבור זה הוא תכלית כל הבריאה כולה.

בודאי למותר להוסיף אשר אין כוונתי בכל הנ"ל למעט ח"ו הענין דבן ובת ואיני בא אלא להראות על האמת **המוחלט**, שאין כל מקום לעצבות ועאכו"כ לביטוי שכותבת ליאוש אדרבה ואדרבה.

בהנוגע לשאלתה אודות תחליפי הדירה והשנית והעיקרית לקחת ילד לתוך ביתם לחנכו, הרי זה תלוי בהשפעה שיהי' לזה עלי ועל בעלה שי' ואם ע"ז יתוסף שמחה מתחזק מדת בטחונו בהשי"ת אשר ימלא משאלותם לטובה בזחוק, בודאי נכון הדבר וכמדומה שכבר כתבתי להם פעם במכתבי מיוסד על אחת השיחות של כ"ק מו"ח אדמו"ר אשר אף שמוכרח שהאדם יעשה חשבון בנפשו בכל זה מוכרח ג"כ שלא יהי' זה אלא בזמנים מיוחדים כי בלא"ה מרובה ההפסד על השכר, וכלך מעשיית חשבון הנפש בכל יום או אפילו פעם בשבוע, ומוטב אשר תשקיע כשרונותי בפעולות טובות בהשפעה על סביבה, והקב"ה משלם מדה כנגד מדה אלא שכמה פעמים ככה.

בברכה לשמחה ולבשו"ט בכל הנ"ל.

ליקוטים מתורת לוי יצחק

צורך לעסוק במסחר, והקמח נעשה מאליו וממילא על ידי התורה שלומד.

והוא על דרך דעת רשב"י¹¹, אפשר אדם חורש . . תורה מה תהא עליה, אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, מלאכתן נעשית על ידי אחרים. (הערות לזהר ב עמ' רצב)

לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורים, שבהן בנות ירושלים . . יוצאות וחולות בכרמים, ומה היו אומרות כו¹².

עיקר העליה ביום הכפורים היא למלכות¹³. לכן נעשו שידוכים ביום זה, והאשה חזרה אחר האיש, שהן היו הדורשות, לא כמו הסדר הרגיל, שדרכו של איש לחזור אחר אשה¹⁴.

והיו אומרות — לא כמו עתה, שהכלה אינה משמיעה קול¹⁵.

(ליקוטים ואגרות עמ' שפג)

עיקר העליה ביום הכפורים היא למלכות¹⁶. עליה זו היא המקור לפריה ורביה שאחר כך, ולכן ביום זה היו בנות ישראל יוצאות וחולות בכרמים.

לכן עושים כפרות בערב יום הכפורים בתרנגול, לרמז גם שיפרו וירבו כתתנגולים.

וברכת ההורים בערב יום הכפורים היא ישימך אלקים כאפרים גו¹⁷, שהוא על שם כי הפרני אלקים¹⁸, פריה ורביה.

וביום הכפורים הוא הבאר דרחובות שחפר יצחק, שלא רבו עליה¹⁹, כי אין לשטן שליטה ביום זה²⁰, והוא הבאר השלישי, ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו²¹ — וכתוב בו ופרינו בארץ.

(ליקוטים ואגרות עמ' תיב)

נוסח התפלה - יום הכיפורים

בשחר היה לובש פלוסין . . בין הערבים הנדויין¹.

פלוסין והנדויין — מצרים וכוש, הם מסטרא דלעומת זה. לכן לבש הכהן גדול בגדים אלו דוקא, כי כל ענין יום הכפורים הוא שזדונות נעשו כזכויות², שגם הגבורות היותר קשות מתעלות.

והוא על דרך מאמר המשנה³ הביאווה לבית הפרווה, ובקודש היתה . . ירד וטבל, ואמרו בגמרא פרווה אמגושא (מכשף אחד בנאה ושמו פרווה, רש"י). (ליקוטים ואגרות עמ' שפט)

בשחר היה לובש . . של י"ח מנה, ובין הערבים של י"ב מנה⁴.

י"ח — הוא בז"א, כמו שכתוב⁵ ואולם חי אני, ז"א, וימלא כבוד ה', מלכות. לכן זה שייך לבקר, חסד, ז"א.

י"ב — הוא במלכות, כמו י"ב חדשי הלבנה, דמלכות⁶. וזה שייך לבין הערבים, גבורה, שממנה עיקר בנין המלכות, כמו שכתוב⁷ מלך במשפט יעמיד ארץ.

(חדש הוא במלכות, כי חדש הוא בלבנה דמלכות. ויש י"ב חדש, כנגד שם אדנ"י במילואו, שיש בו י"ב אותיות. וכן י"ב שבטים הם במלכות).

(תורת לוי יצחק עמ' שמ, הערות לתניא עמ' מג, הערות לזהר ב עמ' שטו)

במוצאי יום הכפורים בת קול יוצאת ואומרת: לך אכול בשמחה לחמך⁸.

ביום הכפורים אין מסחר כלל, רק תורה, כי בו ניתנו הלוחות השניות⁹, ונעשה הקמח ממילא במוצאי היום, שאז בת קול אומרת לך אכול בשמחה לחמך.

וכמו שאמרו רז"ל¹⁰ אם אין תורה אין קמח, שאין

(11) ברכות לה, ב.

(12) תענית כו, ב במשנה.

(13) פרי עץ חיים שער יום הכפורים פ"ג.

(14) קידושין ב, ב.

(15) ראה תורה אור סוף פרשת ויגש.

(16) פרי עץ חיים שם.

(17) ויחי מח, כ.

(18) מקץ מא, נב.

(19) תולדות כו, כב.

(20) יומא כ, א.

(21) הושע ו, ב. לקוטי תורה דרושים לראש השנה סג, ב.

(1) יומא לד, ב במשנה.

(2) ראה שם פו, ב.

(3) שם לה, א.

(4) יומא לד, ב.

(5) שלח יד, כא.

(6) פרי עץ חיים שער ראש השנה פ"ד.

(7) משלי כט, ד.

(8) תוד"ה והאמר, יומא פז, ב ממדרש.

(9) תענית ל, ב.

(10) אבות פ"ג מ"ד.

♦ יום ראשון ב' מרחשון ♦

(ב) וַיַּעֲשֵׂה' לְגֹי גְדֹלֹל וְאַבְרָכָה
וְאַגְדִּלָּה שְׁמֹךְ וְהִיא בְרָכָה:
בִּרְאָעַבְדֶּנָּךְ וְאַרְבִּי שְׁמֹךְ
וְתָהָא מְבָרַךְ:

כִּשְׁלֹשָׁה וְאַעֲשֶׂה לְגוֹי גְדוֹל • לִפִּי שֶׁהִדָּרָךְ גּוֹרָמֶת לְשַׁלְשָׁה דְּבָרִים: מִמַּעֲשֵׂת פִּרְיָהּ וּרְבִיָּהּ, וּמִמַּעֲשֵׂת אֶת הַמָּמוֹן וּמִמַּעֲשֵׂת אֶת הַחֵשֶׁם, לִכְרֹךְ הַזֶּקֶק לְשַׁלְשָׁה בְּרוּכֹת הַלֵּלוֹ, שֶׁהַבְּטִיחוֹ עַל הַבְּנִיִּים, וְעַל הַמָּמוֹן וְעַל הַחֵשֶׁם. (סְפָרִים אַחֲרִיִּים: זֶהוּ: "וְאֶגְדְּלָה שִׁמְךָ": הַרְבֵּי מוֹסִיף אוֹת עַל שִׁמְךָ שֶׁעַד עַכְשָׁיו שִׁמְךָ אֲבָרָם, מִכָּאן וְאֵילָּה, אֲבָרָהּ, וְאֲבָרֶם עוֹלָה רַמ"ח, כְּנֻגַּד אֲבָרֵי שֶׁל אֲדָם. בְּרַשִׁי" (שׁוֹן). **וְאֲבָרְכֶךָ • בְּמָמוֹן** (בְּרַאשִׁית רַבָּה). **וְהִיָּה בְּרָכָה •** הַבְּרוּכֹת נִתְּנוֹת בְּיָדְךָ. עַד עַכְשָׁיו הָיוּ בְּיָדִי, בְּרַכְתִּי לְאֲדָם וְנָח, וּמַעֲשֵׂי, אֶתְּהָ תִּבְרָךְ אֶת אֲשֶׁר תַּחֲפֹץ (בְּרַאשִׁית רַבָּה). דְּבָר אַחֵר: "וְאַעֲשֶׂה לְגוֹי גְדוֹל", זֶהוּ שְׂאוּמֵרִים: אֱלֹהֵי אֲבָרֵהֶם, "וְאֲבָרְכֶךָ", זֶהוּ שְׂאוּמֵרִים: אֱלֹהֵי יִצְחָק, "וְאֶגְדְּלָה שִׁמְךָ", זֶהוּ שְׂאוּמֵרִים: אֱלֹהֵי יַעֲקֹב. יְכוֹל יְהִי חוֹתֵמִין בְּכֻלָּן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְהִיָּה בְּרָכָה", בֶּן חוֹתֵמִין וְלֹא בָהֶם. **מֵאֲרֻצֶּיךָ** • וְהִלָּא כִּכְרִי מִשֶּׁם עִם אֲבִיו וְבֹא עַד חֶרֶן?

יב (א) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-אַבְרָם
לֵךְ-לְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם וּמִמּוֹלֶדְתְּךָ
וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר
אָרָאךְ:

רש"י ◀ לך-לך • להנאתך ולטובתך, ושם אעֲשֶׂךָ לגוי גדול, וכאן אי
אתה זוכה לבָנִים, ועוד שאודיע טבעך בעולם.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תשמ"ט א עמ' 42)

לְהִנָּאתְךָ וּלְטוֹבַתְךָ (רש"י יב, א)

יש לפרש: הנהא - תוצאה חיובית הבאה מיד. טובה - כוללת תוצאות חיוביות הבאות לאחר זמן. ורש"י מפרש שזוהי הפנה ב"לך" מפני שכן ארע בפעל: הנהא מידית - הציאה מחר, מקום של חרון אף של מקום ומקום של עבודה זרה. טובה לאחר זמן - כל הברכות שקבל כתוצאה מיציאה זו והליכתו לארץ כנען. אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

קטן הוא צער פֿרדטו מאַרצו מפרות מולדתו
וּפֿרדטו ממוֹלדתו מפרדתו מבית אביו לזה
סדר ההדרגות ממשח למעלה. ולטל שָׁכר על
כַּל פֶּרֶט וּפֶרֶט, כְּדֶרֶךְ אוֹמְרוֹ (לקמן כב ב)
אֵת בֶּנֶךְ יִגוֹ' כִּי ה' יִשְׁתַּדֵּל לְהִטִּיב בְּרוּךְ הוּא
לְאוֹהֲבָיו:

עוד ירצה לומר ש'לך לו מארצו' אל אף לה' יתה' כסדר יציאתו מאור פשדים ש'יוליך עמו מולדתו ובית אביו אלא הוא לבדו יעזב ארצו ויפרד גם ממולדתו ואפלו מבית אביו. אף אברהם לא הבין זה בדברי ה' ולקח עמו לוט. או אפשר שהבין כן אלא שלוש דבק בו כאמרו (ד') ו'לך אתו לוט דבק בו. והגם שאמר אחר כך (ה') ו'לקח אברהם וגו' ואת לוט וגו' פרוש שלא דחפו עד שימצא המצאה שלא יכלימהו. ולזה תמצא פי כשמצא סבה קטנה שדבו הרועים תכף אמר אליו (י"ג ט') הפדר וגו' ואם הימין וגו' והדבר הוא כמעט זר שיאמר אליו פדברים האלה בכל כך הרחקה אלא לצד שהיה חושב מחשבות להפרידו בדבר ה' לזה תכף במוצאו סבה דחפו כב' ידים. וראיתי לחזק פרוש זה גם כן ממה שאמר הכותב (לקמן י"ג י"ד) וה' אמר אל אברהם אחרי הפדר לוט מעמו שא נא עניך מאמר זה יוכיח כי יושב ומצפה היה ה' מתי יפרד לוט להראותו את הארץ שאמר לו בתחלת דבר אליו אשר אראך ולא הראהו עד עתה שגפר לוט, והוא מאמר ראשון לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אז אראך :

וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם וְגו'. טעם שְׂדֵבֶר אֱלִי
ה' קָדַם הַרְאוֹת לוֹ מַה שְׁלֹא עָשָׂה בֶּן כָּבֵל
הַנִּבְרָאִים, ב' טַעְמִים בְּדָבָר, אוֹ לִהְיוֹת שְׂהוּא
עָלָיו הַשְׁלוֹם נִשְׁמַדֵּל בְּהִכָּרַת בּוֹרְאוֹ מַה שְׁלֹא
עָשָׂה אֲדָם וּזְלֹתוֹ וְכֵן חֲמֵשׁ שָׁנִים הִפִּיר אֶת
בּוֹרְאוֹ מַעְצָמוֹ בְּהִתְחַבְּמֻתוֹ (נִדְרִים ל.ב.) לָזֶה
לֹא הִצְרָךְ לְהַגְלוֹת אֱלִי אֶלָּא אֲמַר אֱלִי
דְּבוּרָתִי וְכִכֵּר הִכֵּר אֶצְלוֹ הַמְדַּבֵּר. אוֹ אֲפָשֶׁר
כִּי לִהְיוֹת אֲדָם רֹאשׁוֹן בְּקִדְשָׁה אֲשֶׁר בַּעֲשֻׁרָה
דּוּרוֹת שֶׁקְדָּמָהוּ לֹא הָיָה אֲדָם שְׂהִכְרִי אֱלֹהֹתוֹ
וְדַבֵּר אֹתוֹ אֱלֹהִים לָזֶה נִתְּנָה ה' עֲמֹ בְּסִדְרֵי זֶה
שְׁלֹא הִרְאָה שְׂכִינָתוֹ אֱלִי עַד שִׁבְחָן אוֹתוֹ אִם
מִקְדָּם גִּדּוּרָתוֹ וְלֹאחֵר שִׁקְנִים דְּבָרָיו וְהִלָּךְ לוֹ
מֵאֲרָצוֹ וְכו'. אֲזִי נִגְלָה אֱלִי דְּכֹתִיב (פְּסוּק ז)
וַיֹּאֲרֶה ה' אֶל אַבְרָם מַה שָּׂאִין בֶּן שָׂאֵר הַנִּבְרָאִים
שֶׁכִּכֵּר קִדְמָה וְנִשְׁתַּקְּעָה הָאֲמוּנָה בְּלִבָּם
מֵאַבְרָהָם וְהִשְׁרִשוּ בְּקִדְשָׁה הִיָּה נִגְלָה לְהֵם
תַּחלָּה. וְצֵא וְלִמַּד מֵאַבּוֹת וּמִלֵּשָׁה בִּסְנָה. וְדָרָךְ
זֶה מִסְּכִים לְדְבָרֵי רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (ב"ר פל"ט)
שֶׁהֶעֱמִידוּ פְּסוּק (תְּהִלִּים מו) שְׁמַעִי בַּת וַיֹּאֲרִי
וְגו'. בְּאַבְרָהָם אֲכִיבֵנו בְּתַחלָּה שְׁמַעִי וְהוּא אוֹמְרוֹ
וַיֹּאמֶר ה' אֶל וַיֹּאֲרִי וְאַחֵר כִּף נִגְלָה אֱלִי וַיֹּאֲרִי
וְגו'. וְהוּא אוֹמְרוֹ וַיֹּאֲרִי. וְהָאֵל הָיָה שְׂגִיחָם שְׁמִיעָה
וַיֹּאֲרִי בְּאַחֲת אֶלָּא בְּהִפְסֵק בִּינֵיהֶם. לָזֶה לֹא
אֲמַר הַכְּתוּב שְׁמַעִי וַיֹּאֲרִי אֲמַר בַּת שְׁמַעִי
וַיֹּאֲרִי וְהִפְסִיק בֵּין שְׁמַעִי וַיֹּאֲרִי:

לך לך מארצך וגו'. אחר שאמר מארצך אין מקום לומר ממולדתך כי בצאתו מארצו הנה הוא יוצא גם ממולדתו: אכן הטעם הוא להיות כי בערך צער הפרדה

עוד יבאנו לומר על זה הדרך לך לך לחתולתך
והגם שאין הטובה מסובבת מההשתדלות
באומרו (תהלים עה) לא ממוצא וממערב וגו'
הרים וגו' ודרשו ז"ל (במד"ר פכ"ב) וזה
לשונם כל הרים שבמקרא קמטצת חוץ מזו
שהיא לשון הרכה ע"כ. אף על פי כן יש
טעם בדרך לצד שנוי מקום והוא אומרו
מאריך ואמרו ז"ל (תלין צה:) ג' דברים אף
על פי שאין נחש לש סימן והם בית תינוק
וכו', ואמרו עוד (ב"מ עה:) מאן דביש ליה
בהאי מתא ולא אזיל למתא אחרייתא צועק
לפני ה' ואינו נענה:

וימוזלדתי. על הדרך אומרם ד"ל (ורמב"ם הלכות
דעות פרק ו') לעולם דרוך אדם
בשכונת ארנה ולא בעיר עם רשעים ע"כ:
אל הארץ אשר אראך. פרוש שלא הודיענו,
לראות אם ימהר לעשות דבר מלך שלטון
מבלי דעת המקום, וזה נסיון מהנסיגות. עוד
קמו שפראנה לו בלה דכתיב (לקמן י"ג י"ד)
שא נא עניך וראה צפונה ונגבה וגו' ונתן
לו כח הראיה לראות בלה:

עוד :תבאר על דרך מה שאמרו בספרי בפסוק
(במדבר לה) אשר אני שכן בתוכה אשר
אני שכן בתוך בני ישראל אני שכינה שורה
אלא בתוך בני ישראל ובעודן בארץ ע"כ,
והוא שאמר ה' לאברהם אל הארץ אשר אראך
פרוש ראיה לך ואתה ראוי לה, ושעור התבה
הוא ארצה אותך לה וארצה אותה לך כי זה
כלל זה אינם ראויים להשפעת שכינה ולרב
ההצלחות :

אָלָא כִּן אָמַר לוֹ: הִתְרַחַק עוֹד מִשָּׁם וְצֵא מִבֵּית אֲבִיךָ. אֲשֶׁר אָרָאךָ. לֹא גָלָה לוֹ הָאֲרִיז מִיָּד, כְּדִי לְחַבְּבָהּ בְּעֵינָיו וּלְתַתּוֹ לוֹ שֶׁכֶּר עַל כָּל דְּבוּר וְדְבוּר. כִּי־צֵא בּוֹ: (בראשית כב) "אֵת בְּנִי, אֵת יְחִידִי, אֲשֶׁר אֶהְבֶּתְ אֵת יִצְחָק". כִּי־צֵא בּוֹ (שם): "עַל אֶחָד הַהָרִים אֲשֶׁר אָמַר אֵלֶיךָ". כִּי־צֵא בּוֹ (וינה א): "וְקָרָא אֵלֶיהָ אֵת הַקְּרִיאָה אֲשֶׁר אָנֹכִי דוֹבֵר אֵלֶיךָ". אור החיים

(ד) וַיֵּלֶךְ אַבְרָם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו יְהוָה וַיֵּלֶךְ אִתּוֹ לוֹט וְאַבְרָם בֶּן־חֲמִשָּׁ שָׁנִים וְשִׁבְעִים שָׁנָה בְּצֵאתוֹ מִחָרָן: אור החיים

וַיֵּלֶךְ אַבְרָם כַּמָּא דְּמִלִּיל עִמָּהּ יְיָ וַיֵּלֶךְ עִמָּהּ לוֹט וְאַבְרָם בֶּן שְׁבַעִין וְחֲמִשָּׁ שָׁנִין בְּמִפְקָהּ מִחָרָן:

(ג) וְאַבְרָמָה מִבְּרִיךְ וּמְקַלֵּלָהּ אֶאָר וְנִבְרָכּוּ כָךְ כָּל מִשְׁפַּחַת הָאֲדָמָה: וַיֵּאָבְדָּר מִבְּרָכָה וּמִלְטָטָה אֵילִיט וְיִתְבַּכְּיוֹן בְּדִילָה כָּל זֶרְעִית אֲרָצָא:

(ה) וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת־שָׂרִי אִשְׁתּוֹ וְאֶת־לוֹט בֶּן־אָחִיו וְאֶת־כָּל־רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ וְאֶת־הַנַּפֶּשׁ אֲשֶׁר־עִשׂוּ בְּחָרָן וַיֵּצְאוּ לָלֶכֶת אֶרֶצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ אֶרֶצָה כְּנָעַן:

הַיְדִבֵּר אַבְרָם יֵת שָׂרִי אִתָּתָהּ וְיֵת לוֹט בֶּר אָחִיהִי וְיֵת כָּל קִנְיָהוֹן דִּי קִנְיָה וְנִשְׁתָּא דְשִׁעָבִירָה לְאִוְרִיתָא בְּחָרָן וַיִּנְסְקוּ לְמִיזִל לְאַרְעָא דְכְנָעַן וַיָּאָתוּ לְאַרְעָא דְכְנָעַן:

כִּי־יָ וְנִבְרָכּוּ בָךְ. יֵשׁ אֲגָדוֹת רַבּוֹת, וְזֶה פְשׁוּטוֹ: אֲדָם אָמַר לְבָנוֹ: 'תֵּהָא כְּאַבְרָהָם', וְכֵן כָּל 'וְנִבְרָכּוּ בָךְ' שֶׁבְּמִקְרָא, וְזֶה מוֹכִיחַ: (בראשית מח) "בָּרַךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר יְשִׁימְךָ אֱלֹהִים כְּאַפְרָם וְכַמְנָשָׁה". אור החיים

אור החיים על התורה - מהדורות בלוס, אברמוביץ

טעם הקדמת פרשת המקרכים כדי שתתקנס ברכתם לאברהם:

עוד זכנו לומר במה שנקדקדק למה המקרכים הזכירים בלשון רבים והמקללים הזכירים בלשון יחיד:

אכן יתבאר על דרך אומנם במסכת מועד קטן (ט): שאמרו רבנן לבנו של רבי שמעון בר יוחאי תורע ולא תחזיר וכו' ונתפגנו בזה לברכה. והגם שהוציאו דבריהם בלשון קללה הכל הולך אחר הפנה הרי שברכוהו בגסס קללה. ויגדל זא אור ה' וַאֲבָרָכָה מִבְּרִיךְ וגם מקללה: יש מין מקלל שהוא מברך גם אותו אברהם, ולזה אמר לשון יחיד כי לא כל מקלל: בדרך אלא פרט שהוא מבין לברכה אכל מברך את כלן: בדרך. ומבין מקללה נמשכת גם בן למטה ששתיהן קללתו לקללה אור. נמצאת אומר כי מבין ה' לגמור כנגד המקרכים לברך כלם והמקללים הם ב' פרטים פרט א' יש שישנה בברכה ונמשכת המכה למעלה ופרט א' הם בארירה ונמשכת המכה למטה:

עוד ירצה לומר על זה הדרך וַאֲבָרָכָה מִבְּרִיךְ פרוש כשיהיו לך בברכה אחת ב' שהם המקלל ומתפגן לברכה כמעשה שאמרו תורע וחסור האב וברכו קבע ה' ברכה לשניהם שלא תאמר כי עקר המברך הוא הראשון ואין הב' אלא מפרש תלמוד לומר מברך כי שניהם יתברכו. ואמרו ומקללה יש גם בן להסמיכה למעלה והוא על דרך אומנם במסכת תענית (כ). וזה לשונם טובה קללה שקללן אחיה השלוני מברכה שברכם בלעם וכו', ויגדל מקלל כזה אמר שישנו בכלל הברכה ולזה רמז לשון יחיד כי לפרט זה דוקא יבין לברך, ומקללה פרט אחר שאינו אלא מקלל לזה אור:

ונברכו בך וגו'. וזה הוא ההפך שבין מברך

ב) ואעשה לגוי גדול וגו'. להיות שצנה לו ג', קבע לו כנגד ג', ואעשה וגו' כנגד לך לך מארצה, וַאֲבָרָכָה וַאֲגַדְלָה שְׁמִי כְנָגַד וּמִמּוֹלֶדֶתְךָ, וְהִנֵּה הַבְּרָכָה כְנָגַד וּמִבֵּית אֲבִיךָ. שמתמצא כי בהיות האדם בארצו תוף משפחתו ובית אביו ישנו בג' דברים, הא' שיש לו הרבה מפירים ורעים ואוהבים. ב' שגני משפחתו תפארהו וכובוד והדר תעטרהו כדרך כל משפחה לבני משפחה. ג' שיהיה נזון ומתפרנס ומתרחם מבית אביו לערכיו. וכשיצא מארצו וכו' חסר לכלן, ולזה אמר אליו ה' כנגד מארצך אני אעשה לך הרבה אוהבים ממך מיוצאי חלצריך. וכנגד חסרון התועלת של בני המשפחה כנזר וַאֲבָרָכָה וַאֲגַדְלָה שְׁמִי, וכנגד חסרון המועיל מבית אביו וְהִנֵּה הַבְּרָכָה:

ג) וַאֲבָרָכָה מִבְּרִיךְ וגו'. ברכה זו כנגד מה שהעלים ממנו הארץ ולא הודיעו קדם לצאתו, ונסיון זה גדול הוא שצא מארצו אל השנה מבלי דעת אן יפנה והוא לא תהיה לזה הבטיחו כי לא יפחד מדבר כי הוא יברך וכו' ובמקום אשר יחנה שם יצו ה' אתו את הברכה ויבנה כל מקום אשר ירדך בך רגלו השלחתו ומעלתו עמו:

ויש לשאל למה שנה לשוננו בענין הברכה אמר וַאֲבָרָכָה מִבְּרִיךְ הקדים ברכתו לברכתם ויבקלה הקדים קללתם לקללתו. הטעם הוא כי המברך יקדים ה' לברכו קדם שיברך לאברהם מה שאין בן המקלל לא יקדים ה' לאר אותו והטעם הוא כי יתפץ ה' להסחית לכל ייזול אדם בכבודו של אברהם ויזיל זה אם יקדים ה' לקלל מי שהוא עתיד לקלל לא ירצה הדבר כי הוא זה סבה ויפלו בדרך בני אדם גם בני איש. אכל בענין הברכה אין מקשול. ואם לצד התעבה, הגם מברכים בו כל המשפחות, גם

לשאנו מברך ולא מקלל כי מברכו בברכה ה' בכבודו מפיו אכל שאר משפחות האדמה יתברכו מאמצעות אברהם:

ד) וילך אברהם וגו'. כל הכתוב מזהר שיהיה אומר בסמוך בסדר הודעת העליה (פסוק ה') וַיִּקַּח אַבְרָם וגו' ויצאו לקלל וגו':

אכן פנות הכתוב הוא להודיע חבתו של אברהם שלא נתעכב אפלו שעה אחת אלא בגמר דברי ה' לך לך תכך וילך אברהם ולא נתעכב לשום סבה ועיב את אביו ומולדתו. ושעור הכתוב כ"ף כפאשר, הודעת הזמן שהיה סמוך לדבר ה' אליו. והודיע הכתוב כי לוט לצד דבקוהו באברהם קלף אתו פרוש לא לצד קיום מאמר ה' אלא ראהו הולך וקלף עמו. וכן הודיעה זה כי הגם שנתחכם אברהם לחסו ללכת לכל יתחברו עמו ממולדתו ומבית אביו אף על פי בן לא הועיל בדרך פרט זה וקלף אתו לוט:

עוד ירצה, להיות שאמר לו ה' הבטחות תועלות הרבה כשיילך לו מארצו וכו':

אם בן הגם שילך יסבר הוואה כי אין להחזיק לו טובה על זה שאפלו קל שבקלים כשיראה כל התועלות ימחר לשם, לזה הודיע הכתוב צדקותו של אברהם כי מה שקלף לא לצד הבטחות האמורות אלא לעשות דבר ה'. ודקדק לומר כפאשר דבר ולא כפאשר אמר כמו שהתחיל בתחלת הפרשה ויאמר ה' לאמת כדברנו. והוא יש לך לדעת כי כל מקום שיאמר הכתוב דבור יגיד על דבר קשה וקטמירה היא רבה וכאן הזכיר בתחלת הפרשה ויאמר ה' לצד שכל הדבר הוא להנאת אברהם ובמעשה אברהם אמר כפאשר דבר פרוש שעשה הדבר לצד גזרת מלך עליו ולא לתועלת הנמשך לו ממנו:

עוד ירצה להודיע כי אברהם קלף כפאשר דבר

לכניו, שְׁנָאָמֶר: (בראשית יד) "ומלכי צֶדֶק מֶלֶךְ שָׁלֵם", לפיכך: "ויאמר לְרֹעֶף אֶתֵּן אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת", עֲתִיד אֲנִי לְהַחְזִירָהּ לְכִנְיָהּ, שֶׁהִם מִזְרְעוּ שָׁל שָׁמ. אור החיים

(ז) וַיֵּרָא יְהוָה אֶל־אַבְרָם
וַיֹּאמֶר לְרֹעֶף אֶתֵּן אֶת־הָאָרֶץ
הַזֹּאת וַיְבִן שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה
הַנִּרְאָה אֵלָיו:

כ"י"א וַיְבִן שָׁם מִזְבֵּחַ. על בשורת הזרע ועל בשורת ארץ ישראל. אור החיים

(ח) וַיַּעֲתֵק מִשָּׁם הַחֵרָה מִקְדָּם
לְבֵית־אֵל וַיֵּט אֶהְלָה בֵּית־אֵל
מִיָּם וְהָעִי מִקְדָּם וַיְבִן־שָׁם
מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיִּקְרָא בְּשֵׁם
יְהוָה:

כ"י"א וַיַּעֲתֵק מִשָּׁם. אֶהְלָה. מִקְדָּם לְבֵית אֵל. במדרש של בית אל, נמצאת בית אל במערבו, הוא שְׁנָאָמֶר: "בית אל מִיָּם". אֶהְלָה. אֶהְלָה כְּתִיב, בַּתְחֵלָה נָטָה אֶת אֶהְלָה אֶשְׁתּוֹ, וְאַחֵר כֶּף אֶת שְׁלֹ (בראשית רבה). וַיְבִן־שָׁם מִזְבֵּחַ. וְתִנְבֵּא שְׁעִתִּידִין בְּנֵיו לְהַכְשִׁיל שָׁם עַל עוֹן עֶקֶן, וְהַתְּפִלָּה שָׁם עֲלֵיהֶם. אור החיים

הודיע ה' והפגנני אז בארץ ולזה הצרף ה' להבטיחו שיתגנה לזרעו:

(ז) וַיֵּרָא ה' אֵל אַבְרָם וַיְבִן שָׁם וְגו'. פְּנֵת הַכְּתוּב לְהוֹדִיעַ הַפְּלִגָּת חֶבֶת אַבְרָהָם בְּקוֹנֹו כִּי ה' נִגְלָה אֵלָיו וּבִשְׁוֹר בְּנוֹעַ וּבִנְתִּינַת הָאָרֶץ וְהוּא לֹא הִתְשִׁיב בְּשׁוֹרָת ב' מַעֲלוֹת טוֹבוֹת לְכָלִּים בְּעָרָה שִׁמְחָתוֹ בְּגִלְיָה שְׁכִינָתוֹ וְתִבְרָה אֵלָיו לְקַיֵּם מַה שְׁנָאָמֶר (תהלים טז) שְׁבַע שְׁמֵחֹת אֶת פְּנִיָּהּ, וְהוּא אוֹמְרוֹ וַיְבִן שָׁם מִזְבֵּחַ לַה' הַנִּרְאָה אֵלָיו כִּאֵן פֶּרֶשׁ סִבַּת שִׁמְחָתוֹ אֲשֶׁר עָלֶיהָ בָּנָה מִזְבֵּחַ הוּא לְצַד הַרְאוֹתוֹ וְתִבְרָה אֵלָיו וְהָבֵן. וְזֶה אוֹת לְכִנְיָהּ בְּמַה מִּהֶם אֲשֶׁר הִרְחִיקוּ חֲשֶׁק הַזֶּרַע בְּעָרָה חֲשֶׁק הַתּוֹרָה וְהַמְצוּת, וְצֹא וְלִמַּד מִכֵּן עֲצָא (יְבִמּוֹת סג): בְּטַעֲנָתוֹ וְכִה אֶשְׁשֶׁה וְנִפְשִׁי חֲשָׁקָה בַּתּוֹרָה:

(ח) וַיַּעֲתֵק מִשָּׁם וְגו'. לֹא זָכַר לְמִי הִעֲתִיק. וְרַשִׁי"י ז"ל פֶּרֶשׁ אֶהְלָה. וְהוּא חֶסֶד. וְאוֹלִי כִּי רָמַז שְׁהִעֲתִיק צוּר מִמָּקוֹם שְׁנָאָה אֵלָיו שָׁם. וְהוּא אוֹמְרָם ז"ל בְּבִרְכוֹת (ה): בְּפִסְטֹק (איוב יח) הַלְמַעֲנָן תַּעֲבֹב אֶרֶץ וַיַּעֲתֵק צוּר מִמָּקוֹמוֹ, כִּי בָצָא יִשְׂרָאֵל מִמָּקוֹם תְּפִלְתּוֹ גִּוּרִם שְׁיַעֲתֵק צוּר שֶׁהוּא הַקִּבְ"ה מִמָּקוֹמוֹ וּמִכָּל שֶׁן בְּמַה שְׁלִפְנֵי שְׁנָאָה ה' אֵלָיו וַיְבָנֶה לוֹ מִזְבֵּחַ שָׁם וַיִּשְׁעִיבֵר מִשָּׁם אַבְרָהָם וַיַּעֲתֵק צוּר מִמָּקוֹמוֹ וְהוּא אַבְרָהָם הוּא הַמְּעִתִּיק:

כ"י"א אֲשֶׁר עָשָׂה בְּחָרָן • שֶׁהִכְנִיסָן תַּחַת כְּנָפֵי הַשְּׁכִינָה: אַבְרָם מִגִּיר אֶת הָאֲנָשִׁים וְשָׂרִי מִגִּירַת הַנָּשִׁים, וּמַעֲלָה עֲלֵיהֶם הַכְּתוּב כָּאֵלֹו עֲשָׂאוֹם (לֶקֶר כְּתִיב: "אֲשֶׁר עָשָׂה"). וּפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא: עֲבָדִים וְשִׁפְחוֹת שִׁקְנוּ לָהֶם, כְּמוֹ: (שם לא) "עָשָׂה אֶת כָּל הַכְּבֹד הַזֶּה", לְשׁוֹן קִנְיָן, (במדבר כא) "וַיִּשְׂרָאֵל עוֹשֶׂה חֵיל", לְשׁוֹן קוֹנֶה וְכוּנֶס.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ה עמ' 142)

אַבְרָהָם מִגִּיר אֶת הָאֲנָשִׁים, וְשָׂרָה מִגִּירַת אֶת הַנָּשִׁים (רש"י יב, ה)

אֵין הַפְּנִיָּה לְגִירָה מִשָּׁם, שְׁהָרִי בְּפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא לֹא מְצִינוּ בְּשׁוֹם מָקוֹם שֶׁלְפָנֵי מִתֵּן תּוֹרָה חָל עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דִּין אַחֵר מֵאֲשֶׁר עַל בְּנֵי נֹחַ (מִלְכָּד מַה שְׁמֹזָר בְּמִפְרָשׁ - מַצּוֹת מִלֶּה, וְעוֹד). וְהַאֲבוֹת קִיְּמוּ מַצּוֹת רַק בְּתוֹר חֲמִרָה שֶׁהִם קִבְּלוּ עַל עֲצָמָם. אֵלֹא הַפְּנִיָּה הִיא שֶׁהִכְנִיסָן תַּחַת כְּנָפֵי הַשְּׁכִינָה, שֶׁהִם זֶה נִקְרָא בְּשֵׁם גִּיּוֹר.

(ו) וַיַּעֲבֵר אַבְרָם בְּאֶרֶץ עַד
מָקוֹם שָׁכָם עַד אֵלֹון מוֹרָה
וְהַכְּנַעֲנִי אִזּוּ בְּאֶרֶץ:

כ"י"א וַיַּעֲבֵר אַבְרָם בְּאֶרֶץ • נָכַס לְתוֹכָהּ. עַד מָקוֹם שָׁכָם. לְהַתְּפִלָּה עַל בְּנֵי יַעֲקֹב כְּשֶׁנִּבְּאוּ לְהַלְחֵם בְּשָׁכָם. אֵלֹון מוֹרָה. הוּא שָׁכָם, הִרְאֵהוּ הַר גְּרִיזִים וְהַר עֵיבֵל, שֶׁשָּׁם קִבְּלוּ יִשְׂרָאֵל שְׁבוּעַת הַתּוֹרָה. וְהַכְּנַעֲנִי אִזּוּ בְּאֶרֶץ. הִנֵּה הוֹלֵךְ וְכוּבֵשׁ אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִזְרְעוֹ שֶׁל שָׁם, שֶׁבְּחִלְקוֹ שֶׁל שָׁם נִפְלָה כְּשִׁחֲלַק נֹחַ אֶת הָאָרֶץ

אור החיים על התורה - מהדורת בלום. אברמוביץ

או אֶפְשָׁר שְׁרָמֹו בְּשָׁם כְּנַעַן עַל דֶּרֶךְ מַה שְׁדָּרְשׁוּ ז"ל (זלְקוּט) בְּפִרְשַׁת שְׁלַח לָךְ וְגו' אֶרֶץ כְּנַעַן שְׁרָמֹו אֵל יִשְׂרָאֵל שְׁבָאוּ מֵאַבְרָהָם בֶּן מֶאֶה שָׁנָה וְשָׂרָה בַת תִּשְׁעִים שָׁנָה הִרְמִיזוּם בְּחִשְׁבוֹן תַּחַת כְּנַעַן לָזֶה הַצִּרָף לְהוֹדִיעַ וְהַכְּנַעֲנִי אִזּוּ בְּאֶרֶץ:

עוֹד יִרְצָה בְּהוֹדְעַת וְהַכְּנַעֲנִי לִוְרֵם פֶּתַח הַנִּזְכָּיָה בְּאֶרֶץ כִּי הַכְּנַעֲנִי הִנֵּה אִזּוּ בְּאֶרֶץ שֶׁהוּא עֶבֶד דְּכָתִיב (לְעִיל ט' כ"ה) עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאֶחָיו אֵין לוֹ קִנְיָן וְכָל הַתּוֹפֶס כְּנַעֲנִי מִבְּנֵי שָׁם אוֹ יָפֵת יִזְכֶּה בָּהֶם וּבְכַדְמָתָם, וְכֹא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְזָכָה הַדָּבָר לְאַבְרָהָם, וְזוֹלַת זֶה אִם לֹא הִנֵּה הַכְּנַעֲנִי אִזּוּ בְּאֶרֶץ אֵלֹא מִבְּנֵי יָפֵת לֹא הִנֵּה מָקוֹם לְהוֹצִיאָם מִיָּדָם אַחֵר שְׁזָכְרוּ בָּהּ. וְרַבְחִינִי ז"ל אִמְרוּ (תו"כ פ' קדושים) כִּי שָׁל בְּנֵי שָׁם הִתְחַו וְאַבְרָהָם מִבְּנֵי שָׁם יִזְכֶּה קִדְּם בָּהּ. וְלִדְרֹכֶם הוֹדִיעַ ה' כִּי לֹא יִזְכֶּה לְהִיטֹוֹת כְּנַעֲנִי יֵד עֶבֶד כִּיד רְבוֹ:

עוֹד יִרְצָה, לְהִיטֹוֹת שְׁרָצָה לִוְרֵם ה' אֵל אַבְרָם לְרֹעֶף אֶתֵּן אֶת הָאָרֶץ וְעַד עַתָּה יוֹדַע הִיטִי כִי הָאָרֶץ שֶׁל שָׁם הִתְחַו וְאַבְרָם מִבְּנֵי בְּנֵי הוּא וְאֵין יוֹדַע כִּי שָׁל כְּנַעַן הִתְחַו אִזּוּ וַיֹּאמֶר הָאִמְרָם מַה נּוֹתָן לוֹ ה' דָּבָר אֲשֶׁר שְׁלֹ הוּא מֵאִזּוּ וּמִקְדָּם, וְהִגַּם שְׁעִינָה מִקְדָּם לְכַנְעַן כְּכָר פֶּרֶשְׁתִּי שְׁאֵין רָצִיָּה מִזֶּה, אֲשֶׁר עַל כֵּן

אֵלָיו ה' בְּסִמּוּךְ וְכִה נִאָּמַר בְּדָבָרֵי ה' אֵל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֶרְצָךְ שְׁלֹא הוֹדִיעִנוּ מָקוֹם אֲשֶׁר זָכָא שְׁמָה וְאַף עַל פִּי כֵן הִלָּךְ מֵאַרְצוֹ וְסִמּוּךְ עַל מַה שִׁיּוֹדִיעֵהוּ ה' כְּשִׁנְיָצָה מִבְּלִי חֲשׁוֹב לִוְרֵם אִיף אֶצֶא מִהָעִיר קִדְּם שְׁנִדַּע הַמָּקוֹם וְזֶה נִסְיוֹן גָּדוֹל, וְאַחֵר כֶּף הוֹדִיעַ הַכְּתוּב הוֹצֵאת אֶת אֲשֶׁר עָמֹו שְׁלֹא נִסָּה ה' אוֹתָם בְּדָבָר זֶה אֵלֹא הוֹדִיעֵנוּ הַמָּקוֹם וְאַחֵר כֶּף יִצְאוּ, וְהוּא אוֹמְרוֹ בְּפִסְטֹק שְׁאֶחָרִי זֶה וַיִּקַּח אַבְרָם וְגו' וַיִּצְאוּ לְלֶכֶת אֶרְצָה כְּנַעַן וְלֹא הַצִּרָף הַכְּתוּב לְהוֹדִיעַ כִּי ה' הוֹדִיעֵנוּ הַמָּקוֹם כִּי הוּא מוֹכֵן מַעֲצָמוֹ:

(ו) וַיַּעֲבֵר אַבְרָם וְגו'. מוֹדִיעַ הַכְּתוּב כִּי הִנֵּה אַבְרָהָם עוֹבֵר בְּאֶרֶץ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וְאֵין אוֹמֵר אֵלָיו דָּבָר מִבְּנֵי הָאָרֶץ וְהִגַּם שְׁבַעֲלִי הָאָרֶץ שֶׁהִם כְּנַעַן הִי אִזּוּ בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר עָבַר אַבְרָהָם שְׁמָה לֹא פָצָה פִּי וַיִּפְצָף:

עוֹד יִרְמֹז כִּי אַבְרָהָם הִנֵּה עוֹבֵר וְלֹא הִנֵּה מִתְזַיֵּק עֲצָמוֹ בְּחִשְׁבִּיכּוֹת אֵלֹא עֲבָרִי, עַל דֶּרֶךְ אוֹמְרוֹ (לְקָמֹן י"ד ג') לְאַבְרָם הַעֲבָרִי. וְשֶׁעַם אוֹמְרוֹ וְהַכְּנַעֲנִי וְגו' וְלֹא הִסְפִּיק בְּמַה שְׁאֶמַר בְּפִסְטֹק שְׁלִפְנֵי זֶה אֶרְצָה כְּנַעַן, כִּאֵן הוֹדִיעַ זְמַן שְׁנִכְנִסָה לְרִשּׁוֹת הַכְּנַעֲנִי. וְכִה שְׁקָדִם וַיֹּאמֶר אֶרְצָה כְּנַעַן אֵין רָצִיָּה כִּי קִרְאָה כֵּן עַל שָׁם הַעֲתִיד:

אֲשֶׁתוֹ הִנֵּה-נָא יֹדַעְתִּי כִּי אֵשָׁה יִפְת־מְרָאָה אֵת:
אֲתָתָה הָאֵת שְׂפִירַת חַיּוֹ אֵת:

כ"י «הִנֵּה-נָא יֹדַעְתִּי • מִדְּרַשׁ אֲגָדָה: עַד עַכְשָׁיו לֹא הִפִּיר בָּהּ מִתּוֹךְ צְנִיעוּת שְׂבֻשְׁנִיהֶם, וְעַכְשָׁיו הִפִּיר בָּהּ עַל יְדֵי מַעֲשֶׂה. דָּבָר אַחֵר: מִנְהַג הָעוֹלָם שֶׁעַל יְדֵי טִרְחַן הַדָּרָךְ אָדָם מִתְבַּהֵר, וְזֹאת עֲמֻדָה בִּפְסִיָּה. וּפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא: "הִנֵּה-נָא" הַגִּיעָה הַשְׂעָה שֶׁיֵּשׁ לְדָאָג עַל יִפְיָה, יֹדַעְתִּי זֶה יָמִים רַבִּים כִּי יִפְת מְרָאָה אֵת, וְעַכְשָׁיו אָנוּ בָּאִים בֵּין אֲנָשִׁים שְׂחֹרִים וּמְעֹרָרִים, אֲחִיהֶם שֶׁל כּוֹשִׁים, וְלֹא הִרְגָּלוּ בְּאִשָּׁה יָפָה, וְדוֹקָה לוֹ: "הִנֵּה נָא אֲדוֹנִי סוּרוּ נָא" • אִי אֱלֹהִים

(יב) וְהִיא כִּי-יִרְאוּ אֶת־הַמַּצְרִיִּים וְאָמְרוּ אֲשֶׁתוֹ זֹאת וְהִרְגוּ אֹתִי וְאֶת־יָחִידִי: אִי אֱלֹהִים
יִי אֱמִירֵי-נָא אֲחֵתִי אֵת לְמַעַן יִיטַב-לִי בְּעַבְדוֹךָ וְחִיתָה נַפְשִׁי בְּגִלְגָּל:

יִי אֱמִירֵי כֵּעֵן אֲחֵתִי אֵת לְמַעַן יִיטַב לִי בְּדִילָךְ וְתִתְקַנֵּם נַפְשִׁי בְּפִתְחֵי-כִּי:

כ"י «לְמַעַן יִיטַב-לִי בְּעַבְדוֹךָ • יִתְנוּ לִי מִתְּנוּת. אִי אֱלֹהִים

(ט) וַיִּפַּע אַבְרָם הַלֹּךְ וְנוֹסֵעַ וַיִּנְטַל אַבְרָם אֶזְלָו וַיִּנְטַל לְדְרוֹמָא:

כ"י «הַלֹּךְ וְנוֹסֵעַ • לִפְרָקִים יוֹשֵׁב כָּאֵן חֹדֶשׁ אוֹ יוֹתֵר, וְנוֹסֵעַ מִשָּׁם וְנוֹטָה אֲהֵלוֹ בְּמָקוֹם אַחֵר, וְכָל מַסְעִיו הִנְגָּבָה, לְלַכֵּת לְדְרוֹמָא שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהִיא לְצַד יְרוּשָׁלַיִם. (פְּרוּשׁ: יְרוּשָׁלַיִם הָיְתָה בְּאִמְצַע הָעוֹלָם וְסוּף אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כִּי פֶרֶשׁ בִּישְׁעָה) שֶׁהִיא בְּחֻלְקוֹ שֶׁל יְהוּדָה, שֶׁנִּטְלוּ בְּדְרוֹמָא שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הִרְמִזוּרָה שֶׁהִיא נִחְלָתָה (בְּבִרְאשִׁית רַבָּה) •

(י) וַיְהִי רָעַב בָּאֶרֶץ וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיִם לְגִוַּר שָׂם כִּי-כָבֵד הָרָעַב בָּאֶרֶץ:
כ"י «רָעַב בָּאֶרֶץ • בְּאוֹתָהּ הָאֶרֶץ לְבִדְהָ, לְנִסְתוּתוֹ אִם יִתְרַחֵר אַחֵר דְּבָרָיו שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁאִמְרוּ לוֹ לְלַכֵּת אֶל אֶרֶץ כְּנָעַן וְעַכְשָׁיו מוֹשִׁיאוֹ לְצִאֵת מִמֶּנָּה.

(יא) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִקְרִיב לְבֹא מִצְרַיִם וַיֹּאמֶר אֶל-שָׂרִי
יִי אֱמִירֵי כֵּעֵן אֲחֵתִי אֵת לְמַעַן יִיטַב לִי בְּדִילָךְ וְתִתְקַנֵּם נַפְשִׁי בְּפִתְחֵי-כִי:

אִי אֱלֹהִים עַל הַתּוֹרָה - מִתְּנוּת בְּנוֹם. אֲבִרְמוּבִיץ

וְאֵל יִקְשֶׁה בְּעִינָיו שֶׁהִלָּךְ עִמָּה לְאָרֶץ פְּלִשְׁתִּים אַחֵר שֶׁיֵּדַע כִּי אֵשָׁה יִפְת מְרָאָה הִיא, כִּי אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים לֹא הָיוּ כְּעוֹרוֹת כָּל כֶּף כְּמַצְרִים. וְלִזְוָה תִּמְצָא שֶׁלֹּא הִצְרֹךְ לְצוּנוֹת עֲלִיָּה שֶׁתֹּאמַר הִיא אֵלָּא הוּא אִמְרָה עֲלִיָּה אַחֲוִיתִי הִיא כִּי לֹא הָיָה בֵּית מַחֹשׁ כְּאֲנָשִׁי מַצְרִים שֶׁהָיוּ בְּתַכְלִית הַכְּעוֹר וְהָיָה בְּתַכְלִית הַיִּפִּי:

(יב) וְהָיָה כִּי יִרְאוּ אֶת־הַמַּצְרִיִּים וְאָמְרוּ אֲשֶׁתוֹ זֹאת וְהִרְגוּ אֹתִי וְאֶת־יָחִידִי: לְמַה שֶׁמַּצְנֶה אוֹתָהּ בְּסוּמָה אִמְרֵי נָא וְגו'. שֶׁתֹּאמַר מֵאֵן וְתוֹדִיעַ מִבְּלִי שׁוֹאֵלָה דְּכָר תִּשְׁתַּדֵּל לְהַשְׁמִיעַ כִּי הִיא אַחֲוִיתִי, וְהוּא אוֹמְרוֹ אִמְרֵי נָא פְּרוּשׁ עִמָּה מִבְּלִי שׁוֹאֵל, וְלִצַּד שֶׁתֹּאמַר לְמַה נִּצְטָרֶךְ לְהוֹדִיעַ דְּכָר מִבְּלִי שׁוֹאֵל, לִזְוָה אִמְרֵי כִּי זֹלָתָהּ לֹא תִּהְיֶה שְׂאֵלָה וְכִשְׂרָאוֹ אוֹתָם יִדְעוּ מִן הַסֵּתֶם כִּי הִיא אֲשֶׁתוֹ, וְהוּא אוֹמְרוֹ וְהָיָה כִּי יִרְאוּ וְגו'. לֹא שֶׁאֵלּוּ דְּכָר כִּי מַעֲצָמֵן יִאֲמְרוּ וְדָא אֲשֶׁתוֹ זֹו וְלִצַּד אוֹמְרָם כֵּן בְּדַעְתָּם יִתְרַגְּמוּ אַבְרָהָם, לִזְוָה הַקְדָּיִם הוּא לְהוֹצִיא קוֹל אֲתוֹהָ לְכָל מִכִּיר וְרוֹאֶה אוֹתָם:

(יג) לְמַעַן יִיטַב וְגו'. פְּרוּשׁ טַעַם שֶׁאֵין מַצְנֶה לִזְמַר אַחֲוִיתִי וְלֹא אֵין מוֹסִיף לְהַרְחִיק יוֹתֵר שֶׁתֹּאמַר עֲלֵיו אֵישׁ נְכָרִי הוּא אֲצִלָּה, לְמַעַן יִיטַב וְגו'. וְאִם יִהְיֶה נְכָרִי אֵין לוֹ עֲנָן שִׁיטִּיבוֹהוּ בְּשִׁבְלָה. וְאוֹיֵל כִּי לִזְוָה הַקְּפִיד שֶׁתֹּאמַר הִיא לֹא הִסְפִּיק שִׂיאָמֶר הוּא כִּי לֹא יִצְדִּיקוּ דְּבָרָיו לְהִטִּיבוֹ. וְלִפִּי הַפְּשֹׁט לֹא הִסְפִּיק לִזְמַר הוּא כִּי חֲשַׁשׁ שֶׁתֹּאמַר דְּכָר שֶׁיִּפְרֵם מִמֶּנּוּ כִּי אֲשֶׁתוֹ הִיא וְאוֹמְרוֹ וְחִיתָה הִיא תַּכְלִית הַטּוֹבָה שֶׁמִּקְנָה לְתַחֲיוֹת נִפְשׁוֹ בְּרָעַב. וְדָקָדֵק לִזְמַר וְחִיתָה נַפְשִׁי וְלֹא אִמְרֵי וְאֲחִיָּה וְכו'. לְרִמּוֹ אוֹמְרוֹ (מִשְׁלִי יג) צְדִיק אוֹכֵל לְשִׁבְעַת נִפְשׁוֹ:

עוֹד יִרְצֶה שֶׁהַעֲתִיק מִזְבַּח שְׂכָנָה שָׁם, כְּשֶׁרָצָה לְהַטוֹת אֲהֵלָה בְּמָקוֹם אַחֵר סִתֵּר הַמִּזְבֵּחַ שְׂכָנָה וְחִזּוֹר וּבְנָאוֹ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר צִשָּׁה שָׁם אֲהֵלָה, וְלֹא הִצְרֹךְ לְפָרֶשׁ כִּי סוּמָה עַל הַנִּתְרָתוֹ בְּסוּמָה וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ וְגו'. וְנִצְתָּם מִשָּׁם. גַּם הָרָאָה בְּאִצְעָב כְּאוֹמְרוֹ מִשָּׁם שֶׁחִזְרוּ אֶל הָאֱמִירֵי בְּסוּמָה וְהָבֵן:

(יא) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִקְרִיב וְגו'. הִנֵּה נָא יֹדַעְתִּי וְגו'. רַבּוּתֵנוּ ז"ל אָמְרוּ (ב"ב טז). לְהַגִּיד צְנִיעוּת שֶׁהָיָה בִּינֵיהֶם. וְצָרִיךְ לְדַעַת לְאִיזָה עֲנָן אִמְרֵי לָהּ כֵּן אַבְרָהָם:

אֲכֵן לְהִיטוֹת כִּי רָצָה לְצוּנוֹת עֲלִיָּה לִזְמַר אַחִי הוּא חֵשׁ שֶׁתֹּאמַר שֶׁרָה לְמַה הִכְנִסְתָּ אוֹ בְּגֶדֶר סִכְנָה שֶׁעַל כָּל פָּנִים הִיא מְסַתֶּכֶת אוֹ תִּפְסֹר בְּעַל כִּרְחָה בֵּית הַשְּׂמָאִים עַל יְדֵי הַרְיָגָה הַבְּעַל אוֹ בְּרָצוֹנָה וְלֹא הָיָה לוֹ לְהִבְיָא לְמָקוֹם כְּנֶה, וְהָגַם שֶׁבְּטוּחִים הַצְדִּיקִים בְּהַקְדֻשׁ בְּרוּךְ הוּא אָף עַל פִּי כֵּן כָּלֵל זֶה בְּיָדֵינוּ שֶׁאֵין סוּמָכִין עַל הַנֶּסֶם וְהָגַם לְגַבִּי בְּחִירַת הָאֱדָם, וְצָא וְלִמַּד (קִדְּוִשִׁין לט): מִשְׁמַחֵל שֶׁאִמְרֵי (ש"א טז) וְשִׁמְעֵ שְׂאוֹל וְהַרְגֵנִי, לִזְוָה אִמְרֵי אֵלֶיךָ הִנֵּה נָא וְגו'. נִתֵּן הַתְּנַצְלוֹת עַל הַדְּבָר כִּי עִמָּה נִדְּעָה לוֹ וְלֹא מִקְדָּם שֶׁאִם הָיָה יוֹדֵעַ מַה שֶׁיֵּדַע עִמָּה לֹא הָיָה מְבִיאָה אֶל מַצְרִים וְהָיָה הוֹלֵךְ לְמָקוֹם אַחֵר. וְטַעַם נִתְיָנָה לֵב לְדַעַת, לְצַד קִרְבָּתוֹ לְבָא לְמַצְרִים רָאָה פָּנִים כְּעוֹרוֹת. אוֹ יֵדַע בְּקָרִיבָתוֹ הָעִיר כִּי הִמְלִיךְ יָחַד הַקָּפָה בְּנָשִׁים וְנִתֵּן דַּעַת וְהִפִּיר בָּהּ. וְאוֹמְרוֹ כִּי אֵשָׁה יִפְת וְגו'. וְלֹא הִסְפִּיק לִזְמַר כִּי יִפְת מְרָאָה אֵת, נִתְבַּרְּן לִזְמַר כִּי אֲחֵת הִיא בְּעוֹלָם אֵשָׁה יִפְת מְרָאָה הִיא וְאֵין דוֹקָה לָהּ וְהָבֵן:

♦ יום שני ג' מרחשון ♦

אָמַר לוֹ: לָךְ וְאֶל תַּעֲמֹד, שֶׁהַמִּצְוִיִּים שְׁטוּפִי זְמַנָּה הֵם, שֶׁנֶּאֱמַר:
(ויחזקאל כג) "וְזָרְמַת סוּסִים וְזָרְמַתם" • אור החיים

(כ) וַיֵּצֵאוּ עֲלֵיו פֶּרְעָה אֲנָשִׁים כּוֹפְקִיד עֲלוּהִי פֶּרְעָה
גִּבְרִין וְאַלְוִיָּאוּ יָתָה וְיָת
אֶתְתָּה וְיָת כָּל דִּילָה:
וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ:

כש"י וַיֵּצֵאוּ עֲלֵיו • על אידותיו, לשלחו ולשמורו. וַיִּשְׁלְחוּ • כתרגומו:
'וְאַלְוִיָּאוּ' •

יג (א) וַיַּעַל אֲבָרָם מִמִּצְרַיִם אִסְלִיק אֲבָרָם מִמִּצְרַיִם
הוּא וְאֶתְתָּה וְכָל דִּילָה
וְלֹאט עֲמָה לְדְרוֹמָא:
וְלֹאט עֲמָה הִנְגָּבָה:

כש"י וַיַּעַל אֲבָרָם וְגו' הִנְגָּבָה • לבא לדרומה של ארץ ישראל, כמו
שְׁאָמַר לְמַעַלָּה: "הַלּוֹךְ וְנִסְעָה הִנְגָּבָה", לְהַר הַמּוֹרִיָּה, וּמִכָּל מְקוֹם
כְּשֶׁהוּא הוֹלֵךְ מִמִּצְרַיִם לְאַרְץ כְּנָעַן, מִדְּרוֹם לְצָפוֹן הוּא מִהֶלֶךְ, שְׁאָרְץ
מִצְרַיִם בְּדְרוֹמָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שְׁמוּכִיחַ בְּמִסְעוֹת וּבְגִבּוּלֵי
הָאֶרֶץ •

(ב) וְאֲבָרָם כָּבֵד מְאֹד בַּמִּקְנֶה כַּבֵּדָה וְכִבְדָּה
בְּכַסְפָּה וְכִבְדָּה
כש"י כָּבֵד מְאֹד • טעון משאות •

(ג) וַיֵּלֶךְ לְמִסְעָיו מִנְּגֵב וְעַד־
בֵּית־אֵל עַד־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־
הָיָה שֵׁם אֱהֱלָה בְּתַחֲלָה בֵּין
בֵּית־אֵל וּבֵין הָעֵי:

כש"י וַיֵּלֶךְ לְמִסְעָיו • כְּשֶׁחֲזָר מִמִּצְרַיִם לְאַרְץ כְּנָעַן, הָיָה הוֹלֵךְ וְלֹן
בְּאַכְסָנִיּוֹת שֶׁלֹּן בָּהֶם בְּהִלְכָתוֹ לְמִצְרַיִם, לְמִדָּר דְּרֹךְ אֶרֶץ: שְׁלֹא
יִשְׁנֶה אֶדָם מֵאַכְסָנִיָּה שְׁלֹו. דָּבָר אַחֵר: (ב"י) בְּתוֹרָתוֹ, פֶּרַע הִקְפּוֹתִיו •
מִנְּגֵב • אֶרֶץ מִצְרַיִם בְּדְרוֹמָה שֶׁל אֶרֶץ כְּנָעַן •

(ד) אֶל־מְקוֹם הַמּוֹצֵחַ אֲשֶׁר־
עָשָׂה שָׁם בְּרֹאשֹׁנָה וַיִּקְרָא שֵׁם
אֲבָרָם בְּשֵׁם יְהוָה:

כש"י אֲשֶׁר־עָשָׂה שָׁם בְּרֹאשֹׁנָה וַיִּקְרָא שֵׁם • וְאֲשֶׁר קָרָא שֵׁם
אֲבָרָם בְּשֵׁם ה', וְגַם יֵשׁ לוֹמַר, וַיִּקְרָא שֵׁם עֲכָשׁוּ בְשֵׁם ה' •

(יד) וַיְהִי כִּבּוּא אֲבָרָם מִצְרִימָה
וַיֵּרְאוּ הַמִּצְרִיִּם אֶת־הָאִשָּׁה
כִּי־יָפָה הוּא מְאֹד:
כש"י וַיְהִי כִּבּוּא אֲבָרָם מִצְרִימָה • הָיָה לוֹ לוֹמַר כִּבּוּאִים מִצְרִימָה,
אֶלָּא לְמַד שֶׁהַטְּמִין אוֹתָהּ בְּתִבָּה, וְעַל יְדֵי שֶׁתִּבְעוּ אֶת הַמֶּכֶס, פְּתַחוּ
וְרָאוּ אוֹתָהּ •

(טו) וַיֵּרְאוּ אֶתְּהָ שְׁרֵי פֶּרְעָה
וַיַּחֲלִלּוּ אֶתְּהָ אֶל־פֶּרְעָה וַתִּקַּח
הָאִשָּׁה בֵּית פֶּרְעָה:
כש"י וַיַּחֲלִלּוּ אֶתְּהָ אֶל־פֶּרְעָה • הַלְלוּהָ בִּיעֲיָהֶם לוֹמַר: 'הַגּוֹנָה'
זוֹ לְמִלְךָ' •

(טז) וְלֹא־אֲבָרָם הֵיטִיב בַּעֲבוּרָהּ
וַיַּחֲלִלּוּ צֹאן וּבָקָר וְחִמְרִים
וְעִבְדִּים וְשִׁפְחֹת וְאֶתְּנָת
וְגַמְלִים:
כש"י וְלֹא־אֲבָרָם הֵיטִיב • פֶּרְעָה בַּעֲבוּרָהּ •

(יז) וַיִּנְגַּע יְהוָה אֶת־פֶּרְעָה
וְנָגְעִים גְּדֹלִים וְאֶת־בֵּיתוֹ עַל־
דְּבַר שְׁרֵי אִשָּׁת אֲבָרָם:
כש"י וַיִּנְגַּע ה' וְגו' • בְּמִסְפַּת רֵאשִׁית לָקַח, שֶׁהִתְשַׁמֵּשׁ קִשָּׁה לוֹ (בראשית
רבה) • וְאֶת בֵּיתוֹ • כְּתַרְגוּמוֹ: 'וְעַל אֲנָשׁ בֵּיתָה', (ומדרשו: לְרִבּוֹת כְּתָלִיו
וְעַמּוּדָיו וְכִלְיוֹ, בְּרִש"י יִשׁוֹ) • עַל דְּבַר שְׁרֵי • עַל פִּי דְּבוּרָה. אוֹמֶרֶת
לְמִלְכָּהּ: הֵן! וְהוּא מִכָּה • אור החיים

(יח) וַיִּקְרָא פֶּרְעָה לְאֲבָרָם
וַיֹּאמֶר מוֹהֲזֹאת עָשִׂיתָ לִּי לָמָּה
לֹא־הִגַּדְתָּ לִּי כִּי אִשְׁתְּךָ הוּא:
כש"י וַיִּנְגַּע ה' וְגו' • בְּמִסְפַּת רֵאשִׁית לָקַח, שֶׁהִתְשַׁמֵּשׁ קִשָּׁה לוֹ (בראשית
רבה) • וְאֶת בֵּיתוֹ • כְּתַרְגוּמוֹ: 'וְעַל אֲנָשׁ בֵּיתָה', (ומדרשו: לְרִבּוֹת כְּתָלִיו
וְעַמּוּדָיו וְכִלְיוֹ, בְּרִש"י יִשׁוֹ) • עַל דְּבַר שְׁרֵי • עַל פִּי דְּבוּרָה. אוֹמֶרֶת
לְמִלְכָּהּ: הֵן! וְהוּא מִכָּה • אור החיים

(יח) וַיִּקְרָא פֶּרְעָה לְאֲבָרָם
וַיֹּאמֶר מוֹהֲזֹאת עָשִׂיתָ לִּי לָמָּה
לֹא־הִגַּדְתָּ לִּי כִּי אִשְׁתְּךָ הוּא:
כש"י וַיִּקְרָא פֶּרְעָה לְאֲבָרָם • וַיֹּאמֶר מוֹהֲזֹאת עָשִׂיתָ לִּי לָמָּה
לֹא־הִגַּדְתָּ לִּי כִּי אִשְׁתְּךָ הוּא:

(יט) לָמָּה אֲמַרְתָּ אֲחֹתִי הוּא
וַאֲקַח אֹתָהּ לִּי לְאִשָּׁה וְעַתָּה
הִנֵּה אִשְׁתְּךָ קַח וְלָךְ:

כש"י קַח וְלָךְ • לֹא כַּאֲבִימֶלֶךְ שְׁאָמַר לוֹ: "הִנֵּה אֶרְצִי לְפָנֶיךָ", אֶלָּא

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס. אברמוביץ

כַּאֲפֵן מִשְׁנָה. וְאוֹלֵי שִׁיכּוֹן לוֹמַר ב' הַדְּרָגוֹת
בְּתִמְיָהֶתָּה עַל זֶה הַדְּרָךְ, הָא' מִן הַקְּרִיאָה הָיָה
לָךְ לְחֹשֶׁךְ לִי שְׁמָא לֹא גִדַּע כִּי הָיָה אִשְׁתְּךָ
וְאַחֲרָיָה, וְעוֹד שֶׁהוֹסֵפֶת לַעֲשׂוֹת בָּהֶּם שְׁאָמַרְתָּ

בְּפִרְשׁ אֲחֹתִי הָיָה:

עוֹד יִתְבָּאָר עַל דְּרֹךְ אוֹמְרָם ז"ל (רש"י) כִּי
טַעַם פֶּרְעָה שְׁאָמַר לוֹ הִנֵּה אִשְׁתְּךָ קַח
וְלָךְ וְגו' וְאַבִּימֶלֶךְ אָמַר אֵלָיו הִנֵּה אֶרְצִי לְפָנֶיךָ

(יז) וַיִּנְגַּע ה' וְגו' • עַל דְּבַר שְׁרֵי אִשָּׁת וְגו'. פִּרְשׁ כִּי
בְּשַׁעַת הִנְגָּע הוֹדִיעַ כִּי שְׁרֵי הָיָה אִשָּׁת אֲבָרָם:
יח"ט (ויקרא פֶּרְעָה וְגו' לָמָּה וְגו'. לָמָּה וְגו'.
קִשָּׁה לָמָּה כָּפַל הַקְּשָׁיָא ב' פְּעָמִים

♦ יום שלישי ד' מרחשון ♦

(ה) וְגַם-לְלוֹט הֶחֱלָךְ אֶת־הָאָרֶץ לְלוֹט דָּוִיל עִם אֲבָרָם הָיָה צֵאן-וּבָקָר וְאֶהָלִים:

כ"י – ההלך את אברם • מי גרם שהיתה לו זאת? – הליכתו עם אברם.

(ו) וְלֹא־נָשָׂא אֹתָם הָאָרֶץ לְשִׁבְתָּ יַחֲדוֹ כִּי־הָיָה רְכוּשָׁם רָב וְלֹא יָכֻלוּ לְשִׁבְתָּ יַחֲדוֹ:

כ"י – ולא נשא אותם • לא היתה יכולה להספיק מרעה למקניהם, ולשון קצר הוא, וצריך להוסיף עליו, כמו "ולא נשא אותם מרעה הארץ", לפיכך כתב "ולא נשא" בלשון זכר.

(ז) וַיְהִי־רִיב בֵּין רַעֲי מִקְנֶהָ וּבֵין רַעֲי אֲבָרָם וּבֵין רַעֲי הַפְּנֻעֵי וַהֲפָרֹזִי אֲזִי יֹשֵׁב בָּאָרֶץ:

כ"י – ויהי ריב • לפי שהיו רועיו של לוט רשעים ומרעים בהמתם בשדות אחרים, ורועי אברם מוכיחים אותם על הגזל, והם אומרים: נתנה הארץ לאברם ולו אין יורש, ולוט יורשו, ואין זה גזל, והכתוב אומר: "והפנעני והפרוזי אז יושב בארץ", ולא זכה בה אברם עדן (ב"ר).

(ח) וַיֹּאמֶר אֲבָרָם אֶל־לוֹט אֵל־נָא תְּהִי מְרִיבָה בֵּינִי וּבֵינְךָ וּבֵין רַעֲי וּבֵין רַעֲי כִּי־אֲנִישִׁים אֲחִים אֲנַחְנוּ:

כ"י – אנשים אחים • קרובים, ומדרש אגדה: דומין בקלסתר פנים • אור החיים

(ט) הָלֹא כָל־הָאָרֶץ לְפָנֶיךָ הִפְרָדָּ נָא מֵעָלַי אִם־הִשְׁמָאל וְאִמְנָה וְאִם־הַיְמִין וְאִשְׁמָאִילָה:

כ"י – אם השמאל ואימנה • בכל אשר תשב, (ואשב) לא אתרחק ממך, ואעמד לך למגן ולעזר, וסוף דבר הצרף לו, שגאמר: (לקמן י"ד) "וישמע אברם כי נשבה אחיו וגו'". ואימנה • אימין את עצמי, כמו: "ואשמאילה", אשמאל את עצמי, ואם תאמר: היה לו לנקד 'ואימניה' כך מציינו במקום אחר: (שמואל ב י"ד) "אם יש להימין" ואין נקוד להימין.

(י) וַיִּשְׂא־לוֹט אֶת־עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת־כָּל־כֶּפֶר הַיַּרְדֵּן כִּי כָלָה מִשְׁקָהָ לְפָנָי שַׁחַת יְהוָה אֶת־סָדֶם וְאֶת־עַמּוּרָה בְּנֹךְ יְהוָה בָּאָרֶץ מִצְרִים בְּאֶכָה צֶעֶר:

כ"י – כי כלה משקה • ארץ נחלי מים • לפני שחת ה' את־סדם ואת־עמורה • היה אותו מישור • כגן ה' • לאילנות • בארץ מצרים • לזרעים (ב"ר) • באכה צער • עד צער • ומדרש אגדה דורשו לגנאי: על שהיו שטופי זמה, בחר לו לוט בשכונתם • במסכת הוריות.

(יא) וַיִּבְחַר־לוֹ לוֹט אֶת כָּל־כֶּפֶר הַיַּרְדֵּן וַיַּפֵּעַ לוֹט מִקְדָּם וַיַּפְרֹדוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו:

כ"י – כפר • מישור, כתרגומו • מקדם • נסע מאצל אברם (ממזרח) והלך לו למערבו של אברם, נמצא נוסע ממזרח למערב • ומדרש אגדה: הסיע עצמו מקדמונו של עולם, אמר: אי אפשר לא באברם ולא באלהיו.

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ
עצמו ודאי שלא יעשה דבר מגנה בידעו כי היא אשתו ולא יחשדנו אברהם. והנהגה היתה מועלת לאברהם לאחד מב' דרכים או יצו עליו פרעה אנשים לשומרו כאשר עשה אחר כך בזמן מעט, או היה ממהר לשולחו. והוסיף לומר למה אמרת וגו' פרוש ואם תאמר וכי חובת גברא הוא שכל איש אשר גביא את אשתו ילך ויגיד לפרעה כי אשתו זאת, לזה אמר למה אמרת וגו' ומהשעם עצמו שאמרת אחותי היא לצד מעלת פניה לזה עליו בפרט משל להודיע: או יאמר על זה הדרך למה אמרת וגו' וכיון שאמרת היה לך לחוש לי לקחתה לאשה, הן אמת אם לא היית אומר אני הייתי חושש לה מאשת איש אבל כיון שאמרת אחותי היה לך לחוש לי שאקחנה לאשה ותגיד לי בסוד. ולא השיב אברהם דבר כמו שהשיב לאבימלך כי אברהם טעמו היה שהיה חושד לפרעה עצמו ואין ראוי להשיב על זה. ואולי כי לזה חש פרעה ומהר לשלחו מארצו וזילת זה יצו עליו בתמידות אנשים: (ח) אל נא תהי מריבה וגו' • טעם אומר בני ובניך, הודיעו כי סופה להיות המריבה גם בין שניהם. והגם שיאמר לוט כי חס

וגו' כי פרעה להיות אנשיו כעורים ושטופי זמה חש על הדבר שיכשלו בו ויענשו מה שאין בן אבימלך שלא היו כעורים וכי, ולזה תמצא שאבימלך אמר אליו מה ראית כי עשית וגו' מה שאין בן פרעה כי ידע טעמו של אברהם כי גר פן זמות עליה, ומעתה יתבאר הכתוב על נכון להיות שידע פרעה הטעם לא יצדק לומר לו למה אמרת אחותי היא כי אם שאלה ראשונה למה לא הוצאת לי בנחוד כי היא אשתך ובזה הגם שתאמר אחותי היא תהיה לך שמירה מהעם ולא היית גורם לי רעה להכשל בה כי פרעה היה מחזיק

כ"י אַחֲרֵי הַפָּדִי-לוֹט • כָּל זְמַן שֶׁהִרְשַׁע עַמּוּ, הָיָה הַדְּבֹר פּוֹרֵשׁ מִכֻּנּוֹ. (ולעיל שְׁהִיָּה לוֹט אָצִלוּ וּכְתִיב: "וַיָּרָא ה' אֶל אַבְרָם", בְּאוֹתָהּ שָׁעָה קָשָׁר הָיָה, וְקָל לְהַבִּין) • אִיּוֹר הַחַיִּים

(יב) אַבְרָם יָשָׁב בְּאַרְצֵי-כְּנָעַן יב אַבְרָם יָתֵב בְּאַרְעָא וְלֹא יָשָׁב בְּעָרֵי הַכְּפָר וַיֵּאֱהָל דְּכָנָעַן וְלֹא יָתֵב בְּקִרְיָי מִיִּשְׂרָאֵל וּפָרַס עַד סְדוֹם: עַד-סְדוֹם:

כ"י וַיֵּאֱהָל • נָטָה אֱהָלִים לְרוּעֵיו וּלְמִקְנֵהוּ עַד סְדוֹם.

(טו) כִּי אֶת-כָּל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-אַתָּה רֹאֶה לְךָ אֶתְנַנָּה וְלִזְרַעָךְ אֶת-עוֹלָם: אִיּוֹר הַחַיִּים

(יג) וְאִנְשֵׁי סְדוֹם רָעִים וְחַטָּאִים יג וְאִנְשֵׁי דְסְדוֹם בִּישִׁין בְּמִמְנוֹהוֹן וּמִזִּבְיִין לִיהוָה מְאֹד: בְּגִיְתָהוֹן קָדָם יי לְחֻדָּא:

(טז) וְשִׁמְתִּי אֶת-זֶרְעֶךָ בְּעַפְרֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲסִיּוּבָל אִישׁ לְמִנּוֹת אֶת-עַפְרֵי הָאָרֶץ גַּם-זֶרְעֶךָ יִמְנָה:

כ"י וְאִנְשֵׁי סְדוֹם רָעִים • וְאַף עַל פִּי כֵן לֹא נִמְנָע לוֹט מִלְשָׁכֵן עִמָּהֶם. וְרַבּוּתֵינוּ (יִזְמָא לָהּ) לְמַדּוּ מִכָּאן: (מַשְׁלִי ט) "וְשָׁם רָשָׁעִים יִרְקָב". רָעִים • (סְנַהֲדִין קט) בְּגוֹפֶם. וְחַטָּאִים • בְּמִמְנוֹם. לָהּ מְאֹד • יוֹדְעִים רַבּוֹנָם וּמִתְכַּנְּנִים לְמַרְדּ בּוֹ.

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוּדֶשׁ ~ (לְקוּטִי שִׁיחוֹת ה' עמ' 42)

וְרַבּוּתֵינוּ לְמַדּוּ מִכָּאן, שֶׁם רָשָׁעִים יִרְקָב (רש"י יג, יג) וְקָשָׁה, הָרִי "וְשָׁם רָשָׁעִים יִרְקָב" הוּא מִקְרָא מְלֵא בְּמַשְׁלֵי יי, וְאִיךְ אוֹמֵר רִש"י שֶׁרַבּוּתֵינוּ לְמַדּוּהוּ מִכָּאן. וַיֵּשׁ לְזִמְרָא, דְּהִנֵּה בְּמַשְׁלֵי שֶׁם מְפָרֵשׁ רִש"י שְׁאִין מְזִכְרִים שֶׁם רָשָׁע (רַקְבּוֹן עוֹלָה בְּשָׁמֶם, שְׁאִין אֲדָם חָפֵץ לְהַזְכִּיר שְׁמוֹ, וְהוּא מִשְׁתַּבַּח מֵאֲלִיּוֹ). וּמִכָּאן לְמַדּוּ שֶׁכָּאֲשֶׁר מְזִכְרִים שְׁמוֹ מְגַנִּים אוֹתוֹ.

(יז) קוֹם הִתְהַלֵּךְ בְּאַרְצֵי לְאַרְכָּה וּלְרַחֲבָה כִּי לְךָ אֶתְנַנָּה: אִיּוֹר הַחַיִּים

(יד) וַיְהִי־הָאָמֵר אֶל-אַבְרָם אַחֲרֵי הַפָּדִי-לוֹט מַעֲמֹו שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה מִן-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-אַתָּה שָׂם צַפְנָה וְנִגְנָה וְקִרְמָה וַיִּמָּה:

(יח) וַיֵּאֱהָל אַבְרָם וַיָּבֵא וַיִּשָּׁב בְּאַלְנֵי מִמְרָא אֲשֶׁר בְּחִבְרוֹן וַיִּכְנֹשׁ שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה: כ"י מִמְרָא • שָׁם אָדָם.

אִיּוֹר הַחַיִּים עַל הַתּוֹרָה - מַהֲדוּרַת בְּלוֹם. אַבְרָמֹוּבִיץ

הַדְּבָר הַחֲזִיק בְּכָל הָעָרֶץ כִּי אִין לָךְ חֻזָּקָה גְּדוּלָּה מִזֶּה שֶׁעָמַק צוּר מִמְקוֹמוֹ לְהִתְקַרֵּב לִפְנֵי אֲדוֹנֵי הָעָרֶץ, וְלֹא יִחְזִיק בְּעַתָּה דְּבָר זֶה כִּי מְצִינוּ שֶׁקִּפְצָה הָעָרֶץ לְעַבְדּוֹ (כ"ר פנ"ט) וְגַם נִקְפְּלָה תַּחַת בְּנֵיו (חֲלִין צא):

(יז) קוֹם הִתְהַלֵּךְ בְּאַרְצֵי וְגו'. בְּקֶרֶךְ הַמּוֹכֵר אֶת הַפְּרוֹת (ק). וְזֶה לְשׁוֹנָם תִּנְיָא הֵלֶךְ בְּהָ לְאַרְכָּה וּלְרַחֲבָה קִנָּה בְּהָ מְקוֹם הַלּוֹכֵי דְּבָרֵי רַבִּי אֲלֵיעֶזֶר וְחֻזְמִים אוֹמְרִים לֹא קִנָּה עַד שִׁיְחִיזִיק מֵאִי טַעֲמָא דְּרַבִּי אֲלֵיעֶזֶר דְּכָתִיב קוֹם הִתְהַלֵּךְ וְגו' לְאַרְכָּה וְגו' וְרַבּוֹן הָתָם מִשּׁוֹם חִבְיּוּתָא דְּאַבְרָהָם וְכו' כְּדִי שִׁיְחִיזִיק נִחַ לְכַבֵּשׁ לִפְנֵי בְנֵיו ע"כ. הִנֵּה לְסִבְרַת רַבִּי אֲלֵיעֶזֶר הִגַּם שִׁיְחִיזִיק בְּהַלִּישַׁת הָעָרֶץ וְסִמְכָתָהּ לִפְנֵיו כְּמוֹ שֶׁפָּרְשְׁנוּ בְּפֶסֶק כִּי אֶת כָּל הָעָרֶץ וְגו' אִי עַל פִּי כֵן מִמָּה שֶׁאֲמַר הַכְּתוּב קוֹם הִתְהַלֵּךְ וְגו' לְלַמֵּד תּוֹרָה בְּאִשְׁתְּכִיכָה הִנֵּה חֻזָּקָה. וְלְסִבְרַת חֻזְמִים דְּמִשּׁוֹם חִבְיּוּתָא וְכו' חֻזָּקָה הָעָרֶץ לְזִכּוֹת אַבְרָהָם וְזֶה מִדִּין הַכְּתוּב לְמַעֲלָה וְאִין לְמִדִּין מִכְּתוּב זֶה כִּי חִבְיּוּתָא וְכו':

בְּחוּשְׁבָם כִּי אִין הִפְרֵשׁ מִה שְׁאִין בֵּן אִם הָיָה אַבְרָהָם וְלֹא בְּלִתִּי קְרוֹבִים הָיָה נִזְהָגִים כְּבוֹד בְּאַבְרָהָם לְצַד רוֹמְמוֹת כְּבוֹדוֹ אֲשֶׁר גָּדְלוֹ אֱלֹהִים: (יד) וְהָאָמֵר וְגו'. טַעַם שֶׁלֹּא הִתְחִיל לִזְמַר וַיֵּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם אַחֲרֵי וְגו', כִּנּוֹן לִזְמַר לְהִיטֵב שֶׁאֲמַר הַכְּתוּב וַיֵּאמֶר אַבְרָם אֶל לוֹט וְגו' הִפְדָּר נָא וְגו' וְהִפְדָּרִיד רָשָׁע מַעֲלִיו מוֹסִיף הַכְּתוּב לִזְמַר שֶׁשֶּׁם ה' הָיָה יוֹשֵׁב וּמִצַּפָּה אֶל הַדְּבָר וְתַכְף וּמִנֵּד שֶׁנִּפְרַד הִרְשָׁע דְּבַר אֱלֹו וְהִרְאָהוּ אֶת הָעָרֶץ. וְהוּא מִה שֶׁאֲמַר לוֹ ("ב א') אֲשֶׁר אֲרַאךָ וְכִמּוֹ שֶׁפָּרְשְׁנוּהוּ בְּמִקְוָמוֹ: וְרֵאָה מִן הַמָּקוֹם. טַעַם שֶׁהִזְרָךְ לִזְמַר מִן הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֶתָּה שָׁם. כֵּאֵן עָשָׂה לוֹ גַּם עֲצוֹם שִׁיּוּבָל לְרֵאוֹת מִצָּפוֹן לְזֵרוֹם וּמִמַּעַרְב לְמִזְרָח מִמְּקוֹם אֶחָד מְבָלִי שִׁיְחִיזִיק לְסוּבָב: (טו) כִּי אֶת כָּל הָעָרֶץ וְגו'. הִנֵּה יָדוּעַ כִּי שְׁעוֹר חוּשׁ הִרְאָהוּ הוּא מְגָבֵל בְּאֲדָם אֶת אֲשֶׁר יִשְׁגִּי לְאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ, וְכֵאֵן עָשָׂה לוֹ ה' גַּם שִׁנְתָּקְרָבוֹ קִצּוֹת הָעָרֶץ וְרֵאָה הַכֵּל וּבְאִמְצָעוֹת

וְשִׁלּוֹם לֹא יָרִיב אֶת רִיבּוֹ וְגִאֲוָנוֹ וְלֹא יִהְיֶה הַדְּבָר אִי עַל פִּי כֵן יוֹדֵה בְּדָבָר אֲשֶׁר כָּבֵר הוּא בֵּין רוּעֵיו וְרוּעֵי אַבְרָם, וְהוּא אוֹמֵר וּבֵין רֵעִי וְגו' וְאוֹמֵר כִּי אֲנִישִׁים אֲחִים יִתְבָּאֵר עַל פִּי דְּבָרֵיהֶם (כ"ר פמ"א) כִּי רוּעֵי לוֹט הָיוּ מְשֻׁלָּחִים צֹאנָם וְרוּעֵים בְּשָׂדוֹת אַחֲרֵים בְּטַעֲנַת כִּי הָעָרֶץ שִׁנְכַת לְאַבְרָהָם וְלוֹט כֵּן אֲחִיו יוֹרְשׁוֹ, וְזֶה הוּא שְׁעוֹר הַכְּתוּב אֶל נָא תְּהִי מְרִיבָה בֵּינִי וְגו' בְּמִאֲמָר זֶה שֶׁאֲנִישִׁים אֲחִים:

עוֹד יִתְבָּאֵר עַל דְּרָךְ אוֹמְרוֹ (תְּהִלִּים ג) תִּשָּׁב בְּאִחִיד תִּדְבָּר בֵּבֵן אִמָּךְ תִּתֵּן דִּפִּי, וּפְרָשׁוֹ קְדָמוֹנִינוּ עַל זֶה הַדְּרָךְ תִּשָּׁב בְּאִחִיד בֵּבֵן אִמָּךְ שֶׁהוּא אֶתָּה הַמְדַּבֵּר תִּתֵּן דִּפִּי, וְהוּא אוֹמֵר כִּי אֲנִישִׁים אֲחִים פָּרוּשׁ כְּשֶׁתִּהְיֶה הַמְרִיבָה וַיִּגְשׁוּ לִפְנֵי שׁוֹפְטֵי אֶרֶץ שֶׁהֵם הַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרִיזִי שֶׁאֲמַר הַכְּתוּב בְּסִמּוֹךְ אֲשֶׁר יִרְשִׁיעוּ שׁוֹפְטֵי אֶרֶץ מִהַשְּׁנִים יִסָּבֵם הַכְּנַעֲנִי גַם לְאֲחִיו, כִּי הַנִּשְׁפָּךְ וְהַנִּשְׁפָּךְ עֲנוּשִׁים לְהִיּוֹתָם אֲחִים: עוֹד יִרְצֶה כִּי לְהִיּוֹתָם אֲחִים אִין לוֹט וְלֹא רוּעֵיו מִתְנַהֲגִים כְּכַבּוֹד הַצָּרִיד לְאַבְרָהָם

• יום רביעי ה' מרחשון •

כ"י • ובארבע עשרה שנה • למדן • בא כדלעמר • לפי שהוא היה בעל המעשה נכנס בעיני הקורה • והמלכים וגו' • אלה שלשה מלכים • הזזים • הם זמזומים •

(ו) ואת־החרי בחררם שער
עד איל פארן אשר על־
דשעיר עד מישר פארן
דסמיד על מדברא:
המדבר:

כ"י • בחררם • בחר שלכם • איל פארן • כתרגומו 'מישר' • ואומר אני שאין 'איל' לשון מישור, אלא מישור של פארן איל שמו, ושל ממרא אלוני שמו, ושל ירדן כפר שמו, ושל שטים אכל שמו: "אכל השטים", וכן "בעל גד" בעל שמו, וכלם מתרגמין 'מישר' וכל אחד שמו עליו • על־המדבר • אצל המדבר, כמו: (במדבר ב) "ועליו מטה מנשה" •

(ז) ויִשְׁבוּ ויבאו אל־עין משפט
הוא קדש ויבאו את־כל־שדה
העמלקי וגם את־האמורי
הישיב בחצצן תמר:

כ"י • עין משפט הוא קדש • על שם העתיד, שעתידין משה ואהרן להשפט שם על עסקי אותו העין, והם מי מריבה • ואונקלוס תרגמו כפשוטו: מקום שהיו בני המדינה מתקבצים שם לכל משפט • שדה העמלקי • עדן לא נולד עמלק, ונקרא על שם העתיד • בחצצן תמר • היא עין גדי, מקרא קלא (בדברי הימים ב) ביהושפט •

(ח) ויצא מלך־סדם ומלך
עמרה ומלך אדמה ומלך
ומלך בלע הוא־צער ויערכו
אתם מלחמה בעמק השדים:

(ט) את כדלעמר מלך עילם
ותדעל מלך גוים ואמרפל
מלך שנער ואריוף מלך
אלסר ארבעה מלכים את
החמשה:

כ"י • ארבעה מלכים וגו' • ואף על פי כן נצחו המועטים, להודיע שגבורים היו ואף על פי כן לא נמנע אברהם מלרדף אחריהם •

יד ויהי בימי אמרפל מלך־
שנער אריוף מלך אלסר
כדלעמר מלך עילם ותדעל
מלך גוים:

כ"י • אמרפל • הוא נמרד שאמר לאברהם: 'פל לתוך כבשך האש' (ב"ה) • מלך גוים • מקום שש שמו גוים, על שם שנתקבצו שמה מפנה אמות ומקומות והמליכו איש עליהם, ושמו תדעל (בראשית רבה) • אור החיים

(ב) עשו מלחמה את־פרע
מלך סדם ואת־ברשע מלך
עמרה שנאב • מלך אדמה
ושמאבר מלך צבונים ומלך
בלע היא־צער:

כ"י • פרע • רע לשמים ורע לבריות • ברשע • שנתעלה ברשעו • שנאב • שונא אביו שבשמים • שמאבר • שם אבר לעוף ולקפוץ ולמרד בהקדוש ברוך הוא • בלע • שם העיר •

(ג) כל־אלה חבְרוּ אל־עמק
השדים הוא ים המלח:

כ"י • עמק השדים • כף שמו, על שם שהיו בו שדות הרבה, ומדרשי אגדה יש הרבה • הוא ים המלח • לאחר זמן נמשך הים לתוכו ונעשה ים המלח • ומדרש אגדה אומר שנתבקעו הצורים סביבותיו ונמשכו יאורים לתוכו •

(ד) שתים עשרה שנה עברו
את־כדלעמר ושלש־עשרה
שנה מרדו:

כ"י • שתים עשרה שנה עברו • חמשה מלכים הללו את כדלעמר •

(ה) ובארבע עשרה שנה בא
כדלעמר והמלכים אשר אתו
ויבאו את־רפאים בעשתרת
קרנים ואת־הזוזים בהם ואת
האימים בשוה קריתים:

הבארבע עשרה שנה שנין
אתא כדלעמר ומלכא
דעמה ומחו ית גברא די
בעשתרות קרנים וית
תקיפא דהממא וית
אימתיג דבשנה קריתים:

שיעור יומי ליום רביעי ה' מרחשון ושנים מקרא ואחד תרגום - יד - פרשת לך לך

מִמָּרָא הָאֲמִירִי אַחִי אֲשַׁכְּלִי
וְאֶחָיו עֵזֶר וְהֵם בְּעַלִּי בְרִיתִי
אַבְרָם:
דְּעֵנָּה וְאַנְּוֹן אֲנָשִׁי קְנִימָה
דְּאַבְרָם:

כ"א • **וַיָּבֹא הַפְּלִיט** • לפי פשוטו זה עוג שפלט מן המלחמה, והוא שְׁפָתוֹב: (דברים א) "כִּי רַק עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן נִשְׁאַר מִיַּתֵּר הָרְפָאִים", וְזֶהוּ 'נִשְׁאַר', שֶׁלֹּא הִרְגוּהוּ אֲמָרְפֶּל וְחִבְרִיו כְּשֶׁהָיוּ מְקַדְּשֵׁי הָרְפָאִים בְּעִשְׁתְּרוֹת קִרְנִים, תִּנְחֻמָּא. וּמִדְרָשׁ בְּרָאשִׁית רַבָּה: זֶה עוֹג שֶׁפֶלֶט מִדּוֹר הַמְּבּוּל, וְזֶהוּ מִיַּתֵּר הָרְפָאִים, שְׁנָאֲמַר: (לעיל ו) "הַנְּפִילִים הָיוּ בְּאַרְצָא וְגו'", וּמִתְפַּנֵּן שֶׁיִּהְיֶה אֲבָרָם וְיִשָּׂא אֶת שְׂרָה. **הַעֲבָרִי** • שָׂבָא מִעֵבֶר הַנֶּהָר (בְּרָאשִׁית רַבָּה). **בְּעַלִּי בְרִית־אַבְרָם** • שְׁכָרְתוֹ עִמּוֹ בְּרִית. (סְפָרִים אַחֲרִים, דָּבָר אַחֵר: שֶׁהֵיכָא לֹא עָצָה עַל הַמִּילָה, כְּמוֹ שֶׁמִּפְרָשׁ בְּמִקּוֹם אַחֵר).

(יד) וַיִּשְׁמַע אַבְרָם כִּי נִשְׁבָּה
אֶחָיו וַיֵּרָק אֶת־חֲנִיכָיו יְלִידֵי
בֵּיתוֹ שְׁמֹנֶה עָשָׂר וְשָׁלֹשׁ
מֵאוֹת וַיִּרְדֵּף עַד־דָּן:
יִד וְשִׁמְעֵי אַבְרָם אָרִי
אַשְׁתֵּי אַחֻהִי וְנָרִיז יֵת
עוֹלָמוֹהִי לְיָדֵי בֵּיתָה תֵּלֶת
מֵאָה וְתַמְנֵי עָסָר וַיִּרְדֵּף
עַד־דָּן:

כ"א • **וַיֵּרָק** • כְּתִרְגוּמוֹ 'וְנָרִיז', וְכֵן: "וַיִּהְיֶינָה אַחֲרֵיכֶם חֲרִב", אֲזִינִן בְּחֲרִיב עֲלֵיכֶם, וְכֵן: "שְׁמוֹת טו" "אֲרִיק חֲרִיב", וְכֵן: (תְּהִלִּים לז) "וַיִּהְיֶה חֲנִית וּסְגֹר". **חֲנִיכָיו** • חֲנִכּוֹ כְּפִיב (ס"א קרי) זֶה אֲלֵיֶעָזָר שֶׁחֲנִכּוֹ לְמַצּוֹת, וְהוּא לִשׁוֹן הַתְּחִלָּת כְּנִיסַת הָאָדָם, אוֹ כְּלִי, לְאִמְנוֹת שֶׁהוּא עֲתִיד לַעֲמֹד בָּהֶן, וְכֵן: (מַשְׁלִי כב) "תִּנְחֹף לְנַעַר", (בַּמִּדְבָּר ז) "חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ", (תְּהִלִּים ז) "חֲנֻכַּת הַבַּיִת", וּבִלְעֻזָּה קוֹרִין לוֹ אִינְצִינִי"ר. **שְׁמֹנֶה עָשָׂר וְגו'** • (נִדְרִים לב) רְבוּתֵינוּ אֲמָרוּ: אֲלֵיֶעָזָר לְבָדוֹ הָיָה וְהוּא מִנֵּי גַמְטְרִיא שֶׁל שְׁמוֹ. **עַד דָּן** • שֶׁם תִּשֵּׁשׁ כַּחוֹ שֶׁנֶּאֱרָא שְׁעֵתִידִין בְּנֵי הַלְעָמִיד שֶׁם עָלָה (סְנַהֲדִין צו).

(טו) וַיַּחֲלֶק עֲלֵיהֶם לֵילָה הוּא
וַעֲבָדוּ וַיִּכְּסוּ וַיִּרְדֹּפֻם עַד־
חוּבָה אֲשֶׁר מִשְׁמָאל לְדֹמֶשֶׁק:
טו וְאַתְפֻּלָּג עֲלֵיהוֹן לִילָא
הוּא וְעַבְדוּהִי וּמְחֻנּוֹן
וַיִּרְדֹּפּוּן עַד חוּבָה דִּי
מִצְפּוֹנָא לְדֹמֶשֶׁק:

כ"א • **וַיַּחֲלֶק עֲלֵיהֶם** • לפי פשוטו סָרַס הַמִּקְרָא: 'וַיַּחֲלֶק הוּא וַעֲבָדֵי עֲלֵיהֶם לֵילָה' כְּדֶרֶךְ הַרְדָּפִים שֶׁמִּתְפַּלְגִים אַחֵר הַנִּרְדָּפִים כְּשׁוֹבְרִים זֶה לְכָאן וְזֶה לְכָאן. **לֵילָה** • כְּלוֹמַר אַחֵר שֶׁחֲשָׁבָה לֹא נִמְנַע מִלְרָדֶפֶם. וּמִדְרָשׁ אַגְדָּה, שֶׁנֶּחֱלַק הַלֵּילָה, וּבְחִצּוֹ הִרְאִשׁוֹן נַעֲשָׂה לוֹ גַם וְחִצּוֹ הַשְּׁנִי נִשְׁמַר וְכֹא לֹא לְחִצּוֹת לֵילָה שֶׁל מִצְרַיִם. **עַד־חוּבָה** • אֵין מִקּוֹם שֶׁשְׁמוֹ חוּבָה, וְדָן, קוֹרָא 'חוּבָה', עַל שֶׁם עֲבוֹדַת גִּילּוּלִים שֶׁעֲשִׂתִּידָה לִהְיוֹת שָׁם.

הַתֵּר לָהֶם. וְכֵן מִצְּאֵנוּ נַחַת רוּחַ לְטַעַם אֲבָרָהָם אֲשֶׁר לֹא קָרָא לְשִׁלּוּם לִר' מַלְכִּים לְהִשְׁיֵב לוֹט וְאֵם לֹא יִשְׁלִימוּ אֹז וְכֵם כְּאֲשֶׁר הֵכֵם אֲלָא הַטַּעַם הוּא לְהִיטֵי שְׂדִיעֵי הָיָה לָהֶם לוֹט וְהִיטֵי בֵּן אֲחִי אֲבָרָהָם וְלָזֶה רָמַז הַתְּנוּכָה כְּאֻמְרוֹ וַיִּשְׁמַע וְגו' כִּי נִשְׁבָּה אֶחָיו פְּרוּשׁ שֶׁנִּשְׁבָּה אַחֵר שְׂדִיעֵי שֶׁהָיָה אֶחָיו שֶׁל אֲבָרָהָם

(י) וַעֲמַק הַשָּׂדִים בְּאֶרֶת בְּאֶרֶת
חֲמֹר וַיִּנְסוּ מִלִּדְסָדָם וַעֲמָרָה
וַיִּפְּלוּ־שָׁמָּה וַהֲנִשְׂאָרִים הָרָה
נָסוּ:
יִמִּישֵׁר חֲקֵלְיָא בִּירִין
בִּירִין מִסָּקֵן חִימָרָא וַעֲרָקוּ
מִלְכָּא דְסָדוּם וַעֲמָרָה
וַנְּפִלוּ תַּמָּן וַיִּדְאֲשָׁתְּאָרוּ
לְטוֹרָא עֲרָקוּ:

כ"א • **בְּאֶרֶת בְּאֶרֶת חֲמֹר** • בְּאֶרֶת הַרְבֵּה הָיוּ שָׁם שְׁנוֹטְלִין מִשָּׁם אֲדָמָה לְטִיט שֶׁל בִּנְיָן. וּמִדְרָשׁ אַגְדָּה, שֶׁהָיָה הַטִּיט מְגֻבֵּל בָּהֶם וְנַעֲשָׂה גַם לְמֶלֶךְ סָדוּם שֶׁיֵּצֵא מִשָּׁם, לְפִי שֶׁהָיוּ בְּאִמּוֹת מְקַדְּשֵׁי שֶׁלֹּא הָיוּ מֵאֲמִינִין שֶׁיִּצְלוּ אֲבָרָהָם מֵאוֹר כְּשֶׁיָּדִים מִכְּבָשׁוֹן הָאֵשׁ, וְכִינּוּ שֶׁיֵּצֵא זֶה מִן הַחֲמֹר, הָאֲמִינִי בְּאֲבָרָהָם לְמִפְרָע (כ"ה). **הָרָה נָסוּ** • לָהֵר נָסוּ, הָרָה כְּמוֹ לָהֵר, כֹּל תִּבְיָה שֶׁצָּרִיכָה לְמ"ד בְּתִחְלָתָהּ הַטִּיל לָהּ ה"א בְּסוּפָהּ. וְנִשׁ חֲלוּק בֵּין הָרָה לְהָרָה, שֶׁה"א שֶׁבְּסוּף הַתִּבְיָה עוֹמְדָת בְּמִקּוֹם לְמ"ד שֶׁבְּרָאשָׁה, אֲבָל (סְפָרִים אַחֲרִים: זז) אֵינָה עוֹמְדָת בְּמִקּוֹם לְמ"ד וְנִקּוּדָה (סְפָרִים אַחֲרִים: לִקְדו) פֶּתַח תְּחִתִּיָּה, וְהִי "הָרָה" כְּמוֹ לָהֵר, אוֹ כְּמוֹ אֵל הָר, וְאֵינָה מִפְרָשׁ לְאִיזָה הָר, אֲלָא שֶׁכָּל אֶחָד נָס בְּאֲשֶׁר מִצָּא הָר תְּחִלָּה, וְכִשְׁהוּא נוֹתֵן ה"א בְּרָאשָׁה לְכַתֵּב הָרָה, אוֹ הַמִּדְבָּרָה, פִּתְרוֹנוֹ כְּמוֹ אֵל הָרָה, אוֹ כְּמוֹ לָהֵר (לָהֵר), וּמִשְׁמַע לְאוֹתוֹ הָר הַיָּדוּעַ וּמִפְרָשׁ בְּפִרְשָׁה.

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוּדֶשׁ ~ (לְקוּטִי שִׁיחוֹת עַמ' ו עַמ' 46)

לָהֵר נָסוּ. **הָרָה**, כְּמוֹ לָהֵר (רש"י יד, י)
לֹא פִרַשׁ בֵּן עַל מָה שְׁנָאֲמַר לְעִיל "לְלֶכֶת אֲרִצָּה כְּנַעַן". וְנִשׁ לְיוֹמָר, שֶׁכָּא לְמִדְרָגוֹ שֶׁלֹּא נִפְרַשׁ "וַהֲנִשְׂאָרִים הָרָה (אֵלוֹ שֶׁנִּשְׁאָרוּ בָּהֶר) - נָסוּ". וְהִינּוּ, שֶׁאֵלּוֹ שֶׁהָיוּ בְּעַמְק, בּוֹ נִצְרָכָה הַמִּלְחָמָה, נִפְלוּ לְתוֹךְ בְּאֶרֶת הַחֲמֹר, וְאֵלּוֹ אֵלּוֹ שֶׁנִּשְׁאָרוּ בָּהֶר - נִמְלָטוּ. וְלְפִי זֶה יִמָּתֵק מָה שֶׁמַּעֲתִיק בְּדַבּוּר הַמִּתְחִיל גַּם תִּבְתּ "נָסוּ".

(יא) וַיִּקְחוּ אֶת־פְּלִרְכֵּשׁ סָדָם
וַעֲמָרָה וְאֶת־פְּלִאֲכֵלָם וַיִּלְכּוּ:
יֵא וְשָׁבּוּ יֵת כֹּל קִנְיָנָא
דְּסָדוּם וַעֲמָרָה וְיֵת כֹּל
מִיכְלָהוֹן וְאַזְלוּ:

(יב) וַיִּקְחוּ אֶת־לוֹט וְאֶת־רַכְשׁוֹ
בֶּן־אֶחָיו אַבְרָם וַיִּלְכּוּ וְהוּא יֹשֵׁב
בְּסָדָם:
יֵא וְשָׁבּוּ יֵת לוֹט וְיֵת קִנְיָנָה
בֶּר אַחֻהִי דְאַבְרָם וְאַזְלוּ
וְהוּא יֹתֵב בְּסָדוּם:

כ"א • וְהוּא יֹשֵׁב בְּסָדוּם • מִי גָרָם לוֹ זֹאת? וְשִׁיבְתוֹ בְּסָדוּם. אוֹר הַחַיִּים

(יג) וַיָּבֹא הַפְּלִיט וַיַּגֵּד לְאַבְרָם
הַעֲבָרִי וְהוּא שָׁכֵן בְּאֵלֵי
יֵא וְאַתָּא מִשִּׁיבָא וְחֻי
לְאַבְרָם עֲבָרָא וְהוּא שְׂרִי

אוֹר הַחַיִּים עַל הַתּוֹרָה - מִהֲדוּרַת בְּלוּם. אַבְרָמוֹבִיץ

הַטַּעַם שֶׁלֹּא חֲשָׂשׁוֹ לְכַבּוֹד אֲבָרָהָם וְהוּא הָיָה נִכְבָּד וּמַעֲלָה בְּעֵינֵי כָּל הָעוֹלָם כִּי הָיִיתוֹ יֹשֵׁב בְּסָדוּם, וְהוּא עַל דֶּרֶךְ אֲוִמְרָם ז"ל מוֹאֵב טַהַר בְּסִיחוֹן ע"כ. הָרִי הַגָּם שֶׁפִּטְרָה ה' מוֹאֵב מִיֵּד יִשְׂרָאֵל בִּינּוֹ שֶׁנִּמְצָאוּ בְּסִיחוֹן הַתֵּר לָהֶם כְּמוֹ כֵּן לוֹט הֵגֵם הָיִיתוֹ בֵּן אֶחָיו שֶׁל אִישׁ שְׁלֹמֶם אֶף עַל פִּי כֵּן בִּינּוֹ שֶׁנִּמְצָא בְּסָדוּם

מַלְכִּים בְּחִצּוֹ הַלֵּילָה וְשֶׁאֵר הַתּוֹעֲלִיּוֹת:
(יב) וַיִּקְחוּ וְגו' • בֵּן אֶחָיו אֲבָרָם וְגו'. טַעַם שֶׁהֲצָרָךְ לְיוֹמָר בֵּן אֶחָיו אֲבָרָם, גַּם טַעַם אֲוִמְרוֹ וְהוּא יֹשֵׁב בְּסָדָם לֹא צָרָךְ שֶׁכָּבֵד יִדְעֵנוּ כִּי שָׁם קָנָה מִקּוֹמוֹ, וְכֵן לְיוֹמָר שֶׁהַמַּלְכִּים יָדְעוּ כִּי לוֹט זֶה הוּא בֵּן אֶחָיו אֲבָרָם וְאֶף עַל פִּי כֵּן לְקַחוּ אוֹתוֹ וְהוֹלִיכּוּהוּ בְּשִׁבְיָה, וְנִתֵּן הַתְּנוּכָה

(טז) וַיָּשָׁב אֶת בְּלִי־הַרְכָּשׁ וְגַם אֶת־לוֹט אֲחִיו וּרְכָשׁוֹ הַשִּׁיב וְגַם אֶת־הַנָּשִׁים וְאֶת־הָעַם: אור החיים

טז וַיָּשָׁב ית כל קננא ואף ית לוט בר אחיה וקננא אחיב ואף ית נשיא וית עמא:

(יז) וַיֵּצֵא מֶלֶךְ־סֹדֹם לְקִרְאָתוֹ אַחֲרֵי שׁוּבוֹ מֵהַכּוֹת אֶת־בְּרִדְלָעֶמֶר וְאֶת־הַמְּלָכִים אֲשֶׁר אִתּוֹ אֶל־עֵמֶק שְׁוֹה הוּא עֵמֶק הַמֶּלֶךְ:

יז ונפק מלכא סדום לקנמיתה בתר דתב מלממחי ית כדדלעומר וית מלכא די עמא למישר מפנא הוא אתר בית ריסא דמלכא:

כ"י עמק שוה • כך שמו, ותרגומו 'למישר מפנא', פנוי מאילנות ומקל מכשול. עמק המלך • בית ריסא דמלכא, בית ריס אהד שהוא שלשים קנים, שהיה מיוחד למלך לצחק שם. ומדרש אגדה: עמק שהשוו שם כל האמות והמליכו את אברהם עליהם לנשיא אלהים ולקצין.

(יח) וּמִלְכֵי־צֹדֵק מֶלֶךְ שָׁלֹם הוֹצִיא לָחֶם וַיֵּין וְהוּא כֹהֵן לְאֵל עֵלְיוֹן:

יח ומלכי צדק מלכא שאלם אפיך לחם וחקר והוא משמש קדם אל עלאה:

כ"י • ומלכי צדק • מדרש אגדה, הוא שם בן נח (נדרים לב). לחם ויין • כך עושים ליגעי מלחמה, והראה לו שאין בלבו עליו על שהרג את בניו. ומדרש אגדה: רמז לו על הפנחות ועל הנסכים שיקריבו שם בניו. אור החיים

(יט) וַיְבַרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ אַבְרָם לְאֵל עֵלְיוֹן קֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ:

כ"י • קנה שמנים וארץ • כמו: (תהלים קמו) "עושה שמנים וארץ", על ידי עשייתו קנאן להיות שלו. אור החיים

(כ) וּבְרוּךְ אֵל עֵלְיוֹן אֲשֶׁר־מִגֵּן צִדִּיק בִּידָד וַיִּתֵּן־לוֹ מַעֲשֵׂה מַבֵּל:

כ"י • אשר מגן • אשר הקגיר, וכן (רש"י) "אמננו ושראל". ויתן לו • אברהם. מעשה מבל • אשר לו, לפי שהיה כהן. אור החיים

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

בתשורת לחם לו ולעבדיו ואנשי מלחמתו ולצד כי אברהם ירש ממאכלם, מהלחם משום פת של גוים, והיין משום סתם יינם, לזה נתחכם ונשתדל מלך סדום שיעשה תשורת האכילה על יד נאמן שהוא שם ומידו של שם לידו של אברהם. וחדוש השמיצנו הכתוב שאפלו לחם ויין שאינו אלא מדרבנן הקפיד אברהם ומלך שכן שאר דברים שיש בהם חשש אסור תורה:

עוד ירצה הכתוב להודיע טעם אשר מגן עזה על דעת מלך סדום לומר לאברהם והרכש קח לך ולא שאל הכל, לזה אמר ויצא מלך סדום לקראתו ואחר צאתו יצא מלך שלם וכו' ונתן לו אברהם מעשר מכל, מזה הרגיש מלך סדום כי הרי זה מגיד כי קנניו הם שאין אדם מעשר ממה שאינו שלו לזה שאל מגן מעשר מפני שמי שיש לו עמק שמתקחם לך, והוא אומר קח לך וברי זה מגיד כי עוד היה לו טענה להחזיק בכל, וכדי שלא יפגם עמו במתלקת פשר ואמר (פסוק כא) תן לי הנפש והרכוש לא ארד עמך לדין אלא תריני מסכים שתתקנו, ועין טעם הדבר בפרוש פסוק תן לי הנפש: והוא כהן וגו'. פרוש הוא כהן אכל ורעו אינו כהן שנתנה כהנה לאברהם דכתיב (תהלים קי) אתה כהן לעולם, ואומר על דברתי מלכי צדק כי הוא ברוך אברהם שיהיה כהן לאל עליון ויברצנו נתן הדבר לאברהם כאשר אבאר. ואומר לאל עליון, להיות שהיה להם אלהות אמצעים כדורע לפסילים אמר כי זה כהן לאל עליון על כל האלהות שהיה להם אז. ורבותינו ז"ל אמרו (נדרים לב:) כי בעין

שהקדים ברכת אברהם לברכת קונו נטלה מגן כהנה, ולדבריהם ז"ל אומר והוא כהן תתפרש גם כן למעט משם והלאה שמעטו הכתוב על חטאתו האמור בענין ויגם שהקדים המעוט לחטא מה בכך כי התורה נכתבה אחר כך: (יט) ויברכהו ויאמר. צריך לדעת אם הברכה שברכו היא המזכרת בענין ברוך אברהם אם כן לא היה צריך לומר ויברכהו ויראני מאומר ברוך אברהם שברכו:

עוד היה לו לומר ויברכהו לאמר ברוך וגו' על דרך אומר (יח"ט מ"ח) ויברכם ביום ההוא לאמר וגו':

אכן הפנה היא כי מתחלה ברוך אברהם פרוש ברכה הנוגעת לו שלא יכל ביד איכיו וישר חיליה שהם ברכות הגופניות, ואחר כך אמר ענין אחר לצד עלאה מלל ברוך אברהם וברכתו תהיה לאל עליון שהוא יעבד האל ושפאמצעותו יהיה האל קונה שמנים וארץ, וכך היה שפאמצעות אברהם נתן השם חיי עולם לבניו ונתקנו שמנים וארץ, וכאומנם ז"ל (ע"ז ג'). שתנאי התנה ה' עם מעשה בראשית וכו', וכאומנם ז"ל (שבת פ"ח) בפסוק (תהלים ע"ז) ארץ יראה וגו' הרי כי לולי אברהם אין לה קנין שמנים וארץ והבן: עוד ירצה על זה הדרך ויברכהו וגו' להגיד כי ב' ברכות האמורות בדבריו הם ברכות הנוגעות לאברהם ואפלו ברכה שאמר ברוך אל עליון אשר מגן היא ברכת אברהם כשמתברר ה' באמצעותו אשר מגן וגו', ולעולם לא ברוך אלא ברכות האמורות בענין: (כ) וברוך אל עליון. רבותינו ז"ל אמרו (נדרים לב:) שנגזש על אשר אחר ברכת ה'

ובנה גלו כי איכיו אברהם הם ולזה נדר אחריהם ויגם:

ואם תאמר הלא הדין הוא עם ד' מלכים שלקחוהו מתוך העיר המורדת בהם. ויש לומר שמה שאנו אומרים שהיה בסיחון הוא לאמה שאין לנו עמה לא שלום ולא מלחמה אבל אנשי שלום לא נדין לשבותו, וצא ולמד מה שעשו ישראל לקני שצויו עליו (ש"א ט"ו ו') סרו רדו מתוך צמלקי וגו' וכמו כן היה להם לצוות עליו לעבר מביניהם אם הם אנשי שלום עם אברהם:

(טז) וגם את לוט וגו'. הגם שעקר דריפתו היתה עליו ואותו היה לו להקדים. הודיע הכתוב סדר ההצלחות בדרך לא זו אף זו, א' השיב הרכוש של המלכים, הצלחה ב' שהשיב לוט ולא שפרוהו המלכים בראותם במלחמה עם אברהם לנקמה. והודיע הכתוב שנתן דעתו להשיב הנשים והטף לצד כבוד שעשו לוט: (יח) ומלכי צדק וגו'. רבותינו אמרו (נדרים לב:) כי הוא שם. וטעם שהפסיק בענין מלך שלם בין יציאת מלך סדום להודעת דבריו אל אברהם וכו', להגיד שבה הצדיקים מה בינם לבין הרשעים כי מלך סדום יצא לקראת אברהם לראות פניו ריקם הגם שאליה יחבי להקביל פני אברהם במנחה כיד המלך והוא הרשע יצא בדין ריקניות, ושם הצדיק מבלי חייב גריבות יצא והקביל פניו בלחם ויין: עוד ירצה על דרך אומרם ז"ל (יומא כח:) קדם אברהם אבינו אפלו עירובי תבשילין שהם תבשילין וקנן, ולזה הודיענו הכתוב כי אברהם שר וגדל ומקבד בעיני הכל היה וכשצא לקראתו מלך סדום מן הסתם יקביל פניו

♦ יום חמישי ו' מרחשון ♦

וכן: (בראשית כב) "בי נשבעתי", נשבע אני, וכן: (בראשית כג) "נתתי כסף השדה קח ממני", נתן אני לך כסף השדה וקחתה ממני. אור החיים

(כג) אם מחוטא ועד שרוף-נעל ואם-אקח מכל-אשר-לך ולא תאמר אני העשרתי את אברם:

כ"י: אם מחוטא ועד שרוף-נעל. אעפ"י לעצמי מן השבי. ואם-אקח מכל-אשר לך. ואם תאמר לתת לי שכן מבית גנזיך, לא אקח. ולא תאמר וגו'. שהקדוש ברוך הוא הבטיחני לעשרני שנאמר: (לעיל יב) "ואברך וגו'". אור החיים

(כא) ויאמר מלך-סדם אל-אברם תן-לי הנפש והרכש קח-לך:

כ"י: תן-לי הנפש. (הגופים מן) השבי שלי שהצלת, החזר לי הגופים לבדם. אור החיים

(כב) ויאמר אברם אל-מלך סדם הרמתי ידי אליהוה אל עליון קנה שמים וארץ:

כ"י: הרמתי ידי. לשון שבועה, מרים אני את ידי לאל עליון,

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

להציל הגם שיאמר שגלה דעתו של עצמו מציל אינו מועיל וצריך שישמע מלך סדם דבריו ויסקים ויולת זה לאמצע הציל ולא יטל אלא מה שהוא שלו שהוא לוט ורכשו. ותמצא שמלך סדם היה מחזיק עצמו במדרגה גדולה שכן אמרו במדרש ז"ל (ב"ר פמ"ג) ויצא מלך סדם וגו' התחיל מכשפש בזנבו אתה ירדת לכבש האש ונצלת ואני ירדתי לחמר ונצלתי ע"כ. הרי שהחזיק עצמו בבעל היכלת:

ובזה יתבאר הכתוב תן לי הנפש וגו' פרוש אני כפי סברתי לאמצע הצלת כי לא נתנאשתי ולא הודעתני שאתה מציל לעצמך ושחקתי אלא לפי סברתך שאתה נותן מעשר נראה שאתה סובר שאין מציאות לי להציל אפילו על ידי הדחק ובזה אינך צריך לגלות דעתך, לזה כדי שלא נפגם במחלקת נספיקה יחד לפשר אתה תבשל וכוונתך ותחליט לי הנפש ואני אבשל וכוונתך ואחליט לך הרכוש קחנו לך והבן. והוא הפחות טועה היה כי משלל הוא מהצלה ולא חלק רב אשי אלא בגיס שטרף והלך לו אבל במציאות שלפנינו כבר העריכו מלחמה ואבדו ואין לך אינך יכולין להציל בזה שפך בטרטו במעוטן ונתנאשו ודאי ובטענת שגר הוא בא בכשכוש ונבו, ותמצא שלא הצריך רב אשי שיאמר בפרוש לעצמי אני מציל אלא דוקא בכול להציל על ידי הדחק אבל אם אינו יכול להציל אינו צריך לומר לעצמי וכו' וכן הוא מבאר שם, ואם פן הגם שיאמר אחר כך יכול הייתי להציל אין טענתו טענה וכן פסק רמב"ם (הלכות גזלה ואבדה פ"ב) והרא"ש: ותמצא שרמזו ענין רבותינו ז"ל במתק לשונם באומנם מכשפש בזנבו פרוש שאחר שרואה עצמו שנטל ראשו עדין הוא מכשפש

והקדים ברכת אברם ונשלה ממנו הפהנה ואפשר שטעם שם הוא שלקח סדר המעשה כי אברם הוא מעצמו הכיר בוראו והשתדל באמונתו יתברך ואליה אות הברכה ואחר כך ברח לה' שנתרצה בו, וכן ראוי לעשות, וללמד הוא בא שאין הקדוש ברוך הוא מתרצה אלא במי שמתרצה בו קדם, והוא אומר ברוך אברם לאל עליון שהוא הכשיר עצמו להיות עבד לאל עליון ולזה ברוך הוא אל עליון אשר מנן וגו', ודרך זה לא יצדק אלא במבדך קדם. וכפי זה לא נענש שם אלא הוא מעצמו נתנה לאברם וכמו שפרשתי בפסוק והוא כהן. או אפשר שנענש על הנשמה משטחיות המאמר שנראה שלא חש להקדים עבד לרבו הגם שנתפנו לטובה, ומצינו שיציניש ה' על פיוצא בזה בכמה מקומות:

(כא) תן לי הנפש והרכש וגו'. צריך לדעת לאיזה ענין הוא אומר לו והרכש קח לך הלא לקוח הוא אצלו ולא היה לו לומר אלא דבר שהוא שואל ממנו שימתן לו בתורת מתנה, כי מאומרו קח לך מביד כי צריך הוא להסכים שיצטוו וזה מנגד לאומרו תן לי הנפש: אכן יתבאר הענין על דרך מה שאמרו ז"ל בפרק הגזול ומאכיל דף קי"ו וזה לשונם תנו ורבנן שיא שחזקה מהלכת ועמד עליה גיס וטרפה ועמד אחר והציל הציל לאמצע ואם אמר אני מציל לעצמי הציל לעצמו, ומפרשה רב אשי כשכולין להציל בני השקרא על ידי הדחק, לזה אם הציל סתם לאמצע פרוש כל אחר יכיר את שלו ויטלנו וכמו שפרש רש"י, ואם אמר לעצמי אני מציל ושמעו בני השקרא ותקחו גלו דעתם דאניאוש ולא מסרו עצמן ולעצמו הציל ע"כ. וסבר מלך סדם שהוא לא נתנאש ועודנו עומד להציל וישיביר גסות עליו וישהה אברם

בזנבו כי בהיותו בכל חקף מלכותו וד' מלכים אשר אתו לא עמדו בפני הד' מלכים ומכל שכן אחר הודת עדיי הכול יוכל להציל הא למדת שאברם הציל לעצמו וקנה הכל ולזה נתן מעשר מכל שהגם שיותר מלך סדם אדם ראשי בשלו לא במעשר שהוא של גבוה:

(כב) ויאמר אברם אל מלך וגו'. טעם הרמת ידו היא כדי שיתאמת אצל מלך סדם שאין דעתו עוד לחזר בו בדבר הזה לא פלו ולא מקצתו, ואומרו אם מחוטא וגו' ואם אקח שלא היה לו לומר אלא אם אקח מחוטא וגו', נתפנו לומר על זה הדרך הרמתי וגו' אם מחוטא וגו' פרוש הרי הוא צלי בטרומה אם לקחתי מחוטא ועד וגו' מהרכוש האמור בענין ועוד הוסיף שלא יקח לעתיד מכל וכו' והוא אומר ואם אקח וגו':

עוד יבין לומר על זה הדרך הרמתי ידי פרוש נתתי תרומה שאני חייב מהכל אם מחוטא ועד וגו' מה שאני חייב כפי הדין ושלל תאמר שאני להוט אחר המומן ותובע מה שאני שלי ואם אקח מכל וגו' אבל לא מפני הנתרנות אהיה גזול לגבוה מה שאני חייב לתת לו שהוא תרומת המעשר:

(כג) ולא תאמר אני וגו'. וקשה איך יצדק לומר שהוא העשירי וכו' והלא האדון ה' צבאות הוא מנן צריך:

אכן לפי מה שפרשנו בדברי מלך סדם כי חושב שהנכסים אליו נוגעים אלא שמתרצה לתת לו הרכוש באומרו והרכש קח לך לזה אמר שזה עושה לצד דעתו שהוא חושב שהנכסים שלו שלא ימלא פיו לומר אני העשרתי את אברם הרמתי וגו' אם וגו' ובזה לא תאמר אתה וגו' ולעולם כפי הדין נכסי הם אשר נתן לי אלהים ולזה נתתי

הָאֵלָהּ . . . דְּבָרָיו שֶׁל שָׁטָן . . . שֶׁל יִשְׁמַעְאֵל. וְשֶׁם (פסוק כ): אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה . . . הָיָה אַבְרָהָם מְהֻרָּהר וְאוֹמֵר. וּבִפְרָשֶׁת וַיִּשָּׁב (לט, יז) אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה . . . אָמַר הַקֹּדֶם אַבְרָהָם מִתְאַבֵּל וְאֵתָה מִסְלָסל בְּשִׁעְרָךְ. וְשֶׁם (מ, א): אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה . . . לִפִּי שֶׁהִרְגִּילָה . . . בְּפִי כֹלָם לְדַבֵּר בְּגִנוּתוֹ. לִפִּי זֶה מוֹכֵן דִּיוֹק לְשׁוֹנוֹ כֵּאֵן "וְהָיָה דוֹאֵג וְאוֹמֵר" (וְכֵן בִּפְרָשֶׁת וַיֵּרָא שֶׁם מוֹסִיף "מְהֻרָּהר וְאוֹמֵר").

(ב) וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֲדֹנָי יְהוִה מַה־תַּתֵּן־לִי וְאֲנֹכִי הוֹלֵךְ עִירִי וּבֶן־מִשְׁק בֵּיתִי הוּא דִּמְשָׁק אֲלֵעֶזֶר:

כ"ט! הוֹלֵךְ עִירִי. מִנַּחֲם בֶן סְרוּק פָּרְשׁוֹ לְשׁוֹן יוֹרֵשׁ, וְחֵבֵר לוֹ (מלאכי ב) "עַר וְעֵנָה", עִירִי, בְּלֹא יוֹרֵשׁ, כְּאֶשֶׁר תֹּאמַר: (איוב לא) "וּבְכָל תְּבוּאוֹתַי תִּשְׁרֹשׁ", תִּשְׁקַר שְׂרָשִׁיָּה, כֹּף לְשׁוֹן עִירִי חֹסֵר בָּנִים, וּבְלַעֲזִי דִישָׁאנִפְנוּטִי"ש. וְלִי נִרְאָה, עַר וְעֵנָה מִגִּזְרֵת: (ש"ה ש"ה) "לִבִּי עַר", וְעִירִי לְשׁוֹן חֲרָב, וְכֵן: (תהלים קלז) "עַרְוֵ עֲרֹו", וְכֵן: (חבקוק ג) "עֲרוֹת יִסֹּד", וְכֵן: (ירמיה נא) "עֲרַעֲרֵ תִתְעַרְעֵר", וְכֵן: (צפניה ב) "כִּי אֲרֹזָה עֲרָה". וְכֵן מִשְׁק בֵּיתִי. כְּתַרְגוּמוֹ, שֶׁכָּל בֵּיתִי נֶאֱזָן עַל פִּי, כְּמוֹ: (בראשית מא) "וְעַל פִּיךָ יִשָּׁק", אִפְסוּרֹפֶא שְׁלִי, וְאֵלּוּ הָיָה לִי בֶן, הָיָה בְּנִי מִמֶּנָּה עַל שְׁלִי. דִּמְשָׁק. לִפִּי הַתַּרְגוּם, מִדְּמִשְׁק הָיָה. וְלִפִּי מִדְּרַשׁ אֲגֻדָּה, שֶׁדֹּדֶף הַמְלָכִים עַד דִּמְשָׁק. וּבִגְמָרָא שְׁלֵנוּ דְרָשׁוּ נוֹטְרִיקוֹן: דוֹלָה וּמִשְׁקָה מִתּוֹרַת רַבּוֹ לְאַחֲרִים.

(ג) וַיֹּאמֶר אַבְרָם הֵן לִי לֹא נִתְּתָה זֶרַע וְהִנֵּה בֶן־בֵּיתִי יוֹרֵשׁ אֹתִי:

כ"ט! הֵן לִי לֹא נִתְּתָה זֶרַע. וְמָה תוֹעֵלַת כָּל אֶשֶׁר תִּתֵּן לִי? אִי הַחַיִּים

(כד) בְּלִעְדֵי רַק אֶשֶׁר אֲבָלּוּ הַנְּעָרִים וְחִלְקֵי הָאֲנָשִׁים אֶשֶׁר הִלְכוּ אֹתִי עֲנִי אֶשְׁכַּל וּמִמָּרָא הֵם יִקְחוּ חִלְקָם:

כ"ט! הַנְּעָרִים. עֲבָדֵי אֶשֶׁר הִלְכוּ אֹתִי, וְעוֹד "עֲנִי אֶשְׁכַּל וּמִמָּרָא וְגו'", אִף עַל פִּי שֶׁעֲבָדֵי נִכְנְסוּ לְמִלְחָמָה, שְׂנֵאֲמַר: "הוּא וְעַבְדֵּי וְנַפְשָׁם", וְעַנְי וְחֵבֵרֵי וְיִשְׁבוּ עַל הַכֹּלִים לְשִׁמּוֹר, אֶפְסוּ הֵכִי "הֵם יִקְחוּ חִלְקָם", וּמִמֶּנּוּ לְמוֹד דָּוִד, שְׂאֲמַר: (שמואל א ל) "כַּחֲלֵק הַיָּד לְמִלְחָמָה וְכַחֲלֵק הַיֶּשֶׁב עַל־הַכֹּלִים יִחַדּוּ יִחְלְקוּ", וְלִכְּךָ נֵאֲמַר: (שם כה) "וַיְהִי מֵהַיּוֹם הַהוּא וּמִעַלָּה וַיִּשְׁמָה לְחֹק וּלְמִשְׁפָּט", וְלֹא נֵאֲמַר: "וְהִלְאָה", לִפִּי שֶׁכָּבֵר נִתַּן הַחֹק בְּיָמֵי אַבְרָהָם. אִי הַחַיִּים

טו (א) אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הָיָה דְּבַר־יְהוִה אֶל־אַבְרָם בְּמַחֲזָה לְאֹמְרוֹ אֶל־תִּירָא אַבְרָם אֲנֹכִי מִגֵּן לֶךְ שְׂכָרְךָ חֲרַבָּה מְאֹד:

כ"ט! אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. כָּל מְקוֹם שְׂנֵאֲמַר: 'אַחֲרֵי', כְּמוֹךָ, 'אַחֲרֵי', מִפְּלֶג (בראשית רבה). "אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה", אַחֲרֵי שֶׁנַּעֲשָׂה לוֹ נֶס זֶה שֶׁהָרָג אֶת הַמְּלָכִים וְהָיָה דוֹאֵג וְאוֹמֵר: 'שְׂמָא קַבְלָתִי שְׂכָר עַל כָּל צְדָקוֹתַי', לִכְךָ אָמַר לוֹ הַמְּקוֹם. אֵל תִּירָא אַבְרָם אֲנֹכִי מִגֵּן לֶךְ, מִן הַעֲנֵשׁ, שֶׁלֹּא תַעֲנֵשׁ עַל כָּל אוֹתָן נִפְשוֹת שֶׁהִרְגָתָ, וְמָה שֶׁאֵתָה דוֹאֵג עַל קַבּוּל שְׂכָרְךָ, שְׂכָרְךָ חֲרַבָּה מְאֹד.

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוּדֶשׁ ~ (לְקוּסִי שִׁיחוֹת ז' עמ' 164)

וְהָיָה דוֹאֵג וְאוֹמֵר שְׂמָא קַבְלָתִי שְׂכָר עַל כָּל צְדָקוֹתַי (רש"י טו, א)

לְשִׁטַּת רִש"י, עֶקֶר פְּרוּשׁ "אַחֲרֵי הַדְּבָרִים" הוּא "אַחֲרֵי הַדְּבָרִים". רֹאֵה פְּרוּשׁוֹ בִּפְרָשֶׁת וַיֵּרָא (כב, א): אַחֲרֵי הַדְּבָרִים

אִי הַחַיִּים עַל הַתּוֹרָה – מְהֻרָּהר בְּזוּם. אִבְרָמּוֹבִיץ

יִרְשׁ אוֹתוֹ בֶּן בֵּיתוֹ אוֹ אַחֲרֵי: אֲבֵן פְּנוֹת הַכְּתוּב הִיא עַל זֶה הַדְּרָךְ שֶׁלְהִיטוֹת שִׁבְשׁוֹרַת הַזֶּרַע שְׂאֲמַר לוֹ ה' אָמַר כַּעֲפֹר הָאֶרֶץ וְדָבָר יִדְעֵי כִּי הַנִּמְשָׁלִים לַעֲפֹר הָאֶרֶץ הֵם בְּנֵי אֲדָם הַבְּזוּיִים וְהַפְּחוּתִים שְׂאִין בָּהֶם נֶפֶשׁ קְדוּשָׁה עַל דְּרָךְ אוֹמְרוֹ (קִשְׁלֵת ג') רוּחַ הַבְּהִמָּה הַיּוֹרֶדֶת הִיא לְמִטָּה לְאֶרֶץ וְהֵם הַנִּקְרָאִים עַמִּי הָאֶרֶץ וּבְנֵי אֲדָם כָּאֵלּוּ לֹא יִתְמַלֵּא רִצּוֹן הַצְדִּיקִים בָּהֶם לִזְוָה אָמַר אַבְרָהָם הֵן לִי וְגו', פְּרוּשׁ דְּבַר הַשְּׁנוּה לִי לֹא נִתְּתָה זֶרַע. וְלִזְוָה הַיִּשְׁרִיב ה' וְאָמַר לוֹ סֵפֶר הַכּוֹכָבִים כֹּה יִהְיֶה וְזֶעֶף וְהֵם הַצְדִּיקִים הַמְּשׁוּלִים לְכּוֹכָבִים דְּכָתִיב (דְּנִיָּאל י"ב) וּמִצְדִּיקֵי הַרְבֵּים כּוֹכָבִים וּבְנֵה נִתָּה דַעְתּוֹ. וְאַל יִקְשֶׁה לֶךְ לְפָרוּשׁ זֶה מִמָּאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ ז"ל שֶׁדְּרָשׁוּ בִּפְסוּק וְהָיָה וְזֶעֶף כַּעֲפֹר הָאֶרֶץ שְׂאֲמַר ה' לַעֲקֵב וְז"ל (ב"ר פס"ט) כַּעֲפֹר וְגו', מָה עָפֶר אֵינוֹ מִתְבָּרָךְ אֵלָּא בְּמֵים כֹּף בְּנִיד וְכו' מָה עָפֶר

מִעֲשֶׂר מִכָּל וּכְמוֹ שֶׁהוֹכַחְנוּ בִּפְרוּשׁ פְּסוּק (כ"א) הֵן לִי הַנֶּפֶשׁ וְגו'. וְהָיָה יִדְעֵי אוֹמְרוֹ וְלֹא תֹאמַר שֶׁהָיָה לוֹ לומר וְלֹא אֶתְעַשֵּׂר מִשְׁלָךְ וְהֵבֵן:

(כד) הֵם יִקְחוּ חִלְקָם. פְּרוּשׁ לֹא שִׁיחָה הַרְשׁוּת בְּנִיד וְחִכְסָם עֲמָהם בְּשִׁעְרֵינוּ אֵלָּא הַרְשׁוּת בְּנִיד לְקַחַת אֶשֶׁר יִשְׁפּוּטוּ הֵם כִּי הוּא הַנוֹגֵעַ לָהֶם. גַּם בְּנֵה הַרְאָה לוֹ כִּפִּי הַאֲמַת אֵלִיו נוֹגְעִים הַנִּכְסִים אֵלָּא שֶׁחֵשׁ לְאֻמִּיָּה הַגֵּם שֶׁהִיא כּוֹנֶנֶת אִף עַל פִּי כֵּן מִמַּעִיט בְּכַבּוּדוֹ שֶׁל אַבְרָם בְּאֻמִּיתוֹ:

(ג) וַיֹּאמֶר אַבְרָם הֵן לִי וְגו'. קִשְׁשָׁה א' אִיף יוֹכֵל לומר לֹא נִתְּתָה וְגו' וְהִלָּא כָבֵד הַבְּטִיחוֹ וְאָמַר לוֹ (לַעֲלִי י"ג ט"ז) וְשִׁמְתִי וְזֶעֶף כַּעֲפֹר הָאֶרֶץ וְמָה לוֹ לַעֲקֵב חֵס וְשִׁלּוּם בְּדָבָרֵי ה'. ב' אוֹמְרוֹ הֵן לִי הָיָה לוֹ לומר הֵן לֹא נִתְּתָה לִי. ג' צִרִיד לְדַעַת הַפְּנוּה בְּאוֹמְרוֹ וְהָיָה כֵּן בֵּיתִי יוֹרֵשׁ אַחֲרֵי שְׂאִין לוֹ זֶרַע מָה לִי אִם

מִכְלָה כָּלִי מִתְכּוֹת כו' ע"כ הָרִי דְהַמְשַׁלַּת הַעֲפֹר לְשִׁבַח, הֵנָּה לֹא דְרָשׁוּ ז"ל בְּדִרְךָ זֶה לְשִׁבַח שֶׁכַּעֲפֹר אֵלָּא אַחֲרֵי שֶׁמִּצִּינוּ שֶׁהַמְּשִׁלִּים ה' לְכּוֹכָבִים הִיא לְמִדָּת שֶׁלֹּא הַמְּשִׁלִּים לַעֲפֹר אַחֲרֵי כֵּן אֵלָּא לְשִׁבַח שֶׁכַּעֲפֹר לֹא לְכַחֲנוּת הַפְּחוּתוֹת, וְלִזְוָה תִּמְצָא שֶׁלֹּא דְרָשׁוּ כֵּן בִּפְסוּק רִאשׁוֹן הַנֵּאֲמַר לְאַבְרָהָם אֵלָּא בִּפְסוּק הַנֵּאֲמַר לַעֲקֵב אַחֲרֵי שֶׁהִבְטַח אַבְרָהָם כְּכּוֹכָבִים, וְלִזְוָה דָּאֵג אַבְרָהָם עַל הַמְּשָׁל רִאשׁוֹן כַּעֲפֹר הָאֶרֶץ. וְכֵנָּה נִתְּשָׁבוּ ב' הַדְּקוּקִים לְמָה לֹא הִבְטַח אַבְרָהָם בְּהִבְטָחָה רִאשׁוֹנָה גַּם דְּקוּק אוֹמְרוֹ הֵן לִי:

וְאוֹמְרוֹ וְהִנֵּה בֶן בֵּיתִי יוֹרֵשׁ אֹתִי תִּפְרֹשׁ בְּשִׁנֵּי דְרָכִים הָא' שְׂאֵם לֹא יִתֵּן לוֹ אֵלָּא כַּעֲפֹר יוֹתֵר יִבְחַר לָכֵן בֵּיתוֹ לִירֵשׁ אוֹתוֹ לְהִיטוֹ תִּלְמִידוֹ הַחֲכִיב לוֹ מִמָּה שִׁיִּרְשׁוּ בֶן שְׂאִינוֹ הַגּוֹן, וּמִצִּינוּ שֶׁעֲשׂוּ כִּיּוֹצָא בְּנֵה אֲנָשִׁי מִעֲשָׂה מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה:

במזלות שאינן עתיד להעמיד בן, אברהם אין לו בן, אבל אברהם יש לו בן. וכן שרי לא תלד, אבל שרה תלד, אני קורא לכם שם אחר וישתנה המזל. דבר אחר: הוציאו מחללו של עולם והגביהו למעלה מן הפוכבים, וזהו לשון הבטה מלמעלה למטה.

(ו) והאמן ביהוה ויחשבה לו יומימין במימרא דיי וחשבה לה לזכו:

צדקה:

כ"י • והאמן בה' • לא שאל לו אות על זאת, אבל על ירשת הארץ שאל לו אות ואמר לו: "במה אדע?". ויחשבה לו צדקה • הקדוש ברוך הוא חשבה לאברהם לזכות ולצדקה על האמונה שהאמן בו. דבר אחר: "במה אדע"? לא שאל לו אות, אלא אמר לפניו: 'הודיעני באיזה זכות יתקומו בה'. אמר לו הקדוש ברוך הוא: בזכות הקרבנות • אור החיים

והא פתגמא דיי עמה למימר לא ירתנך דין אלהין בר דתוליד הוא ירתנך:

(ה) ויציא אתו החוצה ויאמר הפטנא השמימה וספר הכוכבים אם תוכל לספר אתם ויאמר לו פה יהיה ורעה:

כ"י • ויציא אתו החוצה • לפי פשוטו: הוציאו מאהללו לחוץ לראות הפוכבים. ולפי מדרשו, אמר לו: צא מאצטגנינות שלך, שראית

• יום שישי ז' מרחשון •

(י) ויחללו את כל אלה ויבחר אתם בתוך ויתן איש בתו לקראת רעהו ואת הצפר לא בחר:

כ"י • ויבחר אתם • חלק כל אחד לשני חלקים, ואין המוקרא יוצא מידי פשוטו, לפי שהיה כורת ברית עמו לשמור הבטחתו, להוריש לבניו את הארץ, כדכתיב: (לקמן) "ביום ההוא פרת ה' את אברהם ברית לאמר וגו'", ודרך פורתי ברית לחלק בהמה ולעבר בין בתריה, כמה שנאמר להלן: (ירמיה לד) "העוברים בין בתרי העגל", אף כאן: "תנור עשן ולפיד אש אשר עבר בין הגזרים", הוא שלוחו של שכינה שהוא אש. ואת הצפר לא בחר • לפי שהאמות עובדי פוכבים, נמשלו לפרים ואילים ושעירים, שנאמר: (תהלים כב) "סבבוני פרים רבים וגו'", ואומר: (דניאל ח) "והאיל אשר ראית בעל הקרנים מלכי מדי ופרס", ואומר: "הצפיר השעיר מלך יון". וישאל נמשלו לבני יונה, שנאמר: (שה"ש א) "יונתי בחגוי הסלע". לפיכך, בתר הבמות רמז על עובדי פוכבים שהיו כליו והולכין, ו"את הצפר לא בחר", רמז שהיו ישראל קימין לעולם.

(ז) ויאמר אליו אני יהוה אשר הוצאתיך מאור בשדים לתת לך את הארץ הזאת לרשתה:

(ח) ויאמר אדני יהוה במה אדע כי אירשנה:

(ט) ויאמר אליו קחה לי עגלה משלשת ועז משלשת ואיל משלש ותר וגוזל:

כ"י • עגלה משלשת • (ב"ר) שלשה עגלים, רמז לשלשה פרים: פר יום הכפורים, ופר העלם דבר של צבור ועגלה ערופה. ועז משלשת • רמז לשעיר הנעשה בפנים ושעירי מוספין של מועד, ושעיר חטאת יחיד. ואיל משלש • אשם ודאי ואשם תלוי וכבשה של חטאת יחיד. ותור וגוזל • תור וכן יונה.

אור החיים על התורה – מהדורת בלום. אברמוביץ

מדותיו לומר והלא וכו' ויחשבה ה' לאברהם צדקה שהפליא להצדיק. או ירמז על זה הדרך שהגם שמא ה' היתה זאת להיות לו צדיקים בעולם (ב"ר פל"ה וז"ל) אם כן הוא חפץ להטות אדם לדרך השר ואין לאיש הזה משפט צדקה שאמר הפתוח (דברים ו' כ"ה) וצדקה תהיה לנו כי נשמר וגו' מעתה הל' צדיקים מכרחים הם במעשיהם, לזה אמר שאף על פי כן ויחשבה ה' לו צדקה פרוש לזרע המזרז בסמוך דכתיב יהיה ורצה כי שם רמז הל' במקור יהיה:

והאמן בה' פרוש הפקיד אצלו הברכה, ואם תאמר והלא עדין לא הגיעה לידו להפקידה כי נאמן לזה אמר ויחשבה לו צדקה פרוש החשיב אברהם מה שאמר ה' אליו שהוא צדקה וכיון שכן דין מסיבה יש לה והאמינה כי ה':

עוד ירצה, להיות שהבטיחו והוא שהיה בניו צדיקים ודבר זה אינו בקדו של הקדוש ברוך הוא כאומנם רז"ל (ברכות ל"ג:) הכל בידי שמים חוץ מן צדקה שמים אמר הפתוח שהאמן בה' שכן יעשה ולא הרהר אחר

והבי' על זה הדרך כי מלבד שהיה מצטער על הצדק גם הנה מצטער על דברת בן בית שהיה אומר כי הוא היושר, וזה הוא שעור הפתוח והנה פרוש לפי שעה הוא אומר יורש אתי ואין ייטב ביום טובה לכבו בשמינו את הדברים מן ביתו. ומצאתי לרבותינו ז"ל (שם פמ"ד) שאמרו מעין זה שפרשו שבקש אברהם ללכת צריכי ולא יהיו לו בנים שאינם מהגנים: (ו) והאמן בה' ויחשבה לו צדקה. פרוש על דרך אומנם ז"ל (ר"ה ו.) כי דין הצדקה כגדרים שהנודר לגבות במוסר הקדיש. והוא שאמר

לָהֶם וְעִבְרָיוֹם וְעַנּוּ אֹתָם אַרְבַּע
מֵאוֹת שָׁנָה:
בְּאַרְעָא דְלָא רִילָחוּן
וְיִפְלָחוּן בְּהוּן וְיַעֲנֹן
יְתָהוּן אַרְבַּע מְאָה שָׁנִין:

ז"ל **הע"ט** • הוא עוף, ועל שם שהוא עט ושואף את הנבלות, לטוש עלי אכל, כמו: (שמואל א טו) "ותעט אל השלל" • **על הפגרים** • ה**בְּתָרִים**. (ספרים אחרים: הפגרים מתרגמין פגליא אלא מתוך שתרגלו לתרגם "איש בתר" ויהב פלגיא, ותחלף להם תבת פגליא לפלגיא, ותרגמו: "הפגרים", פלגיא, וכל המתרגם בן טועה, לפי שאין להקיש בתרים לפגרים, שבתרים תרגומו: פלגיא, ופגרים תרגומו פגליא, לשון פגול, כמו: (ויקרא ז) "פגול הוא" לשון פגר. כך שמעתי מפי רבינו יהודה בן ר' שמואל וכן הגירסא ברש"י כתב יד. ובכתב יד אחרת כתיב כך פירש רבינו מאיר בן ר' שמואל) • **וישב** • לשון נשיבה והפרכה כמו: "ישב רחוק", רמז שביב דוד בן ישי לכלותם ואין מנחין אותו מן השמים, עד שביב מלך המשיח.

(יד) וגם את־הגוי אשר יַעֲבֹדוּ
בְּהוֹן דִּיין אָנָּה וּבְמֵת בֶּן
יַפְקֹן בְּקִנְיָנָא סְגִי:
גְּדוּל:

(יג) וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יְדָע תְּדַע
פִּי־גֵר ׀ יִהְיֶה זִרְעִי בְּאֶרֶץ לֹא

יג) ויאמר לאברהם וגו'. צריך לדעת למה כפל
לומר ידע תדע. עוד צריך לדעת למה
אמר גר יהיה נרצף ולא אמר נרצף יהיה גר
או יהיה נרצף גר כי אין דרך להזכיר המאדע
לדם שזיכיר למי יאדע. עוד למה לא פירש
פונתו באומרו גר וגו' ועבדו וענו וגו' אם
שלישם יחד יהיו בכל הד' מאות שנה או
חלק מהארבע מאות בגרות וחלק בעבדות
וחלק בעוני. האמת כי ממה שראינו שכן היה
נודעת הפונת, אלא למה לא פירש ה' דבריו:
אכן פונת הפתוב הוא על זה הדרך טעם
שכפל לומר ידע תדע וגו'. סבות. ה'א'
על הדרך אומרים ז"ל (גדרים ל"ב). וזה לשונם
יחדו אבותינו למצרים בשביל דבר קל שאמר
במה אדע, והוא אומרו ידע לצד שאתה חפץ
לדעת תדע כי גר וגו'. ב' להיות שאמר ה'
בענין ב' דברים א' פרעניות ואחת הטבה
באומרו ואחר כן וגו' לזה אמר ידיעה ב'
פעמים. ג' על הדרך אומרים ז"ל (ברכות י"ח):
פסוק (דברים ל"ד) זאת הערץ אשר נשבעתי
לגו' לאמר וגו' שאמר לו ה' לך אמר לאברהם
וגו' שבוהט שנשבעתי וכו' ע"כ. והוא אומרו
ה' ידיעות א' היא מה שמודיעו באתו מלב
ואחר שעתיד להודיעו על ידי משה ולזה:
אמר תדע לעתיד:

אָבן מִשְׁמֵעוֹת הַכְּתוּבִים יִתְבָּאֲרוּ עַל דֶּרֶךְ אוֹמְרִם
ו'ל' (תִּנְחוּמָא בְּשִׁלַּח) וְחֻמְשִׁים עָלוּ וְגו'
א' מִחֻמְשִׁים וְיֵשׁ אוֹמְרִים אֶחָד מִחֻמֵּשׁ מֵאוֹת

כ"י ודור רביעי • לאחר שיגלו למצרים יהיו שם שלשה דורות והרביעי ישבו לארץ הזאת, לפי שבארץ כנען היה מדבר עמו וברית זו, כדכתיב: "לתת לך את הארץ הזאת לרשתה" וכן היה, יעקב ירד למצרים, צא וחשב דורותיו: יהודה, פרץ, חצרון, וכלב בן חצרון מבאי הארץ היה. **כי לא שלם עון האמורי •** להיות משפלה מארצו עד אותו זמן, שאין הקדוש ברוך הוא נפרע מאמה עד שתתמלא סאתה, שנאמר (ישעיה כז): "בסאתה בשלחה תריבנה" •

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות עמ' לב עמ' 95)

כי לא שלם עון האמורי עד הנה (טו, טז)

יש לשאל, למה נזכר כאן האמורי ודקא, והרי ההבטחה היא על ארץ כנען בלבד, הכוללת עשר (או לפחות שבע) אמות. ויש

(טו) **ואתה תבוא אל-אבתך** טו ואת תיעול לות אבתך בשלום תקבר בשיבה טובה: בשלם תקבר בשיבה טובה: טבא:

כ"י ואתה תבוא • ולא תראה כל אלה. אל אבתך • אביו עובד עבודה זרה, והוא מבשרו שיבוא אליו למדך שעשה תורה תשובה. **תקבר בשיבה טובה •** בשורו שיעשה ישמעאל תשובה בימיו ולא יצא עשו לתרבות רעה בימיו, ולפיכך, מת ה' שנים קדם זמנו, ובו ביום מרד עשו. אור החיים

(טז) **ודור רביעי ישובו הנה כי לא-שלם עון האמורי עד הנה:** טו ודא רביעא יתובון הכא ארי לא שלים חוכא דאמורא עד כעין:

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

והנכון בעיני הוא כי כל האמות חייבין לעצב על כל הענוי והצער אשר ירעו לנו והתקירה מעקרא אינה צודקת, כי האמות טעם אשר יענונו הוא לצד הכדלתנו מהם וקיום המצות אשר אנו מקיימים, וצא ולמד אם היו ישראל עובדים לשלה והיו לעם אחד במצרים לא היו המצריים משתעבדים בהם והיו באחיקם המצרים, וכן בכל אמה ואמה אשר תשעבד ישראל ותרע הטעם הוא לצד היותינו נחלת שדי. ומעתה מה מקום לטענת שהם שלוחי אל הגזר והלא אל גזר על אשר עברו ענף אחד מדבריו והם מרעים על שאינם עובדים על כל התורה והיו ככל הגוים בית ישראל, והוא אומרו (זכריה א) אני קצפתי מעט פרוש על אשר עברו על חלק מהתורה קצפתי מעט והם האמות המצרים את ישראל אדרבא עוזרים באמצעות הענוי לרעה לעבר על הכל. וכן הוא שהעובר על הדת פוטרים אותו מכל רע ומטיבין לו. והוא אומרו וגם את הגוי אני אתדען עמו כי אני יודע מחשבות אדם ותחבולותיו וטעם הענוי שאינו לצד קיום מצות ה' שגזר עליהם בן, וממוצא דבר אתה יודע כי הגדיל אויב עשות רשע פיון שמיסר לצד שנאתו אין שנאה כשנאת הדת ופשוט הוא כי תאכזר עליהם בהפלה. וכפי זה צדק לומר וגם את וגו' שהוא הודעת רבוי הצער אשר יעבר על בני, וסמוך לזה כתב ואחרי כן יצאו וגו' פרוש פיון שאין דעתם לקיים מצות ה' לשנם בהשבת הגזלה בכל מה ששעבדו אותם. וצא ולמד מפעשה גביהא (סנהדרין צ"א). שתבע מהמצרים שכר פמה שנים ששעבדו בישראל:

עד ירמו הכתוב על דרך אומנם ז"ל (מגלה כ"ט) גלו למצרים שכינה עמהם וכו' וכתוב (תהלים צ"א) עמו אנכי בצרה. ועוד אמרו בפסוק (שמות כ"ד) ותחת וגליו כמעשה לבנת הספיר שירמו אל שעבוד

והשאר מתו במצרים בימי חשף ואפלה כדי שלא יגישו בהם המצרים. עוד אמרו ז"ל (שמו"ר פ"י) בפסוק וכל בני ישראל היה אור וגו' שהיו ישראל מתפשטים דברי חפצי מצרים והיו יודעים וכו' ובאמצעות זה השאילום ונצלו וגו' ועין מה שפרשתי בפרוש פסוק זה במקומו. והוא שאמר ה' לאברהם וגם את וגו' פרוש מלבד גזרת השעבוד והענוי וגם תוספת גזרת פרעניות דיון את ישראל כשידיון את המצרים, להשמיד ולהרג חלק גדול מהם למר חמישים חלקים ולמר חמש מאות חלקים, ובה זיכר תבת וגם ותבת את, ואומרו אנכי פרוש מכה זו לא ידעו בה המצרים כי אם הוא לבדו כי היו בימי החשף. וסמוך לזה אומרו ואחרי כן וגו' פרוש באמצעות אותו המשפט כשיביא המכה ההוא לדון את שניהם גוי עובר וגוי נעבד שהוא מפת החשף אחרי כן יצאו ברכש וגו' באמור למעלה כי באמצעות זה השאילום: עוד יתבאר הכתוב בפה שנדקק עוד למה הביא ה' על המצריים עשר מכות ועל הים לקו וכו' אחר שמצינו כי בן גזר הגזר: והנה הרמב"ם ז"ל בספר המדע (הלכות תשובה פ"ו ה"ה) כתב כי טעם חיוב האמות המשעבדים הוא לצד שלא אמר ה' אמה פלוגית וכו'. והשיגוהו רמב"ן וראב"ד כי מה בכך סוף סוף מצוה עושים בקיים דבר מלא. ופרש רמב"ן כי הענש הוא לצד שהוסיפו לענות יותר מדי העבודה אשר גזר ה', ולדבריו אין האמות נענשים אלא על תוספת ענוי. ולדרכו ז"ל יתבאר הכתוב על זה הדרך וגם את הגוי דן אנכי פרוש דין ה' עמו וממוצא דבר אתה יודע כי ירבה יותר משעור הגזרה ודקדק לומר את פרוש דיון אתה עמו הוא בכבודו ובפעמו והוא אומרו אנכי כי הוא הידע שעור הגזרה ושעור התוספת שעליו יעניש אותם, וכל זה לדרשו של רמב"ן:

שנשעבדו ישראל בלכנים וכו', והוא אומרו וגם את הגוי אשר יעבדו בהם שם אתם עמם דן אנכי שירמו אל השכינה שתהיה עמם בלילות, ובה זיכר תבת וגם שהיא תוספת צער, ותבת את ותבת אנכי:

(טו) ואתה תבוא וגו'. קשה למה הפסיק בהבטחת אברהם תוך הבטחות הבנים, והגם שמבטיחו שלא יראה בתינו מהשעבוד של זרעו, עם כל זה לא היתה נפסדת הפונה אם היה מאחר שגם עתה אין המאמר סמוך לשעבוד אלא לגאולה. עוד צריך לדעת למה כפל לומר בשלום טובה ובה פלול גם כן בשורת תשובת ישמעאל שאמרו ז"ל ולא יראה שעבוד הבנים:

אכן פונת הכתוב לפי מה שקדם לנו כי הצדיקים ובפרט האבות יקפידו על נכוי שכן לעולם הנצחי, וצא ולמד (כ"ר פמ"ד) שמצינו לו שהיה מצר בהריגת המלכים שמא נתנפה לו משכר העליון עד שאמר לו ה' (פסוק א) אל תירא אברהם וכו' שכרך הרבה, אשר על כן כשהבטיחו שיעצאו מהשעבוד ברכוש גדול, יש מקום לאברהם לחוש ולומר כי צריך לנכות משכרו לעשות נסים ונפלאות לבניו ולהוציאם ברכוש גדול לזה הבטיחו סמוך לאמירת יצאו וגו' ואתה תבוא אל אבתך בשלום שלא יתנפה משלום אשר התקנת במעוז, וחסד הבטחון מפת אלהים הוא, וזה כנגד הבטחות השארות הנפש, וכנגד פרטי עולם הזה אמר תקבר בשיבה טובה כאן כלל שלא יביט מהשעבוד לבניו גם שיעשה ישמעאל תשובה כדי שיקברוהו בשיבה טובה בבנים צדיקים כי הוא המקנה לצדיקים ושאר פרטי הטוב והשלחה. ובה סלקה קשית רמב"ן יצא שם דבריו, כי לא באה ההבטחה על הגזרת וכו' ודברי רמב"ן דחוקים:

לומר, דהנה רש"י מפרש להיות משתלח מארצו עד אותו זמן, ויש לפרש שפונתו היא בפשטות - ב"אותו זמן" נשלם רק עון האומרי להיות משתלח מארצו, ולא צוונתיהם של שאר האמות. וכך אכן הנה: סיחון מלך האומרי נכבש על ידי משה ובנו, בעוד ששאר האמות נכבשו לאחר מכן, על ידי יהושע. אור החיים

(יז) ויהי השמש באה ועלטה ויהיה הנה תנור עשן ולפיד אש אשר עבר בין הגזרים האלה:

רש"י ויהי השמש באה • כמו: (בראשית מב) "ויהי הם מריקים שקיהם", (מלכים ב יג) "ויהי הם קוברים איש", כלומר ויהי דבר זה • השמש באה • שקעה. ועלטה היה • חשך היום. והנה תנור עשן וגו' • רמז לו שיפלו המלכיות עובדי גילולים בגיהנם. "באה" טעמו למעלה, לכך הוא מבאר שבאה כבר, ואם היה טעמו למטה בא"ף, היה מבאר כשהיא שוקעת, ואי אפשר לומר כן, שהרי כבר פתב "ויהי השמש לבא", והעברת תנור עשן לאחר מכאן היתה. ומצא שפבר שקעה, וזה חלוק בכל תבה לשון נקבה שישוזה שתי אותיות, כמו: בא, קם, שב: כשהטעם למעלה, לשון עבר הוא, כגון זה, וכגון: (לקמן כט) "ורחל באה", (לקמן לו) "קמה אלמתי", (רות א) "הנה שבה יבמתך", וכשהטעם למטה הוא לשון הנה, דבר

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

שהיו השבטים בעולם לא טעמו שעבוד וכהם באבותם, וזה רמז זמן שיתחיל השבון הדורות באומרו לשונו הנה, דקדק לומר תבת לשונו לומר שבמקצבים ביד מושל הוא אומר לשונו כשישלימו ד' דורות, ודור ראשון שתקף עליו יד מושל הם בני השבטים שהשבטים ברשות עצמן היו ואת בנייהם שבו המצריים לכל עלות מן הארץ והבן ועקר:

ומעתה נשקף להבין אמרי קדוש ינובב חקמה באומרו כי לא שלם עון האומרי אם בן מוכח שעון האומרי מעכב הכניסה ובמעשה אשר סדר ה' בתורתו הנעימה יגיד כי עון המרגלים הוא אשר סבב עקבת דור היוצא ממצרים עד תמו ואת בנייהם הביא שמה וזולת המרגלים שהרשיעו היו נכנסים הדור היוצא בשנה שניה ליציאת מצרים שהוא סוף הת' ולא הלכו המרגלים אלא להפקת רצון השואלים להגל וזולת זה אמר ה' להם שיינסו באותו דור עצמו שצא ממצרים שהוא ג' והלא לא שלם עון האומרי עדן כמאמרו ותברך:

אכן פונת ה' היא על דרך אומנם ז"ל במסכת ברכות (ז':) פרק ראשון בפסוק (תקדוק א') בבלע רשע צדיק ממנו צדיק ממנו בולע צדיק גמור אינו בולע ע"כ. פרוש כי אם יהיה הרשע צדיק יש בידו קצת זכות ויבא צדיק שרבו זכויות להתגרות בו אין כח בצדיק לאבדו כי צדיק יש לרשע להשתלם זכות הנשאר לו בעולם הזה, והרשע יתגמל מהצדיק להיות שיש ביד הצדיק מהתעורב שאינו צדיק גמור, אבל כשהיה גמור וגם שישאר לרשע חלק מהטוב יפקע כלילתו, וכן אם יהיה הרשע מחלט ונגמר דינו למות בכל עושה ה' שליחותו לאבדו וכל הקודם בו זכה ואפילו אינו צדיק גמור יכול לאבדו מן העולם:

והנה בצאת ישראל ממצרים וכששאלו המרגלים היו במדרגת צדיקים גמורים, והגם שעשי העגל, כבר נענשו עליו, והשמצה, אין בו שעור שימנע מהם שם צדיק גמור לענן זה שלא יקראו צדיקים גמורים בערך

האומרי וזה הנה דור חסיד (סנהדרין ק"ז): דכתיב (תהלים יג) אספו לי חסידים פתי וגו' אשר לא בן היו אחר שליחות המרגלים שהקניטו את ה' והמרו וכו' ואז נכנסו בגדר צדיק ממנו בערך האומרי, ולכן כשהיו צדיקים גמורים קדם המרגלים הנה בהם כח לדחות האומרי כי יאמרו אליו פנה מקום מארצנו אשר נתן לנו ה' וכשלא ירצה הרי זה מורד וכן מנת הוא מה שאין בן אחר ששטאו והמרו אמרי אל לא נשארנו בחזקת צדיק גמור, ולהיות שעדין לא שלם עון האומרי אין בידם להשמידו, ולזה תמצא כשהעפילו לעלות ההרה יצא האומרי וירדפום ויכנסם כאשר תעשינה הדבורים וזה יגיד בלע רשע צדיק ממנו ותמצא עוד שבכניסתם אמר משה (עקב ט' ה') לא בצדקתך וגו' כי ברשעת הגוים האלה כי נשלם עונם. וכפי זה הגם שאינכם צדיקים גמורים אתם בא לרשת וגו'. כי אין לו שום זכות לאמר עליו צדיק ממנו. כי משמעות צדיק ממנו יורה שיש לו קצת זכות שיצדק לאמר צדיק ממנו אבל מחלט ברשע אין לו חלק הצדקות לאמר צדיק ממנו והבן. ומעתה יתפרשו דברי ה' על נכון ודור רביעי וגו' פרוש מבטיחו הבטחה שאין לה בטול בשום אופן בעולם ונתן טעם לדבר ותברך שמו ובנתינת הטעם כי לא שלם וגו' ואתה תשפיל לדעת כי לא יספיק טעם זה אלא לזמן שהיו ישראל בהעדר שם צדיק גמור ואז לצד שצדיק לא שלם עונו של אומרי לא יוכלו בא ארצו אבל אם יהיו ישראל במדרגת צדיק גמור אין מניעת שלמות העון תמנעם מבוא לרשת ארצו, ולזה תמצא ממצרים וקבלו התורה נהרצה האל שיינסו לארץ תכף ומיד ויקחו את ארצו כי יתגרו בהם ויתקנאו בעושי רשעה, מה שאין בן אחר עון מרגלים נכנסו בגדר צדיק ממנו לזה אחר ה' עד תם כל הדור וביני ביני ישלים עון אומרי, ואם לא היה טעם שלמות עון האומרי היו בני נכנסים תכף ומיד וינעו ויפגעו בעושים אחרים כאשר יאמר השופט בצדק:

שנעשה עקשו והולך, כמו: (לקמן כט) "באה עם הצאן", (אסתר ב) "בערב היא באה ובבקר היא שבה".

(יח) ביום ההוא ברת יהוה את אברהם ברית לאמר לזרעך נתתי את הארץ הזאת מנהר מצרים עד הנהר הגדל נהר-פרת:

כש"ל לזרעך נתתי. אמירתו של הקדוש ברוך הוא, כאלו היא עשויה (כ"ח). עד הנהר הגדל נהר-פרת. לפי שהוא דבוק לארץ ישראל קוראהו גדול, אף על פי שהוא מאחר בארבעה נהרות היוצאים מעדן, שנאמר: (לעיל ב) "והנהר הרביעי הוא פרת", משל הדיוט: עבד מלך – מלך, הדבק לשמור וישתחוו לך. אור החיים

(יט) את-הקיני ואת-הקניזי ואת-הקנזאי ואת-הקדמני:

כש"ל את-הקיני. (כ"ח) עשר אמות יש כאן, ולא נתן להם אלא שבעה גוים. והשלשה: אדום ומואב ועמון, והם קיני, קנזי וקדמוני עתידים להיות ירשה לעתיד, שנאמר: (ישעיה יא) "אדום ומואב משלוח ידם ובני עמון משמעתם".

(כ) ואת-החתי ואת-הפרזי ואת-הרפאים:

כש"ל ואת-הרפאים. ארץ עוג, שנאמר בה: (דברים א) "ההוא יקרא ארץ רפאים".

(כא) ואת-האמורי ואת-הכנעני ואת-הגרנזי ואת-היבוסני:

כא וית אמורי וית כנעני וית גרנזאי וית יבוסאי:

טז ושרי אשת אברהם לא ילדה לו ולא שפחה מצרית ושמה הגר:

כש"ל שפחה מצרית. בת פרעה היתה. כשראה נסים שנעשו לשרה אמר: 'מוטב שתהא בתי שפחה בבית זה ולא גבירה בבית אחר'.

(ב) ונתאמר שרי אל-אברהם הנה-נא עצרני יהוה מלדת בא-נא אל-שפחתי אולי אבנה ממנה וישמע אברהם לקול שרי:

כש"ל אולי אבנה ממנה. למד על מי שאין לו בנים שאינו בנוי אלא הרוס. אבנה ממנה. בזכות שאכנס צרתי לתוך ביתי. לקול שרי. (כ"ח) לרוח הקדש שבה.

(ג) ונתקח שרי אשת-אברהם את-הגר המצרית שפחתה מקץ עשר שנים לשבת אברהם בארץ כנען ונתתה אותה לאברהם אישה לו לאשה:

כש"ל ונתקח שרי. לקחתה בדברים: 'אשריו' שזכית לדבק בגוף קדוש כזה' (כ"ח). מקץ עשר שנים. מועד הקבוע לאשה ששהתה עשר שנים ולא ילדה לבעלה, חייב לישא אחרת (יבמות סד). לשבת אברהם וגו'. מגיד שאין ושיבת חוצה לארץ עולה לו מן המניין, לפי שלא נאמר לו (לעיל יא): "ואעשך לגוי גדול" עד שיבא לארץ ישראל.

(ד) ויבא אל-הגר ותהר ותרא כי הרתה ותקל גברתה בעיניה:

כש"ל ויבא אל-הגר ותהר. מביאה ראשונה (כ"ח). ותקל גברתה בעיניה. אמרה: שרי זו אין סתרה כגלויה, מראה עצמה כאלו היא צדקת, ואינה צדקת, שלא זכתה להריון כל השנים הללו, ואני נתעברתי מביאה ראשונה (כ"ח).

(ה) ונתאמר שרי אל-אברהם חמסי עליך אנכי נתתי שפחתי בחיקך ותרא כי הרתה ואקל בעיניה ישפט יהוה ביני וביניך:

הנאמר שרי לאברהם דין לי עלך אנא ויהי אמת וקלית בעיניה ודין יי ביני וביניך:

ואין נכזים לו יתברך כעבד מורד רבבו גם כן כבואו עבדים שלנו וימרונו. ועוד יש לאלה מלין לקנס ברייתו. עוד נמתי לכי לתור בסדר הכתובים ואראה כי הקדים הקניי והקנזי והקדמני שהם עמון ומואב ואדום שלא באו לגדינו בראשונה אלא ז' המאחרים ואין נכון להקדים המאחר, אכן ודאי כי מאת ה' היתה זאת להעריך ולהגיד לך כי עקר הנהיגה היא

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

שפחת ה' ברית עם אברהם אבינו עליו השלום לתת לזרעו עשרה אמות ועד עתה לא מצינו שנתן ה' לישראל אלא ז' אמות ונשארו ג' אמות ואיך יאמרו העצמות הנבשות אברהם תקנת נחלתנו ושבועת ה' מנבדתם, וגם ה' שנתן ה' לא פלם באו לפרק התקבל ובעונותינו עבדים משלו בנו, ועשה ה' ככה לרמוז מדה כנגד מדה כשם שאנו עבדי ה'

(יח) ביום ההוא ברת וגו'. אמרו נתתי לשון עבר, לפי מה שקדם לנו שהחזיק בה אברהם כמו שפרשנו במקומו (לעיל י"ג ט"ו) יצדק לומר נתתי כבר כי הבנים יזכו מדין יורש:

הנה יש לתמה איך טח מראות צניעה של הממאנים להמאין בגדלתנו ומעלתנו העתידה לבא, פי מקרא מלא דבר הכתוב

כ"י חמסי עליך • חמס העשוי לי, עליך אני מטילה הענש, כשהתפללת להקדוש ברוך הוא: (לעיל טו) "מה-תתן-לי ואנכי הולך ערירי", לא התפללת אלא עליך, והיה לך להתפלל על שנינו, והייתי אני נפקדת עמך. ועוד, דברך אתה חומס ממני, שאתה שומע בזיוני ושותק (כ"ה) • **אנכי נתתי שפחתי וגו' ביני וביניך** • כל בינך שבמקרא חסר, וזה מלא, קרי ביה וביניך (ר"ל נוכח לנכבה), שהכניסה עין הרע בעבורה של הגר, והפילה עברה, הוא שהמלאך אומר להגר: "הנך הרה", והלא כבר הרתה, והוא מבשר לה שתהיה? אלא מלמד שהפילה הריון הראשון • **אור החיים**

(ו) ויאמר אברהם אל-שרי הגר ויאמר אברהם לשרי הגר, שפחתך בידך עשיל לה הטוב בעיניך ותענה שרי ותברח מפניה:

כ"י ותענה שרי • היתה משעבדת בה בקשי (כ"ה)

(ז) וימצאה מלאך יהוה על- עין המים במדבר עליהעין בדרך שור:

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

אלא אם כן פרש לשם אשות:

ויבזה נבא לבאור הענין, כי בראות שרה כי הגר מזלזלת בכבודה רגזה ורעשה וזימנה כי שפחה תהיה תגל גברתה, ומן הסתם אברהם הרגיש בדבר ממה שמתרעמת שרה עליו קדם הודעת הדבר אליו, והגם שאמרה אחרי כן אין זה דרך הודעה אלא דברי התרעמות והידיעה כבר הפירה שידע, ודנה בזה ב' חלוקי דינים הא' שאברהם גלה בפרוש שבא עליה לשם אשות או הגם שבא עליה סתם חושבת הגר שהיא בת חורין ודעתה כהר"ף. והב' הוא שחשבה בדעתה הגר שיצאת לחרות מדין שאמרו בגטין שפחתנו בסמוך עבר שנשא בת חורין בפני רבו יצא לחרות וכן להפך שפחה שנשאת לכן חורין צשאתה גברתה בת חורין וכןה פקע עבדות מהגר. ולזה צעקה בפני אברהם כי עליו תלונתה ולא על הגר כי הגר כפי הדין שחושבת בדעתה אין להאשימה אבל חמסי עליך שאתה מסכים על דעתה שלא כפי הדין. ואמרה טענות לסתור ולנתש צנדי הדינים שמהם יצא השעות לחרות הגר, והוא אומרה אנכי נתתי שפחתי בחיקך פרוש שפחה זו שלי היא ואין לך בה אלא מליגת פרות, ולו יהיה שתבא עליה בפרוש לשם אשות אין לה בזה דין שחרור כי אינה שפחתך לשחררה והגם שתאמר בן בפרוש. ואם לצד טענת המשיא שפחתו לכן חורין וכו' וזו נתימה לך לאשה שאתה בן חורין, וזקא אם נתימה סתם ויכמו שנתנו הטעם שמן הסתם לא יעבר על לאו דלא תהיה קדשה, (דברים כ"ג) ולא יהיה קדש שהוא אזהרה לכן חורין וכו', אבל אנכי לא הנתיי הדבר סתם אלא פרשתי לך הדברים בפרוש שלא שחררתיך אלא עודנה שפחתי הגם שהיא בחיקך. וכמו בן תמצא בדבריה הראשונים אליו שאמרה לו בא אל שפחתי פרוש אחר שיבא אליה עודנה שפחתי שהיה לה לומר בא נא אל הגר:

שוב מצאתי מדרש רבותינו ז"ל גרבות (כ"ר פמ"ה) וז"ל ותמן אותה לאברהם אישה ולא לאחר ע"כ. הנה רז"ל דקדקו תבת אישה שלא היה צריך לאומרה וישבו שלמעט בא,

העתידה שיבוא יחד הג' ועמם היותר מהד' אמות ותקפץ פיה עולה בראות שבועת ה', וסימן לדבר נתינת הד' מלכים אשר נתן ה' לאברהם ג' בנגד קניי קנזי וקדמוני והרביעי תדעל מלך גוים רמו אל התאספות הוים הנשארם מהשבעה הראשונים והבן:

ה) ותאמר שרי וגו' חמסי וגו'. צריך לדעת למה מסרה דין שרה על אברהם והוסיפה לפרט ולומר חמסי עליך שנתנה שנתפנה למעט הווילת, ואם על הגר נתפנה אין בדבריה נכונה לפי הנראה כי הגר היא שהקלה בכבוד גברתה ועליה תלונתה לא על אברהם. עוד צריך לדעת פנות דברי אברהם אשר השיב הנה שפחתך וגו' שנתנה שקבל קבלת שרי אלא שהוא מתקן מפאן והלאה ואם לא פצל און היה לו לומר מה תריב אלי:

אכן יתבאר הענין בהקדים דבריהם ז"ל (כ"ר פמ"ה) וז"ל ולה שפחה מצרית שפחת מלוג היתה היה חיב במזונותיה ולא היה רשאי למוכרה. כפי וכו' ריש לקיש מהו דתנא מלוג אמר להון כמה דאת אמר מלוג מלוג ע"כ. הרי דהגר היתה גופה קנויה לשרה ופרותיה לאברהם למולגם. ובענין בני שפחת מלוג אם לדה נחלקו במסכת כתובות דף ע"ט חנניה וחכמים חכמים סוכרים ולד מלוג לאשה והטעם משום דחשישין למיתה והקנן קלה. וחנוניה סוכר לבצע דלא חשישין למיתה. עוד אמרין בגטין דף ל"ט אמר רב אשי אמר רבי עבר שנשא בת חורין בפני רבו צשאו בן חורין ומפרש לה הש"ס בשהשיאו רבו בת חורין ע"כ. ומפרשים שם משום שמן הסתם שחרריה דאם לא בן לא היה עושה על דו עברה להשיאו בת חורין ע"כ. והוא הדין שפחה שהשיאה רבה לכן חורין צשאה בת חורין וכתב מורנו הרב יוסף קארו ביונה דעה הלכות עבדים סימן רס"ז וזה לשונו הבא על שפחתו צשאה בת חורין וזקא לשם אשות אבל שלא לשם אשות לא צשאה בת חורין ע"כ. והנה בקא עליה סתם נחלקו הר"ף והרמב"ם. להר"ף (בבמות פ"ב) מן הסתם גם בן צשאה בת חורין ולהרמב"ם (הלכות עבדים פ"ט) לא צשאה בת חורין

וצריך לדעת מעוט זה למה הצרך. ולפי דברנו צריך הדבר לאמר לומר שצדין היא שפחתה ולא נתנה אלא לאברהם. ואם ירצה אברהם לתתה לאחר או לשלחה לעצמה לעשות פטוב בעיניה אין לו רשות הא למדת שעודנה שפחתה. ואברהם הודה לדבריה שחידן עמה בטענתה ויש בזה שני דרכים. הא' אפשר שאברהם כמו בן היה דעתו מתחלה ועד סוף ואפילו הכי בא עליה לטעם אשר אבאר. או לא חשב בן מתחלה ודעתו היתה כי לשם אשות בעל ומשחררת היא כי לא חשב שנתפנה שרה למה שגלתה דעתה עתה, ואלו חשב בן אפשר שלא היה בא עליה מדין (דברים כ"ג) לא יהיה קדש, וכן תמצא שבמשך י"ד שנה משולד ישמעאל ועד שולד יצחק לא יסף עוד לדעתה:

וטעם שרה שלא הקפידה לתת שפחה לכן חורין וגם אברהם למה שנאמר שהבין דברי שרה ולא חש על עצמו, דע כי לפי הפשט נוכח לומר שצדין לא נצטוו על זה. והגם שהיו מידקדקין לקיים אפילו דקדוקי מצות של חכמים, לצד הנבואה היו עובדים על המצות לפי שעה. וכבר כתב רמב"ם בספר המדע בפרק ט' מהלכות יסודי התורה כי אם יבא נביא במאמר יתברך שיעברו ישאל ואפלו רבים על עברה אחת לפי שעה כי מתר לעשות בן וכאלוהו בהר הפרמל (מ"א י"ח) וכמו בן צעה אברהם על פי שרה כי נביאה היתה יותר מאברהם במאמר ז"ל (שמו"ר פ"א) בפסוק כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקלה, ולזה כשאמרה לו בא נא אל שפחתי הסכים לדברי הנביאה. וצריך היה בדבר להיות בן כי באמצעות היתה שפחתה נתברר בה חלק המאוס שהיה דבוק באברהם מימי קדם ויצתה היתה בישמעאל ונשאור אור שלם ונכון ביצחק, ואלו היתה הגר משחררת לא היה יוצא כל הוהום לבד מבלי שיצא עמו חלק הטוב ופרצה גדולה היתה מסבבת מהדבר וז' יתברך עשה נפלאותיו אלינו. ואולי כי לזה נתפנה שרה באומרה ישפט השופט ביני ובינך כי חששה שיאמר אברהם ואין תסכים עלי לית קדש, לזה

כ"י פרא אדם • אוהב מדברות לצוד חיות, כמו שכתוב: (בראשית כ"א) "וישב במדבר ויהי רובה קשת". ידו בכל • לסטים. ויד כל בו • הכל שונאין אותו ומתגרין בו. ועל פני כל אחיו ישכן • שיהיה זרעו גדול (כ"ה).

(יג) ותקרא שם יהוה הדבר • יג וצליאת בשמא דיי דמתמלל עמה אמרת את הוא אלקה דחזי כלא ארי אמרת דברם הקא (נ"י) האף אנא שרתי חזנא בטר דאתגלי לי:

כ"י אתה אל ראי • נקוד חטף קמץ, מפני שהוא שם דבר: אלוה הראיה שרואה בעלבו של עלובין (ספרים אחרים, דבר אחר: "אתה אל ראי", משמע שהוא רואה הכל ואין שום דבר רואה אותו). הגם הלם • לשון תמה: וכי סבורה הייתי שאף הלום במדברות ראיתי שלוחו של מקום, אחר ראי אותם בביתו של אברהם, ששם הייתי רגילה לראות מלאכים? ותדע שהיתה רגילה לראותם, שהרי מנחם ראה את הפולאך פעם אחת ואמר "מות נמות", וזו ראתה ארבעה זה אחר זה ולא חרדה.

(יד) על-כן קרא לבאר באר • יד על כן קרא לבאר לחי ראי הנה בין-קדש ובין פדר: אתמץ עלה קא (היא) בין רקם ובין חגרא:

כ"י באר לחי ראי • בתרגומו: 'בארך דמלאך קימא אתחזי עלה'.

(טו) ותלד הגר לאברהם בן • טו וילידת הגר לאברהם בר ויקרא אברהם שם-בנו אשר-ילדה הגר ישמעאל:

כ"י ויקרא אברהם שם וגו' • אף על פי שלא שמע אברהם דברי המלאך שאמר: "וקראת שמו ישמעאל", שרתה רוח הקדש עליו וקראו ישמעאל.

ברת ה' ברית לתת לנו, ומכללם הוא אדם הוא וחקלקו בישמעאל. והעד הנאמן לדברנו הוא מה שאמר הכותב: "אשר ויקראו בנה ולא בנו, כי תמצא בכני השפחות בלחה וזלפה דקדק הכותב לומר בהם ותלד ליעקב בן, (ויצא ל) וכן אמר בשני בן שני ליעקב, וכן בג' אמר ותלד זלפה שפחה לאה ליעקב בן, וכן בד' אמר בן שני ליעקב, הרי שכלל דקדק לכנותם בשם בני יעקב כי נשתחררו וקאן אמר ה' להפוך בן האמה ואמר לו עוד (כ"א י"ב) כי ביצחק יקרא לך זרע: ואין זה בכלל עשרה עקמין אשר אמר ה' אותם אתם לכם כי זה זכינו בו משלנו ואין צורך נתינה בו:

(ח) ויאמר הגר שפחת שרי • ח ואמר הגר אמתא דשרי מנן את אמתא ולאן את אלא ואמרת מן קדם שרי רבנתי אנא ערקא (נ"י) צרקת):

כ"י אי-מזה באת • מהיכן באת. ידע היה, אלא ליתן לה פתח ליכנס עמה בדברים, ולשון "אי-מזה" איה המקום שתאמר עליו: 'מזה אני בא'.

(ט) ויאמר לה מלאך יהוה • ט ואמר לה מלאך דיי שובי אל-גברתך והתעני תחת ידיה:

כ"י ויאמר לה מלאך ה' וגו' • על כל אמירה היה שלוח לה מלאך אחר, לכן נאמר 'מלאך' בכל אמירה ואמירה.

(י) ויאמר לה מלאך יהוה • י ואמר לה מלאך דיי הרבה ארבה את-זרעך ולא יספר מרב:

(יא) ויאמר לה מלאך יהוה • יא ואמר לה מלאך דיי חנה הרה וילדת בן וקראת שמו ישמעאל כי-שמע יהוה אל-עניו:

כ"י חנה הרה • כשתשובי תהרי, כמו (שופטים יג) "חנה הרה" דאשת מנוח. וילדת בן • כמו וילדת, ודומה לו: (ירמיה כב) "ישבת בלבנון מקנות בארזים". וקראת שמו • צווי הוא, כמו שאומר לזכר: "וקראת את שמו יצחק".

(יב) והוא יהיה פרא אדם יד • יב והוא יהא מרוד באנשא ככל ויד כל בו ועל-פני כל-אחיו ישכן:

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

שפחתו וילדה ממנו בן מטר אתה לשעברו עבר, תלמוד לומר (בהר כ"ה מ"ד) אשר יהיו לך מאת הגוים אשר סביבתיכם ולא מן הכנענים שבארץ עכ"ל. פרוש שלא היה צריך לומר אשר יהיו לך וגם משמעות תבת יהיו לך דחוקה שהיה לו לומר אשר תקנה, מזה דורש אשר יהיו לך פרוש תוליד אתה מאת הגוים דהינו ישאל שבא על שפחתו ואומרים ולא מן הכנעני וכי' פרוש כי זה יש בו דין (דברים כ') לא תחנה כל נשמה, ומעשה נצא הדין כי ישמעאל וזרעו קנויים לנו קנן גמור, לא מבצא לסביר רבנן שכן שפחת מלוג לאשה ואנו יורשי שרה, אלא אפלו לסביר חנניה הרי נתן אברהם את כל אשר לו ליצחק וישמעאל בכלל ולנו הוא עם העמים אשר

אמרה, הוא השופט ישפט בינו ובינה וכי'. ותכף הודה לדבריה ע"ה, וכשנדע שרה כי אין סתירה לטענותיה ועודנה שפחתה ותענה שרי, ותברח וגו' פרוש כי הגר לא קבלה הדין וחשבה שעברו עליה את הדרך ודין בת חורין יש לה לצד שבגברתה נתנה אותה לכן חורין האדם הגדול אברהם עליו השלום ודאי יצתה לחרות, והיא לא שמעה התנאי שהתנית שרה, לזה ברתה לה ויפגעו בה בני האלהים והודיעה כי היא שפחת שרי ותקבל עליה את הדין ואמרה מפני שרי גברתי וגו':

והש לדרן בישמעאל אם יש לנו איזה קנן בו או לא, תנא בתורת כהנים פרשת בהר סיני וז' מנן אתה אומר ישאל שבא על

(ג) וַיִּפֹּל אֲבָרָם עַל-פָּנָיו וַיֹּדַבֵּר
אֶתֹּו אֱלֹהִים לֵאמֹר:
כֹּס"י וַיִּפֹּל אֲבָרָם עַל-פָּנָיו • ממוֹרָא הַשְׂכִּינָה, שְׁעַד שְׁלֹא מָל, לֹא
הָיָה בּוֹ כַח לַעֲמֹד וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ נִצְבָּת עָלָיו, וְזֶהוּ שְׁנָאֲמַר בְּבִלְעָם:
"נֹפֵל וּגְלוֹי עֵינַיִם" (בְּבִרְיָא דְרַבִּי אֲלִיעֶזֶר מִצְאֵתִי כו) •

(ד) אֲנִי הִנֵּה בְרִיתִי אִתְּךָ וְהָיִיתָ
לְאֵב הַמֶּוֹן גּוֹיִם:
הֲאֵנָה הָא (גִּיּוֹר בִּנְיִי אֵינְנו)
קָמִי עִמָּךְ וְהָיִי לְאֵב
סָגִי עִמָּמִין:

(ה) וְלֹא-יִקְרָא עוֹד אֶת-שְׁמֶךָ
אֲבָרָם וְהָיָה שְׁמֶךָ אֲבָרָהֶם כִּי
אֲבִיהֶמוֹן גּוֹיִם נִתְתִּיךָ:
ה וְלֹא יִתְקַרֵּי עוֹד יְת שְׁמֶךָ
אֲבָרָם וְהָיִי שְׁמֶךָ אֲבָרָהֶם
אֲרִי אֵב סָגִי עִמָּמִין
יִתְבַּתֵּךְ:

כֹּס"י • כִּי אֲבִי-הַמֶּוֹן גּוֹיִם • לְשׁוֹן נוֹטְרִיקוֹן שֶׁל שָׁמוֹ, וְרִ"ש שֶׁהִיָּתָה
בּוֹ בַּתְּחִלָּה, שְׁלֹא הָיָה אֵב אֶלָּא לְאָרֶם שֶׁהוּא מְקוּמוֹ, וְעַכְשָׁיו אֵב
לְכָל הָעוֹלָם, וְאֶפְלוּ רִ"ש שֶׁהִיָּתָה בּוֹ מִתְּחִלָּה לֹא זֶה מְקוּמוֹהָ,
שְׁאֵף יו"ד שֶׁל שְׂרִי נִתְרַעַמָה עַל הַשְׂכִּינָה, עַד שֶׁהוֹסִיפָה לִיהוֹשֻׁעַ,
שְׁנָאֲמַר: (בַּמְדַּבֵּר יב) "וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון יְהוֹשֻׁעַ" • אִי הַחִיִּים

(ו) וְהִפְרַתִּי אִתְּךָ בְּמֹאֵד מֵאֹד
וְנִתְתִּיךָ לְגוֹיִם וּמְלָכִים מִמֶּךָ
יִצְאוּ:
י וְאִפְשִׁי יִתְּךָ לְחֲדָא לְחֲדָא
וְאִתְּנִיךָ לְכַנְשִׁין וּמְלָכִין
דְּשְׁלִיטִין בְּעַמְמִיָּא מִמֶּךָ
יִתְקַדֵּין:

כֹּס"י • וְנִתְתִּיךָ לְגוֹיִם • יִשְׂרָאֵל וְאֲדוֹם, שֶׁהָיָה יִשְׁמַעֲאֵל כְּבֵר הָיָה לוֹ,
וְלֹא הָיָה מְבֹשָׁרוֹ עָלָיו •

(ז) וְאֲבָרָם בֶּן-שָׁמְנִים שָׁנָה
וְשֵׁשׁ שָׁנִים בְּלִדְת־הֶנָּר אֶת־
יִשְׁמַעֲאֵל לְאֲבָרָם:
כֹּס"י • וְאֲבָרָם בֶּן-שָׁמְנִים שָׁנָה וְגו' • לְשַׁבְּחוֹ שֶׁל יִשְׁמַעֲאֵל נִכְתָּב,
לְהוֹדִיעַ שֶׁהָיָה בֶּן שְׁלֹשׁ עָשָׂרָה שָׁנָה כְּשֶׁנִּמְוָל וְלֹא עָבַב •

(א) וַיְהִי אֲבָרָם בֶּן-תְּשַׁעִּים
שָׁנָה וְתִשְׁעֵי שָׁנִים וַיֵּרָא יְהוָה
אֶל-אֲבָרָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי־
אֵל שְׂדֵי הַתְּהֵלֶף לִפְנֵי וְהָיָה
תָּמִים:
א וְהָיָה אֲבָרָם בֶּן תְּשַׁעִּים
וְתִשְׁעֵי שָׁנִים וַיֵּרָא אֵלָיו
לְאֲבָרָם וַיֹּאמֶר לֵה אֵנָה אֵל
שְׂדֵי פֶלַח קְדָמִי וְהָיִי
שְׁלִים:

כֹּס"י • אֲנִי-אֵל שְׂדֵי • אֲנִי הוּא שֵׁשׁ דֵּי בְּאַלְהוּתִי לְכָל בְּרִיָּה. לְפִיכָף,
"הַתְּהֵלֶף לִפְנֵי" וְהָיָה לָךְ לְאַלֶּה וּלְפִטְרוֹן, וְכֵן כָּל מְקוֹם שֶׁהוּא
בְּמִקְרָא פְּרוּשׁוֹ קָדֵ: דֵּי שְׁלֹו, וְהַלֵּל לְפִי הַעֲנִין • הַתְּהֵלֶף לִפְנֵי •
כְּתִיב: "וְהָיָה תָּמִים" • וְהָיָה תָּמִים • אֵף זֶה צוּי
אֲחֵר צוּי, הָיָה שְׁלֵם בְּכָל נְסִיווֹתַי. וְלִפִּי מִדְּרָשׁוֹ: "הַתְּהֵלֶף לִפְנֵי",
בְּמִצְוֹת מִלֵּה, וּבְדָבָר הַזֶּה תִּהְיֶה תָּמִים, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהִעָרְלָה בְּךָ
אֶתְּהָ בַּעַל מוֹם לִפְנֵי. דָּבָר אֲחֵר: "וְהָיָה תָּמִים", עַכְשָׁיו אֶתְּהָ חֹסֵר
ה' אֲבָרָם: ב' עֵינַיִם, ב' אֲזִנִּים וְרֹאשׁ הַגְּזוּיָה. אוֹסִיף לָךְ אוֹת עַל
שְׁמֶךָ וְהָיִי מִנֵּן אוֹתִיּוֹתֶיךָ רַמ"ח כְּמוֹנֵן אֵיבָרֶיךָ •

(ב) וְאִתְּנָה בְרִיתִי בֵּינִי וּבֵינֶךָ
וְאִרְבֶּה אוֹתְךָ בְּמֹאֵד מֵאֹד:
ב וְאִתְּנָה בְרִיתִי בֵּינִי וּבֵינֶךָ
יִבְינֶךָ וְאִסְגִּי יִתְּךָ לְחֲדָא
לְחֲדָא:

כֹּס"י • וְאִתְּנָה בְרִיתִי • בְּרִית שֶׁל אֲהַבָּה וּבְרִית הָאֲרִץ, לְהוֹרִישָׁה לָךְ
עַל יְדֵי מִצְוָה זוֹ •

• שבת קודש ח' מרחשון •

(ה) וְנִתְתִּי לָךְ וּלְזֶרְעֶךָ אַחֲרֶיךָ
אֶת־אֶרֶץ מִגְרִידֶךָ אֶת כָּל-אֶרֶץ
כְּנָעַן לְאַחֲזֹת עוֹלָם וְהָיִיתִי
לָהֶם לֵאלֹהִים:
ה וְנִתְתִּי לָךְ וּלְזֶרְעֶךָ אַחֲרֶיךָ
יִתְּ אֶרֶץ אַחֲרֵיךָ וְנִתְתִּי לָךְ
אֶת כָּל-אֶרֶץ כְּנָעַן לְאַחֲזֹת
עוֹלָם וְהָיִיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים:

כֹּס"י • לְאַחֲזֹת עוֹלָם • וְשֵׁם אֲהִיָּה לָכֶם לֵאלֹהִים, אֶבֶל (בִּי יִשְׂרָאֵל)
הִדָּר בְּחוּצָה לְאֶרֶץ כְּמִי שֶׁאֵין לוֹ אֱלֹהִים •

(ו) וְהִקְמַתִּי אֶת-בְּרִיתִי בֵּינִי
וּבֵינֶךָ וּבֵין זֶרְעֶךָ אַחֲרֶיךָ
לְדוֹרֹתֶם לְבְרִית עוֹלָם לְהִיּוֹת
לָךְ לֵאלֹהִים וּלְזֶרְעֶךָ אַחֲרֶיךָ:
ו וְהִקְמַתִּי אֶת-בְּרִיתִי בֵּינִי
יִבְינֶךָ וּבֵין זֶרְעֶךָ אַחֲרֶיךָ
לְדוֹרֹתֶם לְבְרִית עוֹלָם לְהִיּוֹת
לָךְ לֵאלֹהִים וּלְזֶרְעֶךָ אַחֲרֶיךָ:

כֹּס"י • וְהִקְמַתִּי אֶת-בְּרִיתִי • וְיָמָה הִיא הַבְּרִית? לְהִיּוֹת לָךְ לֵאלֹהִים •

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

בָּנִים שֶׁל אֲבָרָהֶם הֵם אֲשֶׁר תּוֹלִיד לוֹ שָׁרָה
דְּכָתִיב כִּי בְּיָצֵק וְגו' וְאֲבָרָהֶם אֲבִינוֹ ע"ה
יָדַע זֶה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ כִּי יִשְׁמַעֲאֵל אֵינוֹ אֶלָּא
בְּרוּרִי פִּסְלָתוֹ שֶׁל יִצְחָק וְרָאָה בְּמִנְזֵל כִּי
עָקַר זָרְעוֹ לֹא יֵצֵא לְעוֹלָם כִּי מִן הַסֵּתֶם
לֹא יֵגִיד הַמִּנְזֵל אֶלָּא עַל אִישׁ עִם בֵּת זִוְגוֹ,

קָשָׁה הָרִי מְצִינוֹ שֶׁיִּלְד אֲבָרָהֶם אֶת יִשְׁמַעֲאֵל
קֶדֶם שְׁנִקְרָא שְׁמוֹ אֲבָרָהֶם:
עוֹד צָרִיךְ לְדַעַת אוֹמְרוֹ שְׂרִי לֹא יִלְדָּה וְכו'
נִדְרָשְׁתִּי לֹא שֶׁאֵלּוֹ שְׁהָרִי לֹא טַעַן אֶלָּא
אֲבָרָם. לֹא הָיָה לוֹ לְהַשִּׁיב אֶלָּא אֲבָרָם וְכו'
כִּי שְׂרִי מִי הַזִּפְרִיָּה: וְנִרְאָה לְהִיּוֹת שְׁעָקַר

(ה) וְלֹא יִקְרָא וְגו' וְהָיָה שְׁמֶךָ וְגו'. בְּמִדְרָשׁ ב"ר
(פמ"ד) אָמְרוּ ז"ל וַיֹּאמֶר אֲבָרָם הֵן לִי
אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בֶּר יִצְחָק הַמְּזַל דְּיוֹחֲקִנִּי
וְאוֹמַר לִי אֲבָרָם אֵין אֶתְהָ מוֹלִיד אָמַר לוֹ
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּדִבְרֵיךָ אֲבָרָם אֵינוֹ מוֹלִיד
אֲבָרָהֶם מוֹלִיד שְׂרִי לֹא יִלְדָּה שָׁרָה תִּלְד ע"כ.

כס"י וְעַל זָכַר • כָּאן לִמַּד שֶׁהַפְּסִילָה בְּאוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁהוּא נִזְכָּר בִּין זָכַר לְנִקְבָּה (ב"ר) • אֲשֶׁר לֹא-יִמּוֹל • מְשַׁנֵּיעַ לְכָלל עֲנִשׁוֹ: "וְנִקְרְתָה", אֲבָל אֲבִיו אֵין עֲנוּשׁ עָלָיו כִּרְתָּ, אֲבָל עוֹבֵר בִּ"עֲשֹׂה" • וְנִקְרְתָה הַנֶּפֶשׁ • הוֹלֵךְ עֲרִירִי וּמֵת קֶדֶם זְמַנּוֹ (שבת קד).

(טו) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-אֲבִרְהָם שְׁרֵי אֲשַׁתְּךָ לֹא-תִקְרָא אֶת-שְׁמָהּ שְׁרֵי כִּי שָׂרָה שְׁמָהּ:

כס"י לֹא-תִקְרָא אֶת שְׁמָהּ שְׁרֵי • דְּמִשְׁמַע שְׁרֵי, לִי וְלֹא לְאַחֵרִים, כִּי שָׂרָה סֵתֶם שְׁמָהּ, שֶׁתִּהְיֶה שָׂרָה עַל כָּל (ברכות יג).

(טז) וּבִרְכֹּתַי אֶתְּהָ וְגַם נִתְּתִי מִמֶּנֶּה לְךָ בֶּן וּבִרְכֹּתֶיהָ וְהִיתָה לְגוֹיִם מַלְכֵי עַמִּים מִמֶּנֶּה יִהְיוּ:

כס"י וּבִרְכֹּתַי אֶתְּהָ • וּמָה הִיא הַבִּרְכָּה? שֶׁחֲזָרָה לְנַעֲרֻתָהּ, שֶׁנֶּאֱמָר: (לִקְמוּ יח) "הִיְתָה לִי עֲדָנָה" • וּבִרְכֹּתֶיהָ • בְּהִנָּקֹת שְׂדִים, כְּשֶׁנֶּאֱמָר לָךְ בְּיוֹם מִשְׁתָּה שֶׁל יִצְחָק, שֶׁהָיוּ מְרַנְּנִים עָלֵיהֶם שֶׁהֵבִיאוּ אֶסּוּפִי מִן הַשּׁוּק, וְאוֹמְרִים: 'בְּנֵנוּ הוּא'. וְהֵבִיָּאָה כָּל אַחַת בְּנָה עִמָּה וּמִנִּיקְתָּהּ לֹא הֵבִיָּאָה, וְהִיא הִנִּיקָה אֶת כָּלָם, הוּא שֶׁנֶּאֱמָר: (לִקְמוּ כא) "הִנִּיקָה בָּנִים שָׂרָה", בְּרֹאשִׁית רַבָּה רָמְזוּ בְּמִקְצֵת.

(יז) וַיִּפֹּל אֲבִרְהָם עַל-פָּנָיו וַיִּצְחָק וַיֹּאמֶר בָּלְכֹו בָּלְכֹו הַלֵּבָן מֵאֵה-שָׁנָה יוֹלֵד וְאִם-שָׂרָה הִבְתִּי-שָׁעִים שָׁנָה תֵּלֵד:

כס"י וַיִּפֹּל אֲבִרְהָם עַל-פָּנָיו וַיִּצְחָק • זֶה תִּרְגֵּם אוֹנֶקְלוֹס לְשׁוֹן שְׁמוּחָה: 'וַיִּפֹּל', וְשֶׁל שָׂרָה לְשׁוֹן מוֹחוֹף, לְמַדָּת שֶׁאֲבִרְהָם הָאֵמִין וְשִׁמַּח וְשָׂרָה לֹא הָאֵמִינָה וְלִגְלָגָה, וְזֶהוּ שֶׁהִקְפִּיד הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל שָׂרָה וְלֹא הִקְפִּיד עַל אֲבִרְהָם. הַלֵּבָן • יֵשׁ תְּמִיחוֹת שֶׁהֵן קִימוֹת, כְּמוֹ: (שְׁמוּאֵל א ב) "הִנְגַּלְהָ נְגַלְתִּי?" (שְׁמוּאֵל ב טו) "הִרְוָאָה אֶתְּהָ"? אִף זֶה הִיא קִימוֹת, וְכֵן אָמַר בְּלָבוֹ: 'הִנְעֲשֵׂה חֶסֶד זֶה לְאַחֵר מֶה שֶׁהִקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לִּי?'. וְאִם-שָׂרָה הִבְתִּי-שָׁעִים שָׁנָה • הִיְתָה כְּדֹא לֵילֵד, וְאִף עַל פִּי שְׁדוּרוֹת הָרֵאשׁוֹנִים הָיוּ מוֹלִידִין בְּנֵי ת"ק שָׁנָה, בִּימֵי אֲבִרְהָם נִתְמַעֲטוּ הַשָּׁנִים כְּכָר, וְכָא תְּשׁוּת כַּח בְּעוֹלָם, וְצֹא וּלְמַד מִעֲשֵׂה דוֹרוֹת שֶׁמִּנֵּחַ וְעַד אֲבִרְהָם שֶׁמְהוּרֵי תוֹלְדוֹתֵיהֶן בְּנֵי ס' וּבְנֵי ע'.

(יח) וַיֹּאמֶר אֲבִרְהָם אֶל-הָאֱלֹהִים לֹו יִשְׁמַעְאֵל יִהְיֶה לְפָנֶיךָ:

(ט) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-אֲבִרְהָם וַיֹּאמֶר יְיָ לְאֲבִרְהָם וְאֶתְּהָ וְאֶתְּהָ אֶת-בְּרִיתִי תִשְׁמָר אֶתְּהָ וְזֶרְעָךְ אַחֲרֶיךָ לְדֹרֹתֶם:

כס"י וְאֶתְּהָ • וְא"ו זֶה מוֹסִיף עַל עֲנִין רֵאשׁוֹן: 'אֲנִי הִנֵּה בְרִיתִי אֶתְּהָ', וְאֶתְּהָ הָיוּ זָהִיר לְשִׁמּוּרָה, וּמָה הִיא שְׁמִירָתָהּ? "זֹאת בְּרִיתִי אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּ הַמּוֹל לְכֶם וְגו'".

(י) זֹאת בְּרִיתִי אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּ בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין זֶרְעָךְ אַחֲרֶיךָ הַמּוֹל לְכֶם כָּל-זָכָר:

כס"י בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וְגו' • אוֹתָם שֶׁל עֲכָשׁוֹ • וּבֵין זֶרְעָךְ אַחֲרֶיךָ • הַעֲתִידִין לְהוֹלֵד אַחֲרֶיךָ • הַמּוֹל • כְּמוֹ לְהַמּוֹל, כְּמוֹ שֶׁאֶתְּהָ אוֹמְרָה: 'עֲשׂוֹת', כְּמוֹ לְעֲשׂוֹת.

(יא) וְנִמְלַתֶם אֶת בְּשָׂרְךָ וְנִמְלַתֶם וְהָיָה לְאֹת בְּרִית דְּעָלְתֶכֶן וְהָיָה בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם:

כס"י וְנִמְלַתֶם • כְּמוֹ וּמְלַתֶם, וְהֵנּוּ"ן בּוֹ יִתְּרָה לִיסוּד הַנוֹפֵל בּוֹ לְפָרְקִים, כְּגוֹן נ' שֶׁל נוֹשֵׂף וְנ' שֶׁל נוֹשֵׂא, וְנִמְלַתֶם כְּמוֹ וְנִשְׁאֲתֶם, אֲבָל יִמּוֹל לְשׁוֹן יִפְעַל כְּמוֹ: יַעֲשֶׂה, יֵאָכֵל (ברש"י ישן אינו).

(יב) וּבֶן-שְׁמֹנֶת יָמִים יִמּוֹל לְכֶם כָּל-זָכָר לְדֹרֹתֵיכֶם יְלִיד בָּיִת וּמִקְנֵת-כֶּסֶף מִכָּל בֶּן-נָכָר אֲשֶׁר לֹא מִזֶּרְעָךְ הוּא:

כס"י יְלִיד בָּיִת • שֶׁיִּלְדוֹתָיו הִשְׁפָּחָה בְּבֵיתָ • וּמִקְנֵת-כֶּסֶף • שֶׁקָּנָאוּ מִשְׁנוּלָד.

(יג) הַמּוֹל יִמּוֹל יְלִיד בֵּיתְךָ וּמִקְנֵת כֶּסֶף וְהִיתָה בְּרִיתִי בִּבְשָׂרְכֶם לְבְרִית עוֹלָם:

כס"י הַמּוֹל יִמּוֹל יְלִיד בֵּיתְךָ • כָּאן כָּפַל עָלָיו וְלֹא אָמַר לְשִׁמּוּרָה יָמִים, לְלַמֶּדֶךָ שֶׁיֵּשׁ 'יְלִיד בֵּית' נְמוֹל לְאַחֵר (ס"א לֹאחַד) שְׁמֹנֶה יָמִים, כְּמוֹ שֶׁמְפָרֵשׁ בְּמִסְכָּת שְׁבֵת (דף קלח).

(יד) וְעַל זָכָר אֲשֶׁר לֹא-יִמּוֹל אֶת-בְּשָׂרְךָ עָרְלָתוֹ וְנִקְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מַעֲמִיָּה אֶת-בְּרִיתִי הַפָּר:

כ"י • לו ישמעאל יחיה • הלואי שיהיה ישמעאל. איני כדאי לקבל מתן שָׁכָר כְּזֶה. יחיה לפניך • יחיה ביראתך, כמו: "התהלך לפניי", פלח קדמי • אור החיים

שָׁנִים עֶשֶׂר נְשִׂאִים יוֹלִיד לְתָדָא לְתָדָא תְּרִין עֶשֶׂר וּנְתָתִיו לְגוֹי גָּדוֹל:

כ"י • שָׁנִים עֶשֶׂר נְשִׂאִים • כַּעֲנָנִים יָכְלוּ, כְּמוֹ: (משלי כה) "נְשִׂאִים וְרוּחַ" • אור החיים

(כא) וְאֶת־בְּרִיתִי אֲקִים אִתָּךְ יִצְחָק אֲשֶׁר תֵּלֵד לָךְ שָׂרָה לְמוֹעֵד הַזֶּה בַּשָּׁנָה הָאֲחֵרָה:

(כב) וַיְכַל לְדַבֵּר אֵתוֹ וַיַּעַל אֱלֹהִים מֵעַל אֲבְרָהָם:

כ"י • מֵעַל אֲבְרָהָם • לשון נקיה הוא כלפי שכינה, ולמדנו (ב"ר) שהצדיקים מרפבתו של מקום.

(כג) וַיִּקַּח אֲבְרָהָם אֶת־יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ וְאֶת כָּל־יְלָדָיו בֵּיתוֹ וְאֶת כָּל־מִקְנֵת כֶּסֶף כָּל־זָכָר בְּאַנְשֵׁי בֵּית אֲבְרָהָם וַיִּגְזֹר עָלֵיהֶם וַיַּעֲלֵם הַיּוֹם הַזֶּה כָּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵתוֹ אֱלֹהִים:

כ"י • בַּעֲצֵם הַיּוֹם • בו ביום שנצטוו, ביום ולא בלילה, לא נתראה לא מן הגוים ולא מן הלצנים, ושלל: יהיו אויביו ובני דורו אומרים: 'אלו ראינוהו לא הנחנוהו למול ולקיים מצותו של מקום'. וְיָמַל • לשון ויפעל • אור החיים

(יט) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֲבֹל שָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ יֵלֶד לָךְ בֶּן וְקִרְאָתָּ אֶת־שְׁמוֹ יִצְחָק וְהִקְמֵתִי אֶת־בְּרִיתִי אִתּוֹ לְבְרִית עוֹלָם לְזֶרְעוֹ אַחֲרָיו:

כ"י • אֲבֹל • לשון אמות דברים, וכן: (לקמן מב) "אֲבֹל אֲשָׁמִים אֲנִי", (מלכים ב ד) "אֲבֹל בֶּן אֵין לָהּ". וְקִרְאָתָּ אֶת־שְׁמוֹ יִצְחָק • על שם הצחוק, ויש אומרים על שם העשרה נסיונות, וצ' שנה של שרה, וחי' ימים שנמול וכן' שנה של אברהם. (ספרים אחרים: "ואת בריתי" למה נאמר? הרי כבר כתבי: "ואתה את בריתי תשמור אתה וזרעך וגו'?" אלא לפי שאומר: "והקמתי וגו'", יכול בני ישמעאל ובני קטורה בכלל הקיים תלמוד לומר: "והקמתי את בריתי אתו" ולא עם אחרים). "ואת בריתי אקים את יצחק" למה נאמר? אלא למד שהיה קדוש מבטן. דבר אחר: אמר רבי אבא: מקנא למד קל וחומר בן הגבירה מן האמה, פתיב: "הנה ברכתי אתו והפריתי אתו והרביתי אתו" זה ישמעאל, וקל וחומר "ואת בריתי אקים את יצחק" • את בריתי • ברית המילה תהא מסורה לזרעו של יצחק • אור החיים

(כ) וַיִּשְׁמַעְאֵל שְׁמַעְתִּיךָ הֵנָּה וַיַּעַל בְּרַכְתִּי אֹתוֹ וְהִפְרִיתִי אֹתוֹ וְהִרְבֵּיתִי אֹתוֹ בְּמֵאד מֵאד:

אור החיים על התורה - מהדורת בוס, אברמוביץ

על ישמעאל היתה שיהיה צדיק כמו לו ה' שיעזרו בתשובה באומרו הנה ברכתי אתו שיעזרו בתשובה שהברכה הוא שיהיה נכלל בברוך וברוך הוא מקור הקדשה. ואמר לשון עבר ברכתי וגו' הוא מה שרמז באומרו (ט"ו ט"ו) תקבר בשיבה טובה, וכן היה באומרו ז"ל (ב"ר פל"ח) שיעשה תשובה:

(כג) וַיִּקַּח אֲבְרָהָם וְגו'. להיות שישמעאל היה גדול בן י"ג שנה לזה הצורך לקחתו בדרים להתצוות לו. וגם לילידי ביתו ומקנת כספו כי היה בהם גדולים ולקחם בפיוס כי רצה שכלם יקבלו עליהם ברצונם מצות המלך: כאשר דבר וגו'. צריך לנו לדעת למה הצריך לומר כאשר דבר וגו' רואה אני כי כן עשה. ואולי שכן לומר שאותו מעשה שלקח אותם ברצוי הוא כאשר דבר אתו אלהים: עוד כנן לומר שלא נתעבב מעשות מצות ה' אלא תכף ומיד כאשר דבר פרוש סמוך, וזה להודיע וריותו ע"ה בעבודת הקדוש ברוך הוא:

לומר שאתה מסתפק בישמעאל, אבל שרה אשתך יולדת פרוש לצד שתלד שרה אינך רשאי לומר בשל הזיזת ודקדק לומר לך פרוש שיהיה לה בן ממך כתפלתה שכל בנים שיהיו לה יהיו ממך. עוד אפשר לומר כי ה' הקפיד על שאמר לו ישמעאל שבחר בישמעאל. ואפשר כי זה היה סבה שנתן לו יצחק מסטרא דנקבא, והוא אומר שרה יולדת, ונצטרך הרבה מצד זה בשעקד אותו על גבי המזבח כי על ידי העקדה נתנה לו הנפש היולדת ונולדה לו אז רבקה בת זוגו: ולישמעאל שמעמו וגו'. הכונה להיות שאברהם לא התפלל על ישמעאל אלא לצד שהוא לבדו זרעו מה שאין בן אחר שנתן לו ה' זרע משרה אז לא יבקש עוד על ישמעאל לזה אמר לו הקדוש ברוך הוא ולישמעאל שמעמך פרוש קבלתי דברך והוא על דרך אומנם ז"ל (מכות י"א). קללת חכם אפלו על תנאי מתקנת ומרבה מדה טובה ממדת וכו' ולפי מה שפרשתי שתפלת אברהם

ולזה אמר אברהם אינו מוליד כי לדת ישמעאל אינה לדה באומרו כי בירחק יקרא לך זרע, וכן תישוב למה בתשובת ה' אליו הזכיר שרה כי היא עקר לבת אברהם: (יח) ויאמר אברהם וגו' לו ישמעאל וגו'. כנן בתפלה זו שיהיה ישמעאל הולך בצדק לפני ה', וזה הוא יחיה לפניך שהצדיקים קרויים חיים. ואומרו לפניך על דרך אומרו ואם תדבק בה' וגו' והצריך לתפלה לפי שראו בו סימנים לא טובים ששל כל פנים לא תהיה רשעת הרשע נעלמת מעיני הצדיק ומה גם בנו, לזה התפלל עליו שיהיה צדיק, וגלה דעתו כי הוא זה מבקשו וקמו שפרשתי בפסוק (ט"ו ג') הן לי. והבטיחו ה' שיהיה זרעו כפוכים ושואל שתתקיים הבטחה זו בישמעאל:

(יט) ויאמר אלהים אבל שרה וגו'. צריך לדעת טעם אומרו אבל כי אין לה משמעות: ונראה שנתפנו לומר אליו אין הכי נמי אם הנתנה היא בשבילך לבד יש לך פה

שיעור יומי לשבת קודש ח' מרחשון ושנים מקרא ואחד תרגום - יז - פרשת לך לך נא

(כד) וְאַבְרָהָם בֶּן־תְּשֻׁעִים כְּדֹאֲבָרָהֶם בֵּר תְּשֻׁעִין וְתִשָּׁע שָׁנָה בְּהַמְלוֹךְ בֶּשֶׁר עֶרְלָתוֹ: (כז) בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה נִמּוֹל כּוּ בְּכָרְךָ יוֹמָא הָדִין אֲתָגְזֹר אַבְרָהָם (נ"י גזר) אַבְרָהָם וַיִּשְׁמָעֵאל בְּנוֹ: וַיִּשְׁמָעֵאל בְּרָה: עֶרְלָתוֹ:

נכ"י • בהמולו, בהפעלו, כמו: (לעיל ב) "בהבראם". • בהמולו • (נטל אברהם ספין ואחיו בערלתו ורצה לחתוף, והיה מתנא, שהיה זקן. מה עשה הקדוש ברוך הוא? שלח ידו ואחז עמו, שגאמר: "וכרות עמו הברית", 'לו' לא נאמר, אלא "עמו", בראשית רבה רש"י יטו).

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לה עמ' 59)

בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה נִמּוֹל אַבְרָהָם (יז, כו)

בְּיֹם הַכְּפוּרִים נִמּוֹל אַבְרָהָם (פרקי דרבי אליעזר פכ"ט)

וְקָשָׁה, הָרִי מִלֵּה שְׁלֹא בִּזְמַנָּה אֵינָה דוֹחָה לֹא שׁוֹכֶת וְלֹא יוֹם טוֹב, וְאַבְרָהָם אָבִינוּ קָיָם כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה עַד שְׁלֹא נִתְּנָה. וְגַשׁ לומר, דַּמְכִּינן שְׁנַצְטָנָה עַל הַמִּילָה, וְכוּ בְיֹם שְׁצִינָהּ מִל (תורה אלא - ראש השנה יא, א), הָרִי זֶה מִלֵּה בִּזְמַנָּה.

(כו) וְכָל־אֲנָשֵׁי בֵּיתוֹ יָלִיד בָּיִת כּוּ וְכָל אֲנָשֵׁי בֵּיתָה יְלִידֵי בֵּיתָא וְזָבִינֵי כִסְפָא מִן בֵּר עֲמִינִין אֲתָגְזֹרֵי (נ"י גזרו) עֲמָה: פ פ פ

פפפ קכ"ו פסוקים נמל"ו סימן מכנדב"י סימן. חסלת פרשת לך לך

(כח) וַיִּשְׁמָעֵאל בְּנוֹ בֶּן־שָׁלֹשׁ כֹּה וַיִּשְׁמָעֵאל בְּרָה בֵּר תִּלְתַּת עֶשְׂרֵי שָׁנִין כְּדֹאֲבָרָהֶם בֶּשֶׁר עֶרְלָתוֹ: (כח) וְאַבְרָהָם בֶּן־תְּשֻׁעִים כְּדֹאֲבָרָהֶם בֵּר תְּשֻׁעִין וְתִשָּׁע שָׁנָה בְּהַמְלוֹךְ אֶת בֶּשֶׁר עֶרְלָתוֹ:

נכ"י • בהמולו את בשר ערלתו • באברהם לא נאמר: "את", לפי שלא היה חסר אלא חתוף בשר, שפבר נתמעה על ידי תשמיש, אבל ישמעאל שהיה ילד הזקק לחתוף ערלה ולפרע המילה, לך נאמר בו "את" (בראשית רבה).

הפטרה לפרשת לך לך נדפס בעמ' קמח

אור החיים על התורה - מהדורת בלום. אברמוביץ

עוד יבנו לומר על דרך אומנם ז"ל (ע"ז כ"ז). המול? מול שצריך המל שיהיה הוא עצמו נמול. וזה הוא שאמר באשר דבר אתו פרוש שקדם הוא ומל עצמו תחלה ואחר כך מל האחרים. וכפי זה לא קשה למה לא

הזכיר הכתוב מלת אברהם כי מב' טעמים יש לו להקדים עצמו, בין מצד הדיעות קשט עצמו וכו', בין מצד כדי שימול אותם כהלכה אשר צוהו ה' המול? מול, ומה שאמר הכתוב אחר כך ואברהם בן צ"ט שנה וגו'

חסלת פרשת לך לך

אגרות קודש

ב"ה, א' מ"ח, תשט"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ז תשרי, בו כותב אשר נמצא במלחמה פנימית עצמית וכו'.

הנה נכון יהי' לבו בטוח בבורא העולמים אשר הוא היוצר יחד לבם ולפניו נגלו כל תעלומות אשר הנצחון במלחמה זו מובטח הוא ואין זה אלא שאלת הזמן, כי באם יעשה בזה ככל יכולתו ינחל נצחון מידי, ובאם לא יתמשך ח"ו, אבל כבר הובטח כל אחד ואחת מעמנו אשר בל ידח ממנו נדח, כי הרי בכולם מתפאר הבורא שהם מעשי ידיו להתפאר, אלא שניתנה בחירה חפשית לכל אחד ואחת בכדי שינסה כחותיו ויגלה נקודה הפנימית אשר בו בכחות עצמו, ועצם ההכרה וההתבוננות אשר הנצחון בטוח הוא, מוסיפה כח ועוז בהנהלת מלחמה זו ובגמרה בהקדם, ותודה אם יבשר טובות בהאמור לעיל לקרוב.

ברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

נ.ב. מוסיג"פ העתק מכתבי כללי שבודאי יענין אותו והוא גם שייך לתוכן הדברים האמורים.

שיעורי תהלים לשבוע פרשת לך לך

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מניין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החודש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו עניין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - ב' מרחשון מפרק י עד סוף פרק יז	יום רביעי - ה' מרחשון מפרק כט עד סוף פרק לד
יום שני - ג' מרחשון מפרק יח עד סוף פרק כב	יום חמישי - ו' מרחשון מפרק לה עד סוף פרק לח
יום שלישי - ד' מרחשון מפרק כג עד סוף פרק כח	יום שישי - ז' מרחשון מפרק לט עד סוף פרק מג
שבת קודש - ח' מרחשון מפרק מד עד סוף פרק מח	

יום ראשון ב' מרחשון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 280, ואחר הדברים והאמת... עד עמ' קמא, וכה"ג טובא.

45 - בתוך הקליפות, אשר היא בבחינת גלות בתוך הקליפות הך
46 כלל להחיותם, - באופן כללי הארה זו היא בגלות בתוך
47 הקליפות, כדי להחיות, ועתה הפעם ניצוץ הארתה מתלבש
48 בבחינת גלות הך פרט בדבור נכרי זה, המדבר דברים
49 המבלבלים עבודת ה',
50 היא פונת התפלה, -

51 שברצון הגוי להפריע
52 לתפלה זו, וכמו שנתבאר
53 לעיל, כי "זה לעצמה זה
54 וכו'", - עשה אלקים,
55 ודבור העליון מתלבש
56 בדבור התחתון וכו', -
57 כלומר בחינת הדיבור
58 שלמעלה מתלבשת בדרגה
59 תחתונה בדיבור, ועל ידי
60 השתלשלות היא יורדת עד
61 להחיות את הקליפות, וזהו
62 ממש "אשר שלט האדם
63 באדם לרע לו" - כלומר,
64 במקרה זה, שהגוי יש בו,
65 בבחינת גלות, ניצוץ של
66 קדושה, מנצל את הניצוץ
67 להפריע ליהודי בתפלתו,
68 הרי זה ממש כפי שקליפה
69 שולטת בקדושה, וזאת כדי
70 להוסיף חיות בקדושה,
71 להתפלל ביתר כוונה. הרי
72 בשעה שאדם יתבונן
73 בירידה הגדולה והנפלאה
74 של השכינה בגלות, שהיא
75 במיוחד בענין זה עצמו של
76 הגוי המפריע לו בתפלתו -
77 יעורר דבר זה עצמו את

78 האדם להתפלל ביתר כוונה, שתהיה כבר גאולת השכינה ובלשון
79 רבנו הזקן: דהינו ששל ידי זה - על ידי ההתבוננות בכל האמור,
80 מתעורר האדם להתפלל יותר בכונה מעמקא דלבא, - מעומק
81 הלב, עד שלא ישמע דבוריו. - של הגוי. מכל האמור מוסברים
82 דברי הבעל שם טוב ב"צוואת הריב"ש", שהגוי המדבר בשעת
83 תפלתו של יהודי ומפריע לו בכך, הרי השכינה היא בהתלבשות בזה
84 - שכן, לכל דבר בעולם יש ניצוץ של קדושה, והוא במצב של גלות
85 בתוך הגוי, ויתירה מזו - יש בכך מכון חיובי, להביא את היהודי
86 להתבוננות בגלות השכינה ולתפילה ביתר כוונה. ומה שכתב
87 המלקט - של "צוואת הריב"ש", "שרתה" - שהשכינה "שרתה"
88 בגוי, לא ידע לבנו הלשון בדקדוק, כי הפעל-שם-מוזכר ו'ל היה

1 ואחר הדברים והאמת האלה הגלויים וידועים לכל, נחזור
2 לענין ראשון, - אודותו מדובר באגרת זו, בענין הפעם שהוא
3 פעם עבודה זרה, והינו במלי דעלמא, - בעניני העולם,
4 כי "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים"³⁹, - ומכיוון
5 שהכל בידי הקדוש ברוך
6 הוא, הרי שאין מה לבעוס,

7 מה שאין כן בעניני יראת
8 שמים יש מקום לענין
9 הבעס, ולכן במלי
10 דשמיא לאפרושי
11 מאסורא⁴⁰ - כשמדובר
12 בענינים של יהדות ויראת
13 שמים, להפריש יהודי
14 מלעשות איסור, לא שייך
15 האי טעמא דאמרי, -
16 לא שייך הטעם שנאמר
17 לעיל, בעניני העולם, שהם
18 בידיו של הקדוש ברוך
19 הוא, אשר לכן אין מה
20 לבעוס על מי שגרם לו את
21 הנזק וכדומה, וכמו
22 שכתוב⁴¹: "ויקצף משה",
23 והינו משום - מפני, כי
24 ה' הקרה לפנינו מצוה
25 זו, לאפרושי מאסורא, -
26 לפרוש מאיסור, כדי
27 לזכות: - ההיפך ממש
28 מכפי שהדבר לגבי נזק
29 בעניני העולם, כפי
30 המוסבר לעיל.
31 אך זהו - כל זה מדובר,
32 בשיש בידו למחות -
33 ולהניא את חברו בקצפו
34 ובעסו על חברו; - אז מותר לו לבעוס בענינים של יהדות ויראת
35 שמים, כפי שהיה הדבר במשה רבנו, אבל בשאין בידו למחות,
36 כגון - כמו למשל, נכרי - גוי, המדבר ומבלבל בתפלתו, אם
37 כן - מתעוררת השאלה, מה זאת עשה ה' לו, - שגוי יפריע לו
38 בתפלתו, אין זאת כי אם כדי שיתגבר ויתאמץ יותר בתפלתו,
39 בעמק הלב ובכונה גדולה כל כך, עד שלא ישמע דבורי
40 הנכרי. - שכן, הוא יהיה כל כך שקוע בתפלתו, שאין הוא שומע
41 כלל את הנעשה סביבו. אך שלמדרגה זו צריך התעוררות רבה
42 ועצומה. ועצמה היעוצה להתעוררות זו, היא מ - ההתבוננות
43 בענין זה עצמו, בשישים אל לבו ויתבונן ענין ירידת
44 השכינה בכיבול, "ויתר פלאים"⁴², להתלבש ניצוץ מהארתה

- 1 אומר דברי תורה בלשון אידיש ולא בלשון הקדש, - במילא
2 מביא התורות בלשון הקדש כתב רק את התוכן ולא את לשונו של
3 הבעל שם טוב, והוא טעה בביטוי הנכון של תיאור האופן איך
4 השכינה בגלות בתוך הגוי,
5 ורצה לומר "נתלבשה", -
6 לא "שרתה" שמשמעותה 1
7 ענין של גילוי שכינה, כי אם 2
8 "נתלבשה", והינו בבחינת 3
9 גלות. - ולא גילוי, וזהו - 4
10 מה שכתוב שם: "ובפרט" 5
11 אם הוא נכרי כו", - 6
12 שלפי הפירוש שהכוונה היא
13 להשראת השכינה, מדוע שתהיה השראת השכינה בגוי המדבר
14 ומפריע ליהודי בתפלתו, יותר מאשר ביהודי? - אלא שאז - בגוי,
- היא - השכינה, בחינת גלות ביומא. ואין לתמה אם ניצוץ מן
הארת שכינה נקרא - ב"צוואת הריב"ש, בשם "שכינה", דהא
אשכחן - שהרי מוצאים אנו, שאפילו מלאך נקרא - לא ניצוץ
של השכינה, נקרא בשם ה'
בפרשת וירא - בפסוק:
"ויאמר אד' אל נא תעבור
מעל עבדך", לפרוש
הרמב"ן, - שאברהם אמר
כך לאחד המלאכים שבאו
אליו, ובמו שכתוב:
"ותקרא - הגר, שם ה'
הדבר אליה וכו'", - שם
כתוב במפורש, בפסוקים שלפני זה, שמדובר אודות מלאך. ובהא'
נזכר מוצא. - ובדומה לכך בהרבה מקומות.

יום שני ג' מרחשון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קמא, וכמדומה לי שתפסתם... עד עמ' קמב, אמרי פי.

- 29 ובמדומה לי, - כותב רבנו הזקן, שתפסתם - וקושייתם על
30 "צוואת הריב"ש", אינה מצד דקדוק הלשון, - "שרתה", אלא
31 מעקר ענין התלבשות השכינה בקליפות, שאין להם אמונה
32 במה שכתב הארי"ל ז"ל בספר הגלגולים⁴⁵, - אודות התלבשות
33 השכינה גם בקליפות. אי
34 אפשר לומר שמה שאין הם
35 סוברים מהתלבשות 7
36 השכינה בגוי תואם למה 8
37 שהאריז"ל כותב אודות 9
38 התלבשות השכינה 10
39 בקליפות, מפני שהאריז"ל 11
40 דן בקליפות "רוחניות", 12
41 ואילו כאן מדובר אודות גוי 13
42 גשמי בעולם הזה - שאם 14
43 ירצו לחלק בין קליפות 15
44 הרוחניים לעובדי גלגולים 16
45 הנשמיים - חלוקה זו אין 17
46 לה בסיס, שהרי אין לה 18
47 נשמי בעצם האריז"ל, ואם 19
48 על פי כן - כתוב 20
49 ב"קבלה", מתלבשת בו 21
50 מלכות דמלכות ד - 22
51 עולם עשיה ובתוכה 23
52 מלכות דיצירה כו', -
53 "מלכות דביאד" ו"מלכות דאצילות", ובנוסף לעיל. ואם - קשה
54 להם לומר שהשכינה מתלבשת בגוי, משום שמא נפשות
55 הנכרים, הרי נפשותיהם מזווג זרין - ז"א ומלכות, דקליפות
56 הרוחניים, כמו שכתוב בכתבי האריז"ל ז"ל, נמצא - הרי,
- שקרויחניים - הקליפות הרוחניות, הן מקור טמאתם. - ובאשר
לקליפות הרוחניות הרי סוברים הם שיכולה להיות בון התלבשות
השכינה - מדוע, איפוא, אי אפשר שיהיה כך בנפשות אומות
העולם? אך באמת צריך ביאור רחב, איך הוא התלבשות זו,
- שהשכינה מתלבשת
בקליפות, גם בקליפות
הרוחניות וגם באומות
העולם למטה, אבל לא
עלינו - על מגלי תורת
החסידות, הבעל שם טוב,
המגיד ורבנו הזקן, תלונתם
- וטענותיהם, כי אם על
כתבי האריז"ל ז"ל. - שם
כתוב ענין התלבשות
השכינה בקליפות. ואל
יחשדני שומע, שאני
בעיני שהבנתי דברי
האריז"ל ז"ל להפשיט
מנשמייתו; כי לא באתי
רק לפרש דברי הבעל-
שם-טוב ז"ל ותלמידיו
על פי קבלת האריז"ל ז"ל.
בשגם - וגם יתירה מזו,
שהאמת היא שענין זה -
שהקדוש ברוך הוא נמצא בכל מקום ובכל מדריגה, גם בדרגות
הנמוכות ביותר, אינו מחכמת הקבלה ומ"הנסתרת לה'
אלקינו⁴⁶, כי אם מ"הנגלת לנו ולבנינו", להאמין אמונה
שלמה במקרא מלא שדבר הכתוב הלא את השמים ואת

- 1 הָאֶרֶץ אֲנִי מְלֵא, נָאִם ה', שְׁאִין מִקְרָא יוֹצֵא מִיָּדִי פְּשׁוּטוֹ. —
 2 שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְלֵא וּנְמַצָּא גַם בְּשִׁמְיָם וּגַם בָּאָרֶץ, גַּם בְּעִנְיָנִים
 3 הָרוּחָנִיִּים וּגַם בְּעִנְיָנֵי הַגִּשְׁמִיִּים, וְנָאִם הוּא אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה — מְקוּבֶּלֶת
 4 בְּסִתָּם כְּלָלוֹת יִשְׂרָאֵל,
 5 וּמְסוּרָה בְּיָדָם מֵאַבּוֹתֵיהֶם
 6 הַקְדוּשִׁים שֶׁהִלְכוּ 1
 7 בְּתַמִּימוֹת — בְּאֵמוּנָה 2
 8 תַּמִּימָה, עִם ה', כָּלִי לַחֲקֵךְ 3
 9 בְּשֶׁכֶל אֲנוּשֵׁי — לַהֲבִין עֵינֵי 4
 10 הָאֱלֻקוֹת אֲשֶׁר הוּא לְמַעַלָּה 5
 11 מִהַשְׁכָּל עַד אֵין קוֹץ, לִידֵעָה 6
 12 — בִּשְׁכָל, אֵיךְ הוּא "מְלֵא" 7
 13 כָּל הָאֶרֶץ. רַק שְׁחָדָשִׁים 8
 14 מְקֻרָב פְּאוֹ לַחֲקֵךְ — בִּשְׁכָל, 9
 15 בְּחִקְיָה זוֹ, — אֵיךְ אֱלֻקוֹת 10
 16 מְלֵא אֶת כָּל הָעוֹלָם, וְאִי 11
 17 אֲפֹשֶׁר לְקַרֵּב לָהֶם אֵל 12
 18 הַשְׁכָּל אֵלָּא דְּקָא עַל פִּי 13
 19 הַקְדָּמוֹת לְקוֹחוֹת מִכְתָּבִי 14
 20 הָאֶרֶץ וְלֵא, מִפְּשָׁטוֹת 15
 21 מְגִשְׁמִיּוֹת, וּבְפִי שְׁשִׁמְעָתִי 16
 22 מִדְּבָרֵי נִשְׁמָתָם עֲדוֹ. — 17
 23 מִהֲבֵעַל שֵׁם טוֹב, מִהֲרַב 18
 24 הַמְּגִיד וּתְלִמִּידֵיהֶם, אֵךְ אִי 19
 25 אֲפֹשֶׁר לְבָאֵר זֶה הֵיטֵב
 26 בְּמִכְתָּבִי, כִּי אִם מִפֶּה לְאֹזֶן שׁוֹמְעָת, לִיחִידִי סָגְלָה וְלִשְׁרִידִים אֲשֶׁר
 27 ה' קוֹרְאֵם, בְּרִכְתֵּיבִי: — כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב⁴⁹: "וּמִבְּקָשֵׁי הוֹי יִבְיִנוּ כָל",
 28 וּמִכְלָל הֵן אֶתְהָ שׁוֹמֵעַ כו'⁵⁰. — לֹא, שְׁאֵלָה שְׁאִינֶם דּוֹרְשִׁים אֶת ה'
 29 אִינֶם יְכוּלִים לַהֲבִין, שֶׁכֵּן לַהֲבִין עֲנִינִים אֵלָּה יְכוּלִים רַק אֵלָּה שְׁדוֹרְשִׁים
 30 אֶת ה', לַהֲבִין אֱלֻקוֹת שֶׁנִּתְגַּלְתָּה בְּפִנְיָמִיּוֹת הַתּוֹרָה בְּכָלֵל וּבֵאֵה
 31 בַּהֲשָׁגָה בְּאֹפֶן שֶׁל
 32 "יִתְפָּרְסוֹן"⁵¹ בְּתוֹרַת
 33 הַחֲסִידוֹת.
 34 הֵנָּה, אֶתְהָ רְאִיתֶם —
 35 כּוֹתֵב רַבְּנוּ הֲזֹקֵן לְמַנְגִּיד
 36 תּוֹרַת הַחֲסִידוֹת, פְּרוּשׁ
 37 מֵאֲמַר אֶחָד מִסְּפָרִים
 38 הַיְדוּעִים, — שֶׁל תּוֹרַת
 39 הַחֲסִידוֹת, לְדוֹגְמָא וְלֵאזוֹת,
 40 כִּי נָאִם כָּל הַמֵּאֲמָרִים
 41 הַתְּמוּהִים — וּשְׁמַקְשִׁים
 42 עֲלֵיהֶם קוּשִׁיּוֹת, יֵשׁ לָהֶם
 43 פְּרוּשׁ וּבִיאוֹר הֵיטֵב לְיִדְעֵי
 44 הֵן. — חֲכָמָה נִסְתָּרָה (תּוֹרַת
 45 הַקְּבִלָּה). אֵךְ לֹא יִקְוּ
 46 מַעַלְתָּם — פּוֹנֵה רַבְּנוּ הֲזֹקֵן
 47 אֲלֵיהֶם בְּכָבוֹד, אֵלֵי לְבָאֵר
 48 לָהֶם חֲכָל בְּמִכְתָּבִי, כִּי
 49 הוּא מְלַאכְתָּה כְּבִידָה
 50 וּמְרָבָה, וְאִי אֲפֹשֶׁר בְּשׁוּם
 51 אֲפֵן, רַק אִם תִּרְצוּ שְׁלַחוּ
 52 מִכָּס אֶחָד וּמִיָּחַד
 53 שְׁבַעֲדָה, וְפֶה אֶל פֶּה אֲדַבֵּר בּוֹ אִם יִרְצָה ה', וְה' יִהְיֶה עִם
 54 פִּי בְּהִטִּיפִי, וְיִהְיֶה לְרִצּוֹן אֲמָרִי פִּי:
 55 הָרַבִּי מִצִּיֵּן, שְׁלֵמִירוֹת שְׁאֵגוֹרַת הַקְדוֹשׁ (מֵאֵגֶרַת הַקְדוּשָׁה) כְּתֵב רַבְּנוּ הֲזֹקֵן
 56 בּוֹמְנִים שׁוֹנִים, וְאַחֲרֵי הַסְתַּלְקוֹתוֹ, קִיבְצוּ וּסִידְרוּ אוֹתוֹן בְּנֵי ב"אֵגֶרַת הַקְדוּשָׁה
 57 (כְּפִי הַמּוּבָא בַּהֲקִדְמָה). וְהֵם סִידְרוּ אֶת הָאֵגֶרַת שֶׁלָּא לְפִי סֵדֵר כְּתִיבְתָּן (שֶׁכֵּן,
 58 אֵגֶרַת הַקְדוּשָׁה סִימָן כ' נִכְתְּבָה לְפָנֵי הַהִסְתַּלְקוֹת, בִּשְׁנַת תַּקַּע"ג, וּסִימָן ז"ךְ נִכְתְּבָה
 59 אַחֲרֵי הַסְתַּלְקוֹת רַבִּי מַעֲנַדְעֵל
 60 מִהוֹרֹדּוֹק, בִּשְׁנַת תַּקַּמ"ט בְּעָרֶךְ)
 61 — בְּכָל זֹאת, כִּשְׁיִכּוּלִים לְמַצּוֹא
 62 שִׁיבּוֹת בֵּין אֵגֶרַת אַחַת
 63 לְקוֹדְמָתָהּ, יְכוּלִים הָרִי לּוֹמֵר בְּדֶרֶךְ אֲפֹשֶׁר, שֶׁגַם בְּאֵגֶרַת הַקְדוּשָׁה סִימָן
 64 בְּסֵדֵר כְּפִי שֶׁנִּדְפְּסוּ. יְכוּלִים הָרִי לּוֹמֵר בְּדֶרֶךְ אֲפֹשֶׁר, שֶׁגַם בְּאֵגֶרַת הַקְדוּשָׁה סִימָן
 65 כ"ו נִרְאִית שִׁיבּוֹת לְסִימָן כ"ה:
 66 כו'. לֹאֲחַר שֶׁבְּאֵגֶרַת הַקְדוּמָת — סִימָן כ"ה — הוֹסִיב עֵינֵי הַתְּלַבְּשׁוֹת הַשְּׁכִינָה
 67 בְּגֻלוֹת בְּתוֹךְ הַקְּלִיפּוֹת, בָּאֵה הָאֵגֶרַת בְּסִימָן כ"ו לְהַסְבִּיר, אֵיךְ שֶׁמִּצַּד הַתְּלַבְּשׁוֹת
 68 הַשְּׁכִינָה בְּגֻלוֹת יֵשׁ גַּם בְּתוֹרַת הָעֵלֶם וְהַסְתֵּר, מִהַ שֶׁ"קְלִיפָה" מִסְתִּירָה עַל אוֹר
 69 הַתּוֹרָה, וְעִבּוּדוֹתָהּ שֶׁל יְהוּדִי הוּא, שֶׁעַל יְדֵי יִגְיעָתוֹ בְּתוֹרָה יִסִּיר אֶת הָהֵעֵלֶם
 70 וְהַהִסְתֵּר. יֵשׁ בְּכָךְ מִשּׁוֹם הוֹסֵפָה לְמַה שֶׁבְּתוֹרָה יִשְׁנָה הָעִבּוּדָה שֶׁל יְהוּדִי לְבַר

יום שלישי ד' מרחשון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קמב, כו בר"מ פ' נשא... עד עמ' קמג, הלכה בלבר.

- 71 אֶת הַטּוֹב מִהֲרַע וּלְהַפְרִיד אֶת הַטּוֹב מִן הָרַע, הֵהִיתָר מִן הָאִיסוּר, הַכֹּסֶר מִהַפְסוּל
 72 וְכו', כְּלוּמֵר, שֶׁגַם בְּתוֹרָה יִשְׁנָה הַהִתְלַבְּשׁוֹת מִהַ שְׁתוֹרָה מְלוּבֶשֶׁת בְּטוֹב וְרַע, וְעַל
 73 הַיְהוּדִי הַלּוּמֵד תּוֹרָה לְהַפְרִיד וּלְבַר אֶת הַטּוֹב מִהֲרַע וּלְהַעֲלוֹת אֶת הַטּוֹב.
 74 בְּכָךְ יִתְחַל (בְּתוֹחִילַת הָאֵגֶרַת) לְהַסְבִּיר עֵינֵי הַמּוּבָא ב"רַעִיא מִהִימָנָא" מִהוֹרֹדּוֹר
 75 פֶּרֶשֶׁת נִשָּׂא, מִמֶּנּוּ עֲלוּלָה
 76 לְהַתְקַבֵּל טַעוֹת, שֶׁחֵלֶק הַנִּגְלָה
 77 שֶׁבְּתוֹרָה הוּא "עֵץ הָדַעַת טוֹב
 78 וְרַע", וְחֵלֶק פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה
 79 שֶׁנִּתְגַּלְתָּה בְּעֵינֵי לְעִתִּיד לְבֹאֵר (כְּשֶׁהִמְשִׁיחַ יְבוּא) — הוּא "עֵץ הַחַיִּים"; רַבְּנוּ הֲזֹקֵן
 80 יִסְבִּיר שֶׁקִּבְעָה זֶה אֵינֶנָּה נִכּוֹנָה, שֶׁכֵּן, כָּל הַתּוֹרָה נִקְרָאת "עֵץ חַיִּים", אֵלָּא כּוֹוֹנָה
 81 ה"רַעִיא מִהִימָנָא" הוּא — שֶׁנִּגְלָה דְּתוֹרָה בָּאֵה בְּהַתְלַבְּשׁוֹת בְּטוֹב וְרַע, מְדוּבָר בָּהּ
 82 אִוּדוֹת אִיסוּר וְהִיתָר, כֹּסֶר וּפְסוּל וְכו', וְהוּדִי בְּלִימּוּדוֹ תּוֹרָה מִפְּרִיד אֶת הַטּוֹב
 83 מִהֲרַע וּמִבְּרָר אֶת הַטּוֹב מִן הָרַע.
 84 בְּרַעִיא מִהִימָנָא פְּרִשְׁתָּה נִשָּׂא: — אוֹמֵר עַל הַפְּסוּקִי: "וְהַמִּשְׁכָּלִים יִהְיוּ בְּתוֹךְ הָרִקְיעַ" — "בְּהָאֵי תְּפִירָא דִּילָךְ
 85 דְּאִיהוּ סִפְרָה הִזְהָרָה, — בְּחִיבּוּרָךְ זֶה — שֶׁל הָרַשְׁב"י שְׁהוּא סִפְרָה
 55 הָרַבִּי מִצִּיֵּן, שְׁלֵמִירוֹת שְׁאֵגוֹרַת הַקְדוֹשׁ (מֵאֵגֶרַת הַקְדוּשָׁה) כְּתֵב רַבְּנוּ הֲזֹקֵן
 56 בּוֹמְנִים שׁוֹנִים, וְאַחֲרֵי הַסְתַּלְקוֹתוֹ, קִיבְצוּ וּסִידְרוּ אוֹתוֹן בְּנֵי ב"אֵגֶרַת הַקְדוּשָׁה
 57 (כְּפִי הַמּוּבָא בַּהֲקִדְמָה). וְהֵם סִידְרוּ אֶת הָאֵגֶרַת שֶׁלָּא לְפִי סֵדֵר כְּתִיבְתָּן (שֶׁכֵּן,
 58 אֵגֶרַת הַקְדוּשָׁה סִימָן כ' נִכְתְּבָה לְפָנֵי הַהִסְתַּלְקוֹת, בִּשְׁנַת תַּקַּע"ג, וּסִימָן ז"ךְ נִכְתְּבָה
 59 אַחֲרֵי הַסְתַּלְקוֹת רַבִּי מַעֲנַדְעֵל
 60 מִהוֹרֹדּוֹק, בִּשְׁנַת תַּקַּמ"ט בְּעָרֶךְ)
 61 — בְּכָל זֹאת, כִּשְׁיִכּוּלִים לְמַצּוֹא
 62 שִׁיבּוֹת בֵּין אֵגֶרַת אַחַת
 63 לְקוֹדְמָתָהּ, יְכוּלִים הָרִי לּוֹמֵר בְּדֶרֶךְ אֲפֹשֶׁר, שֶׁגַם בְּאֵגֶרַת הַקְדוּשָׁה סִימָן
 64 בְּסֵדֵר כְּפִי שֶׁנִּדְפְּסוּ. יְכוּלִים הָרִי לּוֹמֵר בְּדֶרֶךְ אֲפֹשֶׁר, שֶׁגַם בְּאֵגֶרַת הַקְדוּשָׁה סִימָן
 65 כ"ו נִרְאִית שִׁיבּוֹת לְסִימָן כ"ה:
 66 כו'. לֹאֲחַר שֶׁבְּאֵגֶרַת הַקְדוּמָת — סִימָן כ"ה — הוֹסִיב עֵינֵי הַתְּלַבְּשׁוֹת הַשְּׁכִינָה
 67 בְּגֻלוֹת בְּתוֹךְ הַקְּלִיפּוֹת, בָּאֵה הָאֵגֶרַת בְּסִימָן כ"ו לְהַסְבִּיר, אֵיךְ שֶׁמִּצַּד הַתְּלַבְּשׁוֹת
 68 הַשְּׁכִינָה בְּגֻלוֹת יֵשׁ גַּם בְּתוֹרַת הָעֵלֶם וְהַסְתֵּר, מִהַ שֶׁ"קְלִיפָה" מִסְתִּירָה עַל אוֹר
 69 הַתּוֹרָה, וְעִבּוּדוֹתָהּ שֶׁל יְהוּדִי הוּא, שֶׁעַל יְדֵי יִגְיעָתוֹ בְּתוֹרָה יִסִּיר אֶת הָהֵעֵלֶם
 70 וְהַהִסְתֵּר. יֵשׁ בְּכָךְ מִשּׁוֹם הוֹסֵפָה לְמַה שֶׁבְּתוֹרָה יִשְׁנָה הָעִבּוּדָה שֶׁל יְהוּדִי לְבַר

1 הוזהר, מן זהרא דאמא עלאה תשובה, — מן הוזהר (והאור)
2 של אימא עילאה" (בינה ד"אצילות", שבה היא מדריגת ה)תשובה
3 — תשובה עליונה, שבדרגת "בינה", כמובא ב"אגרת התשובה" סוף
4 פרק ט' מזהזר והתיקונים, באלין — באלה, הלומדים חיבור זה,

5 לא צריך נסיון, — לפני
6 זה כתוב שם ב"רעיא
7 מהדימנא: "כגוונא דא
8 יתעביד לנסאה לון
9 לישראל בפורקנא
10 בתריתא" — שינסו את בני
11 ישראל בגאולה האחרונה,
12 כמו שכתוב: "יתבררו
13 ויתלבנו ויצרפו רבים",
14 שאלה שהם "מסטרא
15 דטוב" (מצד הטוב) יעמדו
16 בנסיון זה, והאחרים שהם
17 "מסטרא דרע" (מצד הרע)
18 יהיה בהם "והרשיעו
19 רשעים", ועל כך הוא אומר
20 כאן, שה"משכילים",
21 שעליהם אמר לפני זה על
22 הפסוק "והמשכילים יבינו",
23 שאלה הם שעוסקים
24 ב"אילנא דחיי" (בעץ
25 החיים) ש"מסטרא דבינה"
26 (שמצד הבינה), הכוונה
27 לפנימיות התורה, אלה
28 אינם זקוקים לנסיון. וכן
29 — ומפני, דעתידין ישראל
30 למטעם מאילנא דחיי, —
31 לטעום מ"עץ החיים",
32 דאיהו האי ספר הוזהר —
33 שהוא ספר הוזהר הזה,

34 יפקון ביה מן גלותא — יצאו אתו מן הגלות ברחמים, ויתקנים
35 בהון: — ויתקיים בהם הפסוק: "ה' בדר יתחנן, ואין עמו אל
36 נכר", — הם לא יהיו זקוקים בגאולתם לאומות העולם,
37 שהמלאכים והשרים שלהם נקראים "אל נכר", אלא הקדוש ברוך
38 הוא בעצמו יוציא אותם מן הגלות ויוליכם לגאולה; ואילנא
39 דטוב ורע — עץ הדעת טוב ורע, דאיהו — שהוא, אסור וזהר
40 טמאה וטהרה — לא ישלטו על ישראל יתיר, — יותר, דהא
41 פרנסה דלהון לא להוי אלא מסטרא דאילנא דחיי, — שהי
42 פרנסתם תהיה מהצד של "עץ החיים" בלבד, דלית תמן לא
43 קשיא מסטרא דרע — שאין שם לא קושיא הבאה מסטרא דרע
44 — מצד הרע, — ולא מחלקת — הבאה, מרות הטמאה, דכתיב:
45 — כמו שכתוב: "ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ", דלא
46 יתפרנסון — שלא יתפרנסו תלמידי חכמים מעמי הארץ, אלא
47 מסטרא — מצד דטוב דאכלין — שאוכלים דברים שהם טהרה

אגרת הקדש

ספר הוזהר מן זהרא דאימא עילאה תשובה באילין
לא צריך נסיון ובגין דעתידין ישראל למטעם מאילנא
דחיי דאיהו האי ספר הוזהר יפקון ביה מן גלותא
ברחמים ויתקיים בהון ה' בדר יתחנן ואין עמו אל
נכר ואילנא דטוב ורע דאיהו איסור והיתר טומאה
וטהרה לא ישלטו על ישראל יתיר דהא פרנסה
דלהון לא להוי אלא מסטרא דאילנא דחיי דלית תמן
לא קשיא מסטרא דרע ולא מחלוקת מרוח הטומאה
דכתיב ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ דלא
יתפרנסון ת"ח מע"ה אלא מסטרא דטוב דאכלין
טהרה כשר היתר ולא מערב רב דאכלין טומאה
פסול אסור כו' ובזמנא דאילנא דטוב ורע שלטא
כו' אינון חכמים דרמיון לשבתות ויו"ט לית להון אלא
מה דיהבין להון אינון חולין כגוונא דיום השבת דלית
ליה אלא מה דמתקנין ליה ביומא דחול ובזמנא
דשלטא אילנא דחיי אתכפייא אילנא דטוב ורע ולא
יהא לעמי הארץ אלא מה דיהבין להון ת"ח ואתכפייין
תחתיהו כאלו לא הוו בעלמא והכי איסור והיתר
טומאה וטהרה לא אתעבר מע"ה דמסמריהו לית
בין גלותא לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד
דאינון לא טעמי מאילנא דחיי וצריך לון מתניתין
באיסור והיתר טומאה וטהרה ע"כ בר"מ:

והנה המובן מהשקפה ראשונה לכאורה מלשון זה
המאמר לחסירי מדע שלימוד איסור והיתר
וסדר טהרות הוא מאילנא דטוב ורע מלבד שהוא
פלא גדול מחמת עצמו וסותר פשטי הכתובים ומדרשי
וכך, אסור היתר טמאה וטהרה לא אתערב — לא ילקח מעמי
הארץ, דמסמריהו לית בין גלותא — שמצדם אין כל הבדל
בין הגלות לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד, דאינון
לא טעמי מאילנא דחיי, — שכן, הם לא יטעמו מ"עץ החיים",
וצריך לון מתניתין — ויהיו זקוקים למשניות ולדינים באסור
והיתר טמאה וטהרה. עד כאן ברעיא מהדימנא:
והנה, המובן מהשקפה ראשונה לכאורה מלשון זה המאמר
לחסירי מדע, — לאלה שחסרים ידע והבנה, שלמוד — בתורה
בעניני אסור וזהר וסדר מנהגות — בו נידונים דיני טומאה וטהרה,
הוא מאילנא — מעץ הדעת דטוב ורע — מלבד שהוא פלא גדול
מחמת עצמו, — הענין מצד עצמו הוא פלא גדול, שנאמר שחלק
בתורה נקרא "עץ הדעת טוב ורע", שהי "עץ הדעת טוב ורע"
מוסב על קליפת "נוגה" שבה מעורב טוב ורע, וסותר פשטי
הכתובים ומדרשי רבותינו ז"ל, שכל התורה הנגלית לנו

48 כשר היתר, ולא מערב רב — כפי שנקראים שם בזהר, דאכלין
49 — שאוכלים דברים שהם טמאה פסול אסור כו', — והוא
50 ממשיך שם בזהר: ובזמנא דאילנא דטוב ורע שלטא כו', —
51 ובזמן שהעץ של טוב ורע שולט בעולם, אינון חכמים דרמיון
52 — הרי תלמידי החכמים
53 הדומים לשבתות ויו"ט,
54 לית להון אלא מה
55 דיהבין להון אינון חולין,
56 — אין להם רק מה שנותנין
57 להם אלה שנקראים
58 "חולין", כגוונא דיום
59 השבת — כמו יום השבת,
60 דלית ליה אלא מה
61 דמתקנין ליה ביומא
62 דחול, — שאין לו — אלא
63 רק מה שמכניס עבדו
64 ביום החול, ובזמנא
65 דשלטא אילנא דחיי —
66 ובזמן ש"עץ החיים" שולט
67 (כלומר בזמן הגאולה),
68 אתכפייא אילנא דטוב
69 ורע, — נכנע העץ של טוב
70 ורע, ולא יהא לעמי
71 הארץ אלא מה דיהבין
72 להון תלמידי חכמים, —
73 ולא יהיה לעמי הארץ רק
74 מה שיתנו להם תלמידי
75 חכמים. ואתכפייין
76 תחתיהו כאלו לא הוו
77 בעלמא, — ועמי הארץ
78 יהיו נכנעים לתלמידי
79 חכמים, כאילו לא היו
80 קיימים בעולם, ויהי —
81 וכך, אסור היתר טמאה וטהרה לא אתערב — לא ילקח מעמי
82 הארץ, דמסמריהו לית בין גלותא — שמצדם אין כל הבדל
83 בין הגלות לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד, דאינון
84 לא טעמי מאילנא דחיי, — שכן, הם לא יטעמו מ"עץ החיים",
85 וצריך לון מתניתין — ויהיו זקוקים למשניות ולדינים באסור
86 וזהר טמאה וטהרה. עד כאן ברעיא מהדימנא:
87 והנה, המובן מהשקפה ראשונה לכאורה מלשון זה המאמר
88 לחסירי מדע, — לאלה שחסרים ידע והבנה, שלמוד — בתורה
89 בעניני אסור וזהר וסדר מנהגות — בו נידונים דיני טומאה וטהרה,
90 הוא מאילנא — מעץ הדעת דטוב ורע — מלבד שהוא פלא גדול
91 מחמת עצמו, — הענין מצד עצמו הוא פלא גדול, שנאמר שחלק
92 בתורה נקרא "עץ הדעת טוב ורע", שהי "עץ הדעת טוב ורע"
93 מוסב על קליפת "נוגה" שבה מעורב טוב ורע, וסותר פשטי
94 הכתובים ומדרשי רבותינו ז"ל, שכל התורה הנגלית לנו

שעליהם מבוסס ענין התפלה; וזה אינו, — אלא, ענין לימוד דיני
איסור והיתר, או אפילו הדינים של דיני ממונות, הרי דוחה ענין
התפלה, כדאיתא — כמובא בנמקרא¹², דרבי שמעון בן יוחאי
וחביריו וכל מי שתורתו אומנותו — המתעסק רק בלימוד התורה,

אגרת הקדש

אין מפסיקין — מלימוד

תורה, לתפלה, ואפילו

פשיעוּסְקִין ב' — לימוד דיני

ממונות, כרב יהודה,

דכלהו תנאי בנזיקין

הוי¹³, — כל לימודו היה

בסדר נזיקין, ואפילו הכי

לא הוי מצלי — לא היה

מתפלל, כדי שלא להפסיק

מלימודו, אלא מתלתין

יומין לתלתין יומין בד

מתד תלמודא, — אלא

משלשים יום לשלשים יום¹⁴

— כשהיה חוזר על לימודו,

כדאיתא — כמובא

בנמקרא¹⁵, ובירושלמי פרק

קמא — פרק ראשון,

דברכות¹⁶ סבירא ליה

לרבי שמעון בן יוחאי, —

סובר רשב"י, דאפילו

לקריאת שמע אין

מפסיקין בי אם ממקרא,

— מתורה שבכתב מפסיקין

לקריאת שמע, ולא

ממשנה, — תורה שבעל פה,

דעריפי — המשנה עדיפה

ממקרא¹⁷ לרבי שמעון בן

יוחאי, ולא חלק בין — לימוד סדר זרעים ומועד וקדשים

טהרות ל' — לימוד סדר זיקין¹⁸ — שנאמר שבלימוד שאר הסדרים

לא יפסיקו ובלימוד סדר נזיקין — יפסיקו, אין רבי שמעון בן יוחאי

מחלק כר, אלא לדעתו גם בלימוד סדר נזיקין לא מפסיקין אפילו

לקריאת שמע, (! — אגב, הוא סותר דעת עצמו — כפי שהוא

עצמו סובר פרעיא מהימנא בכמה מקומות¹⁹, דמשנה —

בהשוואה למקרא, אינה — היא, שפחה כו', והמקרא שהוא

תורת משה ודאי עדיפא — עדיפה מקבלה, דאינה — הקבלה,

היא "מטרוניתא" — מלכה, פרעיא מהימנא שם, ותורה שפכתב

הוא "מלכא" — בחינת מלך, שהוא חשוב יותר מאשר "מטרוניתא"

1 ולבנינו — חלק הנגלה שבתורה, נקרא "עץ חיים למחזיקים בה",
2 ולא ספר הזוהר לבד, — נקרא "עץ חיים", כי אם התורה כולה, גם
3 חלק הנגלה שבתורה, נקרא "עץ חיים", ובפרט ש' — ספר הזוהר
4 היה גנוז בימיהם, — הוא עדיין לא נתגלה אז, וגם כל חכמת
5 הקבלה היתה נסתרה
6 בימיהם ונעלמה מכל
7 תלמידי חכמים בי אם —
8 היתה גלויה ליחידי סגולה
9 — בלבד, ואף גם זאת — גם
10 ביחידי סגולה אלה, היה
11 לימודם חכמת הקבלה
12 כהצנע לכת ולא פרבים,
13 כדאיתא — כמו שאנו
14 מוצאים בנמקרא¹⁸, וכמו
15 שכתב הארי"י ז"ל,
16 דדוקא בדורות אלו
17 האחרונים מתר ומצוה
18 לגלות זאת תהבכה, —
19 חכמת הקבלה ופנימיות
20 התורה, ולא בדורות
21 הראשונים, — בכל האמור
22 לעיל, כדאי לעיין בהקדמת
23 רבי חיים ויטאל ל"שער
24 ההקדמות", שנדפסה גם
25 בתור הוספה (הוספה א')
26 בקונטרס "עץ החיים" לכ"ק
27 אדמו"ר מהורש"ב נ"ע,
28 בהוצאת "אוצר החסידים"
29 (קה"ת), וכן — בהקדמת כ"ק
30 אדמו"ר מהור"צ נ"ע
31 לקונטרס "עץ החיים"

32 האמור. וגם רבי שמעון בן יוחאי אמר בזה הקדוש¹⁰ שלא נתן

33 רשות לגלות — חכמת הקבלה, רק לו ולחביריו לבדם; ואף גם

34 זאת פליאה נשגבה דלפי זה — בהתאם למסתבר בהשקפה

35 ראשונה מה"רעיא מהימנא" האמור, שרק ספר הזוהר נקרא "עץ

36 חיים" ואילו חלק הנגלה שבתורה הוא "עץ הדעת טוב ורע", לא

37 היה למוד — דיני אסור והתר, וכל שכן — לימוד דיני ממונות¹¹,

38 — על סכסוכים כספיים בין אדם לחברו, לא היו דוחין מצות תפלה,

39 שנתקנה על פי סודות הזוהר ויחודים עליונים — היחודים בשמות

40 הקדושים וספירות העליונות, לזרעים, — הסודות והיחודים, כרבי

41 שמעון בן יוחאי וחביריו, — שלהם נתגלו כל הסודות והיחודים

האחרים שנכתב "חסידי מדע", בדל"ת — שעל פיהם תורגם בטעות בתניא אידיש וכן באנגלית. 7. משלי ג, יח. 8. חגיגה יא, ב. יג, א. 9. ראה שער הגלגולים הקדמה ט"ו בסופה. ובכ"מ. 10. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראה אד"ר בתחלתה (זח"ג קכו, ב ואילך) ועוד בכ"מ בזהר עד"ז דברי רשב"י". 11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אולי י"ל דמבדיל ד"מ — דבהם הפס"ד דעושין כמנהג התגרין, דינא דמלכותא וכו'. ומהני מחילה וכו'". 12. שבת יא, א. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לשאלת כמה — איך נעשו היחודים שע"י התפלה בכל יום — ראה תו"א לח, ד. סט, א. ובכ"מ". 13. ברכות כ, א. 14. ראה לעיל הערה 12. 15. ר"ה לה, א. 16. סוף הלכה ב'. 17. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "י"ל דהוסיף הטעם — כי גם הטעם חלק מהתמי' כדלקמן. ולהעיר דמשנה — גליא דתורה ומקרא שייך לקבלה (לקר"ת ב' דולא תשביית. אבל ראה הל' ת"ת לאדה"ו רפ"ב)". 18. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שבך סדר נשים וכו' (ראה לקוטי לוי"צ לתניא)". 19. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "צ"ע וחיפוש. וראה זח"א כז, ב (הקדמת תק"ז יד, סע"א ואילך) ובביאורו"ז שם (גם דהצ"צ — ח"ב)".

1 (מלכה) שהיא משנה; הרי, שרבי שמעון בן יוחאי סובר שמקרא
2 (תורה שבכתב) חשובה אפילו מקבלת חשובה ממשנה, ואילו
3 כאן יוצא שרבי שמעון בן יוחאי סובר שמשנה חשובה ממקרא ואשר
4 ממקרא מפסיקין לקריאת שמע וממשנה לא מפסיקין. ועל ענין
5 "מלכא" אומר רבנו הזקן
6 במסגרת (ד'הנינו) – בחינת
7 "מלכא" היא "יסוד אבא"¹
8 המלכא ב'ועיר אנפין',²
9 כמו שכתב האר"י ז"ל⁽²⁰⁾.
10 וגם פלפול תקוניות
11 ותירוצים, – שבהתאם
12 ל"רעיא מהימנא" האמור,
13 הם דמסטר דרע – מצד
14 הרע ודוח המטא, – הרי
15 שלא רק במשניות ובהלכות
16 עצמן – כי אם גם בפלפולים
17 של הקושיות והתירוצים
18 שבדינים, אשכחן ברבי
19 שמעון בן יוחאי דעסק ביה טובא – מוצאים אנו ברשב"י שעסק
20 בהן רבות גם בהיותו במערה, – למרות ששם לא היה נוגע לפסוק
21 להלכה, ובפרט בדיני ממונות בין אדם לחברו? ואדרבה בזכות
22 צער – מהיותו מוחאב ב'המערה זכה לזה, בדאיתא – כמוכא
23 בגמרא²¹ דאמר לרבי פנחס בן יאיר אכל – על כל קושיא כ"ד
24 פרוקי, – תירוצים, ו' – רבי שמעון בן יוחאי אמר לז: "אלו לא

אגרת הקדש

בו"א כמ"ש האר"י ל)). וגם פלפול הקושיות ותירוצים
דמסטר דרע ורוח הטומאה אשכחן ברשב"י דעסק
בי' טובא גם בהיותו במערה ואדרבה בזכות צער
המערה זכה לזה כדאיתא בגמ' דאמר לר' פנחס בן
יאיר אכל קושי' כ"ד פירוקי וא"ל אילו לא ראיתני
בכך כו' (וגם באמת ע"כ עיקר עסקיהם במערה הי'
תורת המשניות ת"ר סדרי שהיה בימיהם עד רבינו
הקדוש דאילו ספר הזהר והתיקונים היה יכול לגמור
בב' וג' חדשים כי בודאי לא אמר דבר אחד ב'
פעמים) גם אמרו רבותינו ז"ל מיום שחרב בהמ"ק
אין לו להקב"ה אלא ד' אמות של הלכה בלבד.

ראיתני בכך כו" – אילו לא ראית אותי במצב זה של צער המערה
לא הייתי זוכה ליכולת לענות על כל קושיא כל כך הרבה תירוצים;
שכן, רק בזכות צער המערה זכה לעליונות זו בלימוד התורה,
לפלפולים ולקושיות ולתירוצים, (וגם באמת, על כרחך – מן
ההכרח הרי לומר, שעקר
עסקיהם במערה היה
תורת המשניות, ת"ר
סדרי – משניות, שהיה
בימיהם²² עד רבנו
הקדוש, – שסידר המשניות
בששה סדרים אך לפני זה
היה אצלם שש מאות
סדרים במשניות, דאלו ספר
הזהר והתיקונים היה יכול
לגמור בב' וג' חדשים, כי
בדאי לא אמר דבר אחד
ב' פעמים). – הרי שבדאי
היו עסוקים כל הזמן בסדרי
המשניות הרבים שהיו לפניהם, גם אמרו רבותינו ז"ל²³: "מיום
שחרב בית המקדש, אין לו להקדוש-פרוך-הוא אלא ד' אמות
של הלכה בלבד". – שד' האמות של הלכה הן במקום בית
המקדש, כיצד, איפוא, יכולים לומר, בהתאם למסתבר בהשקפה
ראשונה מה"רעיא מהימנא" האמור, שהלימוד בהלכות איסור
והיתר וכו' הוא ענין של "עץ הדעת טוב ורע"²⁴?

יום רביעי ה' מרחשון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קמג, ועוד יש להפליא... עד עמ' 286, בהסתור כו'.

ועוד יש להפליא הפלא ופלא, – על מה ש"חסירי מדע" לומדים
פירשו של ה"רעיא מהימנא" האמור, יש להתפלא פליאה שלישית,
בנוסף לשתי הפליאות האמורות: (א) מצד הענין שחלק מן התורה
נקרא "עץ הדעת טוב ורע".
(ב) מצד זה שבהתאם לכך
לא היה הלימוד בדיני איסור
והיתר דוחה ענין התפלה
שנוסד על פי סודות הזהר
ויחודים עליונים, והרי
העובדה היא, שבאלה

שטורתם אומנתם, דוחה הלימוד באיסור והיתר מצות התפלה, הרי
בנוסף לשתי פליאות אלו, ישנה פליאה שלישית, כפי שיפרט להלן:
איך אפשר שלימות המשיח לא יצטרכו לידע הלכות אסור
והתר וטמא וטהרה, כי
איך ישחטו הקרבנות וגם
חלין – לצריכה הרגילה,
אם לא ידעו הלכות דרסה
וחלדה²⁵ ושהיה הפוסל
השחיטה, ופגמית הסכין,
– הפוסלת את השחיטה, וכי

אגרת הקדש

ועוד יש להפליא הפלא ופלא איך אפשר שלימות
המשיח לא יצטרכו לידע הלכות איסור והיתר וטומאה
וטהרה כי איך ישחטו הקרבנות וגם חולין אם לא
ידעו הלכות דרסה וחלדה ושהי' הפוסלים השחיטה
ופגמית הסכין וכי יולד איש במבוע שיהא שוחט בלי

20. שער המצוות פ' ואתחנן. ובכ"מ. 21. שבת לג, ב. 22. חגיגה יד, א. ובפרש"י. 23. ברכות ח, א. 24. על מה שרבנו הזקן אומר כאן ההכרח שמן ההכרח לומר שעיקר עסקם במערה היה בתורת המשניות, בת"ר סדרים שהיו בימיהם, מפני שאת הזהר והתיקונים היו יכולים לסיים בשנים או שלשה חדשים – מקשה בספר "דברי תורה" לבעל "מנחת אלעזר" מהדורא ח' סימן ע' (אחרי בקשת מחילה מהדרת גאון קדשו וכו'), שלכאורה אין זה הכרח כלל, שכן, כפי שאומר שם: האם בנגלה לא היו יכולים לסיים כל המשניות במשך כמה חדשים, בשעה שלא היו מפלפלים ומסלסלים בחידושים שבהן? – אלא בגלל פלפולם וסלסולם בקושיות ובתירוצים וכו' זה לוקח זמן רב, ואם כך – אומר הוא – הרי אותו דבר בבסתר התורה, ועוד יותר מאשר בנגלה, שעל ידי ביאור הפרטים והענינים שבספר הזהר ובתיקונים, זה יכול לארוך זמן רב, שגם י"ג שנה לא יספיקו לכך. ענה הרבי: "להשאלה הנ"ל י"ל דאדה"ז האט באווראנט באגה"ק זו עצמה. ובהקדם ללימוד הש"ס ע"י ר' אשי ארץ ס' שנה כל שנה ב' חדשים (ב"ב קנו, ב ברשב"ם) – ורק ב' "מהדורות" – פעמים היינו עשר שנים רצופות. ואז הי' שש סדרים, והלימוד – שהי' לאחרי ר' יוחנן – שלא בערך לדורו דרשב"י – ראשונים (עירובין נג, א). עאכ"כ כשעסקו ב"שש מאות סדרי שהי' בימיהם", ב"פלפול הקושיות ותירוצים" – כ"ד פירוקי וכו' [להעיר להנ"ל מק"א בהל' ת"ת לאדה"ז רפ"ג ע' 1684], משא"כ ב"ס הזהר והתיקונים", כי פלפול... דמסטר דרע" ולית תמן ב"ס הזהר והתיקונים" (כדלעיל). אבל מוכרח הי' בלימודו דרשב"י בנגלה ובפרט במערה שע"ז זכה לזה כו". 25. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ולא הזכיר הגרמה ועיקור".

1 יוֹלֵד אִישׁ בְּמִכְעוֹ שֶׁהָא שׁוֹחֵט – השוחט בְּלִי שֶׁהָיָה וְדָרְסָה?
 2 וְגַם הַפְּסִין תִּהְיֶה – בטבע, בְּרִיאָה – בלי פגם וְעוֹמְדָת בְּלִי פְּגִימָה
 3 לְעוֹלָם? – וכיוון שמושלל הדבר שכך יהיה בטבע – מן ההכרח הרי
 4 לדעת ההלכות כדי שהשחיטה לא תהיה פסולה, וְעוֹד תִּרְבֶּה
 5 הַלְבוֹת – הקשורות
 6 בשחיטת הקרבנות וכו', חֲלָב
 7 וְדָם וְשֶׂאִר אִסּוּרִין, וְגַם –
 8 הַלְבוֹת טְמֵאָת הַמֵּת יִהְיוּ²⁶
 9 צְרִיכִין – הכהנים שיקריבו
 10 הַקְּרִבּוֹת לַיָּדַע, – לדעת,
 11 בְּדַכְתִּיב: – כמו שכתוב²⁷:
 12 "הַנֶּעַר בֶּן מֵאָה שָׁנָה
 13 יָמוּת"²⁸, – הרי על כל פנים
 14 יהיה ענין המיתה – וצריכים
 15 הרי לדעת דיני טומאת מת,
 16 וְגַם – הַלְבוֹת טְמֵאָת יוֹלֵדָת
 17 צְרִיךְ לַיָּדַע, בְּדַכְתִּיב: –

18 כמו שכתוב²⁹: "תִּרְבֶּה וְיוֹלֵדָת יִהְיוּ"³⁰, – יהיו בין הנגאלים בגאולת
 19 משיח, אִם תִּלְד אִשָּׁה בְּכָל יוֹם מִבִּיאָה אַחַת, – כלומר, שלא
 20 יצטרכו לחכות תשעה חדשים להולדת ילד, אלא באותו יום
 21 שתתעבר, באותו יום גם תלד, ולאחר מכן יולדו לאותה אשה עוד
 22 ילדים ביום אחר מאותה ביאה שממנה נולד הילד הראשון, אַחֲרָעֵל
 23 פִּי־בֶן דִּין אִסּוּר טְמֵאָתָהּ לֹא יִשְׁתַּנֶּה, – הרי שיצטרכו לדעת דיני
 24 טומאת יולדת גם בזמן המשיח. מה שפירשנו "אם תלד אשה בכל
 25 יום", שהכוונה היא שבאותו יום שתתעבר, באותו יום תלד, הוא –
 26 כותב הרבי: "כפי' האריז"ל בלקוטי הש"ס (מילואים לתהלים
 27 להצ"צ קאפ' כ': סד"ה גנתא) – דלא כפרש"י בשבת (ל, ב). וראה
 28 חדא"ג שם" – בהתאם לפירוש האריז"ל שמפרש מה שהגמרא
 29 אומרת בשבת (ל, ב) "עתידה אשה שתלד בכל יום", מפרש האריז"ל
 30 שהכוונה היא שזמן העיבור יהיה ביום אחד, במקום שעתה זמן
 31 העיבור הוא תשעה חדשים, כפי שהאריז"ל אומר ב"לקוטי הש"ס"
 32 (על שבת ל, ב), מובא ב"מילואים" לתהלים לה"צמח צדק" על פרק
 33 כ', ובסוף מאמר דיבור המתחיל "גנתא" (ביאורי הוזהר לה"צמח
 34 צדק" חלק ב' עמוד תתכז ואילך). ואין זה כפי שמפרש רש"י בשבת
 35 הפסוק "הרה ויולדת יחידו" (ממנו מביאה הגמרא את הראיה),
 36 שבאותו יום שתתעבר בילד חדש – באותו יום תלד ילד מעיבור
 37 קודם, וכפי שאומר שם "חדושי אגדות מהרש"א" שאי אפשר לומר
 38 שההריון והלידה של אותו ילד יהיו ביום אחד, שכן, אז אין ראייה
 39 ממה שהראה לתלמיד תרנגולת המולידה ביצים כל יום, שהרי גם
 40 בתרנגולת אין ההריון שהיא מתעברת מהזכר ולידת הביצה –
 41 באותו יום, אלא בין ההריון ללידת הביצה עוברים עשרים ואחד
 42 ימים, כמו שהגמרא אומרת בבכורות "תרנגולת לכ"א יום", מפרש
 43 רש"י שאחרי שהתרנגולת מתעברת מהזכר, משתהה הביצה
 44 להשלמתה, עשרים ואחד יום. ואילו האריז"ל אינו לומד כך פירוש
 45 הגמרא בשבת, אלא שהכוונה היא שההריון והלידה של אותו ולד

אגרת הקדש

שְׁהִי ודרסה וגם הפסין תהי' בריאה ועומדת בלי
 פגימה לעולם ועוד הרבה הלכות חלב ודם ושאר
 איסורין וגם טומאת המת יהי' צריכין לידע כדכתיב
 הנער בן מאה שנה ימות וגם טומאת יולדת צריך
 לידע כדכתיב הרה ויולדת יחידו אם תלד אשה בכל
 יום מביאה אחת אעפ"כ דין איסור טומאתה לא
 ישתנה ואין להאריך בדבר הפשוט ומפורסם הפכו
 בכל הש"ס ומדרשים דפרך הלכנתא למשיחא ואלהיו
 בא לפשוט כל הספיקות ופרשה זו עתיד אליהו
 לדורשה כו': ועוד אינו מובן מ"ש דלא יתפרנסון
 ת"ח מעמי הארץ כו' ולא מערב רב דאכלין פסול

יש לכך לענינינו כאן? ובמיוחד שזה דין גם כיום (ולאו דוקא בזמן
 המשיח). אלא, לומד הרבי, שהכוונה היא "מביאה אחת" – מן ביאה
 אחת תלד ילד אחד ביום אחד, וילד שני ביום שני וכו'. והרבי מציין
 מהגמרא בנדה (כו, א) שמביאה אחת היתה לידה של שני ילדים
 כשבין לידה אחת לשניה עברו כמה וכמה ימים, כפי שהגמרא
 מביאה שם מקרה של שלשה חדשים שעברו בין הלידה של ילד
 אחד ללידה של הילד השני, למרות ששתי הלידות היו מביאה
 אחת. במה שרבנו הזקן מוסיף שזה יהיה מן ביאה אחת (אומר הרבי)
 תוקטן או תתוּרץ התמיה שהרי אין זה יכול להיות בכל יום, שכן
 אחרי לידה אחת באים הרי ימים רבים של איסור ביאה, הרי בידרך
 אין שום לידה בכל הימים האלה שהם שבעה או ארבע עשרה
 פעמים יותר מאשר הימים שבהם ביאה מותרת, אך כשאומרים שזה
 יהיה מביאה אחת הרי מהביאה שהיתה בזמן ההיתר היו לאחר מכן
 כמה וכמה לידות בכמה וכמה ימים, וכפי שאכן כך הדבר בתרנגולת
 (מה שהגמרא מביאה דוגמה מתרנגולת), שלמרות שאחרי
 שנתעברה אין התרנגולת מקבלת זכר (בהתאם לרש"י בבכורות ה,
 ב בדיבור המתחיל "והא") אף על פי כן היא מולידה כמה וכמה
 ביצים בכמה וכמה ימים מן הביאה האחת של הזכר. וְאִין לְהַאֲרִיךְ
 בְּדִכְר הַפְּשׁוּט וּמְפָרְסָם הַפְּסוּל בְּכָל הַש"ס וּמְדַרְשִׁים, – שבכל
 הש"ס והמדרשים מפורסם, שבזמן המשיח יצטרכו לדעת הלכות
 איסור והיתר, טומאה וטהרה, להיפך מהמסתבר בהשקפה ראשונה
 מה"רעיא מהימנא" האמור, דְּפָרְיָהּ³¹ – שמקשים "הַלְכָתָא
 לְמִשְׁחָא"? – לשם מה צריכים לומר עכשיו הלכה שתהיה נוגעת
 רק כשמשיח יבוא? – הרי שעל כל פנים בזמן המשיח יצטרכו לדעת
 הלכה זו, וְאִלְיָהוּ בָּא לְפָשֵׁט כָּל הַפְּסָקוֹת³², וּפְרִיָשָׁה זֶה עֲתִיד
 אֲלֵיהוּ לְדַרְשָׁה כו'.³³ וְעוֹד אֵינוּ מוֹבָן, – ב"רעיא מהימנא"
 האמור: מֶה שֶׁכְּתוּב: "וְהָלָא יִתְפַּרְנְסוֹן" – שלא יתפרנסו, תְּלַמִּידֵי
 חֲכָמִים מְעַמֵי הָאָרֶץ כו' – שלכן "עץ הדעת טוב ורע" שהוא

26. כצ"ל, "יהיו", בוי"ו, כפי שציין כ"ק אדמו"ר שליט"א ב"לוח התיקון" שבסוף ספר התניא. 27. ישע"י סה, כ. 28. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "רא"י שתהי' אז מיתה". 29. ירמ' לא, ז. 30. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "רא"י שתהי' אז לידה". 31. סנהדרין נא, ב. 32. ראה עדיות פ"ח מ"ז ובמפרשים שם. 33. מנחות מה, א.

- 1 איסור והיתר וכו' לא ישלט בבני ישראל, מפני שתלמידי חכמים
2 לא יתפרנסו מעמי הארץ, ולא "מערכ רב" דאכלין – שאוכלים
3 פסול טמא ואסור חס ושלום, [דהא נם בזמן בית שני לא
4 היו – תלמידי חכמים, מתפרנסין מעמי הארץ דאכלין –
5 שאוכלים פסול אסור חס
6 ושלום שהרי תלמידי
7 חכמים היו³⁴] להם שדות
8 וכרמים בעמי הארץ, –
9 ולא היו צריכים להודק
10 לעמי הארץ לפרנסתם,
11 ואפלו קבי – ואף על פי
6
- כן, היו עוסקין בלימוד אסור והתר וממא ומתרה כל הזוגות
– של התנאים, שהיו בימי בית שני³⁵, והעמידו תלמידים –
בדינים אלה ובחלק זה של נגלה דתורה, לאלפים ורכבות³⁶,
ולמוד – חלק הנסתר – שבתורה, היה בהסתר כו' – הרי
שהעובדה שאין תלמידי
חכמים צריכים להודק
לעמי הארץ לפרנסתם,
אינה מהווה סיבה שבגללה
לא צריכים חלילה ללימוד
של דיני איסור והיתר,
טומאה וטהרה.
- אגרת הקדש**
טמא ואסור ח"ו שהרי ת"ח שבזמן בית שני לא היו
מתפרנסין מע"ה דאכלין פסול אסור ח"ו שהיה להם
שדות וכרמים כע"ה ואפ"ה היו עוסקין בלימוד איסור
והיתר וטומאה וטהרה כל הזוגות שהיו בימי בית
שני והעמידו תלמידים לאלפים ורכבות ולימוד הנסתר
בהסתר כו':

יום חמישי ו' מרחשון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 286, אך באמת כשתדקדק... עד עמ' קמד, הכל אחד.

- 23 אך באמת, כשתדקדק בלשון רעיא מהימנא דלעיל, – רבנו
24 הזקן מסביר להלן, שמדקדק לשון ה"רעיא מהימנא" מובן, שלא
25 הדינים ולימוד התורה של
26 איסור והיתר וכו' נקראים
27 חלילה "עץ הדעת טוב
28 ורע", אלא הדברים של
29 איסור והיתר המקבלים
30 חיותם מן ועל ידי קליפת
31 נוגה, שהיא, קליפת נוגה,
32 היא "עץ הדעת טוב ורע",
33 מעורב בה טוב ורע, כפי
34 שיסביר להלן, לשון
35 ה"רעיא מהימנא" הוא:
36 "ואילנא דטוב ורע דאיהו
37 אסור והתר כו'", – והעץ
38 של טוב ורע שהוא איסור
39 והיתר וכו', ולא אמר
40 "תורת אסור והתר" –
41 הלימוד של עניני איסור
42 והיתר, או "הלכות אסור
43 והתר", – שהן, הלימוד או ההלכות של איסור והיתר הם חלילה
44 "עץ הדעת טוב ורע" – אלא ה"רעיא מהימנא" אומר "איסור
45 והיתר", רוצה לומר דגוף דבר האסור ודבר המתיר – עצם
46 הדבר אודותו מדובר בדינים אלה, שדבר זה אסור ודבר זה מותר,
47 הוא מאילנא דטוב ורע, – מעץ הדעת טוב ורע, שהוא קליפת
48 נגה, – בה מעורב טוב ורע, כמו שכתוב בעץ חיים³⁷. וזהו לשון
49 "אסור", – מלשון קשור, שהקליפה שורה עליו ואינו יכול
50 לעלות למעלה – בקדושה, בדבר המתיר, – מלשון התרה, דהיינו
51 – המלה "מותר" משמעותה שאינו קשור ואסור בקליפה, – שלא
52 יוכל לעלות למעלה, ויוכל לעלות על ידי האדם האוכל – את
53 הדבר המותר, ככונה לה, – שאוכל דבר זה כדי שיהיה לו כוח
- לעבוד את ה', וגם בסתם – כשהוא אוכל אותו סתם מבלי שתהיה
לו, בשעת מעשה, כוונה כדי לעבוד את ה', כל אדם העובד ה'
שבכח האכילה ההיא
לומד ומתפלל לה,
ונמצא שנעשה אותיות
התורה והתפלה העולה
לה' מבח הנבחר
מהמאכל ההוא, – שאכל,
החיות שבמאכל היא
מקליפת "נוגה", והיא עולה
לה, וזהו כח, – שאז מן
ההכרח להודק לתורה
ותפילה כדי שהחיות
שבאותו מאכל תעלה לה,
אכל בשבת שיש עליה
לקליפת נגה בעצמה עם
החיצוניות שבכל
העולמות, – שהיא אז
בעליה, שכן שבת היא
עליית העולמות³⁸, לכן
מצוה לאכל כל תענוגים בשבת – האכילה עצמה בשבת היא
מצוה, לא רק מה שבכוח האכילה ההיא הוא לומד ומתפלל,
ולתהבות ב – אכילת בשר ו – בשתיית יין, אף שבהל – כשהוא
מחפש לאכול בשר ולשתות יין, נקרא "זולל וסובא", – ואילו
בשבת, כשהוא אוכל לשם עונג שבת, זו מצוה. על כל פנים, כל
האמור הוא בדבר של "היתר" שאינו קשור בקליפה ויש בו היכולת
לעלות, וכפי שמוסבר בפרק ז' שבחלק הראשון של ספר ה"תניא",
מה שאין בן דבר אסור – שאסור לאכול אותו, שאינו יכול
לעלות – לקדושה, לא בשבת ולא בהל נם בשבת ולימוד
בבית ההוא, – כלומר, דבר איסור אינו יכול לעלות לקדושה, כי הוא
אסור וקשור לקליפה, אם לא שאכל לפקוח נפש – להצלת נפשו,

34. הבא להלן בחצ"ר ליתא בתניא שלפנינו, וניתוסף כאן ע"פ הגהת הצ"צ, הובאה ב"לוח התיקון" שבסוף ספר התניא. 35. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "חגיגה פ"ב מ"ב". 36. רמב"ם בהקדמת ספר היד. 37. שער מ"ט פרק ב'. 38. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "להעיר לכהנ"ל

1 שְׁהִתִּירוּ ר"ל וְנַעֲשֶׂה הֵתֵר [גמור].³⁹ אָבֵל הִלְמוּד בְּתוֹרָה, אָפִי
2 הִלְבוֹת אִסּוּר וְהֵתֵר טָמְאָה וְטָהֳרָה, — לֹא הִדְבַּרִּים עֲצָמָם שְׁהֵם אִסּוּר
3 וְטָמֵא מוֹתֵר וְטָהוֹר, אֲדוּתָם דְּנוֹת הִהְלָכוֹת, שְׁהֵם "עֵץ הַחַיִּים טוֹב וְרַע",
4 כִּי אִם הִלְכוֹת הַתּוֹרָה שְׁלֹמֵמִידִים אֲדוּת דְּבָרִים אֱלֹהִים, שְׁהֵם הַמִּשְׁנִיאוֹת

וּבְרִייתוֹת

5 שְׁבַגְמָרָא

6 וּפּוֹסְקִים, — הַפּוֹסְקִים הִלְכָּה

7 לְמַעֲשֶׂה, הַמִּבְאֵרִים

8 וּמִבְרִיִּים דְּבִרְיָהֶם — דְּבָרִי

9 הַמִּשְׁנָה וְהַבְרִייתוֹת, לְהִלְכָּה

10 לְמַעֲשֶׂה, הֵן הֵן גּוֹפִי — עֵיקֶר

11 תּוֹרָה שְׁבַע־לָפָה, שְׁהִיא —

12 תּוֹרָה שְׁבַע־לָפָה, הִיא סְפִירָת

13 מַלְכוּת דְּאֶצִּילוֹת, בְּדִאִיתָא

14 — כְּמוֹבָא בְּהֵרֵךְ הַקִּדּוּשׁ

15 בְּמִקּוֹמוֹת אֵין מִסְפָּר, וּבְרִישׁ

16 תְּקוּנִים: — בְּתוֹחִילת "תִּיקוּנִי"

17 זוֹהַר⁴⁰ כְּתוּב: "מַלְכוּת — הִיא בְּחִינַת פֶּה, תּוֹרָה שְׁבַע־לָפָה קְרִינָן לָהּ",

18 — אֲנִי קוֹרְאִים לָהּ, וּבְאֶצִּילוֹת אִיהִו — הוּא, אִיזְרָאֵל, וּבְרִישׁוֹתֵי

19 הַכֹּלִים וְהַמִּדּוֹת שֶׁלּוֹ (הַנִּקְרָאִים "גְּרַמּוּדִי"), יָתֵד בְּחֻזְנִי⁴¹, — הֵם דְּבָרִי אֶחָד

20 בְּהֵם, דְּהֵינּוּ שְׁאוּרֵי אֵין־סוּף קְרוּדֵי־הוּא מְתִיחֵד בְּאֶצִּילוֹת בְּתַבְלִית

אגרת הקדש

לא שאכל לפיקוח נפש שהתירו ר"ל ונעשה היתר [גמור].
אבל הלימוד בתורה אף הלכות איסור והיתר טומאה
וטהרה שהם המשניות וברייתות שבגמרא ופוסקים
המבארים ומבררים דבריהם להלכה למעשה הן הן
גופי תורה שבע"פ שהיא ספי' מלכות דאצילות כדאי'
בוזה"ק במקומות אין מספר ובריש תיקונים מלכות
פה ותורה שבע"פ קרינן לה ובאצי' איהו וגרמוהי חד
בהון דהיינו שאור א"ס ב"ה מתייחד באצילות בתכלית
היחוד שהוא ורצונו וחכמתו המלוכשים בדבורו שנקרא
מלכות הכל אחד:

ההלכות של תורה באו בהתלבשות בעולמות, בהם יכול להיות עליהן
העלם והסתרה, כי אם גם "מלכות דאצילות" כפי שהיא באה בהתלבשות
גם היא נקראת "עץ הדעת טוב ורע", מצד ההתלבשות בקליפת "נוגה"
הכלולה מטוב ורע, חזאת — כדי לברר ביחודים (לברר את הטוב מן הרע).

יום שישי ז' מרחשון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קמד, ומ"ש הארז"ל... עד עמ' קמד, בבריאה.

41 וּמָה שְׁכַתְּבֵי הָאֲרִי"ל שְׁהַמִּשְׁנִיאוֹת הֵן בְּמַלְכוּת דִּיצִירָה, — וְאִילוּ
42 אֲנִי אֹמְרִים כֹּאן מִהוּזָהֵר שְׁהַמִּשְׁנִיאוֹת הֵן בְּ"מַלְכוּת דִּיצִילוֹת"? וְרֹצֵה
43 לֹאֹמֵר לְבוֹשׁ מַלְכוּת דִּיצִירָה שְׁנִתְלַבְּשָׁה בַּהּ מַלְכוּת דְּאֶצִּילוֹת, —
44 כְּפִי שְׁ"מַלְכוּת דִּיצִילוֹת" בָּאָה בְּהַתְלַבְּשוֹת בְּ"מַלְכוּת דִּיצִירָה" — שֶׁם

45 הוּא עֵנִין הַמִּשְׁנִיאוֹת שְׁבַע־עוֹלָם

46 הִ"צִירָה", וּמַלְכוּת דִּיצִירָה

47 נִקְרָא "שְׁפָחָה" — הַמִּשְׁמַשְׁת

48 וְטַפְלָה לֵאלֹהִים הַמְּלוּבָשִׁים

49 בַּהּ, שׁוֹהַ לְגַבִּי מַלְכוּת

50 דְּאֶצִּילוֹת, — דְּבָרִי זֶה מִתְרַץ

51 מִזֶּה שֶׁרַבְנוּ חֲזָקוֹן הִבִּיא לְעִיל

52 מִדִּירוּשְׁלָמִי, פֶּרֶק רֵאשׁוֹן שֶׁל

53 מִסְכַּת בְּרַכּוֹת, שְׂרָבִי שִׁמְעוֹן

54 בֶּן יוֹחָאִי סוֹבֵר, שֶׁגַם לִקְרִיאַת

55 שִׁמְעַ לֹא מִפְסִיקִים כִּי אִם

56 מִמִּקְרָא וְלֹא מִמִּשְׁנָה שְׁהִיא

57 לְמַעֲלָה מִמִּקְרָא, וְהִרִי טִתִּירָה לִכְךָ מִמֶּה שְׂרָבִי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאִי עֲצָמוֹ

58 אֹמֵר בְּ"רַעִיא מִדִּמְנָא" שִׁמְשָׁנָה הִיא שְׁפָחָה וּמִקְרָא — מִלְכָּא? אֵלֹא,

59 כְּפִי הַנֶּאֱמָר כֹּאן, אֵין בִּכְךָ שׁוּם טִתִּירָה, שְׁכֵן מִזֶּה שְׁהוּא אֹמֵר שִׁמְשָׁנָה

60 הִיא שְׁפָחָה — הִרִי זֶה כְּפִי שְׁהִיא בָּאָה בְּהַתְלַבְּשוֹת בְּ"מַלְכוּת דִּיצִירָה",

61 אֲךָ כְּפִי שִׁמְשָׁנָה הִיא בְּעֵצָם — הִיא בְּ"מַלְכוּת דִּיצִילוֹת", וְכֵן גַּם

אגרת הקדש

ומ"ש הארז"ל שהמשניות הן במלכות דיצירה ר"ל
לבוש מלכות דיצירה שנתלבשה בה מלכות
דאצילות ומלכות דיצירה נקרא שפחה לגבי מלכות
דאצילות ומלכות דבריאה נקרא אמה ותדע ממ"ש
הארז"ל דמקרא דהיינו תושב"כ הוא בעשי' והרי
מפורש בזה ובכתבי הארז"ל מקומות אין מספר
שהיא תפארת שהוא ז"א דאצילות אלא שמתלבשת
בעשי' וכן הוא בהדיא בספר הכוונות שמקרא ומשנה
ותלמוד וקבלה כולם באצילות אלא שמקרא מתלבש
עד עשיה ומשנה עד היצירה ותלמוד בבריאה.

למעלה ממקרא, והרי טתירה לכך ממה שרבי שמעון בן יוחאי עצמו
אומר ב"רעיא מהימנא" שמשנה היא שפחה ומקרא — מלכא? אלא,
כפי הנאמר כאן, אין בכך שום טתירה, שכן מה שהוא אומר שמשנה
היא שפחה — הרי זה כפי שהיא באה בהתלבשות ב"מלכות דיצירה",
אך כפי שמשנה היא בעצם — היא ב"מלכות דאצילות", וכך גם

היחוד, שהוא ורצונו וחכמתו המלוכשים בדבורו שנקרא "מלכות"
- הכל אחד: — דבר אחד, הרי ששם לא שייך לומר הענין של "עץ הדעת
טוב ורע"; אלא זה תכלית היחוד של אלקות, כך ההלכות של תורה
שבעל פה מהמשניות, הברייתות והפוסקים שהן בחינת "מלכות
דאצילות", הן באופן היחוד
של "מלכות דאצילות", ולא
שייך לומר חס ושלום עליהם
הענין של "עץ הדעת טוב
ורע". אלא, כפי שיסביר להלן,
כך הדבר מצד עצם הענין של
"מלכות דאצילות" כפי שהיא
ב"אצילות", ומצד עצם הענין
של הלכות התורה שהן
בבחינת "מלכות דאצילות",
אך כפי שזה בא לאחר מכן
בהתלבשות, הרי שלא רק
ההלכות של תורה באו בהתלבשות בעולמות, בהם יכול להיות עליהן
העלם והסתרה, כי אם גם "מלכות דאצילות" כפי שהיא באה בהתלבשות
גם היא נקראת "עץ הדעת טוב ורע", מצד ההתלבשות בקליפת "נוגה"
הכלולה מטוב ורע, חזאת — כדי לברר ביחודים (לברר את הטוב מן הרע).

במקרא ישנו הבדל בין כפי שהוא בעצם לבין כפי שהוא בא
בהתלבשות, ובלשון רבנו הזקן: וּמַלְכוּת דִּיצִירָה נִקְרָא "אָמָה". —
שלמעלה מ"שפחה", וְתִדְעַ, — רֵאִיָּה שְׂקִיִּים הַבְּדֵל בֵּין כְּפִי שׁוֹהַ בְּעֵצָם
לְבִין כְּפִי שׁוֹהַ בָּא בְּהַתְלַבְּשוֹת, מִמֶּה שְׁכַתְּבֵי הָאֲרִי"ל וְ"ל דִּמְקָרָא

דְּהֵינּוּ תּוֹרָה שְׁבַע־לָפָה הוּא
פְּעֻשָׁתָּהּ, וְהִרִי מְפָרֵשׁ בְּהֵרֵךְ
וּבְכַתְּבֵי הָאֲרִי"ל מְקוֹמוֹת
אֵין מִסְפָּר, שְׁהִיא — סְפִירָת
תְּפָאֲרָתָהּ, שְׁהוּא "עֵיזֵר
אֲנִינִין" — מִדּוֹת, דְּאֶצִּילוֹת?

— הִרִי שְׁהוּא גַם לְמַעֲלָה
מִ"מַלְכוּת דִּיצִילוֹת", כִּיֵּצֵר,
אִיפּוֹא, אֹמְרִים שְׁהוּא
בְּ"עֵשִׂיה" — אֵלֹא —
כְּשִׁאוֹמְרִים שְׁמִקְרָא הוּא
בְּ"עֵשִׂיה", הַכּוֹוֹנָה הִיא

שְׁמִתְלַבְּשָׁתָּהּ בְּעֵשִׂיהָ, וְכֵן הוּא בְּהִדְיָא — בְּמִפּוֹרֵשׁ, בְּסִפְרֵי הַכּוֹוִנּוֹת,
שְׁמִקְרָא וּמִשְׁנָה וְתַלְמוּד וְקַבְלָה כֻּלָּם בְּאֶצִּילוֹת, אֵלֹא שְׁמִקְרָא
מִתְלַבֵּשׁ עַד עֵשִׂיהָ, — שְׁכֵן, בְּמִקְרָא — תּוֹרָה שְׁבַכְתָּב — הִעִיקֵר הוּא
עֵנִין הָאוֹתוּת, וְאוֹתוּת הֵן הִרִי עֵנִין שֶׁל "עֵשִׂיה", נִכְתָּבוֹת בְּדִיו עַל
הַקֶּלֶף, וּמִשְׁנָה — מִתְלַבְּשָׁתָּהּ, עַד הִיצִירָה, — שְׁכֵן, מִשְׁנָה הִיא הָעֵנִין שֶׁל

מלשון אדנ"ע בעצמו (תו"א פ' ח"ש) ובביאור הצ"צ לשם (נדפס בתו"א קה"ת בהוספה).³⁹ ראה הוספה (הודפס בספר "שיעורים בספר התניא").⁴⁰ יז, א (בהקדמה - פתח אליהו).⁴¹ ראה לעיל ריש ס"ב.

1 הלכות – כשר ופסול וכו' – שבאות מחסד וגבורה, הרי זו התלבשות
2 ב"יצירה", שעולם היצירה הוא עולם המדות, "שית ספירין מקננן
3 ביצירה", וְתִלְמוּד – מתלבש, בְּכִרְיָאָה. – שכן, "תלמוד" הוא טעמי

4 ההלכות – הרי זו התלבשות ב"בריאה" שעולם ה"בריאה" הוא עולם
5 ההשגה בו מאירה "בינה", "אימא עילאה מקננא בכורסי" – בעולם
6 הבריאה⁴².

שבת קודש ח' מרחשון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קמד, והנה כשהמלכות דאצילות... עד עמ' 288, מהאריו"ל.

7 להלן יסביר רבנו הזקן, שלא רק תורה באה בהתלבשות עד שמצד
8 ההתלבשות שייך גם עליה לומר "עץ הדעת טוב ורע": וְהִנֵּה,
9 בְּשֵׁהמִלְכוּת דְּאִצִּילוֹת מְתַלַּבֶּשֶׁת בְּקִלְפַת נִנְה, כְּדִי לְבַרֵּר
10 הַנִּיצוּצוֹת שֶׁנִּפְּלוּ בְּחַטָּא אֲדָם הָרִאשׁוֹן, וְגַם – לְבַרֵּר הָרַפ"ח
11 – 288 נִיצוּצִין שֶׁנִּפְּלוּ
12 בְּשִׁבְרֵית הַכְּלִים –

13 בקבלה ובחסידות מוסבר
14 בפרוטרוט ענין שבירת
15 הכלים ונפילת הניצוצות
16 מצד ענין השבירה, אִיזִי גַם
17 הַמִּלְכוּת דְּאִצִּילוֹת נִקְרָא
18 בְּשֵׁם "עֵץ הַדַּעַת טוֹב
19 וְרָע" לְגַבִּי – ובהשוואה
20 ל-"זעיר אַנְפִּין"
21 דְּאִצִּילוֹת, שֶׁאִינוּ יוֹרֵד
22 שָׁם, וְ – "ד"א" נִקְרָא
23 "עֵץ חַיִּים". וְהִנֵּה,
24 הַתִּלְבָּשׁוֹת
25 בְּקִלְפַת נִנְה הוּא סוּד
26 גְּלוּת הַשְּׂכִינָה – "אֲשֶׁר
27 שָׁלַט הָאָדָם – שֶׁל
28 קְלִיפָה, בְּאָדָם – שֶׁל
29 קְדוּשָׁה, כּוּ". – כמובא
30 לעיל, באגרת הקודש סימן
31 כ"ה מ"ספר הגלגולים" על
32 שליטת הקליפה בזמן
33 הגלות, שזה "לרע לו",

34 להעלאת ניצוצי הקדושה מאדם בליעל של קליפה. להלן, יתרחץ
35 רבנו הזקן מה שהקשה על דברי ה"רעיא מהימנא" שבפרשת
36 נשא, שבזמן ש"עץ הדעת טוב ורע" שולט, מתפרנסים תלמידי
37 חכמים, המשולים לשבתות ולימים טובים, רק ממה שעמי הארץ
38 נותנים להם ואשר לכן הם מתעסקים בדיני איסור והיתר וכו',
39 ועל כך שאל ממה שתלמידי חכמים, בזמן בית שני, היה להם
40 שדות וברמים משלהם כמו שהיה לעמי הארץ, ואף על פי כן
41 היה עיקר התעסקותם בדיני איסור והיתר וכו'? יסביר רבנו הזקן,
42 שהכוונה היא, שבזמן שליטת "עץ הדעת טוב ורע", בזמן הגלות,
43 כשהשכינה משפיעה לחיצונים, שהם בקליפת "נוגה", ומהתמצית
44 בלבד מתפרנסים תלמידי חכמים, ואז עסקם של תלמידי חכמים
45 הוא בדיני איסור והיתר, טומאה וטהרה, כדי לברר את

אגרת הקדש

והנה
כשהמלכות דאצי' מתלבשת בקליפת נוגה כדי לברר
הניצוצות שנפלו בחטא אדה"ר וגם הרפ"ח ניצוצין
שנפלו בשבירת הכלים אזי גם המלכות דאצי' נקרא
בשם עץ הדעת טוב ורע לגבי ז"א דאצילות שאינו
יורד שם ונקרא עץ חיים והנה התלבשות המלכות
בקליפת נוגה הוא סוד גלות השכינה אשר שלט
האדם באדם כו' וז"ש ברע"מ ובזמנא דאילנא דטו"ר
שלטא כו' אינון כו' דהיינו בזמן גלות השכינה
שמשפעת לחיצונים שהם בקליפת נוגה שהערב רב
יונקים משם ומתמצית ניוזין תלמידי חכמים בגלות
ואז עיקר עבודת האדם ועיקר עסק התורה והמצות
הוא לברר הניצוצות כנודע מהאריו"ל לכן עיקר ענין
הלימוד הוא בעיון ופלפול הלכה באיסור והיתר טומאה
וטהרה לברר המותר והטהור מהאסור והטמא ע"י
עיון ופלפול הלכה בחכמה בינה ודעת כנודע דאורי'
מחכמה נפקת ובחכמה דייקא אתברירו והיינו חכמה
עילאה דאצילות המלוכשת במלכות דאצי' סוד תורה
שבע"פ (בסוד אבא יסד ברתא) המלוכשת במלכות
דיצירה (וסוד) [סוד] המשניות וברייתות המלוכשות

לְבַרֵּר הַמִּתֵּר וְהַטָּהוֹר מֵהָאֲסוּר וְהַטָּמֵא, – שמבררים
ומבהירים זאת על ידי עיון ופִּלְפּוּל הַלֵּכָה בְּחֻמְתָּהּ בִּינָה
וְדַעַת, – בשלשת כוחות השכל המבהירים את ההלכה, כְּנוֹדֵעַ
ד'אורייתא מְחַכְמָה נִפְקֵת"⁴³, וּבְחֻמְתָּהּ דִּיקָא אֶתְבְּרִירו'⁴⁴,
– כידוע, שתורה באה מחכמה, ועל ידי חכמה דוקא מתבררים
הניצוצות, וכשם שבירור ההלכה, שתהיה הלכה ברורה ובהירה,
בא על ידי חכמה ושכל, כך גם בירור הניצוצות הוא על ידי
ענין החכמה, וְהִנֵּנוּ – מה שאומרים שב"חכמה אתברירו",
שבירור הניצוצות הוא על ידי חכמה, הכוונה ל-חֻמְתָּה עֲלֵיָהָ
– עליונה, דְּאִצִּילוֹת, הַמִּלְבָּשֶׁת בְּמִלְכוּת דְּאִצִּילוֹת, סוּד
תוֹרָה שֶׁבַע-לִפָּה (בְּסוּד "אבא יסד ברתא"), הַמִּלְבָּשֶׁת
בְּמִלְכוּת דִּיצִירָה, (וְסוּד) [סוּד] הַמִּשְׁנּוֹת וּבְרִיתוֹת,

42. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וראה תניא ח"א פ"מ בהגה". 43. זח"ב פה, א. ועוד. 44. זח"ב רנד, ב.

1	הַמְלִכּוּת בְּקִלְפֹת נֹגַהּ – בדברים שהם אסור ומותר, טמא	מחצית טוב ומחצית רע, [נִסְחָ אַחֵר: וְהַבְרִיּוֹת, הַמְלִכּוּת	9
2	וטהור, שְׁכָנָג עוֹלָם	בְּקִלְפֹת נֹגַהּ שְׁכָנָג עוֹלָם	10
3	הַיְצִירָה, שֵׁשׁ מִתְחִיל –	הַעֲשִׂיָה, שֵׁשׁ מִתְחִיל	11
4	ענין "עץ הדעת טוב ורע",	בְּחִינַת הָרַע שְׁכָנָגה], –	12
5	בְּחִינַת הָרַע [נִסְחָ אַחֵר: 1	שבעולם ה"עשיה", קליפת	13
6	הָרַע [שְׁכָנָגה – שבעולם 2	"נוגה" היא רובה רע	14
7	ה"יצירה", קליפת "נוגה" 3	ומיעוטה טוב, בְּנִדְעָ –	15
8	היא מחצה על מחצה, 4	כידוע, מְהַאֲרִין"ל. 16	

אגרת הקדש

בקליפת נוגה שכנגד עולם היצירה ששם מתחיל בחי' הדעת [נ"א הרע] שבנוגה [נ"א והברייתות המלוכשות בק"נ שכנגד עולם העשיה ששם מתחיל בחי' הרע שבנוגה] כנודע מהארז"ל.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ז תשרי, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ כו' מוה"ר אברהם סענדר שי

שלום וברכה!

בעתו קבלתו החוברת שלו וכהצעתו הנחתי את הענין על אחרי החגים ונתקיים מרז"ל במילי דאבות אל תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה, כי הטרדות לא נתמעטו אלא אדרבה, ובמילא אינני רוצה לדחות הענין יותר ובמילא אבוא עכ"פ באיזה שורות ואתו הסליחה.

ידוע אשר אין משיבין על הדרוש (כנפי יונה חלק ב' סימן קכ"ה) בכ"ז כנהוג בענינים כגון אלו אענה גם אני חלקי וידוע מרז"ל (ירושלמי סוף ברכות) פיטטיא דאורייתא טבין.

לסימן א' עה"כ צדיק חי' בדורותיו, וד[ר]ז"ל בזה משא"כ בדורו של אברהם, והקשה וכן הקשה בתו"ש, שהרי כשמת נח חי' אברהם בן מ"ח. - י"ל בזה דהכוונה בדורותיו בדור שלי, היינו שהוא הפרנס שלו ומנהיגו וכלשון רז"ל דור ופרנסיו וכו' (ויק"ר פס"ו).

ריש עמוד ג' בענין טעמי המצות. - יעוין מ"ש בזה המורה הגדול במורה נבוכים ח"ג פרק ל"א ואילך. אגה"ק לרבנו הזקן סימן י"ט. ספר טעמי המצות להצ"צ סוף מצוה פו"ר.

מצות נר חנוכה ריש פרק ג'. ועוד. בהנוגע למלח בפרט - יעוין לקוטי תורה סוף פרשת ויקרא ד"ה לא תשבית מלח וביאורו.

לסוף החוברת בענין גדולים בעלי תשובה שאפילו צדיקים גמורים כו' יעוין אגרת התשובה לרבנו הזקן סוף פרק ח' והוא מתאים למ"ש בתניא סוף פרק ז' תשובה גדולה כ"כ כו' כמרז"ל במקום שבעלי תשובה כו'.

נהינתי ממה שראיתיו כאן בהתועדות דשמחת תורה וחבל אשר לא חי' בידו להיות נוכח ג"כ בהתועדות דשבת בראשית ראשית השנה. וע"פ הידוע פתגם האדמו"ר הצ"צ ששמענוהו מכ"ק מו"ח אדמו"ר בהנוגע לשבת בראשית, שההנהגה בו משפיעה על כל השנה כולה ויה"ר שכוונתו הרצוי' תחשב כמעשה בפועל.

בברכה צו א געזונטען ווינטער [חורף בריא] לו ולכל אשר לו.

ה'תש"ד

ב חשוון

יום ראשון

שיעורים. חומש: לך לך, פרשה ראשונה עם פירש"י.

תהלים: י"ז.

תניא: ואחר . . . קמא טובא.

משיחת אאמו"ר מוצש"ק לך לך תרנ"א: אין די ערשטע יאָהרען פון זיינע נשיאות האָט דער אלטער רבי געזאָגט ברבים "מען בעדארף לעבן מיט דער צייט". דורך זיין ברודער מהרי"ל האָבען זקני החסידים אויסגעפונען, אז דער רבי מיינט אז מ'דארף לעבען מיט דער פרשת השבוע און פרשת היום פון דער סדרה פון דער וואָך. ניט נאָר לערנען די פרשת השבוע יעדען טאָג, נאָר לעבען מיט איר.

משיחת אָדני אָבי מורי וְרַבִּי [הַרְש"ב] מוֹצָאֵי שַׁבַּת קֹדֶשׁ לָךְ לָךְ תַּרְנ"א: בְּשָׁנוֹת נְשִׂאוֹתַי הָרִאשׁוֹנוֹת אָמַר רַבְּנוּ הַזֶּקֶן בְּרַבִּים "יֵשׁ לַחַיִּית עִם הַזֶּמֶן". בְּאַמְצָעוֹת אָחִיו מִהַר"ל [=מורנו הרב יהודה לייב] בָּרְרוּ זְקֵנֵי הַחֲסִידִים, שְׁכֻנַּת הַרְבֵּי הָיָא שֵׁשׁ 'לַחַיִּית' עִם פְּרֻשַׁת הַשָּׁבוּעַ וּפְרֻשַׁת הַיּוֹם מִפְּרֻשַׁת הַשָּׁבוּעַ. לֹא רַק לְלַמֵּד אֶת פְּרֻשַׁת הַשָּׁבוּעַ כָּל יוֹם, אֲלָא 'לַחַיִּית' עִמָּה.

ה'תש"ד

ג חשוון

יום שני

שיעורים. חומש: לך לך, שני עם פירש"י.

תהלים: יח"ב.

תניא: וכמדומה . . . קמב אמרי פי.

(המשך שיחת הנ"ל): בראשית איז א פרייליכע סדרה, אפילו דער סוף איז ניט גאָר אזוי געשמאק. נח איז דער מבול, אָבער א פרייליכער סוף וואָך – געבאָרען געוואָרען אברהם אבינו. די אמת פרייליכע וואָך איז פרשת לך לך, אלע טעג פון דער וואָך לעבט מען מיט אברהם אבינו, דער ערשטער וועלכער האָט זיך מוסר נפש געווען אויף מפרסם זיין גטליכקייט אויף דער וועלט, און זיין מסירת נפש האָט אברהם אבינו איבערגעגעבען בירושה צו אלע אידען.

(המשך שיחת הנ"ל): בְּרִאשִׁית הָיָא פְּרֻשָּׁה שְׁמִיחָה, לְמִירוֹת שְׁהַסוּף אֵינוֹ כָּל כָּךְ נָעִים; נֹחַ הוּא הַמִּבּוּל, אַךְ סוּף שָׁבוּעַ שְׁמִיחָה – אַבְרָהָם אָבִינוּ נוֹלָד; הַשָּׁבוּעַ הַשְּׁמִיחַ בְּאַמֶּת הוּא פְּרֻשַׁת "לָךְ לָךְ". כָּל יָמוֹת הַשָּׁבוּעַ 'חַיִּים' עִם אַבְרָהָם אָבִינוּ, הָרִאשׁוֹן שֶׁמָּסַר נַפְשׁוֹ עַל פְּרִסוּם אֱלֻקוֹת בְּעוֹלָם. וְאֵת מְסִירוֹת הַנֶּפֶשׁ שֶׁלוֹ הוֹרִישׁ אַבְרָהָם אָבִינוּ בִּירוּשָׁה לְכָל הַיְּהוּדִים.

ה'תש"ד

ד חשוון

יום שלישי

שיעורים. חומש: לך לך, שלישי עם פירש"י.

תהלים: כג"ח.

תניא: כו. בר"מ . . . 284 ע"כ בר"מ.

למוד התורה בכל יום ויום נוגע בנפשות ממש. לא לבד בנפש הלומד, כי אם גם בנפשות בני ביתו, שאז אור הבית הוא אור תורה ויראת שמים.

יום רביעי	ה חשון	ה'תש"ד
שיעורים. חומש: לך לך, רביעי עם פירש"י. תהלים: כט-לד. תניא: והנה המובן . . . קמג בלבד.		
ישראל נמשלו לכוכבים המתנוצצים בשמי רקיע, אשר לאורם לא יתעה גם ההולך במחשכי הלילה. כל אחד מישראל, בין איש ובין אשה, יש בו די כח מוסרי ורוחני, להשפיע להעמיד גם את מכיריו ומידעיו בקרן אורה.		

יום חמישי	ו חשון	ה'תש"ד
שיעורים. חומש: לך לך, חמישי עם פירש"י. תהלים: לה-לח. תניא: ועוד יש . . . 286 בהסתר כו'.		
כשרצה רבינו הזקן לברך את ר' יקותיאל ליעפלער בעשירות, אמר שאינו חפץ בזה, שלא תטרידו העשירות מלימוד החסידות והתעסקות בעבודה. וכשרצה לברכו באריכות ימים אמר: אבער ניט מיט פויערשע יאהרען, וואס עינים להם ולא יראו אזנים להם ולא ישמעו, מען זעהט ניט קיין גטליכקייט און מען הערט ניט קיין גטליכקייט.		

כשרצה רבינו הזקן לברך את ר' יקותיאל ליעפלער בעשירות, אמר שאינו חפץ בזה, שלא תטרידו העשירות מלימוד החסידות והתעסקות בעבודה. וכשרצה לברכו באריכות ימים אמר: אף לא בחיי אפר ש"עינים להם ולא יראו, אזנים להם ולא ישמעו", לא רואים אלקות ולא שומעים אלקות.

יום שישי	ז חשון	ה'תש"ד
שיעורים. חומש: לך לך, ששי עם פירש"י. תהלים: לט-מג. תניא: אך . . . קמד הכל אחד.		
הסדר לאחר מתן תורה הוא: הסרת ערלת הגוף, הלשון, הלב – מעשה דבור מחשבה, אברהם אבינו שהיה קדם מתן תורה הרי בתחלה הפיר את בוראו – מחשבה, אחר כך פרסם אלקותו, – דבור, ואחר כך מילה – מעשה.		

שבת קודש	ח חשון	ה'תש"ד
שיעורים. חומש: לך לך, שביעי עם פירש"י. תהלים: מד-מח. תניא: ומ"ש . . . 288 מסטרא דרע.		
מצוה לשון צותא וחבור, והעושה מצוה מתחבר עם העצמות ברוך הוא, שהוא המצוה את הצווי ההוא. וזהו שכר מצוה מצוה, דזה מה שנתחבר עם עצמות אור אין סוף מצוה הצווי, זהו שכרו. ויובן במשל גשמי: איש פשוט ביותר יש לו בטול פנימי אל החכמה ומעלת חכם, בבטול דהעדר תפיסת מקום לגמרי. וכן גם בהרגש החכם הרי איש הפשוט אינו נכנס אצלו בגדר אנושי כלל – ואין זה דמבטלו ודוחה אותו, חס ושלום, דזהו מדה רעה – ונחשב בעיניו שאין לו קשר של יחס עמו כלל. והיה כאשר החכם יצוה לאיש הפשוט לעשות איזה דבר בשבילו, הנה בצווי זה נולד מציאותו של האיש הפשוט, הן לעצמו שמרגיש מציאותו אשר הוא יכול לקיים מצות החכם ולו צוה החכם לעשות דבר, והן בעיני החכם נחשב למציאות אשר אליו ידבר ויצוה, ולכד זאת הרי צווי זה מאחד החכם הרם ונעלה עם האיש הפשוט ביותר. והנמשל מובן.		
ומובן גם כן אשר ביחס להנ"ל, אין הבדל כלל במה יהיה הצווי, אם דבר גדול ונעלה או קטן ופשוט.		

מתי הקרבן נדחה?

יום ראשון ב' חשוון ה'תשע"א

חיים, ומדוע יתן טעם גם לדבר שאינו בעל חיים? ב. מבואר בתוספות (ובחים נט, ב ד"ה עד) שמזבח פגום נפסל רק להקרבת זבחים, אבל למנחות אין פגירת המזבח פוסלת (שהם וישפה).

ויש לבאר:

הרמב"ם סובר כתוספות (ובחים יב, א, ד"ה ש"מ בע"ח) שגם לדעת רב, שבעלי חיים אינם נדחים - אם דחו אותם בידים, נדחים. לכן, בהלכה הקודמת, כאשר בשעה שהקדיש את הבהמות המזבח לא היה פגום, לא נדחו הקדשים בידים, אלא מאליהן ולכן מועיל הטעם "שאינן בעלי חיים נדחים" כדי למנוע את פסילתם, אבל כאן "שהקדיש בהמות עד שלא נבנה המזבח", ובהקדשתם דחה אותם בידים - גם בעלי חיים נדחים. ולכן הוצרך הרמב"ם לנמק שאין כאן דיחוי "שהדחוי מעיקרו אינו דחוי" (מקדש דוד סי' לג, ס"ק ב).

הלכות פסולי המוקדשין פרק ג הלכה כ"ד: הקדשי בהמות עד שלא נבנה המזבח - בשיבנה מקריבין אותן; שהדחוי מעיקרו אינו דחוי.

קרבן שנדחה מהקרבה על המזבח שעה אחת (כשהמזבח נפגם, למשל) - אף אם תעבור הסיבה שבגללה נדחה, הרי הוא דחוי לעולם (הל' כ"ב). אבל אם לא היה ראוי להקרבה מתחילת הקדשו ("דחוי מעיקרו") כבהלכה שלפנינו - אין הוא נחשב דחוי, וכשיתוקן הפגם יהיה ראוי להקרבה. והקשה ה'לחם משנה': הרי כבר פסק הרמב"ם בהלכה הקודמת כדעת רב (יומא סד, א) שבעלי חיים אינם נדחים, ומה הצורך בטעם נוסף - "שהדחוי מעיקרו אינו דחוי"? ותירץ: "דחוי מעיקרו" הוא טעם גם למנחות, שאינם בעלי חיים, שאם היו בעזרה קודם שנבנה המזבח מקריבים אותן. והדברים צריכים עיון: א. בהלכה זו הרמב"ם מדבר בבעלי

מליקת עוף בלילה

יום שני ג' חשוון ה'תשע"א

לילה מפקיע את ההקרבה ואם עלתה תרד, ואם כן נבלת עוף שנמלק בלילה מטמאת בבית הבליעה. מצד שני, המשנה קובעת שמליקת שמאל היא כ'פסולו בקודש', אלא שלרבנו תם רבי שמעון מכשיר מליקת שמאל בעוף, ולכן כתבו התוספות כי אפשר שהמשנה היא כן אליבא דרבי יהודה אלא שדבריו ביחס לפסול לילה, שאם עלה ירד, אמורים בבהמה ולא בעוף שבו חזור רבי יהודה להסכים לעיקרון של רבי שמעון, כי הפסוק הממעט נאמר בבהמה ואילו בעוף חוזרים לסברא הבסיסית של 'פסולו בקודש', וממילא 'אם עלו לא ירדו', ובעקבות זאת אין טומאת נבלת עוף טהור בבית הבליעה.

כלומר: רבי יהודה מודה בעוף כי אלו אכן תקלות של 'פסולו בקודש' והמחלוקת בבהמה נובעת מכך שהפסוק ממעט את הכלל, ולא מתוך הבנה אחרת באופי הכלל או באופי הפסולים.

(אל המקדש 11)

הלכות פסולי המוקדשין פרק ז, הלכה א: כל הפסולין לעבודה שפולין - מליקתן פסולה. ואף על פי שאותו העוף פסול - אינו נבלת העוף הטהור למטמא. וכן אם מלק בלילה, או ששחט חלין בפנים וקדשים בחוץ - אינם נבלה.

בטומאת נבלת עוף טהור בבית הבליעה, שנינו בזבחים (סו, א, ב) שאם הפסול מפקיע את עצם המליקה, העוף מתנבל ומטמא. ואם הפסול מהווה רק תקלה במליקה, אין העוף מתנבל ואינו מטמא. ואמרו במשנה, שבמליקת לילה אין טומאת בית הבליעה כי הלילה מהווה 'תקלה' במליקה ולא הפקעתה. ונמצא שמליקת לילה נחשבת כ'פסולו בקודש'.

והנה, במשנה (ובחים פד, א) נחלקו רבי יהודה ורבי שמעון בשלושה פסולים שמונה רבי יהודה - שנשחטה בלילה, שנשפך דמה, ושיצא דמה חוץ לקלעים. לרבי שמעון, הרי זה כפסולו בקודש ואם עלו לא ירדו. ולרבי יהודה, אם עלו ירדו. וכתבו התוספות, שמשנתנו האומרת שמליקת לילה נחשבת כפסולו בקודש היא כרבי שמעון, שהרי לרבי יהודה שחיטת

מעז יצא מתוך

יום שלישי ד' חשוון ה'תשע"א

חצוצרות, שתי שוקיו לשני חלילין...". וביארו המפרשים (פיה"מ לרמב"ם): כשם שבכבש מתוך הקלקול של מיתתו נתרבו קולותיו, כך ביולדת שמתוך הטעויות נתרבו קרבנותיה. ואף שהקולות הבאים מקרניו ושוקיו וכו' אינם שייכים ל'קולו' של הכבש מכל מקום אמרו "כשהוא מת קולו שבעה", היינו שהריבוי שבא מתוך הקלקול נחשב כמו הקול המקורי. וכך ביולדת: למרות שריבוי הקרבנות הוא מפני הטעויות והספיקות שאירעו לאחר שחל עליה החיוב העיקרי, גם קרבנות אלו נחשבים לקרבנות חובה.

נמצא, שלעתים יש לתוצאה תוקף יותר מהסיבה שגרמה לה, שהרי סיבת הקרבן היא הספק ובכל זאת הוא נחשב לחיוב ודאי.

הלכות פסולי המוקדשין פרק י, הלכה א: האשה שאמרה: הרי עלי מן פשאלד וכו'... מביאה ארבעה עופות... מעה ועשה שתיים למעלה... צריכה להביא עוד פרידה אחת...

הלכות אלו עוסקות באשה שנדרה להביא קן כשתלד בנוסף לחיובה מן הדין, ומחמת טעויות וספקות עליה להביא קרבנות נוספים.

ולכאורה, מאחר ויתכן שכבר יצאה ידי חובתה בקרבנות הראשונים, למה אין חוששים שקרבנות נוספים הם חולין בעזרה?

והביאור נלמד מדברי המשנה (קנים ג, ו): "זהו שאמרו: כשהוא חי קולו אחד וכשהוא מת קולו שבעה..." ב' קרניו לשתי

אלא שקבעוהו כדי לא לחלק בין המועדות. ונמצא, שאף שסיבת יו"ט שני זה היא פסח וסוכות שבהם היו"ט השני הוא משום ספק, הוא עצמו נחשב כודאי.

(לקוטי שיחות י"ז ע' 131)

וכן כתב החתם סופר (שו"ת אורח סי' קמה), שיו"ט שני של חג השבועות חמור משאר ימים טובים של גלויות, כי בשאר הימים טובים נקבע היום השני מחמת הספק, אך חג השבועות שאינו תלוי בתאריך בחודש אלא ביום החמישים לספירה, אין בו ספק.

יום רביעי, ה' חשוון ה'תשע"א

עבודת ה'בירורים'

נחשבת כ'עבודה', ומדוע פסל כאן הרמב"ם ליקוט הלבונה בזר?

ויש לומר:

ליקוט הלבונה נאסר בזר לא מטעם 'הולכה' אלא משום שנחשב כעבודת ה'קמיצה', שמהות עבודתם חד היא: כמו שעל ידי הקמיצה מבררים את חלק המנחה המוקטר לה' משיירי המנחה, כך בליקוט הלבונה מבררים את החלק השייך לה' כדי להקטירו.

ולכן מצרף הרמב"ם את שני הדינים - הן קמיצה והן ליקוט לבונה הנעשים על ידי הפסול לעבודה - בהלכה אחת: להשיענו ששתי העבודות עניינם אחד - לברר ולהפריד את החלק לה' משיירי המנחה.

(קור אורה מנחות יג, ב)

הלכות פסולי המוקדשין פרק יא, הלכה א: אֶחָד מִן הַפְּסוּלִין לְעִבְדָּהּ . . אִם לָקַט הַלְבוּנָה - פָּסֹל.

כידוע, זר לא יכל להשתתף בעבודות המקדש, חוץ מפעולות שאינן מוגדרות כ'עבודה'. במקרה שלנו מדובר בליקוט הלבונה מתוך הסולת, ואודותיו נחלקו חכמים - האם מעשה זה מוגדר כ'עבודה', ופסול בזר, או שאינו 'עבודה' וכשר בזר.

ר' ינאי אוחז בדעה המחמירה (מנחות יג), ולדידו עצם הולכת הלבונה נחשבת עבודה. ואף שאין כאן הליכה רגלית, אלא רק הושטת יד של המלקט הנותן את הלבונה לכהן לשם הקטרתה - הושטה זו מוגדרת כ'הולכה', כי "הולכה שלא ברגל שמה הולכה".

והקשה ה'משנה למלך': הלא לעיל (פ"א הכ"ג) כתב הרמב"ם ש"הולכה שלא ברגל אינה הולכה", ולפי זה הושטת יד אינה

יום חמישי ו' חשוון ה'תשע"א

בין קרבנות למצוות

לכן עומד הקרבן משעה שהקדישו, אך לפי הדעה שאין צורך בכוונה לקיום מצוה אין זה משום ש'סתמא לשמה' שהרי אין מצה מסוימת זו או שופר מסוים זה עומדים לקיום המצוה, אלא שלדעתם אין צורך בכוונה כלל.

לכן דוקא בקרבנות המקריב את החטאת לשם עולה מחשבתו עוקרת את המצב הסתמי של הקרבן העומד לחטאת, אך לגבי מצוות מעולם לא היתה מצה זו מיועדת למצות אכילת מצה ואין כאן מה לעקור. אמנם, לדעה זו אין המצוה צריכה להיות מיוחדת כלל לשם מצוה, ולכן אין חסרון בייחוד הפעולה לשם מצוה אחרת.

וה'שפת אמת' (שם לג, ב) מצדיק את דברי הר"ן ומבאר כי גם במצוות אין צורך בכוונה משום ש'סתמא לשמה'. ואף שאין מצה מסוימת זו מיוחדת למצות אכילת מצה, הרי אכילת מצה בפסח מיוחדת לקיום המצוה, ולכן גם בזה שייך לומר שהכוונה לשם מצוה אחרת עוקרת מפעולה זו את ייחודה לקיום מצות אכילת מצה.

הלכות פסולי המוקדשין פרק טו, הלכה ד: חֲטָאת שֶׁשֶׁחֲטָה לְשֵׁם זֶבַח אַחֵר, בְּגוֹן שֶׁשֶׁחֲטָה לְשֵׁם עוֹלָה... פְּסוּלָה... אֶבֶל אִם שֶׁחֲטָה לְשֵׁם חֲלִין - הָרִי זֶה בְּשֶׁרָה.

והטעם מבואר בגמרא (זבחים ג, א): כששוחט לשם קרבן אחר שהוא ממין הקרבן הראשון (ושניהם קדשים) מועילה מחשבתו לעקור את שמו הראשון, אך כאשר שוחט לשם חולין, שאינו קדשים, אין שמו נתפס על הזבח לעקור ממנו את שמו.

מכאן למד הר"ן (ר"ה לג, ב) שאף להסוברים שהעושה מצוה ללא כוונה יוצא ידי חובתו, אם עשה זאת בכוונה לצאת ידי מצוה אחרת, כגון התוקע בשופר ללמד את התינוקות ולקיים מצות חינוך, אינו יוצא ידי חובת מצות תקיעת שופר, כי המחשבה לשם מצוה אחרת מסוג המצוה הראשונה, עוקרת את שם המצוה הראשונה מהמעשה.

וה'טורי אבן' (ר"ה לב, ב) השיג על דברי הר"ן ומחלק: בשחיטת קדשים על השחיטה להיעשות לשם אותו קרבן, אלא שכששחט בסתם ולא חשב כלום הרי 'סתמא לשמה' כי

יום שישי, ז' חשוון ה'תשע"א

לאו הניתק לעשה

והנה, כאן פסק הרמב"ם כרבי יהודה שאין לוקים על נותר כי הוא לאו הניתק לעשה. וקשה: בהל' חמץ ומצה (יא, א) פסק הרמב"ם שאם קנה חמץ בפסח ועשה בו מעשה, לוקה. ונשאלת השאלה, מה נשתנה לאו זה מנותר והרי גם איסור חמץ ניתק לעשה של שריפה כמו נותר?

והביאור:

בתחילת הל' תמורה כתב הרמב"ם, שהכלל שאין לוקין על לאו הניתק לעשה אינו אמור כאשר קיימים שני לאווין או

הלכות פסולי המוקדשין פרק יח, הלכה ט: אִסּוּר לְהוֹתִיר מִבָּשֶׂר תְּקַדְּשִׁים... וְהוֹתִיר אִינוּ לִזְקָה, שֶׁהָרִי נִתְקַן בְּהִתּוּב לְעִשָּׂה, שֶׁנֶּאֱמַר: וְהִנָּתַר מִמֶּנּוּ עַד בֶּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרְפוּ.

בגמרא (פסחים פד) נחלקו תנאים בדרשת הפסוק "לא תותירו ממנו עד בוקר והנותר ממנו עד בוקר באש תשרפו": לרבי יהודה כיון שבתחילה נאמר לא תעשה ("לא תותירו") ואחר כך עשה ("באש תשרפו") הכתוב מלמדנו שאין לוקים על לאו זה, ולרבי יעקב אין לוקים על איסור נותר בגלל שאין בו מעשה.

כאשר המצות-עשה אינה שווה בכל הפרטים למצות הלא-תעשה.

לפי זה ניתן להבין מדוע בחמץ פסק הרמב"ם שלוקים על האיסור למרות שמשווייכת לו גם מצות עשה: בחמץ יש הבדל

בין העשה והלא-תעשה - נשים פטורות מהעשה ('תשביתו') כי היא מצוות עשה שהזמן גרמא, אבל חייבות בלא תעשה ('בל יראה'), ובכגון זה אין העשה 'מנתק' את הלא-תעשה.

(מנעני מלך א. עמר רצ')

השבעת הכהן הגדול

שבת קודש ח' חשון ה'תשע"א

על ידי בית דין ונעשה שלוחם (ראה תוס' ד"ה כה"ג יומא יב, ב) ושלוחי ב"ד מתנים עימו בשבועה שאם ישנה מדבריהם יתבטל מינויו ככהן גדול ועבודתו תיפסל. ולכן השבועה כן חלה, כי מאחר שעבודתו פסולה אין זו שבועה לבטל המצוה, ולא ירצה לעבור על השבועה (בנוסף לביטול עבודת יוה"כ).

וה'שפת אמת' (יומא יח, ב) תירץ:

א. גם אם שבועה לבטל המצוה לא חלה כ'שבועת ביטוי', חייב עליה משום 'שבועת שוא'.

ב. אמנם הצדוקים חשודים לעבור על דברי חז"ל ולעשות כדעתם הכוזבת, אך גם לשיטתם, מותר להם לעשות כדברי חז"ל מצד הוראת בית דין הגדול, כנאמר "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל" - "אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין" (רש"י דברים ז, יא). ואם כן, כאשר נשבעים לעשות כהוראת חז"ל אין כאן ביטול מצוה והשבועה חלה גם לפי שיטתם.

הלכות יום הכיפורים פרק א, הלכה ז: וּלְפִי שֶׁהָיוּ חוֹשְׁשִׁין בְּבֵית שְׁנֵי שָׁמַיִם בְּהֵן גָּדוֹל וְהָ נִוְטָה לְצַד מִיָּנֹת, הָיוּ מְשַׁבְּעִין אוֹתוֹ עֶרֶב יוֹם הַכִּיּוּרִים וְאוֹמְרִים לוֹ: אִישִׁי בְּהֵן גָּדוֹל, אָנּוּ שְׁלוּחֵי בֵּית דִּין, וְאַתָּה שְׁלוּחֵנוּ וְשְׁלִיחַ בֵּית דִּין. מְשַׁבְּעִין אָנּוּ עָלֶיךָ... שְׁלֹא תִשָּׁנָה דָּבָר שֶׁאִמְרָנוּ לָךְ. ויש להקשות:

אם יש חשש שמא הכהן הגדול הוא צדוקי, מה מועילה השבועה, הרי לדעתו מצוות התורה היא לנהוג כדעת הצדוקים, ומאחר ששבועה לבטל מצוה אינה חלה (שבועות כז, א) הרי זו שבועה חסרת תוקף?

ומבאר ה'חתם סופר' (שו"ת אורח סי' קע"ו): דין זה ש"אין נשבעין לבטל את המצוה" דרשוהו חז"ל, והצדוקים אינם מאמינים אף בדרשה זו, ולכן, השבועה מחייבת אף אם לדעת אותו כהן היא מבטלת את המצוה.

ועוד הסבר: מאריכות לשון השבועה "אנו שלוחי בית דין ואתה שלוחינו ושלוחי בית דין", נראה שמינוי כהן גדול נקבע

אגרות קודש

ב"ה, כ"ח תשרי, תשט"ו

ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ

מוה"ר אפרים אליעזר שי' הכהן

שלום וברכה!

קבלתי מכתבו מכ"ז תשרי וקודם נסיעתי על הציון הק' ובבקשתו אזכירו בהיותי שם כפי שכותב.

ובמה שנגע במכתבו בדבר אמירת מודה אני, הנה כיון שרבנו הזקן בסידורו מסדר זה קודם ענין וסדר הנטילה הרי ברור חו"ד לאמר זה קודם נט"י כדמוכח ג"כ מלשונו שם "לומר מיד שניעור" וגם לולא המפורש, כנ"ל, הרי פלא למה לאחר הענין כיון שיש לו הקדימה*.

ולכאורה אפשר להיות** בלי נט"י. גם הנוסח דסידור ר' קאפיל המיוסד על הע"ס כיון שלא נזכרו בפירוש, לעיין בסי' מאסף לכהמ"ח או"ח א, כג ובסי' שערי תפלה הספרדי דף א' ע"ב שנקבצה שם להקת אחרונים הכותבים בפירוש שאין צריך נט"י, ומהחולקים ע"ז הביא רק רכב אלי' ומנחת אהרן שכותבים לאמר לאחר שמערה פ"א על יד ימין, ובעמודי שמים ובסי' יעב"ץ שמהרהר במחשבתו קודם נט"י ובספר קשר גודל שמביא שתי דיעות שא"צ וי"א שצריך.

בברכה.

(* והרי נט"י מפני שמודה לפניו.

(** שוב ראיתי שכ"כ שם בפ"י.

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום – ב'ח' מרחשון ה'תשע"א

יום ראשון ב' מרחשון ה'תשע"א

הלכות פסולי המקדשין

פרק שני

1. כל הדמים הנתנין על מזבח החיצוני¹, אם נתן מתנה אחת בלבד - כפר. ואפילו בחטאת² - מתנה אחת היא העקר, ושאר הארבע³ מתנות למצוה. שגאמר: ודם זבחיך ישפך על מזבח ה' אלהיך - שפרכת הדם על המזבח היא העקר.
2. וכל הנתנין בזריקה⁴ שנתנו בשפיכה - יצא; שגאמר: ודם זבחיך ישפך.
3. כל הדמים הנתנין על מזבח הפנימי⁵, אם חסר אחת מהן - לא כפר, אלא פלן הן עקר הפקדה; שהרי הכתוב הקפיד על מנינו, שגאמר: שבע פעמים.
4. חטאת שנתן ממנו מתנה אחת ומתו הבצלים - ישלים ארבע מתנות לאחר המיתה⁶.
5. אכל אם נתן האחת ביום - לא יתן השלש בלילה⁷.
6. ואם נתן אחת בפנים והשלימן בחוץ - חיב⁸ משום מעלה בחוץ⁹.

1. ה'יה מזנה¹⁰ ונקטעה ידו¹¹ של מזנה קדם שפיגע דם לאויר המזבח - לא עלתה לו הנייה¹².
2. שנה מתן קרבנות¹³ בחטאת, בין בחטאת הנעשית בפנים¹⁴ בין בחטאת הנעשית בחוץ¹⁵ - נפסל. אבל בשאר קדשים - כשרין¹⁶.
3. נתן הדם מן הקרן ולפנים¹⁷, בין בחטאת בין בשאר קדשים, בין במזבח הפנימי בין במזבח החיצון - פסול.
4. דם שמצותו לתן אותו למעלה מחצי המזבח¹⁸ שנתנו למטה, או שמצותו לתנו למטה¹⁹ ונתנו למעלה, או שמצותו לתנו בפנים בהיכל²⁰ ונתנו על מזבח החיצון, או הנתנין על מזבח החיצון שנתנו לפנים בהיכל, או שנתן דם הנתנין בחוץ על הכבש²¹ שלא כנגד היסוד²² - הרי בשר הזבח פסול²³. ואף על פי כן, נתפפרו הבצלים²⁴ בו; כיון שהגיע דם למזבח, אף על פי שהגיע שלא למקומו - הרי הוא כמו שהגיע למקומו לכפר.
5. במה דברים אמורים²⁵? כשהיה זה הזורק כשר לעבודה²⁶; אבל אם קבל הפשר²⁷ ונתן לפסול²⁸, ונתן הפסול את הנתנין למעלה למטה, ואת הנתנין בפנים בחוץ, ואת הנתנין בחוץ בפנים, או שנתן על הכבש

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

1) המזבח שבועזרת הכהנים, שמקטירים עליו את הקרבנות וזורקין את דמם. 2) כבית הלל זבחים שם ובגמרא שם לז: מבואר נימוקם, כי כתוב בתורה בדיני חטאת שתי פעמים קרנת בלי ואו ומשמע לשון יחיד, ופעם אחת קרנות מלא [=עם ואו], הרי עוד שתיים וביחד ארבע, שלוש למצוה ואחת לעכב (בדיני הקרבנות כלל בידינו, שכל דבר שציוותה התורה פעם אחת נאמר רק למצוה, אבל בדיעבד אינו מעכב, אלא אם כן נצטוו עוד פעם או שכתובה שם מלה המורה על עיכוב), מפני שאי אפשר לכפרה בלי זריקת דם כלל. ושאר הקרבנות נלמדים מחטאת. 3) כלומר, מה שנשתייר מהארבע אחרי שנתן האחת. 4) זריקה פירושה, שהכהן עומד רחוק מהמזבח וזורק בכוח למזבח את הדם שבמזרק. ושפיכה היינו שעומד בצד המזבח ושופך עליו את הדם. אשם, עולה ושלמים ניתנים בזריקה, בכור, מעשר ופסח בשפיכה וחטאת ניתנת באצבע. 5) מזבח הזהב שעמד בהיכל ועליו מקטירים בכל יום את הקטורת ומזים עליו דם פר ושעיר של יום הכיפורים ושל שאר פרים ושעירים שבשרם אינו מוקטר ואינו נאכל אלא נשרף. 6) והטעם, מפני שהראשונה כיפרה והשלוש הנותרות הן רק למצוה ואינן מעכבות, לפיכך אין לה דין חטאת שמתו בעליה, וגומרים את המצוה. 7) מפני שהדם נפסל בשקיעת החמה. 8) כרת. 9) שהרי מתנות אלו מצוה לעשותן בפנים, לפיכך אנו קוראים בה (ויקרא יז, ט) "ואל פתח אוהל מועד לא יביאנו וגו' ונכרת האיש ההוא מעמיו". שם. רבינו שינה את הסדר שבגמרא, שם הסדר: לילה, מיתה, חוץ. ורבינו סידר: מיתה, לילה, חוץ, לפי חומרת דיניהם: מיתה - נותן לכתחילה; לילה - לא יתן, אבל אם נתן אינו חייב כרת; חוץ - ענוש כרת. 10) בחטאת העוף ובחטאות הפנימיות (פרים ושעירים הנשרפים) כתוב בתורה לשון הזאה, היינו מזה באצבע מרחוק. 11) ונעשה בעל מום ופסול לעבודה. 12) שההזיה נגמרת כשהדם נוגע במזבח ואז המזה היה בעל מום. 13) הסדר הנכון בחטאות הוא, להתחיל בקרן דרומית מזרחית ואחריה מזרחית צפונית, צפונית מערבית, ולבסוף מערבית דרומית ואם שינה מסדר זה נפסל הקרבן. 14) שמזים את דמה על הפרוכת ועל מזבח הזהב שבהיכל. 15) שדמה נזרק על המזבח שבעזרה, שהיא חוץ להיכל. 16) ולא נתבאר טעמו של ההבדל בין חטאת לשאר קרבנות. 17) ארבע הקרנות שבפנינות מזבח החיצון, ארכן אמה ורחבן אמה ודם החטאות נותן הכהן כנגדן בחציו העליון של המזבח. וכן שתי המתנות של שאר הקרבנות ניתנות נגד הקרנות היינו אמה מכאן ואמה מכאן בחציו התחתון של המזבח. ומלמדנו רבינו כאן, שאם נתן הדם בשטח שהוא לפנים מן הקרן, היינו שלא כנגד הקרן - פסול, בין במזבח החיצון ובין בפנימי. 18) חטאת בהמה ועולת העוף. 19) שאר הקרבנות הנעשים בחוץ. 20) פר ושעיר של יום הכיפורים, ופרים ושעירים הנשרפים המבוארים בהלכות מעשה הקרבנות ובשרם נשרף בבית הדשן שמחוץ לחומת ירושלים. 21) ולא על המזבח ממש. 22) פירוש, או שלא כנגד היסוד במזבח ממש. במשנה מדות פרק ג, א שנינו: "ההיסוד (של מזבח החיצון) היה מהלך על פני כל הצפון ועל פני כל המערב. ואוכל (תופס) בדרום אמה אחת ובמזרח אמה אחת". ויוצא מזה שבקרן דרומית מזרחית לא היה יסוד ואם זרק בקרן זו את דם הניתנים למטה מחצי המזבח הקרבן פסול. בזבחים נו: ונו: למדו דין זה מהכתוב (ויקרא ד, ז) "אל יסוד מזבח העולה". 23) וגם האימורים פסולים. 24) ואינו חייב להביא קרבן אחר. 25) שבשר הזבח נפסל ואין לו תקנה. 26) ובדיעבד כיפר ולפיכך הדם שנשאר נעשה שריים ופסול לזריקה. 27) כלומר, אפילו אם קיבל הכשר, שהרי קבלת כהן פסול בוודאי אינה עושה שריים (לחם משנה). 28) אפילו פסול

- 1 שלא כנגד היסוד - לא נפסל בשר הנזבח, אם נשאר דם
2 הנפש²⁹, אלא יחזור הכשר ויקבל³⁰ שאר דם הנפש ויזרק
3 הדם במקומו.
4 יא. דמי קדשים שנתערבו, בין דם בדם³¹ בין כוסות
5 כוסות³²: אם נתערבו הנתנין מתנה אחת³³ בנתנין מתנה
6 אחת - יתן הכל מתנה אחת. וכן הנתנין מתן ארבע³⁴ בנתנין
7 מתן ארבע - יתן הכל מתן ארבע. נתערבו הנתנין מתנה
8 אחת בנתנין מתן שתיים שהן ארבע - יתן הכל מתנה
9 אחת³⁵. נתערבו הנתנין למעלה בנתנין למטה - ישפך הכל
10 לאמה³⁶, והזבחים פסולין. אפלו נתערבו שגרי החטאות³⁷
11 עם דם העולה, שמקום הכל למטה - ישפך הכל לאמה³⁸.
12 יב. ואם לא שאל, אלא נתן מן התערובות למעלה ולמטה
13 - הרי זה כשר. נתן למעלה ושאל - יתן למטה³⁹, ואלו ואלו
14 עלו לו.
15 יג. נתערבו הנתנין בפנים בנתנין בחוץ - ישפך הכל
16 לאמה. ואם לא שאל ולקח דם התערבות ונתן ממנו
17 בפנים ובחוץ, בין שנתן בפנים ויחזור ונתן בחוץ או
18 בחוץ ויחזור ונתן בפנים - הכל כשר⁴⁰. במה דברים
19 אמורים? בשאר דמים הנתנים בחוץ, חוץ מן החטאות;
20 אכל דם חטאת הנעשית בחוץ שנתערב בדם חטאת
21 הנעשית בפנים: אם נתן בחוץ ויחזור ונתן בפנים -
22 כשר⁴¹, נתן בפנים ויחזור ונתן בחוץ - פסולה. שדם
23 חטאת שנקנס להיכל, אפלו חטאת יחיד הנאכלת⁴² -
24 אסורה; שנגמר: וכל חטאת אשר יבא מדמה וגומר.
25 והוא⁴³ שיבוא דרך שער ההיכל, שנגמר: יבא - דרך
- ביאה⁴⁴; אבל אם הכניסו בפשפש⁴⁵ או דרך חלון או
גג - אינו נפסל.
יד. פר העלם⁴⁶ ושעיר עבודה זרה, שדמם נכנס להיכל⁴⁷,
אם הכניסו לקדש הקדשים - נפסל; שבמקום זה פנימה⁴⁸
של מקומן הוא⁴⁹. וכן פר ושעיר של יום הכפורים,
שדמם נכנס לקדש הקדשים, אם הכניס דמם לקדש
הקדשים והזה ממנו⁵⁰ והוציאו להיכל, ויחזור והכניסו
לקדש הקדשים - נפסל⁵¹, ואינו גומר ממנו הזיות
שבקדש הקדשים; בין שציא⁵² יצא⁵³. וכן אם גמר הזיות
שבקדש הקדשים והוציאן להיכל, והזה מקצת הזיות
והוציאן חוץ להיכל⁵⁴, ויחזור והכניסן להיכל - אינו גומר
הזיות שבהיכל; שפיון שציא דם חוץ למקומו נפסל⁵⁵.
טו. חטאת שקבל דמה בשני כוסות ויצא אחד מהם לחוץ
- הפנימי כשר⁵⁶ וזה ממנו. נכנס אחד מהם להיכל והזה
ממנו שם - אף החיצון פסול⁵⁷. שנגמר: אשר יבא מדמה;
אפלו מקצת דמה אם נכנס לכפר בקדש - נפסלה.
טז. דם חטאת שהכניסו לכפר בו בפנים ולא כפר, אלא
הוציאו ולא הזה ממנו בפנים כלום: אם הכניסו בשוגג -
הרי זה כשר, ומה ממנו בחוץ, שהרי לא כפר בקדש; ואם
הכניסו במזיד - פסול⁵⁸.
יז. הכניס⁵⁹ החטאת עצמה להיכל - כשרה; שנגמר: אשר
יבא מדמה - ולא בשרה.
יח. חטאת העוף שפרסקה ונכנסה להיכל - כשרה⁶⁰.
יט. הכניס דם חטאת העוף להיכל בצנארה - הרי זה ספק
אם הצנאר חשוב ככלי⁶¹.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

טמא שעושה שיריים. (29) בצוואר הבהמה. (30) קבלת הדם הראשונה אף על פי שקיבל כשר לא עשתה שיריים את הדם הנשאר, מפני שקבלה בלי זריקה אינה עושה שיריים והזריקה הייתה פסולה. (31) בכלי אחד נתקבל דם של שני קרבנות. (32) בכל כוס יש דם מקרבן אחד אלא שנתערבו הכוסות. (33) כגון דם בכור בדם מעשר. (34) דם חטאות בלבד ניתן מתן ארבע, והמדובר כאן בתערובת דמן של שתי חטאות. (35) "כל הדמים הניתנים על מזבח החיצון, אם נתן מתנה אחת בלבד כיפר". ואסור ליתן מן התערובת יותר ממתנה אחת כדי שלא יעבור במעשה על "לא תוסיף", אבל אם נותן פחות ועובר על "בל תגרע" הרי אינו עושה מעשה. (36) כעין מרוב היה עובר על פני כל רצפת העזרה ופתוח לחוץ ומים עוברים בו. (37) שנתן ארבע המתנות במקומן, וטעונון שפיכה על יסוד המזבח שהוא למטה. (38) אף על פי ששניהם מקומם למטה. מפני שדם העולה טעון זריקה על קיר המזבח ושירי חטאת נשפכים ישר על היסוד ואסור לשפוך אותם על הקיר, כדי שיוזבו על היסוד, כר' יוחנן ורב יהודה שם פא. (39) ברייתא שם פא: "נתן למעלה ולא נמלך, אלו ואלו (רבי אליעזר וחכמים) מודים שיחזור ויתן למטה". (40) כחכמים שם נגד דעת רבי עקיבא ור' אליעזר, המחלוקת היא בפירוש הכתוב (ויקרא ו, כג): "וכל חטאת אשר יבא מדמה אל אהל מועד לכפר בקודש לא תאכל באש תשרף". חכמים סוברים חטאת דווקא, אבל שאר קרבנות אינם נפסלים בכך, ורבי עקיבא, ששיטתו לדרוש כל אות שבתורה, מרבה מהמלה "וכל" את כל הקרבנות (שם פב.). (41) ואפילו לא נתן בפנים נתכפרו הבעלים. (42) כי פשוטו של מקרא אפשר לפרש בחטאות ציבור שדמן טעון הזייה בפנים ומצוותן בשריפה. (43) וזה נאמר. (44) רגילה. (45) דלת צדדית קטנה. (46) שגגו בית דין והורו שחלב וכדומה מותר ועשה הציבור על פי הוראתם, מביאים פר לחטאת ודמו טעון הזייה בהיכל על הפרוכת. ואם טעו בעבודה זרה ועשה הציבור, מביאים שעיר לחטאת. (47) מצוותם בכך. (48) כתוב בתורה (שם יח), "הן לא הובא את דמה אל הקודש פנימה", משמע שאם הובא נפסל הקרבן, ופנימה - זה קודש הקדשים. (49) מקומם בהיכל, וקודש הקדשים הוא לפני מן ההיכל. (50) מקצת הזיות ולא גמר הכל. (51) פסול יוצא, אף על פי שדם זה מקומו בהיכל כמצוותו. (52) מחוץ לקדש הקדשים לפני גמר הזיותיו. (53) נפסל ביוצא, ואף על פי שסופו לצאת להיכל - עכשיו מקומו בקודש הקדשים. (54) לעזרה. (55) פסול ודאי. (56) ובגמרא למדו דין זה מהכתוב (שם ו, כג) "אשר יבא וגומר לא תאכל"; הנכנס פוסל (גם מה שלא נכנס) ואין היוצא פוסל את החלק שלא יצא. (57) כחכמים שם שדרשו את הכתוב (שם) "יבא מדמה" ואפילו מקצת דמה, מכיוון שלא כתבה התורה "דמה". (58) ובכפר בין במזיד בין בשוגג - פסול. (59) שם צב: ואפילו הכניסה קודם קבלת הדם - כשרה. (60) שם, מפני שלא הובאה אלא כנסה מאליה, והתורה אמרה: אשר יבא. (61) בבהמה אמרנו בהלכה יז שכשרה אף על פי שגם הדם נכנס, אבל בחטאת העוף שואל ר' אבין, מפני שאין דמה טעון קבלה

פרק שלישי

31
32 א. קדשי קדשים ששחטן בראש המזבח - באלו
33 שחטן בצפון; שגאמר: וזבחתי עלי אֶת עלתיך ואת
34 שלמיך - מלמד, שכל המזבח ראוי לשחיטת העולה
35 ושחיטת השלמים.
36 ב. עולה ששחטה בראש המזבח, או ששחטה למטה
37 והעלה אותה לראש המזבח - יפשיט אותה וינתנה
38 במקומה, ומוריד הקרבים ומדיחן למטה וחוזר ומעלה
39 אותן, ומוריד העזר ונותנו לכהנים.
40 ג. וכן זבחים שחוטים שעלו לגבי המזבח - מפשיטן
41 וינתחן במקומן, ומוריד הקרבים ומדיחן במים וחוזר
42 ומעלה אותן, ומוריד את העזר ואת הבשר ונותנו
43 לבצלים, וחוזר ומקטיר את השאר. ומפני מה לא יוריד
44 הכל, אלא יפשיט וינתח בראש המזבח? שכל הראוי
45 לאשים, אם עלה לראש המזבח - לא ירד; שגאמר: כל
46 הנגע במזבח קדש. יכול אף על פי שאינו ראוי? תלמוד
47 לומר: היא העלה על מוקדה. מה עולה, שהיא ראויה
48 לאשים, אם עלתה - לא תרד; אף כל הראוי לאשים, אם
49 עלה - לא ירד.
50 ד. עולה שהעלה תיה לראש המזבח - תרד, שעדין
51 אינה ראויה.
52 ה. וכן קמץ המנחה שלא נתקדש בכלי שרת. וכל אסורי
53 המזבח שעלו - ירדו, לפי שאינן ראויין מתחלתן.
54 ו. וכן בהמת קדשים ששחטה בלילה או נשפך דמה או
55 שיצאת חוץ לעזרה, אם עלתה - תרד.
56 ז. אכל קדשים שלנו או שלן הדם או הבשר או האמורים,
57 וזבח שייצא חוץ לעזרה, או שנטמא או נפסל במחשבת
58 הזמן או במחשבת מקום או במחשבת שנוי, או שקבלו
59 הטמאים וזרקו את דמו, הואיל וראויין בעבודת קרבן הבא
60 בטמאה, וישנתן דמו חוץ למקומו, או קדשי קדשים

1 כ. נשפך⁶² דם חטאת העוף ואספו⁶³ - הרי זה ספק⁶⁴ אם
2 הכלי פוסל בדמה או אינו פוסל; לפיכך תשרף⁶⁵, ככל
3 חטאת העוף שהוא ספק.
4 כא. חטאת⁶⁶ שקבל דמה בארבעה כוסות, ונתן מתנה
5 אחת מכל כוס וכוס - שגרי ארבעתן נשפך על היסוד,
6 שגאמר: ואת כל דמה ישפך. נתן ארבע המתנות מכוס
7 אחד - שגרי אותו הכוס נשפך על היסוד, ושאר הכוסות
8 נשפכין לאמה⁶⁷.
9 כב. דם שנפל לתוך המים או לתוך דמי חלין - לא
10 יזה ממנו, ואם יזה - פסול⁶⁸. נפל מים לתוך הדם
11 שבמזרק, אם יש בו מראה דם - פשר. נפל לתוכו יין
12 או דם חלין - אומדין אותו אלו היו מים: אם ראויין
13 לבטל דם שבמזרק עד שלא יהיו מראוי מראה דם -
14 הרי זה לא יזה ממנו; ואם אינם ראויין לבטל מראוי -
15 יזה ממנו.
16 כג. דם הקדשים שנתערב בדם פסולי המזבח⁶⁹ או בדם
17 הקדשים שנפסלו בשחיטה⁷⁰ - ישפך הכל לאמה. ואפלו
18 קרבו כל הכוסות חוץ מאחד - ישפך לאמה⁷¹. וכל אותן
19 הנזכרים פסולים. נתערב בדם התמצית⁷² - ישפך לאמה⁷³;
20 ואם לא שאל ונתן - פשר.
21 כד. האמורין⁷⁴ ואיברי העולות⁷⁵, והקמצים⁷⁶ והלכונת⁷⁷
22 ומנחות הנשרפות⁷⁸ אחר שנתקדשו בכלי שרת⁷⁹, אם זרק
23 אחד מכל אלו על גבי האשים בין ביד⁸⁰ בין בכלי, בין
24 בימין בין בשמאל - הרי אלו כשרים.
25 כה. היין והמים⁸¹ שנספגו בין בקערה בין ביהין⁸² בין בשאר
26 כלי השרת⁸³ - כשרים. נספגו בכלי חל או בידו - פסולין.
27 כו. איברים שסדרן, וכן קמץ שסדרו, וסדר העצים של
28 מערכה למעלה מהם⁸⁴, או שסדרן מצדי העצים - הרי זה
29 ספק אם הדר הקטרה בקד⁸⁵ או אין דרך הקטרה בקד;
30 לפיכך לא יעשה פן לכתחלה, ואם עשה - הרצה.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

בכלי אלא הכהן מזה ישר מהצוואר אפשר לומר שזה כאילו הכניס הדם בכלי. (62) ישר מהצוואר על הרצפה. (63) לכלי.
(64) בעייה שלא נפתרה שם, אם כוונת התורה היא שגם חטאת העוף אינו טעון כלי ומותר להזותו ישר מהצוואר, או התורה אוסרת
להשתמש בכלי. (65) מוסב גם אל הדין שבהלכה יט. אבל הבעלים פטורים מלהביא קרבן אחר, כדי שלא יקריב חולין בעזרה.
(66) שמצוותה ארבע תמנות. (67) שאין לדם זה דין שיריים שמצוותם להישפך ליסוד המזבח. ולמדו זה מהכתוב (ויקרא ד, כו)
"ואת דמו ישפוך" ולא כל דמו. וההיגיון מחייב להעמיד את הכתוב "כל דמו" בנתן מד' כוסות והכתוב "ואת דמו" בכוס אחת.
(68) אפילו אם יש בו מראה דם. במשנה שנינו: "דם שנתערב במים אם יש בו מראית דם כשר". ואמר ר' יוחנן שם: "לא שנו
אלא שנפלו מים לתוך דם, אבל נפל דם לתוך מים ראשון ראשון בטל", פירוש כל טיפה שנפלה בטלה במים ונפסלה ואינה חוזרת
לכשרותה. זה נקרא "דיחוי". (69) כגון בעלי מומים, רובע ונרבע ונעבד כאליל. (70) השחיטה לא נעשתה כהלכתה. (71) ואף
על פי שאין בדם הפסול כדי לבטל את הכשר, והטעם, שגזרו חכמים שמא יבואו להתיר גם כשרבו דמי הפסולים על הכשרים.
ולא גזרו על תערובת בדם חולין (ראה הלכה כב), מפני שלא שכיח שימצא דם חולין בעזרה וחכמים לא גזרו במקרים שאינם
שכיחים - "מילתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן". (72) דם שאינו דם הנפש, ופסול לזריקה על המזבח. (73) דם התמצית גם
כן שכיח וגזרו בו. (74) חלקי הבהמה שמקטירים אותם על המזבח. (75) כל איבריהן, שעולה כולה נשרפת על המזבח.
(76) מנחה באה מן הקמח והכהן קומץ ממנה מלא חפניו ומקטיר על המזבח. (77) מין סממן רוחני. כל מנחה, חוץ למנחת סוטה
ומנחת חוטא, נותנים עליה לבונה והיא נקטרת עם הקומץ. (78) כגון מנחת כהן שכולה נשרפת שנאמר (ויקרא ו, טז): וכל מנחת
כהן כליל תהיה. (79) אחר הקמיצה. (80) שהוציאם מכלי השרת וזרקם ביד על המזבח. (81) שמנסכים על המזבח. (82) כלי
מדה שנתקדש. (83) שלא בכלים המיוחדים להם. (84) כלומר, עליהם. (85) בגמרא שם נאמר נימוק זה רק בקומץ, אבל
באיברים הבעייה היא אם "על העצים" שנאמר בתורה הכוונה "על" ממש או סומך לעצים, כדי שתאחז בהם האש (לחם משנה).

49 שלמים - מקדשין, ואם לאו - אין מקדשין. ואין מקדשין
50 אלא מלאין. אבל המדות אין מקדשות חסרות אלא אם
51 דעתו למלאה; ואם אין דעתו למלאה - מקדשות להפסל,
52 אבל לא לקרב.
53 כא. כלי שרת מקדשין שלא בזמן להפסל, אבל לא
54 להקרב. כיצד? דבר שמצותו ביום שנתקדש בכלי שרת
55 בלילה - נפסל וישרף, אבל אינו קרב. כגון שקמץ מנחה
56 בלילה ונתן קמצה לכלי שרת - הרי זו נשרפת.
57 כב. מזבח שנפגם - נפסלו כל הקדשים שהיו שם שחוטין
58 במקדש שצדין לא נזרק דם; שהרי אין שם מזבח לזרק
59 עליו, ונאמר: וזבחתי עליו את עליה ואת שלמי. כלומר,
60 תזבח והוא עומד בתקונו, לא פגום.
61 כג. אבל קדשים חיים שהיו שם בעזרה כשנפגם -
62 לא נפסלו, אלא כשיבנה המזבח יקרב; שאין בעלי
63 חיים נדחין.
64 כד. הקדש בהמות עד שלא נבנה המזבח - כשיבנה
65 מקריבין אותן; שהדחיו מעקרו אינו דחוי.
66 כה. וכן אין אוכלין קדשים והמזבח פגום, שנאמר:
67 ואכלוה מצות אצל המזבח. והוא הדין לקדשים קלים,
68 שאין אוכלין אותן בירושלים והמזבח פגום עד שיבנה.

פרק רביעי

69 א. ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה
70 וחטאת שאבדה ונמצאת אחר שפירו הבעלים - הרי אלו
71 ימותו. נמצאת אחר שנשחטה החטאת השניה שהפריש
72 קדם שיזרק דמה - הרי זו ספק אם תמות אם תרעה עד
73 שיפול בה מום, לפיכך תמות. וכיצד הן מתות? לא
74 שיהרגם בכלי או בידו, אלא יבניסם לבית ונועל עליהם עד
75 שימותו. ודברים אלו בלם מפי משה רבנו נשמעו. אין כל
76 הדברים אמורים אלא בחטאת יחיד בלבד; אבל חטאת
77 צבור שאבדה ונמצאת אחר כפרה, בין ראיה בין אינה
78 ראיה - תרעה עד שיפול בה מום, ותמכרו ויפלו דמיה
79 לנדבה. ואין אתה יכול לומר בחטאת צבור ולד או תמורה
80 או שמתו בעליה, שכל קרבנות הצבור זכרים, ואין הצבור
81 עושין תמורה, כמו שיתבאר, ואין כל ישראל מתים.
82 ב. פר ושעיר של יום הכפורים שאבדו והפריש אחרים
83 תחיתיהן, וכן שעירי צבודה וזה שאבדו והפריש אחרים
84 תחיתיהן - רעו עד שיפול בהן מום, וימכרו ויפלו דמיהן
85 לנדבה; שאין חטאת הצבור מתה. ולמה לא יקרב
86 עצמן נדבה, שהרי זכרים הם? גזירה לאחר כפרה משום
87 לפני כפרה.
88 ג. המפריש חטאתו ואבדה, והפריש אחרת תחיתיה,
89 ונמצאת הראשונה והרי שתיהם עומדות: משך אחת
90 משתיהן ונתפפר בה - האחרת תמות; בא להמלך - אומרין
91 לו שיתפפר בזה שהפריש בראשונה, והשניה תרעה עד
92 שיפול בה מום, ויפלו דמיה לנדבה. היתה אחת מהן תמימה
93 ואחת בעלת מום - תמימה תקרב, ובעלת מום תפדה.
94 נשחטה בעלת מום קדם שיזרק דם התמימה - הרי זו

1 שנשחטו בדרום או שנתקבל דם בדרום, אף על פי שכל
2 אלו פסולים, אם עלו לראש המזבח - לא ירדו.
3 ח. כל שפסולו בקדש - הקדש מקבולו. וכשם שאם עלו -
4 לא ירדו, כך אם ירדו - לא יעלו שניה, שהרי פסולין הם.
5 ט. ואם משלה בהם האור, אף על פי שירדו - יעלו שניה
6 וישלים הקטרתן.
7 י. קמץ שנתפגל ומקצתו בארץ ומקצתו משלה בו האור -
8 יעלה בלו.
9 יא. איברים וחלבים וקמצים שלנו בראשו של מזבח -
10 כאלו לנו בעזרה, ואם ירדו - לא יעלו; אבל אם לא ירדו
11 - מקטירין אותן לעולם.
12 יב. ואור מזבח - במזבח. ואמורי קדשים קלים שהעלין
13 קדם זריקת דמים - לא ירדו, שהרי נעשו לחמו של מזבח.
14 יג. הפריש שני אשמות לאחריה, ושחט את שניהם, וקדם
15 והעלה אמורים של אחד מהם קדם זריקה - הרי אלו ירדו.
16 יד. הזבח הפסול והנסכים הפסולים שעלו למזבח - הזבח
17 לא ירד, כמו שבארנו, מפני שהוא ראוי לאשים, והנסכים
18 ירדו. וכן נסכים הבאים בפני עצמן שנפסלו ועלו - ירדו.
19 טו. עוף שמלקו זר ועלה - לא ירד; וקמץ המנחה שקמץ
20 זר ועלה - ירד. אף על פי שזה פסול וזה פסול - זה כאלו
21 לא נתקדש כלל. ואחד הזר ואחד שאר הפסולים.
22 טז. ואלו אם יעלו - ירדו: כל שאינו ראוי לאשים. בשר
23 קדשי קדשים ובשר קדשים קלים, מותר העמר ושיירי
24 מנחות ושתי הלחם ולחם הפנים והקטרת, וצמר שבפראשי
25 כבשים ושער שבזקן התלישים והעצמות והגידים, והקרנים
26 והטלפים בזמן שאין מחברים, אם עלו - ירדו.
27 יז. קמץ שמצה שמונו על העצם וירד העצם - יחזירו;
28 שהדבר ספק, שמא חבוי עולין בעולין הם חשובין.
29 יח. מזבח הפנימי מקדש פסולין בין ראויין לו בין שאין
30 ראויין לו; אבל מזבח החיצון אינו מקדש אלא פסולין
31 הראויין לו, כמו שבארנו. כיצד? מזבח החיצון שעלו לו
32 זבחים שנפסלו - לא ירדו. עלתה לו קטרת זרה - תרד,
33 שאין הקטרת זרה ראויה למזבח החיצון. אבל מזבח
34 הפנימי שעלה לו קמץ מנחה, בין בשר בין פסול - לא ירד.
35 וכן כל פיוצא בזה. כשם שהמזבח מקדש את הראוי לו,
36 כך הפך ושאר כלי השרת מקדשין את הראוי להם, שהרי
37 נאמר בפלים: כל הנגע בהם יקדש. משיגיע לכבש דבר
38 הראוי לו - לא ירד, ואף על פי שנפסל. וכן כשיגיע לכלי
39 שרת כל דבר הראוי לו - מתקדש, ולא יפדה לעולם, ואף
40 על פי שנפסל, כמו שבארנו באסורי המזבח.
41 יט. אין כלי הלח מקדשות את היבש, ולא כלי היבש
42 מקדשות את הלח. במה דברים אמורים? במדות הלח
43 והיבש שהיו במקדש, כמו שבארנו בהלכות כלי המקדש;
44 אבל המזקקות מקדשות הלח והיבש. וכלי שרת מקדשין
45 דם הפסול לקרב.
46 כ. כל כלי השרת אין מקדשין אלא במקדש, ואין מקדשין
47 אלא מדעת, ואין מקדשין אלא מתוכן, ואין מקדשין אלא
48 שלמים. נקבו, אם עושין מעין מלאכתן שהיו עושין והם

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - יום ראשון ב' מרחשון ה'תשע"א - הלכות פסולי המוקדשין עג

מתוך מהדורת וגשל

יז. הפריש נקבה לעולתו וילדה זכר - ירעה עד שיפיל בו מום, ויביא בדמיו עולה.
יח. אבל הדיוט שהפריש זכר לחטאת, ונשיא שהפריש שעירה לחטאת, ולחן משים שהפריש פרה לחטאת - הרי אלו אין מתקדשין לא קדשת הגוף ולא קדשת דמים, לפיכך ימכרו שלא במום.
יט. הביא אשם תלוי ונודע לו שלא חטא או שחטא ודאי: אם עד שלא נשחט - ירעה עד שיפיל בו מום, ויפלו דמיו לנדבה; מפני שלבו של אדם דוה על עונותיו, והואיל ועל ספק הפרישו - גמר בלבו להקדיש. הפרישו אפלו על פי עדים והונומו - יפלו דמיו לנדבה. ואם אחר שנשחט נודע לו - הדם ישפך והבשר ישרף, כשאר פסולי המקדשין. נודע לו אחר שנוקד הדם - הבשר יאכל לכהנים ככל האשמות.
כ. אשם ודאי אינו כן. אם עד שלא נשחט נודע לו שלא חטא - יצא וירעה בעדר כשאר החליין, ואין בו קדשה כלל; ואם משנשחט - הרי זה יקבר; ואם משנוקד הדם - הבשר יצא לבית השרפה, כשאר פסולי המקדשין.
כא. מי שנתחייב באשם תלוי והפריש שנים לאחריות - מתכפר באחד, והשני ירעה עד שיפיל בו מום, ויפלו דמיו לנדבה. ואין צריך לומר באשם ודאי שהוא כן.
כב. כל האשמות שבתורה באין בגי שמים ובאים בכסף שקלים; חוץ מאשם מצרע ואשם נזיר, שהם בגי שנה ואין לדמיהם קצבה. אשם תלוי בא מן הקטנים או מן הגדולים. ומפי השמועה למדו, שאינו בא אלא בכסף שקלים.
כג. הוולו אילים ולא ימצא איל בשתי סלעים - אין לו תקנה, אלא ישקה עד שיוקרו ויביא בשתי סלעים; שהרי הקפידה תורה על דמיו ונתנה לו קצבה.
כד. הפריש אשמו, והיה בשעת הפרשה יפה סלע, ובשעת כפרה יפה שמים - כשר; שהדחוי מעקרו אינו דחוי, ועדין לא נראה עד שנעשה שוה שמים. ואף על פי שהשביח מאליו - אדם מתכפר בשבח הקדש. היה בשעת הפרשה יפה שמים, ובשעת כפרה יפה סלע - הרי זה פסול. חזר ונעשה יפה שמים - יחזר לכשרותו; שאין בעלי חיים נדחין, כמו שבארנו. למה הדבר דומה? למום שנפל ועבר. כה. הפריש שתי סלעים לאשם, ולקח בהם שני אילים לאשם, אם היה אחד מהן יפה שתי סלעים - יקרב לאשמו, והשני ירעה עד שיפיל בו מום, ויפלו דמיו לנדבה.
כו. היה חייב באשם בן שנה והביא בן שמים, או בכך שמים והביא בן שנה, או ששחטו מחסר זמן בפעלים - פסול, ותעבר צורתו ויצא לבית השרפה. זה הכלל: כל הפסול בחטאת - פסול באשם; חוץ מן האשם ששחטו שלא לשמו, שהוא כשר, כמו שיתבאר.
כז. עולת נזיר, עולת יולדת, עולת מצרע, ששחטן בגי שנים עשר חדש ויום אחד, או מחסרי זמן בפעלים - כשרים וטעונין נסכים. זה הכלל: כל שאינו פוסל בעולת נדבה - אינו פוסל בעולת חובה, בין עלתה לבעלים בין שלא עלתה להם.

אסורה בהנאה. היו שתייהן בעלי מומין - ימכרו שתייהן ויביא מדמיהם חטאת, והשאר יפל לנדבה.
ד. הפריש חטאתו ואבדה, והפריש אחרת תחתיה ואבדה, והפריש אחרת ונמצאו האובדות והרי שלשתן עומדות ונתכפר בראשונה - שניה מתה, ושלישית רועה; נתכפר בשלישית - שניה מתה, וראשונה רועה; נתכפר באמצעית - שתייהם מתות.
ה. המפריש שתי חטאות לאחריות - מתכפר באי זו שירצה, והשניה תרעה עד שיפיל בה מום, ויפלו דמיה לנדבה.
ו. הפריש חטאת מעצרת וילדה - הרי היא וילדה כשתי חטאות שנתפרשו לאחריות.
ז. המפריש חטאתו ועברה שנתה - תרעה עד שיפיל בה מום, ותמכר ויביא בדמיה אחרת. וכן אם הפריש חטאתו ונפל בה מום - יביא בדמיה אחרת.
ח. כל חטאת שאבדה ונמצאת קדם כפרה, (אף על פי שנמצאת בעלת מום או שנמצאת אחר שעברה שנתה) - אינה מתה, אלא תרעה עד שיפיל בה מום, ויפלו דמיה לנדבה. נמצאת אחר כפרה, אף על פי שנמצאת בעלת מום או עברה שנתה, הואיל והיתה אבודה בשעת כפרה - הרי זו תמות.
ט. היתה גנובה או גזולה בשעת כפרה ואחר כך חזרה - אינה מתה, אלא תרעה. לא שמעו ממשה רבנו אלא אבודה. היתה עקר אבדה בלילה, אף על פי שהיתה אבודה בשעת כפרה - אינה מתה, אלא תרעה.
י. אבדה ממנו ולא מן הרועה, או שאבדה מן הרועה ואינה אבודה מבועליה - אינה מתה, אלא רועה.
יא. וכל אלו שרועות - רועות עד שיפיל בהן מום, ויפלו דמיהן לנדבה.
יב. היתה אבודה ממנו ומן הרועה ואחר מכירה אפלו בסוף העולם - הרי זו ספק, לפיכך תמות.
יג. היתה נחבאת אחורי הדלת או בסתר המדרגה - הרי זו אבודה, שהרי אין אדם רואה אותה בשעת כפרה. היתה בשדה או באגם - הרי זו ספק אבודה, שמא יש שם אדם רואה אותה בשעת כפרה, לפיכך תמות מספק.
יד. השולח חטאתו ממדינת הים - מקריבין אותה בחזקת שהוא קיים. במה דברים אמורים? בחטאת העוף, או בחטאת בהמה של אשה, שאינה בת סמיכה, כמו שבארנו. אבל אשם ודאי שמתו בעליו ושכפרו בעליו - ירעה עד שיפיל בו מום, וימכר ויפלו דמיו לנדבה. שכל שבחטאת תמות - באשם ירעה עד שיפיל בו מום, ויפלו דמיו לנדבה.
טו. כל אשם שנתק לרעה, אם הקריבו עולה - כשר. ולמה לא יקרב בעצמו עולה לכתחלה? גזרה לאחר כפרה משום לפני כפרה.
טז. המפריש נקבה לאשמו - תרעה עד שיפיל בה מום, ותמכר ויביא בדמיה אשם. אם הקריב אשמו - יפלו דמיה לנדבה. וכן ולדה.

פרק חמישי

- א. המפריש מעות לחטאתו ומת - ילכו המעות לים המלח¹. וכן המפריש מעות לחטאתו ואבדו, והקריב חטאת תחתיהן, ונמצאו המעות אחר פפרה - ילכו לים המלח².
- ב. הפריש מעות לחטאתו ואבדו, והפריש מעות אחרות תחתיהן, ולא הספיק לקח בהן חטאת עד שנמצאו מעות הראשונות - יביא מאלו ואלו לחטאת, והשאר יפלו לנדבה³.
- ג. הפריש מעות לחטאתו ואבדו, והפריש חטאת תחתיהן, ולא הספיק להקריבה עד שנמצאו המעות, והרי החטאת בפעלת מום - תמכר, ויביא מאלו ואלו חטאת, והשאר יפלו לנדבה⁴.
- ד. הפריש חטאתו ואבדה, והפריש מעות תחתיה, ולא הספיק לקח בהם עד שנמצאת חטאתו, והרי היא בפעלת מום - תמכר, ויביא מאלו ואלו חטאת, והשאר יפלו לנדבה⁵.
- ה. הפריש⁶ שני צבורי מעות לאחריות - מתכפר באחד מהם, והשני יפל לנדבה⁷.
- ו. המפריש חטאתו או דמי חטאתו, וכסבור שהוא חייב ונמצא שאינו חייב - הרי אלו חלין⁸ ולא נתקדשו. הפריש

- שמים או דמי שמים, וכסבור שהוא חייב שמים ונמצא שאינו חייב אלא אחת - יביא אחת, והשאר⁹ יפלו לנדבה⁸.
- ז. הלוקח מעות בידו או שהיה מלקט¹⁰ ואמר: אלו אביא מהם חטאתי - המותר חלין¹¹. וכן יראה לי, שהדבר קל וחמור בשאר הקרבנות¹² שהמותר חלין.
- ח. המפריש מעות למנחת חוטא והביא מהם מנחתו¹³, או שהפריש מנחת חוטא והותירה¹⁴ - המותר יביא מנחת נדבה¹⁵. אבל מותר עשירית האיפה של כהן גדול, שהיא הבהמית¹⁶ - ירקב. וכן מותר לחמי תודה ומותר לחמו של נזיר - ירקבו¹⁷. ומותר דמי נסכיו - יפלו לנדבה¹⁸. כבר בארנו בשקלים, שמותר השקלים - חלין.
- ט. מותר קני זבים¹⁹, קני זבות, קני יולדות, חטאות ואשמות - מותריהם יפלו לנדבה²⁰ ויגברו עולות, כמו שבארנו. מותר עולה²¹ - לעולה. מותר שלמים - לשלמים. מותר מנחה - למנחה. מותר פסח - לשלמים²². מותר נזירים²³ - לנזירים. מותר נזיר - לאותו נזיר²⁴. במה דברים אמורים שמותר חטאת לנדבה? בחטאת קבועה²⁵; אבל מי שהוא חייב בקרבן עולה ויורד²⁶ שהפריש מעות לחטאת בהמה והעני²⁷ - מביא תחתיהם עוף ומחלל²⁸ על העוף ויהנה מהם²⁹. וכן אם הפריש דמי העוף והעני³⁰ - מביא תחתיהם עשירית האיפה ויחלל המעות עליה ויהנה בהם.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

- (1) דינם כחטאת שמתו בעליה, וכדי שלא ייכשלו בהם בני אדם משליכים אותם לים המלח. (2) כחטאת שכיפרו בעליה. (3) לעולות ציבור. (4) אבל אסור לקחת קצת מציבור זה וקצת מזה, בניגוד לדינים שבהלכות ב"ד שנאמר בהם "יביא מאלו ומאלו". (5) כמו בהפריש שתי חטאות לאחריות למעלה פרק ד הלכה ה. (6) שזה הקדש טעות ועל מנת כן לא הקדישו. (7) בהפריש דמים המובן כפשוטו, ובהפריש בהמות הכוונה שירעו עד שיפול בהן מום וימכרן ויקנו חטאת אחת ושאר הכסף יפול לנדבה. (8) מפני שחלה עליהם קדושה. (9) לקח בידו בבת אחת כמה מטבעות. (10) מצרף פרוטה לפרוטה עד שנתלקט סכום גדול. (11) אם קנה בהם בהמה לחטאת ונשאר מותר, הרי הוא חולין, מפני שאמר, אביא מהם חטאתי, לא הקדיש כולם אלא כדי מחירו של הקרבן. וכל זה כשאמר "אביא מהם", אבל כשאמר "אלו לחטאת", - המותר נדבה, מפני שהקדיש כולן. (12) חטאת באה לכפרה על חטא ואולי התכוון לתת יותר מחובתו, מפני שלבו נוקפו, מה שאין כן בקרבנות נדבה ולפיכך קל וחומר הוא שהמותר חולין. (13) ונשאר חלק מהכסף. (14) הביא קמח יותר ממה שהיה צריך להביא. (15) ככל מותר חטאת שקרב נדבה. במשנה שקלים פרק ז הלכה ד שנינו: זה מדרש דרש יהוידע הכהן וכו' כל הבא משום חטאת ושום אשמה, יקח בהם עולות. מלשונו של רבינו משמע שהחוטא מקריב את המותר כמנחת נדבה, אבל בגמרא שם אמרו שזה כמות החטאת והרי שנינו שם, שמותר חטאת הוא לקיץ המזבח לעולות ציבור. (16) כהן גדול מקריב בכל יום מנחה עשירית האיפה סולת והיא נקראת מנחת חביתין. (17) והטעם, מפני שלא מצאנו לחם קרב בפני עצמו, אלא כתוספת לקרבן, ואין לצרף מותר זה לקרבנו של נזיר אחר, כי הנזיר האחר חייב להביא לחמי נזיר משלו, כמפורש בתורה ואינו יכול להוסיף עליהם. ומזה הטעם גם לחמי תודה ירקבו, כי אין להם תקנה. (18) נסכים קדשי קדשים הם ודינם כמות חטאת ואשם. (19) זה סופר שבעה ימים נקיים מראיית זיבה ואחר כך הוא חייב להביא קרבן שתי תורים או שני בני יונה (ויקרא טו, יד) ובלשון התלמוד זוג עופות זה נקרא קן. (20) לנדבות ציבור. (21) שהפריש מעות לעולת נדבה וקנה מהם בהמה ונשארו מעות, יקנה בהן עוד עולה וגם השנייה היא נדבת יחיד בניגוד למותר חטאת ואשם שנופל לנדבת ציבור. (22) בירושלמי שם למדו דין זה מהכתוב "ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים" (שם ג, ו) דבר שאינו בא אלא מן הצאן - שלמים. ומה הוא שאינו בא אלא מן הצאן ולא מן הבהמה? זה פסח. (23) אם גבר כספים לקנות קרבנות בשביל כמה נזירים ואחרי שקנו נשארו מעות, יקנו בהן קרבנות בשביל נזירים אחרים. (24) הכסף היה מיוחד לאותו נזיר ולפיכך אין לקנות בו קרבן נזיר אחר, אלא הוא מביא במותר זה קרבן נדבה. במשנה כתוב בפירוש: "מותר נזיר - לנדבה". (25) בין עני בין עשיר מביא אותו קרבן. רוב החטאות קבועות הן. (26) עשיר מביא חטאת בהמה ועני מביא שתי תורים או שני בני יונה ואם הוא עני מדוכא מביא עשירית האיפה סולת למנחה. בלשון התלמוד: "דלי דלות". העובר על שבועה או טמא שנכנס למקדש או אכל קודש חייב קרבן עולה ויורד (שלוש דרגות: בהמה, עופות, סולת. ויקרא ה). ויולדת (שתי דרגות: כבש, עופות. שם יב, ידח). (27) ירד מנסיו. (28) מעביר קדושתן על העופות והן יוצאות לחולין. (29) כמכסף חולין. (30) דלי דלות.

קרבנות אנשים, הואיל וכל אחד צריך לסמוך על ראש קרבנו
- הרי אלו לא יקרבו עד שיתן האחד חלקו לחברו, או עד
שיפיל מום בכל, וימכרו, ויביאו כל אחד בדמי היפה שבהן
מאותו המין.
ה. נתעברו מין בשאינו מינו, כגון עולה בשלמים -
לא יקרבו אפלו כחמורה שבהן, שאין מביאין קדשים
לבית הפסול.
ו. וכשם שאין ממעטין בזמן אכילתו, כך אין ממעטין
באוכליתו ולא במקום אכילתו. אלא כיצד יעשה? ירעו
הכל עד שיפיל בהם מום, וימכר כל אחד מהן לבדו, ויביא
בדמי היפה שבהן ממין זה, ובדמי היפה שבהן ממין
האחר, ויפסיד המותר מביתו.
ז. אף על פי שפכר הקריב עולה שחייב בה או שלמים
שהיה חייב להקריבן - הרי זה מקריב מדמי התעורבת עולה
אחרת ושלמים אחרים.
ח. חטאת שנתעברה בשלמים - ירעו הכל עד שיפיל בהן
מום, ויביא בדמי היפה שבהן שלמים, ובדמי היפה שבהן
חטאת. ואם קדם והקריב חטאת אחרת על חטאת
שהפרישה לו - כלן ימותו.
ט. וכן אם נתעברו מעות חטאת במעות אשם - לוקח
שתי בהמות, ומחלל דמי חטאת בכל מקום שהוא על
חטאת, ודמי אשם על אשם. ואם כבר קרבה חטאתו -
יוליף כל המעות לזם המלח. ואם כבר קרבה אשמו - יפלו
הכל לנדרה.
י. תודה שנתעברה בתמורתה - שתייהן תקרבנה, ויניף
הלחם עמהן. וכך אם נתעברה תודה בשאר זבחים, אף על
פי שקרבה תודתו - ירעו הכל עד שיפיל בהן מום, ויביא
בדמי היפה תודה אחרת, ובדמי היפה זבח אחר.
יא. נתעברה באיל נזיר - שתייהם תקרבנה, ויניף
הלחם עמהן.
יב. בכור שנתעבר בפסח - שניהם ירעו עד שיפיל בהם
מום, ויאכלו בכבור. ולמה לא יקרבו? לפי שהפסח נאכל
לכל אדם עד חצות, והבכור לשני ימים, ואינו נאכל
אלא לפנהנים; ואין מביאין קדשים לבית הפסול, ואין
ממעטין באכילתו.
יג. וכן מעשר שנתעבר בפסח, כשיפיל בהן מום יאכלו
במעשר. הבכור והמעשר שנתעברו - יאכלו במומן.

י. הפריש בהמה ונפל בה מום - תמכר ויביא בדמיה עוף.
אבל אם הפריש עוף ונפסל - לא יביא בדמיו עשירית
האיפה; שאין לעוף פדיון, כמו שבאנו באסורי המזבח.
יא. כל חיבי קניין³² שבתורה שהפרישו מעות לקניהן, רצה
להביא בכל המעות חטאת העוף לבדה - יביא³³, רצה
להביא בהן עולת העוף לבדה - יביא. אפלו אמר: אלו
דמי חטאתי ואלו דמי עולתי - יש לו³⁴ לערב המעות ולקח
בהן כאחד חטאתו ועולתו, או לקח בכל חטאת או עולה;
שאין הקנין מתפרשות³⁵ אלא בלקיחת הבעלים³⁶ או
בפשית בהן³⁷.
יב. לפיכך³⁸, אם הפריש מעות לקנין סתם ונת - יפלו
כל אותן המעות הסתומין לנדרה³⁹, שהרי כלן ראויין
לבוא עולה.
יג. מי שהיה מחייב חטאת ואמר: הרי עלי עולה⁴⁰,
והפריש מעות ואמר: אלו לחובתי⁴¹, רצה להביא בהן
חטאת בהמה - יביא, עולת בהמה - יביא. מת והניח
המעות - ילכו לזם המלח⁴².

פרק ששי

א. כל הזבחים שנתעבר בהן אחת מחטאות המתות או
שור הנסקל, אפלו אחד ברבוא - כלן ימותו, לפי שבבעלי
חיים חשובין הן ואינם בטלין. ואם הקריב - הרצה, שאין
בעלי חיים נדחין.
ב. נתעבר בהן אחד מאסורי המזבח - ירעו כלם עד שיפיל
בהן מום, וימכרו, ויביא בדמי היפה שבהן מאותו המין
של קדשים שנתעבר.
ג. נתעברו קדשים בחלין תמימים - ימכרו החלין
שבתעורבת לצרכי אותו המין ויקרבו כלן. כיצד? ארבע
בהמות שלמים שנתעברו בארבע בהמות חלין תמימים -
ימכרו הארבע של חלין למי שהוא צריך להביא שלמים
ויקרבו הכל שלמים. וכן בעולה או באשם. והדמים חלין
לכל דבר, שהרי דמי חלין הן.
ד. נתעבר שור הקדש בשורים של חל - גדול שבכלן
הקדש, וימכרו השאר לצרכי אותו המין. נתעברו קדשים
בקדשים מין במינו - זה יקרב לשם בעליו, וזה יקרב לשם
בעליו, אף על פי שאין כל אחד מהן מכיר קרבנו. במה
דברים אומרים? בקרבנות נשים, שאין בהם סמיכה; אבל

(31) אבל מעות שהפריש לקנות בהן עוף יש להן חילול כמו שנתבאר בהלכה ט. (32) סתם קן פירושו שני עופות. אחד לחטאת ואחד לעולה. (33) ויקנה עוף אחר לעולה. (34) מותר לו. (35) נקבעות איזהו לחטאת ואיזהו לעולה. (36) כשהבעלים קנו בפירוש עוף זה לחטאת ועוף זה לעולה, אבל אם קנה זוג סתם ואחר כך אמר זה יהיה חטאת וזה עולה, מותר לו לשנות. (37) הכהן רשאי להקריב איזה שירצה לחטאת או לעולה, אם הבעלים לא קבעו בשעת לקיחה ואף על פי שקבעו בין לקיחה להקרבה. (38) מפני שהוא רשאי לקנות בכל הדמים עולה. (39) ואין דינם כדמי חטאת שמתו הבעלים שצריך להשליכם לים המלח. (40) ומוטלת עליו חובה להביא עולה. (41) ולא פירש אם לחטאת או לעולה והרי שתייהן חובה עליו. (42) ולמה לא יפלו לנדרה כמו בהלכה יב? אין שני הדברים דומים זה לזה. בהלכה יב אפילו אם הבעלים אומרים אלו לחטאת ואלו לעולה רשאים הם לעשות כולן לעולה ולפיכך "כולן ראויים לבוא לעולה", מה שאין כן בהלכה זו שמסופקים אנו אם התכוון לחטאת או לעולה ומפני הספק ילכו לים המלח, וכל זה כשמת ולא גילה דעתו למה התכוון, אבל כשהוא מביא מדמים אלו חטאת או עולה הרי הוא מגלה את כוונתו באמירתו "לחובתי" (לחם משנה).

פרק שביעי

יד. וכן שאר קדשים שנתערבו בכור ובמעשר - ירעו עד
שיפיל בהם מום, ויאכלו בכור שנפל בו מום או כמעשר
שנפל בו מום.
טו. אשם שנתערב בשלמים, אף על פי שאין מקריבין
משניהן אלא האמורין אבל הכשר נאכל - לא יקרב, אלא
ירעו עד שיפיל בהן מום, ויביא בדמי היפה אשם, ובדמי
היפה שלמים, והמותר יפסיד מביתו. ואם קדם והקריב
אשמו - שניהן יפלו לנדבה.
טז. כל הקדשים אפשר שיתערבו מין במינו, חוץ מן
החטאת עם האשם; שאין האשם אלא מזכרי כבשים, ואין
לה חטאת מן הכבשים אלא נקבה.
יז. וכל אלו המתערבין בחיים, אם הקריב - הרצה, שאין
בפלי חיים נדחין.
יח. בהמה שנמצאת מירושלים ועד מגדל עדר, וכמדתה
לכל רוח: אם נקבה בת שנתה היא - כונסה לכפה עד
שתמות, שמא חטאת היא. היתה בת שתיים - יביאנה
שלמים, ויביא עמה לחם, שמא תודה היא. מצא זכר בן
שתי שנים - אין לו תקנה, שמא אשם הוא ועדין לא כפרו
בעליו. מצא זכר בן שנה - מניחו עד שיפיל בו מום, ומביא
שתי בהמות תחתיו, ומתנה ואומר: אם עולה היה - זה
עולה תחתיו, ואם שלמים היה - זה שלמים תחתיו;
ומקריב האחד עולה, ונסקיו משל צבור, והאחר שלמים עם
הלחם, שמא תודה היה. ומה יעשה בזה הנמצא? יאכל
במומו. שאפלו היה בכור או מעשר - במומו הוא נאכל;
ואם פסח אחר זמנו הוא - הרי זה שלמים; ובזמנו - הכל
נזהרין בו. ואם תאמר: שמא אשם נזיר או אשם מצרע הוא
- אינן מצויין תמיד, לפיכך לא חשו להן.
יט. נתערבו קדשים בקדשים אחר שגשחו - יאכלו
בחמור שבהן. נתערבו בפסולי המקדשין או בחלין
שגשחו בעצרה - תעבר צורתן ויצאו לבית השרפה.
כ. איברי חטאת שנתערבו באיברי עולה - מניחין הכל עד
שיפסדו ותעבר צורתן, ושורפין אותן בעצרה במקום
ששורפין פסולי המקדשין.
כא. אבר של בעלי מומין שנתערב באיברי קדשים, אפלו
אבר באלף איברים - יצאו הכל לבית השרפה. ואפלו קרבו
כלן חוץ מאחד מן התערבת - הרי זה ישרף בעצרה במקום
ששורפין פסולי המקדשין.
כב. חתיכות קדשי קדשים שנתערבו בחתיכות קדשים
קלים, או הנאכלין ליום אחד בנאכלין לשני ימים - יאכלו
בחמור שבהן.
כג. חתיכה של חטאת טמאה שנתערבה במאה חתיכות
של חטאת טהורה, וכן פרוסה של לחם הפנים שנטמא
שנתערבה במאה פרוסות של לחם הפנים הטהור - הרי זה
תעלה, כמו שבארנו בתרומות.
כד. אבל חתיכה של חטאת שנתערבה במאה חתיכות של
חלין, וכן פרוסה של לחם הפנים הטהור שנתערבה במאה
פרוסות של חלין - הרי אלו לא יעלו, אלא יאכל הכל
לפניהם ככל המדמעות.

49

א. כל הפסולין לעבודה שמלקו - מליקתן פסולה. ואף על
פי שאותו העוף פסול - אינו נבלת העוף הטהור לטמאה.
וכן אם מלק בלילה, או ששחט חלין בפנים וקדשים בחוץ
- אינם כנבלה.
ב. מלק תורים שלא הגיע זמנן ובני יונה שעבר זמנם,
ושבש גפה ונסמית עינה ושנקטעה רגלה - הרי זו
נבלה לכל דבר. זה הכלל: כל שהיה פסולה בקדש -
פסולה ואינה נבלה; לא היתה פסולה בקדש - הרי זו
נבלה לכל דבר.
ג. לפיכך, המולק וגמצאת טרפה, או שמלק בספין, או
שמלק חלין בפנים וקדשים בחוץ - הרי זו נבלה לכל
דבר; שאין המליקה מתרת ומטהרת אלא דבר שהוא
כשר למזבח.
ד. אבל הנרבע, והמקצה והנעבד, והאתנן והמחיר,
והטמטום והאנדורגיגוס, שנמלקו - הרי אלו נבלה לכל
דבר, ומטמאין בגדים בבית הכליעה; שאין הקדשה חלה
עליהן, והרי אין פסולן בקדש.
ה. כבר בארנו במעשה הקרבנות, שחטאת העוף נעשית
למטה, ועולת העוף למעלה. חטאת העוף שעשאה
למעלה - פסולה. בין שעשה היותה כמעשה חטאת בין
שעשאה כמעשה עולה, בין שעשאה לשם עולה בין
שעשאה לשם חטאת.
ו. וכן עולת העוף שעשאה למטה, אפלו מלק סימן אחד
למטה וסימן אחד למעלה - פסולה. בין שמלקו כמליקת
עולה בין שעשאה כמעשה חטאת, בין שעשאה לשם
חטאת בין שעשאה לשם עולה.
ז. חטאת העוף שמלקה למטה כמליקת עולה לשם חטאת,
או כמעשה חטאת לשם עולה, או כמעשה עולה לשם
עולה - פסולה.
ח. וכן עולת העוף שעשאה למעלה כמעשה חטאת לשם
עולה, או כמעשה חטאת לשם חטאת - פסולה. כמעשה
עולה לשם חטאת - כשרה, ובלבד שלא עלתה לבעלים
לשם חובה.
ט. כל אלו העופות שגפסלו מפני מקום צשיתן או מפני
שנוי מעשיהן או שנוי שמם - אינן כנבלת העוף לטמאה.
וכן חטאת העוף או עולת העוף שנתפגלה או נטמאה או
נעשית נותר - אינה מטמאה בבית הכליעה כנבלת העוף.
שכל אלו פסולן בקדש.
י. חטאת העוף הבאה על הספק - נעשית כמצותה, ואינה
נאכלת, אלא תשרף ככל פסולי המקדשין. וביצד תבוא על
הספק? כגון שהיתה האשה ספק זבה או ספק יולדת וכל
פיצא בזה. ואין לנו חטאת בהמה על ספק; שאם נסתפק
לו אם חטא אם לא חטא - יביא אשם תלוי, כמו שיתבאר
בהלכות שגגות.
יא. חטאת העוף הבאה על הספק ונודע לה שהיא חבת
בה ודאי: אם עד שלא נמלקה נודע לה - תעשה ודאית

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום – יום שלישי ד' מרחשון ה'תשע"א – הלכות פסולי המוקדשין עז

מתוך מהדורת וגשל

עם העולה שנתעברה בהן - פסולין, שהרי נתעברה עולה
בחסות. בין שהיתה החובה הסתומה מרבה על העולות
שנתעבר בה, בין שהיו העולות מרובין על החובה הסתומה,
בין שהיו שתייהן שוות - אין פשר אלא מנין עולות
שבחובה. לפיכך, אם היתה החובה שמים בעולות - חצי
החובה פשר, וחצייה פסול. ויראה לי, שהוא עושה כן
למעלה, במעשה עולה.

ה. חובה סתומה וחובה אחרת סתומה שנתעברו, בין שהיו
שתייהן משם אחד, כגון קני זבים עם קני זבים, או משני
שמות, כגון קני זבים עם קני ילדות, בין שהיו שתייהן
לאדם אחד בין שהיו לשנים: אם היו שתייהן שוות¹¹ -
מחצה פשר ומחצה פסול¹². בין שעשה הכל למעלה או
הכל למטה, או עשה חצין למעלה וחצין למטה - לעולם
מחצה פשר ומחצה פסול. מפני שהכל חצין עולה וחצין
חטאת, והחטאת למטה והעולה למעלה. אם עשה הכל
למעלה - חצין פשרות והן עולות, ואם עשה כן למטה -
חצין פשרות והן חטאות. עשה חצין למטה וחצין למעלה
- חצי החצי שנעשה למעלה פשר מפני התעברות¹³ והוא
עולות, וחצי החצי של מטה פשר והוא חטאות.
ו. היו שתי החובות הסתומות שנתעברו זו גדולה מזו, כגון
שהיתה אחת ארבע עופות והשנייה שש: אם עשה הכל
למעלה או עשה הכל למטה - מחצה פסול ומחצה פשר,
ומטעם שבארנו קח; עשה חצין למטה וחצין למעלה: אם
אחר ששאל עשה כן - המועט פשר, ואם מדעתו עשה -
המרבה פשר.

ותאכל; ואם אחר שנמלקה נודע לה - הרי זה גומר הנית
דמה ותמציתו ותשרף, כדי שלא יאמרו: חטאת העוף
הבאה על הספק תאכל, שהרי בתחלה על ספק באה.
יב. נודע לה שאינה חייבת בה מאחר שנמלקה - הרי
זו תקבר.

יום שלישי ד' מרחשון ה'תשע"א

פרק שמיני

א. חטאת העוף¹ שנתעברה בעולת העוף², או עולת העוף
שנתעברה בחטאת העוף, אפילו אחת ברבוא - כן ימותו³.
במה דברים אמורים? כשהיו מפרשות בשעת לקיחת
הבעלים זו חטאת וזו עולה; אבל אם הביא עופות לחכותו,
מהן חטאת ומהן עולה, ולא פירש אלא כן סתומות,
ונתעברה חטאת או עולה בחובה⁴ זו הסתומה - יש להן
דינים אחרים⁵.
ב. וכיצד דיניהן? אם נתעברה חטאת בחובה⁶ זו הסתומה
- אין פשר אלא מנין חטאות שבחובה בלבד⁷; אבל מנין
העולות שבחובה עם החטאת שנתעברה בהן - פסולין⁸,
שהרי נתעברה חטאת בעולות.
ג. לפיכך, אם היתה החובה שמים בחטאת⁹ - חצי החובה
פשר¹⁰, וחצייה פסול. ויראה לי, שהוא עושה כן למטה,
במעשה חטאת.
ד. וכן אם נתעברה עולה בחובה זו הסתומה - אין פשר
אלא מנין עולות שבחובה; אבל מנין החטאות שבחובה

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1) נקדים פירושם של מונחים אחדים הנזכרים כמה פעמים בשלושת הפרקים הבאים: (א) "קן" - משמעותו שתי תורים או שני בני
יונה שהופרשו להקריבם על המזבח. (ב) "חובה" או "קן חובה" - קן, אחד חטאת ואחד עולה שאדם מחוייב להביא. (ג) "קן
סתומה" - קן חובה, שבשעת לקיחתו, לא קבעו הבעלים איזה עוף לחטאת ואיזה לעולה. (ד) "קן נדבה" - אדם שהתנדב להקריב
"קן" מביא שני עופות כאמור, ושניהם עולות. (ה) "פרידה" - עוף אחד. (2) אפילו אחת בריבוא. (3) מפני שחטאת נעשית בחציו
התחתון של המזבח ועולה בעליון, ואם שינה פסול. (4) קן שלם, היינו זוג, אחד לחטאת ואחד לעולה. (5) מפני שהרשות ביד
הבעלים להקריב איזה מהם שירצה לחטאת או לעולה. (6) כגון קן של זב, זבה, יולדת ענייה או של חוטא עני שנכנס למקדש
או אכל קודש בטומאה, או שעבר על שבועה, שמביא קן במקום כבשה. (7) לדוגמא: אם הביא שני קנים שהם ארבעה עופות
יכול להקריב מהם שתי חטאות, שהרי רשאי הוא להקריב למטה שתי חטאות מתוך שני הקנים איזה מהם שירצה ואין כאן כל
חשש של תערובת עולה, אבל שלוש חטאות אסור לו להקריב, כי שמא כל שלושת העופות שהקריב הם מן קני החובה ואין בהם
רק שתי חטאות. (8) אחרי שהקריב שתי חטאות נשארו בתערובת שתי עולות וחטאת אחת וכל עוף הוא ספק חטאת שנתערבה,
ספק עולה. והוא הדין אם נתערבה עולה בשני קני חובה, מקריב שתי עולות, ושלושת עופות שנשארו - פסולים. (9) לשון
המשנה שם. ופירושם הראב"ד והרא"ש, שמספר העופות שבקני החובה היה פי שניים ממספר החטאות שנתערבו, כגון שנתערבו
שתי חטאות בשני קנים סתומים. והמדובר כשהקריב הכהן חציים למעלה וחציים למטה בהתאם לסיומה של המשנה הקודמת.
ודינם: חצי כשר וחצי פסול, פירוש שלושה עופות כשרים ושלושה פסולים, כי אנו חוששים שמא הקריב למעלה שתי חטאות
שנתערבו ועוף אחד מהסתומות ונפסלו שתי החטאות ורק העוף השלישי הוא עולה וכשר, ולמטה הוקרבו שתי חטאות מקיני חובה
ועולה השנייה ואם כן השתיים כשרות והעולה פסולה. (10) כשנתערב מספר זוגי של חטאות ועשה חצי התערובת למעלה וחצי
למטה כשר חצי התערובת, אבל אם נתערב מספר בלתי זוגי, כגון חטאת אחת, אין אפשרות מציאותית לחלק את כל התערובת
לחצאים, אלא את מניין החובה, ולפיכך דייק רבינו וכתב: "חצי החובה כשר" שזה שייך בכל תערובת שהיא. (11) מספר הקנים
של האחת כמספר הקנים של השנייה. (12) במשנה שם: אחת לזו ואחת לזו, שתיים לזו, ושתיים לזו, שלוש לזו ושלוש לזו -
מחצה כשר ומחצה פסול. ורבינו ממשיך ומבאר כאן טעמו של דין זה. (13) פירוש, מפני שמעורבים קרבנותיהם של שני בני
אדם ויש לחשוש, שמא הקריבו למעלה כל העופות של רחל ונפסלו חציים, היינו החטאות ולמטה היו כולם של לאה ונפסלו
העולות.

אחר שנתעברו חזר אחד מן השניות ופרח לראשונות -
פסל אחד מן הראשונות. ונמצא הכשר מן הראשונות
שמים בלבד.
ד. חזר אחד ופרח מן הראשונות לשניות, אפלו כל היום
- אינו מוסיף להפסיד יתר על זה; שאפלו הן מערבות כלן
זו בזו - מחצה כשר ומחצה פסול, כמו שבארנו.
ה. צבור אחד יש בו שני עופות, ובשני ארבעה, ובשלישי
ששה, וברביעי שמונה, ובחמישי עשרה, ובששי שנים
עשר, ובשביעי ארבעה עשר, ופרח גוזל מן הראשונה
לשניה, ואחד מן השניה לשלישית, ומשלישית לרביעית,
ומרביעית לחמישית, ומחמישית לששית, ומששית
לשביעית, וחזר אחד ופרח מצבור לצבור עד שחזר
לראשונה שפרח ממנה ראשונה - פוסל אחד בהליכתו
ואחד בהזירתו. הראשונה והשניה אין להם כלום,
והשלישית יש לה שני עופות, והרביעית יש לה ארבעה,
והחמישית יש לה ששה, והששית יש לה שמונה,
והשביעית יש לה שנים עשר. חזר אחד ופרח פעם שניה
מזו לזו, וחזר אחד ופרח מן האחרונה לשלמעלה ממנה עד
שחזר לראשונה - פוסל אחד בהליכתו ואחד בהזירתו.
השלישית והרביעית אין להם כלום, והחמישית יש לה שני
עופות כשרים, והששית יש לה ארבעה, והשביעית יש לה
עשרה. פרח פעם שלישית גוזל מזו לזו, וחזר פעם רביעית
מזו לזו - פוסל אחד בהליכתו ואחד בהזירתו, והחמישית
והששית נפסלו כלן, והשביעית נשארו לה שמונה עופות
כשרין. כשיעשה ארבעה עשר שבע למעלה ושבע למטה
- יהיו שמונה מהן כשרין, והששה פסולין מפני תערובת
גוזלות אלו שפןחו בהליכה ובחזרה.
ו. קן סתומה וקן מפרשת, פרח מן הסתומה למפרשת -
קח זוג לשני. חזר או שפרח אחד מן המפרשת לסתומה,
ולא ידע זה שפרח אם היה עולה או חטאת - ימותו כל
העופות שבסתומה; שאם נתערבה בהן עולה - כל
החטאות שבה פסולות, ואם חטאת נתערבה - כל העולות
שבה פסולות, לפיכך ימותו כלן.
ז. חטאת מפאן ועולה מפאן וסתומה באמצע, פרח מן
האמצע לצדדין אילף אחד ואילף אחד - לא הפסיד כלום,
אלא יאמר: זה שהלף אצל החטאות חטאת, וזה שהלף
אצל העולות עולה. חזר אחר שנתעברו ופרח אחד מפאן
ואחד מפאן לאמצע - השנים האמצעיים ימותו, שהרי הן
חטאת ועולה מערבין; והצדדין - אלו יקרב חטאת ואלו
יקרבו עולה כשהיו. פרח מן האמצעית לצדדין - כלן
ימותו, שמא עולה נתערבה בחטאות וחטאת בעולות.

ז. זה הכלל: כל שעשה הכהן מדעתו חצין למעלה וחצין
למטה, ואי אפשר שלא יהיה משל אחד למעלה ולמטה -
הרי זה המרבה כשר; הואיל ודבר ידוע שמקצת קרבנותיו
למעלה ומקצתם למטה, יהיו כל קרבנותיו¹⁴ כשרים.
ח. שנים שלקחו קניהן בערוב, או שנתנו דמי קניהן לכהן
- לאיזה שירצה הכהן יקריב חטאת, ולאיזה שירצה יקריב
עולה; שאין הקנין מתפרשין אלא בלקיחת הבעלים או
בעצית הכהן, כמו שבארנו.
ט. היו לפני הכהן חטאות ועולות, עשה שתייהן¹⁵ למעלה
או שתייהן למטה - מחצה כשר¹⁶ ומחצה פסול. עשה חצין
למעלה וחצין למטה, ולא ידע אם החטאות הם שעשה
למטה או העולות - הרי הפל פסול; שאני אומר: העולות
הם שעשה למטה והחטאות למעלה.
י. היו לפניו שלשה צבורי עופות, אחד חטאות ואחד
עולות והאחד סתום, חציו עולות וחציו חטאות ולא
פרש: אם עשה כלן למעלה או למטה - מחצה כשר¹⁷
ומחצה פסול.
יא. עשה חצין למעלה וחצין למטה¹⁸ - אין הכשר אלא
הסתום בלבד¹⁹ שעשה חציו למעלה וחציו למטה. והוא
מתחלק בין הבעלים²⁰ ועולה לשניהן²¹, שהרי הכהן אינו
ידע לאי זה מהן פרח ולא איזה מהן היה הסתום. ושני
הצבורין המפרשין פסולין; שהרי לא ידע אי זה עשה
למעלה ואי זה עשה למטה, ושמא העולה נעשית למטה
והחטאת למעלה.

פרק תשיעי

א. קן סתומה שפרח ממנה גוזל לאויר, או שפרח לבין
העופות שימותו כלן, או שמת גוזל אחד - יקח זוג
לשני.
ב. פרח לבין הקרבות - פסול ופוסל אחד כנגדו; שהגוזל
הפורח מקן סתומה לבין הקרבות - פסול ופוסל אחד
כנגדו. כיצד? פרח גוזל מן הסתום לעשרה עופות סתומות:
אם עשה חמשה למטה וששה למעלה - הרי חמש עולות
כשרות מהששה של מעלה, וארבע חטאות כשרות
מהחמשה עופות שנעשו למטה; שאני אומר: שמא הגוזל
הפורח הוא אחד מחמשה של מטה. וכן אם עשה מהם
ששה למטה וחמשה למעלה - נמצא הכשר חמש חטאות
וארבע עולות; שאני אומר: שמא הגוזל מחמשה של
מעלה. נמצא הכשר מהעשרה תשעה. הרי פסל אחד.
ג. ארבעה עופות סתומות וארבעה עופות שניות סתומות,
פרח אחד מן הראשונות לשניות - פסל אחד מן השניות.

(14) כלומר, מניין של כל קרבנותיו. (15) כלומר, כולן. (16) מפני שמין אחד - החטאות או העולות - נעשה כולו כמצוותו.
(17) שהרי מחצית העופות נעשו במקומם. (18) פירוש, הקריב ציבור אחד למעלה וציבור אחד למטה והציבור השלישי הסתום
עשה חציו למעלה וחציו למטה. (19) שהרי חציו נעשה למעלה וחציו למטה כהלכתו, אבל המפורשים כולם פסולים, שמא עשה
החטאות למעלה והעולות למטה. (20) המדובר, כשהקנים היו של שני בני אדם שהביאו סתומות והכהן הפריש חלק מהן.
(21) מחציתו לזה ומחציתו לזה וישלמו את השאר.

פרק עשירי

א. האשה שאמרה: הרי עלי קן פשאלד זכר, ילדה זכר - מביאה ארבעה עופות: שנים לנדרה, והן עולה כמו שבארנו, ושנים לחובתה משום לדה, והן אחד עולה ואחד חטאת. נמצאת למד, שהכהן צריך לעשות שלש פרידן למעלה ופרידה אחת למטה. טעה ועשה שתיים למעלה ושתיים למטה ולא נמלך - צריכה להביא עוד פרידה אחת וקריבנה למעלה. במה דברים אמורים? כשהביאה הארבעה ממין אחד, כגון שהיו כלן תורין או בני יונה; אבל אם היו שתי תורין עם שני בני יונה, ועשה שנים למעלה ושנים למטה - צריכה להביא עוד תור וכן יונה ויעשה שתייה למעלה כדי לצאת ידי חובתה; שאם עשה בתחלה שתי התורין למטה - צריכה תור למעלה להשלים חובתה, ואם עשה שני בני היונה למטה - צריכה בן יונה למעלה להשלים חובתה. שאין אדם מביא חובתו גזול אחד תור ואחד בן יונה, אלא או שניהן תורין או שניהן בני יונה. ב. פרשה נדרה ואמרה לפניה: אלו לנדר ואלו לחובתי, ועשאם הפכה שתיים למעלה ושתיים למטה, ולא ידע אי זה מהן עשה למעלה ואי זה מהן עשה למטה - צריכה להביא שלשה עופות: שנים לנדרה ואחד להשלים חובתה. ויעשו השנים למעלה, שהרי פרשה נדרה, ושם שנים של נדרה נעשו למטה, שהם פסולות. במה דברים אמורים? כשהביאה הארבעה שפרשה נדרה בשנים מהן ממין אחד; אבל אם היו שני מינין - תביא ארבעה אחרים: שנים ממין שפרשה בו נדרה יעשו לנדרה, ושנים מאי זה מין שתפרשה יהיו לחובתה, ויעשו אחד למעלה ואחד למטה. ג. קבצה נדרה ואמרה: אם אלה זכר - הרי עלי שתי תורים, וילדה והביאה ארבעה עופות, שנים לנדרה ושנים לחובתה, ועשה שנים למעלה ושנים למטה, ולא ידע אי זה נעשה למעלה ואי זה נעשה למטה, וגם היא שכתה ולא ידעה באי זה מין קבצה נדרה אם בתורים או בבני היונה - הרי זו צריכה להביא שתי תורים עם שני בני יונה לנדרה, ויעשו ארבעתן למעלה, ותביא גזול אחד להשלים חובתה, ויעשה למעלה; (שפכר עשה שנים למטה, שהם חטאת). במה דברים אמורים? כשהביאה הארבעה תחלה ממין אחד; אבל אם היו שני מינין - צריכה להביא ששה עופות: שתי תורים עם שני בני יונה לנדרה, ותביא לחובתה שתי תורים או שני בני יונה, ויעשה אחד למעלה ואחד למטה. וכן אם נתנתם

יום רביעי ה' מרחשון ה'תשע"א

פרק אחד עשר

א. כל המנחות שקמץ אחד מן הפסולין לעבודה - הרי הם פסולות. וכן אם לקט הלבונה - פסול, אף על פי שלא קמץ. ב. קמץ הפך ונתן לפסול, קמץ בימינו ונתן לשמאלו, ואחר כך נתנו לפלי; קמץ מפלי קדש ונתן לכלי חל - פסול. ג. קמץ ועלה בידו צרור או גריר מלח או קרט לבונה - פסול². ד. קמץ עד שהוא בחוץ³ ונכנס לפנים - יחזר ויקמץ בפנים וכשר. ה. נתפזר הקמץ על גבי הרצפה - יחזר ויאספנו⁴. ו. היתה המנחה שלא בכלי שרת, או שהיה קמצה שלא בכלי שרת, או שהעלהו למזבח שלא בכלי שרת, או שבללה בשמנה חוץ לעזרה⁵ - פסולה, עד שתהיה בלילתה בפנים. ז. כל המנחות שצק עליהן השמן פסול לעבודה, כגון הזר וכיוצא בו, או שבללן או פתתם⁶ או מלחן - בשרות. הגישן או הניפן⁷ - חוזר הפכה ומגיש או מניף; ואם לא הגיש ולא הניף הפכה - בשרות. שנאמר: והביאה אל בני אהרן וקמץ - מקמיצה ואילף מצות קהנה; למד על ציקה ובלילה שכשרה בזר. ח. מנחה שנפל לתוכה שמן מנחה אחרת או שמן חלין כל שהוא - נפסלה. חסר שמנה - פסולה; חסר לבונתה⁸ - פשרה. והוא שהיה עליה שני קרטי לבונה, אבל קרט אחד - פסולה; שנאמר: את כל לבונתה.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1) אחרי הקטרת הקומץ מלקט הכהן את כל הלבונה שעל המנחה ומקטירה. (2) מפני שהקומץ חסר מקום הצרור או הגריר, וקומץ חסר - פסול. (3) חוץ לעזרה. (4) והמדובר, כשנתפזר אחר שנתקדש בכלי שרת, אבל אם נתפזר לפני שנתקדש - נפסל, כמו דם שנשפך על הרצפה לפני שנתקבל בכלי. (5) ואף על פי שבלילה כשרה בזר - פסולה בחוץ. (6) במנחה על המחבת כתוב בתורה (ויקרא ב, ו): "פתות אותה פתים" ובגמרא שם עה. למדו מכאן לכל המנחות. (7) המנחות יש מהן טעונות הגשה למזבח והנפה, ויש טעונות הגשה ולא תנופה. (8) שנינו (שם קו): "האומר הרי עלי לבונה לא יפחות מקומץ" ורבינו (בהלכות מעשה הקרבנות פרק יב הלכה ז) פוסק, שגם הלבונה הבאה עם המנחה שיעורה קומץ ומלמדנו כאן ששיעור זה הוא לכתחילה אבל בדיעבד אם חסר כשרה.

פ שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום – יום רביעי ה' מרחשון ה'תשע"א – הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל

- 1 ט. רבה שמנה⁹ ולבונה⁹: עד שני לגין¹⁰ לכל עשרון ושני
- 2 קמצי לבונה לכל מנחה - כשרה¹¹; שני לגין או שני קמצי
- 3 או יותר על זה - פסולה.
- 4 י. מנחת חוטא¹² שנתן עליה שמן או על הקמץ שלה -
- 5 נפסלה. נתן עליה לבונה - ילקטנה. היתה שחוקה¹³ - הרי
- 6 זו פסולה מספק, שהרי אי אפשר ללקט.
- 7 יא. נתן שמן על שגריה אחר שקמץ - אינו לוקה¹⁴ ולא
- 8 פסלה, שהרי הקמץ פשר.
- 9 יב. נתן משהו שמן¹⁵ על גבי פזית מן המנחה - פסלה
- 10 מספק. אבל אם נתן השמן על פחות מפזית - לא פסלה¹⁶.
- 11 ואינו פוסל הלבונה¹⁷ עד שיתן פזית לבונה¹⁸.
- 12 יג. אפלו נתן הלבונה על כל שהוא מן המנחה - פסל¹⁹
- 13 עד שילקט.
- 14 יד. גבלה במים וקמץ - כשרה; לא נאמר חרבה²⁰
- 15 אלא משמן.
- 16 טו. מנחה שקמצה פצמים - כשרה. אפלו פצמים
- 17 רבות. והוא שיקטיר פזית בבת אחת, שאין הקטרה
- 18 פחותה מפזית.
- 19 טז. הקריב הקמץ בלא מלח - פסולה; שהמלח מעפב
- 20 במנחה, כמו שבארנו. מנחה שחסרה קדם קמיצה - יביא
- 21 מתוך ביתו וימלאנה; שהקמיצה היא הקובעת²¹, לא
- 22 נתינתה²² בכלי שרת.
- 23 יז. התנדב קמץ לבונה בפני עצמו²³, אם חסר כל שהוא -
- 24 פסול. וכן שני בזיכי לבונה שעם הלחם²⁴, אם חסר אחד
- 25 מהן כל שהוא - פסולין²⁵, עד שיהיו שני קמצי מתחלה
- 26 ועד סוף.
- 27 יח. הפריש שני קמצי²⁶ למנחה אחת, ואבד אחד מהן:
- 28 קדם קמיצה - לא הקבע²⁷; לאחר קמיצה - הקבע ופסולה,
- 29 מפני שרבה לבונה²⁸. וכן אם הפריש ארבעה קמצים לשני

- 30 בזיכי לחם²⁸, ואבדו שנים מהם: קדם סלוק הבזיכים²⁹ -
- 31 לא הקבעו וכשרים; לאחר סלוק הבזיכין - הקבעו ופסולין
- 32 מפני הרבוי³⁰.
- 33 יט. קמץ מנחה שנטמא והקטירו - הציץ מרצה, שנאמר:
- 34 ונשא אהרן. יצא הקמץ³¹ חוץ לעזרה והכניסו והקטירו -
- 35 אין הציץ מרצה. שהציץ מרצה על הטמא, ואינו מרצה
- 36 על היוצא.
- 37 כ. קמץ את המנחה ואחר כך נטמא שגריה כלן או נשךפו
- 38 או יצאו חוץ לעזרה או אבדו - לא יקטיר הקמץ, ואם
- 39 הקטיר - הרצה. נשאר מעט מן השירים בכשרותן - יקטיר
- 40 הקמץ, ואותן השירים ששפצרו אסורין באכילה³².
- 41 כא. היתה מחיצה מלמטה בכלי שיש בו עשרון של
- 42 מנחה, אף על פי שהוא מערב מלמעלה - לא יקמץ, ואם
- 43 קמץ - פסולה.
- 44 כב. היה הכלי חלוק במחיצה מלמעלה ומערב מלמטה -
- 45 קומץ ממנו³³.
- 46 כג. חלק העשרון בכלי אחד, ואין חלקיו נוגעין זה בזה,
- 47 ואין ביניהן מחיצה - הרי זה ספק אם מצרף הכלי לקמיצה
- 48 או אינו מצרף. לפיכך לא יקמץ, ואם קמץ - לא יקטיר,
- 49 ואם הקטיר - הרצה, ולא יאכלו השירים.
- 50 כד. קמץ ונתן הקמץ למעלה על השלחן פגור גבה
- 51 מערכת לחם הפנים - קדשו השלחן³⁴ להפסול³⁵, אבל
- 52 אינו מקדשו לקרב. ואינו קרב עד שיחקדש בכלי³⁶ שרת
- 53 הראוי לקמץ.
- 54 כה. הדביק הקמץ לדפן הכלי וקמץ³⁷, או שהפך הכלי
- 55 על ידו וקמץ מתוכו ופיו למטה - לא יקטיר, ואם הקטיר
- 56 - הרצה.
- 57 כו. עשרון שחלקו ואבד אחד מחלקיו, והפריש חלק אחד
- 58 תחתיו ונמצא האבוד, והרי שלשתן מנחין בכלי אחד ואין

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(9 מצוותה לוג שמן לכל עשרון סולת. 10) כגון שהפריש שני לוגין למנחה זו, אבל אם נפל לתוכה שמן של חולין או של מנחה אחרת אפילו כל שהוא פסול. 11) בריבה שמנה כתב רבינו "שני לוגין לכל עשרון" ואילו כאן כתב "לכל מנחה" ומשמע שאפילו מנחה גדולה בת כמה עשרונות טעונה קומץ אחד לבונה בלבד, אולם בפירושו על המשנה כתב: "והוא שיתן משני קמצים (כך צריך להיות) של לבונה ומעלה בעשרון". 12) נאמר בה (ויקרא ה, יא): "לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבונה". 13) ואי אפשר ללוקטה, אבל אינה מעורבת בסולת. 14) משום "לא ישים עליה שמן". 15) של חולין או של מנחה אחרת. 16) משום שנאמר (שם): "לא ישים עליה" ועליה משמע שיעור חשוב. 17) פירוש, הלבונה אינה פסולת. 18) בלבונה נאמר (שם): "לא יתן" ונתינה בכזית, מה שאין כן בשמן שנאמר בו "לא ישים". 19) והטעם, מפני שבלבונה נאמר עוד פעם "עליה" שמשמעותה שיעור חשוב וכלל בדידו: אין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט. 20) "וכל מנחה בלולה בשמן וחריבה" (ויקרא ז, ו) וחריבה היינו מנחת חוטא. 21) בשעת הקמיצה צריכה להיות שלימה. 22) לפני הקמיצה. 23) לא עם מנחת סולת. 24) בלחם הפנים כתוב בתורה (ויקרא כד, ז): "ונתת על המערכת לבונה זכה". בזיכים - כלים שנותנים בהם את הלבונה. 25) ואף על פי שאינה באה לבדה אלא עם הלחם. 26) לבונה. 27) לא נקבעה השתייכותם למנחה ולפיכך כשרה, שבשעת קביעתה היה רק קומץ אחד. 28) מצוותה - קומץ לכל מערכת, היינו שני קמצים לשתי המערכות של לחם הפנים. 29) בכל שבת מסדרים את הלחם על השולחן שבהיכל ונותנים עליו את הלבונה ולשבת הבאה מסלקים את הבזיכים ומקטירים את הלבונה ואחר כך מחלקים את הלחם לכהנים. 30) שריבה לבונתם. 31) ונפסל ביוצא. 32) ולמדו דין זה מהכתוב (ויקרא ב, ג) "והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו" ולא הנותרת מן הנותרת. 33) עריבת תרנגולים דינה ככלי אחד. ומפרש רבינו שעריבת תרנגולים חלוקה במחיצה למעלה והמחיצה אינה מגיעה לשולי הכלי. 34) כשם שאויר השולחן מקדש את לחם הפנים כך הוא מקדש את הקומץ באותו הגובה היינו חמישה עשר טפחים לר' יהודה שם צו. 35) בלינה וביוצא. לפני קידושו בכלי שרת אינו נפסל בלינה וביוצא. 36) רש"י בפירושו השני שם פז: מפרש, שהקומץ נפסל לגמרי ואין להקריבו אפילו אם יקדשוהו אחר כך בכלי שרת, ורבינו סובר כפירושו הראשון, שקידוש השולחן אינו מספיק כדי להקריב את הקומץ וטעון קידוש נוסף בכלי שרת. 37) מן הסולת שעל יד דופן הכלי

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום – יום רביעי ה' מרחשון ה'תשע"א – הלכות פסולי המוקדשין פא

מתוך מהדורת וגשל

ד. וכן שני סדרים שחטרו: עד שלא הקטרו הבזיכין - 34
פסולין; משהקטרו - פשרים. 35
ה. אבל הנסכים שחטרו, בין משקרב הנזבח בין עד שלא 36
קרב - פשרים, וביא נסכים אחרים למלאותן. 37
ו. נסכים שקדשו בכלי שרת ונפסל הנזבח: אם נפסל 38
בשחיטה - לא קדשו הנסכים לקרב; נפסל מקבלה ואילו 39
- קדשו הנסכים לקרב; שאין הנסכים מתקדשים לקרב 40
אלא בשחיטת הנזבח. ומה יעשה בהן? אם היה שם זבח 41
אחר זבוח באותה שעה - יקרבו עמו; ואם לא היה שם 42
זבח אחר זבוח באותה שעה - נעשו כמי שנפסלו בלינה 43
וישקפו. במה דברים אמורים? בקרבן צבור, מפני שלב בית 44
דין מתנה עליהן; אבל בקרבן יחיד - הרי אלו לא יקרבו 45
עם זבח אחר, ואף על פי שהוא זבוח באותה שעה, אלא 46
מניחן עד שיפסלו בלינה וישקפו. 47
ז. וכל הזבחים שנוזחו שלא לשמן - יקרבו נסביהם. 48
ח. ולד תודה ותמורתה, והמפריש תודתו ואבדה והפריש 49
אחרת תחתיה: אם הביא לאחר שפסל בתודה ראשונה - 50
אין טעונו לחם; ואם צדין לא כפר בה, והרי היא 51
וחליפתה או היא וילדה או היא ותמורתה עומדת - הרי 52
שניה צריכין לחם. במה דברים אמורים? בנזיר תודה; 53
אבל תודת נדה - חליפתה ותמורתה טעונו לחם, וילדה 54
אין טעון לחם, בין לפני פירה בין לאחר פירה. 55
ט. הפריש תודתו ואבדה, והפריש אחרת תחתיה ואבדה, 56
והפריש אחרת תחתיה ונמצאו הראשונות והרי שלשתן 57
עומדות: נתפסו בראשונה - שניה אינה טעונה לחם, 58
שלישית טעונה לחם; נתפסו בשלישית - שניה אינה 59
טעונה לחם, ראשונה טעונה לחם; נתפסו באמצעית - 60
שתייהן אינן טעונות לחם. 61
י. המפריש מעות לתודתו ואבדו, והפריש מעות אחרות 62
תחתיהן, ולא הספיק לקח בהן תודה עד שנמצאו מעות 63
הראשונות - יביא מאלו ומאלו תודה בלחמה, והשאר יביא 64
בהן תודה ואינה טעונה לחם, אבל טעונה נסכים. וכן 65
המפריש תודתו ואבדה, והפריש מעות תחתיה ואחר כך 66
נמצאת - יביא במעות תודה בלא לחם. וכן המפריש מעות 67

נוגעין זה בזה³⁸: נטמא זה שאבד - הרי הוא מצטרף עם 1
חלק ראשון ונפסלו³⁹, וזה שהפריש אינו מצטרף⁴⁰ אלא 2
ישלים עליו⁴¹. נטמא המפרש - מפרש וראשון מצטרפין⁴² 3
ונפסלו, וזה שנמצא אינו מצטרף עמהן⁴³. נטמא החלק 4
הראשון - הרי האבוד והמפרש תחתיו מצטרפין⁴⁴. 5
כז. וכן לענין קמיצה: קמץ מן הנמצא - שריו עם החלק 6
הראשון⁴⁵ נאכלין, והמפרש אינו נאכל. קמץ מן המפרש 7
- שריו נאכלין⁴⁶, והנמצא אינו נאכל. קמץ מן הראשון 8
- שניהן⁴⁷ אין נאכלין; לפי ששניהן שרים יתרים⁴⁸, שהרי 9
הן עשרון שלם, ודומין למנחה שלא נקמצה שהיא 10
אסורה. והיא קרב הקמץ הזה, והרי לפניו עשרון 11
ומחצה? מפני שהקמיצה תלויה בדעת הכהן, ובדעת 12
שקומץ אין דעתו אלא על העשרון בלבד⁴⁹, והרי החלקים 13
אין נוגעין זה בזה. 14
כח. קמץ מנחה שנתערב בקמץ מנחה אחרת - מקטיר 15
שניהן כאחת והן פשרות. וכן אם נתערב הקמץ במנחת 16
כהנים⁵⁰ או במנחת הנסכים או בחבתי כהן גדול⁵¹ - הרי 17
אלו פשרות ונקטיר הכל באחד, שהכל לאשים⁵². 18
כט. שתי מנחות שלא נקמצו שנתערבו זו בזו: אם יכול 19
לקמץ מזו בפני עצמו⁵³ ומזו בפני עצמו - פשרות, ואם לאו 20
- פסולות. 21
ל. קמץ שנתערב במנחה שלא נקמצה - לא יקטיר⁵⁴; ואם 22
הקטיר הכל - זו שנקמצה עלתה לבצלים⁵⁵, וזו שלא 23
נקמצה לא עלתה לבצלים. 24
לא. נתערב קמצה בשיריה, או שנתערבו שיריה בשירי 25
חברתה - לא יקטיר, ואם הקטיר - עלתה לבצלים⁵⁶. 26
פרק שנים עשר 27
א. שתי הלחם ולחם הפנים ועמר התנופה שהוסיף במדתן 28
או חסר כל שהוא - פסולות. 29
ב. חלות תודה ויקיני נזיר שחטרו: עד שלא נזרק דם 30
הזבח - פסולין; משנזרק דם הזבח - פשרין. 31
ג. וכן שתי הלחם שחטרו: עד שלא נזרק דמן של כבשים 32
- פסולין; משנזרק דמן - פשרים. 33

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

ממש, כך מפרש רבינו את האיבעיא. אבל רש"י שם מפרש שהמדובר שאחרי הקמיצה הדביק את הקומץ לדופן כלי שרת כדי לקדשו ולא הניחו בתוך הכלי על שוליו. (38) ושנינו במסכת חגיגה כ: "כלי (שרת) מצרף מה שבתוכו" (לענין טומאה) ואפילו אין נוגעים זה בזה. (39) שהרי לפני שאבד היו שניהם מצורפים למנחה אחת. (40) שהרי שני אלה לא עמדו מעולם להצטרף יחד ולפיכך אין הכלי מצרפם להיפסל. (41) כדין מנחה שחסרה בהלכה טז. (42) מפני שהצטרפו למנחה אחת לפני שנמצא החלק האבוד. (43) כי מעולם לא עמד להצטרף עם המופרש. (44) מפני ששניהם היו מצורפים לראשון. (45) כולו, שהקומץ של הנמצא עשה אותו שריים. (46) וכן כל החלק הראשון. (47) האבוד והמופרש; אבל שירי הראשון נאכלים. (48) הקומץ שייך לכל שלושת החלקים, היינו עשרון ומחצה ואינו יכול להתיר אלא עשרון אחד. ואף על פי כן נאכלים השיריים של חלק הראשון. (49) היינו חצי העשרון שממנו קמץ ואחד משני חצאי העשרונים האחרים ומפני שאין אנו יודעים איזה הצטרף - שניהם אסורים. (50) שכולה כליל. (51) כהן גדול מקריב בכל יום מנחה עשרון סולת מחציתה בבוקר ומחציתה בערב, וכולה כליל. (52) מוקטר על האש. ואין האחת מבטלת את השנייה, מפני ש"עולים (דברים העולים למזבח להקריבה) אין מבטלים זה את זה" (שם כב:), מה שאין כן שאר מנחות שהשיריים נאכלים ואסור להקטירם. (53) ולא יתערב בקומץ קמח מהמנחה השנייה. (54) שאסור להקטיר את המנחה שלא נקמצה. (55) יצאו ידי חובתם. (56) ולמה אין השיריים מבטלים את הקומץ? בגמרא שם (כג:) למדו בגזירה שווה שיריים מקמצים, כשם שקמצים אינם מבטלים זה את זה כך גם שיריים אינן מבטלים את הקומץ.

למקומן. מחשבת הזמן ביצד? כגון ששחט את הזבח לשמו
 על מנת לזרק דמו מאחר שתשקע החמה, שאינו זמן
 זריקתו, או להקטיר ממנו דבר הראוי להקטיר למחר מאחר
 שיעלה עמוד השחר, שאינו זמן הקטרתו, או לאכל ממנו
 דבר הראוי לאכילה לאחר זמן הראוי לאכילתו - זו היא
 מחשבת הזמן. וזבחים שחשב בהן מחשבה זו - הם
 הנקראים זבחים שנסחטו חוץ לזמן, והם הנקראים פגול
 בכל מקום, וזהו פגול האמור בתורה.
 ב. מפי השמועה למד, שזה שנאמר בתורה: ואם האכל
 יאכל מבשר זבח שלמיו - אינו מדבר אלא במחשב בשעת
 הקרבה שיאכל ממנו בשלישי. והוא הדין לכל קרבן שחשב
 עליו בשעת מעשיו שיאכל ממנו לאחר זמן הראוי לאכילת
 אותו קרבן. וכן אם חשב להקטיר ממנו במזבח דבר הראוי
 להקטרה [לאחר זמן הראוי להקטרה]. כך למדו מפי
 השמועה: אחד אכילת אדם ואחד אכילת מזבח, אם חשב
 עליהן אחר זמן - הרי הקרבן פגול.
 ג. אבל קרבן שלא נפסדה מחשבתו, אלא נזרק דמו על
 המזבח כהלכתו ונשאר ממנו לאחר זמן אכילתו - אותו
 הנשאר נקרא נותר, ואסור לאכלו, והקרבן כבר נרצה
 וכפר. הרי הוא אומר בדם: ואני נתתיו לכם על המזבח
 לכפר - ביון שהגיע דם למזבח כהלכתו נתכפרו הבצעים
 ונרצה הקרבן. לפיכך אין מתפגל אלא דבר שיש לו
 מתירין בין לאדם בין למזבח, כמו שיתבאר. אחד זבח
 שחשב בו אחת משלש מחשבות אלו בשעת שחיטה, או
 שחשב בשעת קבלת הדם, או בשעת הולכתו למזבח, או
 בצאת זריקתו על המזבח.
 ד. נמצאת למד, שבארבע עבודות הזבח נפסל במחשבה:
 בשחיטה, ובקבלה, ובהולכת הדם, ובזריקתו על המזבח.
 ה. והעוף - בשני דברים: במליקה, ובמציז הדם.
 ו. והמנחות הנקמצות - בארבעה: בקמיצה, ובנתינת
 הקמץ בכלי שרת, ובהולכת הקמץ למזבח, ובזריקתו
 על האש.
 ז. אבל אם חשב בדברים אחרים חוץ מאלו, כגון שחשב
 בשעת הפשט או בשעת נתוח או בשעת הולכת אמורין
 למזבח, או בשעת בלילת המנחה או בשעת הגשתה,
 וכיוצא בדברים אלו - אין אותה המחשבה מועלת כלום.
 בין שהיתה מחשבת שנוי השם, בין מחשבת המקום, בין
 מחשבת הזמן.
 ח. וכן המחשב באחת מארבע עבודות אלו או בכלן
 מחשבה אחרת חוץ משלש מחשבות אלו - אין אותה
 המחשבה מפסדת כלום. כיצד? המחשב בשעת שחיטה
 וקבלה והולכה וזריקה להניח דם הזבח או אמוריו למחר
 או להוציאן חוץ לעזרה, או שחשב לזרק הדם על הפכש
 שלא כנגד היסוד, או לתן את הנתנין למעלה למטה ואת
 הנתנין למטה למעלה, או לתן דמים הנתנין במזבח החיצון
 במזבח הפנימי או את הנתנין בפנימי לחיצון, או להכניס
 דם החטאת לפני, או שחשב שיאכלו הזבח טמאים או
 שאר הפסולין לאכילה, או שיקריבו טמאים או שאר

לתודתו ואבדו, והפריש תודה תחתיהן ואחר כך נמצאו
 המעות - יביא מן המעות תודה ולחמה, וזו התודה
 האחרונה תקרב בלא לחם.
 יא. האומר: הרי זו תודה והרי זה לחמה, אבד הלחם
 - מביא לחם אחר, אבדה התודה - אינו מביא תודה
 אחרת. מפני שהלחם בא בגלל התודה, ואין התודה באה
 בגלל הלחם.
 יב. הפריש מעות לתודתו ונתתו - מביא בהן לחם;
 הפריש לחם והותר - אינו מביא בהן תודה.
 יג. האומר: הרי זו תודה, ונתערבה בתמורתה, ומתה אחת
 מהן ואין ידוע אי זו היא - הרי זו הנשארת אין לה תקנה;
 שאם יביא עמה לחם - שמה התמורה היא, ואם הביאה
 בלא לחם - שמה התודה היא. לפיכך לא תקרב זו לעולם,
 אלא תרעה עד שיפיל בה מום.
 יד. תודה שנפרסה חלה מחלותיה - בלן פסולות. יצאת
 החלה או נטמאה - שאר החלות כשרות. נפרס לחמה או
 נטמא או יצא עד שלא נשחטה התודה - מביא לחם אחר
 ושוטט; ואם אחר שנשחט נפרס או נטמא או יצא - הדם
 יזרק, והבשר יאכל, והלחם בלוי פסול, וידי נדרו לא יצא.
 נזרק הדם ואחר כך נפרס מקצת הלחם או נטמא או יצא
 - תורם מן השלם על הפרוס, וזמן הטהור על הטמא, וממה
 שבפנים על שבחוץ.
 טו. תודה שנשחטה על שמונים חלות - לא קדשו ארבעים
 מתוך שמונים. ואם אמר: קדשו ארבעים מתוך שמונים -
 מושף ארבעים מתוך שמונים ומרים מהם אחת מפל קרבן,
 והארבעים השניות יפדו ויצאו לחלין.
 טז. השוחט את התודה והיה לחמה חוץ לחומת בית פגי
 - לא קדש הלחם; אבל אם היה חוץ לעזרה - קדש הלחם
 אף על פי שאינו לפני.
 יז. שחטה עד שלא קרמו פני הלחם בתנור, ואפלו קרמו
 בלן חוץ מאחת מהן - לא קדש הלחם.
 יח. שחטה ונפסלה בשחיטתה במחשבת זמן או במחשבת
 מקום - קדש הלחם. נמצאת בצלת מום או טרפה או
 ששחטה שלא לשמה - לא קדש הלחם. וכן הדין באיל
 נזיר עם הלחם שלו.
 פרק שלשה עשר
 א. שלש מחשבות הן שפוסלין את הקרבנות, ואלו הן:
 מחשבת שנוי השם, ומחשבת המקום, ומחשבת הזמן.
 מחשבת שנוי השם ביצד? זה השוחט את הזבח שלא
 לשמו, כגון שהיה עולה ויחשב שהוא שלמים, או לשחטנו
 לשם עולה ושלמים, או לשם שלמים ולשם עולה, או
 ששחט הזבח שלא לשם בעליו - זו היא מחשבת שנוי
 השם. מחשבת המקום ביצד? כגון ששחט את הזבח לשמו
 על מנת לזרק דמו או להקטיר ממנו דבר הראוי להקטרה
 חוץ לעזרה, או לאכל ממנו דבר הראוי לאכילה חוץ
 למקום אכילתו - זו היא מחשבת המקום. וזבחים שחשב
 בהן מחשבה זו - הם הנקראים זבחים שנסחטו חוץ

סיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום – יום חמישי ו' מרחשון ה'תשע"א – הלכות פסולי המוקדשין פג

מתוך מהדורת וגשל

לפיקד, אם קבל הדם כהן זה שאינו ראוי לעבודה או
הולכיו או זרקו - פסל הזבח, כאלו עשאהו לשמו שהוא
פסול. ואף על פי שיש דם הנפש, וחסר הנפש וקבל זרק
- כבר נפסל הזבח³. ולא מפני מחשבת שנוי השם פסל
אותו, אלא מפני שהוא פסול לעבודה, כמו שבארנו.
ג. בדבר הראוי לעבודה כיצד? מנחת העמר שקמצה שלא
לשמה - הרי זו כמי שנעשית לשמה ושיגיה נאכלין; מפני
שהיא מן השעורים, ואין השעורים דבר הראוי לשאר
קרבנות⁴. וכן המחשב במנחת קנאות⁵ והלבונה עליה קדם
שילקט הלבונה - אין מחשבתו מועלת, שהרי אינה דבר
הראוי לעבודה⁶. וכן כל פיוצא בזה⁷.
ד. במקום הראוי לעבודה כיצד? מזהב שפגם⁸ וחשב
מחשבת זמן או מחשבת מקום - לא פסל הזבח במחשבה
זו, שהרי אין המקום עתה ראוי לעבודה⁹. קמץ את המנחה
בחוי¹⁰ וחשב בשעת קמיצה מחשבת זמן או מחשבת
מקום - אין מחשבה זו כלום.
ה. אלו דברים¹¹ שאינן ראויין לאכילה מן הקרבנות
וראויין להקטרה: הדם¹² והאמורין ובשר העולה, והקמץ
והלבונה מן המנחות הנקמצות.
ו. ואלו ראויין לאכילה ואינן ראויין להקטרה: הבשר
הנאכל מכל הזבחים, בין הנאכל לכהנים¹³ בין הנאכל לכל
אדם, ושיגרי המנחות, ושיגי הלחם ולחם הפנים.
ז. ואלו דברים שאינן ראויין לא לאכילה ולא להקטרה:
בשר חטאת הנשרפת¹⁴, והעור של בהמה פלו, חוץ מעור
האלה¹⁵ שהוא [ראוי] לאכילה. אבל המראה, והוא הקרום
הדק הדבק בעור ומבדיל בינו ובין הבשר - אינו ראוי
לאכילה. וכן העצמות והגידים והקרניים והטלפים, והנוצה
של עוף והצפרניים והחוטום שלו, וראשי אגפים וראש
הזנב. אפלו מקומות הרפים מכל אלו הדבוקים בבשר,
שאלו יחטבו מן החי בצבץ הדם ויצא, הואיל ואינן
חשובין - נקראים דבר שאינו ראוי לאכילה לענין
הקרבנות. וכן המקר והמכלין, והשלי¹⁶ והשליא¹⁷ וביצת

הפסולין לעבודה, או לערב דם הזבח בדם הפסולין, או
שחשב לשבר עצמות הפסח ולאכל ממנו נא, או שחשב
לשרף חטאות הנשרפות חוץ לזמן או חוץ למקום - בכל
אלו המחשבות וכיוצא בהן הזבח פשוט. וכן אם חשב
בשעת קמיצת המנחה ובשעת נתינתו לכלי ובשעת הולכתו
ובשעת זריקתו על האש להניח קמצה או לבונה למחר
או להוציאו לחוץ - הרי זו כשרה.
ט. כבר בארנו, שהולכה שלא ברגל - אינה הולכה, לפיקד
אין המחשבה פוסלת בה. והמהלך במקום שאינו צריך -
הרי זו הולכה, והמחשבה פוסלת בה. כיצד? קבל הדם
והוא עומד במקומו ופשט ידו לזרקו על המזבח, וחשב
בעת שפשט ידו בדם - אין המחשבה פוסלת בה; אבל אם
קבל הדם בפנים ולא הלך בו לגבי המזבח, אלא הלך בו
והוציאו לחוץ, וחשב בשעת הליכו לחוץ במחשבת הזמן
וכיוצא בה - הרי זו פוסלת.

יום חמישי ו' מרחשון ה'תשע"א

פרק ארבעה עשר

א. אין המחשבה הולכת אלא אחר העובד, אבל מחשבת
בעל הקרבן אינה מועלת כלום¹. אפלו שמענו הבעלים
שפגלו, והיתה מחשבת העובד נכונה - הרי זה כשר.
ב. ואין המחשבה מועלת אלא ממי שהוא ראוי לעבודה,
ובדבר הראוי לעבודה, ובמקום ראוי לעבודה. ממי שהוא
ראוי כיצד? אחד מן הפסולין לעבודה שקבל הדם או
הוליד או זרק, וחשב בשעת העבודה מחשבת מקום או
מחשבת הזמן - לא פסל במחשבתו, לפי שאינו ראוי
לעבודה. ואותו הדם שקבל או שזרק מקצתו - ישפך
לאמה². ואם נשאר דם הנפש - יחזר הראוי לעבודה ויקבל
במחשבה נכונה. אבל אם חשב הפסול בשעת שחיטה -
פסל במחשבתו; שהשחיטה כשרה בפסולין, כמו שבארנו.
יש קרבנות, שאם נעשו שלא לשמן - כשרין, כמו שיתבאר.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

1) ובמדרש רבה (ויקרא כב, ז) "תני ר' ישמעאל אף על פי שהבעלים יושבים ומחשבים כל היום אין הכל הולך אלא אחר השוחט".
2) למרזב שברצפת העזרה והדם יוצא לחוץ. ולמה לא יזרוק כשר מן הדם שנשאר אחר זריקת הפסול, שהרי פסול אינו עושה
שיריים? דעת רבינו שרק הדם שנשאר בצוואר הבהמה אינו שיריים אבל הדם שנשאר במזרק - שיריים הוא. וראה למעלה פרק
א הלכה כז, שבזריקה שלא כהלכתה גם הדם שבמזרק כשר ואולי כאן הזריקה היא כהלכתה, מפני שהמחשבה אינה מועילה.
3) הכוונה לטמא שעושה שיריים, אבל בשאר פסולים יחזור הכשר ויקבל. (4) שכל המנחות האחרות באות מן החטים. רבינו
גורס בגמרא שם "דחידוש הוא" פירוש, מנחה זו דינה יוצא מן הכלל, שבאה מן השעורים, ואף על פי שמנחת סוטה באה גם מן
השעורים, אינה דומה למנחת העומר שבאה גריסיים גסים אבל מנחת סוטה היא קמח (רש"י), והראב"ד גורס "דחידוש היא" פירוש
באה מן התבואה החדשה, אבל שאר המנחות אסור להביאן מתבואה חדשה עד הקרבת שתי הלחם בשבעות. (5) מנחת סוטה
שקינא לה בעלה ואמרה תורה (במדבר ה, טו) ולא יתן עליה לבונה. במנחות ד. למדו מן המקרא שאם עשאה שלא לשמה פסולה
כחטאת. (6) מפני שיש עליה לבונה. (7) כגון חיסר שמנה, ריבה שמנה ופסולים אחרים שנמנו למעלה בפרק יא. (8) בזבחים
נט. למדו מהכתוב (שמות כ): "וזבחת עליו" כשהוא שלם ולא כשהוא חסר (וראה למעלה פרק ג הלכה כ"ב). (9) ואף על פי
שיהיה ראוי לעבודה אחרי שיתקנהו. (10) חוץ לעזרה. (11) הלכות ה"ז משמשות הקדמה להלכות הבאות אחריהן. (12) אף
על פי שאין מקטירים את הדם אלא זורקים אותו, כלל אותו רבינו בין הראויים להקטרה מפני שהוא אכילת מזבח. (13) בשור
חטאות ואשמות וחזו ושוק של קדשים קלים. (14) כולה במקום המיוחד לכך בעזרה אחר הקטרת אימוריה למזבח. (15) במשנה
קכב. "העור שתחת האליה". (16) עובר שנמצא במעי הבהמה השחוטה ורוב האנשים אינם אוכלים אותו. (17) העור

1 העוף, והבשר שפולטתו הספין בשעת הפשט וישאר מדבק
2 בעור, והוא הנקרא אלל - כל אלו אינן חשובין לענין
3 מחשבת הקרבנות, והרי הן כדבר שאין ראוי לאכילה.
4 ח. ומחשבין על דבר העומד לאבוד או על דבר העומד
5 לשרפה¹⁸. המחשב באחת מאותן ארבע העבודות או בכלן
6 לאכל דבר שאין דרכו לאכילה או להקטיר דבר שאין דרכו
7 להקטירה, בין במחשבת המקום בין במחשבת הזמן - הנזכר
8 פשר. כיצד? חשב לשותות מים הנזכר או לאכל מאמוריו
9 או מן הקמץ ומן הלבונה בחוץ או למחר, או שחשב
10 להקטיר מבשר הנזכר או משירי המנחה בחוץ או למחר -
11 הרי הנזכר פשר. וכן אם חשב לאכל או להקטיר מן העור
12 ומן העצמות והגידין והמרק או האלל וכיוצא בהן, בין
13 במחשבת זמן בין במחשבת מקום - הנזכר פשר. וכן אם
14 חשב לאכל מפרים וישעירים הנשרפין בחוץ או למחר -
15 הרי הן פשרים¹⁹. וכן כל כיוצא בזה.
16 ט. חשב שיאכלו הטמאים או הפסולין מדבר הראוי
17 לאכילה או שיקטירו הטמאים או הפסולין מדבר הראוי
18 להקטרה חוץ לזמן אכילה והקטרה - הנזכר פגול²⁰, כמו
19 שבארנו²¹. חוץ למקום אכילה והקטרה - הרי זה פסול²²
20 ואינו פגול.
21 י. אין אכילה פחותה מפזית, ולא הקטרה פחותה מפזית.
22 לפיכך, המחשב לאכל מדבר הראוי לאכילה פחות מפזית
23 או שחשב להקטיר מדבר הראוי להקטרה פחות מפזית, בין
24 במחשבת זמן בין במחשבת מקום - הנזכר פשר. חשב
25 לאכל פחצי זית בחוץ ולהקטיר פחצי זית בחוץ, או שחשב
26 לאכל פחצי זית אחר זמן אכילה ולהקטיר פחצי זית אחר
27 זמן הקטרה - הנזכר פשר; שאין אכילה והקטרה מצטרפין.
28 ואם הוציאו בלשון אכילה ואמר: שיאכל פחצי זית ותאכל
29 האש פחצי זית - הרי אלו מצטרפין; לשון אכילה אחד הוא.
30 חשב לאכל או להקטיר פחצי זית, וחזר וחשב על פחצי זית
31 אחר באותה המחשבה - הרי אלו מצטרפין. חשב לאכל
32 פחצי זית ושתאכל בהמה או חיה פחצי זית, בין במחשבת
33 מקום בין במחשבת זמן - הרי אלו מצטרפין; ששם אכילה
34 אחד הוא²³. חשב על פזית שיאכלוהו שנים - הרי אלו
35 מצטרפין. חשב לאכל פזית ביותר מפדי אכילת פרס²⁴ -
36 הרי זה מצטרף. חשב בשעת זביחה לאכל פחצי זית
37 ובשעת זריקה לאכל פחצי זית - הרי אלו מצטרפין, בין
38 במחשבת המקום בין במחשבת הזמן. וכן אם חשב על
39 פזית²⁵ בשעת קבלה ועל פזית בשעת הולכה; שארבע
40 העבודות מצטרפות והרי הן כעבודה אחת. חשב להקטיר

41 פחצי זית מן הקמץ וכחצי זית מן הלבונה - הרי אלו
42 מצטרפין; שהלבונה עם הקמץ למנחה כאמורין לזבח.
43 לפיכך, אם חשב להקטיר פזית מן הלבונה חוץ לזמנו -
44 הרי זה פגול, כמו שנתבאר. אחד המחשב לזרק דם הנזכר
45 פלו בחוץ או למחר, או שחשב לזרק מקצת דמו בחוץ או
46 למחר - בינו שחשב על פדי הזיה מן הדם פסול²⁶.

פרק חמשה עשר

47 א. כל הזבחים שנשחטו במחשבת שנוי השם, בין
48 בקרבנות יחיד בין בקרבנות צבור - פשרים, אלא שלא עלו
49 לבצלים לשם חובה; חוץ מן החטאת והפסח, שאם נעשו
50 במחשבת שנוי השם - פסולין. ואחד המשנה שם הנזכר
51 בשעת שחיטה או בשעת קבלה או בשעת הולכה או
52 בזריקה, כמו שבארנו. כיצד לא עלו לשם חובה? כגון
53 ששחט עולה לשם שלמים - לא עלתה לבצלים לא משום
54 עולה שהם חביבין בה ולא משום שלמים, אלא חביבין
55 להביא זבח אחר. וכן אם שחט עולת ראובן לשם שמעון
56 - לא עלתה לא לראובן ולא לשמעון. במה דברים
57 אמורים? כשעקר שם הנזכר בידו; אבל אם טעה ודמה
58 שזה העולה שלמים היא, ועשה כל עבודותיה לשם שלמים
59 - עלתה לבצלים לשם חובה. וכן החטאת והפסח ששעשעו
60 במחשבת שנוי השם בטעות - פשרים. שעקירה בטעות -
61 אינה עקירה. וכן עולת העוף שמלקה או שמצה דמה
62 במחשבת שנוי השם - פשרה, ולא עלתה לבצלים. וחטאת
63 העוף - פסולה.
64 ב. וכן כל המנחות שנעשו במחשבת שנוי השם - פשרות,
65 ולא עלו לבצלים; חוץ ממנחת חוטא ומנחת קנאות, שאם
66 חשב באחת מארבע עבודות שלהן מחשבת שנוי השם -
67 פסולות. שנוי השם במנחה כיצד? כגון שקמץ מנחת נדבה
68 לשם מנחת חוטא, או מרחשת לשם מחבת, או מחבת לשם
69 מרחשת. וכן כל כיוצא בזה.
70 ג. אסור לחשב בקדשים מחשבה שאינה נכונה, כמו
71 שיתבאר. לפיכך, זבח ששחטו שלא לשמו או מנחה
72 שקמצה שלא לשמה, בין בידו בין בשנגה - חייב להשלים
73 שאר עבודות לשמן. אפלו שחט וקבל והוליד במחשבת
74 שנוי השם - חייב לזרק במחשבה נכונה. ומפני מה נשתנה
75 דין החטאת והפסח מכל הזבחים, ודין מנחת חוטא ומנחת
76 קנאות מכל המנחות? מפני שענין עליהם הפתוב. הרי הוא
77 אומר בחטאת: ושחט אתה לחטאת - שתהיה שחיטה לשם
78 חטאת. וכן שאר עבודותיה לשמה. ונאמר: על חטאתו -

שהעובר מונח בו ויוצא אחר הלידה. (18) אין הכוונה לדבר שמצוה לשורפו, אלא לדבר שסופו להישרף או ליאבד, ובשעה שמחשב עליו הוא עורנו קיים. (19) "חישב באכילת פרים ובשריפתם לא עשה ולא כלום". כאן אנו עומדים בדיני מחשבת אכילה בדברים שאינם ראויים לאכילה ולכן מקומו של דין זה כאן, אבל חישב בשריפתם, שזו היא מצוותם, אין מקומו כאן אלא בפרק יג. (20) והאוכלו חייב כרת, והטעם, מפני שאכילת טמאים ופסולים נקראת אכילה, ולפיכך המחשבה באכילתם פוסלת. (21) בהלכה א, שמחשבת חוץ לזמנו היא פיגול. (22) ואין חייבים כרת על אכילתו. (23) מפני שאכילת כלבים נקראת אכילה, שנאמר (מלכים-ב ט, י): ואת איובל יאכלו הכלבים. (24) זמן אכילת שלוש ביצים. (25) צריך להיות: "כחצי זית" (כסף משנה). (26) כלומר, בחוץ כדינו - פסול, ולמחר כדינו - פיגול.

טו. עולה הבאה לאחר מיתה ששפאה שלא לשם בעליה
 - עלתה לבעלים לשם חובה, שאין בעלים לאחר מיתה.
 טז. שני כבשי עצרת ששחטן לשם אילים - לא עלו לצבור
 לשם חובה. ואם דמה שהן אילים ושחטן לשם אילים -
 עלו להן, מפני שהיא עקירה בטעות.
 יז. אשם מצרע ששחטו שלא לשמו, או שלא נתן מדמו
 על גבי בהונות - טעון נסקים; שאם יקרב בלא נסקים -
 נמצא כמקריב נדבה, ואין האשם בא נדבה.
 יח. כבש הבא עם העמר ששחטו שלא לשמו - לא יביא
 מנחת נסקים שלו שני עשרונים, אלא עשרון אחד כשאר
 הנדבות; שהרי לא עלה לשם חובתו. וכן תמיד ששחטו
 שלא לשמו - לא יעלה עמו שני גזרי עצים כשאר
 התמידים; שהרי לא עלה לחובת התמיד, אלא הרי הוא
 ככל הנדבות.
 יט. שני כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן, או ששחטן בין
 לפני זמנו בין לאחר זמנו - הדם יזרק והבשר יאכל, אף
 על פי שלא עלו לצבור לשם חובה. ואם היתה שבת - לא
 יזרק, ואם זרק - הרצה להקטיר אמורין לערב.
 כ. וכן שלמי נזיר ששחטן שלא לשמן, אף על פי שלא
 עלו לבעלים - הרי הן נאכלין ליום ולילה, ואינן טעונין
 לחם. וכן אשם נזיר ואשם מצרע ששחטן שלא לשמן, אף
 על פי שלא עלו לבעלים - הרי הן נאכלים.

פרק ששה עשר

א. כבר בארנו, שהמחשב באחת מארבע העבודות מחשבת
 המקום - הקרבן פסול ואינו פגול; ואם חשב מחשבת הזמן
 - הקרבן פגול. במה דברים אמורים? בשלא ערב עם
 מחשבת הזמן מחשבת אחרת; אבל אם ערב מחשבת
 מקום, או מחשבת שנוי השם בפסח ובחטאת, עם מחשבת
 הזמן - הקרבן פסול ואינו פגול. כיצד? שחט וקבל והוליד
 וזרק, ומחשבתו בארבע עבודות אלו מחשבת הזמן, או
 שהיתה מחשבתו באחת מארבעתן מחשבת הזמן ובשאר
 העבודות היתה מחשבתו נכונה או לא היתה שם מחשבת
 כלל בשאר העבודות - הרי זה פגול. אבל אם שחט
 במחשבת הזמן וקבל או הוליד או זרק במחשבת המקום,
 או ששחט במחשבת המקום וקבל או הוליד או זרק
 במחשבת הזמן - הרי זה אינו פגול, אלא פסול בלבד. וכן
 הפסח והחטאת ששחטן במחשבת שנוי השם וקבל והוליד
 וזרק במחשבת הזמן, או ששחטן במחשבת הזמן וקבל או
 הוליד או זרק במחשבת שנוי השם - אין זה פגול, אלא
 פסול. והוא הדין בעופות ובמנחות. אין שם פגול אלא
 קרבן שנפסל במחשבת הזמן ולא ערב עמה מחשבת
 המקום לא בתחלה ולא בסוף, ולא ערב עמה מחשבת שנוי
 השם בקרבנות שנפסלין במחשבת שנוי השם.
 ב. המחשב באחת מארבע העבודות או בכלם לאכל כזית
 מדבר הראוי לאכילה בחוץ וכזית למחר, או כזית למחר
 וכזית בחוץ, או כחצי זית בחוץ וכחצי זית למחר, או כחצי

1 שתעשה לשם אותו החטא. ונאמר: וכפר עליו - שתהיה
 2 לשם בעליה. ונאמר בפסח: ועשית פסח ליי אלהיך -
 3 שתהיה כל עשייתו לשם פסח. ונאמר: ואמרתם זבח פסח
 4 הוא ליי - שתהיה זביחתו לשם פסח. הא אם שנה שמו או
 5 שם בעליו - פסול. ובמנחת חוטא הוא אומר: מנחה היא,
 6 ובמנחת סוטה נאמר: כי מנחת קנאת היא - שיהיו כל
 7 מצותיהן לשמן.
 8 ד. חטאת ששחטה לשם זבח אחר, כגון ששחטה לשם
 9 עולה או לשם אשם או לשם שלמים - פסולה, כמו
 10 שבארנו. אבל אם שחטה לשם חלין - הרי זו כשרה, ולא
 11 עלתה לבעלים.
 12 ה. מפי השמועה למדו, שהקדשים מחללין קדשים, ואין
 13 החלין מחללין קדשים.
 14 ו. שחטה לשם חטא אחר, כגון שבאה על אכילת חלב
 15 ושחטה על אכילת דם - פסולה.
 16 ז. שחטה לשם אדם אחר שהוא מחיב חטאת, אפלו חטאת
 17 שאינה קבועה - הרי זו פסולה.
 18 ח. אבל אם שחטה לשם אחד שהוא מחיב עולה - הרי זו
 19 כשרה, ולא עלתה לבעלים. וכפר עליו - ולא על חברו
 20 שהוא מחיב חטאת כמותו.
 21 ט. שחטה לשם מת - כשרה, ולא עלתה לבעלים; שאין
 22 כפרה למתים. שחטה לשם מי שאינו מחיב קרבן כלל, לא
 23 חטאת ולא עולה ולא שאר קרבנות - הרי זו פסולה, שמה
 24 מחיב הוא ואינו יודע.
 25 י. שחטה לשמה וחשב בשעת השחיטה לזרק דמה שלא
 26 לשמה - הרי זו פסולה. לפי שמחשבין מעבודה לעבודה,
 27 וזאת המחשבה שחשב בשעת השחיטה - כאלו חשבה
 28 בשעת זריקה, ולפיכך פסולה.
 29 יא. הפסח ששחטו במחשבת שנוי השם, בין ששנה שמו
 30 לשם זבח אחר בין ששנהו לשם חלין - פסול; שנאמר:
 31 ואמרתם זבח פסח הוא לה'. במה דברים אמורים? ששחטו
 32 בזמנו, שהוא יום ארבעה עשר בניסן. אפלו שחטו בשחרית
 33 במחשבת שנוי השם - פסול. אבל אם שחטו שלא בזמנו
 34 במחשבת שלא לשמו - כשר; שלא לשם בעליו - נעשה
 35 כמי שאין לו בעלים בזמנו ופסול.
 36 יב. פסח ששחטו לשמו בארבעה עשר קדם חצות - פסול,
 37 לפי שאינו זמנו. עברה שנתו ושחטו בזמנו לשם פסח, וכן
 38 השוחט שאר זבחים לשם פסח, אפלו שחטן אחר חצות -
 39 הרי אלו כשרים, ולא עלו לבעלים לשם חובה.
 40 יג. תודה ששחטה לשם שלמים - עלתה לבעלים; ושלמים
 41 ששחטן לשם תודה - לא עלו לבעלים. לפי שהתודה
 42 נקראת שלמים, ושלמים לא נקראו תודה.
 43 יד. עולה ששחטה על מי שאינו מחיב קרבן כלל - לא
 44 עלתה לבעלים, שהרי שחטה שלא לשם בעליה. ואף על
 45 פי שזה ששחטה לשמו אינו מחיב כלום בענינו, אי אפשר
 46 שלא יהיה חיב כפרה לשמים; שאין לה אדם בישאל שלא
 47 עבר מעולם על מצות עשה.

1 זית למחר וכחצי זית בחוץ - הרי הקרפן פסול ואינו פגול.
2 וכן אם ערב המחשבה בהקטרה - הרי זה פסול ואינו פגול.
3 ג. חשב לאכל או להקטיר פחצי זית במחשבת המקום
4 ולאכל או להקטיר פזית במחשבת הזמן - הרי זה פגול.
5 בין שהקדים מחשבת פזית בין שאחר אותה. שאין חצי זית
6 חשוב אצל פזית.
7 ד. חשב על חצי זית במחשבת הזמן ועל חצי זית
8 במחשבת המקום, וחזר וחשב על חצי זית אחר במחשבת
9 הזמן - הרי זה פגול. וכן אם חשב על חצי זית במחשבת
10 הזמן, וחזר וחשב על פזית חציו במחשבת הזמן וחציו
11 במחשבת המקום - הרי זה פגול.
12 ה. חשב על הדמים הנתנין למטה לתן אותם למעלה, או
13 על הנתנין למעלה לתתם למטה, וכיוצא במחשבות אלו
14 שאינן פוסלין כמו שבארנו, וערב עמהן מחשבת הזמן -
15 הרי זה פגול. ואם חשב עמהן מחשבת המקום לבדה - הרי
16 זה פסול ואינו פגול.
17 ו. חשב על הדם הנתן למעלה לתתו למחר למטה, או על
18 הדם הנתן למטה לתתו למעלה, או שחשב על הדם
19 הנתן בפנים בהיכל לתתו למחר במזבח החיצון, או שחשב
20 על הדם הנתן במזבח החיצון לתתו למחר בפנים בהיכל -
21 אינו פגול. אף על פי שחשב מחשבת הזמן, הואיל וישנה
22 מקום נתינת הדם במחשבתו - הרי זה פסול ואינו פגול.
23 ומאחר שבארנו בהלכות אלו, שהדם שנתן שלא במקומו -
24 כאלו נתן במקומו, למה לא יהיה זה פגול במחשבה זו
25 שחשב לתן הדם שלא במקומו למחר? מפני שהדם הנתן
26 שלא במקומו, אף על פי שהזבח בשר, אינו מתיר הבשר
27 באכילה, כמו שבארנו; וכל זריקה שאינה מתרת הבשר
28 באכילה, אם חשב לתנה חוץ לזמנו - לא פגל. לפיכך, אם
29 חזר וחשב בזבח זה מחשבת הזמן - הרי זה פסול ואינו פגול.
30 ז. חשב מחשבת זמן בשעת קמיצה אכל לא בשעת לקוט
31 הלבונה, או שחשב מחשבת הזמן בשעת לקוט הלבונה
32 אכל לא בשעת קמיצה - הרי זה פסול ואינו פגול; עד
33 שיחשב מחשבת הזמן בכל המתיר, שהוא הקמץ עם
34 הלבונה, בשעת קמיצת הקמץ ולקוט הלבונה, או בשעת
35 נתינת שניהן בכלי, או בשעת הולכתן, או בשעת זריקתן.
36 ח. חשב בשעת הקטרת הקמץ שיקטיר הלבונה למחר -
37 אינה פגול, שאין הקטרה מפגלת הקטרה. וכן אם הקטיר
38 הלבונה לבדה או הקמץ לבדו והוא מחשב לאכל שירים
39 למחר - הרי זה פסול ואינה פגול, שאין מפגלין בתצי
40 מתיר. אכל אם הקטיר את הקמץ לבדו וחשב שיקטיר

41 לבונה למחר, ואחר כך הקטיר הלבונה וחשב שיאכל
42 השירים למחר - הרי זה פגול, שהרי פשטה מחשבת זמן
43 בכל המנחה.
44 ט. הקטיר כדי שמשום מן הקמץ עם הלבונה והוא מחשב
45 שיאכל כדי שמשום מן השירים למחר, עד שהשלים כל
46 הקמץ עם הלבונה במחשבת הזמן - הרי זה פסול ואינה
47 פגול; שאף על פי שדרוך אכילה בכך מעט מעט - אין דרוך
48 הקטרה בכך, אלא הרי זה כמנחה שלא הקטר קמצה.
49 י. מנחת חוטא או מנחת קנאות שהיה עליה לבונה וחשב
50 בה מחשבת הזמן קדם שלקט הלבונה - הרי זה פסול
51 ואינה פגול. ואם אחר שלקט הלבונה חשב עליה מחשבת
52 הזמן - הרי זה פגול.
53 יא. שירים שחסרו בין קמיצה להקטרה, והקטיר הקמץ
54 במחשבת הזמן - הרי זה ספק אם נקבעו לפגול ויהי הן
55 פגול, או לא נקבעו ואינו פגול.

יום שישי ז' מרחשון ה'תשע"א

פרק שבעה עשר

57 א. כל הדמים הנתנין על מזבח החיצון שנתן מהם מתנה
58 ראשונה במחשבה נכונה, ונתן ממתנה שניה ואילך
59 במחשבת שנוי השם או במחשבת המקום או מחשבת הזמן
60 - הרי זה כפר והרצה הקרפן. ואם נתן את הראשונה
61 במחשבת הזמן והשלים המתנות במחשבת המקום - הרי
62 זה פגול²; שמתנה ראשונה היא העקר³. אכל כל הדמים
63 הנתנין על מזבח הפנימי, הואיל וכלן מעבדין זה את זה כמו
64 שבארנו, אם נתן אחת מהן שלא בתקנה אלא הפסיד בה
65 המחשבה, אף על פי שנתן כל השאר בתקנה - הזבח פסול⁴.
66 ב. חשב בראשונה מחשבת הזמן ושםק בשאר⁵, או שנתן
67 בלן בתקנה חוץ מן האחרונה שנתן במחשבת הזמן⁶ - הרי
68 זה פסול ואינו פגול, עד שיזהר⁷ במחשבת הזמן; שהרי בלן
69 במתנה אחת הן⁸.
70 ג. טבילת אצבע בדם החטאות הפנימיות⁹ מפגלת. כיצד?
71 חשב בשעת טבילת אצבע בדם מחשבת הזמן - הרי זה
72 כמחשב בשעת הזיה.
73 ד. היה עומד בעצרה וחשב מחשבת הזמן בחטאות
74 הנעשות בפנים בדבר הנעשה בפנים - אינו פגול. חשב
75 בדבר הנעשה בחוץ - הרי זה פגול.
76 ה. כיצד? היה עומד בעצרה¹⁰ ואמר: הריני שוחט להזות
77 דמו למחר - אינו פגול; שההזה לפנים בהיכל.

(1) ואין הבעלים צריכים להביא קרבן אחר. (2) ואף על פי שאמרנו למעלה בפרק טז הלכה א שאם עירב מחשבת המקום עם מחשבת הזמן פסול ואינו פיגול. (3) ולפיכך מחשבת המקום במתנות האחרות אינה מבטלת את הפיגול שהרי קרב המתיר כמצוותו. (4) כאן אין המדובר במחשבת הזמן שדיניה מבוארים בהלכה הסמוכה. (5) משמיענו רבינו, שאין אנו אומרים: "על דעת מחשבה הראשונה הוא עושה". (6) אין אנו אומרים שהמתנה האחרונה היא הקובעת. (7) כולן. (8) ואין מפגלים בחצי מתיר. (9) דם חטאות הפנימיות מזה הכהן באצבעו על מזבח הפנימי שבהיכל וטובל אצבעו לפני כל הזייה בדם שבמזרק ככתוב בתורה (ויקרא ד, ו): וטבל הכהן את אצבעו. (10) לגבי היכל חוץ היא.

יד. חשב בעבודת אחד משני הכבשים שיאכל פזית משתי
הלחם למחר, וכן אם חשב בהקטרת אחד משני הבזיכין
שיאכל פזית מלחם הפנים למחר - הרי הלחם פסול ואינו
פגול; עד שיחשב בכל המתיר, שהוא עבודת שני
הכבשים¹⁷ והקטרת שני הבזיכין¹⁸.
טו. שחט אחד וחשב לאכל חצי זית מחלה זו למחר,
ושחט השני וחשב לאכל חצי זית מחלה שניה למחר -
הרי אלו מצטרפין לפגול¹⁹. והוא הדין בשני הבזיכין עם
שני הסדרים.
טז. חשב באחד משני הכבשים מחשבת הזמן, ונעשה השני
במחשבה נכונה - זה שעשהו במחשבת הזמן פגול²⁰,
והשני כשר²¹.
יז. שחט אחד מהן וחשב בשעת שחיטתו שיאכל מבשר
השני למחר - שניהן כשרים; שאין מחשבתו מזה על זה²².
יח. שני כבשי עצרת אין מקדשין את הלחם אלא
בשחיטה²³. כיצד? שחטם וזרק דמם במחשבת שני השם
- לא קדש הלחם. שחטן לשמן וזרק דמם שלא לשמן -
הלחם קדוש ואינו קדוש²⁴. שחטן שלא לשמן, אף על פי
שזרק לשמן - לא קדש הלחם.
יט. שתי הלחם שניצאו בין שחיטה לזריקה, וזרק דם
הכבשים במחשבת הזמן - נתפגלו שתי הלחם אף על פי
שהן בחוץ; שהזריקה מועלת ליוצא²⁵ אף על פי שעדין
הוא בחוץ.
כ. כבשי עצרת ששחטן לשמן ואבד הלחם: אם זרק דמן
לשמן - הרי אלו פסולין²⁶; וזרק דמן במחשבת הזמן אחר
שאבד הלחם - הרי אלו ספק אם התירו²⁷ באכילה²⁸ או
לא התירו²⁹.

פרק שמונה עשר

א. כל המחשב מחשבה שאינה נכונה בקדשים - הרי זה
עובר בלא תעשה, שהרי הוא אומר: לא יחשב.

ו. ה"ה עומד בהיכל ואמר: הרי אני מזה לשפף
שירים¹¹ למחר - אינו פגול; שהרי חשב בפנים בדבר
הנעשה בחוץ. אבל אם היה עומד בעזרה ושחט והוא
מחשב לשפף שירים למחר או להקטיר אמורין¹² למחר
- הרי זה פגול; שהרי חשב בחוץ בדבר הנעשה
בחוץ.
ז. התודה מפגלת את הלחם, והלחם אינו מפגל את
התודה. כיצד? השוחט את התודה והוא מחשב שיאכל
מבשרה או זרק דמה או שיקטיר אמוריה למחר - הזבח
עם הלחם פגול. אבל אם חשב לאכל מן הלחם למחר -
הלחם לבדו פגול, וזבח התודה אינו פגול¹³.
ח. וכן הדין בשני כבשי עצרת עם שתי לחם הבאות
עמהן: שאם חשב מחשבת זמן בכבשים - נתפגלו שתי
הלחם; חשב שיאכל משתי הלחם למחר - שתי הלחם
פגול, והכבשים אינן פגול. חשב באחת מארבע העבודות
לאכל פזית מבשר הזבח עם הלחם¹⁴ למחר - הלחם לבדו
פגול, והתודה או הכבשים אינן פגול.
ט. המקטיר שני בזיכי לבונה שעם לחם הפנים וחשב
בשעת הקטרתן שיאכל לחם הפנים למחר - הרי
הלחם פגול¹⁵.
י. השוחט שני כבשי עצרת וחשב לאכל אחת משתי
החלות למחר - שתיהם פגול.
יא. הקטיר שני הבזיכין והוא מחשב לאכל אחד משני
הסדרים¹⁶ למחר - שני הסדרים פגול.
יב. וכן אם חשב מחשבת הזמן באחת מחלות התודה
או באחת מחלות מנחת מאפה התנור - הרי כל
החלות פגול.
יג. אבל אם נטמאת אחת משתי החלות או אחד משני
הסדרים או אחת מחלות התודה, בין לפני זריקה בין
לאחר זריקה - אותה החלה ואותו הסדר אסור, והטהור
בטהרתו יאכל.

(11) שיירי דם חטאות הפנימיות נשפכים אל יסוד מזבח החיצון, אף על פי ששפיכת שיריים אינה מעכבת - מפגלים בה מפני שהיא אכילת מזבח. (12) אימוריהן מקטירים גם כן על מזבח החיצון. (13) והטעם נאמר בגמרא שם: לחם גלל תודה ואין תודה גלל לחם. פירוש, הלחם הוא טפל לתודה ולכן אם נתפגלה התודה נתפגל גם הלחם, אבל לא להיפך. (14) פירוש, כחצי זית בשר וכחצי זית לחם (כסף משנה). (15) זה פשוט, שהרי הקטרת הבזיכין מתירה את הלחם לאכילה. (16) לחם הפנים נערך על השולחן בשתי מערכות או שני סדרים, ששה לחמים בכל סדר. מובן שגם אם חישב על לחם אחד, שני הסדרים פיגול. (17) לפי שאין הלחם נותר באכילה אלא בהקרת שניהם. (18) ולפני הקטרת שניהם אסור לאכול את הלחם הפנים. (19) שהרי חשב בכל המתיר. ואין זה דומה להקטיר שומשום שפסק למעלה בפרק טז הלכה ט, שאינו פיגול אלא פסול, מפני ששם המדובר בהקטרה ואין דרך הקטרה בכך, אבל כאן אנו עוסקים בחישוב בשעת שחיטה. (20) הלחם מתקדש בשחיטת שני הכבשים ולפיכך שחיטת כבש אחד אינה מפגלת את הלחם, אבל הכבש עצמו מתפגל, שהרי הכבש השני אינו מתיר שלו. (21) ואין זה דומה לדינים שבהלכות יאיב, מפני שכל כבש הוא קרבן בפני עצמו והשני אינו מתיר שלו. (22) "אין מתיר מפגל את המתיר" (שם יג:). (23) כרבי נגד דעת ר' אלעזר בר' שמעון, כלל הוא בידיו: "הלכה כרבי מחבירו". (24) לשון הברייתא שם ולא פירש רבינו מה זה "קדוש ואינו קדוש". ובגמרא שם חולקים בזה אביי ורבא ומובן שרבינו פוסק כרבא שאמר: "אינו נותר לכהנים", פירוש, אסור באכילה. (25) כר' עקיבא שם בברייתא, שזריקת הדם קובעת בפיגול גם את הלחם אף על פי שאינו מגוף הזבח. ורק לחומר פוסק רבינו שהלחם כגוף הזבח. אבל לקולא לא, ולפיכך כשזרק שלא לשמו הלחם אסור באכילה אף על פי שבשר הכבש מותר באכילה. (26) שהלחם מעכב את הכבשים. (27) הכבשים. (28) כשלמים שזרק דמם שלא לשמן ואבירת הלחם אינה אוסרת אותם, מפני שאין דינם ככבשי עצרת הטעונים לחם. (29) מכיוון שהוקבעה זיקתם ללחם נפסלו על ידי אבירת הלחם, ואין מחשבת שלא לשמן מוציאה אותם מזיקתם.

ב. מפי השמועה למדו, שבכלל דין זה שלא יפסיד
הקדשים במחשבה, שהרי זה דומה למטיל מום בקדשים.
ואף על פי כן אינו לוקה, שאין המחשבה מעשה.
ג. כל קרבן שנאמר שהוא פסול, בין שנפסל במחשבה בין
במעשה בין שארע בו דבר שפסלו, כל האוכל ממנו פזית
במזיד - לוקה. שנאמר: לא תאכל כל תועבה;
ד. מפי השמועה למדו, שאין הכתוב מזכיר אלא על
פסולי המקדשין.
ה. וכן קדשים שהוטל בהם מום, האוכל מהם פזית -
לוקה. הרי הם בכלל כל תועבה, עד שיגדל להם מום אחר
ויאכלו במומן, כמו שבארנו. וכל שפסולו מספק - אין
לוקחין עליו.
ו. כל קרבן שנתפגל במחשבת הזמן כמו שבארנו, כל
האוכל ממנו פזית במזיד - חייב פרת; שנאמר: והנפש
האכלת ממנו עונה תשא. ואם אכל ממנו בשגגה - מביא
חטאת קבועה.
ז. אין חייבין פרת אלא על אכילת דברים שהתירו, בין
לאדם בין למזבח; אבל אם אכל מן המתיר עצמו - אינו
חייב פרת, אלא לוקה כאוכל פסולי המקדשין שאין בהם
פגול. כיצד? מנחה שנתפגלה, האוכל פזית משיריה במזיד
- חייב פרת; אבל אם אכל מן הקמץ שלה או מן הלבונה
- אינו חייב פרת, לפי שהן הן המתירים את השירים לאדם.
וכן זבח שנתפגל, האוכל פזית מבשרו או מאמוריו או
מבשר העולה - חייב פרת; אבל אם אכל פזית מן הדם -
אינו חייב עליו משום פגול. שהדם מתיר את האמורין לקרב
למזבח, והאמורין מתירין את הבשר לאדם. ודם העולה
מתיר בשרה למזבח. ודם חטאת העוף מתיר בשרה
לכהנים. ודם עולת העוף מתיר בשרה למזבח. ודם חטאות
הנשרפות מתיר אמוריהם למזבח, לפיכך חייבין על
אמוריהן משום פגול. הקמץ והלבונה מתירין השירים
לכהנים. שני בבשרי עצרת מתירין שתי הלחם לכהנים. וכן
שני בזיכי לבונה מתירין לחם הפנים לכהנים. אבל דברים
שאין להם מתירין, כגון בשר חטאות הנשרפות ומנחות
הנשרפות - אינן מתפגלין לעולם.
ח. ואלו דברים שאין חייבין עליהן משום פגול לעולם:
הקמץ והלבונה והקטרת והדם והזין, בין זין הבא עם
הנסכים בין זין הבא בפני עצמו. ומנחות הנשרפות בלן,
שהרי אין להם קמץ להתירן, כגון מנחת כהנים ומנחת
נסכים. ובשר חטאות הנשרפות. ולג שמן של מצרע. ואם
תאמר: והלא דם האשם מתירו? אינו תלוי בו, שהרי
אדם מביא אשמו היום ולג אחר כמה ימים, כמו
שיתבאר במקומו.
ט. אסור להותיר מבשר הקדשים לאחר זמן אכילתו,
שנאמר בקרבן תודה: לא תותירו ממנו עד בקר, והוא הדין
לשאר הקדשים כלם. והמותיר אינו לוקה, שהרי נתקן
הכתוב לעשה, שנאמר: והותר ממנו עד בקר באש תשרפו.
י. האוכל פזית מבשר קדשים שנותר: במזיד - חייב פרת,
בשוגג - מביא חטאת קבועה; שנאמר: ואכליו עונו ישא

פי את קדש ה' חלל ונכרתה. ומאימתי יתחייב פרת על
אכילת הנותר? אם קדשי קדשים הם - חייב עליהן מאחר
שיעלה עמוד השחר; ואם קדשים קלים הם - חייב עליהן
משקיעת החמה של יום שני, שהוא תחלת הלילה של יום
שלישי. והיכן הזהיר הכתוב על הפגול ועל הנותר?
במלוואים. שהרי נאמר שם: לא יאכל פי קדש הם - להזהיר
על כל שפסולו בקדש שהוא בלא תעשה על אכילתו.
יא. והפגול והנותר מצטרפין זה עם זה לכזית. וכל
הפגולים והנותרין מצטרפין.
יב. אסור לטמא את הקדשים או לסבב להם טמאה, שהרי
פוסלן. והטמא את הקדשים - אינו לוקה. אבל אדם טהור
שאכל פזית מקדשים שנטמאו - לוקה; שנאמר: והבשר
אשר יגע בכל טמא לא יאכל. והוא הדין לשאר הקרבנות,
שאם אכל פזית מלבונת המנחה שנטמאה אחר שנתקדשה
בפלי - לוקה. אחר קדשים שנטמאו לפני כפרה או לאחר
כפרה. בין שנטמאו באב הטמאה או בולד הטמאה של דברי
תורה. אבל אם נטמאו בטמאות של דבריהם - אינו לוקה
על אכילתו, אבל מכין אותו מכת מרדות. ואינו לוקה אלא
האוכל אחר זריקת דמים; אבל אם אכל קדם זריקה - אינו
לוקה משום אוכל קדש טמא, אבל מכין אותו מכת מרדות.
יג. כל אדם שנטמא טמאה שחייבין עליה פרת על ביאת
המקדש ואכל פזית מן הקדשים, בין בקדש טהור בין
בקדש טמא: במזיד - הרי זה נתחייב פרת, שנאמר: והנפש
אשר תאכל מזבח השלמים אשר ליי וטמאתו עליו ונכרתה;
ואם אכל בשגגה - מביא קרבן עולה ויורד. ומניין שאינו
מדבר אלא בטמאת הגוף? שנאמר: ונפש פי תגע בכל טמא
בטמאת אדם או בבהמה טמאה או בכל שקץ טמא ואכל
מבשר זבח השלמים אשר ליי ונכרתה. והוא הדין לשאר
קדשי מזבח. והיכן הזהיר על עון זה? ביולדת. שהרי נאמר
בה: בכל קדש לא תגע.
יד. מפי השמועה למדו, שזו אזהרה לטמא שלא יאכל
קדש קדם שיטבל. והאוכל קדש אחר שטבל קדם שיעירב
שמשו קדם שביא כפרתו - לוקה ואינו חייב פרת; שנאמר:
וטמאתו עליו - עד שתהיה כל טמאתו עליו.
טו. היה טמא בטמאות של דבריהם - אינו לוקה, ואין
צריך לומר שאינו חייב פרת, אבל מכין אותו מכת מרדות.
טז. אינו חייב פרת על קדש שיש לו מתירין עד שיאכל
ממנו אחר שקרבו מתיריו; אבל אם אכל את הבשר קדם
זריקת הדם - אינו לוקה משום טמא שאכל את הקדש. זה
הכלל: כל שיש לו מתירין - אין חייבין עליו משום פגול
או משום נותר או משום טמא עד שקרבו מתיריו בהלכתו;
וכל שאין לו מתירין - כיון שקדש בכלי חייבין עליו משום
טמאה. אפילו נטמא הבשר קדם שיטמא האוכל, הואיל
וקרבו המתירין ואחר כך אכל - חייב פרת. וכן אם אכל
מבשר חטאות הנשרפות והוא טמא אחר שנתקדש דם - הרי
זה חייב פרת.
יז. כבר נתבאר לה, שאף דברים שאין חייבין עליהן משום
פגול - חייבין עליהן משום נותר וטמא. כיצד? דברים שאין

בַּעֲזָרָה. וְכֵן אִם נִשְׁאָוּם חֲמִשָּׁה לְהוֹצִיאָן, וַיֵּצְאוּ שְׁלֹשָׁה
וַיִּשְׁאַרוּ שְׁנַיִם, וְהוֹצִיאוּ הַשְּׁלֹשָׁה חֲצֵי הַבְּהֵמָה - הָרִי אֵלָיו
נִפְסְלוּ מִסֶּפֶק וַיִּשְׁרְפוּ בַּעֲזָרָה. וְנִרְאָה לִי, שֶׁאֵין אֵלֶּיךָ צְרִיכִין
לְהַמְתִּין עַד שֶׁתַּעֲבֹר צוּרְתָן, הוּאֵל וְהֵן עוֹמְדִין לְשִׁרְפָּה
לְעוֹלָם אֲפֵלֹי לֹא נִפְסְלוּ.
ד. בְּשֹׁר הַנִּמְצָא בַּעֲזָרָה: אֵיבָרִים - עוֹלוֹת, וְחֲתִיכוֹת -
חֲטָאוֹת. וְהַנִּמְצָא בִּירוּשָׁלַיִם - שְׁלָמִים. וְהַכֹּל תַּעֲבֹר צוּרְתָן
וַיֵּצְאוּ לְבֵית הַשִּׁרְפָּה, שָׁמָּה נֹתֵר הוּא. אִם כֵּן, מֶה הוֹעִיל
שֶׁתִּהְיֶה חֲזָקָתוֹ עוֹלָה אוֹ חֲטָא אוֹ שְׁלָמִים? לְמִי שֶׁעָבַר
וְאָכַל. אֵין שׁוֹרְפִין אֶת הַנּוֹתֵר אֲלָא בִּיּוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר: בִּיּוֹם
הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ יִשְׂרָף.
ה. אִף עַל פִּי שֶׁהַשְּׁלָמִים אֲסוּרִין בְּאֲכִילָה מִתְחַלֵּת לֵיל
שְׁלִישִׁי - אֵין שׁוֹרְפִין אוֹתָן אֲלָא בִּיּוֹם. בֵּין בְּזִמְנֹהּ בֵּין שְׁלֹא
בְּזִמְנֹהּ. וְכֵן הַפְּגוּל אֵינוֹ נִשְׂרָף אֲלָא בִּיּוֹם. וְאֵין שְׂרֵפַת טָמֵא
וְנֹתֵר וּפְגוּל דּוֹחָה אֶת יוֹם טוֹב, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר אֶת הַשִּׁבְתָּ.
וּמִתֵּר לְשִׁרְף טָמֵא וְנֹתֵר וּפְגוּל כֶּאֱחָד.
ו. בְּשֹׁר קֳדָשִׁי קֳדָשִׁים שֶׁנִּשְׁטָמָא בִּפְנִים - שׁוֹרְפִין אוֹתוֹ
בִּפְנִים, וְאִם נִשְׁטָמָא בַּחוּץ - שׁוֹרְפִין אוֹתוֹ בַּחוּץ. בֵּין שֶׁנִּשְׁטָמָא
בְּאֵב הַטְּמֵאָה בֵּין שֶׁנִּשְׁטָמָא בּוֹלֵד הַטְּמֵאָה. וּמִיָּמִיהֶם שֶׁל
כֹּהֲנִים לֹא נִמְנָעוּ מִלְשָׂרֵף אֶת הַבְּשָׂר שֶׁנִּשְׁטָמָא בְּאֵב הַטְּמֵאָה,
שֶׁהָרִי הוּא רֹאשׁוֹן לְטֵמְאָה, עִם הַבְּשָׂר שֶׁנִּשְׁטָמָא בּוֹלֵד
הַטְּמֵאָה, שֶׁהָרִי הוּא שְׁלִישִׁי, אִף עַל פִּי שֶׁמוֹסִיפִין לוֹ טֵמְאָה
עַל טֵמְאָתוֹ, שֶׁהַשְּׁלִישִׁי שֶׁנֶּנֶע בְּרֹאשׁוֹן - יִחָדֵר שְׁנֵי, כְּמוֹ
שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּמִקְוָמוֹ. וְלֹא עוֹד, אֲלָא אֲפֵלֹי שֶׁמֶן שֶׁנִּפְסַל בְּטוֹבֵל
יוֹם, שֶׁהוּא שְׁלִישִׁי - מִתֵּר לְהַדְלִיקוֹ בְּגֵר שֶׁל מִתְכַּת שֶׁנֶּנֶע
בָּהּ טָמֵא מֵת, שֶׁהֵנָּה אֵב הַטְּמֵאָה. אִף עַל פִּי שֶׁזֶּה הַשִּׁמֶן
נִעֲשֶׂה רֹאשׁוֹן כְּשֶׁנֶּנֶע בְּגֵר, הוּאֵל וְיֵשׁ שָׁם שׁוֹם טֵמְאָה -
אֵין מִקְפִּידִין עַל תּוֹסַפְתָּהּ. וְאֵין נִזְהָרִין אֲלָא מִן הַטְּהוֹר
שֶׁלֹא יִפְסַל.
ז. נֹתֵר שֶׁל קֳדָשִׁים קִלְיִם - שׁוֹרְפִין אוֹתוֹ בְּעָלְיוֹ בְּכַתִּיהֶן.
ח. מִי שֶׁיֵּצֵא מִירוּשָׁלַיִם וְנִזְכַּר שֶׁיֵּשׁ בִּידוֹ בְּשֹׁר קֳדָשׁ: אִם
עָבַר הַצּוּפִין - שׁוֹרְפוֹ בְּמִקְוָמוֹ; וְאִם לֹא - אִם יֵשׁ בּוֹ כִּזְיֹת
אוֹ יָתֵר, חוֹזֵר וְשׁוֹרְפוֹ בִּירוּשָׁלַיִם. וְאִם הוּא אוֹרֵחַ שֶׁאֵין לוֹ
בֵּית - שׁוֹרְפוֹ לִפְנֵי הַבֵּירָה מִעֲצֵי הַמַּעֲרָכָה.
ט. כָּל עֲצָמוֹת הַקֳּדָשִׁים שֶׁאֵין בָּהֶן מֵת - אֵינָן טְעוּנִין
שִׁרְפָּה, חוּץ מִעֲצָמוֹת הַפֶּסַח. כָּכֵר בְּאַרְנוֹ, שֶׁהַקֳּרָבִן שֶׁנִּפְסַל
אַחֵר שֶׁהִפְשֵׁט - הָעוֹר לִכְהֻנָּה, אוֹ לְבַעֲלֵיו בְּקֳדָשִׁים קִלְיִם;
אָבֵל אִם נִפְסַל קֹדֶם הַפֶּשֶׁט - הָרִי הָעוֹר כְּבִשָּׁר וְיִשְׂרָף הַכֹּל.
וְכֵן זָבַח שֶׁהִפְשֵׁט וְנִמְצָא טְרֵפָה, אוֹ שֶׁנִּפְסַל בְּמַחֲשַׁבַת הַזֵּמֶן
אוֹ בְּמַחֲשַׁבַת הַמָּקוֹם, הוּאֵל לֹא נִרְצָה הַזָּבַח - יִשְׂרָף הָעוֹר.
בֵּין בְּקֳדָשִׁי קֳדָשִׁים בֵּין בְּקֳדָשִׁים קִלְיִם. אָבֵל אִם נִעֲשֶׂה
בְּמַחֲשַׁבַת שְׁנוֹי הַשֵּׁם, אִף עַל פִּי שֶׁלֹא עָלָה לְבַעֲלִים, הוּאֵל
וְנִרְצָה - הָרִי הָעוֹר לִכְהֻנָּה אוֹ לְבַעֲלֵיו, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ. וְזָבַח
שֶׁהִפְשֵׁט קֹדֶם יָרִיקָה - אֵינוֹ פּוֹסֵל.
י. אֵלֶּי הֵן הַנִּשְׂרָפִים: בְּשֹׁר קֳדָשׁ שֶׁנִּשְׁטָמָא אוֹ נֹתֵר אוֹ נִפְסַל,
וְכֵן הַמִּנְחָה שֶׁנִּשְׁטָמָא אוֹ נִפְסַל אוֹ נֹתֵר. וְאֶשֶׁם תְּלוּי
שְׁנוּעֵה לֹא שְׁלֹא חֲטָא קֹדֶם שֶׁנִּזְרַק דָּמוֹ. וְחֲטָאֵת הָעוֹף הַבָּאָה

לָהֶם מִתִּירִין - אֵין חֲזִיבִין עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם פְּגוּל, וְחֲזִיבִין עֲלֵיהֶם
מִשּׁוּם נֹתֵר וְטָמֵא. וְכֵן הַמִּתִּירִין עֲצָמָן, אִף עַל פִּי שֶׁאֵין
חֲזִיבִין עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם פְּגוּל, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ - חֲזִיבִין עֲלֵיהֶן
מִשּׁוּם נֹתֵר וְטָמֵא. חוּץ מִן הַדָּם, שֶׁאֵין חֲזִיבִין עֲלָיו לְעוֹלָם
אֲלָא מִשּׁוּם דְּבָר אֶחָד בִּלְבָד.
יח. טָמֵא שֶׁאָכַל אֲמוּרִין - חֵיב כֶּרֶת.
יט. אָכַל פֶּסַח שְׁלֹא נִצְלָה, וְלִחְמֵי תוֹדָה שְׁלֹא הוֹרְקָה
חֲלָתָן - הָרִי זֶה חֵיב כֶּרֶת מִשּׁוּם טֵמְאָת הַגּוֹף, אִף עַל פִּי
שֶׁאֵינָן רְאוּיִין לְמַה שֶּׁהֵן. אִי אֶפְשָׁר שִׁיתְחַיֵּב אָדָם עַל
אֲכִילָה אַחַת מִשּׁוּם פְּגוּל וּמִשּׁוּם נֹתֵר; שֶׁהַפְּגוּל הוּא
הַקֳּרָבִן שֶׁנִּפְסַל בְּמַחֲשַׁבַת הַזֵּמֶן, וְאֵינוֹ עוֹלָה לְשֵׁם קֳרָבִן וְלֹא
נִרְצָה כָּלָל, וְהַנּוֹתֵר הוּא הַנִּשְׂאָר מִקֳּרָבִן שֶׁקָּרַב כְּמַצְּאוֹ
לְאַחֵר זִמֵּן אֲכִילָתוֹ.
כ. הַפְּגוּל וְהַנּוֹתֵר וְהַטָּמֵא שֶׁבִּלְלָן זֶה בְּזֶה וְאָכְלוּ - חֵיב. אִף
עַל פִּי שֶׁרָבָה מִיֵּן עַל חֲבֵרוֹ - אֵינוֹ מִבְטָלוֹ, שֶׁאֵין הָאֲסוּרִין
מִבְטָלִין זֶה אֶת זֶה.
כא. וּפְגוּל אוֹ נֹתֵר אוֹ טָמֵא שֶׁהֵעֵלָן לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ -
מִשְׁמַשְׁלָה הָאוֹר בְּרָבִן פֶּקַע אֲסוּרִין מִזֶּה. וְהָאֲמוּרִין מִצִּירְפִין
עִם הַבְּשָׂר לְכֻזִּית, בֵּין בְּעוֹלָה בֵּין בְּשָׂאֵר קֳדָשִׁים, לְחֵיב עֲלָיו
מִשּׁוּם פְּגוּל אוֹ נֹתֵר אוֹ טָמֵא.
כב. זָבַח שֶׁנִּתְפָּגַל אוֹ שֶׁנֹּתֵר לְאַחֵר זִמֵּנוֹ, וְאָכַל מִמֶּנּוּ מִן
הָעוֹר אוֹ מִן הַמֶּרֶק אוֹ מִן הַתְּבַלִּין אוֹ מִן הָאֵלֵל אוֹ מִן
הַמֶּרְאָה, מִן הַגִּידִים וּמִן הַקֳּרָנִים וּמִן הַטְּלָפִים, מִן הַצִּפְרָנִים
מִן הַחֲרָטוּם וּמִן הַנּוֹצָה וּמִבְּצֵי הָעוֹף - אֵינוֹ חֵיב כֶּרֶת. וְכֵן
טָמֵא הַגּוֹף שֶׁאָכַל דְּבָרִים אֵלֶּי מִקֳּרָבִן בְּשָׂר - אֵינוֹ חֵיב כֶּרֶת.
אָבֵל מִפִּין אוֹתוֹ מִכַּת מִרְדּוֹת.
כג. אָכַל מִן הַשְּׁלִיל אוֹ מִן הַשְּׁלִיָּא - חֵיב מִשּׁוּם פְּגוּל וְנֹתֵר
וְטָמֵא, כְּאוֹכֵל מִשְׂאֵר בְּשֹׁר הַזָּבַח.
כד. קֳדָשִׁי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים - אֵין חֲזִיבִין עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם פְּגוּל
וְנֹתֵר וְטָמֵא. וְכֵן דָּם הַקֳּדָשִׁים, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ. וְכֵן הַלְּבֹנָה
וְהַקְּטֹרֶת וְהָעֲצִים - אֵין חֲזִיבִין עֲלֵיהֶן כֶּרֶת לֹא מִשּׁוּם פְּגוּל
וְלֹא מִשּׁוּם נֹתֵר וְלֹא מִשּׁוּם טֵמְאָת הַגּוֹף.

פֶּרֶק תִּשְׁעָה עָשָׂר

א. מִצְוֹת עֲשֵׂה לְשִׂרְף כָּל הַקֳּדָשִׁים שֶׁנִּשְׁטָמָאוּ, שֶׁנֶּאֱמַר:
וְהַבְּשָׂר אֲשֶׁר יִנָּע בְּכָל טָמֵא לֹא יֵאָכַל בָּאֵשׁ יִשְׂרָף. וְכֵן
הַנּוֹתֵר - מִצְוֹת עֲשֵׂה לְשִׂרְפוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: וְהַנּוֹתֵר מִבְּשָׂר הַזָּבַח
בִּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ יִשְׂרָף. וּבִכְלָל הַנּוֹתֵר הַפְּגוּל וְכָל פְּסוּלֵי
הַמִּקְדָּשִׁין, הַכֹּל נִשְׂרָפִין.
ב. קֳרָבִן שֶׁנִּתְפָּגַל אוֹ נִפְסַל - יִשְׂרָף בְּמִקְדָּשׁ מִיָּד. וְכָל
שֶׁפְּסוּלוֹ מִסֶּפֶק - תַּעֲבֹר צוּרְתוֹ וְאַחֵר כִּף יִשְׂרָף בְּמִקְדָּשׁ.
ג. פָּרִים וְשִׁעִירִים הַנִּשְׂרָפִים - יֵשׁ בָּהֶם סֶפֶק, אִם הִלִּינָה
וְהִצִּיאָה קֹדֶם שֶׁיִּגִּיעַ זִמְנָם לְצֹאת פּוֹסֵלֶת בְּשָׂרָם כְּאֲמוּרִיהֶן,
אוֹ אֵינָה פּוֹסֵלֶת בְּשָׂרָן. לְפִיכָף פּוֹסֵלִין אוֹתָן לְהַחֲמִיר וְיִשְׂרְפוּ
בַּעֲזָרָה. וְכֵן אִם יֵצֵא חֲצֵי הַבְּהֵמָה בְּרֵב הָאֵבֶר - אִם מִחֲזִיקִין
אוֹתָן כְּיוֹצֵא, הוּאֵל וְיֵצֵא רֵב הָאֵבֶר; אוֹ יֵצֵא אֵינָן יוֹצֵאִין.
שֶׁהָרִי לֹא יֵצֵא רֵב הַבְּהֵמָה. לְפִיכָף נִפְסְלוּ מִסֶּפֶק וְיִשְׂרְפוּ

פרק ראשון

1 על הספק. וישער נזיר טהור. והעזרה וכלאי הפרם. ודבר
2 שאין דרכו להשרף, כגון משקין של עזרה ושל כלאי הפרם
3 - הרי אלו קברו.
4 יא. ואלו הם הנקברים: קדשים שמתו, בין קדשי מזבח
5 בין קדשי בדיק הבית. וקדשים שהפילו נפל. הפילו
6 שליט - תקבר. ושור הנסקל. ועגלה ערופה. וצפרי
7 מצרע. וישער נזיר טמא. ופטר חמור. ובשר בחלב. וחלין
8 שנסחטו בעזרה.
9 יב. האורג מלא הסיט משער נזיר ומפטר חמור בשק
10 - ידלק.
11 יג. כל הנקברין - אפרם אסור. וכל הנשרפין של
12 הקדש - אפרן מותר, חוץ מדשן המזבח החיצון והפנימי
13 ודשון המנוחה.
14 יד. כל הנשרפין לא יקברו, וכן כל הנקברים לא ישרפו;
15 שאף על פי שהוא מחמיר בשרפתן - הרי הקל באפרן.
16 ששאר הנקברים אסור.
17 טו. היה מקריב עמו בזבחים ואמר לו: נתפגלו, עושה
18 עמו בטהרות ואמר לו: נטמאו - נאמן. לא נחשדו
19 ושראל על כך. אבל אם אמר לו: זבחים שהקרבתי
20 לך באותו היום נתפגלו, ואותן הטהרות נטמאו, אם
21 היה נאמן לו - סומך על דבריו; ואם לאו - שורת
22 הדין שאינו נאמן, והרצה להחמיר על עצמו - הרי
23 זה משבח.
24 סליקו להו הלכות פסולי המקדשין בסיעתא דשמיא
25 שבת קודש ח' מרחשון ה'תשע"א

הלכות עבודת יום הכיפורים

27 מצות עשה אחת. והיא: שיעשה מעשה יום הכיפורים כלו
28 על הסדר כמו שפתיב בפרשת אחרי מות: הקרבנות,
29 והודוין, ושלוח השעיר, ושאר העבודות.
30 ובאור מצוה זו בפרקים אלו:

31 א. ביום הצום מקריבין תמיד בשחר ותמיד בין הערבים,
32 כסדר כל יום יום. ומקריבין מוסף היום פר ואיל ושבעה
33 כבשים, כלם עולות, וישעיר חטאת נעשה בחוץ², והוא
34 נאכל לערב. ועוד מקריבין יתר על מוסף זה פר בן בקר
35 לחטאת, והוא נשרף, ואיל לעולה. ושניהם משל כהן גדול.
36 ואיל הבא משל צבור האמור בפרשת אחרי מות, והוא
37 האיל האמור בחומש הפקודים³ בכלל המוסף, והוא
38 הנקרא איל העם. ועוד מביאין משל צבור שני שעירי
39 עזים: אחד קרב חטאת, והוא נשרף, והשני שעיר
40 המשלח. נמצאו כל הבהמות הקרבים ביום זה חמש
41 עשרה: שני תמידין, ופר, ושני אילים⁴, ושבעה כבשים -
42 כלם עולות; ושני שעירים חטאת: אחד נעשה בחוץ ונאכל
43 לערב, והשני נעשה בפנים ונשרף; ופר כהן גדול לחטאת,
44 והוא נשרף.
45 ב. עבודת כל חמש עשרה בהמות אלו הקרבים ביום זה
46 אינה אלא בכהן גדול בלבד⁵, אחד כהן המשח בשמן
47 המשחה או המרבה בכגדים. ואם היתה שבת - אף מוסף
48 שבת אין מקריב אותו אלא כהן גדול. וכן שאר העבודות
49 של יום זה, כגון הקטרת הקטרת של כל יום והטבת הנרות
50 - הכל עשוי בכהן גדול נשוי. שנאמר: וכפר בעדו וכעד
51 ביתו; 'ביתו' - זו אשתו.
52 ג. שבעת ימים קדם ליום הכיפורים מפרישין כהן גדול
53 מביתו ללשכתו שבמקדש. ודבר זה קבלה ממשה רבנו.
54 ומפרישין אותו מאשתו כל שבעת ימים אלו, שמה תמצא
55 אשתו נדה, ונמצא טמא שבעת ימים ואינו יכול לעבד.
56 ומתקנין לו כהן גדול אחר, שאם יאירע בזה פסול - יעבד
57 האחר תחתיו. בין שארע בו פסול קדם תמיד של שחר⁷
58 בין שארע בו פסול אחר שהקריב קרבנו - זה שנקנס תחתיו
59 אינו צריך חנוף⁸, אלא עבודתו מחנכתו⁹, ומתחיל מעבודה
60 שפסק בה הראשון. עבר יום הכיפורים - הרי הראשון חוזר
61 לעבודתו, והשני עובר¹⁰. וכל מצות כהנה גדולה עליו¹¹,

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(1) כל הקרבנות האמורים כאן, מפורשים בתורה (ויקרא טז: במדבר כט, ח). (2) דמו נזרק על המזבח שבעזרה ושעיר חטאת שני מזים דמו בקודש הקדשים ובהיכל - ונשרף. (3) במדבר שם. ספר במדבר נקרא חומש הפקודים, מפני שתחילתו מפקד בני ישראל. (4) אחד של ציבור ואחד של כהן גדול. (5) מלשוננו של רבינו כאן משמע, שאין כל הבדל בין קרבנות שהם עבודת היום ממש ובין עבודות של כל יום, כגון תמידים, קטורת על מזבח הזהב וכדומה, וכולן מן התורה זקוקות לכהן גדול. אולם הריטב"א (מביאו הכסף משנה כאן) כותב בשם רבינו, שמן התורה רק עבודות המיוחדות ליום הכיפורים חובתן בכהן גדול, אבל לא עבודות של כל יום. ראה בעל המאור ורמב"ן בתחילת מסכת יומא, וראה לקמן פרק ד הלכה א. ובסדר העבודה ליום כיפור, המיוחס להגאונים כתוב, שהיו פייסות (הגרלות) מי יזכה בעבודות שונות. מזה מוכח שכשרות בכהן הדיוט. (6) שלובש שמונה בגדי כהונה, המפורשים בהלכות כלי המקדש פרק ח הלכה א, אבל לא נמשח בשמן המשחה. בכל תקופת בית שני וכן בזמן בית ראשון מימי יאשיהו המלך ואילך לא היה שמן המשחה (הוריות יב). (7) לפני שהתחיל לעבוד. (8) מחלוקת בין אמוראים שם יב. אם כהן גדול חדש מחוייב להתחנך בתפקידו ככהן גדול לפני שהוא ניגש לעבודת היום. אם אירע פסול בכהן גדול לפני הקרבת תמיד של שחר ברור שהוא מתחנך בעבודת התמיד, שהוא עושה אותה בכגדי כהן גדול (רש"י שם), בעיית החניוך מתעוררת אפוא רק אם אירע הפסול אחרי העבודות היום-יומיות. (9) אף על פי שהיא נעשית בארבעה בגדים ככהן הדיוט. פסק כרב פפא שם: (10) מפסיק פעולותיו בבית המקדש ונקרא "כהן גדול שעבר" (ראה משנה מגילה ט: ויש גורסים "עובד", ראה כסף משנה ולחם משנה. (11) כל המצוות שהכהן הגדול חייב בהן מוטלות גם על זה שעבר, כגון איסור פריעה ופרימה על מות, אסור באלמנה וכדומה (שם עג).

ושלית בית דין²⁰. משביעין אנו עליך במי ששפך את שמו
בבית הזה שלא תשנה דבר שאמרנו לך. והוא פורש ובוכה,
על שחשדוהו במינוח; והן פורשין ובוכין, לפי שחשדו
למי שמעשיו סתומין, שמא אין בלבו כלום.
ח. כל לילי יום הכפורים כהן גדול יושב ודורש, אם היה
חכם. ואם היה תלמיד - דורשים לפניו. אם היה רגיל לקרא
- קורא, ואם לאו - קורין לפניו, כדי שלא יישן. ובמה קורין
לפניו? בכתבי הקדש²¹. בקש להתנמנם - פרחי לוי²² מפני
לפניו באצבע צרדה²³, ואומרים לו: אישי כהן גדול, עמד
והצטנן²⁴ מעט על הרצפה, כדי שלא תישן. ומתעסקין
עמו²⁵ עד שמגיע זמן שחיטה. ולא היו שוחטין עד שמפירין
שעלה עמוד השחר בנדאי²⁶, שמא ישחטו בליזה.

פרק שני

א. כל מעשה התמידין והמוספין של יום זה כהן גדול
עושה אותן והוא לבוש בבגדי זהב, ועבודות המיוחדות
ליום זה - בבגדי לבן. ועבודה המיוחדת ליום זה היא
מעשה הפר של כהן גדול, ושני השעירים שאחד מהן
שעיר המשתלח, והקטרת הקטרת בקדש הקדשים. כל אלו
בבגדי לבן הם נעשים.
ב. כל עת שישנה הבגדים ויפשט בגדים ולובש בגדים
אחרים טעון טבילה, שנאמר: ופשט את בגדי הכהן ורחץ
את בשרו במים במקום קדוש ולבש את בגדיו. וחמש
טבילות ועשרה קדושין טובל כהן גדול ומקדש בו ביום.
פיצד? בתחלה פושט בגדי חל שעליו, וטובל ועולה
ומסתפג, ולובש בגדי זהב, ומקדש ידיו ורגליו. ושוחט את
התמיד, ומקטיר קטרת של שחר של כל יום, ומטיב את
הנרות, ומקטיר איברי התמיד עם התבתיין והנסכים,
ומקריב הפר ושבעה כבשים של מוסף היום. ואחר כך
מקדש ידיו ורגליו, ופושט בגדי הזהב, וטובל ועולה
ומסתפג, ולובש בגדי לבן, ומקדש ידיו ורגליו. ועובד

אלא שאינו עובד ככהן גדול. ואם עבד¹² - עבודתו
כשנה¹³. ואם מת הראשון - זה השני מתמנה תחתיו.
ד. בשבעת ימים אלו מזין עליו מאפר הפרה בשלישי
להפרשתו ובשביעי¹⁴ שהוא ערב יום הכפורים, שמא נטמא
במת ולא ידע. ואם חל יום שבת בשלישי או בשביעי שלו
- דוחין את ההנהיגה¹⁵.
ה. כל שבעת הימים מרגילין אותו בעבודות. זורק את
הדם, ומקטיר את הקטרת, ומטיב את הנרות¹⁶, ומקטיר
איברי תמיד על המזבח, כדי שיהיה רגיל בעבודה ביום
הכפורים. ומוסרין לו זקנים מזקני בית דין, וקוראים לפניו
ומלמדין אותו עבודת היום וסודרה. ואומרים לו: אישי כהן
גדול, קרא אתה בפיר, שמא שכחת או שמא לא למדת דבר
זה. וערב יום הכפורים בשחרית היו מעמידין אותו בשערי
המזרח ומעבירין לפניו פרים ואילים וכבשים, כדי שיהיה
מפיר ורגיל בעבודה.
ו. כל שבעת הימים לא היו מונעין ממנו מאכל ומשקה.
ערב יום הכפורים עם חשכה לא היו מניחין אותו לאכל
הרבה, שהמאכל מביא את השנה, ולא היו מניחין אותו
לישן, שמא יראה קרי. ולא היו מאכילין אותו דברים
המרגילין לשכבת זרע, כגון ביצים וחלב חם וכיוצא בהן.
ז. בימי בית שני צץ¹⁷ המינוח בישראל, ויצאו הצדוקין,
מהרה יאבדו, שאינן מאמינין בתורה שבעל פה, והיו
אומרים, שקטרת של יום הכפורים מניחין אותה על האש
בהיכל חוץ לפרכת, וכשיעלה עשנה מכניס אותה לפניו
לקדש הקדשים. הטעם¹⁸: זה שכתוב בתורה: כי בעצן
אראה על הפפרת, אמרו כי הוא צנן הקטרת. ומפי
השמועה למדו חכמים, שאין נותן הקטרת אלא בקדש
הקדשים לפני הארון, שנאמר: ונתן הקטרת על האש לפני
ה'. ולפי שהיו חוששים בבית שני שמא כהן גדול זה נוטה
לצד מינות, היו משביעין אותו ערב יום הכפורים ואומרים
לו: אישי¹⁹ כהן גדול, אנו שלוחי בית דין, ואתה שלוחנו

(12) בשמונה בגדים. (13) כי מן התורה דינו ככהן גדול וחכמים גזרו שלא יעבוד ככהן גדול, כדי שלא תתעורר איבה בין שני הכהנים הגדולים. ואם עבד בארבעה בגדים ככהן הדיוט - עבודתו פסולה (רש"י שם). (14) ואף על פי שהתורה כתבה (במדבר יט, יט) "וזה... ביום השלישי וביום השביעי", ואם כן יש לחוש שמא נטמא שני ימים או יום אחד לפני הפרשתו ונצריכו הזאה כל שבעת הימים, סובר ר' יוסי שהתורה הקפידה רק שלא יקדים הזאה ראשונה לפני יום השלישי ושתהיה הפסקה של ארבעה ימים בין הזאה להזאה, אבל מותר לדחות את ההזאה הראשונה לזמן מרובה. (15) ואף על פי שהזייה בשבת היא שבות (=גזירת חכמים) וכלל בדינו "אין שבות במקדש", לא התירו כאן, מפני שלשכת פלהדין שבה נמצא הכהן הגדול באותם שבעת הימים, לא נתקדשה בקדושת עזרה, אלא בקדושת הר הבית, ובה לא התירו איסורי דרבנן (ראה שער המלך כאן). ובהלכות פרה אדומה פרק ב הלכה ד כתב רבינו, שמזים שבעת ימים על הכהן השורף ומשמע שגם בשבת מזים, והטעם, מפני שבפרה אדומה עשו מעלות יתרות. (16) מסיר את הפתילות שכבו, מנקה את המנורה ונותן פתילות חדשות ומדליקן. (17) צמחה. (18) נימוקם של הצדוקים. (19) אדוני. (20) כלומר, אנו משביעים אותך על דעתנו ועל דעת בית דין (פירוש, לא לפי הכוונה שבדעתך להכניס לנוסח השבועה, אלא לפי כוונתנו וכוונת בית הדין), אבל לא נתכוונו לומר שהוא שליח בית דין לעבודה, שהרי רבינו פוסק בהלכות נדרים פרק ו הלכה ה והלכה ח שכהנים שלוחי הקדוש-ברוך-הוא הם. (21) במשנה שם אמרו: באיוב, דניאל, עזרא ודברי הימים. ובירושלמי מוסיף, תהלים ומשלי. (22) לויים צעירים. במשנה שלפנינו הגירסה "פריח כהונה". (23) בגמרא מפרש אגודל. מקריבים אגודל לאצבע ושומטים אותה בכוח וזה משמיע קול. בירושלמי שם משמע שקול זה שימש ליווי לזמר שבעל פה. (24) הרצפה צוננת והעומד עליה רגליו מצטננות וזה מפיג את התרדמה. (25) במשנה "ומעסיקים אותו" ופירשו בגמרא, שהיו מזמרים לפניו. (26) ונזהרו בזה מאוד, מפני שפעם אחת טעו, ראו אור הלבנה וחשבו שזה עמוד השחר ושחטו את התמיד ונפסל.

אָנָא הָשֵׁם, חֲטָאֵי עֲוִיִּי וּפְשָׁעֵי לִפְנֵיךָ. אָנָּה הָשֵׁם, 49
כָּפָר נָא לְחַטָּאִים וְלַעֲוֹנוֹת וּלְפִשְׁעִים שְׁחַטָּאֵי וְשַׁעֲוִיִּי 50
וּשְׁפָשַׁעֵי וְכוּ'. שְׁנֹאֲמַר: כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכָּפֵר עֲלֵיכֶם לְטָהָר 51
אֲתֹכֶם, מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ. הָרִי שֶׁלֹּשׁ 52
פַּעַמִּים הִזְכִּיר אֶת הָשֵׁם. וְכֵן בָּכָל וְדוּי מִהֵן. וַיִּשְׁחָוּ 53
נֹתֵן אֶת הַגּוֹרֵל עַל שְׁעֵיר הַחַטָּאת, אוֹמֵר: לְהָשֵׁם חַטָּאת. 54
נִמְצָא מִזְכִּיר אֶת הָשֵׁם בַּיּוֹם זֶה עֶשְׂרֵי פַעַמִּים. וּבְכָל־ 55
הוּא מִזְכִּיר כִּכְתוּב, שֶׁהוּא הָשֵׁם הַמִּפְדָּשׁ. בְּרֹאשׁוֹנָה הָיָה 56
מִגְבִּיָּה אֶת קוֹלוֹ בַּשֵּׁם. בֵּינָן שָׁרְבוּ פְרוּצִין - חֲזָרוּ לְאִמְרוֹ 57
בְּקוֹל נְמוּךְ. וּמִבְלִיעוֹ בְּנִעִימוֹת, עַד שֶׁלֹּא יִכְירוּ בּוֹ אֶפְלוּ 58
חֲבָרָיו הַכֹּהֲנִים. 59

ז. כָּל הַכֹּהֲנִים וְהָעָם הָעוֹמְדִים בְּעֶזְרָה, כְּשֶׁהֵם שׁוֹמְעִים 60
אֶת הָשֵׁם הַמִּפְדָּשׁ יוֹצֵא מִפִּי כֹהֵן גָּדוֹל בְּקִרְשָׁה וּבִטְהָרָה, 61
הָיוּ כּוֹרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִּים וְנוֹפְלִים עַל פְּנֵיהֶם וְאוֹמְרִים: 62
בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. שְׁנֹאֲמַר: כִּי שֵׁם 63
ה' אֶקְרָא, הָבִי גִדֹּל לֵאלֹהֵינוּ. וּבְשִׁלֹּשֶׁת הַיָּדִים הָיָה 64
מִתְפָּנֵן לְגַמְרֵי אֶת הָשֵׁם כְּנֶגֶד הַמִּבְרָכִין, וְאוֹמֵר לָהֶן 65
תִּטְהָרוּ. וְכָל הַיּוֹם כָּשָׁר לְדוּי יוֹם הַכִּפּוּרִים וּלְדוּי 66
הַפָּרִים הַנִּשְׁרָפִים. 67

פָּרָק שְׁלִישִׁי

א. שְׁנֵי הַגּוֹרֵלוֹת - אֶחָד כְּתוּב עָלָיו לְהָשֵׁם, וְאֶחָד כְּתוּב 68
עָלָיו לְעִזְאֵזֶל. וְהֵם כְּשֵׁרִים מִכָּל דָּבָר: בֵּין מִן הָעֵץ, בֵּין 69
מִן הָאֶבֶן, בֵּין מִן הַמִּתְכַּת. אָבָל לֹא יִהְיֶה אֶחָד גָּדוֹל וְאֶחָד 70
קָטָן, אֶחָד כֶּסֶף וְאֶחָד זָהָב, אֵלָּא שְׁנֵיהֶם שְׁוִין. וְשֶׁל עֵץ 71
הָיָה. וּבִבְיַת שְׁנֵי עֶשְׂרֵי אוֹתָם שֶׁל זָהָב. וּמִנִּיחִין שְׁנֵי 72
הַגּוֹרֵלוֹת בְּכָל־אֶחָד הַמִּחְזִיק שְׁתֵּי הַיָּדִים, כְּדֵי שִׁנְכָּנִים 73
שְׁתֵּי יָדָיו וְלֹא יִתְפָּנֵן. וְכָל־זֶה חַל הוּא, וְשֶׁל עֵץ הָיָה, 74
וְקָלְפִי שָׁמוֹ. 75

ב. הֵיכָן מְגִיל? בְּמִנְחַת הָעֶזְרָה בְּצִפּוֹן הַמִּזְבֵּחַ. מִנִּיחִין 76
שֵׁם הַקָּלְפִי, וּמַעֲמִידִין שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים פְּנִיָּהוּ לְמַעְרָב 77
וְאַחֲרֵיהֶם לְמִזְרָח. וְכֵהֵן גָּדוֹל כָּאֵל שֵׁם, וְהַסֵּגֶן מִימִינוֹ 78
וְרֹאשׁ בֵּית אָב מִשְׁמָאלוֹ. וּשְׁנֵי הַשְּׁעִירִים לִפְנֵי, אֶחָד 79
לִימִינוֹ וְאֶחָד לְשְׁמָאלוֹ. 80

ג. טָרַף בְּקָלְפִי וְהָעֶלָה שְׁנֵי הַגּוֹרֵלוֹת בְּשְׁתֵּי יָדָיו לְשֵׁם 81
שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים וּפּוֹתֵחַ יָדָיו. אִם שֶׁל שֵׁם עָלָה בִּימִינוֹ - 82
הַסֵּגֶן אוֹמֵר: אִישִׁי כֹהֵן גָּדוֹל, הַגִּבָּה יִמִּינִךָ. וְאִם בְּשְׁמָאל 83
עָלָה - רֹאשׁ בֵּית אָב אוֹמֵר לוֹ: אִישִׁי כֹהֵן גָּדוֹל, הַגִּבָּה 84
שְׁמָאלֶךָ. וְנוֹתֵן שְׁנֵי הַגּוֹרֵלוֹת עַל שְׁנֵיהֶם: שֶׁל יְמִין עַל 85
יְמִין, וְשֶׁל שְׁמָאל עַל שֶׁל שְׁמָאל. וְאִם לֹא נָתַן - לֹא 86
עָבַד, אֵלָּא שֶׁחֲסַר מִצְוָה; שֶׁהִנָּחָה מִצְוָה שְׁאִינָה 87
מִעֲפָכָה. וְהַהֲגֵרָלָה מִעֲפָכָה, אֵף עַל פִּי שְׁאִינָה עֲבוּדָה. 88
לְפִיכָף, הַהֲנָחָה כְּשֶׁנָּח בָּזָר, וְהָעֲלִית הַגּוֹרֵלוֹת מִן הַקָּלְפִי 89
פְּסוּלָה בָּזָר. 90

ד. וְקוֹשֵׁר לְשׁוֹן שֶׁל זְהוּרִית מִשְׁקָל שְׁתֵּי סָלָעִים בְּרֹאשׁ 91
שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח וּמַעֲמִידוֹ כְּנֶגֶד בֵּית שְׁלִיחוֹ, וְלִנְשָׁחֻט כְּנֶגֶד 92
בֵּית שְׁחִיטָתוֹ. וְשׁוֹחֵט אֶת פֶּרֶ הַחַטָּאת אֲשֶׁר לוֹ וְאֶת הַשְּׁעִיר 93
שְׁעָלָיו עָלָיו הַגּוֹרֵל לְשֵׁם. 94
95

עֲבוּדַת הַיּוֹם: כָּל הַיָּדִים עִם הַהֲגֵרָלָה, וְזִרְיָתָה הַדָּמִים 1
בְּפָנִים, וְהַקִּטְרֶת הַקִּטְרֶת בְּקֶדֶשׁ הַקִּדְשִׁים, וּמוֹסֵר הַשְּׁעִיר 2
לְמִשְׁלַחוֹ לְעִזְאֵזֶל, וּמוֹצִיא אִמּוּרֵי הַפֶּר וְהַשְּׁעִיר הַנִּשְׁרָפִים 3
וּמוֹסֵר שְׂאֵרָן לְשִׁרְפָה. וְאַחֲרָיו כָּף מִקְדָּשׁ יָדָיו וְרִגְלָיו, וּפּוֹשֵׁט 4
בְּגָדֵי לְבָן, וְטוֹבֵל וְעוֹלָה וּמִסְתַּפֵּג, וְלוֹבֵשׁ בְּגָדֵי זָהָב, 5
וּמִקְדָּשׁ יָדָיו וְרִגְלָיו. וּמִקְרִיב שְׁעִיר חַטָּאת שֶׁל מוֹסֵף הַיּוֹם, 6
וְאִילּוֹ וְאִילֵי הָעֵם, וְהֵם עוֹלוֹת, וּמִקְטִיר אִמּוּרֵי פֶר וְשְׁעִיר 7
הַנִּשְׁרָפִין, וּמִקְרִיב תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְפִּים. וְאַחֲרָיו כָּף מִקְדָּשׁ 8
יָדָיו וְרִגְלָיו, וּפּוֹשֵׁט בְּגָדֵי זָהָב, וְטוֹבֵל וְעוֹלָה וּמִסְתַּפֵּג, 9
וְלוֹבֵשׁ בְּגָדֵי לְבָן, וּמִקְדָּשׁ יָדָיו וְרִגְלָיו. וְנִכְנָס לְקֶדֶשׁ 10
הַקִּדְשִׁים, וּמוֹצִיא מִשֵּׁם אֶת הַכֶּף וְאֶת הַמִּחְתָּה. וְאַחֲרָיו כָּף 11
מִקְדָּשׁ יָדָיו וְרִגְלָיו, וּפּוֹשֵׁט בְּגָדֵי לְבָן, וְטוֹבֵל וְעוֹלָה 12
וּמִסְתַּפֵּג, וְלוֹבֵשׁ בְּגָדֵי זָהָב, וּמִקְדָּשׁ יָדָיו וְרִגְלָיו. וּמִקְטִיר 13
קִטְרֶת שֶׁל בֵּין הָעֶרְפִּים שֶׁל כָּל יוֹם, וּמִטִּיב אֶת הַנְּרוֹת בֵּין 14
הָעֶרְפִּים. וּמִקְדָּשׁ יָדָיו וְרִגְלָיו, וּפּוֹשֵׁט בְּגָדֵי זָהָב, וְלוֹבֵשׁ 15
בְּגָדֵי חָל וְיוֹצֵא. 16

ג. כָּל הַטְּבִילוֹת הָאֵלֹי וְהַקְדִּישִׁין - כָּלֵן בְּמִקְדָּשׁ, שְׁנֹאֲמַר: 17
וְיָחֵץ אֶת בִּשְׂרוֹ בַּיּוֹם בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ. חוּץ מִטְּבִילָה 18
רֹאשׁוֹנָה, שֶׁהוּא רִשְׁאֵי לְטַבֵּל אוֹתָהּ בַּחֹל, שְׁאִינָה אֵלָּא 19
לְהוֹסִיף בְּנִתּוֹ; שְׂאֵם יִזְכֵּר טַמְאָה יִשְׁנָה שְׁבִידוֹ - יִפְרֹשׁ 20
מִמֶּנָּה בְּטְבִילָה זֹאת לְשִׁמּוֹ. וְכָל כֹּהֵן שֶׁלֹּא טָבַל בֵּין בְּגָדִים 21
לְבָגָדִים אוֹ שֶׁלֹּא קִדָּשׁ בֵּין בְּגָדִים לְבָגָדִים וּבֵין עֲבוּדָה לְעֲבוּדָה 22
וְעֵבֶד - עֲבוּדָתוֹ כְּשֶׁנָּח. 23

ד. הָיָה כֹהֵן גָּדוֹל זָקֵן אוֹ חוּלָה - מְלַבְּנִין עֲשָׂשִׁיּוֹת שֶׁל בְּרוֹל 24
בְּאֵשׁ מִבְּעָרָב, וְלִמְחֶר מְטִילִין אוֹתָן בַּיּוֹם בְּדֵי לְהַפִּיג צִנְתָּן; 25
שְׂאִין שְׁבוֹת בְּמִקְדָּשׁ. אוֹ מְעַרְבִין מִיָּם חֲמִין בְּמִי הַמִּקְוָה עַד 26
שֶׁתִּפְּגִי צִנְתָּן. 27

ה. בְּכָל יוֹם כֹהֵן גָּדוֹל מִקְדָּשׁ יָדָיו וְרִגְלָיו מִן הַפִּיּוֹר 28
כְּשֶׁאֵר הַכֹּהֲנִים, וְהַיּוֹם מִקְדָּשׁ מִקְדָּשׁוֹ שֶׁל זָהָב, מִשּׁוּם 29
כְּבוֹדוֹ. בְּכָל יוֹם הַכֹּהֲנִים עוֹלִים בְּמִזְבְּחוֹ שֶׁל כֶּבֶשׂ 30
וְיִזְרִידִין בְּמַעְרָבוֹ, וְהַיּוֹם עוֹלִים בְּאִמְצָע וְיִזְרִידִין בְּאִמְצָע 31
לִפְנֵי כֹהֵן גָּדוֹל, כְּדֵי לְהִדְרוֹ. בְּכָל יוֹם מִי שֶׁזָּכָה בְּמִחְתָּה 32
חוּתָהּ בְּמִחְתָּה שֶׁל כֶּסֶף וּמַעְרָה הָאֵשׁ לְמִחְתָּה שֶׁל זָהָב, 33
וְהַיּוֹם חוּתָהּ כֹהֵן גָּדוֹל בְּמִחְתָּה שֶׁל זָהָב וּבֵהּ נִכְנָס 34
לְהִכָּל, שֶׁלֹּא לִיגְעוֹ בְּתוֹסֶפֶת עֲבוּדָה. וְכֵן מִחְתָּה שֶׁל 35
כָּל יוֹם מִחְתָּת אֶרְבָּעָה קָבִין, וְשֶׁל הַיּוֹם שֶׁלֹּשָׁה קָבִין; 36
וּבְכָל יוֹם הִיָּתָה כְּבֻדָּה, וְהַיּוֹם קֵלָה; וּבְכָל יוֹם יָדָה 37
קֶצֶרָה, וְהַיּוֹם אֶרְבָּעָה; כְּדֵי לְהַקֵּל עַל כֹהֵן גָּדוֹל שֶׁלֹּא 38
יִיגַע. בְּכָל יוֹם יוֹם הָיָה עַל הַמִּזְבֵּחַ שְׁלֹשׁ מַעְרָכוֹת שֶׁל 39
אֵשׁ, וְהַיּוֹם הָיָה שֵׁם אֶרְבַּע. מוֹסִיפִין מַעְרָכָה, כְּדֵי לְהִדְרֵי 40
הַמִּזְבֵּחַ וּלְעִטְרוֹ. 41

ו. זֶה שְׁנֹאֲמַר בְּתוֹרָה: וְכִפֶּר בְּעֵדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ וּבְעֵד כָּל 42
קָהָל יִשְׂרָאֵל - מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמִדּוֹ, שְׁנֵה וְדוּי דְּבָרִים. 43
נִמְצָאתָ לְמַד, שֶׁהוּא מִתּוֹדָה בַּיּוֹם זֶה שֶׁלֹּשָׁה וְדוּיִים: אֶחָד 44
עַל יָדֵי עֲצָמוֹ תַחֲלָה. וְדוּי שְׁנִי - עַל יָדֵי עֲצָמוֹ עִם 45
שְׂאֵר הַכֹּהֲנִים. וּשְׁנֵיהֶם עַל פֶּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לוֹ. וְהַדּוּי 46
שְׁלִישִׁי - עַל יָדֵי כָל יִשְׂרָאֵל עַל שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח. וּמִזְכִּיר 47
אֶת הָשֵׁם בְּכָל וְדוּי מִהֵן שֶׁלֹּשׁ פַּעַמִּים. בִּיצֵד הוּא אוֹמֵר? 48

וְנוֹתְנָם בְּכָל וּמִקְטִינָן עַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ. וּמִחֲתָף שָׁאֵר בִּשְׂרָן
חֲתִיכוֹת גְּדוֹלוֹת מַעֲרוֹת זֶה בְּזוֹ כְּמִין קְלִיעָה, וְאֵינוּ מִפְּרָק
אוֹתָן, וּמִשְׁלָחַן בֶּזֶד אֲחֵרִים לְהוֹצִיאָן לְבֵית הַשְּׂרָפָה,
וּמִנִּתְחִין אוֹתָן שָׁם בְּעוֹרָן, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.
ח. כִּינֹן שֶׁהִגִּיעַ שְׁעִיר לַמִּדְבָּר יֵצֵא כֹהֵן גָּדוֹל לַעֲזוֹת הַנָּשִׁים
לְקָרוֹת בַּתּוֹרָה. וּבְזֶמַן קְרִיאָתוֹ שׁוֹרְפִין הַפֶּה וְהַשְּׁעִיר בְּבֵית
הַדָּשֵׁן. לְפִיכָף, הַרֹאֶה כֹהֵן גָּדוֹל כְּשֶׁהוּא קוֹרֵא - אֵינוּ רוֹאֶה
פֶּה וְשְׁעִיר הַנִּשְׂרָפִין. וְשׂוֹרְפֶתָן כְּשֶׁרָה בָּזֶר, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.
ט. קְרִיאָה זוֹ אֵינָה עֲבוּדָה. לְפִיכָף, אִם רָצָה לְקָרוֹת בְּבִגְדֵי
חַל לְבָנִים מִשְׁלוֹ - קוֹרֵא. וְאִם רָצָה לְקָרוֹת בְּבִגְדֵי לְבָן -
קוֹרֵא; שֶׁבִּגְדֵי כֹהֵנָה נִתְּנוּ לַהֲנוֹת בִּהְיוֹת שְׂלֵא בִשְׁעַת עֲבוּדָה,
כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.
י. כִּיצַד הוּא קוֹרֵא? יוֹשֵׁב בְּעֲזֵרַת הַנָּשִׁים, וְכָל הָעָם עוֹמְדִין
לִפְנָיו. וְחִזּוֹן הַכִּנְסֶת נוֹטֵל סֶפֶר תּוֹרָה וְנוֹתְנוֹ לְרֹאשׁ הַכִּנְסֶת,
וְרֹאשׁ הַכִּנְסֶת נוֹתְנוֹ לְסֹגֵן, וְהַסֹּגֵן נוֹתְנוֹ לְכֹהֵן גָּדוֹל, וְכֹהֵן
גָּדוֹל עוֹמֵד וּמִקְבֵּל. עוֹמֵד וְקוֹרֵא אַחֲרֵי מוֹת וְאָף בְּעֶשְׂרֹה
שֶׁבִּפְרֻשֶׁת מוֹעֲדוֹת עַד סוֹף הָעֵנָן, וְגוֹלָל אֶת הַתּוֹרָה וּמִנִּיחָהּ
בְּחִיקוֹ וְאוֹמֵר: יוֹתֵר מִמָּה שֶׁקִּרְאתִי לְפָנֶיכֶם כְּתוּב בְּאֵן.
וּבְעֶשְׂרֹה שֶׁבְּחֻמֵּשׁ הַפָּקוּדִים עַד סוֹף הָעֵנָן קוֹרֵא אוֹתוֹ עַל
פֶּה. וְלָמָּה קוֹרֵא עַל פֶּה? לְפִי שֶׁאֵין גּוֹלָלִין סֶפֶר תּוֹרָה
בְּצִבּוּר. וְלָמָּה לֹא יִקְרָא בְּסֶפֶר אַחֵר? לְפִי שֶׁאֵין אֶחָד קוֹרֵא
בְּשָׁנֵי סְפָרִים, מִשּׁוּם פָּגַם וְאִשּׁוּן.
יא. בַּעַת שֶׁקוֹרֵא מִבֶּרֶךְ לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ כְּדֶרֶךְ שֶׁמִּבְּרָכִין
בְּבֵית הַכִּנְסֶת, וּמוֹסִיף לְאַחֲרֶיהָ שֶׁבַע בְּרָכוֹת, וְאֵלּוּ הֵן:
רָצָה ה' אֱלֹהֵינוּ וְכוּ'. מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ וְכוּ'. סֵלַח לָנוּ
אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ וְכוּ', וְחוֹתֵם בֵּה: בְּרוּךְ אַתָּה יי, מוֹחֵל
עֲוֹנוֹת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמִים. הֲרִי שֶׁלֹּשׁ בְּרָכוֹת כְּתוּבָן.
וּמִבֶּרֶךְ עַל הַמִּקְדָּשׁ בְּרָכָה בְּפָנֵי עֲצֻמָּה. יִהְיֶה עֲנִינָה,
שֶׁיַּעֲמֹד הַמִּקְדָּשׁ וְשִׁכִּינָה בְּתוֹכוֹ. וְחוֹתֵם בֵּה: בְּרוּךְ אַתָּה
יי, שׁוֹכֵן בְּצִיּוֹן. וּמִבֶּרֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל בְּרָכָה בְּפָנֵי עֲצֻמָּה.
עֲנִינָה, שִׁישִׁיעַ ה' אֶת יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִסּוּר מֵהֵן מִלָּךְ. וְחוֹתֵם
בֵּה: בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַבּוֹחֵר בְּיִשְׂרָאֵל. וּמִבֶּרֶךְ עַל הַכֹּהֲנִים
בְּרָכָה בְּפָנֵי עֲצֻמָּה. עֲנִינָה, שִׁירָצָה הַמָּקוֹם מַעֲשִׂיהֶם
וְעֲבוּדָתָם וּבְרָכָם. וְחוֹתֵם בֵּה: בְּרוּךְ אַתָּה יי, מִקְדָּשׁ
הַכֹּהֲנִים. וְאַחֵר כָּף אוֹמֵר תְּפִלָּה וְתַחֲנוּן וְרִנָּה וּבִקְשָׁה כְּפִי
מִה שֶׁהוּא רָגִיל, וְחוֹתֵם: הוֹשִׁעַ ה' עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל, שְׁעַמְּךָ
יִשְׂרָאֵל צְרִיכִין לְהוֹשִׁעַ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה.

ה. וּמִכְנִיס דָּמֶן לַהֵיכָל, וּמִזָּה מִדָּם שֶׁנִּהְיָ בְּיוֹם הַזֶּה
אַרְבָּעִים וְשֵׁלֹשׁ הַיּוֹת. וְאֵלּוּ הֵן: מִזָּה תַּחֲלָה מִדָּם הַפֶּה
שְׁמוֹנֶה הַיּוֹת בְּקֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים בֵּין בְּדֵי הָאֲרוֹן קְרוֹב לַפִּרְתָּה
בְּטַפֵּחַ, שְׁנָאֵמֶר: וְלִפְנֵי הַפִּרְתָּה יִזָּה וְגוֹמֵר. וּמִזָּה שָׁם אַחַת
לְמַעַלָּה וְשֶׁבַע לְמַטָּה. מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמָדוּ, שֶׁזָּה שְׁנָאֵמֶר:
שֶׁבַע פְּעָמִים - יִזָּה יוֹתֵר עַל הַיּוֹת רֵאשׁוֹנָה. וְכָף הִזָּה מוֹנָה:
אַחַת. אַחַת וְאַחַת. אַחַת וְשֵׁתִים. אַחַת וְשֵׁלֹשׁ. אַחַת וְאַרְבַּע.
אַחַת וְחֲמִשָּׁה. אַחַת וְשֵׁשׁ. אַחַת וְשֶׁבַע. וְלָמָּה מוֹנָה כֵּכָה?
שֶׁמָּא יִשְׁכַּח וְיִמְנָה הַיּוֹת רֵאשׁוֹנָה מִכָּלל הַשֶּׁבַע. וְאַחֵר כָּף
מִזָּה מִדָּם הַשְּׁעִיר בֵּין בְּדֵי הָאֲרוֹן שְׁמוֹנֶה, אַחַת לְמַעַלָּה
וְשֶׁבַע לְמַטָּה, וּמוֹנָה כְּדֶרֶךְ שְׁמוֹנֶה בְּדָם הַפֶּה. וְחוֹזֵר וּמִזָּה
בְּהֵיכָל עַל הַפִּרְתָּה מִדָּם הַפֶּה שְׁמוֹנֶה, אַחַת לְמַעַלָּה וְשֶׁבַע
לְמַטָּה, שֶׁכָּף נֶאֱמַר בְּדָם הַפֶּה: עַל הַפִּרְתָּה וְלִפְנֵי הַפִּרְתָּה,
וּמוֹנָה כְּדֶרֶךְ שְׁמוֹנֶה בְּפָנִים. וְחוֹזֵר וּמִזָּה מִדָּם הַשְּׁעִיר כֵּן עַל
הַפִּרְתָּה שְׁמוֹנֶה הַיּוֹת, אַחַת לְמַעַלָּה וְשֶׁבַע לְמַטָּה, שְׁנָאֵמֶר
בְּדָם הַשְּׁעִיר: וְעֵשָׂה אֵת דָּמּוֹ כְּאִשֶּׁר עָשָׂה לְדָם הַפֶּה, וּמוֹנָה
כְּדֶרֶךְ שְׁמוֹנֶה בְּפָנִים. וְכָל אֵלּוּ הַהַיּוֹת אֵינוּ מִתְּבַנֵּן בִּהְיוֹת
לְהַזוֹת לֹא לְמַעַלָּה וְלֹא לְמַטָּה, אֲלָא כְּמַצְלִיף. וְאַחֵר כָּף
מְעַרְבֵי שְׁנֵי הַדְּמִים, דָּם הַפֶּה וְדָם הַשְּׁעִיר, וּמִזָּה מִשְׁנִיחָהּ
אַרְבַּע הַיּוֹת עַל אַרְבַּע קַרְנוֹת מִזְבַּח הַזֶּהָב שֶׁבְּהֵיכָל, וְשֶׁבַע
הַיּוֹת עַל אֲמָצְעוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ זֶה.
ו. וְכָל אֵלּוּ הָאֲרָבָעִים וְשֵׁלֹשׁ הַיּוֹת טוֹבֵל אֲצַבְעוֹ בְּדָם
טְבִילָה עַל כָּל הַיּוֹת, לֹא שִׁיזָּה שְׁתֵּי הַיּוֹת מִטְבִּילָה אַחַת.
וְשִׁנִּי הַדָּם שׁוֹפֵף עַל יְסוֹד מְעַרְבֵי שֶׁל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן.
ז. וְאַחֵר כָּף מִשְׁלַח אֶת הַשְּׁעִיר חֲחִי בֶּזֶד אִישׁ הַמִּוֶּכֶן
לְהוֹלִיכּוֹ לַמִּדְבָּר. וְהַכֹּל כְּשֵׁרִים לְהוֹלִיכּוֹ, אֲלָא שֶׁעָשׂוּ כֹהֲנִים
גְּדוֹלִים קָבַע וְלֹא הָיוּ מְנִיחִים אֶת יִשְׂרָאֵל לְהוֹלִיכּוֹ. וְסָכוֹת
הָיוּ עוֹשִׂין מִירוֹשָׁלַיִם עַד תַּחֲלַת הַמִּדְבָּר, וְשׁוֹבֵת אִישׁ אֶחָד
אוֹ אֲנָשִׁים הִרְבָּה בְּכָל סֵפֶה וְסָפֶה מֵהֵן, כְּדֵי שִׁיְהִיו מְלוֹיִן
אוֹתוֹ מִסֵּפֶה לְסֵפֶה. עַל כָּל סֵפֶה וְסָפֶה אוֹמְרִין לוֹ: הֲרִי מִזּוֹן
וְהֲרִי מִיָּם. אִם כְּשֵׁל כָּחוּ וְצָרִיף לְאַכֹּל - אוֹכֵל. וּמַעֲוֹלָם לֹא
הָצִיף אָדָם לָכֵף. וְאֲנָשֵׁי הַסֵּפֶה הָאֲחֵרוֹנָה עוֹמְדִין בְּסוֹף
הַתְּחוּם וְרוֹאִין אֶת מַעֲשָׂיו מִרְחוֹק. כִּיצַד הִזָּה עוֹשָׂה? חוֹלֵק
לְשׁוֹן שֶׁל זְהוּרִית שֶׁבְּקַרְנָיו, חֲצִיו קוֹשֵׁר בְּסִלַּע וְחֲצִיו קוֹשֵׁר
בֵּין שְׁתֵּי קַרְנָיו. וְדוֹחֵפוֹ לְאַחֲרָיו וְהוּא מִתְּגַלְגֵּל וְיוֹרֵד. לֹא
הִזָּה מְגִיעַ לְחֲצִי הָהָר עַד שֶׁהוּא נִעְשָׂה אִיבָרִים אִיבָרִים. וְכֹא
וְיוֹשֵׁב לוֹ תַּחַת סֵפֶה הָאֲחֵרוֹנָה עַד שֶׁתִּחַשֵּׁף. וְדִרְכֵּיאוֹת הָיוּ
עוֹשִׂין, וּמִנִּיפִין בְּסוֹדֵרִין, כְּדֵי שִׁידְעוּ שֶׁהִגִּיעַ שְׁעִיר לַמִּדְבָּר.
וְאַחֵר שֶׁמִּשְׁלַח אֶת הַשְּׁעִיר בֶּזֶד מוֹלִיכּוֹ, חוֹזֵר אֲצֵל הַפֶּה
וְהַשְּׁעִיר שֶׁהִזָּה דָּמֶן לְפָנִים, וְקוֹרְעֵן וּמוֹצִיא אֶת אֲמוּרֵיהֶן

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – ב'ח' מרחשון ה'תשע"א

81 יום שני ג' מרחשון ה'תשע"א
82 הלכות פסולי המוקדשין פרק שישי, נדפס לעיל
83 עמ' עה
84

78 יום ראשון ב' מרחשון ה'תשע"א
79 הלכות פסולי המוקדשין פרק חמישי, נדפס לעיל
80 עמ' עד

10	יום שלישי ד' מרחשון ה'תשע"א	1
11	הלכות פסולי המוקדשין פרק שביעי, נדפס לעיל	2
12	עמ' עז	3
13	יום רביעי ה' מרחשון ה'תשע"א	4
14	הלכות פסולי המוקדשין פרק שמיני, נדפס לעיל	5
15	עמ' עז	6
	יום חמישי ו' מרחשון ה'תשע"א	7
	הלכות פסולי המוקדשין פרק תשיעי, נדפס לעיל	8
	עמ' עח	9

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – ב'ח' מרחשון ה'תשע"א

44	דילף (שנלמד) עון עון מנותר: כתיב הקא (ב"פגול")	16	יום ראשון ב' מרחשון ה'תשע"א	16
45	"והנפש האכלת ממנו עונה תשא", וכתוב התם	17	מצות לא תעשה קלב.	17
46	(ב"נותר") "ואכליו עונו ישא" — מה להלן פרת	18	המצוה הקל"ב — האזהרה שהזהרנו מלאכול	18
47	אף פאן פרת", וגם האוכל פגול בשגגה — יביא	19	את-הפגול. והפגול הוא הקרבן שנתקלקלה בו	19
48	חטאת קבועה. וכבר נתבארו דיני הפגול והנותר	20	המחשבה בשעת שחיטתו או בשעת הקרבתו,	20
49	במקומות שונים בסדר קדשים.	21	שחשב האיש שעסק בהקרבתו שיאכל ממנו אחר	21
50	יום שני ג' מרחשון ה'תשע"א	22	זמנו או יקטיר מה שראוי להקטיר ממנו אחר זמנו,	22
51	מצות לא תעשה קב.	23	כמו שבארנו ובררנו (ב"פירוש המשניות") בפרק ב'	23
52	המצוה המשלימה מאה ועשרים — האזהרה	24	מזבחים. והאזהרה על אכילת פגול זה היא אמרו:	24
53	שהזהרנו מלהותיר שום דבר (להשאיר, ולא	25	"לא-יאכל כִּי-קֹדֶשׁ הֵם". (שמות כט, לג), כמו	25
54	לאכלו) מקרבן תודה עד בקר, והוא אמרו בקרבן	26	שבארנו במצוה שלפני זו (קלא); אבל את-הענש	26
55	תודה: "לא-תותירו ממנו עד-בקר" (ויקרא כב, ל).	27	למדנו ממה שנאמר בפגול בפרשת צו את-אֶהְרֹן:	27
56	ומזה למדנו שאר קדשים, שכל-מה שנותר מהם	28	"ואם האכל יאכל מבשר-זבח שלמיו ביום	28
57	לאחר זמן אכילתם — הרי הוא נותר וחיב	29	השלישי לא ירצה המקריב אתו לא יחשב לו פגול	29
58	לשרפו לפי שהוא נתק לעשה (בזה שמקיים את	30	יהיה והנפש האכלת ממנו עונה תשא" (ויקרא ז,	30
59	מצות שריפת הנותר, מנתק ומבטל את הלאו של "לא	31	יח). ובאה הקבלה בפרוש פסוק זה, שהוא מדבר	31
60	תותרו", ואינו לוקה; ושרפתו מצות עשה, כמו	32	בקרבן שנתקלקלה בו המחשבה בשעת הקרבתו	32
61	שבארנו במצוה צ"א ממצות עשה.	33	והוא הנקרא: פגול, ושאמרו "האכל יאכל" אין	33
62	יום שלישי ד' מרחשון ה'תשע"א	34	פונתו אלא אם חשב עליו שיאכל ממנו ביום	34
63	מצות לא תעשה קלא.	35	השלישי. אמרו (זבחים כט.): "כף (הטה) אֲזַנְךָ	35
64	המצוה הקל"א — האזהרה שהזהרנו מלאכול	36	לשמוע, במחשב על זבחו שיאכל ממנו ביום	36
65	את-הנותר, והוא מה-שנשא ממשר הקדשים	37	השלישי הכתוב מדבר", שהוא מתקלקל במחשבה	37
66	אחר הזמן הקבוע לאכילתם. ולא באה בלשון	38	זו, והאוכל ממנו אחר מחשבה זו — חיב פרת,	38
67	התורה אזהרה מפרשת לאסור אכילתו, אלא	39	שנאמר: "והנפש האכלת ממנו עונה תשא", ואמר	39
68	נתבאר בתורה חיוב הפרת למי שאוכל נותר,	40	בנותר: "ואכליו עונו ישא כִּי-את-קֹדֶשׁ ה' חלל	40
69	והוא אמרו בפרשת קדושים בהפירו קרבן	41	ונכרתה" (שם יט, ח). ובגמרא פרתות (ה). אמרו:	41
		42	"אל תהי גזרה שנה קלה בעיניך, שהרי פגול אחד	42
		43	מגופי תורה ולא למדו הכתוב אלא בגזרה שנה	43

השְׁלֵמִים: "וְהִנּוּתָּר עַד-יּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ יִשְׂרָף, וְאִם הָאֵל יֵאָכֵל בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי פָּגוּל הוּא לֹא יִרָצֶה, וְאִכְלֹי עֲוֹנוֹ יִשָּׂא כִּי-אֶת-קֹדֶשׁ ה' חָלַל וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמִּיהָ" (שם יט, ו-ח), הִנֵּה נִתְבָּאֵר שֶׁהוּא בְּכָרֶת אִם הוּא מִזִּיד; וְאִם אָכַל בְּשׁוּגָג — חֵיב חֲטָאת קְבוּעָה. הִנֵּה הָעֹנֵשׁ מִפְּרֹשׁ בְּכַתוּב; אָכַל הָאֲזִהְרָה הִיא מִמֶּה-שֶׁאָמַר בְּמִלּוֹאִים: "וְיָרָא לֹא-יֵאָכֵל כִּי-קֹדֶשׁ הוּא" (שמות כט, לד). כִּנּוּי זֶה, שֶׁהוּא "הוּא", הוּא כּוֹלֵל גַּם כָּל מֶה-שֶׁנִּתְקַלְקַל מִן-הַקֹּדְשִׁים וְאֶסּוּר לֵאכְלוֹ — כִּנּוּתָּר. וּבִמְעִילָה (יז); אָמְרוּ עַל מֶה-שֶׁאָמְרָה הַמִּשְׁנָה: "הַפָּגוּל וְהִנּוּתָּר אֵין מִצְטַרְפִּין זֶה עִם זֶה מִפְּנֵי שֶׁהֵן שְׁנֵי שְׁמוֹת (שֶׁל אִיסוּרִים שׁוּנִים)", אָמְרוּ: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא לְטַמְּאֵת הַיָּדִים (יָדִים שֶׁנִּגְעוּ בַּכּוֹת מִסּוּיַמַּת שֶׁל פָּגוּל וְנוֹתָר, שֶׁטּוּמְאָתָם מִדְּרַבָּנָן; אָכַל לְעֲנִין (שִׁיעוּר) אֶכִּילָה מִצְטַרְפִּין, דִּתְנִיָּא: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: "לֹא-יֵאָכֵל כִּי קֹדֶשׁ הֵם — כָּל-שֶׁבִקְדֹשׁ פָּסוּל, לִתֵּן לֹא-תַעֲשֶׂה עַל אֶכִּילָתוֹ", וְהַפָּגוּל וְהִנּוּתָּר הֵם מִפְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין וּלְפִיכָף כָּל-אֶחָד מֵהֶם מְזַהְרִים עַל אֶכִּילָתוֹ עַל פִּי אָמְרוּ: "לֹא-יֵאָכֵל כִּי-קֹדֶשׁ הֵם". וּכְבֵר נִתְבָּאֵר עֲנֵשׁ הַנוּתָּר שֶׁהוּא כֶּרֶת.

יום רביעי ה' מרחשון ה'תשע"א

מצות לא תעשה קל. קכט.

הַמִּצְוָה הַמְשַׁלְמָה מֵאֵה וּשְׁלִשִׁים — הָאֲזִהְרָה שֶׁהִזְהִירוּ מִלְאָכּוֹל בְּשֹׁר קֹדְשִׁים שְׁנוּטְמָאוּ, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "וְהַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל-טָמֵא לֹא יֵאָכֵל" (ויקרא יב, יט); וּמִי שֶׁעָבַר וְאָכְלוֹ — לֹקָה. וּבִתּוֹסְפֶתָא זְבָחִים (פֶּרֶק ה) נִתְבָּאֵר, שֶׁטְהוּר שֶׁאָכַל בְּשֹׁר טָמֵא — הֲרִי זֶה לֹקָה אֶת-הָאֲרָבָעִים. וּבִפְרָק ב' מְגִמְרָא פְּסָחִים (כד): אָמְרוּ: "טַמְּאָת הַגּוֹף (טָמֵא שֶׁאֵכֵל בֶּשֶׂר שֶׁל קֹדֶשׁ) בְּכָרֶת, טַמְּאָת הַבֶּשֶׂר (שֶׁאֵכֵל בֶּשֶׂר טָמֵא שֶׁל קֹדֶשׁ) בְּלָאוּ". וּכְבֵר נִתְבָּאֵר דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּפֶרֶק י"ג מִזְבָּחִים (מִשְׁנָה ב).

הַמִּצְוָה הַקַּכ"ט — הָאֲזִהְרָה שֶׁהִזְהִיר הַטָּמֵא מִלְאָכּוֹל קֹדֶשׁ, וְהוּא אָמְרוּ בִּיּוֹלָדָת: "בְּכָל-קֹדֶשׁ לֹא-תִגָּע" (שם, ד). וְלִשׁוֹן סִפְרָא (פֶּרֶשׁת תּוֹרִיע): "בְּכָל-קֹדֶשׁ לֹא-תִגָּע וְאֶל-הַמִּקְדָּשׁ לֹא תִבֵּא — מָה מִקְדָּשׁ הַנִּכְנָס לוֹ בְּטָמְאָה עֲנוּשׁ כֶּרֶת, אֶף הַקֹּדֶשׁ הָאוֹכֵלוֹ בְּטָמְאָה עֲנוּשׁ כֶּרֶת". וְלִמַּד בְּאָמְרוֹ

"לֹא-תִגָּע" בְּאָדָם שֶׁאָכַל בְּמִזִּיד, שֶׁסּוּמָךְ עַל הַכָּלָל שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּמִכּוֹת (יד): בְּבִאוּר אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "בְּכָל-קֹדֶשׁ לֹא תִגָּע", וְהוּא אָמְרָם בְּגִמְרָא מִכּוֹת: טָמֵא שֶׁאָכַל אֶת-הַקֹּדֶשׁ, בְּשִׁלְמָא עֲנֵשׁ כְּתִיב: "וְהִנֵּפֶשׁ אֲשֶׁר-תֹּאכַל בְּשֹׁר מִזְבַּח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לֵה' וְטַמְּאָתוֹ עָלָיו וְנִכְרְתָה" (שם ז, כ); אֲזִהְרָה מִנָּא לָן? אֲתִיָּא מ' בְּכָל-קֹדֶשׁ לֹא-תִגָּע". וְשָׁם אָמְרוּ: "בְּכָל-קֹדֶשׁ לֹא-תִגָּע" — אֲזִהְרָה לְאוֹכֵל. אֲתָה אוֹמֵר אֲזִהְרָה לְאוֹכֵל, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא אֲזִהְרָה לְנוֹגֵעַ? תִּלְמוּד לֹמַר: "בְּכָל-קֹדֶשׁ לֹא-תִגָּע וְאֶל-הַמִּקְדָּשׁ לֹא תִבֵּא" — מִקִּישׁ קֹדֶשׁ לְמִקְדָּשׁ: מָה מִקְדָּשׁ שֵׁישׁ בּוֹ נְטִילַת נֶשֶׁמָה (חִיּוּב כֶּרֶת) אֶף קֹדֶשׁ דְּבַר שֵׁישׁ בּוֹ נְטִילַת נֶשֶׁמָה; וְאִי לְנִגְיָעָה — מֵאִי נְטִילַת נֶשֶׁמָה אֵיכָא (אֵיךְ תִּיתְכֵן נְטִילַת נֶשֶׁמָה)? אֶלָּא לְאֶכִּילָה. וְאֶפְקָה רַחֲמָנָא (הַתּוֹרָה הַתְּבַטְאָה) לְאֶכִּילָה בְּלִשׁוֹן נִגְיָעָה לְמִימַר דְּנִגְיָעָה בְּאֶכִּילָה. וּמִן-הַלְשׁוֹנוֹת הָאֵלֶּה יִתְבָּאֵר לָךְ, שֶׁטָמֵא שֶׁאָכַל אֶת-הַקֹּדֶשׁ חֵיב כֶּרֶת, בְּמָה דְּבָרִים אָמּוּרִים? אִם הוּא מִזִּיד; אָכַל אִם הוּא שׁוּגָג — הֲרִי זֶה מִקְרִיב קֶרֶבֶן עוֹלָה וְיֹרֵד, כְּמוֹ שֶׁהִזְכַּרְנוּ בְּמִצְוָה ע"ב מִמִּצְוֹת עֲשֶׂה. וּכְבֵר נִתְבָּאֵר דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּפֶרֶק י"ג מִזְבָּחִים (קו).

יום חמישי ו' מרחשון ה'תשע"א

מצות עשה צא.

הַמִּצְוָה הַצ"א — הַצּוּוִי שֶׁנִּצְטַטְּוִינוּ לְשֹׁרֶף הַנוּתָּר (הַתּוֹרָה קִבְּעָה זִמָּן לֹאֲכִילַת קֶרְבָּנוֹת מִסּוּיַמִּים וְהַנוּתָּר מִהֵן לֵאחֲרֵי הַזִּמָּן הוּא "נוֹתָר"), וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "וְהִנּוּתָּר מִבֶּשֶׂר הַזִּבְחַ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ יִשְׂרָף" (ויקרא יז, יז). וּבִפְרֹשׁ אָמְרוּ עַל זֶה שֶׁאָמַר יִתְעַלֶּה בְּכִבְשׁ הַפֶּסַח: "לֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד-בֹּקֶר וְהִנּוּתָּר מִמֶּנּוּ עַד-בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרְפוּ" (שְׁמוֹת יב, י), אָמְרוּ בְּמִכְלָתָא: "כָּא הַכְּתוּב לִתֵּן עֲשֶׂה עַל לֹא-תַעֲשֶׂה". וּבְמִקּוּמוֹת רַבִּים בְּפֶסְחִים (פד). וּבְמִכּוֹת (צ: וטו). וְזוּלָתָם (מִקּוּמוֹת רַבִּים נּוֹסְפִים) אָמְרוּ בִּפְרֹשׁ שֶׁלֹּא דִּנּוּתָּר לֹאוֹ שֶׁנִּתְקַן לַעֲשֶׂה הוּא (שֶׁאִם מִקִּים אֵת הָעֲשֶׂה: "בֹּאֵשׁ תִּשְׂרְפוּ" — מִנִּתְקַן אֵת הַלֹּא וּמִבְטָלוֹ), וּלְפִיכָף אֵין לֹקִינַן עָלָיו. וְהָעֲשֶׂה הוּא מֶה-שֶׁהִזְכַּרְנוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהִנּוּתָּר מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרְפוּ". וְדִין הַפָּגוּל (שֶׁהִכְהֵן הַמִּקְרִיב חֹשֶׁב מִחֲשָׁבוֹת מִסּוּיַמּוֹת,

1 שלא כפי הצורך) והנותר שנה, כמו שאבאר במצות
2 לא-תעשה (לא תעשה קלב), שפכר הזכיר את-
3 הפגול בלשון "נותר". וכבר נתבאר גם דיני מצוה
4 זו בפסחים (כז): ובסוף תמונה (לד).

יום שישי ז' מרחשון ה'תשע"א

מצות עשה צ.

7 המצוה המשלימה תשעים — הצווי שנתונינו
8 לשרוף קדשים שנטמאו, והוא אמרו יתעלה:
9 "והבשר אשר יגע בכל-טמא לא יאכל באש
10 ישראל" (ויקרא ז, יט), ובגמרא שבת (כד): באו-
11 לבאר, מה-טעם אסור להדליק שמן תרומה
12 שנטמא ואמרו: "שבתון (מצות השביתה ממלאכה
13 ביום-טוב) עשה הוא, והוי יום טוב עשה ולא-
14 תעשה, ואין עשה (של שריפת קדשים שנטמאו)
15 דוחה את לא-תעשה ועשה". ענין הדברים האלה
16 הוא: שעשית מלאכה ביום טוב אסורה, והעושה
17 עובר על מצות עשה, שכן בטל מצות עשה, והוא
18 אמרו ביום טוב: "יהיה לכם שבתון" (שם כג,
19 כד); ועובר על מצות לא-תעשה, לפי שעבר על
20 לאו, והוא אמרו: "כל-מלאכה לא-יעשה בהם"
21 (שמות יב, טז), כלומר: ביום טוב. אבל שרפת

22 קדשים טמאים אינה אלא מצות עשה, ולפיכך
23 אסור לשרפם ביום טוב מחמת הכלל שהזכיר:
24 "אין עשה דוחה את לא-תעשה ועשה". ואמרו
25 שם (שבת כה). עוד דבר, וזו לשונו: "כשם
26 שמצוה לשרוף קדשים שנטמאו, כך מצוה לשרוף
27 שמן (לאו דוקא) תרומה שנטמא". וכבר נתבאר
28 דיני מצוה זו בפסחים (פב). ובסוף תמונה (לג).

שבת קודש ח' מרחשון ה'תשע"א

מצות עשה מט.

31 המצוה המ"ט — הצווי שנתונינו בעבודת היום,
32 כלומר: כל-הקרבנות והודיין שהן חובה ביום
33 צום פפור לכפר בהם כל-העונות, כמו שאמר
34 הכתוב. והיא כל-החקה האמורה ב'אחרי מות'
35 (ויקרא טז, א). והראיה שהכל מצוה אחת, אמרם
36 בסוף פרק ה' מקפונים (ס): "כל-מעשה יום
37 הקפונים האמור על הסדר, הקדים מעשה לחברו
38 — לא עשה כלום". וכבר נתבאר כל-דיני מצוה
39 זו במסכת המיחדת לה, והיא מסכת יומא.

אגרות קודש

ב"ה, אדר"ח מ"ח, תשט"ז

ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה נתן דוד שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת ממכתבו מא"ח, ונהניתי לקרות בו אשר דרש לפני העולם בעניני יהדות. ופשיטא
שאין זה מספיק מה שדורש לפניהם אחת בשנה, וכידוע דהעבודה של אחת בשנה דזמן דקדש הקדשים הוא
יום הכפורים בקדש הקדשים במקום כפשוטו ע"י כהן גדול שנקרא קדש קדשים (דה"א א' כג, יג) - עש"ן -
מועילה כשיש לזה הכנות במשך השנה נוסף על הכנה דיוחכ"פ עצמו.

ואף שמבואר שכא"א מישראל מצד נשמתו שהיא חלק אלקה ממעל ממש למעלה מהזמן והמקום
יכול לפעול בכל מקום ובכל זמן ובכל רגע ע"ד פעולת כהן גדול ביוחכ"פ בקדש הקדשים ע"י הזזה כדבעי
בשינוי המהות, הנה מובן ופשוט שאין זה פוטר ח"ו כלל בעבודה במשך כל השנה וכלשון הזהר כל יומא
ויומא עביד עבידתי (זח"ג צד, ב) וחסר יומא חסר לבושא חדא (זח"א רכד, א). ובמכש"כ וק"ו בהנוגע
לפעולה על אחרים, שלא תמיד נמצאים אצלו, ולא תמיד מוכנים לקבל ההשפעה, והשי"ת יצליחו לבשר
טוב גם בזה.

בברכה.

שמואל-א יז נרנח יח א-יד

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ שָׂאֵל אֶתְּהָ בֶן־מִיִּזְהָה הָעָלָם: ס נֹו וּבָשׁוּב דָּוִד מִהַפּוֹת אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּקַּח אֹתוֹ אֲבִנָּה וַיִּבְאֶהוּ לִפְנֵי שָׂאֵל וַרְאֵשׁ הַפְּלִשְׁתִּי בִידּוֹ: נח וַיֹּאמֶר אֵלָיו שָׂאֵל בֶּן־מִי אֶתְּהָ הַנָּעַר וַיֹּאמֶר דָּוִד בֶּן־עֲבֶדְךָ יִשִּׁי בֵּית הַלְחָמִי:

יח א וַיְהִי כְּכַלְתּוֹ לְדַבֵּר אֶל־שָׂאֵל וְנִפְשׁ יְהוֹנָתָן נִקְשְׁרָה בְּנֶפֶשׁ דָּוִד וַיֹּאחֲזֵהוּ (וַיֹּאחֲזֵהוּ קרי) יְהוֹנָתָן בְּנֶפֶשׁוֹ: כ וַיִּקְחֵהוּ שָׂאֵל בְּיוֹם הַהוּא וְלֹא נָתַן לְשׁוֹב בֵּית אָבִיו: ג וַיִּכְרֹת יְהוֹנָתָן וְדָוִד בְּרִית בֵּית אָהֲבָתוֹ אֹתוֹ בְּנֶפֶשׁוֹ: ד וַיִּתְּפֹשֶׁט יְהוֹנָתָן אֶת־הַמַּעֲלִיל אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּתְּנֵהוּ לְדָוִד וּמַדְיּוֹ וְעַד־חֲרָבּוֹ וְעַד־קֶשֶׁתוֹ וְעַד־חֲגָרּוֹ: ה וַיֵּצֵא דָוִד בְּכָל אֲשֶׁר יִשְׁלַחֵנוּ שָׂאֵל יִשְׁכָּל וַיִּשְׁמָהוּ שָׂאֵל עַל אֲנָשֵׁי הַמַּלְחָמָה וַיִּטֹּב בְּעֵינָיו כָּל־הָעָם וְגַם בְּעֵינָיו עֲבָדֵי שָׂאֵל: ו וַיְהִי בַבּוֹאֹם בָּשׁוּב דָּוִד מִהַפּוֹת אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי וַתֵּצֵאֵהּ הַנָּשִׁים מִבְּלִעְרֵי יִשְׂרָאֵל לְשׁוֹר (לְשִׁיר קרי) וַתַּמְחִלּוֹת לִקְרֹאת שָׂאֵל הַמֶּלֶךְ בַּתָּפִים בְּשִׁמְחָה וּבְשִׁלְשִׁים: ז וַתַּעֲנִינָה הַנָּשִׁים הַמְּשַׁחֲקוֹת וַתֹּאמְרָן הִנֵּה שָׂאֵל בָּאֵלָפוֹ (בְּאֵלָפּוֹ קרי) וְדָוִד בְּרַב־בָּתָּי: ח וַיַּחֲרֵ לְשָׂאֵל מְאֹד וַיִּרַע בְּעֵינָיו הַדָּבָר הַזֶּה וַיֹּאמֶר נָתַנוּ לְדָוִד רַב־כּוֹת וְלִי נָתַנוּ הָאֱלֹפִים וְעוֹד לוֹ אֶךְ הַמְּלוּכָה: ט וַיְהִי שָׂאֵל עֹנֵן (עֹנֵן קרי) אֶת־דָּוִד מִהַיּוֹם הַהוּא וְהָלָאֵה: י וַיְהִי מִמָּחָרָת וַתֵּצֵלַח רוּחַ אֱלֹהִים: יא וְעַתָּה אֶת־הַחַנִּית וַיֹּאמֶר אִפֶּה בְּדָוִד וּבִקִּיר וַיִּסָּב בְּדָוִד מִפְּנֵי פַעֲמָיִם: יב וַיֵּרָא שָׂאֵל מִלִּפְנֵי דָוִד כִּי־הָיָה יְהוָה עִמּוֹ וַיִּמָּסֶר שָׂאֵל סֶר: יג וַיִּסְרֵהוּ שָׂאֵל מִעַמּוֹ וַיִּשְׁמָהוּ לוֹ שִׁר־אֵלֶּף וַיֵּצֵא וַיִּבֹא לִפְנֵי הָעָם: יד וַיְהִי דָוִד לְכָל־דָּרָכּוֹ מִשְׁכָּל וַיְהוָה עִמּוֹ:

רש"י

(נו) שאל אתה בן מי זה העלם. למעלה כתיב 'הנער', וכאן כתוב 'העלם', אמר לו: הלכה זו נתעלמה ממך, צא ושאל בבית המדרש, כדאיתא ביבמות (עו ב): (ו) ובשלשים. תרגם יונתן: ובצלצלין. מין כלי זמר: (ח) ועוד לו. ועוד לו מה הוא נחסר שצריך להוסיף

מצודת דוד

(א) לדבר. הוא הדבר שאמר שהוא בן ישי: ונפש. רצה לומר: ואז בשמוע יחונתן שגם הוא בן אדם גדול, נקשרה נפשו בנפש דוד: (ב) ולא נתנו לשוב. כאשר היה דרכו מאז שהיה הולך ושב: (ג) באהבתו. בעבור שהיה אוהב אותו כנפשו: (ה) ויצא דוד. מאז והלאה יצא במלחמה: על אנשי המלחמה. לראש ולשר על אנשי המלחמה: עבדי שאול. הם שרי המלחמה, ועם שהיה מאומנותם, לא נתקנאו בו: (ו) בבואם. כשבאו אנשי המלחמה אל ארצם: והמחולות. רצה לומר: והמחולות בידם: בתופים. כמו ובתופים: (ז) באלפיו. בהרבה אלפים של פלשתים: (ח) נתנו לדוד. רצה לומר: בהשיר אמרו על דוד שהכה רבבות וכו', ועוד מה נשאר לתת לו, ואך המלוכה לבדה נשארה, כאומר הנה על פי הדברים האלה קרוב הוא למלוך: (י) כיום ביום. כמו שרגיל בכל יום ויום, כאשר באה עליו רוח רעה: (יא) אכה בדוד ובקיר. רצה לומר: הכאה חזקה, עד אשר תחלוף גוף דוד ותכנס עוד בקיר: פעמים. שתי פעמים הטיל החנית, ונודמן הדבר שהיה דוד מסבב ונוטה מפניו, ולא הכהו: (יב) כי היה ה' עמו. שהסב מפניו פעמים מבלי כוונה: (יג) שר אלף. למען יתמיד במלחמה, ואולי יהרג: ויצא ויבא. רצה לומר: הוא היה מנהיגם:

מצודת ציון

(נו) העלם. הנער, כמו (לקמן כ כב): ואם כה אומר לעלם: (א) נקשרה. מרוב האהבה, כאלו נפשו קשורה בנפשו ונתחברה בה, והוא מלשון מליצה, וכן (בראשית מד ל): ונפשו קשורה בנפשו: (ב) נתנו. ענין עזיבה, כמו (במדבר כא כג): ולא נתן סיחון: (ד) ויתפשט. ענין הסרת המלבוש: המעיל. שם מלבוש חשוב: ומדיו. יתר המלבושים: ועד חרבו. ואפילו חרבו: (ה) ישכיל. יצליח, כי המצליח נראה הוא כעושה בהשכל: (ו) לשיר. לשורר: והמחולות. שם כלי שיר, כמו (שמות טו ב): בתופים ובמחולות: ובשלשים. כלי שיר בעלת שלשת יתרים: (ז) ותענינה. ענין הרמת קול, כמו (דברים כז יד): וענו הלוים וגו' קול רם: המשחקות. משמחות: ברבבותיו. רבבה הוא עשרת אלפים: (ח) נתנו. ענינו האמירה על הדבר, וכן (לעיל א טז): אל תתן את אמתך: (ט) עוין. מלשון עין, ומלשון עיון, ורוצה לומר תמיד היה מעיין ומחשב בו בעין רעה: (י) ותצלח. ועברה: ויתנבא. תרגם יונתן: ואשתטי, רוצה לומר היה מדבר דברי שטות, ואמר לשון נבואה, כי הנביא והשוטה מדברים דברי רמזים, זה לנבואתו וזה לשטותו: (יא) ויטל. השליך, כמו (ינה א ה): ויטילו את הכלים: ובקיר. בכותל: (יד) לכל דרכיו. בכל דרכיו, הלמ"ד במקום ב"ת, כמו (ויקרא כו י): לפניכם לחרב: משכיל. מצליח:

דברי הימים ב לו כא-כג

כא לְמַלְאֹת דְּבַר־יְהוָה בְּפִי יִרְמְיָהוּ עַד־רִצְתָּהּ הָאָרֶץ אֶת־שְׁבֹתֶיהָ פְּלִימֵי הַשָּׁמַיִם שָׁכְתָה לְמַלְאֹת שְׁבָעִים שָׁנָה: כב וּבְשָׁנָה אַחַת לְכוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס לְכָלוֹת דְּבַר־יְהוָה בְּפִי יִרְמְיָהוּ הָעֵיר יְהוָה אֶת־רוּחַ פֹּרֶשׁ מֶלֶךְ־פָּרַס וַיַּעֲבֵר־קוֹל בְּכָל־מַלְכוּתוֹ וְגַם־בְּמִכְתָּב לֵאמֹר: כג בְּה־אֲמֹר פֹּרֶשׁ | מֶלֶךְ פָּרַס כָּל־מַמְלָכֹת הָאָרֶץ נָתַן לִי יְהוָה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְהוּא־פָקֵד עָלַי לִבְנוֹת־לִי בַּיָּת בִּירוּשָׁלַם אֲשֶׁר בִּיהוּדָה מִי־בָכֶם מִכָּל־עַמּוֹ יְהוָה אֱלֹהֵיו עִמּוֹ וַיַּעַל:

רש"י

האחרונה נחשבה להם לעון שהרי בעונם גלו ממנה הרי שבעים שנה מקודשים של שמיטה שלא שמטום ישראל לפיכך גלו שבעים שנה לקיים מה שנאמר (ויקרא כ"ז) אז תרצה הארץ את שבתותיה כך מפורש בסדר עולם וכאן מסיים בזה דברי הימים לפי שאמר למלאות שבעים שנה הוצרך לומר כאן פסוקים אלו ושל עזרא (תחלתו) להודיענו כשכלו אותן שבעים שנה היאך חזר הגלגל שחזרו לארצם לכך הוצרך לומר כאן בשנת אחת לכוורש מלך פרס עד מי בכם מכל עמו ויעל ולכך נוספת וי"ו זו של ובשנת לפי שספר דניאל מפסיק בנתים שהרי ספר עזרא משוך וסדור אחר ספר דניאל וכך וי"ו מוסב מזה לזה: (כב) את רוח כורש. רצונו: ויעבר קול. כרוז הכריז לכל בני מלכותו: וגם במכתב. שלח לכל בני מלכותו לאמר: (כג) כה אמר כורש מלך פרס כל ממלכות הארץ. שאני מושל מלך על כל ממלכות: והוא פקד עלי. והוא צוה עלי על ידי ישעיה לבנות לו בית בירושלים שנאמר (ישעיה מ"ד) האומר לכוורש רועי וגו', כה אמר ה' למשיחו לכוורש (שם מ"ה) וכבר נאמרה לו נבואה זו של ישעיהו: אשר ביהודה. ירושלים במדינות יהודה: מי בכם מכל עמו ה' אלהיו עמו ויעל. כך היה הכרוז על המדינות מי בכל עמו של הקב"ה יבוא לבנות ביתו אשר בירושלים: ויעל. ויהי הקב"ה בעזרו ובעזרתו:

מצודת ציון

(כא) למלאות. ענין השלמה: רצתה. מל' רצוי ופיוס: שבתותיה. ענין בטול עבודה כמו שבת נוגש (ישעיה יד): שבתה. בטלה ונחה מן עבודה: (כב) העיר. מל' התעוררות: רוח. רצון כמו הנני נתן בו רוח (מ"ב יט): ויעבר קול. ענין הכרזה כמו ויעבירו קול (שמות לח):

הימ" שהיתה שממה מאנשיה ואין עובר בה: למלאות שבעים שנה. להשלים שבעים שנה של שממון מול שבעים שנה של שמטות ויובלות שבטלה וכמ"ש רז"ל בסדר עולם: (כב) ובשנת אחת. בשנה הראשונה: לכלות. לעת כלה הזמן אשר דבר ה' בפי ירמ' והוא בכלות שבעים שנה מעת שכבש נ"נ את יהויקים בראשונה וכאשר פרשנו בדניאל: ויעבר קול. צוה להכריז: בכל מלכותו. בכל מדינות מלכותו: וגם במכתב. שלח הדברים האלה במכתב: לאמר. וכה אמר: (כג) נתן לי. ר"ל הואיל וה' מסר בידי כל הממלכות א"כ מהראוי לי לעשות מצותו: פקד עלי. צוה עלי לבנות וכו' כמ"ש האומר לכוורש וכו' והיכל תוסד (ישעיה מ"ד): אשר ביהודה. אשר בארץ יהודה: מי בכם. כי הדברים האלה צוה להכריז ושלח בין האומות ולזה אמר מי הנמצא בכם מעם ה' יהיה ה' עמו ובעזרתו: ויעל. אל ארצם ר"ל הרשות נתון ממני לעלות:

מצודת דוד

(כא) למלאות דבר ה'. ר"ל מה שהיו בגולה כפי מספר הימים ההם היה בכדי להשלים דבר ה' אשר היה בפי ירמיה שיהיו בגולה עד שתתרצה הארץ להתפייס על שלא שבתה מעבודה בשנות השמטות ויובלות כי בעודם עליה לא קיימו השמטות והיובלות כתקן: כל ימי השמה שבתה. ר"ל בזה התפייסה כי תמורות השמטות והיובלות שבתה מעבודה כל

הימ" שהיתה שממה מאנשיה ואין עובר בה: למלאות שבעים שנה. להשלים שבעים שנה של שממון מול שבעים שנה של שמטות ויובלות שבטלה וכמ"ש רז"ל בסדר עולם: (כב) ובשנת אחת. בשנה הראשונה: לכלות. לעת כלה הזמן אשר דבר ה' בפי ירמ' והוא בכלות שבעים שנה מעת שכבש נ"נ את יהויקים בראשונה וכאשר פרשנו בדניאל: ויעבר קול. צוה להכריז: בכל מלכותו. בכל מדינות מלכותו: וגם במכתב. שלח הדברים האלה במכתב: לאמר. וכה אמר: (כג) נתן לי. ר"ל הואיל וה' מסר בידי כל הממלכות א"כ מהראוי לי לעשות מצותו: פקד עלי. צוה עלי לבנות וכו' כמ"ש האומר לכוורש וכו' והיכל תוסד (ישעיה מ"ד): אשר ביהודה. אשר בארץ יהודה: מי בכם. כי הדברים האלה צוה להכריז ושלח בין האומות ולזה אמר מי הנמצא בכם מעם ה' יהיה ה' עמו ובעזרתו: ויעל. אל ארצם ר"ל הרשות נתון ממני לעלות:

רש"י

עין יעקב

391 וּמֵאֲחֻזָּיוֹן 392 אֶת הָאוֹר 393 בְּמִדּוֹרֵת בֵּית הַמּוֹקֵד 394. מִנָּא הֵנִי
מִיֵּלִי 395? אָמַר רַב הוּנָא 396: (שמות לה) "לֹא תִבְעֲרוּ אִשׁ בְּכָל
מִשְׁבְּתֵיכֶם" 397 "בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם" 399 אִי אֵתָה מִבְּעִיר 400,
אֲבָל אֵתָה מִבְּעִיר 401 בְּמִדּוֹרֵת בֵּית הַמּוֹקֵד 402. מִתְקִיף לָהּ 403
רַב חֲסִידָא: אִי הָכִי 404, אֶפְלוּ בְּשַׁבַּת נָמִי 405! אֵלָּא אָמַר רַב
חֲסִידָא: קָרָא פִי אֵתָה 406, לְמִישְׁרֵי 407 אֵיבָרִים 408 וּפְדָרִים 409
הוּא 410 דְּאֵתָה 411, וְכִתְּבֵיהֶם 412 וְרִיזִין הֵם 414.

אבריים ופדרים הוא דא.תא.
להתיר את הקטרן כל הלילה אבל
מדורת בית המוקד שאינה צורך
גבוה אלא צורך כהנים לא הותרה
וסמוך לחשכה היינו טעמא דלא
גזור משום דכהנים זרזים הם
שכולם היו בני תורה וחרדין
ונזכרים ולא אתו לחתויי
משתחשך:

מתוך שיעורים באגדות חז"ל

המוקד? וְלֹא רַק בְּיוֹם שְׁשִׁי לַפְּנוֹת עָרְב! 406 שְׁהוּא בָּא
וְהִדְגִּישׁ שָׁלָא לְהַבְעִיר אִשׁ בְּמִשְׁבּוֹת שְׁמֹחוּץ לְבֵית
הַמּוֹקֵד, כְּוָנָתוֹ. 407 לְהַתִּיר. 408 שֶׁל הַקְּרָבָנוֹת. 409 שׁוֹמֵן
וְחָלַב שְׁלֵהֶם, שְׁחוּבָה לְהַקְטִירָם עַל הַמִּזְבֵּחַ אֶפְלוּ בְּשַׁבַּת,
אִי עַל פִּי שֶׁהַקְּרָבָן כָּשֶׁר גַּם לֹא הַקְּרָבָה זֶה. לְזֹאת.
410 הַמּוֹקֵדָא. 411 בָּא, כְּלוּמָר: רַק זֹאת בָּא הַפְּסוֹק לְהַתִּיר
לַעֲשׂוֹת בְּשַׁבַּת. 412 הַתְּפִסָּת הָאֵשׁ בְּקִצָּה מִדּוֹרֵת בֵּית
הַמּוֹקֵד עִם חֲשִׁכָה, מִתְּרַת בְּגִלְל סָבָה אַחֲרָת, שֶׁהִרִי
הָאֶסוּר לְהַאֲחִיז אֶת הָאֵשׁ בְּעָרְב שַׁבַּת, הוּא אֵינוֹ אֶסוּר
בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, אֲלָא רַק גָּדֵר וְחֲשֵׁשׁ שְׁמָא הָאֵשׁ לֹא תִתְּפֹס
הַיֵּטֵב, וּמִתּוֹךְ טְעוּת וְשִׁגְרָה עֲלוּל הַמִּצְוָה לְתַקֵּן אֶת
הַמִּדּוֹרָה וּלְסַדֵּר אֶת גְּזֵרֵי הָעֲצִים, אַחֵר שֶׁכָּבֵד הַתְּקַדְּשׁ
הַיּוֹם. חֲשֵׁשׁ זֶה לֹא קִים בְּבֵית הַמּוֹקֵד, שֶׁהֶאֱחָרִית עַל
סִדְרֵי מִפְקָדָת בִּידֵי. 413 וְהִרִי. 414 וְכָלֶם בְּנֵי תוֹרָה
הַחֲרָדִים וְנִזְהָרִים בְּמִצְוֹת, וְאֵין חֲשֵׁשׁ שֶׁיִּבְאֹז לְחַתוֹת
בְּגִחִלִּים בְּשַׁבַּת, שֶׁהִרִי שִׁגְרָה אֵינָה מִתְּרַחֶשֶׁת הִכֵּן שְׁאִין
לְזוּל בְּדָבָר.

391 הַרוּצָה לְהַשְׁאִיר מִדּוֹרָה דּוֹלְקָת לְמִשְׁךְ הַשַּׁבַּת, צִרִיף
לְדָאג שֶׁהָאֵשׁ תֵּאָחַז הַיֵּטֵב בְּעֲצִים טָרָם כְּנִיסַת הַשַּׁבַּת,
וְלֹא מִסְפִּיק שֶׁהִיא מִלְחָקָת מַעֲט אֶת קִצּוֹתָם. הַחֲכָמִים
דָּרְשׁוּ זֹאת כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה צָרָף לְהִיטִיב אֶת הָאֵשׁ
וּלְהַתְּפִיסָה בְּשַׁבַּת, אִם יִרְאֶה שֶׁהָאֵשׁ דּוֹעֶכֶת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא
דָּבָר הָאֶסוּר לַעֲשׂוֹת בְּשַׁבַּת. אֲבָל בְּ"מִדּוֹרֵת בֵּית הַמּוֹקֵד"
שֶׁהִיָּתָה בְּבֵית הַמּוֹקֵד, לֹא דָרְשׁוּ זֹאת מִהַכְּהִנִּים, אֲלָא
מִדְּלִיקִים אֶת הַמִּדּוֹרָה רְגָעִים אַחֲדִים לְפָנֵי הַשַּׁבַּת.
392 מִתְּפִיסִים. 393 אֶת הָאֵשׁ רַק בְּקִצָּה עֲרַמַת הָעֲצִים,
כְּדִי שֶׁהָאֵשׁ תִּתְּפֹשֵׁט לֹאט לֹאט. 394 שְׁבִיבִית הַמּוֹקֵד, עַל
דִּין זֶה שֶׁאֵלּוּ בְּבֵית הַמּוֹקֵד: 395 מִנִּין דְּבָרִים אֵלֶּה?
שֶׁיֵּשׁ הַבְּדֵל בֵּין בֵּית הַמּוֹקֵד וּבֵין שְׁאָר מְקוֹמוֹת? 396 כִּיֵּן
שְׁכָתוֹב: 397 בְּיוֹם הַשַּׁבַּת. 398. כְּלוּמָר: 399 אֶמְנֵם. 400
אֵשׁ. 401 אֵשׁ. 402 שְׁבִיבִית הַמּוֹקֵד. 403 מִקְּשָׁה עָלֶיהָ. 404
אִם כֵּן, שֶׁהַתּוֹרָה הִתִּירָה בְּמִפְרָשׁ לְהַבְעִיר בְּשַׁבַּת אֵשׁ
בְּבֵית הַמּוֹקֵד, מִדּוּעַ אֵנוּ מִתִּירִים לְכַהֲנִים לַעֲשׂוֹת כֵּן רַק
לַפְּנוֹת עָרְב, 405 גַּם יִהְיֶה מִתָּר לְהַבְעִיר אֵשׁ בְּמִדּוֹרֵת בֵּית

דאי משפחנא תנא – שאם אמצא תנא דאסר יין זה, כרבי נתן
 הסובר שמגע גוי בין אוסור אף כשלא עשה בו מעשה ניסוך, והיינו
 שלא ששך בו את ידי, אוסריניה – אאסור יין זה אפילו בהנאה,
 ומביאה הגמרא היכן מצאנו שכן היא דעת רבי נתן, דתנא, מדרו –
 אם מדר הגוי את מדת היין של הישראל בין כיד ובין כרנל,
 שהכניסם לחבית כדי לשער כמה יין יש בה, ויכר היין לגויים, כלומר
 הוא אסור בשתיה ומותר בהנאה, כיון שלא התכוין הגוי לנסכו, רבי
 נתן חולק ואומר, אם מדרו כיד, אסור אפילו בהנאה, ואינו יכול
 למוכרו, אך אם מדרו כרנל, מותר בהנאה.
 דוחה הגמרא: לא יתכן שזו היתה סברתו של שמואל, שהרי אמר
 דאמר – מה שאמר רבי נתן שהיין נאסר אף כשלא התכוין הגוי
 לנסכו, היינו כשנגע בו כיד, אך אם נגע בו כרנל, מי אמר – וכי אמר
 רבי נתן שהיין אסור בהנאה, והרי מבואר בדבריו שבאופן כזה היין
 מותר, ואם כן אף הסובר כרבי נתן לא יאסור בהנאה את היין שנדרך
 על ידי עובד כוכבים.
 הגמרא מבארת באופן אחר מדוע המתין שמואל: אלא כך סבר
 שמואל, דאי משפחנא תנא דאסר – שאם אמצא תנא שמתיר יין זה
 לגמרי, כרבי שמעון, האומר (להלן ט) שמגע עובד כוכבים ביין שלא
 בכונה אינו אוסור אפילו בשתיה, כיון שלא התכוין לנסכו, ואישייה
 – אתיר את היין אפילו בשתיה.
 הגמרא מביאה מעשה בענין מגע עובד כוכבים ביין: תהוא עובדא
 דהיה כבדים – מעשה שהיה בעיר בירם, דההוא עובד כוכבים
 דהיה קא סליק בדיקלא ואייתי לוליכא – שאותו עובד כוכבים היה
 עולה ומטפס על עץ דקל והביא עמו לולב, כהדי דקא נחית – ובזמן
 שירד מהעץ נגע פראשה דלוליכא כהמרא – נגע בראש הלולב ביין
 של ישראל שאל שאלא ככוונה, ובא המעשה לפני רב, שרייה רב לזבניה
 לעובדי כוכבים – התיר רב למכור את היין לעובדי כוכבים, כלומר
 אסור רק בשתיה ולא בהנאה. אמרו ליה רב כהנא ורב אסי לרב,
 והא מר עצמו הוא דאמר, שאפילו תינוק בן יומא של עובדי כוכבים
 הנוגע ביין, הוא עושה אותו יין נסך, אף שודאי לא התכוין לניסוך,
 ואם כן כיצד התרת את היין שנגע בו עובד כוכבים זה בלולב שבידו.
 אמר להו רב, אימור דאמרי אנא – מה שאמרתיו שתינוק בן יומא
 אוסר את היין, היינו בשתיה, אבל בהנאה מי אמר – וכי אמרתי
 שהוא אוסר בהנאה, ולכן אף במקרה זה התרתי את היין בהנאה, אך
 לא בשתיה.
 הגמרא דנה בגוף דברי רב: גופא, אמר רב, תינוק גוי בן יומא הנוגע
 ביין עושה אותו יין נסך, ואוסרו בשתיה.
 הגמרא מקשה מברייתא על דברי רב: איתיביה – הקשה רב שימי
 בר תימי לרב, שנינו בברייתא, הלוקח עבדים כנעניים מן העובדי
 כוכבים, שאותם עבדים מלו ועדיין לא מכלו, וכן בני השפחות
 הגיות שגדלו בבית ישראל שכלו ולא מכלו, שהדין הוא שאינם
 יוצאים מכלל גויותם אלא במילה וטבילה (בבבא מצ. דף קנ"ג וקנ"ד)
 הרוקן ומדרסן. וכן הדברים שדרכו עליהם, אפילו בשוק – ברשות
 הרבים, שספק טומאה שם טהור, אצלם הוא טמא, כיון שגורו חכמים
 על העובדי כוכבים שיהיו כוכבים ודאיים, שרוקן ומדרסן טמא. ואמרי
 לה – ויש גורסים בברייתא שרוקן ומדרסן טהור, כיון שעבדים שמלו
 ולא טבלו זהו דבר שאינו מצוי, ולא גורו בו חכמים.
 ממשיכה הברייתא ואומרת דין נוסף: יין – יין שנגע בו עבדים אלו,
 אם הם גדולים, עושים אותו יין נסך במגעם, אבל קטנים אין עושים
 יין נסך. מבארת הברייתא: ואלו הן הנחשבים גדולים, ואלו הן
 הנחשבים קטנים, 'גדולים' הם הדורעין בטיב – במהות ודרך
 עבודתה של עבודת כוכבים ומשמייה, ו'קטנים' הם אלו שאינם
 יודעין בטיב עבודת כוכבים ומשמייה.
 סיים רב שימי בר חייה את קושיותיו: קתני מיתת – שנינו מכל מקום

בברייתא, גדולים אין, קטנים לא – שעבדים גדולים עושים יין נסך
 במגעם, ואילו קטנים אינם אוסרים את היין, וזהו שלא כדברי רב
 האומר שאפילו תינוק בן יומא עושה יין נסך במגעו.
 מתרצת הגמרא: תרנמה – יש לפרש את הסיפא של הברייתא א'בני
 שפחות' – על בני השפחות, שלפי שגדלו מקטנותם בבית ישראל, לא
 גורו חכמים על יינם בקטנותם, אלא רק בגדלותם, כשהם בקיאים
 בטיב עבודת כוכבים, אבל עבדים שניקנו מעובדי כוכבים ועדיין לא
 טבלו, אפילו קטנים עושים יין נסך במגעם, וכדברי רב שאף תינוק בן
 יומא של עובדי כוכבים עושה יין נסך.
 מנסה הגמרא לדחות את התירוץ: הא – הרי לשון 'וכן בני השפחות'
 קאמר התנא בברייתא, ומשמע שדין עבדים שניקנו מעובדי כוכבים
 שזה לדין בני השפחות. מתרצת הגמרא: לשון 'וכן' נאמרה א'רוקן
 ומדרסן' – לגבי זה שהם מטמאים כוכבים ברוקן ובמדרס, שבוה אין
 חילוק בין עבדים שניקנו מעובדי כוכבים לבין בני השפחות, וכלשון
 הברייתא, אבל הסיפא של הברייתא העוסקת ביין נסך ומחלקת בין
 גדולים לקטנים, עוסקת רק בבני השפחות.
 ממשיכה הגמרא ומקשה: הניחא למאן דאמר – תירוץ זה מובן
 לפי הדעה הגורסת בברייתא שרוקן ומדרסן טמא, והוצרכה
 הברייתא לדמותם כדי להשמיענו שאף בבני השפחות גורו חכמים
 טומאה, אלא למאן דאמר שרוקן ומדרסן טהור, מאי איכא
 למימר – כיצד תבואר הברייתא, והרי כיון שעבדים שניקנו מעובדי
 כוכבים אינם מטמאים, הגם שמעולם לא היו ברשות ישראל, כל
 שכן שבני השפחות אינם מטמאים, ומדוע הוצרכה הברייתא
 להשמיענו זאת.
 מתרצת הגמרא: אמנם כוונת הברייתא לדמות את בני השפחות
 לעבדים שניקנו מהעובדי כוכבים, אך אין זה לענין קטנים, אלא לענין
 גדולים, והא קא משמע לן – השמיעה לנו הברייתא בכך שהזכירה
 בפירוש גם את בני השפחות, דדין העבדים הוא דומא – דומה לדין
 דבני השפחות, מה בני השפחות אם מלו ולא מכלו, הוא – רק אז
 הדין הוא דעושיין יין נסך במגעם, אבל אם כבר מלו ומכלו, לא,
 שהרי גדלו בבית ישראל ואף מלו וטבלו לשם עבודתו, ודינם כעבדים
 ולא כעובדי כוכבים, אף עבדים שניקנו מהעובדי כוכבים דינם כן,
 שאם מלו וטבלו אינם עושים יין נסך במגעם, הגם שלא גדלו בבית
 ישראל. והוצרכה הברייתא להשמיענו זאת, לאפוקי – להוציא
 מדעתו וסברתו דרב נחמן אמר שמואל, דאמר רב נחמן אמר
 שמואל, הלוקח (הקונה) עבדים מן העובדי כוכבים, אף על פי
 שכלו ומכלו, ומעיקר הדין יצאו מכלל עובדי כוכבים ודינם ככל
 עבדים כנעניים, מכל מקום הם עושיין יין נסך במגעם עד שתשקע
 עבודת כוכבים מפייהם – שלא יזכירו את העבודת כוכבים כלל, קא
 משמע לן דלא – השמיעה לנו הברייתא שאין אומרים כן, אלא כיון
 שמלו וטבלו אין מגעם עושה יין נסך.
 הגמרא דנה בדברי שמואל, שיש אופן שעבדים אוסרים את היין
 במגעם: גופא, אמר רב נחמן, אמר שמואל, הלוקח עבדים מן
 העובדי כוכבים, אף על פי שכלו ומכלו, ומצד הדין פקע מהם שם
 עובדי כוכבים, מכל מקום עושיין הם יין נסך במגעם, עד שתשקע
 עבודת כוכבים מפייהם – שלא יזכירו כלל, אך עד אז אנו חוששים
 שמתוך שהורגלו להיות בבית עובדי כוכבים, הרי הם מורגלים
 בניסוך יין ועושים כן אף שכבר מלו וטבלו.
 מבררת הגמרא: וכן – עד איזה זמן אנו חוששים לכך. מבארת
 הגמרא: אמר רבי יהושע בן לוי, עד שנים עשר חדש.
 הגמרא מקשה על דברי שמואל מהברייתא שהובאה לעיל: איתיביה
 רבה לרב נחמן, שנינו בברייתא, הלוקח עבדים מן העובדי כוכבים,
 שאותם עבדים מלו ולא מכלו, וכן בני השפחות שכלו ולא מכלו,
 רוקן ומדרסן

עבודה זרה. פרק רביעי – רבי ישמעאל דף נז עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קא רש"י תוספות

אי משכחנא תנא דאסר כרבי נתן – מין בהנאה במגעו של גוי אף על פי שלא נסכו לעבודה זרה, דניסוך לא הוי אסור בהנאה אלא על ידי ששכוך. מדרו – גוי ליקן של ישראל, בין ביד – שהכניס ידו וזרעו לתוכו לשער כמה יין יש בו, כמו שעושין בקנה שקורין פייל"א. ימבר – רמזין דלא נתכוין לנסך. כרבי שמעון – דשרי מגע של גוי שלא נתכוין לנסך. אף בשתיה – בדתני מתניתין ועבודה זרה פ. ב. נפל לבור ועלה כר, רבי שמעון מתייר אף בשתיה. תינוק בן יומו – אלמא לא בעינן כוונה: שפלו ולא טבלו – דקיימא לן ביבמות (מו, א): לעולם אינו גר עד שימול ויטבול. וכן בני השפחות – אף על פי שנולדו בבית ישראל ולא גדלו בין הגוים, בעו מילה וטבילה. וכשלא טבלה אמו מתחלה קמיייר, דאי טבלה אמו אינהו למזה להו טבילה? והמשך בעמוד הבא. [שיד]

דאי משכחנא תנא דאסר כרבי נתן – אוסריניה אפילו בהנאה; דתניא: מדרו בין ביד בין ברגל – ימבר. רבי נתן אומר: ביד – אסור, ברגל – מותר; אימר דאמר רבי נתן – ביד, ברגל מי אמר? אלא דאי משכחנא תנא דשרי כרבי שמעון, אישרייה אפילו בשתיה. ההוא עובדא דהיה בבירם, דההוא גוי דהיה קא סליק בדיקלא ואיתיה לוליבא, בהדי דקא נחית נגע בראשה דלוליבא בחמרא שלא בכונה, שרייה רב לובניה לגוים. אמרו ליה רב כהנא ורב אסי לרב, והא מר הוא דאמר: תינוק בן יומו הוא עושה וין נסך! אמר להו: אימר דאמרי אנא – בשתיה, בהנאה מי אמרי? גופא, אמר רב: תינוק בן יומו עושה וין נסך. איתבייה רב שימי בר חייה לרב: הלוקח עבדים מן הגוים שפלו ולא טבלו, וכן בני השפחות שפלו ולא טבלו – רוקן ומדרסן בשוק טמא, ואמרי לה: טהור; ויין – גדולים עושים וין נסך, קטנים אין עושים וין נסך. ואלו הן גדולים ואלו הן קטנים? גדולים – יודעין פטיב עבודה זרה ומשמישה, קטנים – אינם יודעין פטיב עבודה זרה ומשמישה. קתני מיהת: גדולים אין, קטנים לא! – תרגמה אבני שפחות. – הא וכן? קאמר! – ארוקן ומדרסן. – הניחא למאן דאמר טמא, אלא למאן דאמר טהור מאי איכא למימר? – הא קא משמע לן: עבדים דומיא דבני שפחות, מה בני שפחות – מלו ולא טבלו הוא דעושין וין נסך, מלו וטבלו לא – אף עבדים כן. לאפוקי מדרב נחמן אמר שמואל, דאמר רב נחמן אמר שמואל: הלוקח עבדים מן הגוים, אף על פי שפלו וטבלו עושין וין נסך עד שתשקע עבודה זרה מפייהם, קא משמע לן דלא. גופא, אמר רב נחמן אמר שמואל: הלוקח עבדים מן הגוים, אף על פי שפלו וטבלו – עושין וין נסך עד שתשקע עבודה זרה מפייהם. וכמה? אמר רבי יהושע בן לוי: עד שנים עשר חדש. איתבייה רבה לרב נחמן: הלוקח עבדים מן הגוים שפלו ולא טבלו, וכן בני השפחות שפלו ולא טבלו ורוקן ומדרסן; בשוק

דאי משכחנא תנא דאסר כרבי נתן כו' – תימיה הא איכא תנא דמתניתין (עבודה זרה ס, ב) דקתני: מדרו בקנה ימבר, משמע – הא ביד אסור בהנאה ויש לומר: דמתניתין הוא הדין דביד שרי בהנאה, והא דקתני "בקנה" – היינו משום רבי שמעון דשרי בשתיה, ולא שרי אלא בקנה. אימר דאמר רבי נתן ביד ברגל מי אמר – יש שהיו רוצים לחמוק "אמר", דמקאמר לשון "אמר" משמע שלא פירשו בדבריו דאית חילוק בין די לרגל. וליתא, דהא דאי שפירשו בדבריו, ורבינו יצחק מיישב תגיסא, דמתחלה היה סובר דלחבי אסור רבי נתן מדידה דיד – משום דגור אטו ששכוך דיד, אבל מדידה דרגל מותר, דליכא למיגור אטו ששכוך דיד. מידו בששכוך דרגל אסר – דגור אטו ששכוך דיד, ודריכה דרגל אסורה – דחשבין לה כששכוך דרגל. והוי אימר דאמר רבי נתן ביד, פירוש: ושם גור מדידה אטו ששכוך, ברגל מי אמר? דשם לא יגזור כלל, ואפילו ששכוך דרגל נמי שרי, דמדמי ליה למדידה דרגל. אשכחנא תנא דשרי כרבי שמעון כו' – פירש הקונטרס: דשרי מגעו שלא נתכוין לנסך, אף בשתיה, בדתני מתניתין (עבודה זרה ס, ב): נפל לבור ועלה כר ימבר, רבי שמעון מתייר, פירוש: בשתיה, דשרי מגעו של גוי שלא נתכוין לנסך בשתיה, והקשה הרב רבינו אלחנן, דלמא הא דשרי רבי שמעון בשתיה היינו דקא נגיעה על ידי דבר אחר כמו מדידה דקנה, אבל נגיעה דגופו כי הכא דדורכו ברגל מנול דשרי רבי שמעון? ויש לומר: דסבירא ליה לשמואל אליבא דרבי שמעון, דלא חשבין ששכוך דרגל אלא כמו מדידת קנה היכא שתופסו בידו, דשרי רבי שמעון אף בשתיה. ועוד יש לומר, דסבר שמואל דכל מה שמתיר רבי שמעון בהנאה שרי נמי בשתיה, וכיון דלא אשכחן דאסר מדידה ברגל בהנאה – הוא הדין בשתיה. חבי ורסין ברוב הספרים: בהדי דקא נחית נגע ברישא דלוליבא בחמרא שלא בכונה – ולפי גרסא זו חשבין מגע גוי על ידי דבר אחר כמו מגע גוי בגופו, ולפי דהוה ליה הכא שלא בכונה שריא (אף) בהנאה. ובהכי ניחא דמדמו ליה רב כהנא ורב אסי לתינוק בן יומו. וכן לקמן (נח, ב) דפריך. והא קנגע בנטלא ונגע על ידי דנטלא, והוה לו מגע על ידי דבר אחר שלא בכונה, דאסור בשתיה כמו נגע ברישא דלוליבא. וכן לקמן נמי (ס, ב) גבי "כל שבוט טמא", פירוש: כגון אם נגע גוי ביין, בין בידו בין בקנה – עושה יין נסך, דדומיא דהכי בוב מטמא. אלמא חשיב מגע גוי על ידי דבר אחר כמו מגע גוי בגופו, כל שבוט טהור כגוי אינו עושה יין נסך, פירוש: כמו זריקה. ופריך עולא מהדאי "דנטל חבית וזרקת בחמתי לבור" דהכשירוהו, בחמתי – אף, שלא בחמתי – לא, אף על פי שעל ידי זריקה היא. ומסקי: דקאדיל מיניה ומיניה, פירוש: שיהי מותגלג על דבר לבור, ולא הוי זריקה ממש, הלכך שלא בחמתי לא, דהוי מגע על ידי דבר אחר. וקשיא לפי זה חדא, דדבר תימיה הוא לומר דחשבין מגעו על ידי דבר אחר דלא הוי אלא שלא בכונה, כמו מגעו בגופו שלא בכונה ליאסר בשתיה, וכל ההלכות מוכיחות לקמן דשרי אף בשתיה, מדמתרין לקמן גבי פירכא דנטלא בעובדא דרבי יוחנן ורבי יוסי: לא צריכא דמוריק ארוקי, פירוש: והוה ליה כחו שלא בכונה, ולא גזור אף לשתייה. ועוד קשיא, דהיכי הוה סלקא דעתיהו דרב כהנא ורב אסי לאסרו אף בהנאה? הא מתניתין היא: מדרו בקנה, דאפילו לרבנן ימבר, ואף על גב דהוי התם מגע על ידי דבר אחר כהנא? מיהו הא לא קשיא, דשמא הוי סבירי דרב אית ליה כרבי נתן דאמר: מדרו ביד אסור בהנאה, וחשבי נמי מדידה דקנה או נגיעה דקנה כמו מדידה או נגיעה דידו. ואף על גב דבמדידה איכא כוונה מגע ובנגיעה ברישא דלוליבא ליכא כוונה מגע, מכל מקום הוי סבורים דאין לחלק לרבי נתן בין שלא כוון לנגע ובין בלא כוונה ניסוך, דדא ודא אסר רבי נתן בהנאה. ורב השיב להם: אימר דאמרי אנא בשתיה, בהנאה מי אמרי? פירוש: ואפילו רבי נתן נמי יא מודה בזה כיון דליכא כוונה מגע, מיהו קשיא דרב אדרב, דהיכי אסר הכא ברישא דלוליבא בחמרא בשתיה? הא איהו פסיק לקמן הלכה כרבי שמעון, ורבי שמעון שרי אפילו כי איכא כוונה מגע כיון דהוי על ידי דבר אחר, וכל שכן הכא דליכא כוונה מגע דנשתרי ועוד קשיא מהדאי דלקמן, דקאמר: דקאדיל מיניה ומיניה, פירוש: שיהי נוגע בחבתי עד שנפל לבור, ולפיכך הכשירוהו בחמתי, משום דהוי מגע גוי שלא בכונה על ידי דבר אחר, אף על גב דנגע ביד עד נפילתו לבור ואין לדחות דלקמן אינו אחוזו בידו אלא עד סמוך לבור, ומכאן ואילך זריקה, דאין זה לשון "מיניה ומיניה". ועוד, דאם אינו אחוז בידו לבור, היכי דייק? שלא בחמתי לא, פירוש: אלא יאסר בשתיה? והא בבי האי גונא בוב אינו טמא! לכך נראה לרבינו תם גרסת רבינו תנאל והלכות גדולות, וכן נמצא בתשובת הגאונים, דלא גרס: "ברישא דלוליבא" אלא: "נגע בחמרא", ולחכי אסר ליה רב בשתיה, דהוה ליה מגע גוי בגופו שלא בכונה. ולקמן לא גרס: "והא קא נגע בנטלא", אלא: "והא קא נגע ביד". אי נמי, נוכל לפרש: והא קא נגע בין שבנטלא שהוא מלא על כל דוחותי, אבל אם היה נוגע ביין על ידי נטלא – מזה אינו חושש, דשרי אפילו בשתיה. והא דתנן: מדרו בקנה ימבר – שאני התם שמתכוין לנגע. ורב כהנא ורב אסי שהיו סבורים דרב אסר מגע גוי שלא בכונה בהנאה, סבירי דרב סבר כרבי נתן דאסר מדידה ביד, וסלקא דעתיהו דהוה הדין אפילו אלא מתכוין לנגע. וכן פסק רבינו תם הלכה למעשה, דמגע גוי על ידי דבר אחר שלא בכונה מגע מותר בשתיה. תינין בן יומו עושה יין נסך – פירוש: ואסור בשתיה. ואם תאמר: כיון דרב פוסק לקמן כרבי שמעון, מאי שנא תינוק בן יומו מנפל לבור ועלה דשרי רבי שמעון? ויש לומר: דסבר דבמגע תינוק וששכו אסור למיגור אטו גדול, אבל נפל לבור, מוכחא מלתא דאניס – לא שייך למיגור מיד. גדולים אין קטנים לא – ואם תאמר: דלישני דאין עושין יין נסך ליאסר בהנאה כמו גדולים, אבל בשתיה מיהא אסריה ויש לומר: דמדלא מפרש ליה בהדיא, שמע מינה דאפילו בשתיה לא אסרי. ועוד יש לומר: דלישנא ד"אין עושין" משמע בשתיה, כי מילתיה דרב דקאמר "עושה יין נסך". והקשה הרב רבינו אלחנן, דלישני ליה: מלו שאני, דהא לגבי טומאה קאמר טהור משום דמילה מועלת! ואומר רבינו יצחק: דשאני טומאה, דחשו חכמים להפסד טהרות, אבל לענין כל שאר דבריהם קיימא לן דאניו גר עד שימול ויטבול, והא

והא וכן קתני – דמשמע דהכי יש לאסור בבני שפחות (קטנים) כמו עבדים קטנים. ואם תאמר: ולישני דכי קתני "וכן" אגדולים, דהכי הוה בני שפחות גדולים כמו עבדים גדולים: ויש לומר: דמשמע ליה דקאי אבולתו, בין אגדולים בין אקטנים. ועוד, דסבירא ליה דמשום גדולים דהן יודעים בטיב עבודה זרה ומשמשיה לא איצטרך למיתני "וכן".

אלא למאן דאמר טהור מאי איכא למימר –

ואם תאמר: ואמאי לא משני דקאי "וכן" אדיוקא, והכי קאמר: בשוק טהור, הא בבית טמא! ויש לומר: דלא מסתבר ליה למימר דקאי "וכן" אדיוקא. ואף על גב דגבי מל ולא טבל דקא מתירין תלמודא קאי אדיוקא, מכל מקום לא דמו, דקא מיירי בבדייתא מענין מילה וטבילה, אבל בטמא בבית לא איירי כלל. הא קמשמע לן בעבדים דומיא דבני שפחות – ואם תאמר: אמאי דחקין לומר למאן דאמר טהור דקאי "וכן" אדיוקא? לישני דקאי ארוקן ומדרסן, והכי קאמר: וכן בעבדים טהור רוקן ומדרסן בשוק כמו בבני שפחות ויש לומר: דמשום הא לא איצטרך למיתני "וכן", דפשטא דליכא למיטעי דרוקן ומדרסן טהור לא קאי אעבדים כמו אבני שפחות, דאם כן אמאי תנא עבדים כלל אם לא לטהר רוקן ומדרסן בשוק, דהא כבר שנית: קטנים אין עושין יין נסך לא קאי אעבדים. ושיך לעמוד או עד שתשתקע תורת עבודה זרה מפיהם – אומר רבינו יצחק, דדוקא בעבדים אמרין עד שתשתקע, דאף על גב שצריך להטבילם מלמעלה מרצונם, כדאמר (שמואל) [ועולא] ב"החולץ" (יבמות מה, א) כשם שאי אתה מל בן איש בעל כרחו כך אי אתה מל עבד בעל כרחו, מכל מקום אימת רבו עליו ואינו מתגייר בלב שלם. אבל גוים שמלים וטובלים מרצונם ולדעתם – נשתקע שם עבודה זרה מפיהם מיד, ומותר מגען ביין מיד. **תרגומה** אבני השפחות – ואם תאמר, אמאי לא נקט: תרגומה ארוקן ומדרסן, ונקט מל ולא טבל דוקא, אבל מל וטבל לא, ולא קאי מידי איין נסך? ויש לומר: דניחא ליה לשנויי כשיתה ראשונה. **הא** קא משמע לן עבדים דומיא דבני השפחות – נראה דהכי הוה מצי למימר האי "וכן" דעלמא: מה עבדים גדולים עושין יין נסך אף בני השפחות גדולים עושין יין נסך, אלא דניחא ליה לשנויי כפי פירוש שיטה ראשונה. **לאפוקי** מדרב דאמר תינוק בן יומו – השתא חזינן דלהאי לישראל דאמרי לה טהור, שמואל לית ליה דרב דאמר תינוק בן יומו כו', דאם כן לא אתיא הא מתניתא כוותיה, אלא אית ליה לשמואל דתינוק בן יומו אינו עושה יין נסך ומותר אף בשתיה. והוא הדין קטנים שאין יודעים בטיב עבודה זרה, וכן יומו לאו דוקא. ועבדים גדולים אף על פי שמלו וטבלו צריכין להמתין שנים עשר חדש להשקיע שם עבודה זרה מפיהם. ופסקי ההלכות גדולות דלא כרב בתיוקן בן יומו. ורבינו חננאל נמי פסק כשמואל דבעינן שיקוע כדמפרש רבי יהושע בן לוי למילתיה. ופעם אחת מצא רבינו יצחק כתוב בתוספתא הלומידים לפני רבינו תם שפסקו דהלכה כשמואל, והואיל וסבר רבי יהושע בן לוי כוותיה, והלכה כרבי יהושע בן לוי לגבי רבי יוחנן וכל שכן לגבי רב ושמואל, שאין הלכה כמותם לגבי רבי יוחנן, וגם בסדר תנאים ואמוראים כתיבת יד הרב הגדול רבי יוסף טוב עולם וכל פוסק הלכה כמותם בכל מקום. וגם רבינו תם הביא דרבה ראייתו על זה, וכולם נדחו. ועוד פסק רבינו תם כלישנא דאמר רוקן ומדרסן בשוק טהור, דבשל סופרים הלך אחר הטוב, ולפי אותו הלשון פליג שמואל אדרב כתינוק בן יומו. ועוד פירשו רבינו שמואל בן מאיר והרב רבינו יהודה בן נתן בשם רש"י, שכתוב בתשובת הגאונים בן בזמן הזה אין איסור הנאה במגע גוי ביין, כי גוים של עבשין אין רגילין לנסך לעבודה זרה וחשובין כאין יודעין בטיב עבודה זרה ומשמשיה, והווי להו כתינוק בן יומו, ועל זה אנו סומכין לגבות יינות הגוים בחובותינו. ועל דבר זה שלח לו רבינו יצחק לרבינו תם: הא חזי דמינך ומאבוך ומאחור משתרי מגע גוי ביין לעלמא אפילו בשתיה, דאחריך רבי שמואל פסק בשם אביך רבינו שלמה דהגוים בזמן הזה אינן חשובים אלא כתינוק בן יומו. ואתה פוסק כתינוק בן יומו כשמואל דאית ליה דאינו עושה יין נסך לאסור אף בשתיה והשיב לו רבינו תם כי התלמיד שכתב נבהל היה לפסוק, וחס ושלום שלא עלה על לבו. אלא ודאי קיימא לן כרב באיסורי לגבי שמואל, ותנינן בן יומו עושה יין נסך לאסור בשתיה, וגוים בזמן הזה ודאי הם כתינוק בן יומו כפסק רבינו שלמה. וגם אין הלכה כשמואל בעבדים שמלו ולא טבלו להצריך שנים עשר חדש להשתקע, דהא ברייתא מפאק מיניה ללישנא דאמר טהור, דקיימא לן כוותיה כיון דקיימא לן כרב בהדיא דתינוק, וכן היה מנהג בני אשכנז שנוגעים העבדים ביין אחר שמלו וטבלו מיד. ואין להקשות מרבי יהושע בן לוי דמשמע דקאי כוותיה, דרבי יהושע בן לוי לא קאי על דברי שמואל לפרש דבריו, דהא איהו קשיש מיניה הוה, ועיקר דבריו של רבי יהושע בן לוי נאמרו ביבמות פרק "החולץ" (מה, ב) גבי "הלוקח עבד מן הגוי מגלגל עמו שנים עשר חדש", ותלמודא קבעה הכא לפרושי מילתא דשמואל. מיהו היה רבינו יצחק מקשה: אף לפי זה הפסק שפסק רבינו שלמה כרב בתיוקן בן יומו, אם כן היאך נתייר מגע גוי בהנאה מטעם תינוק בן יומו? מה ענין זה לזה? והלא מה שאנו מתיירים בתיוקן איסור הנאה היינו משום שאין בו אפילו כוונה מגע, ואם כן גוים בזמן הזה שמוכונים למגע יאסור אפילו בהנאה, דהא על כרחך קיימא לן שחמורה כוונה מגע אף בלא כוונה ניוסוך מדיכא דליכא כוונה כלל, כדפרישית לעיל גבי רישא דלוליאב לפרושי רבינו תם. וחזר ורבינו תם ואמר דודאי מתוך ההלכות לא מצינו ראייה פשוטה להתייר מגע גוי ביין ואף לא סתם יינם בהנאה, כי אם למוכרו לאותו גוי עצמו, כדאמר רב אשי לקמן (נש, ב) דמשמע דמי מדהוה גוי דנסכיה שרי, מאי טעמא – מיקליא קליה, או מוכרו אותו גוי לגוים כמו שהיה מוכר לצורך עצמו. והעיד רבינו תם על רבינו מאיר אביו כי פעם נודמן לו יין נסך והפסידו בידים, ואף על פי כן לא רצה רבינו תם לאסור דהואיל ופשט המנהג להתייר, והנח לישראל שיהו שגוים ואכל ידו מודין. ומכל מקום לסמך המנהג קצת ראייה, שנדמה סתם מגען למודד בקנה דאמרינן יוכר משום דלא נתכוין לניסוך, ואפילו אם נדמיו למודד ביד – שרי לרבנן דאמרי יוכר. ועד כאן לא אסר רבי נתן במדרד ביד אלא משום דגור מדידה דיר אטו שכשוך דיר, ואי קא משכשך אתי לנסכו לעבודה זרה, אבל בזמן הזה – אפילו משכשך ליכא ניוסוך, ואפילו רבי נתן מודה דשרי בהנאה. ואם תאמר: כיון דגורו על ניוסוך הגוי, הוה ליה דבר שבמנין דצריך מנין אחר להתיריה ויש לומר: דלא גזרו אלא על המנסכים, וכיון דהשתא לא הוה מנסכים לעבודה זרה יש לתלות להיתר. וראיה לדבר מדאמרינן פרק בתרא (עבודה זרה סה, א) דרבא שדר קורבנא לבר ששך ביום אידו, אמר: קים לי בגויה דלא פלח לעבודה זרה, ואף על גב דגם משא ומתן ביום אידו היה דבר שבמנין, ולא הוצרך מנין אחר להתירו להנהו דלא אולו ומודו, כי ודאי מתחלה לא גזרו עליהם. מיהו קשיא: סתם יינם היאך נתייר בהנאה, כיון שגזרו על סתם יינם משום בנתינתם והא גם עתה שייך זה הטעם! ויש לומר: דמאי דגזרו סתם יינם לאסור בהנאה יותר מהנא שושבנא – היינו משום דרשיבין לנסכי לעבודה זרה, אבל עתה שבטל ניוסוך, שאינם יודעים בטיב עבודה זרה – דיו להיות כפתם ושושנא או כבשולי גוים, לאסור בשתיה ולא בהנאה. והמחמיר תבא עליו ברכה.

ושייך לעמוד הקדום: **בשוק** – אפילו בשוק, שאין טומאתן ספק אלא טומאתן ודאית מדרבנן, שגזרו על הגוים שיהו כובין לכל דבריהן. ואמרי לה **טהור** – דמלו ולא טבלו מילתא דלא שכיחא הוא, ולא גזרו עליהו. **אבני השפחות** – דכיון דאצל ישראל גדלו, ולא גזרו על יינן בקטנותן. **ארוקן ומדרסן** – הושוו בני השפחות לעבדים הנחקין מן השוק, ולא איינן. **הניחא למאן דהני טמא** – איצטרך למיתני בני השפחות משום רוקן ומדרסן, לאשמעינן דטמא. אלא למאן דהני טהור, כיון דעבדים טהור – כל שכן אבני השפחות, דלגבי יין לא הושוו אהדי ואיסורי דיין נסך לאו קאי עלייהו, למה ליה למיתנינהו בהדדי? הכי איבעי ליה למיתני: עבדים שמלו ולא טבלו רוקן טהור, בני השפחות שמלו ולא טבלו יינם גדולים כו'. **הא קא משמע לן כו'** – ודאי לענין נסך ערביניהו, ומיהו לאו לענין קטנים ולאפוקי מדרב (נחמן). אלא לענין גדולים דקאמר: עושין יין נסך, ודוקא לא טבלו, אבל מלו וטבלו לא, ולאפוקי כו'. ועד כאן שייך לעמוד הקדום. **אמר האי לאו חמרא** – בתמיה. שקליה – האי ישראל ברייתא, כלומר לא תשתה ממנו. **איפליג עליה** – ולא היו אצלו בעיר ההתוכח עמו. **איקלע**

אית לכו חמרא לובוני? אמרו ליה: לא. הוה יתיב חמרא ברוולא, שרי ביה ידיה שכיבשך ביה, אמר להו: האי לאו חמרא הוא? שקליה האיך ברייתא שרייה לנא. שרייה רבא לובוני לגוים. איפליג עליה רב הונא בר חיננא ורב הונא בריו דרב נחמן. נפקי שיפורי דרבא ושרי, ונפקי שיפורי דרב הונא בר חיננא ורב הונא בר רב נחמן ואסרי.

איקלע

בְּשׁוּק טָמֵא, כִּיּוֹן שְׁגוּרוֹ עֲלֵיהֶם שִׁיחֵי זָכוּבִים לְכָל דֹּבַר, וְאָמְרֵי לָהּ –
וַיֵּשׁ אֲוִמְרִים שְׂרוּקִין וּמְדַרְסֵן מְהוּרִי, כִּיּוֹן שְׁעֵבֵד שְׁמַל וְלֹא טַבֵּל הוּא
דְּבַר שְׂאִינֵי מְצוּי, וְלֹא גִזְרוּ בּוֹ חֻמִּים. יִינֶן – אִם נִגְעוּ אוֹתָם עֲבָדִים
בֵּינָן, אִם הֵם גְּדוּלִּים, עוֹשִׂין יֵין נֶסֶךְ בְּמַגְעָם, וְאִם הֵם קְטָנִים, אֵין
עוֹשִׂין יֵין נֶסֶךְ בְּמַגְעָם. וְאֵלּוּ הֵן גְּדוּלִּים וְאֵלּוּ הֵן קְטָנִים, גְּדוּלִּים הֵם
אוֹתָם שְׂיֻדְעִין בְּטִיב עֲבֹדַת בּוֹכְבִּים וּמְשַׁמְשִׁיהָ, וְקְטָנִים הֵם אוֹתָם
שְׂאִין יוֹדְעִין בְּטִיב עֲבֹדַת בּוֹכְבִּים וּמְשַׁמְשִׁיהָ. מִסִּיִּים רַבָּה אֵת
קוֹשִׁיתָּהּ: קְתָנֵי מִיָּתֶת – מְבוֹאֵר מִכָּל מְקוֹם בְּבִרְיָתָא, שְׂאֵם מְלֵו וְלֹא
מְכָלוּ, אֵין – אִכֵּן מַגְעָם בֵּינָן אוֹסְרוּ, אֲבָל מְלֵו וְמְכָלוּ, לֹא – אֵין מַגְעָם
אוֹסֵר, וְשֹׁלָא כְּדִבְרֵי רַב נַחֲמָן בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל, שְׂאֵף אַחֵר שְׁמֵלוֹ וְטַבֵּלוֹ
מַגְעָם בֵּינָן אוֹסְרוּ, עַד שֶׁתִּשְׁקַע עֲבֹדַת כּוֹכְבִּים מִפִּיהֶם.
מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: תְּרַנְנָהּ – יֵשׁ לִפְרֹשׁ דִּיקוֹן זֶה, שְׂאֵם מְלֵו וְטַבֵּלוֹ אֵין
מַגְעָם בֵּינָן אוֹסְרוּ, אֲבָנֵי שְׂפָחוֹת, שְׂכִינִין שְׁגָדְלוֹ בְּבֵית יִשְׂרָאֵל, וְכֹבֵר
מְלֵו וְטַבֵּלוֹ, אֵין מַגְעָם בֵּינָן אוֹסֵר. אֲבָל עֲבָדִים שְׂנִיקְנוּ מִעֻבְדֵי כּוֹכְבִּים,
כִּיּוֹן שֶׁהֵם יוֹדְעִים בְּטִיב עֲבֹדַת כּוֹכְבִּים וּמְשַׁמְשִׁיהָ, אֲפִילוֹ אִם מְלֵו
וְטַבֵּלוֹ מַגְעָם בֵּינָן אוֹסְרוּ, עַד שֶׁתִּשְׁקַע עֲבֹדַת כּוֹכְבִּים מִפִּיהֶם.
חֲזוּרָתָא הַגְּמָרָא וּמִקְשָׁה: הָא – הִרִי לִשׁוֹן יִבְנֵן בְּנֵי הַשְּׁפָחוֹת קְתָנֵי
בְּבִרְיָתָא, וּמְשַׁמְעֵי שְׂדִינָם שׁוּה. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: לִשׁוֹן יִבְנֵן נִאֲמַרְהָ
אֲרוֹקֵן וּמְדַרְסֵן, שְׁלֵגִי טוֹמֵאֲתָם זָכוּבִים הוֹשׁוּ בְּנֵי הַשְּׁפָחוֹת לְעֲבָדִים
שְׂנִיקְנוּ מִעֻבְדֵי כּוֹכְבִּים, אֵךְ לִגְבִי אִיסוּר יֵינָם אֵינָם דּוֹמִיִּים, וְכִדְבְּרֵי
שְׁמוּאֵל.
מִמְשִׁיכָה הַגְּמָרָא וּמִקְשָׁה: הִנֵּיקָא – תִּירוּץ זֶה מוּבֵן לְמֵאֵן דְּאָמְרֵי
שְׂרוּקִין וּמְדַרְסֵן טָמֵא, שְׁבוּזָה הוֹצֵרָה הַבְּרִיָּיתָא לְהַשְׁמִיעַ שֶׁהוֹשׁוּ בְּנֵי
הַשְּׁפָחוֹת לְעֲבָדִים שְׂנִיקְנוּ מִעֻבְדֵי כּוֹכְבִּים, אֵלְּא לְמֵאֵן דְּאָמְרֵי
בְּבִרְיָתָא שְׂרוּקִין וּמְדַרְסֵן מְהוּרִי, מֵאֵי אֵיכָא לְמִימָר – כִּיֵּצֵד תְּבוֹאֵר
הַבְּרִיָּיתָא, וְהִרִי כִּיּוֹן שְׁעֵבֵדִים שְׂנִיקְנוּ מִעֻבְדֵי כּוֹכְבִּים אֵינָם מִטְּמֵאִים,
הֵם שְׁמַעוּלָם לֹא הָיוּ בְּרִשׁוֹת יִשְׂרָאֵל, כָּל שֶׁכֵּן שְׁבִנֵי הַשְּׁפָחוֹת אֵינָם
מִטְּמֵאִים, וּמִדּוּעַ הוֹצֵרָה הַבְּרִיָּיתָא לְהַשְׁמִיעֵנוּ זֹאת.
מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: אִמְנָם כּוֹוֹנָת הַבְּרִיָּיתָא לְדַמּוּתָהּ זֶה לֹזֶה, אֵךְ לֹא
לְעֵנִין אֹפֵן שְׁמֵלוֹ וְטַבֵּלוֹ, אֲלֵא לְעֵנִין זֶה שִׁישׁ חִילוּק בֵּין גְּדוּלִּים

לְקִטְנִים, וְהָא קָא מְשַׁמְעֵ לָן – דְּבַר זֶה בָּאָה הַבְּרִיָּיתָא לְהַשְׁמִיעֵנוּ,
שְׂדִין הַעֲבָדִים הוּא דּוֹמֵא – דּוֹמָה לְדִינָם דְּבְנֵי שְׂפָחוֹת, מָה בְּנֵי
שְׂפָחוֹת דּוֹקֵא גְּדוּלִּים הוּא דְּעוֹשִׂין יֵין נֶסֶךְ, אֲבָל קְטָנִים אֵין עוֹשִׂין
יֵין נֶסֶךְ, כִּיּוֹן שְׁגָדְלוֹ בְּבֵית יִשְׂרָאֵל וְאֵינָם בְּקִיָּאִים בְּטִיב עֲבֹדַת כּוֹכְבִּים
וּמְשַׁמְשִׁיהָ, אֵף עֲבָדִים שְׂנִיקְנוּ מִעֻבְדֵי כּוֹכְבִּים נְמִי – גַּם כֵּן, רַק
גְּדוּלִּים עוֹשִׂין יֵין נֶסֶךְ בְּמַגְעָם, אֲבָל קְטָנִים אֵין עוֹשִׂין יֵין נֶסֶךְ, אֵף
שְׂדִינָם כְּעֻבְדֵי כּוֹכְבִּים, וְבָאָה הַבְּרִיָּיתָא לְאַפְּקֵי – לְהוֹצִיא מִדִּינוֹ
וְסִבְרָתוֹ דְּרַב, דְּאָמְרֵי רַב, אֲפִילוֹ תִּנּוּק בֶּן יוֹמֹו שֶׁל עֻבְדֵי כּוֹכְבִּים
עוֹשֶׂה יֵין נֶסֶךְ בְּמַגְעוֹ, קָא מְשַׁמְעֵ לָן – הַשְׁמִיעָה לָנוּ הַבְּרִיָּיתָא דְּלֹא,
אֲלֵא רַק גְּדוּלִּים אוֹסְרִים אֵת הֵיין.
הַגְּמָרָא מְבִיאָה מַעֲשֵׂה בַעֲנִין מַגְעַ עֻבֵד כּוֹכְבִּים בֵּינָן: הֵהוּא עוֹבְדָא
דְּהִנּוּת בְּמַחְזָא – מַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה בַּעִיר מַחְזָא, אֲתָא עוֹבֵד בּוֹכְבִּים עֲזִיל
לְחִנּוּתָא דִּישְׂרָאֵל – שְׂבָא עֻבֵד כּוֹכְבִּים וְנִכְנַס לַחֲנוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל,
אָמְרֵי לָהּ – שָׂאֵל אוֹתָם הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים, אֵית לָבוּ חֲמָרָא לְזַבְּנִי –
הֵאֵם יֵשׁ לָכֵם יֵין לְמַכּוֹר. אָמְרוּ לָהּ הַיִּשְׂרָאֵלִים שְׁהִיָּי חֲנוּת, לֹא – אֵין
לָנוּ יֵין לְמַכִּירָה. הָיָה יָתִיב חֲמָרָא בְּדוּלָא – הִיָּה מוֹנַח שֵׁם יֵין בְּתוֹךְ
דְּלִי, שְׂדֵי בִּיה דִּיהָ, שְׂכִיבָהּ בִּיה – הִטִּיל הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים אֵת יָדֵיו בְּתוֹךְ
הֵיין וְשִׁכְשַׁךְ בּוֹ אֵת יָדָיו, אָמְרֵי לָהּ הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים בְּתַמְהִיָּה, הָאֵי לָאוּ
חֲמָרָא הוּא – הֵאֵם אֵין זֶה יֵין. שְׁכָלִיהָ הָאֵיף פְּרִיָּתָהּ – נָטַל הַיִּשְׂרָאֵלִי
אֵת אוֹתוֹ יֵין בְּכַעֲסוֹ עַל הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים, שְׂדִיָּיהָ לְדָנָא – וְהִשְׁלִיכוּ
לְחִבִּית שְׁהִיתָה מְלֵאָה יֵין, כְּאוֹמֵר לְעוֹבֵד כּוֹכְבִּים שְׂאֵל יִשְׁתֵּה מִמֶּנּוּ.
נַחֲלָקוּ הָאֲמוֹרָאִים בְּדִינוֹ שֶׁל הֵיין: שְׂרָוִיָּה רַבָּא לְזַבְּנִי לְעוֹבְדֵי
כּוֹכְבִּים – רַבָּא תִּתִּיר לְמוֹכְרוֹ לְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים, כִּיּוֹן שֶׁסִּבְרַת שִׁיין זֶה
שְׁנַגַע בּוֹ הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים שְׂאֵל בְּכוּוֹנָת נִיסוּךְ נִאֲסַר רַק בְּשִׁתִּיהָ וְלֹא
בְּהִנָּא, וְדַמְיוֹ מוֹתֵרִים. אֵיפְלִיג עֲלֵיהָ – נַחֲלָקוּ עֲלֵיו רַב הוֹנָא פֶּר
חִינָנָא וְרַב הוֹנָא בְּרִיה דְּרַב נַחֲמָן, וְאִסְרוּ אֵת הֵיין. נִפְקִי שִׁיפּוּרֵי
דְּרַבָּא וְשִׁירוֹ – יִצְאָו שׁוּפְרוֹת שֶׁל הַכִּרּוּזָה מִבֵּית מִדְרָשׁוֹ שֶׁל רַבָּא
לְחִבְרִיז שְׁהִיין מוֹתֵר בְּהִנָּא, נִפְקִי שִׁיפּוּרֵי – וְיִצְאָו שׁוּפְרוֹת שֶׁל
הַכִּרּוּזָה מִבֵּית מִדְרָשׁוֹ דְּרַב הוֹנָא פֶּר חִינָנָא וְרַב הוֹנָא פֶּר רַב נַחֲמָן,
וְאָמְרֵי – וְהַכִּרּוּזָה שְׁהִיין אִסּוּר אֲפִילוֹ בְּהִנָּא.

אגרות קודש

ב"ה, אדר"ח מ"ח, תשס"ז
ברוקלין, נ.י.

הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה יוחנן שי
שו"ב, גבאי ביהכ"נ דלויבאוויטש בלויבאוויטש

שלום וברכה!

בשילהי חדש תשרי, הוא החדש הכללי דכל שנה כולה, המושבע בכל טוב ע"מ להמשיכו בכל השנה, הנני בזה לכפול ברכותי, אשר עוד רבות בשנים ינהג גבאות בביהכ"נ דלויבאוויטש בלויבאוויטש ברוח חסידותי, ויבוא זה לפועל גם בהשתדלות - בהצלחה - לרבות כמות המתפללים ולהגביה איכותם ע"י קביעות שיעורים בבית הכנסת, הן בנגלה והן בחסידות, וכנהוג בבתי כנסיות בני ישראל ובפרט בבתי כנסיות חב"ד. ובודאי יש ואפשר לסדר השיעורים באופן שלא יבלבלו לסדרי הישיבה.

וכבר ידוע איך שהפליגו רז"ל במעלת התאחדות בית הכנסת ובית המדרש גם יחד (ברכות ח, ע"א), וזכות הרבים תלוי בו.

בברכת הצלחה בכל האמור לעיל מתוך בריאות הנכונה ונחת חסידותי ביחד עם זוגתו שתליט"א מכל יו"ח שיחיו,

מ. שניאורסאהן

הגמרא מביאה מעשה בשאלה זו: אִיִּלָּע – הוֹדֵמָן רַב הוֹנָא בְּרִיהַ
 דְּרַב נַחְמָן לְמַחוּזָא, עִירוֹ שֶׁל רַבָּא, אָמַר לִיה רַבָּא לְרַב אֱלִיָּקִים
 שְׁמַעִיהּ – שְׁמַעוּ, כְּשִׁשְׁמַע עַל בִּיאַת רַב הוֹנָא לְעִירוֹ, מְרוֹק (מְרוֹק)
 גָּלִי – סָגוּר דַּלַּת בֵּיתִי, דְּלֹא נִיתוּ אִינְשֵׁי דְנִימְרִיד – כְּדִי שֶׁלֹּא יִבְאוּ
 אֲנָשִׁים לְטוֹרְדָנִי, וְכוּנָתוֹ הִיטָה לְרַב הוֹנָא, שֶׁלֹּא יִבְאוּ וִיקְשֶׁה עַל
 שִׁיתָנוּ. וְאֵף עַל כִּן עָל לְגַבִּיה – נִכְנַס רַב הוֹנָא אֶצֶל רַבָּא. אָמַר לִיה
 רַב הוֹנָא לְרַבָּא, כִּי הָאִי גִּוְנָא מָא – מֵה הִהֲלָכָה בְּאוּפֵן זֶה, שֶׁשִּׁכְּשַׁךְ
 נֹכְרִי יָדוֹ בֵּין שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא בְכוּנָה לְנֹסֵךְ. אָמַר לִיה רַבָּא, הֵינָּה
 אֲסוּרָא אֶפִּילוּ בְּהִנָּאָה, וְהֵינָּה כִּיּוֹן שֶׁחֹזֵר בּוֹ רַבָּא מִזְהוּרָתוֹ הִרְאִישוּנָה,
 וְכִפִּי שִׁבּוּרָא לְהֵלֶךְ.

שֶׁאֵל אוֹתוֹ רַב הוֹנָא, וְהָא מַר הוּא דְאָמַר – וְהֵלֵא אֵתָּה אִמְרַת וְלַעֲלִי
 (ג), שֶׁאִם שִׁכְשַׁךְ הַנֹּכְרִי אֶת יָדוֹ בֵּין כְּדִי לְהִרְאוֹת שִׁישׁ שֶׁם יֵין וְלֹא
 לְשֵׁם נִיסוּכָה, אֵינִי עוֹשֶׂה אוֹתוֹ בֶּכֶךְ יֵין נֹסֵךְ, וְהִתַּרְתָּ אוֹתוֹ בְּהִנָּאָה עַל
 יָדִי מִכִּירְתוֹ לְנֹכְרִי, וְכִיצַד הֵנָּה אוֹמֵר עֵתָּה שֶׁאֲסוּר אֵף בְּהִנָּאָה.
 כִּיּוֹן שֶׁלֹּא רָצָה רַבָּא לֹמַר לוֹ בְּפִירוּשׁ שֶׁחֹזֵר בּוֹ מִזְהוּרָתוֹ, הִשִּׁיב לוֹ
 רַבָּא כֵךְ, אִימַר דְאָמְרִי אָנָּה – אִימַתִּי אִמְרַתִּי שֶׁאִם שִׁכְשַׁךְ הַנֹּכְרִי בֵּין
 מוֹתֵר הוּא בְּהִנָּאָה, הֵינָּה שְׁמוּתָר לִיהֲנוֹת מִדְּמִי שֶׁאֵר הֵינָּה שְׁבַחֲבִית
 לְאַחַר שְׁמוּכָרָה לְנֹכְרִי, לְכַר מִדְּמִיָּה דְהָהוּא חֲמָרָא – חוּץ מִדְּמִי אוֹתוֹ
 יֵין הַמְשׁוּכָשֶׁךְ שֶׁנִּתְעַרַּב בֵּין שְׁבַחֲבִית, אֲךָ שְׁמוּתָר לִיהֲנוֹת גַּם מִדְּמִי
 דְהָהוּא חֲמָרָא – מִדְּמִי אוֹתוֹ יֵין הַמְשׁוּכָשֶׁךְ, מִי אָמַרְי – וְכִי אִמְרַתִּי
 כֵךְ, הִרִי וְדָאִי שֶׁאֲסוּר לִיהֲנוֹת מֵהֶם כְּפִי שֶׁאִמְרַתִּי לֶךְ עֵתָּה. אִמְנָם לִפִּי
 הָאִמַּת בְּתַחֲלִילָה הוֹרָה רַבָּא שֶׁכֵּל הֵינָּה מוֹתֵר, וְעֵתָּה חֹזֵר בּוֹ.

הַגְמָרָא מְבִיאָה מַעֲשֶׂה שֶׁהִיָּה לִפְנֵי הַמַּעֲשֶׂה הַקּוֹדֵם, וְבוֹ הַקְשָׁה אֲבִי
 לְרַבָּא כְּמָה קוּשִׁיּוֹת וְהַפְרִיךְ אֶת דְּבָרָיו, וְלִכְּן חֹזֵר בּוֹ רַבָּא כְּמִבְּאוּרָא:
 אָמַר רַבָּא, כִּי אֵתָּה – כְּשִׁבְאַתִּי לְעִיר פּוֹמְבִּדִיתָא, אֶקְפֵּן נַחְמָנִי –
 הַקִּיפְנִי אֲבִי בְּקוּשִׁיּוֹת מִשְׁמַעְתָּתָא וּמִתְנִיתָא – מִדְּבָרֵי אִמּוּרָאִים
 וּמִבְּרִייתָא, שֶׁבָּהֶם מְבֹאֵר דְאָסִיר – שִׁישׁ לְאִסוּר אֶת כָּל הֵינָּה שְׁבַחֲבִית
 שֶׁנִּתְעַרַּב בָּהּ הֵינָּה הַמְשׁוּכָשֶׁךְ, וְשֶׁלֹּא כְּדָבָרִי.

מִפְּרָשׁ רַבָּא אֶת קוּשִׁיּוֹתָיו שֶׁל אֲבִי: שְׁמַעְתָּתָא – מֵאִמְרֵי הָאִמּוּרָאִים
 שֶׁמֵּהֶם הַקְשָׁה הֵם, דְּהָהוּא עוֹבְדָא דְהוֹה בְּנִהְרֵדְעָא – שֶׁהִיָּה מַעֲשֶׂה
 בְּנִהְרֵדְעָא, שֶׁשִּׁכְּשַׁךְ נֹכְרִי יָדוֹ בֵּין שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא לְשֵׁם נִיסוּךְ, וְאָסִיר
 שְׁמוּאֵל אֶת הֵינָּה בְּהִנָּאָה. וְכֵן הִיָּה מַעֲשֶׂה כֹּזֶה בְּמִבְּרִיָּא, וְאָסִיר רַבִּי
 יוֹחָנָן אֶת הֵינָּה בְּהִנָּאָה. וְשֶׁלֹּא כְּדָבָרִי רַבָּא שֶׁהִתִּירוֹ בְּהִנָּאָה. וְאָמַרְי לִיה
 – וְהִשְׁבַּתִּי לוֹ עַל קוּשִׁיּוֹת אֵלּוּ, שֶׁשְׁמוּאֵל וְרַבִּי יוֹחָנָן לֹא אֲסָרוּ לְבָנֵי
 עִירָם אֶת הֵינָּה מִעֵיקָר הַדִּין, אֲלֹא לִפִּי שְׂאִינָן בְּנֵי תוֹרָה, וְאִינָם בְּקִיאִים
 בְּהִלְכּוֹת, וְאִם יִתִּירוּ לָהֶם יֵין זֶה יִבְאוּ לְנִהְיָ דִּיתֵר גַּם בֵּין שֶׁשִּׁכְּשַׁךְ בּוֹ
 נֹכְרִי לְשֵׁם נִיסוּךְ. וְאָמַר לִי, וְלִדְבָרִיךְ, וְכִי רַק אֲנִשִּׁי מִבְּרִיָּא וְנִהְרֵדְעָא
 אֵינָן בְּנֵי תוֹרָה, וְאִילוּ דְמַחוּזָא – אֲנִשִּׁי הָעִיר מַחוּזָא שֶׁשִּׁאֲלוּךְ שֶׁאֵלָּה
 זֶה הֵם בְּנֵי תוֹרָה שֶׁאֲפִשֵׁר לְהַתִּיר לָהֶם, בְּתַמִּיּהָ, וְכִיּוֹן שֶׁאֵין חִילּוּק
 בֵּינֵיהֶם הִיָּה לֶךְ לְאִסוּר, כְּפִי שֶׁאֲסָרוּ שְׁמוּאֵל וְרַבִּי יוֹחָנָן.

מִמְשִׁיךְ רַבָּא וּמִבִּיא אֶת קוּשִׁיּוֹת אֲבִי: מִתְנִיתָא – וְהַבְּרִייתָא שֶׁמִּמֶּנָּה

הַקְשָׁה עַל דְּבָרֵי הָיָה הַתּוֹסֶפֶת דְּאִנְדְּרָמִים – מִמוּנִים בְּמִצּוֹת הַמִּלֵּךְ
 עַל שְׁמִירַת מִידוֹת הֵינָּה הַעוֹמֵד לְמִכְרִיהָ, וְכֵךְ שְׁנִינוּ בָּהּ (פִּיחֵי הִים), עוֹבְדֵי
 בּוֹכְבִּים הַמְמוּנָה עַל בְּדִיקַת הֵינָּה, שֶׁלְּצוּרֵךְ בְּדִיקַת הֵינָּה קִנְיָן בְּמִינָקָה
 – נִקְבַּח חוֹר בְּכִיסוֹי חֲבִית שֶׁל יֵין בְּקִנְיָן חֲלוּל, שֶׁעַל יָדוֹ הוּא 'יוֹנֵק' וּמוֹצֵץ
 אֶת הֵינָּה בְּפִיו מִן הַחֲבִית, וְהַעֲלָה אוֹתוֹ עַד פִּיו, כְּדִי לְטַעֵם אֶת הֵינָּה אִם
 מִזּוּג הוּא כְּרָאוֹ וְלֹא שִׁיקֵךְ בּוֹ הַמוּכָר עַל יָדִי שֶׁמִּזְהוּל בְּמִים רַבִּים, אִי
 שְׁמַעֵם לְצוּרֵךְ כֵךְ יֵין מִן הַבִּים שֶׁנִּטַּל בָּהּ יֵין מִן הַחֲבִית, וְהַחֲזִירוּ –
 הַחֲזִיר הַנֹּכְרִי אֶת הֵינָּה לְחֲבִית, וְנִמְצָא שֶׁנִּגַּע בֵּין שְׁבַחֲבִית. כֹּאפֵן זֶה
 הִיָּה מַעֲשֶׂה, וְאָסְרוּהוּ חֲכָמִים לֵינָּה. מָא – מֵה כּוּנָת הַבְּרִייתָא
 שֶׁאֲסוּרוֹ לֵינָּה, הָאֵם לֹא בְּהִנָּאָה, וְשֶׁלֹּא כְּדָבָרִיךְ שֶׁהִתַּרְתָּ יֵין שֶׁנִּגַּע
 בּוֹ נֹכְרִי שֶׁלֹּא לְשֵׁם נִיסוּךְ. וְהִשִּׁיב רַבָּא לְאֲבִי, לֹא – אֵין כּוּנָת
 הַבְּרִייתָא שֶׁאֲסוּרוֹ חֲכָמִים בְּהִנָּאָה, אֲלֹא אֲסוּרוֹ רַק בְּשִׁתִּיָּה.

הַקְשָׁה לוֹ אֲבִי: אִי הָכִי – אִם כֵךְ כְּדָבָרִיךְ שֶׁאֲסוּרוֹ רַק בְּשִׁתִּיָּה,
 מִדּוּעַ נִקְטָה הַבְּרִייתָא לְשׁוֹן 'אֲסוּרוֹ' שֶׁשִּׁשְׁמַע שֶׁאֲסוּרוֹ לְגַמְרִי,
 לִיתָנִי – הִיָּה לֵה לְשִׁנּוֹת 'מִכְּבָר' שֶׁשִּׁשְׁמַעוּ שְׁמוּתָר בְּהִנָּאָה,
 כְּדָקְתָנִי בְּסִיפָא שֶׁל אוֹתָהּ בְּרִייתָא, חָרָם – אֲדָם מִשְׁוֹגַע וְעַל
 מְרִיבוֹת, הַעוֹשֶׂה דְּבָרִים שֶׁלֹּא בְכוּנָה עוֹבְדֵי בּוֹכְבִּים שְׁהוּשִׁיט דְּרוֹ
 לְחֲבִית לִיטוֹל מִהַמְשָׁקָה שֶׁהִיָּה בָּהּ, וְיִכְסְבוּר הוּא שְׁבַחֲבִית שֶׁל שְׁמָן
 הִיא, וְנִמְצָאָה שֶׁהִיא שֶׁל יֵין, וְנִמְצָא שֶׁנִּגַּע בֵּין. כֹּאפֵן זֶה הִיָּה
 מַעֲשֶׂה, וְאָמְרוּ חֲכָמִים שֶׁהֵינָּה יִכְסְבֵר, מִשּׁוּם שְׁמוּתָר הוּא בְּהִנָּאָה,
 כִּיּוֹן שֶׁלֹּא הִתְכוּיִן הַנֹּכְרִי לִיגַע כָּלֵל בֵּין אֲלֹא בְּשִׁמָּה. וְאִם אֵף
 בְּרִישָׁא כּוּנָת הַבְּרִייתָא שִׁינִּי שֶׁנִּגַּע בּוֹ נֹכְרִי בְכוּנָת מַגַּע וְלֹא
 הִתְכוּיִן לְנֹסֵךְ, אֲסוּר רַק בְּשִׁתִּיָּה וּמוֹתֵר בְּהִנָּאָה, הִיָּה לֵה לֹמַר
 'מִכְּבָר' כְּפִי שֶׁאִמְרָה בְּסִיפָא. אֲלֹא וְדָאִי כּוּנָתָה בְּלִשׁוֹן 'אֲסוּרוֹ'
 שֶׁאֲסוּרוֹ חֲכָמִים לֵינָּה אֵף בְּהִנָּאָה, כִּיּוֹן שְׁחֻשִׁשִׁים שֶׁמֵּא הִתְכוּיִן
 לְנֹסֵךְ.

מִסִּימַת הַגְמָרָא: תִּיּוֹבְתָא דְרַבָּא – הַדִּין הָאִמּוּר בְּבְרִייתָא זֶה הוּא
 פִּירְכָא לְדָבָרִי רַבָּא, שִׁינִּי שֶׁנִּגַּע בּוֹ נֹכְרִי שֶׁלֹּא לְשֵׁם נִיסוּךְ מוֹתֵר
 בְּהִנָּאָה. מִסִּיקָה הַגְמָרָא, תִּיּוֹבְתָא – אֲכַן פִּירְכָא הִיא, וְנִדְחוּ דְּבָרָיו.
 הַגְמָרָא מְבִיאָה מַעֲשֶׂה אַחֵר לְגַבִּי מַגַּע נֹכְרִי בֵּין שֶׁלֹּא לְשֵׁם נִיסוּךְ: רַבִּי
 יוֹחָנָן בֶּן אֲרָא וְרַבִּי יוֹסִי בֶּן נְהוֹרָאִי, הָווּ יָתְבוּ וְקָא שְׁתֵּי חֲמָרָא –
 יִשְׁבוּ יַחַד וְשִׁתּוּ יֵין, אֵתָּה תְּהִיָּה גְבָרָא – עֵבֶר אֲדָם בְּסִמוּךְ אֱלִיהֶם,
 וְאָמְרוּ לִיה תָּא אֲשַׁקִּינָן – בֹּא וְהִשְׁקָה אוֹתָנוּ בֵּין, וְכֵךְ עָשָׂה. לְכַתֵּר
 דְּרַבָּא לְכָסָא – לְאַחַר שֶׁמּוּג אוֹתוֹ אֲדָם אֶת הֵינָּה לְכּוּסוּתִיהֶם, אִיגְלִיא
 מִלִּיתָא דְּעוֹבְדֵי בּוֹכְבִּים הוּא – נִתְגַּלָּה הַדָּבָר שֶׁהוּא נֹכְרִי, וְנִחְלַקוּ
 חֲכָמִים בְּדִין הֵינָּה, חָד – אֶחָד מֵהֶם אָסֵר אֶת הֵינָּה בְּהִנָּאָה, וְחָד
 שְׂרִי – וְאֶחָד מֵהֶם הִתִּירוֹ אֶפִּילוּ בְּשִׁתִּיָּה.

הַגְמָרָא מְבִאֵרֵת אֶת סְבָרוֹת הַמַּחְלּוֹקֶת בִּזֶּה: אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי,
 מָאן דְאָסֵר שְׂפִיר אָסֵר – מִי שֶׁאֲסָר יָפָה אֲסָר, וּמָאן דְשְׂפִיר שְׂרִי
 – וְאֵף מִי שֶׁהִתִּיר יָפָה הִתִּיר, כִּיּוֹן שֶׁכָּלֵל אֶחָד מֵהֶם יֵשׁ בִּיאוּר טוֹב לְמָה
 שֶׁפִּסַּק, וּבִיאוּר הַדָּבָר, מָאן דְאָסֵר

עבודה זרה. פרק רביעי – רבי ישמעאל דף נח עמוד א – מותוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) קה רש"י תוספות

1 **איִקְלַע רב הונא בריה דרב נחמן למחוזא** – לאחר זמן, אחר שחזר בו, שהחזירו אבי
2 על ידי תשובות שהשיב לו, כדאמרין לקמן: אקפן נחמני שמעתתא ומתניתין, ומחוזא
3 הוא מקומו של רבא. **טרוק גלי** – סגור הדלת, שמתירא מרב הונא שלא יקפחנו
4 בהלכות על דברי מחלוקתם. **על** – רב הונא לגביה, ובעי מיניה כי האי גוונא: שיכשר
5 גוי בינו של ישראל שלא בכונת ניסוך
6 לעבודה זרה, מאי **אמר** ליה **אמר אף**
7 **בהנאה** – שחזר בו. **והא מר הוא דאמר כי**
8 **– דקא שרית לזבוגי לגוים.** דמי **דההוא**
9 **חמרא** – דהוה בדוולא, מי אמרין? מוריא
10 ביה דצריך להולץ דמיו לים המלח, ודמי
11 שאר היין שבחבית מותר. ומשום כיסופא
12 קאמר הכי, אבל איהו כוליה שרי. **כי אתאי**
13 **לפומבדיתא** – האי מעשה הוה מקמי דך
14 דאיִקְלַע רב הונא למחוזא. **אקפן נחמני** –
15 הקיפני אביי בשמועות של אמוראים
16 ובמשניות, לחלוק עלי ולאסור כל יין
17 החביות. והוה **עובדא בטבריא ואסר רבי**
18 **יוחנן** – הכי גרסינן: אמרי ליה לפי שאין בני
19 תורה. הא דאסר שמואל ורבי יוחנן לבני
20 טבריא ונהרדעי – לאו משום דאסור, אלא
21 אחמורי אחמירו עלייהו לפי שאין בני תורה.
22 **ואמר לי** – אביי: טבריא ונהרדעא כו',
23 בתמיה. **אגרימים** = אדם הממנה לשמור
24 המדות במצות המלך שלא ישקרו בהם,
25 וטועם היין ונעשה סרסור ביניהם. "אגרדמים"
26 גרסינן במים. בתורת כהנים אמרין: "אית
27 צדק וזין צדק יחיה לכם" – מנה לך אגרימים
28 על ככה. שקדא במינתק – שנקב את מגופת
29 החבית במינתק והעלה את היין דרך המינתק.
30 והוא קנה חלול המוציא ומעלה היין עד פיו
31 וטועמו. **או שמעם מן הכוס והחזירו** – גוי
32 בחבית. **מאי לאו בהנאה** – ואף על גב דשלא
33 בכונת ניסוך הוי האי מגע. ולא יתכן לומר
34 והחזירו ישראל בחבית, ותיחיה תיובתיה האי
35 דקאסר ליה לכולה חבית משום האי דאיערב
36 ביה. דאם כן אמאי הויא תיובתא? לימא ליה:
37 אנא דאמרי כרבן שמעון בן גמליאל דאמר לקמן: ימכר כולו חוץ מדמי יין נסך שבו,
38 דקימנא לן הלכתא כוותיה. **וליתני ימכר** – כי היכי דקתני סיפא. **חרם** = משוגע ובעל
39 מריבות ומאחר לעשות שלא בכונת. **ימכר** – דהויא לסבר של שמן היה ליכא
40 למיגור שמא נתכוין לנסך. אבל קדח במינתק, ידידע דין הוא – היישינן שמא ניסך
41 לעבודה זרה.

מימר

יין, וכיון שנתערב נתבטל שם לגמרי. והא דאסר רבן שמעון בן גמליאל בפרק בתרא (עבודה זרה עד, א) לכל הפחות דמי היין – היינו דוקא בסתם יינם דחמיר טפי ואינו נתבטל בתערובתו,
אבל כאן הוה המשוכשך אין בו כונת ניסוך. ואיפלוג עליה רב הונא בר חיננא ורב הונא בר רב נחמן ואסרי, דמדמו ליה להאי יין נסך המשוכשך לפלוגתא דרבן שמעון בן גמליאל ורבנן
דאגרימים דאיתותב רבא מינה. והכי גרסינן בספרים ישנים והלכות גדולות: ואיקלע רב נחמן למחוזא. והוא רבו של רבא. והלך רבא אצלו לשאל ממנו, ואמר ליה רבא לרב אליקים
שמעיה: טרוק גלי אחר שאבנס לפני רב נחמן דלא ליתו אינשי ולטרדן, פירוש: כשאשאל ממנו הלכה זו. על לגביה, פירוש: נכנס רבא לפני רב נחמן. אמר ליה: כי האי גוונא, פירוש: שאיער
מעשה לידי, מאי? אמר ליה: אסור בהנאה, פירוש: על יין המשוכשך השיב לו, ואליבא דרבני הכל. אמר ליה: הא מר הוא דאמר וכי שכשוך עושה יין נסך, פירוש: כשאיער מעשה כזה
לידך היית אומר שאין שכשוך עושה יין נסך ליאסר בהנאה, ועל מעשים שאמרת כן דורית! אמר ליה: כי אמרי אנא לרב מדמי היין המשוכשך, דמי דההוא חמרא מי אמרי? כי אתאי
לפומבדיתא כו' ואסר שמואל, טבריא ואסר רבי יוחנן. פירוש: מעשה כזה בא לפניהם ואסרו היין המשוכשך. אבל דאי השאר לא אסרו. דאפילו בסתם יינם פסקין לקמן כרבן שמעון בן
גמליאל דאמר: ימכר חוץ מדמי יין נסך שבו. ואיתותב רבא מהדיא דאגרימים, מאי לאו בהנאה כו' דנאסר כל היין מטעם תערובתו, דקתני בתוספתא (פרק ח) אגרימים גוי טעם מן הכוס
והחזירו לחבית, קדח במינתק ונפלה ממנה טיפה כל שהוא – אסור, שטיפת יין אסור ואוסרת בכל שהוא. והיינו כרבנן דאסרי כל התערובות, ומדרבנן נשמע לרבן שמעון בן גמליאל דאסר
מיהא דמי דההוא חמרא, וקשיא לרבא שהתיר אף דמי חמרא כדפרישית. **שקדח** במינתק – פירוש רש"י: שנקב מגופת החבית והעלה היין דרך המינתק, והוא קנה חלול שמוצץ ומעלה
בו היין עד פיו. וקשיא: דלמה לי העלה? אפילו בלא העלה נמי ליחסר בהנאה כיון שנגע. דלא דמי האי כלל למדרו בקנה, דהתם לא נתכוין לשכשוך כלל, אבל הכא שנתכוין לשתיה
ליחסר בהנאה! ועוד, היכי סלקא דעתיה דרבא לאוקומה בשתיה, אם כן למה לי העלה? אפילו בלא העלה נמי יאסר בשתיה אם לכל הפחות תרדמו למדרו בקנה דמתניתין! ורוחק הוא
להעמיד הברייתא כרבי שמעון שאין הלכה כמותו. ונראה פירוש רבינו שמואל בן מאיר בשם רש"י, שמינתק הוא קנה חלול שמניחין בעת הביצור בפה החבית וראשה חוץ לחבית, וכשהיין
תוסס ועולה דרך הנקב אינו נופל לקרקע, ולאחר שגמר תסיסתו אין נוטלין אותו, אלא משוין אותו לחבית וסותמין פי החבית ופי המינתק, וכשרוצה לפתוח קודחין במינתק ומוצץ ומעלה
היין. מיהא, לא נפשך נוטה להעמיד פירוש רש"י, נאמר שכן דרך בשקדח. שלא נגע הקנה ביק, אלא כשרוצה להעלות היין מצד החבית עד שיגיע היין במינתק, ולכך צריך העלה.
אלא

1 **איִקְלַע** רב הונא בריה דרב נחמן למחוזא – פירוש: האי עובדא הוה בטר דהחזירו אבי
2 על ידי תשובות שהשיב לו. ולהכי קאמר: כי אמרי לרב מדמי דההוא חמרא,
3 והיינו בלתי דאהדריה אביי, אבל הוא התיר הכל, ומחמת כיסופא הוא דקאמר הכי. וכן
4 ודאי צריך לפרש לפי גרסא זו, דאי סלקא דעתך דאיהו נמי אסר דמי היין המשוכשך והתיר
5 השאר, אם כן מאי הוה פריך ליה אביי משמואל
6 ורבי יוחנן דאסרו? והא איתנו לא אסרו אלא דמי
7 היין המשוכשך, דסבירא להו בפרק בתרא
8 (עבודה זרה עד, א) כרבן שמעון בן גמליאל
9 דאמר: ימכר כולו לגוי חוץ מדמי יין נסך שבו
10 אלא ודאי בטר דאהדריה אביי קאמר הכי. וגם
11 פירש רש"י לקמן בהדיא דאגרימים דמיייר
12 בהחזירו גוי לחבית, דאי סלקא דעתך דהחזירו
13 ישראל לחבית, והאי דקאסר ליה לכוליה היינו
14 משום ההוא פורתא דאיערבו, אם כן מאי פריך
15 מינה לרבא? לימא ליה: אנא דאמרי כרבן שמעון
16 בן גמליאל דאמר לקמן ימכר חוץ מדמי יין נסך
17 שבו, וקימנא לן הלכתא כוותיה. ועוד פירש
18 רש"י, דאמר להו רבא טרוק גלי – שהיה מתירא
19 מרב הונא שלא יקפחנו בהלכות על דבר
20 מחלוקתו. על רב הונא לגביה ובעי מיניה כי האי
21 גוונא כו'. ותשובות יש על גרסא זו ופירושה
22 חדא, שהיה לו להקדים ההוא עובדא דאביי
23 בדסמוך, כיון שעל ידו חזר בו. ועוד, דבר הימא
24 הוא שיאמר רבא טרוק גלי שלא יבא רב הונא
25 החולק עליו להתווכח עמו, כי אף על פי שחזר
26 בו מכל מקום היה לו לשמוע מזה יאמר. ועוד,
27 דהוה ליה למימר: אפילו הכי על לגביה, כלומר
28 דחק ונכנס. ועוד קשיא לשון "דלא ליתו אינשי
29 ולטרדן", דהוה ליה למימר: דלא ליתו האי גברא
30 ולטרדן. ועוד, מי כסיפא ליה מילתא לומר:
31 טעיתי בהדיא וחזר אני בז? הרי בכמה מקומות
32 מצינו שהיה אומר: דברים שאמרת לי לפניך
33 טעות הן בידי. ועוד, מה שפירש אגרימים דמיייר
34 כשהחזירו גוי, דאי כשהחזירו ישראל לימא ליה:
35 אנא דאמרי כרבן שמעון בן גמליאל. ומאי הוה
36 משני ליה? הא רבן שמעון בן גמליאל לא שרי
37 דמי יין נסך שבו, ואיהו שרא הכל. ועוד, מאי הוה מותיב ליה מהדיא דאגרימים? לישני
38 ליה: שאני הוה דהחזירו גוי, ואילו רבא שרא בהחזירו ישראל. ועוד, דמשמע מותוך פירוש
39 שהחזירו גוי, ונאסר מטעם החזרה דחשיבא ליה כמגע. ודאי אצלו לשאל ממנו, מפני שטיפת יין
40 אסורה ואוסרת בכל שהוא, אלאמא משמע שהאיסור בא מחמת הטיפה המשוכשכת, ואפילו
41 החזירו ישראל נמי אסור! לכך פירש רבינו יצחק. שריה רבא לזבוגי לגוים אפילו ליין
42 המשוכשך, משום דשכשוך גרוע הוא, שלא נתכוון לשכשך לניסוך אלא לשאלו אם יש שם
43 (עבודה זרה עד, א) לכל הפחות דמי היין – היינו דוקא בסתם יינם דחמיר טפי ואינו נתבטל בתערובתו,
44 אבל כאן הוה המשוכשך אין בו כונת ניסוך. ואיפלוג עליה רב הונא בר חיננא ורב הונא בר רב נחמן ואסרי, דמדמו ליה להאי יין נסך המשוכשך לפלוגתא דרבן שמעון בן גמליאל ורבנן
דאגרימים דאיתותב רבא מינה. והכי גרסינן בספרים ישנים והלכות גדולות: ואיקלע רב נחמן למחוזא. והוא רבו של רבא. והלך רבא אצלו לשאל ממנו, ואמר ליה רבא לרב אליקים
שמעיה: טרוק גלי אחר שאבנס לפני רב נחמן דלא ליתו אינשי ולטרדן, פירוש: כשאשאל ממנו הלכה זו. על לגביה, פירוש: נכנס רבא לפני רב נחמן. אמר ליה: כי האי גוונא, פירוש: שאיער
מעשה לידי, מאי? אמר ליה: אסור בהנאה, פירוש: על יין המשוכשך השיב לו, ואליבא דרבני הכל. אמר ליה: הא מר הוא דאמר וכי שכשוך עושה יין נסך, פירוש: כשאיער מעשה כזה
לידך היית אומר שאין שכשוך עושה יין נסך ליאסר בהנאה, ועל מעשים שאמרת כן דורית! אמר ליה: כי אמרי אנא לרב מדמי היין המשוכשך, דמי דההוא חמרא מי אמרי? כי אתאי
לפומבדיתא כו' ואסר שמואל, טבריא ואסר רבי יוחנן. פירוש: מעשה כזה בא לפניהם ואסרו היין המשוכשך. אבל דאי השאר לא אסרו. דאפילו בסתם יינם פסקין לקמן כרבן שמעון בן
גמליאל דאמר: ימכר חוץ מדמי יין נסך שבו. ואיתותב רבא מהדיא דאגרימים, מאי לאו בהנאה כו' דנאסר כל היין מטעם תערובתו, דקתני בתוספתא (פרק ח) אגרימים גוי טעם מן הכוס
והחזירו לחבית, קדח במינתק ונפלה ממנה טיפה כל שהוא – אסור, שטיפת יין אסור ואוסרת בכל שהוא. והיינו כרבנן דאסרי כל התערובות, ומדרבנן נשמע לרבן שמעון בן גמליאל דאסר
מיהא דמי דההוא חמרא, וקשיא לרבא שהתיר אף דמי חמרא כדפרישית. **שקדח** במינתק – פירוש רש"י: שנקב מגופת החבית והעלה היין דרך המינתק, והוא קנה חלול שמוצץ ומעלה
בו היין עד פיו. וקשיא: דלמה לי העלה? אפילו בלא העלה נמי ליחסר בהנאה כיון שנגע. דלא דמי האי כלל למדרו בקנה, דהתם לא נתכוין לשכשוך כלל, אבל הכא שנתכוין לשתיה
ליחסר בהנאה! ועוד, היכי סלקא דעתיה דרבא לאוקומה בשתיה, אם כן למה לי העלה? אפילו בלא העלה נמי יאסר בשתיה אם לכל הפחות תרדמו למדרו בקנה דמתניתין! ורוחק הוא
להעמיד הברייתא כרבי שמעון שאין הלכה כמותו. ונראה פירוש רבינו שמואל בן מאיר בשם רש"י, שמינתק הוא קנה חלול שמניחין בעת הביצור בפה החבית וראשה חוץ לחבית, וכשהיין
תוסס ועולה דרך הנקב אינו נופל לקרקע, ולאחר שגמר תסיסתו אין נוטלין אותו, אלא משוין אותו לחבית וסותמין פי החבית ופי המינתק, וכשרוצה לפתוח קודחין במינתק ומוצץ ומעלה
היין. מיהא, לא נפשך נוטה להעמיד פירוש רש"י, נאמר שכן דרך בשקדח. שלא נגע הקנה ביק, אלא כשרוצה להעלות היין מצד החבית עד שיגיע היין במינתק, ולכך צריך העלה.
אלא

מימר

יין, וכיון שנתערב נתבטל שם לגמרי. והא דאסר רבן שמעון בן גמליאל דאמר לקמן: ימכר כולו חוץ מדמי יין נסך שבו,
דקימנא לן הלכתא כוותיה. **וליתני ימכר** – כי היכי דקתני סיפא. **חרם** = משוגע ובעל
מריבות ומאחר לעשות שלא בכונת. **ימכר** – דהויא לסבר של שמן היה ליכא
למיגור שמא נתכוין לנסך. אבל קדח במינתק, ידידע דין הוא – היישינן שמא ניסך
לעבודה זרה.

אלא ודאי חמרא הוא ונסכיה – פירש הקונטרס: אף על גב דמוקמינן ליה במוריק אורוקי, אפילו הכי חיישינן דלמא נגע ונסך ואנן הוא דלא רמינן אדעתין למיחוי. משמע מתוך פירושו דבהרקה לבד לא מנסך ליה ליאסר בהנאה, וגם רבינו תם כתב דבמוריק אורוקי אינו אסור בהנאה. וקשה: דהא במסקנא דמילתא לקמן בסוף פירקין כתוב ברוב הפירושים: כחו של גוי, כגון דמוריק אורוקי, הכי

בו שותהו יין – אסור בהנאה מדרבי יוחנן בן ארזא, אלמא בחמרא עובדא דחבא מטעם כדו ולא משום חשד מגע. ולקמן (ס, א) נמי גרי אדנא וישראל אכובא – חמרא אסור, ופירש הקונטרס: אסור אף בהנאה, מידי דהוה איין שמוגו גוי. ועוד, אדרבה, בכי האי גוונא על ידי הרקה היו מנסכים, שהיו מערין יין לספלים! ויש לומר: דמה שחוצרץ לפרש נגע – היינו לאסור אף מה שבפנים שלא עירה עדיין, דהא אמרינן לקמן (עב, ב) גבי גוי המערה: דנפיק לבראי דמנא גורו ביה רבנן, דגויא דמנא לא גורו ביה רבנן. ורבינו יצחק פירש: ונסכיה – שהריקו בכונת ניסוך. **והא** נגע ביה בנטלא ודהוה ליה מנגע גוי שלא בכונה ואסור – תימנא אי רבי יהושע בן לוי סבר לה כשמואל דשרי תינוק בן יומא ואף בשתיה, אם כן הוא הדין מנגע גדול שלא בכונה ואפילו בידו, דהא לעיל מדמי להוואה לישנא דלא גריס "ישא דלוליאב", ואם בן מאי קא פריך? דהא שלא בכונה הוה, שהיה סבור שהוא שיכרא ויש לומר: דלעיל כי פרכי ליה לרב מתינוק בן יומא – בכל שכן קא פרכינן, מדאסר בתינוק דאינו בר כונה כלל – כל שכן שיאסר מנגע גדול שלא בכונה, שהרי בר כונה הוא ויכול לבא ליד ניסוך. אבל ודאי מנגע גדול חמור ואפילו שלא בכונה ליאסר בשתיה ואפילו לשמואל. **שמשכו** – שמוגו גוי לתקנו בשתיה, אסור אף בהנאה והוא על גב דלא נגע, משום הרחקת עבירה, כדאמרין: "לך לך אמרין נזירא" כו'. מיהו נמצא בפירוש אחרים של רש"י אסור

בשתיה משום הרחקת עבירה, אבל בהנאה ודאי לא מיתסר, דלא עדיף מנגיעה על ידי דבר אחר שלא בכונה, כי ההוא דנגע ברישא דלוליאב (עבודה זרה נז, א). וגם רבינו תם כתב: דכל "לך לך" לא אסרינן בהנאה. והכי נמי דאמרין בסמוך: צא ורחבו על יינם משום יין נסך, אלמא קנס הוא דקניס להו משום "לך לך אמרין". ובסמוך: חזא חמרא דמוגי גוים ושתו ישראל ואסר להו, נפרש: אסור אף בהנאה מטעם קנס כדפרישית. ואף על גב דלא מפרש ליה בהדיא מכל מקום הכי הוא, מידי דהוה אמאי דסגרי גוים ושתו ישראל, דאסר להו בהנאה משום עבודה זרה. **וכרתיה** אמינא מסכה יינה – ואף על גב דכתיב נמי (שיר השירים ז) "אל יחסר המוג" – ההיא מוגה ביין עצמו, אבל מסכה הוא תינוק מים ביי. **כתב** הרב רבינו יצחק אור זרע: בזמן הדיוט, גוי ששכבש ביינו של ישראל – מותר למכרו לגוים, דלא בקאי בשכשוך כדפרישית לעיל, אבל בשתיה אסור. ודוקא שלא תנחין לליגע כדי להביא לישראל ולהפסידו, אבל אי חוין לדעתיה דגוי שנוגע ביינו של ישראל כדי להכעיסו ולהפסידו – ההוא שרי אפילו בשתיה, דכתיב גוונא לא גורו רבנן. והיכא דורק ליה הגוי החפץ לבור כדי להכעיס, ואפילו אויל מיניה, כגון שתפס בו – מותר בשתיה. וכן איתא בתשובת רב ה"י בר נחשון גאון ובפסקי רבינו יצחק בן אשר, וכן מוכח הסוגיא. קרוב דהרב בעיני דאפילו אם נגע הגוי בידו להכעיס מותר בשתיה. וכן כתב בתשובה: פעם אחת היה בורו של ישראל מלא יין ובא אנס אחד ונתן ידו לתוכו להכעיס, והיה שם זקן אחד ירא שמים שסופו נהרג על קידוש השם בעונותיו הרבים, ושמענו שלקח מן היין בכלי ושתה ממנו בפני האנס כדי שלא ידא רגיל לעשות כן לישראל אחר. עד כאן לשון הרב רבינו יצחק. **אדמקטורף** עליו זיל הדר – פירש הקונטרס: בעוד שבגדיך עליו חזור אצלם והתר להם, ולא תשהה אפילו לנח מטרור הדרך. ויפה כוחו, דאין לפרש: שלא תפסיד בגדיך בהוראתך, דבשיל טעמית תצטרך לשלם כדאמרין בפרק קמא דשחרית (ו, א), דהא מוקמינן ליה התם בגושא נתן ביד. ועוד, דהא רבי שמעון בן לקיש מומחה לבית דין הוה ופטור מלשלם. **בצר** לאו היינו בצרה – והא דאמר רבי שמעון בן לקיש בפרק (קמא) ושני דמכות (יב, א): שלש טעיות עתיד שר של רומי לטעות בו, כסבור שגלה לבצר והוה גולה לבצרה – היינו לבתר דשמעיה מרבי יוחנן, דסבר איהו דבצר לאו היינו בצרה – אז הוה כי גס בטעות זה טעה שר של רומי. בצר לאו היינו בצרה, פירוש: אלא חוצה לארץ היא ואינה חייבת במעשר, ולכן חזקין רבי יוחנן להחזיר להם. ומשמע מהכא (דחזין לארץ) לא מחייב במעשר. וכן משמע בפרק קמא דחולין (ו, ב) גבי רבי מאיר שאכל עלה של ירק בבית שאן, והתיר רבי בית שאן כולה על ידו משום דהוה סבר דבית שאן מחוץ לארץ היא. וקשה: דאילו בכל שאר התלמוד משמע דחזין לארץ חייבת במעשר, דקאמר בבכורות בפרק "עד כמה" (כו, א) ובפרק קמא דביצה (ט, א): תרומת חוץ לארץ אוכל וחולץ ואחר כך מפרשי, וכן רבה מבטיל לא ברוב ואביל לה בימי טומאתו, וקאמר נמי התם: רב טובי הוה ליה גובא דחמרא דתרומה, ובפרק "בנות כותים" (נדה לב, א) מעשה היה בפומבדיתא והטבילה קודם לאמנה ויש רוצים לומר דהני מילי בדת תירוש ויצהר, דבארץ גופה מחייב מן התורה ולכן בחוץ לארץ גורו רבנן, אבל בשמעתין ובפרק קמא דחולין (ו, ב) מיידי במעשר ירק, דאפילו בארץ נמי לא מחייב אלא מדרבנן, ולכן בחוץ לארץ לא גורו. ודא נהירא, דהא גבי צלף נמי דלא מחייב בארץ אלא מדרבנן, אמרינן בפרק "כיצד מברכין" (ברכות לו, א) דחייב בן בחוץ לארץ, דקאמר בצלף של ערלה בחוץ לארץ וזרק האבינות ואוכל הקפריסין, ונימא הלכה כרבי עקיבא אי אשמעינן הלכה כרבי עקיבא הוה אמינא אפילו בארץ כו'. ולאשמעינן כל המיקל בארץ הלכה כמותו בחוץ לארץ? אי אשמעינן הכי הוה אמינא הני מילי גבי מעשר דבארץ גופה דרבנן, אבל גבי ערלה כו'. ועוד אמרינן בפרק קמא דביצה (יב, ב): מוללץ מלילות ומפריכין בקטניות ביום טוב, אם כן מציו תרומה שוכא דהרמיה. אלמא בקטניות שהוא כשאר פירות מציו תרומה בחוץ לארץ? ותיירץ רבינו תם: דהכא ובפרק קמא דחולין מיידי בדמאי, כדתנן במסכת דמאי (פרק א משנה ג): מכויב ולחלץ פטור מן דמאי, בדמאי הקולו. ואם תאמר: והא דתנן (דמאי פרק ב משנה א): אלו דברים מתעשרים דמאי בכל מקום – הדבילה התמרים החרובים ותאורו דהבומן, ואם כן לימא ליה רבי שמעון בן לקיש לרבי יוחנן: בהני פירות אסרי להו! ויש לומר: דרבי יוחנן היה יודע שלא אסרו באותן פירות דוקא. מיהו

מימר אמר – האי גוי בדעתיה. סלקא דעתיה דרבנן – חשיבי כי האי, שותו שיכרא? בתמיה, אלא ודאי חמרא הוא, ונסכיה לעבודה זרה. ואף על גב דמוקמינן דמוריק אורוקי, אפילו הכי חיישינן דלמא נגע ונסך ואנן הוא דלא רמינן אדעתין למיחוי, דבישראל הוה מחזקין ליה. **ומאן דשרי שרי מימר אמר** – האי גוי: סלקא דעתיה רבנן כשרים כי הני חמרא הוו שותו, ואמרי לדידי "תא אשקיין" בתמיה. **בחדתא** – יין חדש אין לו ריח. והא קא נגע בנטלא – סלקא דעתיה שהיה שואב היין מהחבית בבלי ששמו נטלא, ופריך: והא נגע ביה בחמרא על ידי נטלא. ונדי נמי דלא ידע דחמרא הוא, הוה ליה מנגע שלא בכונה ואסור! **ומשני**: דקא מוריק אורוקי – והוה ליה כחו שלא בכונה, שלא ידע שהוא יין, וכוהו שלא בכונה לא גורו אפילו בשתיה. **שמשכו** – שמוגו, שנתן בו מים לתקנו לשתייה, שכן דרך יינם חזק כשהיו נותנין אותו בכוס נותנין בו מים לפי שהוא חזק. יין של ישראל שמשכו גוי מהו? **אסור** – אף על גב דלא נגע, גורו רבנן בכחו לאסרו בשתיה משום הרחקת עבירה. אבל בהנאה ודאי לא מיתסר, דלא עדיף מנגיעה על ידי דבר אחר שלא בכונה (עבודה זרה נז, א) כי ההוא דנגע בלוליאב בחמרא ושריה רב בהנאה. חזא דאבלי פירי דלא מעשרי ואסר להו – דקסבר: בצרה היא בצר במדבר בארץ המישור, וכיון דמארץ ישראל חייבין פירותיה במעשר. **אדמקטורף** עלך – בעוד שבגדיך עליו חזור אצלם והתר להם, ולא תשהה אפילו לנח מטרור הדרך. דתלשיננהו

תקרב". ויש לקיש איקלע לבצרה, חזא ישראל דקאפלי פירי דלא מעשרי ואסר להו, חזא מאי דסגרי להו גוים ושתו ישראל ואסר להו. אתא לקמיה דרבי יוחנן, אמר ליה: אדמקטורף עלך ויל הדר, בצר לאו היינו בצרה, ומים של רבים אין נאסרינן. רבי יוחנן לטעמיה, דאמר

בשתיה משום הרחקת עבירה, אבל בהנאה ודאי לא מיתסר, דלא עדיף מנגיעה על ידי דבר אחר שלא בכונה, כי ההוא דנגע ברישא דלוליאב (עבודה זרה נז, א). וגם רבינו תם כתב: דכל "לך לך" לא אסרינן בהנאה. והכי נמי דאמרין בסמוך: צא ורחבו על יינם משום יין נסך, אלמא קנס הוא דקניס להו משום "לך לך אמרין". ובסמוך: חזא חמרא דמוגי גוים ושתו ישראל ואסר להו, נפרש: אסור אף בהנאה מטעם קנס כדפרישית. ואף על גב דלא מפרש ליה בהדיא מכל מקום הכי הוא, מידי דהוה אמאי דסגרי גוים ושתו ישראל, דאסר להו בהנאה משום עבודה זרה. **וכרתיה** אמינא מסכה יינה – ואף על גב דכתיב נמי (שיר השירים ז) "אל יחסר המוג" – ההיא מוגה ביין עצמו, אבל מסכה הוא תינוק מים ביי. **כתב** הרב רבינו יצחק אור זרע: בזמן הדיוט, גוי ששכבש ביינו של ישראל – מותר למכרו לגוים, דלא בקאי בשכשוך כדפרישית לעיל, אבל בשתיה אסור. ודוקא שלא תנחין לליגע כדי להביא לישראל ולהפסידו, אבל אי חוין לדעתיה דגוי שנוגע ביינו של ישראל כדי להכעיסו ולהפסידו – ההוא שרי אפילו בשתיה, דכתיב גוונא לא גורו רבנן. והיכא דורק ליה הגוי החפץ לבור כדי להכעיס, ואפילו אויל מיניה, כגון שתפס בו – מותר בשתיה. וכן איתא בתשובת רב ה"י בר נחשון גאון ובפסקי רבינו יצחק בן אשר, וכן מוכח הסוגיא. קרוב דהרב בעיני דאפילו אם נגע הגוי בידו להכעיס מותר בשתיה. וכן כתב בתשובה: פעם אחת היה בורו של ישראל מלא יין ובא אנס אחד ונתן ידו לתוכו להכעיס, והיה שם זקן אחד ירא שמים שסופו נהרג על קידוש השם בעונותיו הרבים, ושמענו שלקח מן היין בכלי ושתה ממנו בפני האנס כדי שלא ידא רגיל לעשות כן לישראל אחר. עד כאן לשון הרב רבינו יצחק. **אדמקטורף** עליו זיל הדר – פירש הקונטרס: בעוד שבגדיך עליו חזור אצלם והתר להם, ולא תשהה אפילו לנח מטרור הדרך. ויפה כוחו, דאין לפרש: שלא תפסיד בגדיך בהוראתך, דבשיל טעמית תצטרך לשלם כדאמרין בפרק קמא דשחרית (ו, א), דהא מוקמינן ליה התם בגושא נתן ביד. ועוד, דהא רבי שמעון בן לקיש מומחה לבית דין הוה ופטור מלשלם. **בצר** לאו היינו בצרה – והא דאמר רבי שמעון בן לקיש בפרק (קמא) ושני דמכות (יב, א): שלש טעיות עתיד שר של רומי לטעות בו, כסבור שגלה לבצר והוה גולה לבצרה – היינו לבתר דשמעיה מרבי יוחנן, דסבר איהו דבצר לאו היינו בצרה – אז הוה כי גס בטעות זה טעה שר של רומי. בצר לאו היינו בצרה, פירוש: אלא חוצה לארץ היא ואינה חייבת במעשר, ולכן חזקין רבי יוחנן להחזיר להם. ומשמע מהכא (דחזין לארץ) לא מחייב במעשר. וכן משמע בפרק קמא דחולין (ו, ב) גבי רבי מאיר שאכל עלה של ירק בבית שאן, והתיר רבי בית שאן כולה על ידו משום דהוה סבר דבית שאן מחוץ לארץ היא. וקשה: דאילו בכל שאר התלמוד משמע דחזין לארץ חייבת במעשר, דקאמר בבכורות בפרק "עד כמה" (כו, א) ובפרק קמא דביצה (ט, א): תרומת חוץ לארץ אוכל וחולץ ואחר כך מפרשי, וכן רבה מבטיל לא ברוב ואביל לה בימי טומאתו, וקאמר נמי התם: רב טובי הוה ליה גובא דחמרא דתרומה, ובפרק "בנות כותים" (נדה לב, א) מעשה היה בפומבדיתא והטבילה קודם לאמנה ויש רוצים לומר דהני מילי בדת תירוש ויצהר, דבארץ גופה מחייב מן התורה ולכן בחוץ לארץ גורו רבנן, אבל בשמעתין ובפרק קמא דחולין (ו, ב) מיידי במעשר ירק, דאפילו בארץ נמי לא מחייב אלא מדרבנן, ולכן בחוץ לארץ לא גורו. ודא נהירא, דהא גבי צלף נמי דלא מחייב בארץ אלא מדרבנן, אמרינן בפרק "כיצד מברכין" (ברכות לו, א) דחייב בן בחוץ לארץ, דקאמר בצלף של ערלה בחוץ לארץ וזרק האבינות ואוכל הקפריסין, ונימא הלכה כרבי עקיבא אי אשמעינן הלכה כרבי עקיבא הוה אמינא אפילו בארץ כו'. ולאשמעינן כל המיקל בארץ הלכה כמותו בחוץ לארץ? אי אשמעינן הכי הוה אמינא הני מילי גבי מעשר דבארץ גופה דרבנן, אבל גבי ערלה כו'. ועוד אמרינן בפרק קמא דביצה (יב, ב): מוללץ מלילות ומפריכין בקטניות ביום טוב, אם כן מציו תרומה שוכא דהרמיה. אלמא בקטניות שהוא כשאר פירות מציו תרומה בחוץ לארץ? ותיירץ רבינו תם: דהכא ובפרק קמא דחולין מיידי בדמאי, כדתנן במסכת דמאי (פרק א משנה ג): מכויב ולחלץ פטור מן דמאי, בדמאי הקולו. ואם תאמר: והא דתנן (דמאי פרק ב משנה א): אלו דברים מתעשרים דמאי בכל מקום – הדבילה התמרים החרובים ותאורו דהבומן, ואם כן לימא ליה רבי שמעון בן לקיש לרבי יוחנן: בהני פירות אסרי להו! ויש לומר: דרבי יוחנן היה יודע שלא אסרו באותן פירות דוקא. מיהו

מִיָּמָר אָמַר – ודאי חשב אותו נכרי בליבו, סָלְקָא דְעֵתִיחַ דְרַבְנָן בִּי
הֵנִי, שִׁיבְרָא קָא שְׁתוּ – וכי יעלה על הדעת שרבנים חשובים כאלו
שותים שיכר, שהוא משקה פשוט, אֶלְא וְדַאי הָאִי תַמְרָא הוּא –
בודאי זהו יין, וְנִסְכִּיהָ – והתכוין לנסכו, ולכן היין אסור אפילו
בהנאה.
וּמָאן דְשָׁרִי שְׁפִיר שָׁרִי – ואף למתיר יש סברא טובה המסייעת לו,
מִיָּמָר אָמַר – ודאי חשב הנכרי בליבו, סָלְקָא דְעֵתִיחַ דְרַבְנָן בִּי הֵנִי
תַמְרָא קָא שְׁתוּ, וְאָמְרוּ לִי לְדִידֵי תַא אֲשָׁקִינוּ – וכי יעלה על הדעת
שרבנים חשובים אלו המקפידים במצוות ישתו יין, ויבקשו ממני
למוזגם לו, והרי הדבר אסור עליהם, אֶלְא וְדַאי שִׁיבְרָא הוּא דְקָא
שְׁתוּ – ודאי הם שותים שיכר, שאינו נאסר במגע עובד כוכבים, וְלֹא
נִסְכִּיהָ – ומסתבר שלא ניסכו.
הגמרא מקשה על ביאור זה במחלוקתם. מקשה הגמרא: כיצד אפשר
לומר שהמחלוקת ביניהם היתה האם סבר העובד כוכבים שזהו יין או
שזהו שיכר, וְהָא קָא חָזִי – והרי בשעה שמוזג להם בודאי ראה מה
הוא מוזג, וידע שזהו יין, והתכוין לנסכו. מתרצת הגמרא: מעשה זה
אירע בְּלִילְיָא – בלילה, בזמן שאינו יכול לראות אם זהו יין או שיכר.
ממשיכה הגמרא ומקשה: וְהָא קָא מֵרַח לִיה – והרי בודאי הריח
העובד כוכבים את ריחו, וידע שהוא יין. מתרצת הגמרא: בְּחֻדְתָּא –
היה זה יין חדש, שעדיין אין לו ריח כלל.
מקשה הגמרא: וְהָא קָא נָנַע בִּיה בְּנִמְלָא – והרי בעת שהוציא את
היין מהחבית בכלי, נגע העובד כוכבים ביין על ידי אותו כלי, ואף אם
לא התכוין לניסוך, ואפילו לא ידע כלל שזהו יין, הרי הָנֹחַ לִיה – הרי
זה מְנַע עוֹבֵד כּוֹכְבִּים שְׁלֹא בְּכוּוֹנָה, וְאִסּוּר, וכיצד התירו אחד מהם
אפילו בשתיה.
מתרצת הגמרא: לֹא צְרִיכָא – לא הוצרך להאמר דין זה אלא באופן
דְקָא מוֹרִיק אוֹרוֹקִי – ששפך מהחבית לתוך כוסותיהם, ולא נגע ביין
אפילו על ידי כלי, וְהָנֹחַ לִיה בַּחוּ שְׁלֹא בְּכוּוֹנָה – הרי זו נגיעה ביין
על ידי 'בוחו' של העובד כוכבים בלבד, וללא כוונת ניסוך שהרי לא
ידע שזהו יין, וְכָל נְגִיעַת בַּחוּ שְׁלֹא בְּכוּוֹנָה, לֹא נִזְרָו בִּיה רַבָּנָן איסור
כלל, ומותר אפילו בשתיה. ואמנם החולק סבר שיש לחשוש שמא
תוך כדי הורקת היין נגע העובד כוכבים ביין, ללא שהחכמים נתנו
ליבם לכך, שהרי באותו זמן סברו שהוא יהודי, ולכן אסרו בשתיה.
הגמרא דנה ביין שנמוג על ידי עובד כוכבים: בְּעָא מִיָּנִיה – שאלו רַבִּי
אִסִּי מֵרַבִּי יוֹחָנָן, וְיֵן שְׁמִסְכּוּ עוֹבֵד כּוֹכְבִּים, כלומר, יין של ישראל,
שמוזג עובד כוכבים לתוכו מים כדי לתקנו שיהא ראוי לשתיה, מִהוּ
– מה דינו, האם נאסר בכך היין, כיון שהטלת המים ליין נחשבת
כנגיעה על ידי כוחו, או שלא אסרו נגיעה כזו.
לפני שהשיב לו רבי יוחנן, דן עמו על נוסח שאלתו: אָמַר לִיה רבי
יוחנן לרבי אסי, מדוע אתה נוקט לשון 'מסכו', וְאִימָא – אמור לשון
'מוזג', שזו לשון שרגילים בה יותר. אָמַר לִיה רבי אסי, אֲנָא בְּדַבְרִית
קָאמִינָא – אני נקטתי את לשון הפסוק במשלי (טו) מְבַחַחָה מְבַחַחָה

מִסְכָּה יִינָה. אָמַר לִיה רבי יוחנן, לְשׁוֹן תּוֹרָה לְעֻצְמָה לְשׁוֹן חֲכָמִים
לְעֻצְמוֹ, והיה לך לשאול בלשון שמדברים בו החכמים, שאומרים
'מוזגה' ולא 'מסיכה'.
אמר לו רבי אסי: מכל מקום מֵאֵי – מה הדין בשאלתי. אָמַר לִיה רבי
יוחנן, הדין אֶסּוּר בשתיה, אך לא מעיקר הדין, שהרי זו נגיעה שעל
ידי כוחו, אלא אסורה מִשּׁוּם 'לָךְ לָךְ אֲמַרְיִן נְזִירָא, סְחֹר סְחֹר',
לְכַרְמָא לֹא תִקְרַב' – אומרים לנזיר 'לך סביב לכרם ואל תתקרב
אליו', כלומר, כמו שהתורה הזהירה את הנזיר רק שלא ישתה יין,
ואנו מוסיפים ומוזהירים אותו שלא יתקרב כלל לכרם, אלא ילך סביב
סביב לו, כדי שלא יבוא להכשל באיסורי נזירותו, כך הזהירו חכמים
את האדם שיתרחק הרבה משתיית יינו של העובד כוכבים, ולא
ישתה יין זה שיש בו נגיעת כוחו של העובד כוכבים.
הגמרא מביאה מעשה בענין זה: רַבִּי יִרְמְיָה אֵיקְלַע לְמָקוֹם שְׁשֵׁמוּ
סַבְתָּא, הוּא תַמְרָא דְמוֹנִי עוֹבֵד כּוֹכְבִּים וְאִישְׁתִּי יִשְׂרָאֵל מִיָּנִיה –
וראה שם יין הנמוג על ידי עובד כוכבים, וישראל שותה ממנו, וְאִסּוּר
לָהּ – אסר רבי ירמיה על הישראלים לשתותו, מִשּׁוּם 'לָךְ לָךְ אֲמַרְיִן
נְזִירָא, סְחֹר סְחֹר', לְכַרְמָא לֹא תִקְרַב, וכמו שהתבאר בדברי רבי
יוחנן.
מסייעת הגמרא לפסק הלכה זה: אֲתַמַּר נָמִי – אף אנו שנינו מימרא
זו, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, וְאָמְרִי לָהּ – ויש אומרים שְׁאִמַּר כֵּן רַבִּי אִסִּי,
אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, וְיֵן שְׁמִסְכּוּ עוֹבֵד כּוֹכְבִּים אֶסּוּר בשתיה, מִשּׁוּם 'לָךְ
לָךְ אֲמַרְיִן נְזִירָא סְחֹר סְחֹר' לְכַרְמָא לֹא תִקְרַב, וכמו שהתבאר
לעיל.
אגב המעשה הקודם, מביאה הגמרא מעשה נוסף באמורא שאסר
מאכלים מסוימים: רִישׁ לְקִישׁ אֵיקְלַע – הודמן לעיר בְּצֶרֶה
שבבבל, הוּא יִשְׂרָאֵל דְקָאֲבָלִי פִירִי דְלֹא מְעַשְׂרִי – ראה שם
ריש לקיש יהודים האוכלים פירות הגדלים באותו מקום שאינם
מעושרים, וְאִסּוּר לָהּ – ואסרם עליהם עד שיעשרום, כיון שסבר
שהיא העיר בְּצֶרֶה המוזכרת בתורה, שהיא עיר מקלט בתוך תחומי
ארץ ישראל, ופירותיה חייבים במעשר. הוּא – עוד ראה שם
ריש לקיש מֵאֵי דְסָגְדִי לָהּ עוֹבֵדֵי כּוֹכְבִּים – מים שהשתחוו
להם העובדי כוכבים, וְשְׁתוּ מֵהֶם יִשְׂרָאֵל, וְאִסּוּר לָהּ – אסרם
עליהם אפילו בהנאה, כיון שהם נחשבים כ'עבודה זרה' האסורה
בהנאה.
לאחר מכן, אֲתַא לְקַמְיָה דְרַבִּי יוֹחָנָן – בא ריש לקיש לפני רבי יוחנן
וסיפר לו מה שפסק. אָמַר לִיה רבי יוחנן, אֲדַמְקַטְרֶךָ עֲלֶךָ – בעוד
שבגדיך העליונים עליך, קודם שתנוח מטורח הדרך, זֵיל תֵּרֵד – לך
לאותו מקום ותחזור כך מהוראותיך, והטעם לכך, כיון שהעיר 'בְּצֶרֶה'
המוזכרת בתורה, לֹא הָיְינוּ בְּצֶרֶה – אין זו העיר בצרה שהיית בה,
שהיא בבבל ופירותיה פטורים ממעשר. וְאִף הדין השני הוא טעות,
שהרי מִים שֶׁל רַבִּים אֵין נִאֲסְרִין, אף שהשתחוו להם עובדי כוכבים,
וְרַבִּי יוֹחָנָן לְמַעְמִיהָ – ואמר כן רבי יוחנן כפי שיטתו,

1 דָּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוֹם –[בשם] רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָנָן, מִיָּם שֶׁל
2 רַבִּים אֵין נֶאֱסָרִין אִף אִם עֲבָדוּ לָהֶם, מִשּׁוֹם שֶׁאֵין אָדָם אוֹסֵר דָּבָר
3 שֶׁאֵינוֹ שֶׁלֹּ.

4 הגמרא מדייקת מדין זה ומקשה: יש לדייק מדבריו, שדווקא מים של
5 רבים מותרים אם עבדום, הָא דִּיחִיד – אך מים של יחיד, כגון
6 שנובעים מקרקע שברשותו של יחיד, אם עבדום נֶאֱסָרִין. וְתִיפּוּק
7 לִיה – והרי יש לרבי יוחנן ללמוד להתיר אף מים של יחיד, הָא
8 מְחַוְּבִין נִינְהוּ – שהרי מחוברים לקרקע הם, וכל המחובר לקרקע
9 אינו נאסר משום עבודה זרה, כמבואר במשנה (לעיל מה).

10 מתרצת הגמרא: לֹא צָרִיכָא – לא הוצרך רבי יוחנן להתיר דווקא מים
11 של רבים כשהם מי מעיין, אלא באופן דְּתַלְשִׁינְהוּ גַלְא – שנתלשו
12 המים בגל, שפעמים שמי המעיין נתלשים בגל, ומדובר שכשהיו
13 באויר עבדו להם קודם שנפלו והתחברו, ואז אם של יחיד הם
14 אסורים, ורק אם הם של רבים מותרים.

15 מקשה הגמרא על תירוץ זה: אף אם מדובר שנתלשו המים, הרי סוֹף
16 סוֹף אֲכַנִּי הָר שְׁנַדְלָדְלוּ נִינְהוּ – הרי הם כעין אבני הר שנעקרו
17 ממקומם מאליהן, ומכך שאסר רבי יוחנן מים של יחיד שנתלשו אם
18 נעבדו, אם כן תִּסְתַּיִם – יש להוכיח דְּרַבִּי יוֹחָנָן הוּא דָּאָמַר שאבני
19 הר שנתלשו ונעבדו אֲסוּרוֹת, ואילו כשנחלקו בזה לעיל (מה). בני רבי
20 חייא ורבי יוחנן, לא מפורש שרבי יוחנן הוא האוסר.

21 מתחמת קושיא זו מתרצת הגמרא דברי רבי יוחנן באופן אחר: לֹא
22 צָרִיכָא – לא הוצרך רבי יוחנן להתיר דווקא במים של רבים ולאסור
23 בשל יחיד, אלא באופן דְּתַלְשִׁינְהוּ בִּידֵיהּ – שהכה בהם הנכרי
24 מלמטה בידו ותלשם ממקומם, ורק אחר כך עבד להם, ולכן אם
25 המים היו שלו היו נאסרים, שהרי יש בהם תפיסת ידי אדם, אך כיון
26 שהם של רבים אינם נאסרים.

27 הגמרא מביאה מעשה אחר שבו הורה רבי יוחנן לאמורא לעשות
28 ההיפך מסברתו: רַבִּי חִיָּיא בַר אֲבָא אֵינְלַע לְעִיר נְבִלָא, חָזָא – וראה
29 שם בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל דְּמִיעַפְרִין – שנתעברו מביאתן של עוֹבְדֵי בּוֹכְבִּים
30 שְׁמָלוּ וְלֹא מָבְלוּ, וכן חָזָא חֲמָא – ראה שם יִין דְּמִזְנוּ אוֹתוֹ עוֹבְדֵי
31 בּוֹכְבִּים בְּמִים, וְשָׁתוּ יִשְׂרָאֵל אֵת הַיִּין, וכן חָזָא – ראה שם תוֹרְמוֹסָא
32 – תורמוסים, מִין קִטְנוֹת עֵגוּלוֹת, דְּשִׁלְקִי לָהּ – שמבשלים אותן
33 עוֹבְדֵי בּוֹכְבִּים, וְאָכְלוּ יִשְׂרָאֵל, וְלֹא אָמַר לָהּ וְלֹא מִידִי – ושחק
34 ולא אמר להם דבר. לאחר מעשה זה אָתָא לְקַמְיָה דְּרַבִּי יוֹחָנָן – בא
35 רבי חייא בר אבא לפני רבי יוחנן וסיפר לו מה שראה, כששמע זאת
36 רבי יוחנן אָמַר לִיה, הִידָּה עֲלֶיךָ לֵאסוֹר לָהֶם דְּבָרִים אֱלוֹ, וְלִכְן צָא עֵתָה
37 וְהִכְרֵז עַל בְּנֵיהֶם שְׁנוֹלְדוּ לָהֶן מִנְכָּרִים שְׁמָלוּ לָשֶׁם גְּרוֹת אִךְ לֹא טְבָלוּ,
38 שֶׁהֵן מְזוּרִים, כמבואר הטעם בזה להלן. וְכֵן הִכְרִז עַל יִינָן שְׁמוֹגוֹדוּ
39 נִכְרִים מִשּׁוֹם יִין נֶסֶךְ, כלומר שאסור כיון נסך משום הרחקה כמבואר
40 להלן. וְכֵן הִכְרִז עַל תוֹרְמוֹסָן שֶׁבִישְׁלוֹהוּ נִכְרִים שֶׁאֲסוֹר הוּא לָהֶם
41 מִשּׁוֹם בִּישׁוּלֵי עוֹבְדֵי בּוֹכְבִּים, מִשּׁוֹם שְׁאִינָן בְּנֵי תוֹרָה, וְלִכְן אֲסוּרוֹהוּ
42 לָהֶם אִף שֶׁאֵינוֹ מֵאֵכֶל חֲשׁוֹב וְאֵינוֹ עוֹלָה עַל שׁוֹלְחַן מַלְכִּים כְּפִי
43 שיבואר.

44 הגמרא מבארת את טעמי שלשת האיסורים הללו: עַל בְּנֵיהֶם
45 שֶׁהֵם מְזוּרִים, מִשּׁוֹם שֶׁרַבִּי יוֹחָנָן לְטַעְמִיהּ וְ–לשיתתו, דָּאָמַר רַבִּי

46 יוֹחָנָן, נִכְרִי הֵבֵא לְהַתְּגִיר, לְעוֹלָם אֵינוֹ נִחְשָׁב בְּרַ עַד שְׁיִמּוֹל עֲצָמוֹ
47 וְיִטְבּוֹל לָשֶׁם גְּרוֹת, וְכִינָן דְּנִכְרִי זֶה שְׁעָלֵיו מְדוּבָר לֹא מְבִיל, הֲרִי
48 עוֹבְדֵי בּוֹכְבִּים גְּמוּר הוּא, וְאָמַר רַבָּה בַר בַּר חֲנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן,
49 עוֹבְדֵי בּוֹכְבִּים וְעוֹבְדֵי הָפָא עַל בֵּית יִשְׂרָאֵל, הוֹלֵךְ הַנּוֹלֵד מֵהֶם מְזוּר
50 הוּא.

51 (וגזור על) [וְעַל] יִינָם מִשּׁוֹם יִין נֶסֶךְ, הֵטַעַם הוּא, כְּפִי שֶׁאֲמַר רַבִּי
52 יוֹחָנָן עֲצָמוֹ לְרַבִּי אֲסִי (לעיל מה), מִשּׁוֹם שֶׁאֲמַרְיִם לֹאדָם כְּפִי הַמִּשְׁלָל לָךְ
53 לָךְ אָמַרְיִן נְזִירָא סָחוֹר סָחוֹר לְכַרְמָא לֹא תִקְרֶב – שאומרים לנזיר
54 לך מסביב לכרם, ואל תתקרב אליו כלל, שְׁמָא תֵּאֱכֹל מִן
55 הָעֲנָבִים הָאֲסוּרִים לָךְ, כִּמוֹ כֵּן צָרִיךְ כָּל אָדָם לְהִרְחִיק עֲצָמוֹ מֵעֲבִירָה
56 שֶׁל שְׁתִּיתִית יִין נֶסֶךְ, וְלִכְן לֹא יִשְׁתֶּה אִף יִין שְׁנִגַּע בּוֹ רֵק כּוֹחוֹ שֶׁל נִכְרִי
57 עַל יְדֵי שְׁמוֹגוֹ בְּמִים.

58 וְעַל תוֹרְמוֹסָן מִשּׁוֹם בִּישׁוּלֵי עוֹבְדֵי בּוֹכְבִּים, לְפִי שְׁאִינָן בְּנֵי תוֹרָה,
59 וִישׁ לְדִיִּיק, מְעַמָּא – שהטעם שאסר לוֹ הוּא דוּקָא מִשּׁוֹם דְּאִינָן בְּנֵי
60 תוֹרָה, הָא בְּנֵי תוֹרָה שְׂרִי – אך לבני תורה מותר לאכול תורמוסים
61 שבישולם נכרי.

62 מקשה הגמרא: וְהָאָמַר (והרי אמר) רַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק, אָמַר
63 רַב, כָּל מֵאֵכֶל שְׁנֵאֲכָל בְּמֹתָ שְׁהוּא הִי בְּלֹא בִישׁוּל, אֵין בּוֹ אִיסוֹר
64 אֲכִילָה מִשּׁוֹם בִּישׁוּלֵי עוֹבְדֵי בּוֹכְבִּים, וִישׁ לְדִיִּיק מִדְּבָרֵיו שְׁמָאכֵל
65 שֶׁאֵינוֹ נֵאֱכָל כְּשֶׁהוּא חֵי אֱלֹא רַק עַל יְדֵי בִישׁוּל, אֲסוֹר לֵאכְלוֹ אִם
66 בִישְׁלוּ נִכְרִי, וְלֹא מִצִּינוּ מִי שְׁחוּלֵק עַל כֵּךְ. וְכִינָן שֶׁהַתּוֹרְמוֹסִים אֵינֶם
67 נֵאֱכָלִים אֱלֹא עַל יְדֵי בִישׁוּל, יֵשׁ בָּהֶם מִשּׁוֹם בִּישׁוּלֵי עֲבָרָם, וְאֲסוּרִים
68 אִף לְבִנֵי תוֹרָה.

69 מתרצת הגמרא: רַבִּי יוֹחָנָן אֲבָן לֹא חִלַּק עַל דְּבָרֵי רַב שְׁרַק מַה
70 שְׁנֵאֲכָל כְּשֶׁהוּא חֵי אֲסוֹר כְּשֶׁבִישְׁלוֹ נִכְרִי, אֱלֹא כִּי הָךְ לִישְׁנָא סְבִירָא
71 לִיה – סבר גם כלשון זו דָּאָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק, אָמַר רַב,
72 כָּל מֵאֵכֶל שְׁאֵינוֹ עוֹלָה לְשׁוֹלְחָן שֶׁל מְלָכִים לְלִפְתָּ בּוֹ – לאכול עִמּוֹ
73 אֵת הַפֶּתַח, מִחֲמַת שֶׁאֵינוֹ מֵאֵכֶל חֲשׁוֹב, אֵין בּוֹ מִשּׁוֹם בִּישׁוּלֵי עוֹבְדֵי
74 בּוֹכְבִּים, וְלִכְן מַעֲיָקָר הַדִּין יֵשׁ לְהַתִּיר תּוֹרְמוֹסִים שֶׁבִישְׁלוּ גוֹי, כִּינָן שֶׁאֵין
75 זֶה מֵאֵכֶל חֲשׁוֹב הָעוֹלָה עַל שׁוֹלְחַן מַלְכִּים, וְטַעְמָא – הֵטַעַם שֶׁאֲסוֹר
76 לְבִנֵי הָעִיר גְּבִלָא, הוּא רַק מִשּׁוֹם דְּאִינָן בְּנֵי תוֹרָה, וְעֵלֵיהֶם גִּזְרוּ
77 בִּישׁוּלֵי נִכְרִים בְּכָל אֹפֶן, כִּדִּי שֶׁלֹּא יִזְלְזְלוּ בְּדִינֵי בִישׁוּלֵי נִכְרִים, הָא
78 בְּנֵי תוֹרָה שְׂרִי – אך לבני תורה, שֶׁאֵין חֲשֵׁשׁ שִׁזְלֻזָּלוּ, מוֹתֵר מֵהֵטַעַם
79 הָאֲמוּרָה.

80 הגמרא מביאה אופן נוסף שבו היין אסור משום הרחקה: בְּעוֹ מִינֵיהּ
81 – שאלו בני הישיבה מִרַב בְּהֵנָא, עוֹבְדֵי בּוֹכְבִּים מְחוּ שִׁיזְלִיף עֲנָבִים
82 שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִכְרָמוֹ לִגְתָּ שֶׁלֹּ, לְסוּחֲטָם וּלְעִשׂוֹת מִזְחָן יִין. אָמַר לָהּ רַב
83 כְּהֵנָא אָסוֹר לְעִשׂוֹת כֵּן, מִשּׁוֹם הִרְחָקָה מֵעֲבִירָה, כְּפִי הַמִּשְׁלָל לָךְ
84 אָמַרְיִן נְזִירָא סָחוֹר סָחוֹר לְכַרְמָא לֹא תִקְרֶב – שאומרים לנזיר לך
85 מִסְבִּיב וְאֵל תִּתְקַרֵּב לְכָרֶם, שְׁמָא תֵּאֱכֹל מִן הָעֲנָבִים הָאֲסוּרִים לָךְ,
86 וְאִף כֵּאֵן כִּינָן שֶׁצָּרִיךְ לְהִרְחִיק מִשְׁתִּיתִית יִין נֶסֶךְ, יֵשׁ לֵאסוֹר אִף סִיוַע שֶׁל
87 נִכְרִי בְּהוֹלֶכֶת עֲנָבֵי יִשְׂרָאֵל לִגְתָּ.

88 הגמרא מקשה על כך מברייטא: אִיִּתִּיבִיהּ – הקשה רַב יִימָר לְרַב
89 בְּהֵנָא, שֶׁנִּינוּ בְּבִרְיָתָא (תוספתא פ"ח ד"ה), עוֹבְדֵי בּוֹכְבִּים שְׁהִבִּיא עֲנָבִים
90 שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִכְרָמוֹ לִגְתָּ שֶׁלֹּ בְּסָלִין

עבודה זרה. פרק רביעי – רבי ישמעאל דף נט עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קטש"י תוספות

דקשה הרב רבינו אלחנן לפירוש רבינו תם מהא דאמרינן בירושלמי דמסכת דמאי: מאכילין את עניים דמאי. אמר רבן שמעון בן גמליאי: שלח לי רבי יוסי רבי ארתוג ואמר לי: זה אב מקיסרין, ולמדתי ממנו שלשה דברים: שהוא דאי, שהוא טמא, שלא בא בידו אחר. שהוא דאי – שפירות קיסרין דאי, פירוש: טבל, שהיו או כולם עמי הארץ, או כולם חבירים אלא שהיה ידוע שלא עשו. שהוא טמא – שמרביצין עליו מים הוכשר. ואם תאמר: הא חנן בשילחי תוספתא דטהרות דארתוגים אין מולפין עליהם מיסו ויש לומר: הני מילי באותם שמוכרים בעיר, אבל בא מדרך רחוקה – מסברא זלף עליו מים כדי שלא יכשם. עוד יש לומר, דהני מילי בשאר ימות השנה, אבל בחג מרביצין עליו מים כדי שיהיה הדר, כדתנן בסוכה (מב, א). ואם

דלשנינהו גלא - פעמים שהם נתלשין, 1
הלכך אי דידיד נאסרין. תסתים דרבי יוחנן 2
דאמר אסורות - בתמיה. כלומר, מי פשטין 3
מהבא רבי אבני הר שנתלדלו דאפליגו 4
בהו בני רבי חייא ויוחנן, דהיינו רבי 5
יוחנן דאסרי דשפחניהו - גי בידיה מלמטה 6
ותלח ואחר כך השתחוה להן, הלכך יש 7
בחן תפסין דאי אדם. ולא דמו אסורי הר 8
שנדלדלו מאלוהים. ואי דידיד נאסרים. לפי 9
שאין בני תורה - אתורמוסון קאי, דאי הן 10
אינו תורה שרי כדמפרש לקמיה. תורמוסון 11
אינו נאכל הר ואינו עולה על שלחן מלכים. 12
דיוחנן

11 ועל תורמוסן משום בישולי גוים, משום שאינן בני תורה. על בניהם שהם מזמרים - רבי יוחנן למעמיה, דאמר רבי יוחנן: לעולם אינו גר עד שימול ויטבול, ויבין דלא טביל - גוי הוא, ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: גוי ועבד הפא על פת ישראל - הולך ממזר. והגזר על ינים משום יין נסך - משום "לך לך, אמרין גזירה, סחור סחור לכרמא לא תקרב". ועל תורמוסן משום בישולי גוים, לפי שאינן בני תורה. - טעמא דאינן בני תורה, הא בני תורה שרי? והאמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב: כל שנאכל במות שהוא חי - אין בו משום בישולי גוים! - רבי יוחנן פי תד לישנא סבירא ליה, דאמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב: כל שאינו עולה לשולחן של מלכים ללפת בו את הפת - אין בו משום בישולי גוים; טעמא דאינן בני תורה, הא בני תורה - שרי. בעו מיניה מרב כהנא: גוי מהו שיליף ענבים לנת? אמר להו: אסור, משום "לך לך, אמרין גזירה, סחור סחור לכרמא לא תקרב". איתיהיב רב יימר לרב כהנא: גוי שהביא ענבים לנת בסלין ובידורין

ירושלמי בפרק שני דרמאי: אומר: אלו המינים באלו המקומות רגילין לבא מארץ ישראל. והידועים שלא באו מארץ ישראל פסורין משום דמאי ודיבין משום דאי. כפירוש רבינו תם. ופריך: והלא אתרוג מפריות המותרין, שאין מביאין אותן מארץ ישראל אלא בקיסרין עצמו גדל, ומודו רבנן דמותר לשלוח דאי בחוץ לארץ בהודעה, ולא תהליק אלא בטבל בארץ ישראל, ואם כן מנלן שלא בא לידו אחיז ומשו, עדיון לא הותרה קיסרין בימי רבי יוסי, והיו מחזיקין אותה בחזקת ארץ ישראל. והרב רבינו דוד ממילין תירץ: דהבא דחזא דאכלי פירות דלא מעשרין, פירוש: שלא היו מחמירין להפריש בחומרות ארץ ישראל, אבל בקולו חוצה לארץ – אוכל והולך ואחר כך מפריש, ולכן אסר בהם, כי טעם בשם העיר הוה סבור שהוא של ארץ ישראל. וכן הוה דאמריהו דרבי שהתייב בית שאן – לא לגמרי התייב, אלא חומרי ארץ ישראל התייב הלהגיב בה קולות חוץ לארץ, כן ביטול לרבן ובמה קולות השניות וכן. עד כמה? בבהירות. וכן הוה אמריהו דרבנן, דמשמע ירושלמי פדסור כן דמאי בין דאי – פטור מתומרי ארץ ישראל, ומכל מקום לולא חוץ לארץ נהוג בכל אותן המקומות. ועל תרומות ומעשרות שאין אנו מפרישין עכשיו אף לא בקולו חוץ לארץ, אומר רבינו תם דקרקעות שלנו משועבדות הם לשירים, ודינא דמלכותא הוא שאם לא יתנם שיהיו משועבדות ביד גוי ומשוקעות לו, ולכן אינם שלנו. וקשה לרבינו יצחק: כי גם בימי החכמים היה להם קרקעות לטסקא. כדארמין פרק "חוקת הבתים" (בבא בתרא נד, ב), מאן דלא ידבי טסקא לא ליכול ארעא? ועוד קשה. כי אנו יש לנו הרהב קרקעות שאין בהם טסקא ויש לסמוך על דברי הירושלמי דחלה, דאמר רבי יוחנן: ורבותינו שבתוך לארץ היו מפרישין תרומות ומעשרות עד שבאו הרובים ובטלום. מאן גינהו רובים? אמר רבי זעריה: תרגומא, וא לא נדעד פירוש. ואם הלהב רופפת בידך שלא אחר המנהג. לשון רבי יהודה. אבל רבינו יצחק אמר כי לא נתייבחו בתרומות ומעשרות ארץ ישראל, אלא הסמכותו יצא, כגון תרגומא ובכל מובן עמוק, כי שם היו רגילים להפריש שלא יבואו להלקל במשום שם ישראל, אלא במקומות הרחוקים לא יחייבו חכמים שום מעשר ואפילו ברגן ותירוש וירצו. ובמקומות הקרובים נמי, מפני שירושלמי מנהג שהיו עושין קשרים עשולים והרובים, רב יהודה בשם שמואל: חלת חוץ לארץ ותרומת חוץ לארץ אוכל והולך ואחר כך מפריש. רבי בא בשם שמואל אמר: לא חשו אלא לתרומה גדולה בלבד, אבל לירקות אף לתרומה גדולה לא חשו. מדהני איסי: מעשר לירקות מדבריהם. משמע מדברי הירושלמי דדבר שהוא מדבריהם בארץ – לא הפרישוהו כלל בחוץ לארץ. ושמא ירק דוקא. משום דאין לו אסמכתא כלל מן הפסוק. **דאמר** רבי יוחנן משום רבי שמעון בן היוצק – הכא משמע שהיה רבי, וכן משמע נמי בכמה דוכתי שאמר שמעונות משמו. ותימה: דבסתהדרין פרק "זה בורר" (כו, א) אקמר: רבי חייא בר זורוקי ורבי שמעון בן היוצק אולו לעבר שנה באסיא, איטפל בהדיהו רבי שמעון בן לקיש בר, ואי קרי לבו רועי צאן מאי אימא ליה? ואי רב – היה לו למחות עד כבוד רבו, דאי הוה רביה של רבי יוחנן, רב פן שמעון בן לקיש הוה תלמידי. **הא** ידידן נאסרין – צריך לומר דמיין כגון דבעי מאריעה. ואם תאמרו, דאין אמריין בשליש "מרבוב" וכו' קמא פא, א) גבי עשר תאמי שחתנה ידועה: ומעין היוצא בתולה בני תעיר מתפסין הימנא, וכן הוה חוץ ליה? ורבינו יצחק: דמיין במעין היוצא מעצמו, ביהוה פאריי בחבר בור. אי נמי, מידי הכא כגון שכל העיר שלו. **אי קלע** לגבאל – מפרש בערוך: הר שעיר, וכן תרגום יונתן. "הר שעיר" – טורא דגבאל. ובתרגום ירושלמי אומר: "הופיע מחר פאר" – איתגלי מטורא דגבאלחון לבני דישמעאל. ומיהו, לפי האמת משמע יותר שהיא עיר מארץ ישראל, כדאמר פרק בתרא דכתובות (ק"ב, א): רבי יודישע בן לוי איקלע לגבאל חזא עגלים בין הגפנים כו'. **גוי** ועבד הבא על תב ישראל חולץ ממנו – ואם תאמר: אמאי איצטרך בפרק "אלמנה לכהן גדול" (יבמות סו, ב) ובפרק "עשרה יוחסין" (קדושין עה, ב) לרבי יוחנן משום רבי ישמעאל קרא ד"בת כהן כי תהיה לזר" ואי לאשמעינן דגוי ועבד שבאו על תב ישראל שפסולו? כהני פסולי: השתא חולד ממוז, פוסל בביאתו מיבעיא? ואומר רבינו יצחק: האי דיידיה האי דרביה. **כל** קרא דכמות שהוא חי כו' – פסח רבינו תם כהני תרי לשינא, דהא ורבי סבירא ליה כהני לשינא בתרא. וקמאנן לר' רב רבי יוחנן – הלכא כהני רבינו יוחנן, וללישנא בתרא נמי לא פליג בר עליה. ובשלהב דכל שנאכל כמות שהוא חי אינה ליה לסתם תלמודא לעיל פרק "אין מעמידין" (עבודה זרה טז, א), וידידא לניחוש ליה אי כהני בשולי גוים – נאכל כמות שהוא חי. וכן גבי משחא שליקא אקמר (שם לה) ב דנאכל כמות שהוא חי אף על פי שהוא עולה על שולחן מלכים. וללישנא בתרא דהבא מוסין להקל, דאפילו אינו נאכל חי שרי כיון שאינו עולה, כגון תורמוס, ובהא ודאי מודי דרב שנאכל חי אף על פי שהוא עולה שרי. תדע, דלעיל פרק "אין מעמידין" (לח, א) דקאמר: איכא בנייהו דגים קטנים ארדי דייסאי, שאין נאכלין חיון חאין עולין על שולחן מלכים, ולא אקמר: איכא בנייהו דבש ופירות שנאכלין ממי חיון ועולין. אלא דאי בהא ליכא מאן דפליג, דכיון שנאכלין חיון אין בו משום בשולי גוים. וללישנא בתרא בא להקל, ורעולם אינו אסור אם אין כאן שניהם – אינו נאכל ועולה. **מהו** שילויץ ענבים לגת – רבינו שמואל בן מאיר פירש, חד לשונה: בוצרעיס הענבים ונותנים אותם בסלים להחליקין לגת, מתמעבין

מתמעכין ונכשפין הענבים זה על זה והיין מולף, ומטילין אותן בגת, מזה שילויכם גי
לגת? מי חשיב ההוא שמולף לעשות יין נסך במגע או לא? והא דנקט מזה שילויך לגת,
לא מיבעיא ליה אם יכול ליתן הענבים בתוך הגת, דאם יש יין נמשך - אסור, ואם
נתן הענבים בגת נאסר כל היין שבת דקאמי מנייה ומנייה, ולא דמיא לזריקה דקא

שרינן לקמן בשמעתין. והכי מוכח בפרק אחרון.
דגוי נכחו כל שום כלי בגיגית של יין
אסור בנתו כל יין שביגיתו, ואם אין יין בגת
- פשיטא ליה דנותן לתוך הגת את הענבים
ואינו חושש. והאי דנקט גת, אורחא דמילתא
נקט, דההיא חולכה לגת היא. ועיקר. עד כאן
לשנו. וקשיא: חדא, דלא היה לו לשאול
בהולכה, אלא: מזה שאסור גוי יין חולף במגע
ועד, דפשיטא דין המולף מן הענבים אינו
נחשב להיות יין נסך אלא כמים בעלמא הוא,
ואף לפי משנה אחרונה לזקוק גת בעוטה כל
זמן שלא התחיל לימשך. ועוד קשיא מה
שרוצה רבינו שמואל בן מאיר לחלק בין זורק
מכנגד לזורק למרחוק, דחילוק זה לא מצינו,
דההיא דקאזיל מנייה ומנייה דלקמן, פירושו:
שבעשה שהחבית נופל לבור עדיין הוא נוגע
בו ודוחפו שם, ולא כמו שפירש בקונטרס:
דאזיל מנייה ומנייה עד סמוך לבור הוריקה
כזאת אוסרת, דאין נראה כדפרישית לעיל
לכך נראה לרבינו יצחק לפרש דמיירי בהתחיל
לימשך, דאי לא התחיל - פשיטא שמוטרי,
והולכה בלא זריקה נמי פשיטא שמוטרי. אלא
מיירי בזריקה לגת, ומיבעיא אם אסור, דהוי

כמו מזוג גוי דאמרין לעיל שמת יגע, או דלמא לא דמי למזוג גוי, דהתם מדקדק הגוי למזוג כראוי כדי שיהא ראוי לשתיה, אבל הכא לא. או דלמא לא שניא. אמר ליה: אסור,
אף על גב דלקמן שרינן בזריקה ואפילו בשתייה, זאת דומה קצת למוניה, ולכך יש לאסור לבתחלה שילויך גוי ענבים לגת כיון שהתחיל לימשך, אפילו בזריקה. ודוקא בלבתחלה
כמו שמפרש והולך, אבל בריעבד שרי. ואין שום חילוק בזריקה כמו שמחלק רבינו שמואל בן מאיר, וכן משמע מתוך הירושלמי דאין חילוק כלל, דקאמר: תני רבי שמואל בשם
רבי אבהו: אין זריקה אוסרת יין נסך, משמע דלא מפליג מיד. **נְקִטוּת** לידה כי היכי דלא לישכשך - צריך לומר, שבהכנסת ידו אף על פי שהיה יודע שהוא יין אינו חשוב
שכשך לאסור בהנאה, מפני שהיה טורד ליקח אתרועו שלא יטען. דמי למדור ביד, אליבא דרבנן דאמרי לעיל (נא א) ימכר. ומידו בהוצאת האתרוג הוצרך למינקי בידיה, שאינו
טורד כל כך כמו בהוצאת ידו דמדידה דלעיל, דהתם כל שעה אף בסוף מדידה הוא נותן לב על מדידתו אם מודד יפה, הלכך אף בהוצאת ידו חשבינן ליה טורד. ורבינו חם
פירש: דהכא בהכנסת היד סבור שהיה של שמן, והוא כההיא דחרם דלעיל (נח, א) דזה היה מעשה, ואמרו: ימכר. ודוחק. ורבינו שמואל בן מאיר פירש: דבשביל שנגע ביין
מתחלה לישול האתרוג לא מיתסר, דמגע גוי שלא בכוונה היה נוגע ביין, אלא לישול האתרוג נתכוין ולא בשביל ליגע ביין, וכמו שסבור של שמן היא הנמצאת של יין, דשרינן
לעיל בהנאה. אבל לאחר שנטל האתרוג היה לחוש שמת יתן דעתו וישכשך. **אמר** רב אשי מנא אמנא לה - ומיית רביה מרבי יהודה בן בתירא. אף על גב דאדיו שרי למכור
לכל הגוים שבעולם, מידו מיניה נשמע לרבנן דפליגי עליה שלא יחמירו כל כך לאסור אף לאותו גוי שנסכו. ואף על פי שאילו היה ישראל זה שופכו שהיה הגוי זה רוצה ליפטר
ואם בן היה לו להחשיב דמי יין נסך ממש, מכל מקום כיון דבישראל אם נסכו חייב לשלם ואפילו שפכו זה, כדתנן ב"הזקיק" (גיטין נב, ב) הניסך במזיד חייב - בגוי נמי
חשבינן דמי הויק. ורבינו שמואל בן מאיר פירש דרב אשי לא אייתי למילתיהו אלא לאסמכתא ד"לא כל הימנך". ונמי דאין חשבינן ד"לא כל הימנך" דהא ודאי יכול לרבי בהנאה ואף
לאנוס, כדמשמע לקמן בפרק בתרא (עב, ב). מכל מקום שמעינן מיהא דטענתא מעלייתא היא לישראל לומר לה: לא היה לך לאסור ייני, ודמי נזק שקיל מיניה. **הכי** גרסינן:
אתא גוי אידיד אנח ידיה עילוייה - פירושו: שם ידו נגד הברוא ומנע יציאת היין, הלכך מדמי ליה לצדיה. אבל אם תחב אצבעו בתוך נקב החבית, הוה ליה יין שתחת אצבעו
כמו מפיה, ושל מעלה מאצבעו כמו משוליה, דאמרין בסמוך דלכילי עלמא כל החבית טמאה. וכן כתב רבינו שמואל בן מאיר בשם רש"י, שאם תחב גוי את הברוא בחבית או
אם נטלו לגמרי מן החבית, שכל היין אסור, דאי אפשר שלא ישכשך בראש הברוא שבתוך החבית, ואפילו בהפסד מרובה אסור כל היין בשתייה. **אמר** רב פפא כל דלדידי ברא
חמרא אסור - פירושו: קילוח הסמוך לנקב אסור בשתייה ולא בהנאה, שהרי אין כאן שכשך, שהנבק צר ואינו יכול לשכשך. ואידך שרי אף בשתייה, דקסבר צדיקל אין איחור
הוא ליאסר כל שאר היין. ואיכא דאמר: עד ברא חמרא אסור, פירושו: כל יין שלמעלה לנקב אסור, דכיון דכולו נמשך אחר הנקב לצאת דרך שם הוה ליה חמרא אסור, ואידך
שרי אף בשתייה. כתנאי - מילתא דרב פפא אתאמרא כתנאי: חבית של תרומה שניקבה בין מפיה בין משוליה בין מצדיה, ונגע בו טבול יום, טמאה. חבית שלאה היו יושבות
על שוליתן, כשהנבק בפיה - כל היין שלמעלה נעשה בסיס לעליון, בשוליה - כל היין נמשך אחר הנבק, ומצדיה נמי טמאה - צריך לומר שאין זה מטעם נזק, דהא תנן (עבודה
זרה עב, א): נצוק אינו חבור לא לטמאה ולא לטהרה, אלא הטעם לפי שמה שנכנס אצבעו טמא, ואם כן מה שלמעלה ולמטה בחבית ממה שכנגד אצבעו הוה ליה מפיה
ומשוליה. רבי יהודה אומר: מפיה ומשוליה טמא - מטעמא דפרישית, מצדיה טהור - דלא חשיב האי כפיה ומשוליה. והשתא אתיא דך דרב פפא בהדיא כרבי יהודה ללישנא
דכל להדי ברא חמרא אסיר ואידך שרי, כיון שחבית ידו עד חלל החבית בלא הניח על הצק הוה ליה מצדיה. וללישנא דעד ברא חמרא אסור נמי צריך לומר דאתיא
כרבי יהודה, והלכך איך שרי. ומה שאסור עד ברא - שאני יין נסך דאחמירו ביה רבנן. דההיא חשיתה לפירוש הקונטרס. וקשיא: לזה לישנא דאמרו עד ברא אסור, היאך
ידיה זה שחייב כולו מיעור ויהיה חציו אסור ויחציו מותר בשתייה? לכן נראה לפרש: דעד ברא אסור - זהו בהנאה. והטעם, כי מיד שפנתו הנבק נתנועע כל היין שבת הברוא
לצאת דרך שם, וכשם שידו על הנבק נסתם הכל מלצאת וחשוב כאילו נגע בכלו. ואידך שרי בהנאה, אבל בשתייה אסור מפני היין האסור השוכב עליו. פסק בקונטרס: לית
הלכתא כרב פפא. דהא קים ליה כרבי יהודה ויחידיהו הוא, והלכה כרבים דלא מיפלגי בין פיה ושוליה לצדיה. ואין טעם לפסק זה, דבכמה דוכתי פסקין כיחיד לגבי רבים.
אכן אומר רבינו תם: דודאי הוא דלית הלכתא כרב פפא, משום דרבא פליג עליה. אף על גב דהוא בתראה יותר מרבא, משום דרבא רב. וגם הוא בתראה, והיה גדול ממנו
בחכמה ובמניין, ופליג עליה לקמן בפרק בתרא (עב, ב) גבי ההוא גוי דאנח ידיה אבת גישתא, פירושו: שני קנים חלולים תחובים בשפוע ומדובקים ראשיהם מלמעלה (כזה), ומניחים
הקנה האחד האחרון תוך החבית והוא נקרא גישתא, והקנה הגדול לו נקרא בת גישתא. ומרביצין בבת גישתא ויוצא כל היין דרך שם במציצה אחת עד מקום שהגישתא מגעת,
ואם מציצה אדם אצבעו עד הבת גישתא לא יצא עוד אם לא יחזור וימציץ. ועברא הוה רמאנן גוי אבת גישתא. ואסריה רבא לכולי חמרא. פירושו: כל היין שהגישתא, ואקשי
ליה רב פפא: במאי, בנצוק? אמר ליה: שאני הכא דכולי חמרא אבת גישתא גריד. ומפרש רבינו תם שהגישתא לא היתה מגעת לשוליה החבית, ואפילו הכי היה אסור הכל מטעם
גריד, שכל יין החבית מתנועע ביציאתו לחוץ. ורב פפא ששאל: במאי בנצוק - על יין שאין הגישתא מגעת שם היה שואל, כי בדעתו אין לאסור רק עד מקום שהגישתא מגעת,
כי הכא, ללישנא דעד ברא אסור, אבל השאר אינו נאסר דלית ליה אותו טעם דגריד. ואם כן, רבא שאסור שם הכל - גם כאן יאסור הכל, שהרי כולו מתנועע לעלות ולצאת.
ואין נראה לפרש לפלוגתא דהתם בין שהגישתא מגעת שם, שרבא היה אסור מטעם גריד ורב פפא שרי, דאם כן תקשי לרב פפא גופיה לזה לישנא דעד ברא אסור. וכי תימא,
דך דהבא לבתר דשמעה מרבא כעלה, ומכל מקום לא אסר רבא שם רק מה שסופו לצאת על ידי הגישתא - דאין לשון "לכולי חמרא" משמע הכי, והוה לו לתלמודא
לפרש

דודורין - גיגיות קטנות, ובלעז טוליץ. **אידיד** גוי - קפץ ואחזה בתוך היין שלא
תשתקע. **כי היכי דלא לשכשך** - וליאסר בהנאה, שאין מנסכין אלא על ידי שכשוך.
וברצוה לחביתא עד דשייפא - כפו החבית לצד אחד עד שישפך יינך לתוך כלי
אחר, שימשך היין מן הגוי. ואחר כך יוציאנה ותהא מותרת בהנאה החבית, דכל זמן
שידו תחובה ביין אם יוציאנה אי אפשר
לשמוך שלא ישכשך, ואף על גב שאנו אוחזין
את ידו. **"ברצוה"** - לשון מטה על צידה,
כדאמרין לקמן (עבודה זרה עד, ב): וחתים
להו אבירציהו - שוליתן. **דשייפא** - שחורק
לכלי אחר, כמו: "השופה יין לחמרים". **ואף**
על גב דלזבניה - האי ישראל לגוי אחר
אסור. **מישקל דמי מהחוא גוי שרי** - דלאו
מכר הוא ואינו נהנה ממנו יין נסך, אלא
אומר לה: שפכת ייני ואבדתו ממני, ודמי יין
כשר קא שקיל. **שלא בפני עבודה זרה** -
רבותא אשמועינן. **אסור** - אף בהנאה.
מיתירין - אותו בהנאה. **לא כל הימנך ב'** -
ואף על גב דלא סבירא לן כוותיהו להחירו
למכור לגוי אחר, מהחוא גוי מיהא שרי
לאיפרועי נזקו משום טעם ד"לא כל הימנך".
ברוא - רוחיילי. **אידיד** גוי - קפץ גוי, לשון
נושא הוא, כמו: "דירי טונא". כלומר, הגביה
ונשא עצמו לעמוד ממקומו וקפץ להעיל. כל
דלהדי **ברוא חמרא אסיר** - קילוח הסמוך
לנקב אסור בשתייה ולא בהנאה. שהרי אין
כאן שכשוך, שהנבק צר ואינו יכול לשכשך.
ואידך

כמו מזוג גוי דאמרין לעיל שמת יגע, או דלמא לא דמי למזוג גוי, דהתם מדקדק הגוי למזוג כראוי כדי שיהא ראוי לשתיה, אבל הכא לא. או דלמא לא שניא. אמר ליה: אסור,
אף על גב דלקמן שרינן בזריקה ואפילו בשתייה, זאת דומה קצת למוניה, ולכך יש לאסור לבתחלה שילויך גוי ענבים לגת כיון שהתחיל לימשך, אפילו בזריקה. ודוקא בלבתחלה
כמו שמפרש והולך, אבל בריעבד שרי. ואין שום חילוק בזריקה כמו שמחלק רבינו שמואל בן מאיר, וכן משמע מתוך הירושלמי דאין חילוק כלל, דקאמר: תני רבי שמואל בשם
רבי אבהו: אין זריקה אוסרת יין נסך, משמע דלא מפליג מיד. **נְקִטוּת** לידה כי היכי דלא לישכשך - צריך לומר, שבהכנסת ידו אף על פי שהיה יודע שהוא יין אינו חשוב
שכשך לאסור בהנאה, מפני שהיה טורד ליקח אתרועו שלא יטען. דמי למדור ביד, אליבא דרבנן דאמרי לעיל (נא א) ימכר. ומידו בהוצאת האתרוג הוצרך למינקי בידיה, שאינו
טורד כל כך כמו בהוצאת ידו דמדידה דלעיל, דהתם כל שעה אף בסוף מדידה הוא נותן לב על מדידתו אם מודד יפה, הלכך אף בהוצאת ידו חשבינן ליה טורד. ורבינו חם
פירש: דהכא בהכנסת היד סבור שהיה של שמן, והוא כההיא דחרם דלעיל (נח, א) דזה היה מעשה, ואמרו: ימכר. ודוחק. ורבינו שמואל בן מאיר פירש: דבשביל שנגע ביין
מתחלה לישול האתרוג לא מיתסר, דמגע גוי שלא בכוונה היה נוגע ביין, אלא לישול האתרוג נתכוין ולא בשביל ליגע ביין, וכמו שסבור של שמן היא הנמצאת של יין, דשרינן
לעיל בהנאה. אבל לאחר שנטל האתרוג היה לחוש שמת יתן דעתו וישכשך. **אמר** רב אשי מנא אמנא לה - ומיית רביה מרבי יהודה בן בתירא. אף על גב דאדיו שרי למכור
לכל הגוים שבעולם, מידו מיניה נשמע לרבנן דפליגי עליה שלא יחמירו כל כך לאסור אף לאותו גוי שנסכו. ואף על פי שאילו היה ישראל זה שופכו שהיה הגוי זה רוצה ליפטר
ואם בן היה לו להחשיב דמי יין נסך ממש, מכל מקום כיון דבישראל אם נסכו חייב לשלם ואפילו שפכו זה, כדתנן ב"הזקיק" (גיטין נב, ב) הניסך במזיד חייב - בגוי נמי
חשבינן דמי הויק. ורבינו שמואל בן מאיר פירש דרב אשי לא אייתי למילתיהו אלא לאסמכתא ד"לא כל הימנך". ונמי דאין חשבינן ד"לא כל הימנך" דהא ודאי יכול לרבי בהנאה ואף
לאנוס, כדמשמע לקמן בפרק בתרא (עב, ב). מכל מקום שמעינן מיהא דטענתא מעלייתא היא לישראל לומר לה: לא היה לך לאסור ייני, ודמי נזק שקיל מיניה. **הכי** גרסינן:
אתא גוי אידיד אנח ידיה עילוייה - פירושו: שם ידו נגד הברוא ומנע יציאת היין, הלכך מדמי ליה לצדיה. אבל אם תחב אצבעו בתוך נקב החבית, הוה ליה יין שתחת אצבעו
כמו מפיה, ושל מעלה מאצבעו כמו משוליה, דאמרין בסמוך דלכילי עלמא כל החבית טמאה. וכן כתב רבינו שמואל בן מאיר בשם רש"י, שאם תחב גוי את הברוא בחבית או
אם נטלו לגמרי מן החבית, שכל היין אסור, דאי אפשר שלא ישכשך בראש הברוא שבתוך החבית, ואפילו בהפסד מרובה אסור כל היין בשתייה. **אמר** רב פפא כל דלדידי ברא
חמרא אסור - פירושו: קילוח הסמוך לנקב אסור בשתייה ולא בהנאה, שהרי אין כאן שכשך, שהנבק צר ואינו יכול לשכשך. ואידך שרי אף בשתייה, דקסבר צדיקל אין איחור
הוא ליאסר כל שאר היין. ואיכא דאמר: עד ברא חמרא אסור, פירושו: כל יין שלמעלה לנקב אסור, דכיון דכולו נמשך אחר הנקב לצאת דרך שם הוה ליה חמרא אסור, ואידך
שרי אף בשתייה. כתנאי - מילתא דרב פפא אתאמרא כתנאי: חבית של תרומה שניקבה בין מפיה בין משוליה בין מצדיה, ונגע בו טבול יום, טמאה. חבית שלאה היו יושבות
על שוליתן, כשהנבק בפיה - כל היין שלמעלה נעשה בסיס לעליון, בשוליה - כל היין נמשך אחר הנבק, ומצדיה נמי טמאה - צריך לומר שאין זה מטעם נזק, דהא תנן (עבודה
זרה עב, א): נצוק אינו חבור לא לטמאה ולא לטהרה, אלא הטעם לפי שמה שנכנס אצבעו טמא, ואם כן מה שלמעלה ולמטה בחבית ממה שכנגד אצבעו הוה ליה מפיה
ומשוליה. רבי יהודה אומר: מפיה ומשוליה טמא - מטעמא דפרישית, מצדיה טהור - דלא חשיב האי כפיה ומשוליה. והשתא אתיא דך דרב פפא בהדיא כרבי יהודה ללישנא
דכל להדי ברא חמרא אסיר ואידך שרי, כיון שחבית ידו עד חלל החבית בלא הניח על הצק הוה ליה מצדיה. וללישנא דעד ברא חמרא אסור נמי צריך לומר דאתיא
כרבי יהודה, והלכך איך שרי. ומה שאסור עד ברא - שאני יין נסך דאחמירו ביה רבנן. דההיא חשיתה לפירוש הקונטרס. וקשיא: לזה לישנא דאמרו עד ברא אסור, היאך
ידיה זה שחייב כולו מיעור ויהיה חציו אסור ויחציו מותר בשתייה? לכן נראה לפרש: דעד ברא אסור - זהו בהנאה. והטעם, כי מיד שפנתו הנבק נתנועע כל היין שבת הברוא
לצאת דרך שם, וכשם שידו על הנבק נסתם הכל מלצאת וחשוב כאילו נגע בכלו. ואידך שרי בהנאה, אבל בשתייה אסור מפני היין האסור השוכב עליו. פסק בקונטרס: לית
הלכתא כרב פפא. דהא קים ליה כרבי יהודה ויחידיהו הוא, והלכה כרבים דלא מיפלגי בין פיה ושוליה לצדיה. ואין טעם לפסק זה, דבכמה דוכתי פסקין כיחיד לגבי רבים.
אכן אומר רבינו תם: דודאי הוא דלית הלכתא כרב פפא, משום דרבא פליג עליה. אף על גב דהוא בתראה יותר מרבא, משום דרבא רב. וגם הוא בתראה, והיה גדול ממנו
בחכמה ובמניין, ופליג עליה לקמן בפרק בתרא (עב, ב) גבי ההוא גוי דאנח ידיה אבת גישתא, פירושו: שני קנים חלולים תחובים בשפוע ומדובקים ראשיהם מלמעלה (כזה), ומניחים
הקנה האחד האחרון תוך החבית והוא נקרא גישתא, והקנה הגדול לו נקרא בת גישתא. ומרביצין בבת גישתא ויוצא כל היין דרך שם במציצה אחת עד מקום שהגישתא מגעת,
ואם מציצה אדם אצבעו עד הבת גישתא לא יצא עוד אם לא יחזור וימציץ. ועברא הוה רמאנן גוי אבת גישתא. ואסריה רבא לכולי חמרא. פירושו: כל היין שהגישתא, ואקשי
ליה רב פפא: במאי, בנצוק? אמר ליה: שאני הכא דכולי חמרא אבת גישתא גריד. ומפרש רבינו תם שהגישתא לא היתה מגעת לשוליה החבית, ואפילו הכי היה אסור הכל מטעם
גריד, שכל יין החבית מתנועע ביציאתו לחוץ. ורב פפא ששאל: במאי בנצוק - על יין שאין הגישתא מגעת שם היה שואל, כי בדעתו אין לאסור רק עד מקום שהגישתא מגעת,
כי הכא, ללישנא דעד ברא אסור, אבל השאר אינו נאסר דלית ליה אותו טעם דגריד. ואם כן, רבא שאסור שם הכל - גם כאן יאסור הכל, שהרי כולו מתנועע לעלות ולצאת.
ואין נראה לפרש לפלוגתא דהתם בין שהגישתא מגעת שם, שרבא היה אסור מטעם גריד ורב פפא שרי, דאם כן תקשי לרב פפא גופיה לזה לישנא דעד ברא אסור. וכי תימא,
דך דהבא לבתר דשמעה מרבא כעלה, ומכל מקום לא אסר רבא שם רק מה שסופו לצאת על ידי הגישתא - דאין לשון "לכולי חמרא" משמע הכי, והוה לו לתלמודא
לפרש

עבודה זרה דף נט עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) קיא

24 מְהֵרָא – מאותו עוֹבֵד בּוֹכְבִּים שְׁנִיסְכוּ. מֵאִי מַעֲמָא, מְשׁוּם דְּמִיָּקְלָא
25 קְלִיָּה – נחשב הדבר כמו שהגוי שרף את היין ואיבדו, והדמים
26 שְׁנוּטֵל הַיִּשְׂרָאֵל מֵהַגּוֹי, אֵינֶם דְּמִי יֵין נֹסֵךְ, אֲלֵא דְּמִי יֵין כֶּשֶׁר שֶׁהַגּוֹי
27 הֹזִיקוּ וְאִיבְדּוּ מִמֶּנּוּ.
28 רַב אֲשֵׁי מְבַאֵר מֵהֵיכֵן לִמַּד דִּין זֶה: אָמַר רַב אֲשֵׁי, מִנָּא אֲמִינָא לָהּ –
29 מֵהֵיכֵן יֵשׁ לַלְמוּד דִּין זֶה, שְׁמוּתָר לִיטּוֹל אֶת דְּמִי הַיֵּין מֵאוּתּוֹ גּוֹי
30 שְׁנִיסְכוּ, דְּתַנִּינָא, עוֹבֵד בּוֹכְבִּים שְׁנִיסְכָּךְ אֶת יֵינוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי
31 שֶׁשָּׂכַשְׁךְ אֶת יְדּוֹ בְּתוֹכּוֹ לַעֲבֹדֶת כּוֹכָבִים, וְעֵשָׂה כֵן שֶׁלֹּא בְּפָנֵי עֲבֹדַת
32 בּוֹכְבִּים, הַיֵּין אָסוּר אִף בְּהִנָּא. וְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּבָא, וְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן
33 בְּתִירָא, מְתִירִין אֶת הַיֵּין בְּהִנָּא מְשׁוּם שְׁנֵי דְּבָרִים. טַעַם אֶחָד, מְשׁוּם
34 שְׁאִין מְנַסְכִּין יוֹן, אֲלֵא בְּפָנֵי עֲבֹדַת בּוֹכְבִּים. וְאֶחָד – וְטַעַם נֹסֵף
35 לַהֲתִיר, אִף בְּאוֹפֶן שְׁנִיסְכוּ בְּפָנֵי הַעֲבֹדָה כּוֹכָבִים, מְשׁוּם שְׁאוּמֵר לוֹ
36 הַיִּשְׂרָאֵל, לֹא כָּל הַיִּמְנָךְ – אֵין בִּיכּוּלְתֶּךָ שְׁתֵּאסוּר אֶת יֵינִי לְאוֹנְסִי –
37 בַּעַל כְּרֹחִי, שְׁאִין אָדָם אוֹסֵר דְּבַר שְׁאִינוֹ שְׁלוֹ. וּמְדַבְּרֵי רַבִּי יְהוּדָה בֶּן
38 בְּבֵא וּרְבִי יְהוּדָה בֶּן בְּתִירָא יֵשׁ לַלְמוּד, שִׁיכּוֹל הַיִּשְׂרָאֵל לִיטּוֹל אֶת דְּמִי
39 יֵינוֹ מִן הַגּוֹי שְׁנִיסְכוּ, מְשׁוּם שִׁיכּוֹל לֹמַר לוֹ 'לֹא כָּל הַיִּמְנָךְ שְׁתֵּאסוּר
40 אֶת יֵינִי לְאוֹנְסִי'.
41 הַגְמָרָא מְבִיאָה מַעֲשֵׂה בַעֲנִין מִגַּע גּוֹי בֵּינָן: תְּהִיָּא חֲבִיתָא דְּחִמְרָא –
42 מַעֲשֵׂה בַחֲבִית שֶׁל יֵין, דְּאִישְׁתְּקִיל לְבָרָא – שְׁנִיטֵל הַבְּרֹזָא שְׁלֵה, וְהַיֵּין
43 הַחֵל לְצֵאת מִהַחֲבִית, אָתָּא (בֹּא) עוֹבֵד בּוֹכְבִּים, אִידְרִי – קִפֵּץ, אָנָּה
44 יֵרִידָה עִילּוּיָהּ – וְהִנִּיחַ יְדּוֹ עַל פִּי הַנֶּקֶב, לִמְנוּעַ אֶת יְצִיאַת הַיֵּין. אָמַר
45 רַב פִּפְסָא, כָּל דְּלִהְרִי בְּרָא, חִמְרָא אָסִיר – כָּל קִילּוֹחַ הַיֵּין חֲסִמוּךְ
46 לְנֶקֶב, אֲסוּר בְּשִׁתָּהּ,

1 וּבְדוּדוּרִין – גִּיגִיּוֹת קִטְנוֹת כְּדִי לִיתַנֶּם לַגַּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אָף עַל פִּי
2 שְׁתֵּינִי מְזִלָּה עֲלֵיהֶן – עַל הָעֲנָבִים שְׁבִיגִיּוֹת כְּשֹׁפְכֶם לַגַּת, מוֹתֵר
3 הַיֵּין, וּמוֹכַח שְׁאִין אִיסוּר בְּנִכְרִי שֶׁהֵבִיא עֲנָבִים לַגַּת.
4 מִתְרַצָּת הַגְמָרָא: אָמַר לִיהָ רַב כְּהֵנָא לְרַב יִימָר, 'חֲבִיא' קְאָמְרָת –
5 אֵתָּה מַקְשָׁה עָלִי מִמָּה שֶׁכָּתוּב בְּבִרְיֵיתָא שְׁאֵם הֵבִיא מוֹתֵר, הֲרִי אָנָּה
6 לְבִתְחִילָה קְאָמִינָא – אֲנִי אֲמַרְתִּי אֶת דְּבָרִי לְכַתְחִילָה, שְׁלֹא יִתֵּן
7 יִשְׂרָאֵל לְנִכְרִי לִסְעִיעַ בַּעֲדוֹ הַחֹלֶץ עֲנָבִים מִכְרָמוֹ לַגַּת, כְּדִי לַהֲרַחֵק
8 מִשְׁתֵּיית יֵין נֹסֵךְ מִמֶּשׁ, אֶךְ וְדֹאֵי בְּדִיעְבַּד אִם הֵבִיא הַנִּכְרִי אֶת הָעֲנָבִים
9 אֵין לְאִיסוּר אֶת הַיֵּין כְּמִבּוּאָר בְּבִרְיֵיתָא.
10 הַגְמָרָא מְבִיאָה מַעֲשֵׂה בַעֲנִין מִגַּע גּוֹי בֵּינָן: תְּהִיָּא אֲתֵרוּנָא דְּנִפְל
11 לְחֲבִיתָא דְּחִמְרָא – מַעֲשֵׂה בְּאֲתֵרוּג שֶׁנִּפֵּל לְחֲבִית שֶׁל יֵין, אִידְרִי –
12 קִפֵּץ עוֹבֵד בּוֹכְבִּים וְהַכְּנִיס אֶת יְדּוֹ לְתוֹךְ הַיֵּין, וְשָׁקְלִיהָ – אַחַז אֶת
13 הָאֲתֵרוּג שְׁלֹא יִשְׁקַע. אָמַר לָהּ רַב אֲשֵׁי לֹאלּוֹ שְׁהִי עִמּוֹ, נִקְטוּתָהּ
14 לִיָּדֶיהָ – הַחֲזִיקוּ בִידּוֹ כִּי יִכִּי דְּלֵא לְשִׁכְשִׁיךָ בִּיהָ – כְּדִי שְׁלֹא יִשְׁכַּשֵּׁךְ
15 אֶת יְדּוֹ בֵּינָן וְיֵאסֵר הַיֵּין כִּכָּר בְּהִנָּא, שְׁאִין מְנַסְכִּים אֲלֵא עַל יְדֵי
16 שֶׁשָּׂכַשְׁךְ. וְכִרְצוּתָהּ – הִטּוֹ אֶת הַחֲבִית עַל צִידָהּ עַד דְּשִׁיפָּא – שִׁישְׁפָּךְ
17 כָּל הַיֵּין שֶׁבְּתוֹכָהּ לְכָלִי אַחֵר. וְלֵאחֵר שִׁישְׁפָּךְ הַיֵּין מִן הַגּוֹי, יוֹצִיא הַגּוֹי
18 אֶת יְדּוֹ מִהַחֲבִית, וְהַיֵּין יֵהָא מוֹתֵר.
19 הַגְמָרָא דְּנָה הָאֵם מוֹתֵר לִיטּוֹל תְּשֻׁלוֹם מִגּוֹי שְׁנִיסְכָּךְ אֶת הַיֵּין: אָמַר רַב
20 אֲשֵׁי, הֵאֵי עוֹבֵד בּוֹכְבִּים, דְּנִסְכִּיהָ לְחִמְרָא דִּישְׂרָאֵל – שְׁנִיסְכָּךְ אֶת
21 יֵינוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּכֻוּנָהּ, אָף עַל נֶבֶל דְּלִזְבוּנִיהָ – לְמוֹכְרוֹ לְעוֹבֵד
22 בּוֹכְבִּים אֲחֵרִינָא (אַחֵר) אָסוּר, מְשׁוּם שִׁינֵן נֹסֵךְ אֲסוּר בְּהִנָּא, מִכָּל
23 מְקוֹם שְׁרִי לִיהָ – מוֹתֵר לִישְׂרָאֵל לְמִישְׁקֵל דְּמִיָּה – לִיטּוֹל אֶת דְּמִי הַיֵּין

אגרות קודש

ב"ה, א' מ"ח, תשט"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

היום נמסר לי מכתבו - עם המוסג"ב - בתאריך דשילהי מנ"א, ולפלא קצת שנתארך כל כך.

ונעם לי לראות בו סגנונו בכתבו אודות שלשלת היוחסין שלו, כי בטוחני שדבריו במכתבו הן יוצאים מן הלב, ואז בטח יש גם המעלה - המוספת בכוח מסורת אבות גם בחיים המעשיים, כי הרי הלב מלך האברים, וכיון שבני ישראל גומלי חסדים הם ועינם טובה בשל אחרים, בטח משפיע גם על אחרים בכיוון זה.

בהמשך לכתבו אשר אביו זקנו הי' מבית מדרשו של כ"ק אדמו"ר הצמח צדק, אתענין לדעת אם נשארו ממנו איזה רשימות או כתבים מתורת החסידות שעדיין לא נדפסו, ואם כן הוא היש רשימה מהם ואפשר לראותה, ותודה מראש על הטרחה בזה.

בטח נפגש מזמן לזמן עם אנ"ש דתל אביב, מבקר במוסדות חב"ד אשר באה"ק ת"ו ובפרט בשיבת תומכי תמימים וכפר חב"ד, וכלל כללו חז"ל זרוק חוטרא אאורא אעיקרי קאי.

בברכה לראות נחת אמיתי הוא נחת יהודי מכל יו"ח שיחיו מתאים לגזע מחצבתם אשר במ יתפארו.

1 וְאִידָּהּ – וּשְׂאֵר הָיִין שְׁבַחבִּית, שְׁרִי – מוֹתֵר אִף בִּשְׁתִּיָּה. שְׁהִיִּן
2 שְׁבַעַדְדִים אֵינּוּ נִחְשָׁב חִיבוֹר לֹאסוֹר אֶת כָּל הָיִין שְׁבַחבִּית.
3 הַגְמָרָא מְבִיאָה אֹפֶן אַחֵר שְׁנֵאמְרוּ דְּבָרֵי רַב פַּפָּא: וְאִיכָּא דְאָמְרֵי –
4 וִישׁ שְׁגֵרְסוּ בְּאֹפֶן אַחֵר, אָמַר רַב פַּפָּא, [דְּ]עָד הַבְּרֹא, חֲמֵרָא אָסִיר
5 – כָּל הָיִין שְׁלֻמְעֵלָה מִן הַנֶּקֶב, אִסוֹר בִּשְׁתִּיָּה. שְׁמֵאחַר וְכָל הָיִין
6 שְׁבַחבִּית נִמְשָׁךְ לִצְאָת דֶּרֶךְ הַנֶּקֶב, נִחְשָׁב הַדְּבַר לְחִיבוֹר, וְכָל הָיִין
7 אִסוֹר. וְאִידָּהּ – וּשְׂאֵר הָיִין שְׁבַחבִּית, שְׁרִי – מוֹתֵר אִף בִּשְׁתִּיָּה.
8 רַב יִמְר מְבִאר שְׁדַּבְרֵי רַב פַּפָּא תְלוּיִים בְּמַחְלֻקַּת תְּנֵאנִים: אָמַר רַב
9 יִמְר, בְּתֵנָּאִי – דְּבָרֵי רַב פַּפָּא אֵינֶם כְּדַבְרֵי הַכֵּל, אֲלֵא תְלוּיִים הֵם
10 בְּמַחְלֻקַּת תְּנֵאנִים. שְׁשֵׁנִינוּ בְּמִשְׁנָה (טְבוּל יוֹם פ"ב מ"ז), תְּכִית וּבִתּוּכָה יִין
11 שֶׁל תְּרוּמָה, שְׁנִקְבָּהּ, בֵּין אִם הַנֶּקֶב מְפִיָּה שֶׁל הַחֲבִית, בֵּין מְשׁוּלִיָּה –
12 בְּתַחֲתִית הַחֲבִית, וּבֵין מְצִידִיָּה, וְנִנְעָ בּוֹ – בֵּינָן שְׁבִנְקָב מְבוּל יוֹם –
13 אָדָם שְׁנִטְמָא וְטָבֵל לְטַהֲרָתוֹ, וְעֵדִיין לֹא הֶעֱרִיב שְׁמִשּׁוֹ, הַתְּרוּמָה
14 שְׁבַחבִּית מְטָמָה. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אִם הִיא הַנֶּקֶב מְפִיָּה וּמְשׁוּלִיָּה,
15 אֵכָן הַתְּרוּמָה שְׁבַחבִּית מְטָמָה. אִמְנָם בְּאֹפֶן שְׁהִנְקָב הִיא מְצִידִיָּה,
16 מְהוּרָה, וְהֵינּוּ כָל הָיִין שְׁמִקְבָּאן וּמְכָבָאן – מִשְׁנֵי צִידֵי הַנֶּקֶב. וְטַעַם
17 הַדְּבַר, מִשּׁוּם שְׁהִיִּין שְׁבַעַדְדִים אֵינּוּ נִחְשָׁב חִיבוֹר לֹאסוֹר אֶת כָּל הָיִין
18 שְׁבַחבִּית, וְכַדְּבָרֵי רַב פַּפָּא. וְאֵילוּ חֲכָמִים חוֹלְקִים עַל דַּעָה זוֹ, וְסוֹבְרִים
19 שֶׁהֵכֵל נִחְשָׁב חִיבוֹר. וְנִמְצָא שְׁדַּבְרֵי רַב פַּפָּא נֵאמְרוּ רַק לְפִי שִׁטַּת רַבִּי
20 יְהוּדָה.
21 רַב פַּפָּא מְבִאר אֶת דִּין כָּחוּ שֶׁל גִּי בֵּינָן נֶסֶךְ: אָמַר רַב פַּפָּא, אִם הִיא
22 עוֹבֵד בּוֹכְבִּים אֲדָנָא – שׁוֹפֵךְ יִין מִן הַחֲבִית, וְיִשְׂרָאֵל אֲבוּבָא – אוֹחֹז
23 גִּיגִית בִּידּוֹ לִקְבֵּל אֶת הָיִין, חֲמֵרָא אָסִיר – הָיִין אִסוֹר בְּהִנָּאָה. מָאִי
24 מְעָמָא, כִּי קָאֲתִי – כֹּאשֶׁר הָיִין בֹּא לְחוּךְ הַכּוּבָא, מְכַת הָעוֹבֵד
25 בּוֹכְבִּים קָאֲתִי – הוּא בֹא. וְנֵאמְרוּ וְהֵינּוּ בֹא מִכָּחוּ שֶׁל הָגִי, יֵשׁ לֹאסוֹר
26 אֶת הָיִין.
27 וְאִם יִשְׂרָאֵל אֲדָנָא – שׁוֹפֵךְ יִין מִן הַחֲבִית, וְעוֹבֵד בּוֹכְבִּים אֲבוּבָא –
28 אוֹחֹז הַגִּיגִית בִּידּוֹ כְּדִי לִקְבֵּל אֶת הָיִין, חֲמֵרָא שְׁרִי – הָיִין מוֹתֵר אִף
29 בִּשְׁתִּיָּה, מִכֵּיּוֹן שְׁבֵאֹפֶן זֶה הָיִין בֹּא לְגִיגִית מִכָּח הַיִּשְׂרָאֵל. וְאִי – וְאִם
30 הָגִי מְצִידִי צִידִי – מִטָּה אֶת הַגִּיגִית עַל צִידָהּ, אָסִיר – הָיִין אִסוֹר
31 בִּשְׁתִּיָּה.

32 רַב פַּפָּא מְבִאר אֶת דִּינוֹ שֶׁל גִּי הַנוּשָׂא יִין: אָמַר רַב פַּפָּא, הָאִי עוֹבֵד
33 בּוֹכְבִּים, דְּרִי יִקָּא – שְׁנוּשָׂא נוֹד שִׁישׁ בּוֹ יִין, וְקָאֲוִיל יִשְׂרָאֵל
34 אַחֲוִירָה – וְיִשְׂרָאֵל הוֹלֵךְ אַחֲרָיו וְרוֹאֵה שְׁאִין הָגִי נוֹגַע בֵּינָן, אִם הַנוֹד
35 מְלִיָּא – מֵלֵא בֵּינָן, שְׁרִי – הָיִין מוֹתֵר, מִשּׁוּם דְּלֵא מְקַרְקֵשׁ – שְׁאִין הָיִין
36 שְׁבִתּוּכּוֹ מִשְׁתַּכְּשֵׁךְ, מִכֵּיּוֹן שְׁהַנוֹד מֵלֵא. אִמְנָם אִם הַנוֹד חֲסִירָא – חֲסֵר,
37 שְׁאִינוּ מֵלֵא, אָסִיר – הָיִין אִסוֹר בִּשְׁתִּיָּה. וְטַעַם הַדְּבַר הוּא, דְּלֵא מָא
38 מְקַרְקֵשׁ – יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁמָא יִשְׁכַּשֵּׁךְ הָגִי אֶת יָדוֹ בֵּינָן.
39 וּבְאֹפֶן שְׁהִגִּי נוּשָׂא בּוֹכָא – גִּיגִית, הָדִין לְהִיפֵךְ, אִם הַגִּיגִית מְלִיָּא –
40 מֵלֵאָה יִין, אָסִיר בִּשְׁתִּיָּה, מִשּׁוּם שִׁישׁ לְחוּשׁ דְּלֵא מָא נִנְעָ הָגִי בֵּינָן,
41 כֹּאשֶׁר הוּא נוֹתֵן אֶת יָדוֹ עַל שִׁפְתֵי הַגִּיגִית. וְאִם הַגִּיגִית חֲסִירָא
42 –[חֲסִירָה], שְׁרִי, דְּלֵא נִנְעָ – אִין לְחוּשׁ שְׁמָא נִנְעָ הָגִי בֵּינָן.
43 רַב אֲשִׁי חוֹלֵק עַל רַב פַּפָּא בְּדִין גִּי הַנוּשָׂא נוֹד יִין: רַב אֲשִׁי אָמַר,
44 לַעֲנִין יִקָּא – נוֹד יִין, בֵּין מְלִיָּא – מֵלֵא וּבֵין חֲסִירָא – חֲסֵר, שְׁרִי. מָאִי
45 מְעָמָא, אִין דְּרִי נִסְוֵךְ בְּכָד.
46 הַגְמָרָא מְבִאֲרָת אֶת דִּין הָיִין שְׁנַעֲשָׂה בְּגַת עַל יְדֵי גִי: גִי שְׁחַט עֲנָבִים
47 בְּמַעְצָרָא וְיִירָא – גַּת, שְׁאִין דּוֹרְכִים בָּהּ אֶת הָעֲנָבִים, אֲלֵא כּוֹבֵשִׁים עַל
48 יְדֵי קוֹרָה, רַב פַּפִּי שְׁרִי – הַתִּיר אֶת הָיִין. וְאֵילוּ רַב אֲשִׁי, וְאִיתִימָא –
49 וִישׁ אוֹמְרִים שֶׁרַב שִׁמִּי בְּרֵאשִׁי, אָסֵר.
50 הַגְמָרָא מְבִאֲרָת בֵּאִיָּה אֹפֶן נַחֲלָקוּ: בְּכָחוּ – בְּאֹפֶן שְׁהַעֲנָבִים נִסְחָטִים
51 מִכָּח הָגִי, כְּגוֹן שְׁהִגִּי עֵלָה עַל הַנְּסָרִים שְׁעַל הַתְּפוּחַ וּמִכְבִּידֵם, כּוֹלִי
52 עֲלָמָא לֹא פְּלִיגִי דְאָסִיר – שְׁנִיָּהם מוֹדִים שְׁהִיִּין אִסוֹר בִּשְׁתִּיָּה. כִּי
53 פְּלִיגִי – לֹא נַחֲלָקוּ אֲלֵא בְּכָח בָּחוּ – בְּאֹפֶן שְׁהַעֲנָבִים נִסְחָטִים עַל יְדֵי
54 כָּח כָּחוּ, כְּגוֹן שְׁהִגִּי מַגְלָל אֶת הַגְּלָל, וְהַגְּלָל מְפִיל אֶת הַקּוֹרָה עַל
55 הָעֲנָבִים. וּבֹזֶה רַב פַּפִּי מְתִיר, וְרַב אֲשִׁי אוֹרֵב שִׁמִּי בְּרֵאשִׁי אוֹסֵר.
56 אִיכָּא דְאָמְרֵי – יֵשׁ שְׁבִיאָרוֹ בְּאֹפֶן אַחֵר אֶת מַחְלֻקְתָּם, שְׁכַתְּ בָּחוּ, כּוֹלִי
57 עֲלָמָא לֹא פְּלִיגִי דְשְׁרִי – שְׁנִיָּהם מוֹדִים שְׁהִיִּין מוֹתֵר. כִּי פְּלִיגִי
58 בְּכָחוּ.
59 הֵנּוּ עוֹבְדָא – הִיא מַעֲשָׂה בְּגִי שְׁחַט עֲנָבִים בְּגַת בְּכָת בָּחוּ, וְאָסֵר
60 רַב יַעֲקֹב מְנַהֵר פְּקוּדָא אֶת הָיִין.
61 הַגְמָרָא מְבִיאָה מַעֲשָׂה בְּעֵנִין יִין נֶסֶךְ: הֵהוּא חֲבִיתָא – מַעֲשָׂה בַּחֲבִית
62 שֶׁל יִין,

אגרות קודש

ב"ה, כ"ז תשרי, תשס"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו כותב שאיננו מרגיש חשק ורצון פנימי בלימודיו כו'.

הנה כבר כתבתי בזה לכמה מחבריו והוספתי שכל אברכי התלמידים בכלל זה שתורתנו הק' תורת חיים פסקה אשר יגעת ולא מצאת אל תאמין, ובמילא בידם הדבר שישתדלו בזה ע"י התמדה ושקידה ובקביעות בנפש נוסף על הקביעות בזמן בשמירת זמני וסדרי הלימוד ולעסוק בתורת ה' תורה תמימה במסירה ונתינה אמיתית מבלי מחשבות חוץ, חשבוניות וכיוצא בזה, ואז מובטחים הם שיצליחו, אלא שצריך לטהר הכלי לקבלת התורה הוא הגוף ובפרט המחשבות ודבורים.

ולכן צריך להזהר בטבילת עזרא ולהזהר במצות אהבת ישראל ביותר וביותר ובמדות טובות בכלל ולעסוק בפנימיות התורה נשמתא דאורייתא וחיותה אשר עי"ז נתגלה החיות גם בנגלה דתורה, והש"ת יצליחו לבשר טוב בכל הני"ל, בין בהנוגע לעצמו והן בנוגע לחביריו, וההקדס בזה ישובת.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

עבודה זרה. פרק רביעי – רבי ישמעאל דף ס עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)
רש"י
תוספות

1 **ואידך שרי** – אף בשתיה, דקסבר צדדין לאו חיבור ליאסר כל חיין. ולית הלכתא
2 כוותיה, דהא מוקי בר ימר מליתיה דרב פפא כתנאי וקם ליה בר פפא כרבי
3 יוסה יחידאיה, ויחד ורבים הלכה כרבים, דפליגי רבנן עליה ואמר: בין מצדיה
4 יתיריה – טמאה, דכולן דרב. **חיבור**, **חיבור**, – כל יין שמעלה לנקב אסור, דכין
5 דכולו נמשך אחר הנקב לצאת דרך שם –

וַיֹּאמֶר דָּאִמְרִי.	הוּא לִיה חִיבּוּר וְאִסּוּר. כְּהִנֵּה - אֵיחֲמֵר	6
חֲמִירָא אִסּוּר, וַיֹּאדָם שְׂרִי.	חָא דִּרְב פִּפּא. וְלֹא דִּבְרִי הַכֵּל הִיא. שׁוּלִיָּה	7
שְׁנִיקְבֵּה, בִּין מִפִּיה בִּין מִשּׁוּלֵי	שְׂחִיא יוֹשֵׁבַת עֵלֶיחֻן, שִׁכַּל חֲבִיתוֹ	8
יּוֹם - מְטָמָה; רַבִּי יְהוּדָה אָמַר	שְׁבַת־למִדּוּר כִּדֵּשׁ שׁוֹר חָק. יִקְבֵּה מִפִּיה	9
מִצִּידֵיהּ - מְהוּרָה מִכָּאן וּמִכָּאן	הוֹאִיל וְכַל הִזֵּין שְׁלֵמָה נַעֲשֶׂה בִּסְט	10
וַיִּשְׁרְאֵל אֲבוּבָא - חֲמִירָא אִסּוּר	לְעֵלִיּוֹן הוּא חִיבּוּר. וּמִשּׁוּלֵּיהּ נִמִּי, הוֹאִיל וְכַל	11
מִכָּח גּוֹי קָאָתִי; יִשְׂרָאֵל אָמַר	הִזִּין נִמְשָׁךְ אַחֵר הִנָּקֵב הוּא חִיבּוּר. אֲבָל נִקֵּב	12
וְאִי מִצִּיד צִדּוּדִי - אִסּוּר.	מִצִּידֵיהּ שְׁטוּרָה מִכָּאן וּמִכָּאן, כִּרְב פִּפּא.	13
וְיָקָא וְקָאִיל יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵיהּ	וּרְבִנָּן לִית לָהּ דִּרְב פִּפּא, הִלָּךְ לִית	14
חֲסִירָא אִסּוּר - דִּלְמָא מִן	הִלְכָתָא כּוּחִתִּיהּ, וְכֹלּוּ אִסּוּר בִּשְׁתֵּיהּ וּמוֹתֵר	15
דִּלְמָא נִגַּע, חֲסִירָא שְׂרִי - דִּלְמָא	בְּהִנָּא. גּוֹי אִירָא - מַעֲרָה הִזֵּין מִדְּרַגָּא	16
בִּין מִלֵּיא וּבִין חֲסִירָא שְׂרִי,	לְכוּבָא. וַיִּשְׂרָאֵל אֲבוּבָא - וְאִחוּחוֹ בִּידוֹ.	17
בְּכֶךְ. מַעֲרָא זִיירָא - רַב פִּפּא	חֲמִירָא אִסּוּר - בְּהִנָּא, דְּהִידֵּינוּ נִמִּי יִן	18
שְׂמִי בַר אֲשִׁי אִסּוּר. בְּכַחוֹ	שְׁמוּנוֹ גּוֹי, וְכַחוֹ הוּא. וְאִסְרָנָא לִיה מִשּׁוֹם	19
כִּי פְלִיגִי בְּכַח בְּחוֹ. אִיפֵּא	"לֶךְ לָךְ אִמְרִין" כּוֹ. וְאִי קָא מַשּׁוֹם אַצְדוֹד	20
לֹא פְלִיגִי דְשְׂרִי, כִּי פְלִיגִי	לְכוּבָא. חֲמִירָא אִסּוּר - מִצִּיד דִּמְקַרְשָׁא	21
בְּחוֹ, וְאִסּוּר רַב יַעֲקֹב	לִיה חֲמִירָא. וְכוּבָא מִלֵּיאָה עֲסָקִין, דִּלְמָא	22
	נִגַּע. לִישָׁנָא אַחֲרִינָא: אִפִּילוֹ חֲסִירָא נִמִּי, כִּיּוֹן	23
	דִּמְקַרְשָׁא בְּכוּוּנָה - הוּא לִיה כּוֹחַ בְּכוּוּנָה	24
	וְאִסּוּר בִּשְׁתֵּיהּ. וְיָקָא = נוֹד קִשּׁוּר. וְקָאָתִי	25
	יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵיהּ - וְחִזִּי דִּלָּא נִגַּע גּוֹי בְּגוּדוֹ.	26
	כּוּבָא חֲסִירָא שְׂרִי - דִּאִין קִרְקוּשׁ כְּכִל	27
	פְּתוּחַ. וְאִפּא עַל גִּב דְּכִי לִית אִי אִפְשֵׁר	28

29 בלא קרקוש מעט, כיון דלא נידא ליה בקרקושיה, דלמא מישתפח - הוה ליה
30 כחו שלא בכוזנה ומותר. אבל זיקא הוי קרקוש, ודומה למשכשך והוי נסך. **אין**
31 **דרך ניסוך בכך** - אבל בכובא מליאה איכא למיחש לגניעה כשהוא נוטן יד
32 על שפתו, לא פליג רב אשי ואסור. **מעצרא זיירא** - גת דאין דורכין אלא
33 כובשין בקורה. זיירא - מכבש, כמו (שופטים ו'): "יור ואת הגזה וימץ טל מן
34 הגזה מלא ספל מימ", **בכחו** - היכא דענגבים נסחטים מכחו, כגון שעולה על
35 הנסרים שעל התפוח ומכבידם. **כולי ע'למא לא פליגי** - דאסור. **כח כחו** -
36 כגון שמגלגל הגלגל שקורין ווי"ץ והיא מפלת הקורה, ובלשון לעז אשפגלג'.
דאיפקה

פוסלים, תרד, דהא תנן (טבול יום פרק ב משנה ה): שמן שצף על גבי יין וגנע טבול יום בבבא
גרי אדנא וישראל אכורבא – ריקנית ואוחוז בידו, חמרא אסור. פירש הקונטרס: ואפילו בהנא
לעיל גבי יין שמוגו, דאינו אסור בהנאה, יש לומר שיש להחמיר כאן יותר, שיש תלותו שה
שפך הגוי לבדו, וכן בסמוך כי צרד לבדו, אבל אם סייע לו ישראל – הכל מותר ואף בשתיה.
(עב. ג.) אמר להו רבא להנחו שפכאי: כי שפכיתו חמרא לא ליקרב גוי ולסייע בהיכירי, ול
כאותו לשון שפירש הקונטרס אפילו בבבוא חסירה, דכיון דמרקש ליה בבבואה הוה ליה כחו
רבינו יצחק כי יש בני אדם שמוניחים גוי לבדו להגביה העגלה שהחבית בתוכה, או החבית כי
מקלת. אמר רצא לומר בזה לא איסור ולא דיתר. אכן יש להחמיר בבני אדם כשמטין חמרא,
– ודאי מסייע לן, בממש, כי ההוא דזח ויכול להו אינו יכול דפרק "המביע" (שבת צג. א.) אלא
והכי קיימא לן, דרב שאר הוא בתראה. ואכורבא לא מליג. ואסור. ודומק בשנושאה על דאשר
יש ללמוד שאם יש כאן נוד של עור כך מלא יין, אף על פי שהגוי דחוק ומגיע דפנותיו זה
ועל סתימת המגופה שהיתה רפיה על פי החבית, ובא גוי והדיק, וגם בפיטם גדול שלא היו
כך, ובא הנגר יין והעמידו בהדיקו כנגד הסדק בסכין עד שסתם הסדק – כל זה התייר מטעם
לסמוך על היתר דהא אם ירצו, אף על פי שיש פתחון פה לבעל דין לחלוק, וגם היה רבינו יצחק
טמאין והגת טהורה ואף על פי שהיין מזהלך, מטעם דמפסקי אשכולות. אכן רבינו תם דחה
כעין ששעששין אפול כתפוח של חלטה, ולכן מפסקי היטב היטב. **הוה** עובדא בבבא כחו ואסרה רב
לגלגל בשמשותף הקורה על הגלגל, ובעינן שיהיה גם הישראלי לבדו להשפיל
יש לאסור כמו זה יכול להו אינו יכול, דהוי מסייע איננו בממש. אמנם רבינו שמואל בן מאי
כחו. ובהני מצעיר דידן איכא שלשה כחות – מקל וגלגל וקורה, ועוד בהן רביעי כח מאי

לפרש. אלא ודאי אסר הכל כדפרישית, והלכנת כוותיה. והקשה חרב רבינו משה מקוצי
על זה הפסק, דכל זה אינו אלא מכח הפירוש שפירש שאין הגישתא מגעת עד שולי החבית.
והקשה, דלישנא ד"כרלי חמרא גנישתא (גרידא) וגריו"ן לא משמע הכי, דהא לא היה
נגעשה כי אם להזיק את החבית דרך שם בלא נקיבה. וגם רש"י פירש לשקמן שהגישתא היתה
מגעת עד שולי החבית. ומה שהקשה רבינו תם
בכנסת דוכתי פסקין ביחוד לגבי רבים – ודינא
דכסמא בהדיא כוותיה, כידוע אכלי הבא – ודלמא
בריייתא לא שמעי ליה לרב פפא, ודלמא אי
שמעי ליה דרבנן פליגי עליה הוה הדר ביה. לכך
נראה לו דאין להלכה כרב פפא. מטעם דקם ליה
ביחידא, וגם רבינו חננאל פסק כך. ואם תאמר:
לפי מה שפירש לעיל שהגישתא היתה מגעת עד
שולי החבית, למה לא היה רב פפא אסור ליה לאסור
והיאת ללישנא דכל להדיא ברזא אסור, אף על פי
שסופו לצאת גם שם – לא היה רוצה לאסור כי
אם מה שעלה בחלל הקנה, אבל ללישנא דעד
ברזא אסור משום שסופו לצאת, למה לא היה
אסור שם? יש לומר: דעד ברזא סופו לצאת יותר
בקל, דכשדשירי גוי ידו מעל הנקב יצא היין ממליה,
אבל בבת גינתא כיון שגשם הגוי ידו מעט
מלצאת אלא לא ימוצץ בקנה פעם שניה. וצריך
לומר דבין רב פפא ורבא דלא אסרי בהנאה
השאר מטעם תערובה, סברי כרבן שמעון בן
גמליאל דאמר: ימיכר חורן מדמיין בין נסך שבו.
וההיא דקדוק במניקתא וזעלה, דנאסר הכל מפני
טעם לין המתערבת, אתיא כרבנן כדפרישית
לעיל. ומה שאסורנו מטעם שסופו לצאת – דוקא
כשתחיל הגוי ידו על נקב הכרזא או על תבנית

29 גישתה, שמנע היין לצאת והוא כאילו נגע בכולו בדפרישית, אבל נגע בקילוח היוצא, או אם
 30 הישראל מושך יין מן החבית לתוך כלי שיש בו יין סך, למאן דאמר נצוק אינו חיבר דקיימא
 31 לן הכי – מותר כל מה שבחביתא אף בשתיה; דמנע הקילוח אינו כלום לגבי מה ששפנים. וכן
 32 מוכיחות ההלכות גבי המערה יין סך לבדו, וגבי נטל המשפר, דלמאן דאמר נצוק אינו
 33 חיבר כלל שרי. ורצין לומר לרב פפא לישנוא דלא אסר אלף חלידו ברא, שסתמו אותו
 34 הנצוק ויעשו כמקור אחר, דכיון שהקילוח יצא דלא עבי הכרוז אינו, אישורא
 35 כן יאסר כל השאר שיצא דרך שם, מפני שנוגע בדופני הנקב שיש בהם כל שעה טופח
 36 להטפיה, וראשון ראשון נאסר. **מצריית** טהורה – פירושו: חוץ מן היין שבעובי הנקב. ואם
 37 תאמר: אמאי לא טעמא את המותר? יש לומר דמשקה הבא ממתנת טבול זום נפסלים ואינם
 38 לא פסל אלא מקום מגעו. ואפילו ודא דפסול היינו טעמא – מפני ששניהם חיברו זה לזה.
 39 לדוחה ליה יין שמוגו גוי, דכחו הוא. ואסתרן ליה מושול לטור – ולפי אותו פירוש שפירש
 40 בברכות ניסוך. ויהי נוח של גוי הוא. ובמאי דלבראי יחור דנעשרא בבל מותר, ודוקא כי
 41 הדיכא דגח דא אסור אם כח אחר מעורב בו מותר. ומדיו לבתחלה אסור, כדאמרין לקמן
 42 ששתליתו ושדיתו ליה עליה. **וא** מצוד צודדי אסיר – נראה לרבינו יצחק בן רבינו מאיר
 43 נה ואסור בשתיה. ומדמי ליה לנוגע בקנה, דמה לי נוגע בקנה או נוגע בשולל הכובא. ואומר
 44 א מכלל תוך הכובא. כדי שיקלל יפה, ואומרים: מסייע שאין בו ממש הוא, דבלא הכי היה
 45 ש לא בעי מלך יין חצי אחד, שלא יטע אותו הגוי, ואפילו אם נערך נטף מסייע, דבשעה שיהי
 46 **ב** בן מלאי בן חסיד גר – דאין דאין ניסוך בכך על ידי קרקוש יין בכללי דמסיע שנושא.
 47 ועל כתיפו, דאיכא למיחש דלמא נגע, אבל במוט או לישא הדלי יין בכלל שבעה מותר. ומכאן
 48 דכשר, כיון דאין דרך ניסוך בכך. ומכאן תהיי רבינו תם על ברא שהיה רפויא בחבית,
 49 לים המדקדק, ובא ידו ושם נעורת היה תופשה נגד הנקב ומנע קצת היין לצאת ולא כל
 50 היה מדמה כל אלו המקצעים לדוג על ער שר. ושאין ידו ניסוך בכך. וגם רבינו יצחק הורה
 51 ש לא ראיא מהדאי למען (עו), כד דעם הארץ שהושא ידו לגת ונגע באשכולות, דאשכולות
 52 הן האיה, כי שם מרביר את תור דריכה והורגתא יין מן הגת, ומכאן תהיי האשכולות ועוצרת
 53 ב מנחר פקוד – וכן פסק רבינו חננאל, דמעשה רב. לכן טוב הדבר שסייע הישראל עם הגוי
 54 שאינם יכולין להשפילו כל אחד לבדו. אבל אם די בכח הגוי ואין די בכח הישראל – שנא
 55 ששם גלגל הגוי לבדו ויש כאן הפסד מרובה – יש לסמוך על איכא דאמרי שנתיר בכח
 56 ממן דפיים על הענבים. ומדיו למאן דאסר לא מצינו חילוק בין שלשה חוות לשנים.
 מעשה

מעשה לבניה קעבד – ואף בשתייה נמי שרי. פירש רבינו שמואל בן מאיר, וזה לשונו: גי' המהדק מגרופות של גיגית מלא יין כדי שיתחברו סדקין שבאו בה מלמעלה למטה – אין זה כמחבק הבית לאורכה, דהבית מבוקעת ממומנת ליפול חציה אילך וחציה אילך, וכשהוא מחבק מחבר כל חזן וזה לזה. אבל גיגית יין במקומו עומד על ידי הדוקן הראשון, וסדק קטן יש שם והוא מהדק, וכן

בביתו של עץ שלנו. אבל דבר זה אסור, להיות גי' תורב געזרת או מטילת בסדק ובחבור השוליים לסתום, מפני שנוגע ביין, עד כאן לשונו. ורבינו יצחק היה אומר דמותר להיות הגי' תורב געזרת סביב השוליים במקום שמתחברין אל דופני החבית ומשם היין זב ויוצא, כי הנעזרת שחובק אינו כנגד יין שבפנים, לפי שראשי השוליים מפסיקין, שותחובין בחריצין שברדפני החבית סביב, ואפילו באמצע חיבור השוליים נותן בו הגי' הנעזרת, ובלבד שלא יהא שם חלל. ורבינו שמואל אומר דאם יש חבית שמטיפה דרך שוליים יכול הגי' להדוק שם נעזרת בסדקין, דהוי כמו לפותיה ומעשה לבניה, אבל אם הוא שותת הדבה שי ליוהר כי אז נוגע הגי' ביין, ומיחו אם אינו נוגע ביד אלא בסכין, כיון שאינו מתחברין רק לסתום ולא ליגע ביין – הוי ליה מנגע גי' שלא בכונה על ידי דבר אחר, ושרי לפרושו רבינו תם. וטוב ששיים הישראל המטילת או הנעזרת עד שיתסם קצת, והגי' יהדקנו בהיתר, כרבינו תם שכתבתי למעלה. **בעיא** הדחה ובעיא ניוגב – בחנם הזכיר הדחה, דכר ניוגב צריך שיתן מים תחלה. אלא לפי שהיה רוצה לומר, ואי לא בהדחה סגי, נקט הדחה. כתב רבינו שמואל בן מאיר: ומיחו אנן לא עבדינן ניוגב בגתיות של גוים אלא הדחה בעלמא, וסמכין אראיות שבפרק אחרון (עבודה זרה ע"ב), דלא בעיא ניוגב. **א** איכא טופח להטפח – תימנה, היכא דליכא טופח על מנת להטפח, אי חשיב יין לגבי ניוסך – אם כן הדחה ניוגב בעי, ואי לאו יין הוא – הדחה נמי לא ליבעי? ופירש רבינו שמואל בן מאיר: דפשיטא דין הוא ושייך בו ניוסך, אבל מכל מקום הוא אינו חבור לאותו חבלוץ בתוך הגת, דהכי אמרינן לקמן: טופח ושללא על מנת להטפח ליכא למימש מנשם בלוט. **דיקא** נמי דקתני כו' והלה כותב לו התקבלתי – שעתה אין לו כלום על היין, אף על פי שיש לו מלוח חזב דמי היין – מותר. פירש הקונטרס כאן: אם יש (שם) מפתח או חותם ביד ישראל, וכן פירש רבינו תם. וקשיא: דאם כן מאי ראיא היא לכאן? הזכיר הדחה דיש מפתח או חותם ביד ישראל, אבל הכא שעומד בצד החבור בלא מפתח וחותם – שמוא יש לאסור? ויש לומר, שסברת התלמוד כן: כי היכי דברשות הגי' יש יי מפתח וחותם חשוב יינו של ישראל כשהגי' מניחו להוציאו, כן ברשותו של ישראל אף בלא מפתח וחותם מקיף יינו של ישראל, כיון שאין לו מלוח

על היין, אף על פי שהישראל חזיב לו מעות. **כל** שבוב טמא כו' – כל עיקרו של כלל זה לא בא אלא להתיר ודוקא, שהרי זב המסית יין נטמא, או אם נושא על כתפו אפילו בכלי אבנים טמא, ובגוי היסט מותר, כדאמרינן גבי זיקא: בין מליאה בין חסירה שרי, וגם אם ישב על החבית לא מנסכו, ובזב טמא. וכן כלל "כל שבוב טהור" לאו דוקא, שהרי קנה בקומטו של זב והיסט בו את הטהור טהור, ואילו בגוי עושה יין נסך. וכן הלכה, שאם זרק אבן או כל דבר ליין ואפילו בכונה, שהוא מותר בשתייה, כן הורה רבי יוסף טוב עלם. וכתב הרב רבי משה מקיף דהוא הדין שאם זרק לוחכו מים שלא בכונה מוזהב שיחא מותר בשתייה.

התם

דאיפקה לאורכה, אידרי ההוא גוי חבקה, שרייה רפרם בר פפא ואי תיקמא רב הונא בריה דרב יהושע לובוני לגוים. והני מילי דפקעה לאורכה, אכל לפותיה – אפילו בשתייה שרי, מאי טעמא? מעשה לבניה קעבד. ההוא גוי דאשתבח דהיה קאי במעצרתא, אמר רב אשי: אי איכא טופח להטפח – בעי הדחה ובעי ניוגב, ואי לא – בהדחה בעלמא סגי ליה. משנה נכרי שנמצא עומד בצד החבור של יין, אם יש לו מלוח עליו – אסור, אין לו מלוח עליו – מותר. נפל לחבור ועלה, מדרו בקנה, התיו את הצרעה בקנה, או שהיה מטפח על פי חבית מרויתחת – בכל אלו היה מעשה ואמרו: ויכר, ורבי שמעון מתיר. נטל את החבית וזרקתה בחמתו לחבור – זה היה מעשה והכשירו. גמרא אמר שמואל: והוא שיש לו מלוח על אותו יין. אמר רב אשי: מתניתין נמי דיקא, דתנן: המטחה יינו של נכרי ונותנו בפרשותו, והלה כותב לו: "התקבלתי ממך מעות" – מותר; אבל אם ירצה ישראל להוציאו ואין מניחו עד שיתן לו מעותיו – זה היה מעשה בבית שאן ואסרו; וטעמא דאין מניחו, הא מניחו שרי, שמימי מניחו: מלוח על אותו יין בעינן, שמימי מניחו. "נפל לחבור ועלה". אמר רב פפא: לא שנו אלא שעלה מת, אבל עלה חי – אסור. מאי טעמא? אמר רב פפא: דדמי עליה כיום אידם. "מדרו בקנה... כל אלו היה מעשה ואמרו: ויכר, ורבי שמעון מתיר". אמר רב אדא בר אבהו: ינוחו לו לרבי שמעון ברכות על ראשו, כשהוא מתיר – מתיר אפילו בשתייה, וכשהוא אוסר – אוסר אפילו בהנאה. אמר רב חייה בריה דאבא בר נחמני אמר רב חסדא אמר רב, ואמרי לה אמר רב חסדא אמר זעירי: הלכה פרבי שמעון. איכא דאמרי, אמר רב חסדא: אמר לי אבא בר חנן, הכי אמר זעירי: הלכה פרבי שמעון. ואין הלכה פרבי שמעון. "נטל חבית וזרקתה בחמתו" לחבור, זה היה מעשה [והכשירו]. אמר רב אשי: כל שבוב טמא בגוי עושה יין נסך, כל שבוב טהור בגוי אינו עושה יין נסך. איתיביה רב הונא לרב אשי: נטל את החבית וזרקתה בחמתו לחבור, זה היה מעשה בבית שאן והכשירו; בחמתו אין, שלא בחמתו לא! התם

התם

דאיפקה לאורכה – כשהיא יושבת זקופה נסדקה מלמעלה למטה, וביקש חציה ליפול אילך וחציה ליפול אילך. חבקה – בין זרועותיו וחברה עד שהביאו כלי. לובוני לגוים – דהא לא שכשך, ואפילו שקיב החצאין זו לזו והיו נוגע ביין על ידי חצאי החבית – לא הוי כנוגע בקנה, דהוה משכשך בקנה, אבל הכא ליכא שכשך מידי. **אבל לפותיה** – הואיל ואין

נבדלות זה מזה, שהרי חציה העליון יושב על התחתון אלא שירצא מעט מעט, והגי' הכבידן זו לזו ולא הוי נוגע, ודחק יין החבית. **אלא מעשה לבניה** – בעלמא קא עביד, כלבניה הנתונה על פי החבית ומכבידתה. דהוה קאי במעצרתא – דישאל, ולא היה בה יין, אלא משקה טופח עליה. **ניוגב** – אפר ומים ואפר, כדמפרש לקמן ב"השוכר" (עבודה זרה ע"ה, א). **משנה אם יש לו עליו מלוח** – על ישראל – אסור, לפי שלא ירא ליגע, דסבר: אי אמר לי מידי, אמינא ליה: תניחו לי בחביו. **נפל** – הגוי בבור מלא יין, אף על פי דנגיעה ממש, הואיל ושלל בכונה הוא, מדרו בקנה – אף על גב דנתכין, הואיל ולדבר אחר נתכין, והא נגיעה לאו ממש היא אלא על ידי הקנה. או שהיה מטפח כו'. המירותחת – שהיתה מחמצת ומעלה רתיחות, וטיפח בידו ממש על הרתיחות. זה אין דרך ניוסך בכך, ומותר בהנאה. זה היה מעשה – והכשירוהו אף בשתייה. **גמרא** על אותו יין – שעשה לו ישראל את היין הזה אפותיקי לגבות דמינו, דהשתא סמכה דעתיה ונגע ולא מירתת. אבל לא היתה לו מלוח על אותו יין, אף על פי שיש לו מלוח על בעליו – מותר בשתייה, דמירתת ולא נגע. המטחה יינו של נכרי – ישראל שדך ענבים של גוי בהיתר כדי למכרו לישראל, ואין נותן מעות לגוי עד שימכרנו לאחר זמן, ונותן ברשותו של גוי. והלה כותב לו התקבלתי – אם כותב לו הגוי "התקבלתי ממך מעות", כלומר, הריני כאילו קבלתי מעות. שאינו מעכב בידך להוציא את מרשותי בכל עת מתרצא. מותר – אם יש מפתח או חותם ביד ישראל, זה היה מעשה בבית שאן ואסרו – דכיון דיש לו מלוח על אותו יין, מאי דבעי עביד. אבל מלוח שאינה על אותו יין – כמי שאין לו עליו דמי, דקתני רישא: הלה כותב לו "התקבלתי ממך מעות" מותר. והא הכא דיש לו מלוח דמי היין עליה, וקתני דכיון דלאו על אותו יין הוא מותר. דדמי עליה כיום אידם – ואילו ומודה על שניצל, ומסתמא נסכיה בעלייתו ואסור בהנאה. ומסקנא דמילתא מסיק תלמודא: ואין הלכה כרבי שמעון. כל שבוב טמא – לא איירי רב אשי בהיסט

כלל אלא במגע, ולא אתא לאשמעין אלא זרק בגוי דלא אסר. והכי קאמר: כל מגע שבוב טמא, כגון בחבורין בין בידו בין בקנה, שאם הגוי זב והיין כלי או אדם מטמא בזב – אף היין נעשה בכך יין נסך. כגון אדם הנוגע בזב, בין שנגע בו הזב ממש בין בקנה – טמא. אף היין שנגע בו גוי, בין בידו בין בקנה, נעשה יין נסך. ולכא למימר דרב אשי אהיסטו של זב נמי קאי, דאמר רב אשי לעיל (עמוד א) זיקא בין מליאה בין חסירה שרי, ודכוותה בהיסט של זב טמא. **שלא בחמתו לא** – אלמא זרק הגוי עשה יין נסך, ואילו זב שזרק חפץ בכלי לא טימא

דקאול

עבודה זרה דף ס עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קטו

1 **הַיִּפְקָעָה** – נסדקה לְאוֹרְקָה – כשהחבית יושבת זקופה, ופיה
2 למעלה, נסדקה מלמעלה למטה, והיו שני חצאי החבית נוטים ליפול
3 לכאן ולכאן. **אִידְרִי** – קפץ **הָהוּא עוֹבֵד בּוֹכְבִּים**, חֲבִיקָה – אחזה בין
4 זרועותיו עד שהביאו כלי אחר להניח בו את היין. **שְׂרִייה** – והתיר
5 **רְפָרִם בַּר פִּפְאָה**, וְאִי תִּיקָא – ויש אומרים רב הונא בְּרִיה דְּרַב
6 **יְהוֹשֻעַ לְבֹנִי** – למוכרו לְעוֹבְדֵי בּוֹכְבִּים, משום שהגוי לא שכשך
7 את היין. אמנם אסור הוא בשתיה.

8 הגמרא מבארת שלא בכל האופנים היין אסור בשתיה; וְהֵנִי מִילִי –
9 דין זה שהיין אסור בשתיה, לא נאמר אלא באופן דְּפִקְעָה – שהחבית
10 נסדקה לְאוֹרְקָה, אֲבָל נסדקה לְפִתְיָה – לרוחבה, אֲפִילוּ בְּשִׁתְיָה
11 שְׂרִי – מותר. **מֵאֵי מַעְסָא**, מַעְסָה לְכִינָה קַעֲבִיד – מאחר ושני חצאי
12 החבית אינם נבדלים זה מזה, אלא חציה העליון מונח על חציה
13 התחתון, והגוי הכבידם זה על זה, הרי הוא נחשב כלבינה המונחת
14 על החבית ומכבידתה. ולפיכך היין מותר אף בשתיה.

15 הגמרא מבארת את דין הגוי שנמצא עומד בגת: **הָהוּא עוֹבֵד**
16 **בּוֹכְבִּים**, דְּאִשְׁתַּכַּח דְּהִיחַ קָאִי בְּמַעְצָרְתָּא – שנמצא עומד בגת של
17 ישראל, ולא היה שם יין אלא מעט בקרקע הגת. **אִמֵּר רַב אֲשִׁי**, אִי
18 **אִיכָא** – אם יש בגת משקה שהוא טוֹפֵחַ לְהַטְפִּיחַ – שיש בו לחות
19 במידה כזו שכאשר אדם נוגע בו, יש בו כדי להעביר לחות מהמקום
20 הזה למקום אחר, בְּעֵי הִדְחָה – צריך להדיח את הגת במים, וְכַעֲזִי גַם
21 נִיגוֹב, והיינו שנותן קודם אפר לנגבה, ולאחר מכן נותן שם מים ואחר
22 כך אפר, ומשפשף. וְאִי לֹא – ואם אין המשקה טופח להטפוח, בְּהִדְחָה
23 בְּעֵלְמָא סְנִי לִיה – די שידחו את הגת במים, ואין צריך ניגוב באפר.

משנה

24 במשנה שלפנינו יתבאר דין הנכרי שהתייחד עם יין של ישראל: **עוֹבֵד**
25 **בּוֹכְבִּים שְׁנִמְצָא עוֹמֵד בֵּיתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּצֵד חֲבֹר שֶׁל יוֹן**, ולא
26 ידוע אם נגע ביין או לא, **אִם יֵשׁ לוֹ מְלֹחַ עָלָיו** – שהישראל חייב
27 לגוי מעות, היין אֲסוּר בהנאה, לפי שאינו ירא ליגע ביין ולנסכו,
28 שסבור הוא שאם יאמר לו הישראל דבר על שניסך את יינו, יאמר לו
29 'תן לי את היין בחובי'. ואם אֵין לוֹ מְלֹחַ עָלָיו, היין מותר אף בשתיה,
30 לפי שירא הוא ליגע ביין.

31 המשנה מבארת באלו אופנים נגיעת גוי אוסרת את היין: גוי שְׁנִפֵּל
32 לְבֹר מִיֵּין, וְעָלָה, או שְׁמָדְדוּ בְּקֶנֶה – הכניס קנה (שיש בו סימנים)
33 לתוך היין, למדוד את מידת היין שבחבית, או שְׁהַתִּין – הרג את
34 הַצִּרְעָה שהיתה על גבי היין בְּקֶנֶה, או שְׁהִיָּה מְטַפֵּיחַ – נוגע בידו על
35 פִּי חֲבִית מְרוֹתֶחֶת – שהעלתה רתיחות, וטפח בידו עליה כדי שתנחם
36 הרתיחה. כָּכֵל אֱלוֹ הִיָּה מַעְסָה, וְאִמְרוּ חֲכָמִים שהיין יִמְכַּר לגוי,
37 אבל אסור בשתיה. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן מְתִיר אף בשתיה, מאחר והגוי לא
38 התכוין במעשיו אלו לנסך את היין.

39 אופן נוסף שהיין מותר: נָטַל הגוי אֶת הַחֲבִית, וְזָרְקָה בְּחִמָּתוֹ לְבֹר
40 של יין, זֶה הִיָּה מַעְסָה, וְהַכְשִׁירוֹ חֲכָמִים את היין אף בשתיה, הואיל
41 וזריקה אינה אוסרת ביין נסך.

גמרא

42 שנינו במשנה לענין גוי שעומד בצד חבור של יין, שאם יש לגוי מלוח
43 על הישראל, היין אסור. שמאל מבאר דין זה: **אִמֵּר שְׁמוּאֵל**, וְהוּא
44 – דין זה נאמר דווקא באופן שִׁישׁ לוֹ מְלֹחַ עַל אוֹתוֹ יוֹן – שהישראל
45 שיעבד לו את היין הזה לגבות ממנו את חובו, שבאופן זה הגוי סומך
46 בדעתו לגבות את חובו מיין זה, ואינו ירא ליגע. אבל אם לא שיעבד
47 לו את היין הזה, היין מותר, לפי שירא הוא ליגע בו.
48 רב אשי מוכיח כדברי שמואל ממשנה: **אִמֵּר רַב אֲשִׁי**, מִתְּנִיתִין נָמִי
49 יִיקָא – גם מדברי המשנה מדויק כדברי שמואל, דְּתַנֵּן (לקמן טא),

50 **הַמְטָהר יֵינוּ שֶׁל עוֹבֵד בּוֹכְבִּים** – ישראל שהיה דורך ענבים של גוי
51 לעשות מהם יין בכשרות כדי למוכרו לישראל, ולא נתן עדיין דמים
52 לגוי, עד שימכרנו לאחר זמן, וְנִזְתְּנוּ הישראל בְּרִשְׁתּוֹ של הגוי,
53 וְהָלַךְ – הגוי בּוֹתֵב לוֹ הַתְּכַפְּלִיתִי מִפְּדֵי מַעוֹת, כלומר הריני כאילו
54 קיבלתי מעות, שאיני מעבב בידך להוציא את היין מרשותי בכל עת
55 שתרצה, היין מותר, שמאחר ואין הגוי מעבבו מלקחת את יינו, נחשב
56 הדבר כמו שנתן לו את מעותיו, וכיינו של ישראל הוא. **אֲבָל אִם**
57 **יִרְצֶה הַיִּשְׂרָאֵל לְהוֹצִיאֹו** – להוציא את היין מרשות הגוי, וְאִין הגוי
58 מְנִיחוֹ עַד שִׁיתֵּן לוֹ מַעוֹתֵינוּ, זֶה הִיָּה מַעְסָה בְּבֵית שְׁאֵן, וְאִסְרוּ
59 חֲכָמִים את היין. שמאחר והיין הזה משועבד לחובו, אין הגוי ירא
60 ליגע בו ולנסכו, שסבור הוא, שאם יתבענו הישראל על שניסך את
61 יינו, יאמר לו 'שלי הוא'.

62 מדייקת הגמרא: **מַעְסָא דְּאִין מְנִיחוֹ** – דווקא באופן זה שהגוי מעבב
63 את הישראל מלקחת את יינו, היין אסור, הָא מְנִיחוֹ לקחת את היין,
64 שְׂרִי – היין מותר. שְׁמַע מִינָהּ – יש להוכיח מכאן, שְׁמִלּוֹחַ עַל אוֹתוֹ
65 יוֹן בְּעֵינֵן – צריך שיהא היין עצמו משועבד לחובו, כדי לאסור את
66 היין, אבל אם לא היה היין עצמו משועבד, מותר. מסיקה הגמרא:
67 **שְׁמַע מִינָהּ** – אכן יש להוכיח כן.

68 שנינו במשנה: גוי שְׁנִפֵּל לְבֹר מִלֵּא יוֹן, וְעָלָה מִן הַבּוֹר, אמרו חכמים
69 שהיין ימכר לגוי. רב פפא מבאר דין זה: **אִמֵּר רַב פִּפְאָה**, לֹא שָׁנוּ
70 שהיין מותר בהנאה, אֲבָל באופן שְׁעָלָה מֵת, אֲבָל אִם עָלָה חֵי, היין
71 אֲסוּר אף בהנאה. **מֵאֵי מַעְסָא**, אִמֵּר רַב פִּפְאָה, משום דְּרַמִּי עָלִיהּ
72 כְּיוֹם אִידָם – שנחשב לו הדבר כיום חגם ומועדם, שמאחר וניצל
73 מסכנה, הוא מודה לעבודה זרה שלו על הצלתו, ומן הסתם ניסך את
74 היין כשעלה.

75 שנינו במשנה: מְדַדוּ בְּקֶנֶה, כָּל אֱלוֹ הִיָּה מַעְסָה, וְאִמְרוּ חֲכָמִים
76 יִמְכַּר היין לגוי, אבל אסור בשתיה. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן מְתִיר. רב אדא בר
77 אהבה מבאר את שיטת רבי שמעון: **אִמֵּר רַב אֲדָא בַּר אֲהֵבָה**, נִגְחוּ
78 לוֹ לְרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרִכּוֹת עַל רֹאשׁוֹ, בְּשִׁשְׁהוּא מְתִיר את היין, מְתִיר
79 אֲפִילוּ בְּשִׁתְיָה, וּבְשִׁשְׁהוּא אוֹסֵר, אוֹסֵר אֲפִילוּ בְּהִנָּהָה.
80 הגמרא דנה האם הלכה כרבי שמעון: **אִמֵּר רַב חִזְקִיָּה בְּרִיה דְּאִבְאָה**
81 **בַּר נַחֲמָנִי**, אִמֵּר רַב חֲסְדָא אִמֵּר רַב, וְאִמְרִי לֵה – ויש אומרים שרב
82 חסדא לא אמר זאת בשם רב, אלא אִמֵּר רַב חֲסְדָא אִמֵּר זְעִירִי,
83 הִלְכָה בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן שמתיר אף בשתיה. **אִיכָא דְּאִמְרִי** – יש שאמרו,
84 שרב חסדא לא שמע זאת מפי זעירי, אלא אִמֵּר רַב חֲסְדָא, אִמֵּר לִי
85 אֲבָא בַּר חֲנִי, הֲכִי אִמֵּר זְעִירִי, הִלְכָה בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן. מסיקה הגמרא:
86 וְאִין הִלְכָה בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן.

87 שנינו במשנה: גוי שְׁנִפֵּל חֲבִית וּזְרָקָה [בְּחִמָּתוֹ] לְבֹר שֶׁל יוֹן,
88 זֶה הִיָּה מַעְסָה [וְהַכְשִׁירוֹ] חֲכָמִים את היין. רב אשי מבאר
89 כלל בדיני יין נסך: **אִמֵּר רַב אֲשִׁי**, כָּל שֶׁבִּיב מְטָא – כל אופן
90 שזב מטמא דבר טהור, דהיינו על ידי נגיעה, בין בידו, בין על
91 ידי קנה, באופן כזה בְּעוֹבֵד בּוֹכְבִּים, עוֹשֶׂה יוֹן נָסֶךְ, דהיינו
92 על ידי נגיעה ביין, בין בידו ובין על ידי הקנה. ואילו כָּל שֶׁבִּיב
93 מְהוֹר – כל אופן שזב אינו מטמא, כגון שזרק חפץ על אדם או
94 כלי, שאינם נטמאים בכך, באופן כזה בְּעוֹבֵד בּוֹכְבִּים, אֵינוֹ
95 עוֹשֶׂה יוֹן נָסֶךְ, שאם זרק הגוי חפץ לתוך היין, אין היין נאסר
96 בכך.

97 רב הונא מקשה על דברי רב אשי מברייטא: אֵיתִיבִיה רַב הוֹנָא לְרַב
98 אֲשִׁי, שנינו בברייטא, גוי שְׁנִפֵּל אֶת הַחֲבִית וּזְרָקָה בְּחִמָּתוֹ לְבֹר שֶׁל
99 יוֹן, זֶה הִיָּה מַעְסָה בְּבֵית שְׁאֵן וְהַכְשִׁירוֹ חֲכָמִים את היין. מדייקת
100 הגמרא: בְּחִמָּתוֹ אֵין – דווקא באופן שזרק את החבית בחמתו, היין
101 מותר, אבל אם זרק את החבית שְׁלֵא בְּחִמָּתוֹ, לֹא הוֹתֵר היין. ומוכח
102 מכאן, שגוי שזרק חפץ ליין, נאסר היין בכך.

דוחה הגמרא: הָתָם – הברייתא עוסקת באופן דְּקָאָזִיל מִיָּנִיה וּמִיָּנִיה
– שהחבית הולכת ומתגלגלת כל שעה אל הבור, על ידי שהגוי
מגלגלה ומורידה לבור. ולפיכך אם עשה כן שלא בחמתו, היין
שבבור אסור, שבאופן זה חוששים שמא נגע ביין. אבל אם עשה כן
בחמתו, מותר, משום שכשהגיעה החבית סמוך לבור, לא אחזה
בידו, אלא זרקא מידו, וכיון שזרקא מידו מתוך כעס, אין חוששים
שמא נגע.

משנה

המשנה מבארת את דינו של היין כשנתייחד עם הגוי, באופן שיש
לגוי שייכות גם ביין, וגם בבית שהיין נמצא בו: הַמְטַהֵר יֵינּוּ שֶׁל
עוֹבֵד בַּכּוֹכָבִים – ישראל שהיה דורך ענבים של גוי לעשות מהם יין
בכשרות, כדי למכרו לישראל, וְנוֹתְנוֹ עַד שִׁמְכֻרְנוֹ בְּרִשְׁוֹתוֹ שֶׁל
הגוי (ובבית) [בְּבֵית] הַפְתּוּחַ לְרִשְׁוֹת הָרִבִּים. אם היה זה פְּעִיר
שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וְיִשְׂרָאֵלִים, היין מוֹתֵר אף בשתיה. משום
שהגוי ירא מליגע ביין, מאחר והוא חושש שמא יראהו הישראלים
העוברים ברשות הרבים, ויאמרו זאת לישראל, ויפסיד הגוי בכך את
יינו. אבל אם היה זה פְּעִיר שֶׁבּוֹלָה עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, היין אֶסוּר
בהנאה, מאחר ואין ישראלים שעוברים ברשות הרבים, אינו ירא
מליגע ביין. ואינו מותר עַד שֶׁיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל וְיִהְיֶה מְשֻׁמֵּר את היין
שלא יגע בו הגוי. וְאֵין הַשּׁוֹמֵר צָרִיךְ לְהִיּוֹת יוֹשֵׁב וּמְשֻׁמֵּר כל הזמן,
אלא אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא יוֹצֵא וְנִכְנָס בבית, היין מוֹתֵר, משום שהגוי
חושש כל שעה שמא יבוא השומר ויראנו נוגע.

המשנה מביאה דעה החולקת: רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלִיעֶזֶר אָמַר, רִשְׁוֹת
עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים אֲחַת הִיא.

המשנה מבארת את דינו של היין, באופן שיש לגוי שייכות בבית,
אבל לא ביין: הַמְטַהֵר יֵינּוּ שֶׁל עוֹבֵד בַּכּוֹכָבִים, וְנוֹתְנוֹ בְּרִשְׁוֹתוֹ
שֶׁל הגוי, בבית הפתוח לרשות הרבים, וְהָלָה – הגוי פּוֹתֵחַ לוֹ
'הַתְּקַבְּלָתִי מִמֶּךָ מַעוֹת', כלומר הריני כאילו קיבלתי מעות,
שאני מעבד בידך להוציא את היין מרשותי בכל עת שתרצה,
היין מוֹתֵר, שמאחר ואין הגוי מעבדו מלקחת את היין, נחשב
הדבר כמו שנתן לו את מעותיו, וכינינו של ישראל הוא. אֲבָל
אִם יִרְצֶה הַיִּשְׂרָאֵל לְהוֹצִיא את היין מרשות הגוי, וְאִינוּ מִנִּיחוּ
להוציאו עַד שֶׁיִּתֵּן לוֹ אֶת מַעוֹתָיו, זֶה הִיָּה מַעֲשֵׂה בְּבֵית שְׁאֵן
וְאֶסְרוּ חכמים את היין, שמאחר והישראל חייב לו מעות על
אותו יין, והיין הזה משועבד לחובו, אין הגוי ירא ליגע בו ולנכסו,
שאם יתבענו הישראל על שניסך את יינו, יאמר לו 'שלי הוא'.

גמרא

שנינו במשנה, בעיר שכולה עובדי כוכבים, היין אסור. מקשה

הגמרא: פְּעִיר שֶׁבּוֹלָה עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים נָמִי – גם צריך היין להיות
מותר, ומדוע היין אסור כשאין ישראלים דרים בה, וְהָאִיכָא – והלא
ישנם רוֹבְלֵין ישראלים הַמְחַזְזִין – המסבבים פְּעִירוֹת וְעוֹבְרִים מעיר
לעיר למכור בשמים, והגוי שירא מהם שמא יראהו דרך רשות
הרבים, אינו נוגע ביין. מתרצת הגמרא: אֲמַר שְׁמוּאֵל, משנתינו
עוסקת פְּעִיר שֶׁיֵּשׁ לָהּ דְּלָתִים וּבְרִית, ואי אפשר להיכנס לתוכה
אלא ברשות, וכשנכנס אדם לתוכה, הדבר נודע לכולם, ומאחר
הגוי יכול לדעת אימתי נכנס ישראל לעיר, חוששים שנגע ביין בזמן
שידע שאין ישראל בעיר, ולפיכך היין אסור.
שנינו במשנה, לענין עיר שיש בה עובדי כוכבים וישראלים, שהיין
מותר דווקא באופן שהבית פתוח לרשות הרבים. רב יוסף מבאר
אופנים נוספים שהיין מותר, אף כשאין הבית פתוח לרשות הרבים:
אֲמַר רַב יוֹסֵף, וְאִם יֵשׁ חֲלוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, הַפְתּוּחַ כְּנֶגֶד פֶּתַח הַבַּיִת
שהיין שם, בְּרִשְׁוֹת הָרִבִּים דְּמִי – נחשב הדבר כמו שהבית פתוח
לרשות הרבים, והיין מותר, כיון שהגוי ירא שמא הישראל שדר שם
יראהו דרך חלונו.
אופן נוסף שהיין מותר: וְאִם יֵשׁ אֲשָׁפָה כְּנֶגֶד פֶּתַח הַבַּיִת, בְּרִשְׁוֹת
הָרִבִּים דְּמִי, והיין מותר, שמאחר ודרך בני אדם לעמוד באשפה,
חושש הגוי שמא יראהו, ואינו נוגע ביין.
אופן נוסף שהיין מותר: וְדִיקְלָא – אם יש דקל של ישראל הגדל כנגד
פתח הבית, בְּרִשְׁוֹת הָרִבִּים דְּמִי, והיין מותר, כיון שהגוי חושש כל
שעה שמא יעלה בעל הדקל ללקוט פירותיו, ויראהו נוגע ביין.
הגמרא דנה באופן שאין בדקל פירות: ובאופן שיש שם דקל דְּפִסְקִין
רִישֵׁיהּ – שנחתך ראשו, ואינו מוציא פירות עוד, פְּלִיגִי בָּהּ – נחלקו
בדבר רַב אֲחָא וְרַבִּינָא, חַד אֶסֶר וְחַד שְׁרִי – התיר. טעמו של מֵאֵן
דְּאֶסֶר הוא, משום שהגוי אינו חושש ליגע ביין, שסבור הוא לומר
'לְמַעַן לִיָּה לְבַעַל הַדְּקָל דְּפִסְקִין הָתָם – שיעלה לשם, שהרי אינו
מוציא פירות. וּמֵאֵן דְּשְׁרִי – וטעמו של המתיר הוא, משום שהגוי
חושש שמא וְיִמָּנֵא דְּאֶבְדָּה לִיָּה בְּהֵמָה – פעם תאבד בהמתו של בעל
הדקל, וְפִלְקִין לְעֵינָיו בְּתֵרָה – ויעלה לראש הדקל כדי לראות
למרחוק ולחפש אחריה, ויראהו נוגע ביין, לפיכך ירא הוא ליגע.
הגמרא מביאה ברייתא המבארת את דין היין של ישראל ברשות
הישראל, ויש לגוי שייכות בבית: תָּנוּ רַבָּנָן, אֲחֵד יִשְׂרָאֵל הַלּוֹקֵה,
וְאֲחֵד יִשְׂרָאֵל הַשּׁוֹכֵר בֵּית בְּחִצְרוֹ שֶׁל עוֹבֵד בַּכּוֹכָבִים, וּמִילָאֵהוּ –
ומילא את הבית בחביות של יין השייך לישראל, וְיִשְׂרָאֵל דֵּר בְּאֻתָּהּ
חֲצֵר, היין מוֹתֵר, וְאֵף עַל פִּי שֶׁאֵין מִפְתָּח וְחוֹתֶם בִּידוֹ, כלומר שאין
מפתח לדלת הבית ביד הישראל, ואין חותם בחביות. שמאחר ואין
לגוי שייכות ביין, מתיירא הוא מן הישראל שדר בחצר, ואינו נכנס
לביט.

עבודה זרה. פרק רביעי - רבי ישמעאל דף סא עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קי"ז תוספות

1 דקאָויל מינייה ומינייה - שהולך ומתגלגל הכלי כל שעה על ידי שהוא מגלגלו
2 ומורידו לבור, הלכך שלא בחמתו לא, דחישין דלמא נגע. **משנה** המטמיה יינו של
3 נכרי - שעשאו בכשרות למכרו לישראל, ולא נתן דמים עכשיו לגוי עד שימכרנו,
4 ונתנו ברשותו של גוי. מותר - דמירתת ליה גוי ולא נגע, דאמר: דלמא חזו לו הך
5 ישראל דעברי ברשות הרבים ומפסידנא.
6 ואפילו אין מפתח וחותם שרי. והוא שאין לו
7 כלום על אותו יין, כגון שכתב לו: "התקבלתי"
8 ממך, כדאמרין לקמן באידך בבא. רבי
9 שמעון בן אלעזר כו' - מפרש בגמרא.
10 המטמיה יינו של נכרי כו' מותר - אם בית
11 פתוח לרשות הרבים, כדפרשית לעיל. אבל
12 אם רוצה כו' - שהיין נעשה לו משכון,
13 הואיל ויש לו מלוה על היין - אסור, דלא
14 מירתת, דסבר: אין חזו לא ומפסידנא, דכי תבע
15 לי אמינא ידידי הוא. **גמרא** רובלן - מוכרין
16 בשמים. וישראלים הן עוברין מעיר לעיר,
17 ומירתת גוי: דלמא חזו לו דרך רשות הרבים.
18 דלתים ובריח - שאין נכנסין בה אלא
19 ברשות, וכולי עלמא ידעו כי עיללי בה, ומצי
20 למיקם עלה ההיא שעתא. וחלון כרשות
21 הרבים דמי - אפילו בית פתוח לחצר, וחלון
22 פתוח לחצר ברשות הרבים כנגד פתח הבית
23 - כמאן דפתח לרשות הרבים דמי. לשון
24 אחר: חלון של ישראל פתוח כנגד פתח הבית
25 כרשות הרבים דמי, וכן עיקר. **דף אשפה** -
26 לעמוד בני אדם עלה. **דיקלא** - דקל של
27 ישראל נגד הפתח, ומתיירא הגוי: עכשיו
28 יעלה ליטול פירות וירגא נוגע. **פסיק רישא**
29 - של דקל, ומעתה אין בו פירות. **ומאן דאמר**
30 - מימר אמר גוי: למה ליה דסליק התם.
בחצר

התם דקאָויל מינייה ומינייה. **משנה** המטמיה יינו של
נכרי, ונותנו ברשותו (ו) בבית הפתוח לרשות הרבים,
בעיר שיש בה גוים וישראלים - מותר, בעיר שפופה גוים
- אסור, עד שישב ומשמר. ואין השומר צריך להיות
יושב ומשמר, אף על פי שהוא יוצא ונכנס - מותר. רבי
שמעון בן אלעזר אומר: רשות גוים אחת היא. המטמיה
יינו של נכרי ונותנו ברשותו, והלה פותח לו: "התקבלתי
ממך מעות" - מותר; אבל אם ירצה ישראל להוציא
ואינו מניחו עד שיתן לו את מעותיו, זה היה מעשה
בבית שאן ואסור. **גמרא** בעיר שפופה גוים נמי,
והאיכא רובלן המחזירין בעיירות! אמר שמואל: בעיר
שיש לה דלתים ובריח. אמר רב יוסף: וחלון פרושות
הרבים דמי, ואשפה פרושות הרבים דמי, ודיקלא פרושות
הרבים דמי. פסיק רישא - פלוגי בה רב אחא ורבינא,
חד אסר, וחד שרי, מאן דאסר - למה ליה דסליק התם;
ומאן דשרי - וימא דאכרה ליה בהמה וסליק לעיניו
בתרה. תנו רבנן: אחד הלוקח ואחד השוכר בית
חצר מותר, ואף על פי שאין מפתח וחותם בידו.
בחצר

1 **התם** דקאָויל מינייה ומינייה - פירש הקונטרס: שהולך ומתגלגל כל שעה על ידי שהוא
2 מגלגלו ומורידו לבור, הלכך שלא בחמתו לא, דחישין דלמא נגע. לפי חזונו
3 משמע שרשי רוצה לומר דמגע גוי שלא בכונה על ידי דבר אחר אסור בשותיה, והבא
4 שהבשירוהו בחמתו - היינו לפי שלא היה אוזחו בידו, אלא סמוך לבור וזרקו. ומכל מקום
5 שלא בחמתו אסור אף על פי שזרקו בוב טהור,
6 כיון שהוא סמוך וחומרו בין דלמא נגע. וכן
7 פירש רבינו שמואל בן תלמידו, הלכך
8 בין זורק מכנגדו לזורק למרחוק. מידו לא יתכן
9 כדפרשית לעיל. **המטמיה** יינו של נכרי -
10 פירש שרשי במהדורא בתרא: כגון שכתב לו
11 "התקבלתי", דהוה ליה יינו של ישראל וכדקתני
12 סיפא, והוי סיפא פירושא דרישא. בבית הפתוח
13 לרשות הרבים ובעיר וישראלים וגוים דרים בה
14 מותר - ואף על פי שאין מפתח וחותם ביד
15 ישראל. ואף על גב דבגמרא בברייתא בעיניו
16 של ישראל בחצר אחרת שאין ישראל דר
17 באותה חצר מפתח וחותם, הבא שאני כיון
18 שפתח פתוח לרשות הרבים. בעיר שכולה גוים
19 אסור - ואף בפתח פתוח, כיון שאין כאן מפתח
20 וחותם. והקשה רבינו תם, הדיכ פריך בגמרא: הא
21 איכא רובלן המחזירין בעיירות? וכי מה ידעו
22 הרובלן שיראו היין בביתו של גוי בלא מפתח
23 וחותם שהוא של ישראל, שירא הגוי מהם? כי
24 אין לדמות לעיר שירא גוים דרים בה,
25 שהתיר שרשי כאן אף בלא מפתח וחותם, דהתם
26 ירא הגוי שמא אותו ישראל אמר לישראלים
27 הדרים שם לתת לב על יינו, אבל רובלן עוברים
28 לפי שעה מה ידעו ועוד, שמדומא אשפה
29 ודיקלא לפתח פתוח, וכי מה סברא היא זו שניח
30 הגוי ליגע בין שהוא אצלו בלא מפתח וחותם
31 מירתת מקרה שישב ישראל הדר בעיר על
32 מירתת. ואפילו בעיר שכולה גוים אם הפקידו בבית גוי אחר מותר משום דגוי אחר מירתת.
33 וזה תימה גדולה דכיון שאין שם מפתח וחותם נידחו שם פן ינסכנו הנפקד, וזהו שכתבנו
34 בגוי שכתב לו "התקבלתי", ומעתה מה חילוק יש בין גוי זה לגוי אחר? אפילו ביד המוכר, יינו של ישראל הוא ועוד קשה, דמדתני סיפא: והלה כותב "התקבלתי", מכלל דרישא לאו הבכי
35 מיריד לכן נראה לרבינו תם להעמיד משנתנו ביש מפתח וחותם, וכן פירש שרשי בפירושים ראשונים, ובלא כתב לו הגוי "התקבלתי", והלכך, בעיר שירא גוים דרים בה ופתח פתוח
36 לרשות הרבים, אף על פי שהוא יינו של גוי - מותר, כיון דמפתח וחותם בידו, שהגוי ירא פן יראוהו ישראל טהור ומיניף ויגד לישראל שטתהו, ויפסיד למכור יינו. ולא דמי לגוי שנמצא
37 בצד הבור של יין, דאסינא ביש לו מלוה עליו, דהתם כיון שאין מפתח וחותם סומך על זה שיכול לנסכו קודם שיראוהו שום אדם. והשתא ניחא, דאף בעיר שכולה גוים, כיון שיש מפתח
38 וחותם היה לנו להחיר משום רובלן שיראוהו טהור ומיניף יבנו שאותו יין של ישראל הוא, וכן ארז ממקום דאיכא אשפה ודיקלא כמו בפתח פתוח. ואני נמי שפיר למאן דשרי בגמרא
39 שהפקידו בבית גוי אחר אי לא חישין לגומלין, דבבית גוי אחר הוי יינו של ישראל, שאין לגוי האחר שום דבר על היין, וכיון שיש מפתח וחותם - אין לחוש שיטרח הנפקד ואפילו
40 בעיר שכולה גוים יש להחיר. והכי אמרינן בברייתא בגמרא: ינם של ישראל ברשותו של גוי, וישראל דר בחצר אחרת - מותר, והוא שיש מפתח וחותם. וחצר אחרת הוי כעיר שכולה
41 גוים, כיון שאין פתח פתוח לרשות הרבים בעיר שכולה גוים אסור ואף על פי שיש מפתח וחותם בידו, ולא יעיל כלום פתח פתוח, כדמקוץ לה בגמרא בעיר שיש לה דלתים ובריח שאין
42 רובלן עוברים דרך שם שלא ירגשו, דכיון שלא כתב "התקבלתי" אם כן יינו של גוי הוא. וכן תניא בגמרא דין של גוי וישראל דר בחצר אחרת אסור לכולי עלמא אף על פי שיש מפתח
43 וחותם. וסיפא דקתני: והלה כותב "התקבלתי" הוי יינו של ישראל, הלכך במפתח וחותם שרי, אבל בלא מפתח וחותם אין להחיר כיון שברשות הגוי, דבקי ינסכנו. ולא דמי להדיא דנמצא
44 בצד הבור שהתירו באין לו מלוה על היין, דהתם איכא תרתי לטיבותא: יינו של ישראל, וברשות ישראל, דרשות ישראל מועיל כמו מפתח וחותם. ולהכי מייית לעיל ראיא מהך כדפרשית
45 לעיל. והיכא דירשאל דר באותה חצר שהיין מונח שם, לא שנא בינו של ישראל לא שנא ביין של גוי, שרי אף בלא מפתח וחותם, כדאמר ליה רבי יוחנן לתנא, תני: אף על פי שאין
46 מפתח וחותם, משום דירשאל דר באותה חצר חשוב כמו שומר, דסגי ביצא ונכנס. כדתנן: אין השומר צריך להיות יושב ומשמר אף על פי שהוא יוצא ונכנס כו'. ואם תאמר: היאך נוכח
47 ממתניתין דיוצא ונכנס סגי לכתחלה אף בלא מפתח וחותם כיון שהעמדתו ביש מפתח וחותם, ובפרק קמא דחולין (גט) מייית לה להחיר אף לכתחלה, דקא פריך התם: ויוצא ונכנס
48 לכתחלה לא? והתנן: אין השומר צריך כו'. ומה ראיא היא זו? שאני הבא שיש מפתח וחותם? ויש לומר, דהכי פירושו: בעיר שכולה גוים אסור אף ביש מפתח וחותם, ועלה מפרש: אין
49 השומר צריך כו' אלא אפילו יוצא ונכנס. ומתוך שהעמיד רבינו תם כולה שמעתין במפתח וחותם, ואפילו הכי מטוהר יינו של גוי ברשות גוי בעיר שכולה גוים אסור כיון שלא כתב לו
50 "התקבלתי", מתחלה היה רבינו תם רוצה לאסור אותם היטות שקנן הגוים מירשאל ומוליכין אותם ממקום הוול למקום הויק, ואף על פי שמחתמים אותם חותם בתוך חותם חבית
51 מלא חשוקים ושוליים כפולים מצד זה ומצד זה, דהא תנן: המטמיה יינו של גוי כי בעיר שכולה גוים אסור אף על פי שיש מפתח וחותם, וכיון דקיימא לן רבי אלעזר דשרי בתרתא אחר
52 אין לנו לחלק בין חותם אחד לחותם, בתוך חותם דכי אסרנא חותם אחד נאסר גם שני חותמות. ואחרי כן מצא טעם להחיר, דדוקא מטוהר יינו של גוי, ששלקו הגוי בכרמו ולא טרח בו
53 ויבא בקל לויק, אבל הבא, כיון שטורח כל כך, שלוקח אותו מישראל וגם מחתמיו חותם בתוך חותם ונושא להשתכר בו - אין לירא שיטרח ויזיק פן יפסיד טרחו. ועל סמך היתר זה
54 שתהיין שחובא מאלציריא בזה הענין. ועוד הארכתי בענין שליחות יין ביד גוי לעיל בפרק "אין מעמידין" (לא, א). **והאיכא** רובלן - ואף על גב דתקנת עורא לא היתה אלא שיעברו
55 בערי בנות ישראל שלא יתגנו על בעליהן, לפי דרכם היו עוברים שם. **וחלון** כרשות הרבים דמי - פירש בקונטרס, לשון אחר: חלון של ישראל פתוח כנגד פתח הבית, ואם הבית שהיין
56 בו סגור, דליכא למיחש שיכנס בה הגוי - ואפילו הוא פתוח אין לחוש שיכנס בו ויסגור בעדו, דמרתת מישראל שכנגדו, כיון שאין הגוי דר בבית היין. ודוקא ביום, אבל בלילה אסור.

עד שיהא שומר יושב ומשמר – תימנה: היינו רישא דישראל גוים דרין בה! ואין לומר
דאינצטרך לירצא ונכנס, דהא נמי שמעין מרישא דקתני: דרין בה, ולא שיהא נותן עיניו
בגוי כל היום! ויש לומר: דהוא אמינא עד דאיכא ישראל טובא, קא משמע לן דאפילו בחד
סגי. **ההוא** כרכא כו' – מתוך הלשון משמע דנקט כרכא – שהיה היין מונח בתוך הרחוב,
וגם היה שם יין של גוי, שעתה אין הגוי נתפס

כנגב על הביאה, רק על הנגיעה, ואפילו הכי
חמרא שרי כיון שנתפס על הנגיעה. והא
דאמרין לקמן פרק בתרא (עבודה זרה ע, א)
דההוא דהוה יתיב ביה חמרא דישראל כו'
וקאמר רבא: אי מצי לאישתמוטי חמרא אסור,
ואף על פי שנתפס כנגב על הנגיעה – היינו משום
דבבית שיכול ליכנס שם אינו ירא כל כך ומנסך.
אבל אי נתפס כנגב על הביאה – ודאי חמרא
שרי, ולחכי מייתי עלה ההיא דנעל הפונדק.

הדרן עלך רבי ישמעאל

בַּחֲצֵר אַחֶרֶת – מוֹתֵר, וְהוּא שִׁמְפֹתָהּ וְחוֹתֶם בִּידּוֹ.
הַמִּטְהַר יֵינוּ שֶׁל גּוֹי בְּרִשְׁוֹתוֹ, וְיִשְׂרָאֵל דֵּר בְּאוֹתָהּ חֲצֵר
– מוֹתֵר, וְהוּא שִׁמְפֹתָהּ וְחוֹתֶם בִּידּוֹ. אִמֵּר לִיה רַבִּי יוֹחָנָן
לְתַנָּא, תַּנִּי: אֵף עַל פִּי שְׁאִין מִפְתָּח וְחוֹתֶם בִּידּוֹ – מוֹתֵר.
בַּחֲצֵר אַחֶרֶת – אֲסוּר, אֵף עַל פִּי שִׁמְפֹתָהּ וְחוֹתֶם בִּידּוֹ,
דְּבִרִי רַבִּי מֵאִיר; וְחֻכְמִים אוֹסְרִין, עַד שֶׁיֵּהָא שׁוֹמֵר וְיֹשֵׁב
וּמִשְׁמֵר, אוֹ עַד שֶׁיֵּבֵא מְמוּנָה הַבָּא לְקִיצִין. חֻכְמִים
אֵתְיָא? אֵילִימָא אֶסְיָפָא – תַּנָּא קָמָא נְמִי מִסֵּר קָא
אֶסְרִי! וְאֵלָא אֶרִישָׁא דְסִיפָא – וְהָא קָאמֵר לִיה רַבִּי יוֹחָנָן
לְתַנָּא, תַּנִּי: אֵף עַל פִּי שְׁאִין מִפְתָּח וְחוֹתֶם בִּידּוֹ! וְאֵלָא
אֶסְיָפָא דְרִישָׁא, דְקָאמֵר תַּנָּא קָמָא: בַּחֲצֵר אַחֶרֶת – מוֹתֵר, וְהוּא שִׁמְפֹתָהּ וְחוֹתֶם בִּידּוֹ; וְחֻכְמִים
אוֹמְרִים: לְעוֹלָם אֲסוּר, עַד שֶׁיֵּהָא שׁוֹמֵר וְיֹשֵׁב וּמִשְׁמֵר, אוֹ עַד שֶׁיֵּבֵא מְמוּנָה הַבָּא לְקִיצִין.
מְמוּנָה בָּא לְקִיצִין גְּרִיעוּתָא הוּא! – אֵלָא, עַד שֶׁיֵּבֵא מְמוּנָה שְׁאִינוּ בָּא לְקִיצִין. "רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן
אֱלִעֶזֶר אוֹמֵר: רְשׁוּת גּוֹיִם אַחַת הִיא". אִיבְעָא לֵהּ: רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלִעֶזֶר לִהְיֶה אוֹ לְהַחֲמִיר?
רַב יְהוֹדָה אָמַר וְעִירִי: לִהְיֶה, רַב נַחֲמָן אָמַר וְעִירִי: לְהַחֲמִיר. רַב יְהוֹדָה אָמַר וְעִירִי לִהְיֶה, וְהָא
וְהָא קָאמֵר תַּנָּא קָמָא: בְּשֵׁם שִׁבְרִישׁוֹתוֹ אֲסוּר – בְּדִ בְּרִשְׁוֹת גּוֹי אַחֵר נְמִי אֲסוּר, וְחִיּוּשִׁין
לְגוּמְלִין; רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלִעֶזֶר אוֹמֵר: בְּמָה דְּכָרִים אֲמוּרִים – בְּרִשְׁוֹתוֹ, אֲבָל בְּרִשְׁוֹת גּוֹי אַחֵר
– מוֹתֵר, וְלֹא חִיּוּשִׁין לְגוּמְלִין. רַב נַחֲמָן אָמַר וְעִירִי לְהַחֲמִיר, וְהָא קָאמֵר תַּנָּא קָמָא: בְּמָה
דְּכָרִים אֲמוּרִים – בְּרִשְׁוֹתוֹ, אֲבָל בְּרִשְׁוֹת גּוֹי אַחֵר – מוֹתֵר, וְלֹא חִיּוּשִׁין לְגוּמְלִין; רַבִּי שְׁמַעוֹן
בֶּן אֱלִעֶזֶר אוֹמֵר: כָּל רְשׁוּת גּוֹיִם אַחַת הִיא. תַּנָּא פְּלוּתִיה דְּרַב נַחֲמָן אָמַר וְעִירִי לְהַחֲמִיר, אָמַר
רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלִעֶזֶר: כָּל רְשׁוּת גּוֹיִם אַחַת הִיא מִפְּנֵי הַרְמָאִין. דְּבִי פְּרוֹק רֹפִילָא אוֹתִיבּוֹ
חֲמָרָא גְּבִי אֶרִיסִיָּהּ, סְבוּר רַבֵּן קָמִיָּה דְּרָבָא לְמִימֵר: פִּי חִיּוּשִׁין לְגוּמְלִין – הִנֵּי מִיָּלִי הִיבָא
דְּקָא מוֹתִיב הָאִי גְּבִי הָאִי, אֲבָל הָבָא, בִּינוֹן דְּאֶרִיסִיָּה לְאוֹ דְּרַבִּיָּה לְאוֹתוּבִיָּה בִּי פְּרוֹק רֹפִילָא
– לְגוּמְלִין לֹא חִיּוּשִׁין. אָמַר לָהּ רָבָא: אֲדַרְבֵּהּ, אֲפִילוּ לְמָאן דְּאָמַר לֹא חִיּוּשִׁין לְגוּמְלִין, הִנֵּי
מִיָּלִי הִיבָא דְלֹא מִירְתָּת מִינֵיהּ, אֲבָל הָבָא, בִּינוֹן דְּמִירְתָּת מִינֵיהּ – מִחֻפִּי עֲלֵיהּ וְכוּתָא. הֵהוּא
פְּרָקָא דִּהְוָה יְתִיב בֵּיה חֲמָרָא דִּישְׂרָאֵל, אֲשֶׁתְּפַח גּוֹי דִּהְוָה קָאִי בִּינֵי דִּינֵי, אָמַר רָבָא: אִם נִתְפָּס
עָלָיו פְּגָנָב – חֲמָרָא שְׂרִי, וְאִי לֹא אֲסוּר.

הדרן עלך רבי ישמעאל

הרמאין – גומלין זה לזה. פרוק – שם האיש. רופילא = שני למלך. אוֹתִיבּוֹ חֲמָרָא – יין כשר דובני ישראל באשראי. גְּבִי אֶרִיסִיָּהּ – גוים כמותם. אריסא מירתת
ממריה, ואי נמי נגע מסהדי עליה דלא נגע. כרכא = כרך. אם נתפס עליו כנגב – אם גוי חלש הוא ויש אימת שופטי העיר עליו, ואם ימצאוהו נוגע נתפס עליו
כנגב. חמרא שרי – בשתייה, ואי לא – אסור אף בהנאה, דודאי נגע.

הדרן עלך רבי ישמעאל

בַּחֲצֵר אַחֶרֶת – ישראל דר בחצר אחרת. הכי גרסינן: יינו של גוי ברשותו –
אם היין של גוי, וטהרו ישראל ונתנו ברשות הגוי עצמו, וישראל דר באותה חצר
– מותר. והוא שמפתח וחותרם ביד ישראל, אבל אין מפתח וחותרם בידו, אף על
פי שישאל דר באותה חצר – אסור, כיון שהיין שלו, דלא מרתת כולי האי. תני
אף על פי שאין מפתח וחותרם בידו – כיון
דישראל דר באותה חצר – כשומר היוצא
ונכנס דמי, דאמרין במתניתין שמותר. או
עד שיבא ממונה הבא לקיצין – שיהא
שומר ממונה לשמרו, אבל הולך ויוצא ויש
לו שעה קבועה לבא. או עד שיבא –
כלומר, עד שיהא ממונה עליהם, שיתירא
זה מביאתו. ולקמן פריך: הבא לקיצין
גרעותא הואא ארישא דסיפא – יין של גוי
ברשות גוי וישראל דר באותה חצר, דקאמר
רבי מאיר מותר והוא שמפתח וחותרם בידו,
ואתו רבנן למיסריה. והאמר ליה רבי יוחנן
לתנא כו' – אלמא פשיטא ליה לרבי יוחנן
כי האי גוונא לקולא הוא דבעינן למיול.
אלא אסיפא דרישא – היבא דין של
ישראל הוא, וקתני: ישראל דר בחצר אחרת
מותר והוא שמפתח וחותרם בידו, דכיון דין
דישראל הוא מירתת גוי לזיוף שמא ירגיש
בו ישראל הדר בחצר אחרת. גרעותא הוא
– דכיון דיש לו שעה קבועה לביאתו, לא
מירתת גוי. להקל או להחמיר – להקל,
דקאמר תנא קמא: בעיר שכולה גוים אסור
להניחו בבית הגוי שהוא בעליו, והוא הדין
בבית גוי אחר. וקאמר רבי שמעון בן אלעזר:
וכי כל רשות גוים אחת היא? בתמיה,
כלומר, הואיל ואינו בבית בעליו מותר,
דהאי גוי מירתת. או להחמיר קאמר
ובניחוחא איתמר, דתנא קמא דוקא בבית
בעליו קאמר, ואתא רבי שמעון בן אלעזר
למימר: הוא הדין בבית הגוי אחר, דחיישין
לגומלין. אף על גב דהאי גוי שהבית שלו
יחד לו קרן וזית לישראל ולא נגע דנתפס
עליו כנגב, חיישין דלמא שבקי ליה לגוי
חבירו בעל היין דלא מירתת לנטוכי, כי
הכי דהדר ישראל וחבין מהאי גוי זימנא
אחרניא ומפקיד ליה גבי ההוא דלישבוק
ליה לנטוכי. לגומלין – "הנח לי ואגמול לך"
כיוצא בזה. רבי שמעון בן אלעזר כו' –
"אחת היא" דמתניתין אתמוזי מתמה. מפני

מסקנא דמילתא: מגע גוי, כיון שנתכוין ליגע, שיכשך אף על פי שלא ניסך – אסור בהנאה, ממתניתין (אתא) דאגדרמיס גוי משום "לך לך אמרין גזירא". שלא בכוחו, כגון
לא הכיר בו שהוא יין – מותר בהנאה, ממתניתא דחרס גוי. וכן נפל לבור נמי – שלא בכוחו הוא ומותר בהנאה, ממתניתין. וכן נתכוין לטול דבר אחר, כגון אתרוג
דבר אשי – שלא בכוחו הוא ומותר בהנאה. מגע גוי על ידי דבר אחר כגון בקנה, אנו יודעין שנתכוין לדבר אחר כי מדדו בקנה או חתיו את הצרעה – מותר בהנאה,
ממתניתין. בכוחו ולא חזינו למאי איכון – אסור בהנאה, מההוא עובדא דבירים דשרייא רב משום דשלא בכוחו הוה, הא בכוחו אסור. כמו של גוי בחיבורין, כגון דאוריק
אוריק, הכיר בו שהוא יין – אסור בהנאה, מדרכי יוחנן דאמר: צא וחברו על יין משום יין נסך משום "לך לך". לא הכיר בו – מותר אף בשתייה. מההוא עובדא דרבי יוחנן בן
ארוז ורבי יוסי בן נחוראי, דחד שרי אפילו בשתייה משום דגוי לא הוה ידע. ושלא בחיבורין, כגון ריקה – מותר אף בשתייה ואפילו נתכוין, מדבר אשי דאמר: כל שבוב טהור
בגוי אינו עושה יין נסך. כך הגיה הרב ופסק הלכה למעשה.

1 ואם הישראל דר בְּחֶצֶר אַחֲרָת, היין מוֹתֵר, וְהוּא – ודווקא באופן
2 שְׂמִפְתָּת וְחוֹתֵם בִּידוֹ. שְׂמִפְתָּת וְחוֹתֵם היין של ישראל ויש מפתח וחותם,
3 ירא הגוי לזייף החותם, שמא ידע מכך הישראל שדר בחצר האחרת.
4 הבריייתא מבארת את דין היין של גוי ברשות הגוי: הַמִּטְהַר יִינוּ שֶׁל
5 עוֹבֵד בּוֹכְבִּים, והוא בְּרִשּׁוֹתוֹ של הגוי, וְיִשְׂרָאֵל דֵּר בְּאוֹתָהּ חֶצֶר,
6 היין מוֹתֵר, וְהוּא שְׂמִפְתָּת וְחוֹתֵם בִּידוֹ. אבל אם אין מפתח וחותם
7 בידו, אף על פי שישראל דר באותה חצר, היין אסור, שמאחר והיין
8 שלו, אינו ירא כל כך ליגע בו. אִמָּר לִיה רַבִּי יוֹחָנָן לְתַנָּא שִׁנְה
9 ברייתא זו לפנינו, אל תשנה בברייתא 'והוא שמפתח וחותם בידו',
10 אלא תֵּנִי – תְּשַׁנְה אֵף עַל פִּי שְׂאִין מִפְתָּח וְחוֹתֵם בִּידוֹ, מוֹתֵר',
11 שמאחר וישראל דר באותה חצר, נחשב הדבר כמו שומר שיושב
12 ומשמר.

13 הגמרא חוזרת להביא את המשך דברי הבריייתא, בענין יינו של גוי
14 ברשות הגוי: ואם הישראל דר בְּחֶצֶר אַחֲרָת, היין אִסוּר, אֵף עַל פִּי
15 שְׂמִפְתָּת וְחוֹתֵם בִּידוֹ, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹסְרִין, עַד שֶׁיֵּהָא
16 שׁוֹמֵר שְׂיוֹשֵׁב וּמִשְׁמֵר אֵת הַיַּיִן שֶׁלָּא יֵגַע בּוֹ הַגּוֹי, אוֹ עַד שֶׁיֵּהָא –
17 שִׁיחָא אֲדָם מְמוֹנָה לְשׁוֹמֵר עֲלֵיו, הֵבֵא לְקִיצִין – לזמנים ידועים,
18 שבאופן זה ירא הגוי ליגע ביין.

19 שנינו בברייתא, 'וחכמים אוסרין עד שיהא שומר יושב ומשמר' וכו',
20 הגמרא מבררת על איזה אופן בברייתא נחלקו חכמים: חֻכְמִים אֵהֵי
21 – על איזה חלק בברייתא נחלקו חכמים, אִילִימָא – אם נאמר
22 שחולקים הם אִסְיָא – על הנאמר בסיפא, לענין יינו של גוי ברשות
23 הגוי וישראל דר בחצר אחרת, לא יתכן לומר כן, שהרי תַּנָּא קָמָא
24 נָמִי מִיֶּסֶר קָא אִסֵּר – גם רבי מאיר אסר באופן זה, ואין חכמים
25 חולקים בזה. וְאֵלָּא נִפְרַשׁ שְׁחֻכְמִים חוֹלְקִים אֲרִישָׁא דְסִיפָא – על
26 הנאמר באופן הראשון של הסיפא, לענין יינו של גוי ברשות הגוי
27 וישראל דר באותה חצר, וְהָא קָאמֵר לִיה רַבִּי יוֹחָנָן לְתַנָּא, תֵּנִי אֵף
28 עַל פִּי שְׂאִין מִפְתָּח וְחוֹתֵם בִּידוֹ. ומוכח מזה, שהיה הדבר פשוט
29 לרבי יוחנן שבאופן זה יש להקל, ולא יתכן לפרש שבזה חכמים
30 אוסרים.

31 מסיקה הגמרא: (ו)אֵלָּא חֻכְמִים חוֹלְקִים אִסְיָא דְרִישָׁא – על
32 המבואר באופן השני שברישא, לענין יין של ישראל הנמצא ברשות
33 שלקח או שכר מהגוי. דְּקָאמֵר תַּנָּא קָמָא שֶׁאִם הַיִּשְׂרָאֵל דֵּר בְּחֶצֶר
34 אַחֲרָת, היין מוֹתֵר, וְהוּא שְׂמִפְתָּת וְחוֹתֵם בִּידוֹ. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים,
35 לְעוֹלָם אִסוּר, עַד שֶׁיֵּהָא שׁוֹמֵר שְׂיוֹשֵׁב וּמִשְׁמֵר, אוֹ עַד שֶׁיֵּהָא מְמוֹנָה
36 הֵבֵא לְקִיצִין.

37 שנינו בברייתא, שלדעת חכמים אם יש ממונה הבא לקיצין, היין
38 מותר. הגמרא מקשה על דין זה: כיצד מועיל כשיש מְמוֹנָה הֵבֵא
39 לְקִיצִין, והלא גְרִיעוּתָא הוּא – חסרון הוא זה, שמאחר ויש לו שעה
40 קבועה לבוא, אין הגוי ירא ליגע ביין. מתרצת הגמרא: אֵלָּא צִרִיךְ
41 להגיה בלשון הבריייתא עַד שֶׁיֵּהָא מְמוֹנָה שְׂאִינוּ בָּא לְקִיצִין – שבא
42 בזמנים שאינם קבועים.

43 שנינו במשנה, המסתר יינו של עובד כוכבים, ומניחו ברשות העובד
44 כוכבים, אם היה זה בעיר שכולה עובדי כוכבים, היין אסור. רַבִּי
45 שְׂמַעוֹן בֶּן אֱלִעֶזֶר אוֹמֵר, רִשּׁוֹת עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים אַחַת הִיא. הגמרא
46 מבררת את דעתו של רבי שמעון בן אלעזר: אִיפְעָיָא לְהוּ, רַבִּי
47 שְׂמַעוֹן בֶּן אֱלִעֶזֶר, לְהַקֵּל אִמֵּר אֵת דְּבָרֵינוּ, שִׁלְדַּעַת תַּנָּא קָמָא הֵיךְ
48 אסור אף כאשר הוא מונח בבית גוי אחר, ורבי שמעון בן אלעזר חולק
49 להקל, שברשות גוי אחר מותר. אוֹ שְׁדַּבְּרֵינוּ נִאֲמַר לְהַחְמִיר, שִׁלְדַּעַת
50 תַּנָּא קָמָא אֵין הֵיךְ אסור אלא כשהוא מונח ברשות אותו הגוי, אבל
51 ברשות גוי אחר מותר, ורבי שמעון בן אלעזר חולק להחמיר, שבכל
52 מקום היין אסור. מביאה הגמרא שניחלקו אמוראים בדבר: רַב יְהוּדָה
53 אָמַר בְּשֵׁם זְעִירִי, לְהַקֵּל. וְרַב נְחֻמִּי אָמַר בְּשֵׁם זְעִירִי, לְהַחְמִיר.
54 הגמרא מבארת את דעת רבי יהודה בשם זעירי: רַב יְהוּדָה אָמַר בְּשֵׁם
55 זְעִירִי לְהַקֵּל, וְהָכִי קָאמֵר תַּנָּא קָמָא, בְּשֵׁם שְׂאִם הֵיךְ מוֹנֵחַ בְּרִשּׁוֹתוֹ

56 של הגוי בעל היין, הוּא אִסוּר. כִּךְ אִם מוֹנֵחַ בְּרִשּׁוֹת עוֹבֵד כּוֹכָבִים
57 אַחֵר, נָמִי הֵיךְ אִסוּר. ואף על פי שבעל הבית ייחד ליין קרן זוית
58 בביתו, ואינו נוגע ביין משום שחושש להיתפס כגנב, מכל מקום
59 חוששים שהגוי בעל היין ינסך, וְטַעַם הַדְּבָר, משום דְּחִיּוּשִׁין לְגוּמְלִין
60 – יש לחוש שבעל הבית ובעל היין גומלים זה לזה, והיינו שהגוי
61 שהיין נמצא אצלו, יניח לבעל היין לנסכו, כדי שכאשר יקנה ישראל
62 פעם אחרת יין מבעל הבית, יפקידנו אצל הגוי השני כדי שיניח לו
63 לנסך. רַבִּי שְׂמַעוֹן בֶּן אֱלִעֶזֶר אוֹמֵר, בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים שֶׁאִסוּר,
64 כשמיניחו בְּרִשּׁוֹתוֹ של בעל היין, אֲכָל בְּרִשּׁוֹת עוֹבֵד כּוֹכָבִים אַחֵר,
65 היין מוֹתֵר, שמאחר ואין היין שלו, חושש הוא להיתפס כגנב ואינו
66 נוגע ביין, ואף לֹא חִיּוּשִׁין לְגוּמְלִין, מאחר וחושש הוא שמא יבוא
67 הישראל ויראה אותו מנסך. ודברי רבי שמעון בן אלעזר מתפרשים
68 בלשון תמידה, 'וכי כל רשות עובדי כוכבים אחת היא', והלא מאחר
69 ואין היין מונח בבית בעליו, מותר, משום שהגוי שהיין מופקד אצלו
70 ירא ליגע.

71 הגמרא מבארת את דעת רב נחמן בשם זעירי: רַב נְחֻמִּי אָמַר בְּשֵׁם
72 זְעִירִי לְהַחְמִיר, וְהָכִי קָאמֵר תַּנָּא קָמָא, בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים
73 שאסור, כשמיניחו בְּרִשּׁוֹתוֹ של בעל היין, אֲכָל בְּרִשּׁוֹת עוֹבֵד כּוֹכָבִים
74 אַחֵר, היין מוֹתֵר. שמאחר ואין היין שלו, חושש הוא להיתפס כגנב
75 ואינו נוגע ביין. ואף לֹא חִיּוּשִׁין לְגוּמְלִין, רַבִּי שְׂמַעוֹן בֶּן אֱלִעֶזֶר
76 אוֹמֵר, כֹּל רִשּׁוֹת עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים אַחַת הִיא, ואף אם הניח את היין
77 בבית עובד כוכבים אחר, אסור, משום שחוששים לגומלין.

78 הגמרא מביאה סיוע מברייתא לדעת רב נחמן בשם זעירי: תַּנָּא
79 בְּנוֹתִיָּה דְּרַב נְחֻמִּי שְׂאֵמֵר בְּשֵׁם זְעִירִי, לְהַחְמִיר. שנינו בברייתא,
80 אָמַר רַבִּי שְׂמַעוֹן בֶּן אֱלִעֶזֶר, כֹּל רִשּׁוֹת עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים אַחַת הִיא,
81 מִפְּנֵי הַרְמִיָּאִין שְׁגוּמְלִין זֶה לָזֶה. ומוכח שבא להחמיר ולאסור אף
82 כשמיניחו בבית עובד כוכבים אחר.

83 מעשה בענין חשש 'גומלין': רַבִּי – בני ביתו של אדם בשם פְּרָקֵי,
84 שהיה רופִּילָא – משנה למלך, אוֹתִיבּוֹ חֲמִירָא – הניחו יין שנעשה
85 בכשרות על ידי ישראל שקנו מהם בהקפה גָּבִי אֲרִיסְתִּיהוּ – אצל
86 האריס שלהם, שהיה גוי. כְּבוֹד רַבֵּנָן קָמִיה דְּרָבָא לְמִימֵר – סברו
87 התלמידים שישבו לפני רבא לומר שהיין מותר, משום שְׂכִי – אימתי
88 חִיּוּשִׁין לְגוּמְלִין, הֵנִי מִילִי הִיבָא דְקָא מוֹתִיב הָא גָּבִי הָא – באופן
89 שהדרך להניח זה אצל זה דברים לשמור. אֲכָל הֵבֵא, בִּינָן דְּאֲרִיסְתִּיה
90 לֹא דְרִבִּיה לְאוֹתוֹבִיָּה בִּי פְּרָקֵי רופִּילָא – מאחר ואין דרך האריס
91 להפקיד חפצים בבית פרוק רופילא אדונו, לְגוּמְלִין לֹא חִיּוּשִׁין – אין
92 חוששים שהאריס יניח לו לנסך, מאחר ולא יוכל לגמול לו כיצא
93 בזה פעם אחרת.

94 רבא חולק ואוסר את היין: אָמַר לְהוּ רַבָּא לְתַלְמִידֵינוּ, אֲפִילוּ
95 לְמָאן דְּאָמַר לֹא חִיּוּשִׁין לְגוּמְלִין, הֵנִי מִילִי הִיבָא דְלֹא מוֹרְתָת
96 מִינִיהּ – באופן שהגוי בעל הבית אינו ירא מבעל היין, וימנענו מלנסך.
97 אֲכָל הֵבֵא, בִּינָן דְּמִוִּרְתָּת מִינִיהּ – מאחר והאריס ירא מאדונו, מִחֲפִי
98 עֲלִיָּה וְכוּתָא – מכסה הוא עליו, ואף אם יגיע, יעיד עליו האריס
99 לזכות, שלא נגע. ומאחר שאין בעל היין ירא ליגע ביין, היין אסור.
100 מעשה בענין חשש מגע של גוי ביין: הֵהוּא בְּרָבָא – כרך דְּהוּה יָתִיב
101 בִּיה חֲמִירָא דִּישְׂרָאֵל – שהיה מונח שם יין השייך לישראל. אֲשֶׁתְּכַח
102 – נמצא עוֹבֵד כּוֹכָבִים, דְּהוּה קָאִי בִּינֵי דִנִּי – שהיה עומד בין
103 התביות. אָמַר רַבָּא, דִּינוּ שֶׁל הֵיךְ כֵּךְ, אִם נִתְפַּס עָלָיו כְּגַב – אם
104 הגוי הזה חלש, ואימת שופטי העיר עליו, וחושש הוא להיתפס כגנב
105 אם ימצאוהו נוגע ביין, חֲמִירָא שְׂרִי – היין מותר אף בשתייה. וְאִי לֹא
106 – ואם אין הגוי חושש להיתפס כגנב, הֵיךְ אִסוּר אֵף בְּהִנָּה, משום
107 שבודאי נגע ביין.

פרק חמישי – השוכר את הפועל

פרק זה עוסק בדיני יין נסך וסתם יין של גוי, ואיסורי הנאה אחרים, ובדיני טבילת בלי גוי והכשרתם.

משנה

המשנה מבארת מהו דין השכר שמקבלים על מלאכה הנעשית ביין נסך: עובד כוכבים **השוכר את הפועל היהודי לעשות עמו** מלאכה **בין נסך** – ביין נסיסכו אותו לשם עבודת כוכבים, כגון להריקו מכלי לכלי או להעבירו ממקום למקום, **שכרו** של היהודי **אסור בהנאה**. אך אם העובד כוכבים **שכרו לעשות עמו מלאכה אחרת**, ולא לעשות מלאכה ביין נסך, **אזי אף על פי שאמר לו 'העבד לי חבית של יין נסך ממקום למקום'**, מכל מקום **שכרו מותר**. וכן עובד כוכבים **השוכר את החמור מיהודי**, כדי **להביא עליה יין נסך**, **שכרה אסור בהנאה**. אך אם הגוי **שכרה לעשות בה מלאכה אחרת**, כגון **לישב עליה**, **אזי אף על פי שהגוי עובד כוכבים לגינו** – כלי של יין שלו שיש בו יין נסך **עליה**, מכל מקום **שכרה מותר**.

גמרא

שאלת הגמרא: **מאי טעמא** – מה הטעם **ששכרו** של יין נסך **אסור בהנאה**. **אילימא** – אם נאמר שהואיל **יין נסך אסור בהנאה**, לפיכך **שכרו נמי** – גם הוא **אסור בהנאה**, משום שכל ריוח המגיע מחמת איסור הנאה נחשב כהנאה מהאיסור, ונאסר בהנאה אף הוא, אם כן קשה, **הרי פירות של ערלה ופירות של בלאי הפרס, דאסורין בהנאה**, ואף על פי כן **תנן במשנה (קידושין נה) שאם מכרין וקידש אשה בדימיהן** – בדמים שקיבל עבורם, **מקודשת**, ומוכח שריוח המגיע מחמת איסורי הנאה אינו נאסר בהנאה, שהרי המקדש אשה באיסורי הנאה אינה מקודשת. מיישבת הגמרא: **אלא**, הטעם ששכר יין נסך אסור בהנאה, הואיל ויין נסך **תופס את דמיו**, כלומר שאם מכרוהו נתפסים הדמים שהתקבלו תמורתו באיסורו, ונאסרים גם הם בהנאה, שמאחר שהתנסך לעבודת כוכבים הרי הוא **כעבודת כוכבים עצמה**, שמצינו לעיל (נד) שתופסת דמיה. ומאחר שדמי יין נסך אסורים בהנאה, לכן גם שכרו אסור בהנאה. אבל ערלה וכלאי הכרם שאינם תופסים את דמיהם, גם שכרם אינו אסור. מקשה הגמרא על תירוץ זה: **והרי שביעית, דתופסת את דמיה**, שהמוכר פירות שביעית נעשים המעות קדושים בקדושת שביעית כמו הפירות, ואף על פי כן **תנן במשנה (שביעית פ"ח מ"ד), שהאימור לפועל בשנת השמיטה הילך דינר זה, ולקוט לי ב' ירק של שביעית היום, שכרו של הפועל אסור להשהותו אחרי זמן הביעור**, אלא צריך לבערו בשביעית, משום שלשון 'לקוט לי ב' משמעותה שהפועל מקבל את הדינר תמורת הירקות, וכאילו אמר לו 'לקוט ירק בשווי דינר ותמכור לי אותו', ונמצא שהפועל מכר לבעל הבית ירקות שביעית, והדינר שקיבל נתפס בקדושתם. אך אם אמר בעל הבית לפועל 'הילך דינר זה ולקוט לי ירק של שביעית היום', ולא אמר לו 'ב', **שכרו מותר להשהותו אחרי זמן הביעור**, ואינו נתפס

המשך ביאור למס' עבודה זרה ליום שבת קודש עמ' ב

ישבור את החבית, כדי שיקבל את שכרו, קנסוהו חכמים ושכרו **אסור, או דלמא** – או שמא נאמר שכל **למעוטי תיפלה שפיר דמי** – שכין שאנו מצוים לבער את העבודה זרה מהעולם, נכון לעשות זאת אף אם רוצה בקיומו עד הביעור מהעולם, ולכן לא אסרו לו את שכרו. **אמר רב נחמן** הפועל **ישבור את החבית ותבא עליו ברכה**, כלומר שכרו מותר בהנאה.

בקדושת שביעית, משום שלשון זו משמעותה שנותן לו את הדינר בתמורה למלאכה שעושה עבורו, ולא בתמורה לירקות. מבואר, שאף ששביעית תופסת דמיה, מכל מקום שכר המלאכה הנעשית בפירות שביעית לא נאסר, ואם כן גם ביין נסך אין לאסור את שכרו, אף שתופס דמיו. הגמרא מבארת ביאור אחר בטעם איסור שכרו של יין נסך: אלא **אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן**, איסור זה אינו מעיקר הדין, אלא **קנס הוא שקנסו חכמים, בחמורין ובין נסך**. מבארת הגמרא: מה שאמר רבי יוחנן שקנסו **בין נסך**, הרי זה **הא דאמרן** – דין זה שאמרנו, ששכר יין נסך אסור בהנאה, והטעם הוא שקנסו חכמים את הפועל. אך מה שאמר רבי יוחנן שקנסו חכמים **בחמורין, מאי היא** – מה כוונתו. הגמרא מביאה ברייתא העוסקת בעניני שביעית ומבארת אותה, ומתוך כך יתברר לבסוף דברי רבי יוחנן. משיבה הגמרא: **דתנא בברייתא, החמורין** – (המנהיגים את החמור) **שהיו עושין מלאכה בפירות שביעית**, כלומר שהיו מוליכים את הפירות על החמור, **שכרן שביעית**. מבררת הגמרא: **מאי** – מה הביאור **'שכרן שביעית'**. **אילימא** – אם נאמר שהביאור הוא **דהבנין להו** – שנותנים להם **שכר מפירות שביעית**, איך מותר לעשות כן, הרי **נמצא שזה** – השוכר את החמורים **פועל להם את חובו מפירות שביעית**, ואסור לעשות כן, והואיל ונתת להם **אמרה** (ויקרא כה ט) **והיתנה שבת הארץ לכם לאכלה**, ודרשו מכאן **'לאכלה'** – פירות שביעית ניתנו לאכילה, ולא **לסחורה** – ולא לעשות בהן סחורה. ופריעת חוב היא כסחורה, משום שמרויח מפירות שביעית. מביאה הגמרא אפשרות אחרת: **ואלא** 'שכרן שביעית' היינו, **דקדוש שכרן** – שהשכר שהם מקבלים נעשה קדוש **בקדושת שביעית**. דוחה הגמרא: **ומי קדוש** – והאם אכן שכרם נעשה קדוש בקדושת שביעית, **והתנא** – שנינו במשנה (שביעית פ"ח מ"ד) שהובאה לעיל, **האימור לפועל הילך דינר זה, ולקוט לי ירק היום, שכרו מותר**, ואינו נתפס בקדושת שביעית. אך אם אמר לפועל הילך דינר זה, **ולקוט לי ירק ב' היום, שכרו נתפס בקדושת שביעית ואסור להשהותו אחרי זמן הביעור**. ואם כן, כשם שבאופן שלא אמר לו לשון 'ב', אין השכר נעשה קדוש בקדושת שביעית, אף שהתקבל תמורת מלאכה שנעשתה בפירות שביעית, כך גם השכר שקיבלו החמורים בעד מלאכה שעשו בפירות שביעית אינו קדוש בקדושת שביעית. הגמרא מביאה מחלוקת בביתאור המילים 'שכרן שביעית': **אמר אביי, לעולם הכוונה היא שהבנין להו** – נותנים לחמר את השכר **מפירות שביעית**. **ורבא קשיא קף** – ומה שהקשית על כך ממה שדרשו חכמים **'לאכלה ולא לסחורה'**, שאסור לפרוע חובותיו בפירות שביעית, יש ליישב, **דבעל הבית יהיה ניהליה בצד היתר** – נתן לחמר את הפירות באופן המותר. **בדתנן במשנה שני פ"ג מ"א** לגבי מעשר שני, שהדין הוא שצריך להעלותו לירושלים ולאכלו בטרה, **לא יאמר אדם להכירו**

מסייעת הגמרא מברייתא לדין זה: **לימא מפייע ליה** – האם נאמר שיש ראייה לרב נחמן מברייתא, שכך שנינו בה, **אין עוודין** – אסור לפועל ישראל לחפור עם **העובד כוכבים בכלאים** כדי להטיב את צמיחתם. וטעם האיסור, שכשם שאסור לזרוע כלאים כך אסור לעשות פעולות שהכלאים הזרועים כבר, יצמחו היטב.

עבודה זרה. פרק חמישי – השוכר את הפועל דף סב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קכא רש"י

משנה השוכר – גוי ששכר את ישראל לעשות עמו מלאכה בין נסך, להרקיז מכלי אל כלי או להעביר חבית ממקום למקום. ובין נסך ממש קאמר, שנתנסך לעבודה זרה, וסתם יינן מיבעיא לן בגמרא. שכרו לעשות עמו מלאכה אחרת – כל שכרו מותר, דאף על גב דאגרא דיהיב לא משום מלאכה אחרת היא. ובגמרא מפרש לה שפיר. **גמרא** מקודשת – אלמא איסורי

הנאה דמיון מותרין, וכל שכן שכר פועלתו אלא הואיל ותופס את דמיו כעבודה זרה – דכיון דנתנסך לעבודה זרה הרי היא כעבודה זרה דדמיה אסורין, כדאמרן (עבודה זרה נד, ב) כל שאתה מזהה הימנו הרי הוא כמוהו, וכי היכי דמיו אסורין שכר פועלתו נמי אסור. לקוט לי בו – לשון מוכר הוא, דמשמע: לקוט לי שווי ירק, שכרו אסור – לשדותו אחר זמן הביעור, אלא מתבער בשביעית. לקוט לי ירק – לשון שכירות הוא ולא לשון מכר, ואין לו דמים שיתפוס בקדושת שביעית. צד היתר – מתנת חנם. כרתנן – גבי מעשר שני. לחלק

לי בו ירק היום" – שכרו אסור, "לקוט לי ירק היום" – שכרו מותר! אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן: קנס הוא ששקנסו חכמים בחמרין ובין נסך. יין נסך הא דאמרן. חמרין מאי היא? דתניא: החמרין שהיו עושין מלאכה בפירות שביעית – שכרן שביעית. מאי "שכרן שביעית"? אלימא דיהבינן להו שכר מפירות שביעית נמצא זה פורע חובו מפירות שביעית, והתורה אמרה: "לאכלה" ולא לסחורה! ואלא דקדוש שכרן בקדושת שביעית, ומי קדוש? והתניא: האומר לפועל: "הילך דינר זה וילקוט לי ירק היום" שכרו מותר, "לקוט לי ירק בו היום" שכרו אסור! אמר אביי: לעולם יהבינן ליה שכר מפירות שביעית, ודקא קשאי לך: "לאכלה" ולא לסחורה דיהביה ביחיה בצד היתר, כרתנן, לא יאמר אדם לחבירו:

בחמרים יותר משום דנפיש אגרייהו, וכן פועל דין נסך – משום חומרא דין נסך, כדמסיק רבא בסמוך. ודוקא בשנים אלו החמורים, יין נסך ושביעית. לפי שתופסין דמיון ראו לקוט בשכר דהוי קצת ענין דמים, אבל בשאר איסורי הנאה שאין תופסין דמיהם מסתבר דלא קנסו. **והתנן** מוכר וקדש בדמיון מקודשת – תימה: לפי מה שפירש בקונטרס לעיל בפרק "רבי ישמעאל" (נד, ב) דדוקא לקדש אשה התירו אבל לאיתנוגי מנייהו אסור מדרבנן, אבל לאיניש אחריאי שרו אותן מעות, והכי נמי גבי שביעית המעות אינם אסורין לאחרים כדאמר לעיל פרק "רבי ישמעאל" (שם) מאי קא פריך? הא דקאמר אסור במתניתין – היינו דוקא לפועל שאסורין הן כמו למוכר דוקא! ויש לומר: ד"אסור" דמתניתין משמע לכולי עלמא. מיהו תימה: מאי קפריך? שאני התם דהיונו בדיעבד, כדמוכח בגמרא פרק "השותפין" (מז, ב) אבל לכתחלה אסור, ומתניתין לכתחלה אייריז יו לומר: ד"אסור" דמתניתין משמע ליה אפילו בדיעבד. **בדמיה** מקודשת – משמע: הא בגוף הערלה אסור לקדש, וטעמא – משום דלית ביה שוה פרוטה. וקשה: בגופה נמי איכא שוה פרוטה בשלא בדרך הנאתו או באפרו, כדתנן (תמורה לה, א) כל הנשרפין אפרן מותר! ויש לומר: כיון שכל זמן שהוא בעין אסור למכור מן התורה – כמו כן אסור לקדש בו אשה, דהוי כמו מכירה חשובה ויש בו הנאה כשמקדש את האשה, דגמרינן (קידושין דף ב, א) קידה קידה משדה עפרון, וזה לא דמי לקידה דשדה עפרון שראוי לקנות בו חפץ, או לשאר הנאות. **לקוט** לי ירק היום שכרו מותר – פירוש: דהוי כמו שכרו ללקוט מציאות, שאין אלו דמי פירות שביעית. ואם תאמר: הניחא למאן דאמר (בבא מציעא ח, א) המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו, אלא למאן דאמר דלא קנה חבירו, לא קנה המלקט קנאם, וכשנתנם לבעל הבית בדינר זה נמצא מוכר לו פירות שביעית! יש לומר: דלא חשיב מוכר, דיד פועל כיד בעל הבית דמי. ועוד יש לומר, דשאני התם דאמר: לא קנה חבירו עד שתבא מציאה לידו, ואם ירצה המגביה יכול לזכות בה קודם שתבא ליד חבירו. אבל הכא שאין המלקט מוכיז לזכות כלל לא בתחלה ולא בסוף, וכשנתנו לבעל הבית או זכה בעל הבית. וכי האי גונא פירש רבינו תם שילחי "משלח" (ביצה לט, ב) גבי מילאן ונותן לחבירו, דאמר רב נחמן: כרגלי מי שנתמלא לו, ואף על גב דאית ליה לרב נחמן דלא קנה חבירו, כיון שלא נתכוון לזכות הוא, וכשנתנה לחבירו זכה חבירו. **נמצא** זה פורע חובו מפירות שביעית – אומר רבינו יצחק: דהסחורה שהיא אסורה בפירות שביעית – היינו לקנות הרבה ביחד להוליך ממקום הוויל למקום דיוקר, וכמו שהיו עושין אוספי שביעית שפסולין לעדות בפרק "זה בורר" (סנהדרין כו, א) מטעם סחורה, וכן פורע חובו מפירות שביעית, שזה משתכר בפירות שביעית ולאן "לאכלה" קרינא ביה, אבל אם הוא לוקט למכור על יד לקנות בו דבר אכילה – אין דבר זו סחורה. וכן שנינו פרק "לולב הגזול" (סוכה לט, א) מבליע דמי אתרוג בלולב. ובלא הבלעה נמי היה מותר אילמלא טעמא דאין מוסרין דמי פירות שביעית לעם הארץ, אלמא מותר למכור. ועוד תנן במסכת שביעית (פרק ז משנה ג) לא היא לוקח ירקות שדה ומוכר בשוק, אבל לוקט ובנו מוכר על ידו. משמע דאפילו לכתחלה. ואם תאמר: תיקשי רישא לסיפא, רישא אסרה לוקח למכור בשוק, משמע – הא לוקט מותר ואפילו בשוק, והדר תני: לוקט ובנו מוכר על ידו – הא למכור בשוק אסור ונראה דיש במשנה ברישא טעות סופר, וגרס בשניהם "לוקט". מיהו יש ליישב הגירסא, ואשמעין דדין לוקח ולוקט שוין, דבשניהם אסור למכור בשוק, ורישא תנא לוקח והוה דין לוקט, וסיפא לוקט והוה דין לוקח. ויש ליתן טעם למה אסור יותר בשוק, כשכמעמיד חנות בשוק דומה יותר משתכר בפירות שביעית. ואף על פי שאמרנו שאסור לפרוע חובו מפירות שביעית משום דלאו "לאכלה" הוא, מכל מקום לקדש אשה מותר אף על גב דלאו "לאכלה" הוא, כדאמרין פרק "האיש מקדש" (קידושין נב, א) מעשה אבדח שקידש חמש שנים בכלכלה של שביעית, ואמרו חכמים: אין אחריות מקדושתו, הא אחריות מקדושתו. וטעמא, דמשום פריה ורביה אקילו ביה רבנן, ומיהו יש לדחות, דהתם דיבעבד אבל לכתחלה אסור. **דיהיב** ניהליה בצד היתר – ואם תאמר: כיון דיהיב ליה בצד היתר, מאי איירא דפועלים עושין בפירות שביעית הללו? אפילו היו עושין מלאכה אחרת היו מותרין לפרען מפירות שביעית ויש לומר: דוקא כשעושין המלאכה בפירות שביעית עצמן – או אינו נראה כנותן שכר מה שפורען מפירות שביעית, ומשום הכי נקט עושה מלאכה בפירות שביעית ויהעלם לאכלה" דוקא, דדומה שהם של שניהם יחד לאכלה. אבל עושה במלאכה אחרת – יכול להיות שהוא אסור, דדומה שפיר שכר מלאכה.

העלה

השוכר את הפועל. מאי טעמא שכרו אסור – מתוך השיטה משמע כי מעתה היה יודע שישן נסך תופס דמיו כעבודה זרה, ואף על פי כן היה רוצה לדמותו שכר יין נסך לדמי ערלה ולשכר שביעית, אף על גב דאיכא בין נסך תרי חומרי: איסור הנאה, ותופס דמיו. והכי פריך: מאי טעמא שכרו אסור? נהי דתופס דמיו כעבודה זרה, מכל מקום שכרו אין בו איסור אלא מדרבנן, ואינו חשוב כדמי יין נסך, ומה טעם גזרו עליז? אילמא דאסורין גופיה אסור בהנאה מן התורה, הלכך גזרו על שכרו אסור הגוף – והרי ערלה וכלאי הכרם דאסורין בהנאה מן התורה ולא גזרו על הדמים אסור הגוף? ואין להחמיר כאן בשכר יותר מההם בדמים, דהשתא דמים שמצינו איסורי הנאה שגם דמיהם אסורין מן התורה כמו הגוף באותן שתופסין דמיהן, ואפילו הכי לא גזרו דמים אסור גוף באותן שאין תופסין דמיהם, שכר שאינו אסור בשום איסור הנאה מן התורה – כל שכן שלא נגזר שכר אסור הגוף ומשני: אלא הואיל ותופס דמיו כעבודה זרה. כלומר, שכר בגוף לא מוחלף, אבל שכר בדמים מוחלף. ופריך: והרי שביעית דתופסת דמיה, וקאמר: שכרו מותר, דמשמע לגמרי, ולא נתפס בקדושת שביעית, ולא גוררין שכר שביעית אסור דמי שביעית ואין לומר דשאני יין נסך דאית ביה תרי חומרי: איסור הנאה ותופס דמיו, דלא מוחלף שכר בדמים בתרי חומרי יותר מבחומרא אחתו ומסיק, אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן: קנס הוא ששקנסו בו דמי משום גזרה לא שייך למיגר בדפרישות, דאי מטעם מוחלף הוא – לא היה לנו לחלק בין פועל דין נסך לפועל דשביעית, וכן בשביעית גופיה לא היה לחלק בין חמרים לפועל. אלא מטעם קנס הוא, וחכמים שקנסו ראו לקוט

השוכר את הפועל לעשות עמו בין נסך שכרו אסור. שכרו לעשות עמו מלאכה אחרת, אף על פי שאמר לו: "העבר לי חבית של יין נסך ממקום למקום" שכרו מותר. השוכר את החמור להביא עליה יין נסך שכרה אסור. שכרה ליישב עליה, אף על פי שהניח גוי ליניו עליה – שכרה מותר. גמרא מאי טעמא שכרו אסור? אלימא, הואיל ויין נסך אסור בהנאה – שכרו נמי אסור; הרי ערלה וכלאי הכרם דאסורין בהנאה, ותנן: מוכר וקדש בדמיהן – מקודשת! אלא, הואיל ותופס את דמיו כעבודה זרה; והרי שביעית דתופסת את דמיה, ותנן: האומר לפועל: "הילך דינר זה, לקוט לי בו ירק היום" – שכרו מותר! אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן: קנס הוא ששקנסו חכמים בחמרין ובין נסך. יין נסך הא דאמרן. חמרין מאי היא? דתניא: החמרין שהיו עושין מלאכה בפירות שביעית – שכרן שביעית. מאי "שכרן שביעית"? אלימא דיהבינן להו שכר מפירות שביעית נמצא זה פורע חובו מפירות שביעית, והתורה אמרה: "לאכלה" ולא לסחורה! ואלא דקדוש שכרן בקדושת שביעית, ומי קדוש? והתניא: האומר לפועל: "הילך דינר זה וילקוט לי ירק היום" שכרו מותר, "לקוט לי ירק בו היום" שכרו אסור! אמר אביי: לעולם יהבינן ליה שכר מפירות שביעית, ודקא קשאי לך: "לאכלה" ולא לסחורה דיהביה ביחיה בצד היתר, כרתנן, לא יאמר אדם לחבירו:

בחמרים יותר משום דנפיש אגרייהו, וכן פועל דין נסך – משום חומרא דין נסך, כדמסיק רבא בסמוך. ודוקא בשנים אלו החמורים, יין נסך ושביעית. לפי שתופסין דמיון ראו לקוט בשכר דהוי קצת ענין דמים, אבל בשאר איסורי הנאה שאין תופסין דמיהם מסתבר דלא קנסו. **והתנן** מוכר וקדש בדמיון מקודשת – תימה: לפי מה שפירש בקונטרס לעיל בפרק "רבי ישמעאל" (נד, ב) דדוקא לקדש אשה התירו אבל לאיתנוגי מנייהו אסור מדרבנן, אבל לאיניש אחריאי שרו אותן מעות, והכי נמי גבי שביעית המעות אינם אסורין לאחרים כדאמר לעיל פרק "רבי ישמעאל" (שם) מאי קא פריך? הא דקאמר אסור במתניתין – היינו דוקא לפועל שאסורין הן כמו למוכר דוקא! ויש לומר: ד"אסור" דמתניתין משמע לכולי עלמא. מיהו תימה: מאי קפריך? שאני התם דהיונו בדיעבד, כדמוכח בגמרא פרק "השותפין" (מז, ב) אבל לכתחלה אסור, ומתניתין לכתחלה אייריז יו לומר: ד"אסור" דמתניתין משמע ליה אפילו בדיעבד. **בדמיה** מקודשת – משמע: הא בגוף הערלה אסור לקדש, וטעמא – משום דלית ביה שוה פרוטה. וקשה: בגופה נמי איכא שוה פרוטה בשלא בדרך הנאתו או באפרו, כדתנן (תמורה לה, א) כל הנשרפין אפרן מותר! ויש לומר: כיון שכל זמן שהוא בעין אסור למכור מן התורה – כמו כן אסור לקדש בו אשה, דהוי כמו מכירה חשובה ויש בו הנאה כשמקדש את האשה, דגמרינן (קידושין דף ב, א) קידה קידה משדה עפרון, וזה לא דמי לקידה דשדה עפרון שראוי לקנות בו חפץ, או לשאר הנאות. **לקוט** לי ירק היום שכרו מותר – פירוש: דהוי כמו שכרו ללקוט מציאות, שאין אלו דמי פירות שביעית. ואם תאמר: הניחא למאן דאמר (בבא מציעא ח, א) המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו, אלא למאן דאמר דלא קנה חבירו, לא קנה המלקט קנאם, וכשנתנם לבעל הבית בדינר זה נמצא מוכר לו פירות שביעית! יש לומר: דלא חשיב מוכר, דיד פועל כיד בעל הבית דמי. ועוד יש לומר, דשאני התם דאמר: לא קנה חבירו עד שתבא מציאה לידו, ואם ירצה המגביה יכול לזכות בה קודם שתבא ליד חבירו. אבל הכא שאין המלקט מוכיז לזכות כלל לא בתחלה ולא בסוף, וכשנתנו לבעל הבית או זכה בעל הבית. וכי האי גונא פירש רבינו תם שילחי "משלח" (ביצה לט, ב) גבי מילאן ונותן לחבירו, דאמר רב נחמן: כרגלי מי שנתמלא לו, ואף על גב דאית ליה לרב נחמן דלא קנה חבירו, כיון שלא נתכוון לזכות הוא, וכשנתנה לחבירו זכה חבירו. **נמצא** זה פורע חובו מפירות שביעית – אומר רבינו יצחק: דהסחורה שהיא אסורה בפירות שביעית – היינו לקנות הרבה ביחד להוליך ממקום הוויל למקום דיוקר, וכמו שהיו עושין אוספי שביעית שפסולין לעדות בפרק "זה בורר" (סנהדרין כו, א) מטעם סחורה, וכן פורע חובו מפירות שביעית, שזה משתכר בפירות שביעית ולאן "לאכלה" קרינא ביה, אבל אם הוא לוקט למכור על יד לקנות בו דבר אכילה – אין דבר זו סחורה. וכן שנינו פרק "לולב הגזול" (סוכה לט, א) מבליע דמי אתרוג בלולב. ובלא הבלעה נמי היה מותר אילמלא טעמא דאין מוסרין דמי פירות שביעית לעם הארץ, אלמא מותר למכור. ועוד תנן במסכת שביעית (פרק ז משנה ג) לא היא לוקח ירקות שדה ומוכר בשוק, אבל לוקט ובנו מוכר על ידו. משמע דאפילו לכתחלה. ואם תאמר: תיקשי רישא לסיפא, רישא אסרה לוקח למכור בשוק, משמע – הא לוקט מותר ואפילו בשוק, והדר תני: לוקט ובנו מוכר על ידו – הא למכור בשוק אסור ונראה דיש במשנה ברישא טעות סופר, וגרס בשניהם "לוקט". מיהו יש ליישב הגירסא, ואשמעין דדין לוקח ולוקט שוין, דבשניהם אסור למכור בשוק, ורישא תנא לוקח והוה דין לוקט, וסיפא לוקט והוה דין לוקח. ויש ליתן טעם למה אסור יותר בשוק, כשכמעמיד חנות בשוק דומה יותר משתכר בפירות שביעית. ואף על פי שאמרנו שאסור לפרוע חובו מפירות שביעית משום דלאו "לאכלה" הוא, מכל מקום לקדש אשה מותר אף על גב דלאו "לאכלה" הוא, כדאמרין פרק "האיש מקדש" (קידושין נב, א) מעשה אבדח שקידש חמש שנים בכלכלה של שביעית, ואמרו חכמים: אין אחריות מקדושתו, הא אחריות מקדושתו. וטעמא, דמשום פריה ורביה אקילו ביה רבנן, ומיהו יש לדחות, דהתם דיבעבד אבל לכתחלה אסור. **דיהיב** ניהליה בצד היתר – ואם תאמר: כיון דיהיב ליה בצד היתר, מאי איירא דפועלים עושין בפירות שביעית הללו? אפילו היו עושין מלאכה אחרת היו מותרין לפרען מפירות שביעית ויש לומר: דוקא כשעושין המלאכה בפירות שביעית עצמן – או אינו נראה כנותן שכר מה שפורען מפירות שביעית, ומשום הכי נקט עושה מלאכה בפירות שביעית ויהעלם לאכלה" דוקא, דדומה שהם של שניהם יחד לאכלה. אבל עושה במלאכה אחרת – יכול להיות שהוא אסור, דדומה שפיר שכר מלאכה.

העלה

קכב עבודה זרה. פרק חמישי – השוכר את הפועל דף סב עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" תוספות

העלה לי פירות לירושלים לחלק – דהוי כמכור מעשר שני, ואסור למכור מעשר שני.
והרבה משניות מוכיחות במסכת מעשר שני דאסור לעשות סחורה במעשר שני.
ומסתבר דכל מידי דאין מתחלל עליו זהו סחורה האסורה בו, ואינו מתחלל אלא על דבר
אכילה ושתייה. כדתנן (מעשר שני פ"ב מ"א) מעשר שני ניתן לאכילה שתייה וסיכה. וקשה:

דהא תנן בסוף פרק קמא דמעשר שני: אין לוקחין
ממענות מעשר שני בהמה טמאה (ומעשר) כו',
משמע – הא מלבושין מותרין. ועוד תנן התם
(פרק ה' משנה יב): "ולא נתתי ממנו למת" – ליקח
לו ארון ותכריכין, דא (בלא) ולחיו דומיא דמת –
מותו! ויש לומר: דכל אותם משניות המתירות –
היינו מן התורה, אבל רבנן אסור כל עניני סחורה,
לפי שמצוה לעשות ממנו שלמים, ואסור גם
לפרוע בו שכר הפועלים. והא דאינא בירושלמי
שאסור גם כן לחי דומיא דמת, ומפיק לה מקרא
– אסמכתא בעלמא הוא. ורבי יהודה היה מקשה
על זה, דאמרין בפרק "בבל מערבין" (עירובין כו,
ב) מקרא ד"ונתתה הכסף" דדריש כללי ופרטי,
ולא מרבינן אלא פרי מפרי וגדולי קרקע לאכילה,
אבל דבר שאינו של אכילה לא אשכחן דאיתרבי.
לכן נראה לפרש: דכל מקום שמצינו דיתר ליקח
ממנו שום דבר – היינו להיות מעות בקדושת
מעשר ביד הלוקח. כמו גבי שביעית פרק "לולב
הגזול" (סוכה מא, א) מי שיש לו טעל של
שביעית כו', דבעינן שתהא שביעית ביד הלוקח.
וכל מקום שמצינו איסור מקח במעשר – היינו
דרך החלול להיות המעות חולין ביד הלוקח.
חמירין דנפיש אגרייהו – פירוש: ורווחי טפי,
ודמו טפי לסחורה. **שכרו** לסתם יינן מהו –
לכתחלה ודאי אסור להשתכר בסתם יינן.
כדאמרין לעיל (נו, ב) דלא שרי לדרוך עם הגוי
בגת אי לא ציירי לדיה, אלא מביעיא ליה אם
השכר מותר בדיעבד או לא. **דאגר** לארביה
לסתם יינן – תימה: מאי ראיא מביא מארבא
לפועלי? שאני התם דנפיש אגריה, ודמי לחמירין!
יש לומר: כי לא היה השכר כי אם מעט לעבוד
נחר קטן, והוי כפועל. **ליקלנינהו** וליבדרינהו –
פירוש: בלא בי קברי. ומשנה: אתי לובלו. והא דלא
הדר פריך: וליקלנינהו וליבדרינהו בי קברי, דהתם
לא שייך אתי לובולי, כדכתיב (מלכים ב כג):

הַעֲלֵה לִי פִּירוֹת הַלָּלוּ לִירוּשָׁלַם לְחֶלֶק, אֲבָל אוֹמֵר לוֹ:
הַעֲלֵם לְאוֹכְלֵם וְלִשְׁתוֹתָם בִּירוּשָׁלַם, וְנִוְתַנְיָן זֶה לָזֶה מִתְּנָה
שֶׁל הַנֶּסֶם. וְכָא אָמַר: לְעוֹלָם דְּקָדוֹשׁ בְּקָדוֹשֶׁת שְׁבִיעִית,
וְיִקָּא קִשְׁיָא דְּפֻעֵל, פֻּעֵל דְּלֹא נִפְשִׁי אֲגָרִיה – לֹא קִנְסוּהוּ
רַבְּנָן, חֲמִירִין דְּנִפְשִׁי אֲגָרִיהוּ – קִנְסוּ רַבְּנָן בְּהוּ. וּמִתְּנִיתִין –
חֲמִירָא דִּינָן נֶסֶךְ שְׁאֵנִי. אִיבְעִיָא לְהוּ: שְׁכָרוּ לְסַתָּם יֵינָן,
מַהוּ? מִי אֲמַרְיָנָן: בִּין דְּאִיסוּרָא חֲמִיר דִּינָן נֶסֶךְ, שְׁכָרוּ
נָמִי אֲסוּר, אוֹ דְּלִמָּא הוּאֵיל וְטוֹמָאָתָא קִיל, אָף שְׁכָרוּ נָמִי
קִיל? תָּא שְׁמַע: דִּהְהוּא גִבְרָא דְּאָגַר אֲרִיבִיה לְסַתָּם יֵינָן,
יִתְבוּ לִיה חִיפִי בְּאֲגָרָא, אֲתָא לְקַמְיָה דְּרַב חֲסָדָא, אָמַר
לִיה: זִיל קְלַנְיָהוּ וְקִבְרִינְהוּ בְּקִבְרִי. – וְלִמָּא לִיה: בְּדִרְיָנְהוּ!
– אָתוּ בְּהוּ לִידִי תַקְלָה. – וְלִקְלַנְיָהוּ וְלִקְבִרְיָנְהוּ! – דְּלִמָּא
מִבְּעִלִי בְּהוּ. – וְלִקְבִרְיָנְהוּ בְּעִינְיָהוּ! מִי לֹא תֵּנָן: אֲחֵד אֲבָן
שְׁנִסְקֵל בֵּהּ, וְאַחֵד עֵץ שְׁנִתְלָה עָלָיו, וְאַחֵד סִיף שְׁנִהָרַג בוּ,
וְאַחֵד סוּדָר שְׁנִחַנֵּק בוּ – כּוּלָם נִקְבְּרִים עִמּוֹ! – הַתָּם דְּקָא
קִבְרִי בְּבִי דִּנְיָא, מוֹכְחָא מִלִּיתָא דְּהִירוּגִי בֵּית דִּין גִּינְהוּ; הֵכָא
לֹא מוֹכְחָא מִלִּיתָא, אִמֵּר אִינֵשׁ גִּבְבֵּי וְאִינֵי קִבְרָא הֵכָא.
דְּבִי רַבִּי יִנְאִי וְזִפִּי פִּירִי שְׁבִיעִית מַעֲנִים וּפְרַעוּ לְהוּ
בְּשִׁמְיָנִית, אָתוּ אֲמַרּוּ לִיה לְרַבִּי יוֹחָנָן, אָמַר לְהוּ: יָאוּת הֵן
עֲבָרִין; וּבִגְנִינָן פְּאָתָנָן – מוֹתֵר. דִּתְנִיָא: נִתֵּן לָהּ וְלֹא פֹא
עָלֶיהָ, פֹּא עָלֶיהָ וְלֹא נִתֵּן לָהּ – אֲתִנְנָה מוֹתֵר; נִתֵּן לָהּ וְלֹא
פֹּא עָלֶיהָ, פִּשְׁטָא, בִּין דְּלֹא פֹא עָלֶיהָ, מִתְּנָה בְּעִלְמָא הוּא
דִּיחִיב לָהּ! וְתוּ, פֹּא עָלֶיהָ וְלֹא נִתֵּן לָהּ – הָא לֹא יִחִיב לָהּ
וְלֹא מִידִי, וְכִיּוֹן דְּלֹא נִתֵּן לָהּ מֵאִי "אֲתִנְנָה מוֹתֵר"? אָלָא
הֵכִי קְאָמַר: נִתֵּן לָהּ וְאַחֵר כֶּךָ פֹּא עָלֶיהָ, אוֹ פֹּא עָלֶיהָ

וְאַחֵר כֶּךָ נִתֵּן לָהּ – אֲתִנְנָה מוֹתֵר. נִתֵּן לָהּ וְאַחֵר כֶּךָ פֹּא עָלֶיהָ, לְכִי פֹא עָלֶיהָ
לִיחול

"וישלך את עפרה על קבר בני העם" ויש לומר: דהדיא קבר בנן שאסור בהנאה, אבל הכא בי קברי קרקע עולם, שאינו נאסר. וכן משמע בסנהדרין פרק "נגמר הדין" (מו, ב) קבריה דרב
דחזו שקלי מיניה עפרא לאישתא בת יומא. **אתי** לובולי – ואם תאמר: ומה בכך? הא פסקין לעיל (מט, א) כרבי יוסי דאמר: זה חזו גורם מותר (בבבא), דהוי זבל דאיסור וקרקע דהיתר! ויש
לומר: שלכתחלה יש לחוש לדברי רבנן שחולקין עליו. דאמר: אף הוא נעשה זבל. **ולקברינהו** בעיניהו – ומסיק: לא מוכחא מילתא ואסור. ואם תאמר: מאי שנא מכל הנקברין דחשיב
פרק בתרא דתמורה (לג, ב) שור הנסקל ועגלה ערופה ושער נזיר וכל דקברי בעיניהו אף בלא בי קברי? ויש לומר: כיון שאין דרך לקבור בשר ושער מוכחא מילתא, אבל חיטי אין קבורתן
מוכחא, דאיכא למימר איניש גבב וקבר ואייתו הכא. וכן דרך עתה לקבור בכורות. ונראה שצריך לקבון מעט בעומק פן יבא לחטט אחריהם. ולאחר שנעשו עפרא אין לחוש שמא יקחום לזבל
בהם, דאין דרך לחטט אחר הקברים משום זבל. **יופי** פירות שביעית מעניים ופרעי להם בשמינית – אישתבח דאכלי עניים בשמינית לאחר הביעור חליפי פירות שביעית. אחר לפרש
שהאיסור היה מה שהיו אוכלים אותם בחזקת שלהם, דאילו בתורת שביעית אפילו הפירות עצמן יכולין עניים לאכול לכולי עלמא, כדתניא בתוספתא (פרק ח דשביעית): הגיע שעת הביעור
עניים אוכלים אחר הביעור ולא עשירים, דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר: אחד עניים אחד עשירים אוכלים אחר הביעור. אי נמי, העניים היו עושים מהם מלוגמא או סחורה, ולפיכך הקפידו
עליהם אותם שבאו ואמרו לרבי יוחנן. **יאות** הן עבדין – כיון דבהדיא שעתא לא הוה הך בעין – לא חליפין ניתו ולא חייל עלייהו קדושת שביעית. ולפי זה, אפילו בשביעית עצמה היו
יכולין לפרוע אם כבר אכלו פירות שביעית. והדיא דאמרין ב"לולב הגזול" (סוכה לט, א) דמבליע דמי אתרוג בלולב – הוא הדין בלא הבליעה אם היה עם הארץ רוצה להקץ עד שיכלה
אתרוגו, ולא היה כאן דמי שביעית. ומכאן דקדק הרב רבי אלחנן הלכה למעשה, שאם יש ביד ישראל יין נסך ועבודה זרה ודברים האסורים, ומכרן לגוי בהקפה, ומכרם הגוי לאחר קודם
שיתן לזה הישראל הדמים – שהדמים מותרין בדיעבד, ואף על פי שהאיסור עדיין ישנו בעולם. ועוד הוסיף רבינו יצחק, שאפילו לא מכרם הגוי, אלא כיון שמשכס אצלו קודם שיתן הדמים,
דקימא לן (עבודה זרה עא, א) משכב גוי קונה, והוי כמו בא עליה ואחר כך נתן, דאתננה מותר כיון שלא היה ברשותה בשעת הביאה – והכא נמי לא היתה עבודה זרה ברשותו בשעת
פריעת המעות. ומטעם רבית לא היה לאסור, דאותן דבי רבי ינאי היה להם תבואה בביתם, וסאה בסאה מותר ביש לו. **אלא** הכי קאמר נתן לה ואחר כך בא עליה אתננה מותר – פירוש:
דבגון דאמר לה "הילך טלה מעכשיו", ובשעת ביאה תהא נגמרת מתנתה. ופריך: וליתול עלה איסור אתנן למפרע משעה דיהיב לזו ומסיק: כשקדמה והקריבתו קודם הביאה. ופריך: היכי
דמי בשאמר לה הילך טלה מעכשיו, איזה לשון אמר לה? אי דאמר לה "קני מעכשיו" – פשיטא דמותר, דהא ליתיה בשעת ביאה. אבל לשון גירסת הספרים "מתנה הוא דיהיב לה" קשה
קצת, דהא לא מתנה הוא, שהרי אמר לה לשכתבעל תהא נגמרת בדפרישית. ובתמורה (כט, א) נמי אינו בספרים. ואי גרסינן ליה נפרש כן: כמו מתנה הוא, כיון שהקריבתו כבר.
אלא

לחלק – שתטול שם חלק בהם, דאסור לפרוע חובו ממעשר שני, ואף על גב שגם זה
אוכלו בירושלים. ופתיניתין – דיון נסך, דקניס נמי פועל דלא נפיש אגריה – חומרא
דיון נסך שאני. **דאיסוריה חמור** – דאסור בהנאה כיון נסך ממש. **דטומאתו קיל** –
כדאמרין ב"אין מעמידין" (עבודה זרה לב, ב) שלש יינות, הן נסך – אסור בהנאה
ומטמא טומאה חמורה בבית, סתם יינן –
אסור בהנאה ומטמא טומאת משקין
ברביעית. **אריבה** = ספינתו. **בי קיברי** = בית
הקברות. **ליבדרינהו** – יפורם כמות שהם,
למה לי לשרפן? **אתו** בהו – אינשי לידי
תקלה. **דהורי ומלקטי להו**. **ולקברינהו** – הכי
בעיניהו כולן נקברין **עמו** – דכתיב: "לא
תלין נבלתו על העץ כי קבור תקברנו" – אף
העץ במשמע. והכי אמרינן בפרק "נגמר
הדין": "עץ", שומע אני בין תלוש בין מחובר?
תלמוד לומר: "כי קבור תקברנו", מי שאינו
מחוסר אלא קבורה, יצא זה שמחוסר קבורה
ותלישה. אלמא עץ גופיה איסורי הנאה,
וקברי ליה בעיניה ולא חיישין לתקלתו **שאני**
התם כיון דקברי **בבי דינא** – בבית הקברות
המתוקנים בבית דין, מוכחא מילתא לכל,
מאן דמשבח להו התם ידע דמהרוגי בית דין
הוה ופירש. **יופי פירי שביעית** – קודם זמן
הביעור. **ופריעי** להו בשמינית – אשתבח
דאכלי עניים בשמינית אחר הביעור חליפי
פירות שביעית. **יאות הן עבדין** – כיון דההיא
שעתא לא הוה הך בעין, אלא חליפי הני
בהני – לאו חליפין גינהו ולא חיילא קדושת
שביעית עלייהו. **וכנגדו באתנן** – בא עליה
ואחר כך נתן לה אתננה מותר להקברה,
דכיון דלאו בשעת ביאה יהיביה ניהליה, כי
הדר יחב לה ההוא טלה – מתנה בעלמא
הוא. נתן לה ולא **בא עליה בו** – מפרש
ואזיל. **אלא הכי קאמר נתן לה ולא בא**
עליה – עכשיו, אלא לאחר זמן. **או בא עליה**
– ולא נתן לה עכשיו, אלא לאחר זמן.
ליחול

(תנן) [תנינא] – וכי לא שנינו בברייתא בענין החפצים שבית דין
 עונשים מיתה באמצעותם, אחד אכן שנשקל בה הנידון לסקילה,
 ואחר העין שנתלה עליו לאחר שנשקל, ואחר סוף [–חרב] שנהרג
 בו הנידון להרג, ואחר סודר שנהג בו הנידון לחנק, בולם נקברים
 עמו, ומבואר בגמרא (סנהדרין מה) שטעם קבורתם הוא כיון שהם
 אסורים בהנאה, ומוכח שאף על פי כן לא הצריכו לשורפם תחילה
 ולא חששו שבני אדם יכשלו ויהנו מהם, ומדוע הצריך רב חסדא
 לשרוף את החטים קודם הקבורה.
 משיבה הגמרא: הָתָם – שם, בהרוגי בית דין, דָּקָא קִבְרֵי בְּבִי דִּינָא –
 שהנידונים היו נקברים בבית קברות שבית דין ייחדו להרוגי בית דין,
 מוֹכְחָא מִלְּתָא – מוכח הדבר שהחפצים שנקברו שם דְּהוּנְגִי בֵּית
 דִּין נִינְהוּ – היו שייכים להרוגי בית דין, ולא יבואו ליהנות מהם. אבל
 הָכָא – כאן, בענין קבורת החטים שנתקבלו כשכר לסתם יינם, אם
 אדם ימצאם קבורים בקרקע לא מוֹכְחָא מִלְּתָא – אין הדבר מוכיח
 שמדובר באיסור הנאה, ואם ימצאם אדם, אִימָר – יאמר בליבו,
 אִינְשׁ גִּבְבִּי וְאִינְשֵׁי קִבְרָא הָכָא – שמא אדם גנבם וקבר אותם
 להחביאם כאן, ויטלם ויהנה מהם, ולכן צריך לשורפם תחילה.
 הסוגיא לחלן עוסקת בחליפי פירות שביעית ותשלומי אתנן, ומתוך
 כך חוזרת הגמרא לעסוק בתשלומי שכר של פועלים ביין נסך.
 מספרת הגמרא: דְּבִי – בני ביתו של רבי ינאי יוֹפִי פִּירֵי שְׂבִיעִית –
 לוו פירות שביעית מַעֲנִיִּים קודם זמן הביעור, ופָּרְעוּ לָהּ בְּשִׁמְיִיתָ –
 והחזירו להם פירות בשנה השמינית, ונמצא שהעניינים אכלו חליפי
 פירות שביעית לאחר הביעור. שהרי המחליף פירות שביעית בפרי
 אחר, נתפסת קדושת שביעית בפרי האחר, ואם עבר זמן הביעור
 לפרי הראשון, אסור לאכול גם את חליפיו, כמבואר לעיל (נד).
 אָתוּ אֲמָרוּ לִיה לְרַבִּי יוֹחָנָן – באו וספרו זאת לרבי יוחנן כדי לדעת
 אם נכון לנהוג כך. אֲמָר לָהּ רַבִּי יוֹחָנָן לשואליו, דבי רבי ינאי יָאוּת
 הָן עֲבָרִין – יפה ונכון הם עושים, ואין איסור בדבר, כיון שפירות
 השנה השביעית כבר נאכלו ואינם קיימים בשעה שנותן את
 תמורתם, ולכן אין התמורה נחשבת לחליפי פירות שביעית, ולא חלה
 עליה קדושת שביעית.
 הוסיף רבי יוחנן ואמר: וְכֵנֵהּ – ובדומה לכך מצאנו שגם בְּאֲתָנָן
 [–שכר ביאת זנות] מוֹתֵר, והיינו שמי שהתחייב לתת טלה באתנן,
 אלא שנתנו לה לאחר שבא עליה, אינו נאסר למזבח, משום שאתנן
 נאסר רק כשהוא ניתן כשכר על הביאה וכשהוא נמצא בידה באותה
 שעה. וכאן בשעה שבא עליה עדיין הטלה לא היה בידה, ולאחר מכן
 כשהוא נותן לה את הטלה, אין זה אלא מתנה בעלמא.
 הגמרא מביאה ברייתא שבה מבואר כדברי רבי יוחנן: דְּתִנִּיא
 בברייתא, נָתַן לָהּ טֹלָה וְלֹא בָּא עָלֶיהָ, או שָׂאָה עָלֶיהָ וְלֹא נָתַן לָהּ
 טֹלָה, אֲתִנְנָה מוֹתֵר – הטלה מותר בהקרה.
 וכדי לבאר את הראיה מקדימה הגמרא ומקשה: בברייתא נאמר
 שנתן לָהּ וְלֹא בָּא עָלֶיהָ אתננה מותר, פְּשִׁיטָא – הלא פשוט הוא דין
 זה, שביין דָּלָא בָּא עָלֶיהָ, אין אתנן אלא מִתְּנָה בְּעִלְמָא הוּא
 דְּיָהִיב לָהּ – הוא נותן לה, ולמה הוצרכה הברייתא להשמיענו. ותו –
 ועוד קשה, ששנינו בסיום הברייתא שאם בָּא עָלֶיהָ וְלֹא נָתַן לָהּ
 אתננה מותר, וקשה, הָא לֹא יָהִיב לָהּ וְלֹא מִיֵּד – הרי לא נתן לה
 כלום, וְכֵינֵן דָּלָא נָתַן לָהּ כלום, אין כאן כלל אתנן, וּמָאִי – ומה
 כוונת הברייתא שְׂאֲתִנְנָה מוֹתֵר.
 אֲמַל ודאי צריך לתרץ דְּהָכִי קֶאֱמָר – שכך היא כוונת הברייתא, נָתַן
 לָהּ וְלֹא בָא עָלֶיהָ אֲחֵר כֶּךָ בָּא עָלֶיהָ, או בָּא עָלֶיהָ וְלֹא נָתַן
 לה מיד וְרַק אֲחֵר כֶּךָ נָתַן לָהּ, אֲתִנְנָה מוֹתֵר, וכדברי רבי יוחנן,
 שכיון שבשעת ביאה, לא זכתה עדיין בטלה, לא חלים עליו דיני
 אתנן, אף שנתנו לה לאחר מכן.
 מקשה הגמרא: גַּם אִם זו כוונת הברייתא, עדיין הרישא אינה מובנת,
 שהרי נאמר נָתַן לָהּ טֹלָה וְאֲחֵר כֶּךָ בָּא עָלֶיהָ אתננה מותר, ומדוע
 הוא מותר, לְכִי בָּא עָלֶיהָ – כאשר בא עליה לאחר מכן,

הַעֲלָה לִי פִּירוֹת הָלָלוּ של מעשר שני לירושלים, לְחֶלֶק – ובתמורה
 תיטול חלק בהם, משום שנראה כפורע חובו ממעשר שני, שהדבר
 אסור, אף שגם המקבל יאכלם בירושלים. אֲכַל אֲמָר לוֹ, הַעֲלֵם –
 העלה את הפירות הללו כדי לְאֻכְלָם וְלִשְׁתּוֹתָם – שנאכל ונשתה
 מהם יחדיו בירושלים, ובלשון זו לא אסור, שאינו נראה כפורע חובו,
 אלא כמזמין את חבריו לאכול עימו פירות מעשר שני בירושלים,
 וְהָרִי הֵם כְּמִי שְׁנִזְתְּנוּ זֶה לָזֶה פִּירוֹת מֵעֵשֶׂר שְׁנֵי בְּמִתְנָה שֶׁל חֲנָם,
 ששנינו (מע"ש פ"א מ"א) שהדבר מותר. וכך מבאר אב"י את דברי
 הברייתא "שכרן שביעית", שמותר לבעל הבית לתת לחמרים את
 שכרם מפירות שביעית, אם אומר להם זאת באופן המותר, כגון
 'הווליכו לי פירות אלו כדי שנאכל מהם יחדיו'.
 וְרַבָּא אֲמָר, כוונת הברייתא אינה כן, אלא לְעוֹלָם הַבִּיאור הוּא
 דְּקָדוּשׁ – ששכרם של החמרים נתפס בְּקָדוּשַׁת שְׂבִיעִית. וְרַבָּא קָשִׁיָּא
 לָךְ – ומה שהקשית על כך מַפְּעֵל שְׁלִיקַת פִּירוֹת שביעית, שאם שכרו
 בעל הבית בלשון שכירות אין שכרו נתפס בקדושת שביעית, יש
 ליישב, שפָּעֵל דָּלָא נְפִישׁ אֲנִיָּה – שאין שכרו רב, לֹא קִנְסוּהוּ רַבְּנָן
 – לא קנסו אותו חכמים שיהיה שכרו קדוש בקדושת שביעית. אבל
 תַּמְרִין, דְּנִפִּישׁ אֲנִיָּהוּ – ששכרם רב, קִנְסוּ רַבְּנָן בָּהּ – קנסו בהם
 חכמים, ששכרם יהיה קדוש בקדושת שביעית.
 מקשה הגמרא על רבא: וְכֵן תִּנְיִין – מדוע שנינו במשנתנו שקנסו
 פועל העושה מלאכה ביין נסך, הרי אמרת שלא קנסו את הפועלים.
 מתרצת הגמרא: חוֹמְרָא דִּיּוֹן נִסְךְ שְׂאֵנִי – יין נסך חמור יותר, ולכן
 קנסו בו אפילו פועל.
 וכוונת רבי יוחנן שאמר (לעיל ע"א) שחכמים קנסו בחמרין היא לדין זה,
 ששכרם של החמרים קדוש בקדושת שביעית מגזירת חכמים.
 התבאר במשנה שהשכר הניתן תמורת עבודה ביין נסך אסור בהנאה,
 הגמרא מסתפקת מה הדין ביין של נכרי שלא ראינו שניסכו לעבודה
 זרה, הנקרא 'סתם יינם': אִיבְעִיָּא לָהּ – הסתפקו בני הישיבה, שְׂבָרִי
 הגוי לישראל לְעִשְׂיית מלאכה בְּתָם יֵינִי, מָהוּ – מה דינו, כלומר
 האם שכרו מותר בהנאה. וצדדי הספק הם, מִי אֲמָרִין – האם אנו
 אומרים שְׂבָרִי דְּאִיסוּרָא – שאיסור סתם יינם חָמור מִיֵּינִי אִיסוּר דִּיּוֹן
 נִסְךְ, שהרי הוא אסור בהנאה כמדהו, על כן שְׂבָרִי נִמִּי – גם כן אִיסוּר,
 וכדין שכר מלאכה של יין נסך, או דְּלָמָא – או שמא נאמר שהוֹמִיל
 וְכִינְיָאָהּ של סתם יינם קִיל – קלה מטומאת יין נסך, שהרי יין נסך
 מטמא כמת, ומטמא בכזית, ואילו סתם יינם אינו מטמא אלא
 כמשקים שנטמאו משרץ, ומטמא רק בכמות של רביעית הלוג, אָף
 שְׂבָרִי נִמִּי קִיל – שמא גם לגבי ההנאה משכר של סתם יינם הקלו
 חכמים, ולא אסרוהו בהנאה.
 הגמרא פושטת את הספק ממעשה שהיה: תָּא שְׂמַע, דְּהָהוּ נִבְרָא
 – מעשה באדם דָּאֲנֵר אֲרַבִּיָּה לְסָתֵם יֵינִי – שהשכיר את ספינתו
 להובלת סתם יינם, וְהָכֵן לִיה חִיפִי בְּאֲנִיָּא – ושוכרי הספינה נתנו לו
 חטים כתשלום עבור השכירות. אֲתָא לְקַמְיָה דְּרַב חֲסָדָא – בא
 המשכיר לפני רב חסדא ושאלו האם מותר לו ליהנות מהחטים. אֲמָר
 לִיה רַב חֲסָדָא, זִיל קְלִינְהוּ וְקִבְרִינְהוּ (בבברי) [בִּי קִבְרִי] – לך שרוף
 אותם וקבור אותם בבית הקברות, ומוכח שגם השכר של סתם יינם
 אסור בהנאה.
 הגמרא תמזה על הוראתו של רב חסדא. שואלת הגמרא: וְלִמָּא
 לִיה בְּדִרְיָהוּ – שרב חסדא יאמר לו לפורם כמו שהם, ומדוע הורה
 לו לשורפם. משיבה הגמרא: אָתוּ בָּהּ לִידִי תִקְלָה – יש חשש שאם
 יפזרם כמות שהם, יבואו בני אדם לידי מכשול ויהנו מהם.
 שואלת הגמרא: וְלִקְלִינְהוּ וְלִבְרִינְהוּ – אם כך די היה שישורפם
 ויפזרם, ומדוע הורה לו לקבורם. משיבה הגמרא: דְּלִמָּא מוֹפְלִי בָּהּ
 – יש חשש שאנשים ישתמשו באפר לזבל את שדותיהם.
 ממשיכה הגמרא ושואלת: וְלִקְבְּרִינְהוּ בְּעִינְיָהוּ – די היה שיקבור את
 החטים כמות שהם, ומדוע יש צורך לשורפם קודם לכן. ומביאה
 הגמרא ראיה שאיסורי הנאה די להם בקבורה, ללא שריפה, מִי לֹא

1 ליחול עלה – יחול על הטלה איסור אֶתְנֵן לְמַפְרַע משעת הנתינה,
2 שהרי מתחילה נתנו לה כשכר עבור הביאה, וכשבא עליה והטלה
3 היה קיים בשעת ביאה, נמצא שאכן הטלה הוא שכר ביאה. מתרצת
4 הגמרא: אֶמַר רַבִּי (אֶלְעִזָּר), מדובר שנתן לה את הטלה בשכר ביאה
5 שיבוא עליה אחר כך, וּבְשִׁקְרָמָה וְהִקְרִיבְתָּ קודם שבא עליה, וכיון
6 שבשעת הביאה הטלה אינו בעולם, לא חל עליו שם אתנן למפרע.
7 מקשה הגמרא: הִיכִי דָמִי – באיזה אופן מדובר כאן, אִי דָאֵמַר לָהּ
8 בשעת נתינת הטלה קְנִי לִיךְ מַעֲבָשִׁי, ולא התנה את קנינה בביאה
9 שתהיה אחר כך, פְּשִׁטָא דְשָׁרִי – פשוט שהטלה מותר למזבח, ואף
10 אם לא הקריבה אותו קודם הביאה, דָּהָא לִיתִיה – שהרי הטלה אינו
11 נקנה בְּשַׁעַת בִּיאָה, וּמִתְנָה בְּעֵלְמָא הוּא דִּיהִיב לָהּ – וסתם מתנה
12 הוא נתן לה. וְאִי מְדוּבָר דְלֹא אֶמַר לָהּ קְנִי לִיךְ מַעֲבָשִׁי, אלא
13 התכוין שתקנה את הטלה רק בשעת ביאה, הִיכִי מְצִי מִקְרָבָה –
14 כיצד יכלה להקדישו ולהקריבו קודם הביאה, הלא וְאִישׁ כִּי יִקְדֹּשׁ
15 אֶת בֵּיתוֹ קֹדֶשׁ לַה' אֶמַר וְחִמָּנָה – אמרה תורה (ויקרא כו יד), ודרשו
16 חכמים, מִה בֵּיתוֹ הַמוֹכֵר בַּפְּסוּק הוּא בְּרִשְׁוֹתָיו שֶׁל הַמִּקְדֵּשׁ, אָף כֹּל
17 דָּבָר שֶׁנִּמְצָא בְּרִשְׁוֹתָיו יִכּוֹל הוּא לְהַקְדִּישׁוֹ, וכן דרשו (ב"ק סח) מה
18 'ביתו' הוא שלו, אף כל דבר שהוא שלו יכול להקדישו אבל דבר
19 שאינו ברשותו או אינו שלו, אינו יכול להקדישו, והטלה לא היה
20 שלה ואינה יכולה להקדישו.
21 מתרצת הגמרא: אֶלָּא מְדוּבָר דְאֶמַר לָהּ קָחִי אֶת הַטֹּלָה וְלִהְיוֹ נִבְיָיִךְ
22 – ויהיה אצלך עַד שַׁעַת הַבִּיאָה, ומאותה שעה יהיה הטלה קניו לך,
23 וְאִי מִיַּצְמִירִיךְ לִיךְ קְנִי מַעֲבָשִׁי – ואם תצטרכי אותו, כגון להקרבה,
24 הרי הוא קניו לך כבר מעבשיו, ובאופן זה הרי הקרבן שלה ורשאת
25 להקריבו. והחידוש בזה, שאף שלכתחילה נתנו לה רק משעת ביאה,
26 אין אומרים שיעקר כוונתו היא לאתנן, ואף אם תצטרך אותו מעבשיו
27 דינו כאתנן, אלא כוונתו שאם תצטרך את הטלה קודם הביאה
28 יתברר שהטלה קניו לה משעת הנתינה כמתנת חנם, ולא כשכר
29 ביאה, ואין זה אתנן.
30 התבאר לעיל שאם נתן לה טלה ואמר לה שיהיה אצלה עד שעת
31 ביאה ואם תצטרך לו תקנהו מעבשיו, והקדימה והקריבתו, אף שאחר
32 כך בא עליה, מותר, כיון שהתברר שזו מתנת חנם. הגמרא דנה
33 באופן שרק הקדישה את הטלה ועדיין לא הקריבתו: בְּעָזְ – הסתפק
34 רַב הוֹשְׁעִיא, קְרָמָה וְהִקְרִיבְתָּ ואחר כך בא עליה, מִהוּ – האם הוא
35 כשר להקרבה. וצדדי הספק, האם כוונתו להקנות לה את הטלה
36 מעבשיו גם לצורך הקדשתו, וכך מתפרשים דבריו, שאם לא יהיה
37 הטלה ברשותה בשעת ביאה, וכגון שתקדישנה, יהיה קניו לה משעת
38 הנתינה. וּבִיּוֹן דְאֶמַר מִרְּ בַּמִּשְׁנָה (קידושין כח) שְׁאִמִּירְתָּ לְנִבְוָה –
39 הקדשת חפץ באמירה נחשבת בְּמִסְרִיתוֹ לְהַדְיוֹט – כקנין הנעשה
40 בהדיוט, ואינו יכול לחזור בו, הרי זה כאילו אין הטלה ברשותה, ואם
41 כן בְּמִאֵן דְאֶקְרִיבְתִּיהּ דָּמִי – הרי זה כאילו הקריבתו, כלומר כשם
42 שהוא מקנה לה את הטלה לצורך הקרבתו, כך הוא מקנה לה אותו
43 לצורך הקדשתו, ואין זה אתנן. אִי דְלָמָּא שְׁכוּוֹנוֹתָהּ הִיא שְׁכֵל זִמְן
44 שהטלה קיים בעולם לא יהיה קניו לה עד שעת ביאה, ואם כן אף
45 שהיא אמרה שיהא קדוש, אבל הַשְׁתָּא מִיָּהּ הָא קָאִי וְאִיתִיהּ
46 בְּעֵינֵיהּ – מכל מקום כעת הוא עומד וקיים כמות שהוא, ולצורך
47 הקדשתו אינו מקנה לה אותו, וההקדש אינו חל, והרי זה אתנן.
48 מקשה הגמרא: מדוע הסתפק רב הושעיא, וְתַפְשׁוּט – והרי אפשר
49 לפשוט את הספק מדבריו דְרַבִּי אֶלְעִזָּר, דְאֶמַר רַבִּי אֶלְעִזָּר
50 שהברייתא שכתבה שאינו אתנן, עוסקת באופן שְׁקָרָמָה וְהִקְרִיבְתָּ,
51 ויש לדייק בדבריו, שְׁקָרָא אִם הִקְרִיבְתָּ, שהטלה אינו בעולם, אינו
52 אתנן, כיון שהקנה לה אותו משעת הנתינה, אֶבְל אִם רַק הִקְרִיבְתָּהּ,
53 שהטלה עדיין בעולם אלא שאינו ברשותה, לֹא התכוין הנותן

54 להקנותו לה.
55 מתרצת הגמרא: דְרַבִּי אֶלְעִזָּר גּוֹפִיָה קָא מִיבְעִיא לִיהּ – רב הושעיא
56 הסתפק בדעת רבי אליעזר עצמו, מִאִי – מה הוא סובר, האם מִיַּפְשׁוּט
57 פְּשִׁטָא לִיהּ לְרַבִּי אֶלְעִזָּר דְּבִאֲוֹפֵן שְׁתִּקְרִיבְתָּ דִּיקָא אינו אתנן,
58 אֶבְל הִקְרִיבְתָּהּ לֹא, דָּהָא אִיתִיהּ – שהרי הטלה קיים בְּשַׁעַת בִּיאָה,
59 ונותן האתנן התכוין להקנותו לה בשעת ביאה, והוא אתנן, אִי דְלָמָּא
60 שבאופן שְׁתִּקְרִיבְתָּ, פְּשִׁטָא לִיהּ שאין זה אתנן, וְאִילוּ באופן
61 שְׁתִּקְרִיבְתָּ מִסְפָּקָא לִיהּ – הסתפק רבי אליעזר שמא כוונת נותן
62 האתנן להקנותו לה גם לצורך זה, ולכן העמיד את הברייתא
63 בהקריבתו. וכיון שאין אנו יודעים מה דעתו של רבי אליעזר, אי
64 אפשר לפשוט ממנו את הספק.
65 מסיקה הגמרא לגבי ספיקו של רב הושעיא: תִּיקוּ – תעמוד שאלה זו
66 בספק, שלא נפשטה.
67 הגמרא מבארת עתה את הדין השני בברייתא לעיל (סב). שנינו
68 בברייתא: בָּא עֲלֶיהָ תְּחִילָה, וְרַק אַחֵר כִּדְּ נָתַן לָהּ טֹלָה בְּאַתְנָנָה,
69 מוֹתֵר הַטֹּלָה לְהַקְרִיבָהּ. מקשה הגמרא: וְרַמְזִינָהּ – יש לכך סתירה
70 מברייתא אחרת, שכן שנינו בה, בָּא עֲלֶיהָ וְאַחֵר כִּדְּ נָתַן לָהּ, אֶפִּילוּ
71 הרחק את הנתינה מְבָאֵן עַד שְׁלֹשׁ שָׁנִים, אֶתְנָנָה אִסּוּר. מתרצת
72 הגמרא: אֶמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק, אֶמַר רַב חֲסִידָא, לֹא קָשִׁיָא – אין
73 סתירה בין הברייתות, הָא – הברייתא שאמרה שגם אם נתן לה
74 לאחר זמן נחשב לאתנן, עוסקת באופן דְאֶמַר לָהּ הַתִּבְעָלִי לִי בְּמִלָּה
75 זֶה, וכיון שיחד לה טלה לביאה, זכתה בו משעת ביאה, ואף שנתנו
76 לאחר זמן, אסור. וְהָא – והברייתא שאמרה שאתננה מותר, היינו
77 באופן דְאֶמַר לָהּ הַתִּבְעָלִי בְּמִלָּה סָתָם, ולא זכתה בטלה עד שנתנו
78 לה, ובאותה שעה אין זה אתנן אלא מתנה.
79 מקשה הגמרא: וְכִי אֶמַר לָהּ 'בְּמִלָּה זֶה' מִאִי הָיִי – מה בכך שיחד
80 לה טלה מסוים, הָא מְחַסְרַ מְשִׁיכָה – הלא חסר קנין משיכה כדי
81 שתזכה בו. מתרצת הגמרא: הברייתא עוסקת בְּזוֹנָה עוֹבְדַת בּוֹכְכִים,
82 דְלֹא קְנִיָּה בְּמִשְׁיכָה – שאינה קונה במשיכה, לפי שכל קנינו של גוי
83 אינו אלא בכסף, והביאה היא התשלום עבור הטלה. וְאִיפְעִית אִימָא
84 – ואם תרצה תיישב כך, לְעוֹלָם – באמת מדובר בְּזוֹנָה יִשְׂרָאֵלִית,
85 וּבִיּוֹן דְקָאִי בְּחִצְרָה – והברייתא מדברת באופן שהטלה עומד
86 בחצירה, ומיד בשעת ביאה זכתה בו בקנין חצר.
87 מקשה הגמרא על התירוץ השני: אִי מְדוּבָר דְקָאִי – שעומד הטלה
88 בְּחִצְרָה, כיצד מתפרשת לשון הברייתא 'בָּא עֲלֶיהָ וְאַחֵר כִּדְּ נָתַן
89 לָהּ', שמשמע שלאחר הביאה נתנו לה, הָא קְנִיָּה לָהּ – הלא מיד
90 בשעת ביאה היא קנתה אותו בקנין חצר. מתרצת הגמרא: לֹא צְרִיכָא
91 – לא הוצרכה הברייתא לומר זאת, אלא באופן דְלֹא הקנה לה את
92 הטלה מיד, אלא שְׁוִיָּה נִהְלָה אֲפוֹתֵיקָן – שעבד לה את הטלה
93 שיהיה מיוחד לפרעון האתנן, והיינו דְאֶמַר לָהּ כִּדְ כִּדְ, אִי מִיִּיתֵינָא לִיךְ
94 יוֹמִי מְבָאֵן עַד יוֹם פְּלוּגִי – אם אביא לך מעות באתנןך מהיום ועד
95 יום פלוני, מוֹתָב, והטלה יסאר ברשותי, וְאִי לֹא אביא לך מעות,
96 שְׁקָלִיה בְּאַתְנָנִיךְ – קחי את הטלה הזה ביום המיועד באתנןך. וכיון
97 שהטלה היה משועבד לה משעת נתינה ועמד כל העת בחצירה, ולא
98 נתן לה מעות עד היום המיועד, התברר שזכתה בטלה משעת ביאה,
99 וחל על הטלה דין אתנן.
100 הגמרא חוזרת לדון למבואר לעיל (סב) ש'דיבי רבי ינאי' קיבלו הלואת
101 פירות בשנה השביעית ופרעו את ההלואה בפירות בשנה השמינית,
102 ולא החשיבום לחליפי פירות שביעית: מִתִּיב – הקשה רב שְׁשֶׁת על
103 דבי רבי ינאי, שנינו בברייתא, אֶמַר אֲדָם לְחִמְרִי וְהַמּוֹלִיכִים אֶת
104 הַחֲמוֹר וְלִפְעוּלָיו הַגּוֹיִים או עמי הארץ, הֵא לָכֵם דִּינָר דְּמִי עֲבוּדְתֵּם,
105 וְלָכֵן וְאֶבְלָו דְּרִינָר זֶה, וְצִאָו וְשִׁתּוּ דְּרִינָר זֶה, וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ – ואינו
106 צריך לחשוש,

עבודה זרה. פרק חמישי – השוכר את הפועל דף סג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קכה רש"י תוספות

1 ליחול עליה איסור אתנן למפרע – שהרי מתחלה על מנת ביאה נתנו לה. קני
2 מעבשיו – קודם ביאה – פשיטא דמותר, דאף על גב דעל מנת ביאה יהיב ניהלה,
3 כיון דמקמי ביאה יהיב ניהלה – לאו שכן ביאה הוא. ואי מצטרף ליה קני
4 מעבשיו – הלכך, איצטרף מתניתין לאשמועינן דאף על גב דאמר לה: לא ינקי לך
5 עד שעת ביאה, כיון דהדר אמר לה: אי
6 מצטרף ליה קני מעבשיו – הויה לה מתנת
7 חנם כי שקלתיה ואקריבתי. כיון דאמר טר
8 – (בתוספתא) ובמתניתין דקידושין בפרק
9 קמא (כה, ב). בטלה זה – כל כמה דיהיב לה
10 הוי אתנן, דמהשתא קניתי. בטלה סתם –
11 כי יהיב לה לאחר זמן לאו אתנן הוא,
12 הדשתא הוא דקנייה (ליה) [ולח]. גוי – לאו
13 בר משיכה, דכי כתיבא משיכה – בישאל
14 כתיבא "או קנה מיד עמיתך". הא קנייה
15 (ליה) [לה] – מהשתא קודם ביאה, ויהיב קרי
16 ליה "בא עליה ואחר כך נתן לה?" ואי לא
17 שקליה – ביום פלוני באתנניך. הלכך בא
18 עליה ואחר כך נתן לה הוא. ומיהו, הואיל
19 ומשעת ביאה שויה אפותיקי, ועמד בחצירה
20 – חייל עליה אתנן. מתיב רב ששת – לרבי
21 ינאי. לפועלי ולחמרי – גוים או עמי הארץ.
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
980
981
982
983
984
985
986
987
988
989
990
991
992
993
994
995
996
997
998
999
1000

קבו עבודה זרה. פרק חמישי – השוכר את הפועל דף סג עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" תוספות

1 תולה הדבר שאומר "קנו נכסי לך" – תולה הקנין בדין ערב, אלמא משמע שדין ערב
2 הוא שנכסי הערב משתעבדין למלוה בשעת ערבות ולא גופו לבדו ולפי טעות האחר
3 נמי יש להוכיח ששייך בו דין ערבות אפילו בענין זה שאמר "תן לפלוני מנה ואני פורע
4 לך". אלא לא שנה מקיפו ולא שנה אין מקיפו – משתעבד וקונה חנוני דינר גביה, ואפילו
5 הכי כיון דלא מייחד שעבודיה לא מיתסר, דלא
6 חשיב דינר הקנין להם כבעינים של רבי ינאי דמי
7 שביעית. ומה שנחשב ב"צאו ואכלו ואני פורע" –
8 בקונה הפירות והיין והאכיל לפועליו,
9 ואף על פי שבמשיכתן לא נתכוונו אלא לזכות
10 לעצמם, ואף החנוני נתכוון בדעתו להקנות
11 לעצמו רק שיחזור על בעל הבית – לא בשביל
12 שמשיפרע ויחשב דמי הפירות, דהא אינם בעין
13 בשעת הפרעון – שהקדים לו דינר לזכות לו
14 בעצמו בדמי הפירות כשיתנם לפועלים. וכלא
15 קשיא דרבא היה יכול להקשות: כיון דאתא
16 מתיר דבדי רבי ינאי מטעם חנוני שאין מקיפו,
17 מה היה מדמה רבי יוחנן ההיא דאתן לדבי
18 רבי ינאי אף לפי טעותו שאין משועבד בערב
19 אלא גופו ולא נכסיו, ואי נמי לא משתעבד
20 אלא במלוה שאינו פוסט המקבל ויש שם דין
21 ערבות, אבל לא בנותן שפוסט המקבל וסומך
22 על חבירו שמצוה ליתן לו ויחזור עליו, ולכן
23 לא היה פירות שביעית שפורע רבי ינאי דמי
24 שביעית. מכל מקום למה לא חשב באתנן שכר
25 ביאה, אף על פי שלשאר ביאה נותנה להם הלא
26 בשעת ביאה נקנה הטהר ב"טלה זה" במקום
27 שמעות קנות או דקאי בחצרה, אם כן גם
28 "טלה" סתם ישתעבדו נכסיו בשביל הטהר
29 ועוד, כי דבר פשוט הוא שכל המקבל מעות
30 מחבירו בשביל חפץ שיתן לו שנכסיו משועבדין
31 לו, דלא גרע ממלוה שהנכסים משתעבדים לו.
32 כי אין להתיר שם מטעם חליפי אתנן
33 בדפירשתי. אלא משום הכי אייתי דרבא,
34 דניחא ליה לאקשווי על מעשה דרבי ינאי
35 גופיה יותר מעל הראיה דאתנן. **בשהקדים**
36 לו דינר – הא דלא פריך: ליפלו, במה דברים
37 אמורים כשהקדים לו דינר – דניחא ליה
38 לאוקומי כולה במקדים. **רבי** טלו ואכלו טלו
39 ושנו – ואם תאמר: אדמפלג בין "דינר זה"
40 ל"דינר" סתם – לפלוג בין "טלו ואכלו" ל"צאו
41 ואכלו" יש לומר: דרישא רבותא קא משמע לך,
42 דכי אמר להם "טלו ואכלו בדינר זה" והם נתנו
43 הדינר לחנוני, אף על פי שגשג ונתן ביד –
44 מותר, דאינו אלא שלוחו של חנוני. וסיפא
45 רבותא קא משמע לך, דאף על פי שבשעה שנותן להם האיסור לא קא יחייב לחנוני ולא
46 מידי, וסלקא דעתך דשליחותיה דחנוני קעבדי, קא משמע לך: כיון שלבסוף הוא פורע
47 איגלאי מילתא שהוא קונה האיסור ומידיה קאכלי. **ויתב** רב חייא בר אמי גבייהו
48 – רבינו תם היה מודקדק, שבכל מקום שהוא אומר "ויתב פלוני גבייהו" מחזירו כן לפי
49 שהוא הורה להם דבר חדש, וכאן לא דבר רב חייא בר אמי קמייחו אלא רב נחמן
50 שהשיב להם. ואומר כי זה המעשה היה עם אותו דכותבות (נג, א) אמר להו רב חייא
51 בר אמי תניא אשחו ארוסה וכו', וזהו אותו דבר הוכרח, והתלמוד קעב הדברים על
52 סדר המסכתות. **אין** עוררין עם הגוי בכלאים – הרב רבינו תם דחק להביא ראיה
53 דכלאים וערלה נהגין בשל גוים, וכולן דחיות הן. אך הביא ראיה מההיא דלעיל: אסור
54 גבינות הגוים מפני שמעמידין בשרף ערלה, ודוחק הוא לומר שמערלה של ישראל הן
55 לוקחין, אכן ראיה גדולה הביא רבינו תם מירושלמי דסוף ערלה וסוף קידושין, דנתן:
56 מצות התלויות בארץ אין נוהגות אלא בארץ חוץ מן הערלה והכלאים, רבי אליעזר אומר: אף החדש.
57 רבי יונה בעי: ולמה לא תנינן אף החלה? אמר ליה רבי יוסי: לא אתיא
58 מיתניתא אלא דברים שנוהגין בישראל ובגוים, חלה – בישראל נוהגת, ובגוים אינה נוהגת. פירוש: המקשה סבירא ליה דחלה בזמן הזה דאורייתא, כרבנן דפלגי עליה דרב הונא
59 בריה דרב יהושע בפרק שני דכתובות (כה, א). שמעין מיהא דערלה וכלאי הכרם וחרש נוהגין בשל גוים ואפילו בחוצה לארץ, שנוהג בה חרש בקומתו לן נמי בקומתו (סו, ב).
60 **אין** עוררין עם הגוי בכלאים – אין לפרש האי כלאים היינו כלאי הכרם, ומייתי ראיה מכלאי הכרם דאסורי בהנאה לין נסך דאסור בהנאה דלמעוטי תיפלה שפיר דמי. דאם כן,
כי מוקי לה כרבנן, ופריך: מאי אריא לעקור, אפילו לקיים נמי שרי – והלא משתכר הוא באיסורי הנאה אם הוא מקיים. ואין לומר דלהכי שרי, לפי
שאין

1 **לא משום שביעית** – שמו יקחו בו פירות שביעית מן החשוד למכרם, ותניא במסכת
2 סוכה (לט, א): אין מוסרין דמי פירות שביעית לעם הארץ יותר משל סעודות. **ולא**
3 **משום מעשר** – דאם עמי הארץ הם ויקחו שאינו מעושר, ונמצא זה מאכילו, דהא
4 איהו לא ספי להו מידי אלא פריטי ידב להו. **ולא משום יין נסך** – אם גוים הם
5 ונמצא מאכילין יין נסך, ודרי מוונותיהן עליו
6 ונתנה מין נסך. **ואני פורע** – הוי איהו לוקח
7 האיסור ומאכילו, דהשתא לא סליק נפשיה
8 מנייהו בפרטי. **המקיפו** – שרגיל אצלו
9 בהקפה. **דמשעבד ליה** – האי בעל הבית
10 משעתא דיהיב חנוני פירי, והוי כנותן מיד
11 ליד. **קני ליה דינר גביה** – חנוני סמיק על זה
12 שכבר חכיר בו, שכל מקום שישנו הדינר קני
13 לו לחנוני, הלכך חליפי ניהו. אבל הנה רבי
14 רבי ינאי, כיון דהנה עניי דמחפי להו פירי לאו
15 חנוני הרגיל להקיפו ניהו – לא סמכא
16 דעתיה כולי האי, ולא משתעבד להו דבי רבי
17 ינאי, הלכך כי פרע לאחר זמן לאו חליפי
18 שביעית ניהו. **אי הכי** – דטעמא משום
19 מקיפו הוא, אבל אין מקיפו שרי. **אדתי** –
20 רישא, דמחזיר תנא בתר דיתרא ולא אשכח
21 אלא ב"צאו ואכלו בדינר זה", דסליק מנייהו
22 נפשיה בפרטי. **ליפלו ולתני** – היתרא
23 אפילו ברלא סליק, ובכון "צאו ואכלו ואני
24 פורע", ובחנוני שאין מקיפו, דלא משתעבד
25 ליה האי בעל הבית מידי, וכל שכן היכי
26 דנסתלק לגמרי ותו חנוני שאין מקיפו – אי
27 יחייב לשלוחיה דבעל הבית. **מי לא משתעבד**
28 – ליה בעל הבית מהשתא, דקא שרית להו
29 לדבי רבי ינאי משום האי טעמא? **והאמר**
30 **רבא האומר לחבירו תן מנה לפלוני ויקנו**
31 **נכסאי לך** – באותו מנה, ונתן. קנה – הלוקח
32 את נכסיו של זה, ואף על גב דלא מטא הנאת
33 האי מנה לידיה. **מדין ערב** – מהחזיר דינר
34 דמחייב ערב לשלומי, ואף על גב דלא מטי
35 הנאה לידיה, והאי נמי לא שנה. אלמא אף
36 על גב דלאו חנוני המקיפו הוא, כי יחייב ליה
37 לשלוחיה משתעבד ליה האי **אלא אמר רבא**
38 – לא תיחנן טעמא דבריתא משום שיעבודא.
39 ובמקפא, דאפילו אין מקיפו איש שיעבודא.
40 ומיהו לדבי רבי ינאי לא תקשי, דבין מקיפו
41 בין אין מקיפו. **אף על גב דמשעבדי ליה** –
42 נכסיה לשלומי. כיון דלא מייחד שיעבודיה
43 שלא ייחד לו מיד מעות לכך, לאו חליפין
44 ניהו ולא מיתסר. הכי גרסינן: והבא אמר רב
45 פפא. ולא גרסינן "אלא הבא דקתני חושש אמר רב פפא". **בשהקדים לו** – בעל הבית
46 דינר לחנוני קודם ששלח אצלו, דהשתא מרבעל הבית קאכלי, ואיסורא דידיה הוא.
47 **ואני פורע** – הא כבר פרע. **ואני מחשב ככני ליה** – אני אעשה לו חשבון ממה
48 שהקדמתני לו. **שנשא** – מיד החנוני ונתן להם, דהשתא איהו ספי להו איסורא. ולא
49 משום פרעון דלאחר זמן הוא, אלא דקנתו במשכבה, ואשתבח שלקח יין נסך
50 והשקהו לפועליו. אבל הנה רבי ינאי, כי שקלי פירי שעת היתר הוא, וכי פרעו
51 לאחר זמן בשעת איסור שביעית לאו חליפין ניהו לאיתפוס. **צאו** – משמע שביעה
52 הולך עמך. **לשבור בין נכך** – לשבר חבית ולשפוך את היין. **מהו** – שיהא שברה
53 מותר. **מי אמרין כיון** – דישאל זה רוצה בקיומן של חביות האלו, שלא ישתברו
54 עכשיו מאלהם עד שישברם הוא ויטול שכרם, אסור. **אין עוררין** – אין חורפין.
אבל

לא משום שביעית ולא משום מעשר ולא משום יין נסך,
ואם אמר להם: "צאו ואכלו ואני פורע," צאו ושתו
ואני פורע – חושש משום שביעית ומשום מעשר
ומשום יין נסך, אלמא כי קא פרע – דימי איסור קא פרע.
הכא נמי, כי קא פרע – דימי איסורא קא פרע! **תרנמה**
רב הסדא: בחנוני המקיפו, דמשמעבד ליה, דכיון
דאורייתא לאקיפו – קני ליה דינר גביה. – **אבל חנוני שאין**
מקיפו מאי, מותר? אי הכי, אדתי: "צאו ואכלו בדינר
זה," צאו ושתו בדינר זה – ליפלו ולתני בדידה: **כמה**
דברים אמורים – בחנוני המקיפו, דמשמעבד ליה, **אבל**
חנוני שאין מקיפו – מותר! **ועוד, חנוני שאין מקיפו מי**
לא משמעבד? **והאמר רבא, האומר לחבירו: "תן מנה**
לפלוני ויקנו כל נכסאי לך" – קנה מדין ערב! **אלא אמר**
רבא: לא שנה מקיפו ולא שנה שאין מקיפו, אף על גב
דמשעבד ליה, כיון דלא מייחד שיעבודיה לא מיתסר.
אלא הכא אמאי חושש משום שביעית? הא לא מייחד
שיעבודיה הכא! אמר רב פפא: כגון שהקדים לו דינר.
אמר רב כהנא: אמרייהו לשמעיתא קמיה דרב זבד
מנהרדשא, אמר לי: אי הכי, אדתי: "צאו ואכלו, צאו
ושתו, ואני פורע" – "צאו ואכלו, צאו ושתו, ואני
מחשב" מביעי ליה! אמר ליה, תני: "צאו, ואני מחשב".
רב אשי אמר: כגון שנטל ונתן ביד. אמר ליה רב יימר
לרב אשי: אי הכי, אדתי: "צאו ואכלו, צאו ושתו" –
"טלו ואכלו, טלו ושתו" מביעי ליה! אמר ליה, תני:
"טלו ואכלו, טלו ושתו". יתיב רב נחמן ועולא ואבימי
בר פפי, ויתבי רבי חייא בר אמי גבייהו, ויתבי וקא
מביעיא להו: שכרו לשבור בין נסך, מהו? מי אמרין:
כיון דרוצה בקיומו – אסור, או דלמא כל למעוטי תיפלה
שפיר דמי? אמר רב נחמן: ישבור ותבא עליו פרקה.
לימא מסייע ליה: אין עוררין עם הגוי בכלאים,
אבל

הבית קנה מהחנוני את המאכלים הללו ומאכיל בהם את פועליו, **אָבְל בַּחֲנוּנִי שְׂאִין מְקִיפֹו**, כיון שאין בעל הבית משעבד עצמו לחנוני, אין המעות חליפי איסור, ומוֹתֵר לוֹ לומר לפועלים צאו ואכלו ואני פורע.

מוסיפה הגמרא ומקשה: וְעוֹד קשה, לדברי רב חסדא שכל ההיתר של דבי רבי ינאי הוא משום שדינם כדן חנוני שאינו מקיפו, הרי עצם הדין קשה, בַּחֲנוּנִי שְׂאִין מְקִיפֹו הנותן לשלוחו של בעל הבית, מִי לֹא מְשַׁתְּעָבֵד – וכי אין בעל הבית משתעבד לחנוני הנותן פירות לשלוחו, וְהָאֵמֶר רַבָּא, הָאוֹמֵר לַחֲבִירוֹ תֵּן מִנָּה לַפְּלוֹנִי, וְיִקְנֵה כָּל נַכְסָאֵי לָךְ באותו מנה, ונתן המנה לאותו פלוני, קָנָה נותן המנה את נכסיו האומר מִדִּין 'עָרֵב', כלומר, כשם שעֵרֵב חייב לפרוע את ההלוואה למלוה אף שלא קיבל כל הנאה מההלוואה, כיון שמחמת ערבותו נתן המלוה ללוה מעות, אף כאן, כיון שעל פי דברי המתחייב נתן הלוה מנה לפלוני, נקנו כל נכסיו האומר לנותן המנה, וכמו כן בחנוני שאין מקיפו, כיון שנתן לפועליו של בעל הבית על פי ציוויו, ודאי השתעבד לו בעל הבית מיד, וכיון שכן, בטל טעם ההיתר בדבי רבי ינאי.

רבא חולק על תירוצו של רב חסדא: אֵלֹא אֵמֶר רַבָּא, לֹא שְׂנֵא מְקִיפֹו וְלֹא שְׂנֵא שְׂאִין מְקִיפֹו – אין הדין שונה בין חנוני הרגיל לתלם בהקפה ובין חנוני שאינו רגיל להקיפו, אלא בשניהם בעל הבית משתעבד לחנוני, וְאֵף עַל גַּב דְּמִשְׁתַּעֲבָד לֵיהּ – ואף שהוא משתעבד לו, מכל מקום בִּין דְּלֹא מִיִּיחָד שִׁיעֲבֻדֵיהּ – כיון שבעל הבית לא ייחד בשעת ההקפה דינר מסוים לפרעון, לֹא מִיִּתְקַר – לא נחשב הדינר לחליפי המאכלים שהחנוני נותן לפועלים, ולכך לא חל על הדינר איסור המאכל. מסיים רבא את דבריו: אֵלֹא לִפִּי דַּבְרֵי, שְׂכִידֵי שֶׁמַּעוֹת יִהְיוּ חֲלִיפֵי הַפִּירוֹת צָרִיךְ בַּעַל הַבֵּית לִיַּיְחָד דִּינָר עֲבוּרָם, אִם כֵּן קֵשָׁה לְכַאוּרָה, הֵכָא – כאן, בברייתא לגבי 'צאו ואכלו, אֲמַאי חוֹשֵׁשׁ בַּעַל הַבֵּית מִשּׁוּם שְׂבִיעִית, ועליו להזהירם שלא יקבלו מהחנוני פירות שביעית, הֵא לֹא מִיִּיחָד שִׁיעֲבֻדֵיהּ – הלא בעל הבית לא ייחד דינר לתשלום לחנוני, וְהֵכָא אֵמֶר רַב פֶּפְא – ועל קושיא זו תירץ רב פפא, שהברייתא מדרת כְּגוֹן שְׂבִיעִית לֹא בַּעַל הַבֵּית לַחֲנוּנִי דִּינָר שֶׁשָּׁלַח אֵלָיו אֶת הַפְּעוּלִים, ותמורתו נתן החנוני המאכלים לפועלים, ונמצא שהמאכלים האסורים שנתן החנוני לפועלים כבר שייכים לבעל הבית והוא מאכיל בהם את פועליו.

אֵמֶר רַב כְּהֵנָא, אֲמַרְיָתָה לְשִׁמְעֵתָא – אמרתי שמועה זו [תירוצו של רב פפא] קְמִיָּה דְּרַב זְבִיד – לפני רב זביד מְנַחֲרֵדְעָא, אֵמֶר לִי רַב זְבִיד, אִי הֵכָּה, שמדובר שבעל הבית הקדים דינר לחנוני קודם שבאו הפועלים, אֲדִתְנִי – במקום שהתנא יכתוב 'צאו ואכלו, צֵאוּ וְשִׁתּוּ, וְאֵינִי פּוֹרֵעַ', שמשמע שפורע את הדינר אחרי שיאכלו, הִרִי 'צֵאוּ וְאֵכְלוּ צֵאוּ וְשִׁתּוּ' וְאֵינִי מְחַשֵּׁב, מִיִּכְעִי לֵיהּ – היה עליו לכתוב, והיינו שאני אעשה חשבון עם החנוני האם נתן לכם מאכלי בשווי הדינר, או שמא הוסיף או פחת ממנו. אֲמַרְיָתָ לֵיהּ – אמרתי לו לרב זביד, תְּנִי – באמת תשנה בברייתא 'צֵאוּ וְאֵכְלוּ' וְאֵינִי מְחַשֵּׁב, תירוצו נוסף: רַב אֲשִׁי אֵמֶר, הברייתא עוסקת כְּגוֹן שְׂנֵמֶל בַּעַל הַבֵּית אֶת הַמַּאכֲלִים מִיַּד הַחֲנוּנִי וְקִנְאָם בְּמִשְׁכָּה, וְנָתַן אוֹתָם בְּיַד הַפְּעוּלִים, שבאופן זה הרי הוא מאכיל את הפועלים בידיים מאכלים האסורים. מקשה הגמרא על תירוצו של רב אשי: אֵמֶר לֵיהּ רַב יִימָר לְרַב אֲשִׁי, אִי הֵכָּה, שמדובר שבעל הבית האכילם בידיים, אֲדִתְנִי – עד שהתנא כותב 'צֵאוּ וְאֵכְלוּ צֵאוּ וְשִׁתּוּ' שמשמע שהפועלים הולכים למקום אחר ואוכלים, מְלֹו וְאֵכְלוּ מְלֹו וְשִׁתּוּ' מִיִּכְעִי לֵיהּ – היה לו לכתוב, שהרי הוא מאכילם בידי. אֵמֶר רַב אֲשִׁי, תְּנִי – באמת תשנה בברייתא 'מְלֹו וְאֵכְלוּ מְלֹו וְשִׁתּוּ'.

התבאר במשנה (בב) ששכר עבודה בין נסך אסור בהנאה. הגמרא דנה בפועל שנשכר לעקור עבודה זרה, האם שכרו אסור: וְתִיב – ישבו רַב נְחֻמִּי וְעוֹלָא וְאֵבְיָא בְּרַ פֶּפְא, וְתִיב רַבִּי חִיָּא בְּרַ אֲמִי גְבִיְהוּ – אצלם, וְתִיב וְקָא מִיִּכְעִיָּא לָהּ – וישבו והסתפקו, שְׂכָרוֹ לְשִׁפּוֹר בִּין נֶסֶךְ – עובד כוכבים ששכר פועל ישראל לשבור חבית של יין נסך ולשפוך את היין, מִהוּ, האם השכר מותר בהנאה. וצדידי הספק הם, מִי אֲמַרְיָנִי, בִּין דְּהַפְּעוּל רִזְעָה בְּקִיּוּמֹוּ של היין עד שהוא

לֹא מִשּׁוּם אִיסוּר שְׂבִיעִית, שמא יקנו בדינר זה פירות שביעית אצל חנוני החשוד על השביעית, ויתנו לו את הדינר שנתפסה בו עתה קדושת שביעית, והרי הם מוסרים דמי פירות שביעית לעם הארץ. וְלֹא מִשּׁוּם מְעַשֵּׂר – אף אם פועליו עמי הארץ אינו צריך לחשוש שמא יקנו בדינר זה פירות שאינם מעושרים, וְלֹא מִשּׁוּם יֵין נֶסֶךְ – אם פועליו גוים, אינו צריך לחשוש שמא יקנו בדינר יין נסך, אף שהוא חייב במזונותיהם ונמצא נהנה מִיֵּין נסך. והטעם שאינו חושש לדברים אלו, משום שבנתינת הדינר פרע להם את חובו והסתלק מהם, ומה שהם קונים בדינר, הם עושים זאת על דעת עצמם. וְאִוֹלָם אֵם אֵמֶר לָהֶם צֵאוּ וְאֵכְלוּ אצל החנוני, וְאֵינִי פּוֹרֵעַ אַחֵר כֵּךְ לַחֲנוּנִי מִה שֶׁאֵכְלָתָם, או שאמר להם צֵאוּ וְשִׁתּוּ אצל החנוני וְאֵינִי פּוֹרֵעַ לוֹ אַחֵר כֵּךְ, נמצא שבעל הבית לא סילק עצמו מהם במעות, אלא הוא הקונה את המזון מהחנוני ומאכילו לפועלים, ולכן חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם שְׂבִיעִית, וְמִשּׁוּם מְעַשֵּׂר, וְמִשּׁוּם יֵין נֶסֶךְ, ועליו להזהירם שלא יקנו דברים אלו, שהרי הוא חייב במזונותיהם, ונמצא שפורע את חובו בדברי איסור.

מסיים רב ששת את קושייתו: מְבֹאֵר עַל כָּל פְּנִים בְּבֵרִיתָא בִּאּוּפֵן הַשְּׁנִי, שאם בעל הבית אמר צאו ואכלו ואני פורע, עליו להזהירם שלא יקחו מהחנוני פירות שביעית, אֵלֹאמָא – מוכח מזה, בִּי קָא פֶּרַע – שכאשר הוא פורע לחנוני מה שאכלו, נחשב הדבר שְׂדִמִּי אִיסוּר שביעית, קָא פֶּרַע, (זהו פורע), כלומר, הדינר שפורע בעל הבית לחנוני תמורת הפירות שנטלו הפועלים, נתפס בקדושת שביעית של הפירות, וכשנותנו לחנוני הוא מוסר דמי שביעית לעם הארץ, ומבואר שהקדושה נתפסת על אף שהפועלים כבר אכלו את פירות השביעית, ואם כן הֵכָא נִמֵּי – גם כאן, במקרה של דבי רבי ינאי שלוו פירות שביעית מהעניים, בִּי קָא פֶּרַע – כאשר הם פרעו את חובם בפירות של השנה השמינית, דְּמִי אִיסוּרָא קָא פֶּרַע – נחשב הדבר שהם חליפי פירות שביעית, אף שפירות השביעית כבר נאכלו, וחל עליהם קדושת שביעית, ונמצא שהאכילו לעניים פירות שביעית אחר הבעור.

מתרצה הגמרא: תְּרִנְמָה (העמיד וביאר) רַב חֲסִידָא אֶת הַבְּרִיתָא, בַּחֲנוּנִי הַמְקִיפֹו – שדרכו למכור לבעל הבית בהקפה, ולקחו ממנו הפועלים אוכל, דְּמִשְׁתַּעֲבָד לֵיהּ – שבעל הבית משעבד עצמו לחנוני בשעה שנותן לו בהקפה, וכל מה שנותן לפועלים קנוי לבעל הבית, ואם לקחו אצלו דברים אסורים בעל הבית משתעבד לחנוני ממנו כנגדם. ושעבוד כזה של חנוני המקיפו, גורם לכך שהדינר שמשלם לחנוני נעשה חליפי הפירות שנתן החנוני לפועלים, דְּכִין דְּאֲדִרְחִיהּ לְאִקּוּפִי – שכיון שדרכו לתת לו בהקפה, שהרי הוא מכיר את בעל הבית שפורע לו תמיד את הקפותיו, קָנִי לֵיהּ דִּינָר גְּבִיָּה – סומך החנוני על כך שדינר מנכסיו בעל הבית יחא קנוי לו, ולכן הדינר שבעל הבית פורע אחר כך, נחשב לחליפי הפירות שקיבלו הפועלים, ואם לקחו פירות שביעית, הדינר נעשה חליפי פירות שביעית שנתן לפועלים, ונתפס בו קדושת שביעית, ונמצא מוסר דמי שביעית לעם הארץ. אבל בחנוני שאינו רגיל לתת לבעל הבית בהקפה אין הדין כן, ולכן במקרה של דבי רבי ינאי, שהעניים לא היו רגילים לתת להם בהקפה, לא השתעבדו דבי רבי ינאי לעניים, ומה שהם פרעו לעניים בשנה השמינית, אין זה חליפי שביעית.

מקשה הגמרא על תירוצו של רב חסדא: משמע מתירוצו זה שדווקא בחנוני הרגיל לתת בהקפה נחשב הדינר לחליפי איסור, אֲבָל חֲנוּנִי שְׂאִין מְקִיפֹו – שאין דרכו להקיפו, מֵאֵי – מה יהיה הדין, משמע שיהיה מוֹתֵר לומר לפועלים צאו ואכלו ואני פורע, לפי שאף אם יקנו בו איסור, הדינר אינו חליפי האיסור, אִי הֵכָּה – אם כן, כשהתנא בא לכתוב ברישא דוגמא להיתר, אֲדִתְנִי – עד שהוא כותב אופן שאמר להם צֵאוּ וְאֵכְלוּ בְּדִינָר זֶה צֵאוּ וְשִׁתּוּ בְּדִינָר זֶה, ונראה מזה שלא מצא התנא אופן להיתר אלא אם סילק בעל הבית עצמו מהפועלים במעות, היה לו לִפְלֹג וְלִיתְנִי בְּדִידָה – לחלק באותו אופן של הסיפא ולכתוב כן, כְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים שאם בעל הבית אמר לפועליו 'צאו ואכלו ואני פורע' עליו להזהירם שלא יקנו מאכלות אסורות, דווקא בַּחֲנוּנִי הַמְקִיפֹו, דְּמִשְׁתַּעֲבָד לֵיהּ, ונחשב שבעל

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 ד. ואפילו אם אין הבהמה שלו שאין פאן איסור משום שביתת בהמתו אף על פי כן צריך לזהר בכל זה דכיון
2 שהוא מחמר אחריה אם תעשה מלאכה גמורה יעבור על לא תעשה¹¹ אף על פי שאינה שלו.
3 ומכל מקום אם אינה שלו צריך להניחו עליה אפילו יש עמו נכרי דכיון שהוא נזהר שלא תעשה מלאכה גמורה
4 האסורה מן התורה אלא דבר שאין בו איסור אלא מדברי סופרים אף אם אדם היה עושה פיוצא בו אם פן מוטב
5 שיעשה על ידי הבהמה דבר האסור לו בעצמו מדברי סופרים משיעשה בעצמו דבר האסור מדברי סופרים דהיינו
6 האמירה לנכרי¹² ונתנית הפים אליו שיוליכנו לו ויעשה שליחותו בשבת אבל פשהבהמה שלו והוא מצוה על
7 שביתתה אף שגזירה שלא תעשה מלאכה גמורה מכל מקום יותר טוב שתשבות לגמרי¹³ לפיכך צריך לתן פיוס
8 לנכרי שאינו מצוה על שביתתו:

חלק ב סימן רסו, דין מי שהחשיך לו בדרך, סעיף ד

הלכתא רבתא

- יא] דהיינו האמירה לנכרי - סדר הדרגות באיסורים
שהתירו לו במקום הפסד ממנו (היינו באיזה איסור הקילו יותר
כשישנם כמה אפשרויות להציל ממנו): א. איסור מחמר¹².
ב. איסור טלטול מוקצה¹³. ג. איסור אמירה לנכרי¹⁴.
ד. שביתת בהמתו לגמרי¹⁵.
יב] שתשבות לגמרי - ולא תעשה אפילו חצי מלאכה
כהנחה בלא עקירה - כמבואר בסעיף ג.
- י] יעבור על לא תעשה - מנהיג חמור טעונה נקרא מחמר
ואיסורו הוא מן התורה מדכתיב לא תעשה כל מלאכה
אתה ובהמתך וקבלו חז"ל דר"ל מלאכה שנעשית
בשותפות ע"י אדם ובהמה דהיינו שהיא טעונה איזה דבר
והוא מחמר אחריה ומנהיגה ע"י קולו וכיוצא בו. ואין
עובר על זה אלא כשהיא עושה עקירה והנחה על ידו דלא
תעשה כל מלאכה כתיב ובלא זה לא מקרי מלאכה¹¹.

צינונים והוספות

- 11) משנ"ב ס"ק ז, ושם: וכן ה"ה לענין איסור שביתת בהמה
ולפיכך מניח הכיס עליה לאחר שכבר עקרה ללכת דלא נעשית
העקירה על ידו.
12) איסור מחמר התירו לו תמיד (ע"י התנאים שבסעיף ג)
שהרי במקום שישנה בהמה של אחר - העדיפות הראשונה היא
שינח על בהמה זו, אף שיעבור בכך על איסור מחמר.
13) איסור טלטול מוקצה התירו לו לגמרי שהרי כשמניח על
- בהמה של אחר - עובר על איסור מוקצה כל פעם שנוטל ומניח
- ואעפ"כ עדיף תמיד להניח על הבהמה מליתן לנכרי.
14) במקום שיש עמו נכרי ובהמתו - מוטב שיתן לנכרי ויעבור
על איסור אמירה לנכרי מאשר שיגע במעט באיסור שביתת
בהמתו.
15) רק כשאין עמו נכרי או בהמה של אחר - יכול להניח על
בהמתו באופן המותר המבואר בסעיף ג.

שולחן ערוך - הלכות ברכת המזון

- 1 ב וכל זה בברכת המזון אבל בשאר ברכות בין ברכת הנהנין
2 בין ברכת המצות ואפילו קידוש לשבת שהוא מן התורה יש
3 אומרים שיוצא ידי חובתו בכל לשון אפילו אינו מבין וכן בהלל.
4 משא"כ במגילה ובקריאת שמע ובתפלה שבמגילה נאמר בה
5 ואל היהודים ככתבם וכלשונם למעט שאר לשונות כשאין
6 מכירין ובקריאת שמע נאמר שמע בכל לשון שאתה שומע
7 כלומר מבין אבל אם אינו מבין הלשון אפילו הוא לשון הקודש
8 לא יוצא ידי חובתו אלא א"כ הבין ונתכין בפסוק ראשון שעד
9 כאן מצות כוונה ומכאן ואילך מצות קריאה ומצות קריאה יכול
10 לקיים אף שאינו מבין הלשון כמו בהלל ומגילה וכן תפלה
11 הואיל והכוונה מעכבת בה אפילו בדיעבד בברכה ראשונה דינה
12 כקריאת שמע אבל שאר ברכות חוץ מברכת המזון אין הכוונה
13 מעכבת בדיעבד.

- 14 ויש אומרים שכל הברכות הן כברכת המזון לענין זה שאינו
15 יוצא ידי חובתו כשאינו מבין הלשון לפי סברא האחרונה בשאר
16 לשונות ולפי סברא הראשונה אפילו בלשון הקודש שכל מה
17 שתקנו חכמים תקנו כעין של תורה וכמו שבברכת המזון אין
18 אני קורא בו וברכת את ה' כשאנו מבין תיבות הברכה או
19 שלבבו פונה לדברים אחרים ה"ה בשאר ברכות לא יצא ידי
20 חובת הברכה.
21 משא"כ בהלל ובמגילה שאין בהם אלא מצות קריאה לעכב כמו
22 בקריאת שמע מפסוק ראשון ואילך יכול הוא ג"כ לברך על
23 קריאה זו אף שאינו מבין בלשון הקודש כמו שעם הארץ שידוע
24 לקרות בתורה עולה ומברך עליה בציבור אף על פי שאינו מבין
25 קריאתו ואפילו בזמן הזה שהעולה הוא אינו קורא בעצמו אבל
26 כל הברכות לא תקנו אותם כדי לקרותן אלא לברך את ה' כמו
27 שכתוב בברכת המזון וברכת את ה' אלהיך לפיכך אם אינו מבין

1 התיבות שהן עיקר הברכות או שלבבו פונה לדבר אחר בשעת
2 אמירתן לא בדרך כלום אפילו בדרך בלשון הקדש לפי סברא
3 הראשונה.

4 (והתיבות עיקר הברכה הן ברוך ה' ומלכות וענין שמברך עליו
5 כגון בורא פרי האדמה או שהכל נהיה בדברו וכן בברכות
6 המצות אבל שאר נוסח הברכה בברכות הארוכות ואפילו תיבות
7 המעכבות אפילו בדיעבד כגון ברית ותורה בברכת הארץ
8 ומלכות בית דוד בבונה ירושלים אין מעכבות אלא אמירתן ולא
9 הבנתן לפי שאין שם ברכה עליהן לומר שכיון שאינו מבין אינו
10 מברך ה' אבל כל ברכה שפותחת וחותרת בברוך מעכבת הבנתה
11 בפתיחתה ובחתימתה ואפילו הן ברכות רבות סמוכות זו לזו
12 כמו ברכת קריאת שמע.

13 ואין דומות לברכות התפלה מברכה שניה ואילך שאין הבנתן
14 מעכבת בדיעבד לפי שכל ברכת התפלה הן מצוה אחת ג'
15 ראשונות כעבד שמסדר שבח לפני רבו וי"ג אמצעיות כעבד
16 שמבקש פרס מרבו וג' אחרונות כעבד שקיבל מרבו ונפטר
17 ונוטל רשות ולכן אי אפשר לומר זו בלא זו כמו שנתבאר בסי'
18 (ק)ס"ט לפיכך כיון שהבין ונתכוין בברכה ראשונה שהיא עיקר
19 סידור שבחיו של הקב"ה לא הצריכו לחזור ולהתפלל כיון
20 שקיים עיקר מצות חכמים שסידר שבחיו של מקום בפיו ובלבבו
21 בברכה ראשונה שזהו עיקר מצות התפלה שהרי אם לא כיון
22 לבו בברכה ראשונה אע"פ שכיון בכל שאר התפלה לא יצא ידי
23 חובתו אבל בברכות קריאת שמע שכל אחת מצוה בפני עצמה
24 כמו שנתבאר שם אין הבנה וכוונה של זו מועלת כלום לזו).

25 ולענין הלכה ספק ברכות להקל בדיעבד אבל לכתחילה צריך
26 לזיזהר מאד בכונת הברכה ובפרט בברכת המזון כיון שיש
27 אומרים שאפילו בדיעבד לא יצא:

28 ג' לא יברך אדם ברכת המזון בלבד ואם בירך יצא והוא
29 שהוציא בשפתיו אלא שבירך בלחש כל כך עד שלא השמיע
30 לאזנו אלא בדרך בלבד אבל אם לא הוציא בשפתיו כלל אלא
31 הרהר בלבד לבד לא יצא שהרהור אינו כדיבור.

32 ומכל מקום אם מחמת חולי או אונס אחר אינו יכול להוציא
33 בשפתיו צריך להרהר בלבד כמו שהצריכו חכמים לבעל קרי
34 קודם שביטלו תקנת עזרא אם אין לו מים לטבול שיהרהר בלבד
35 ברכת המזון הואיל והיא מן התורה.

36 אבל מי שהוא אנוס ואינו יכול להוציא בשפתיו שאר ברכות
37 שהוא חייב בהן מדברי סופרים א"צ להרהר בלבד מן הדין כמו
38 שלא הצריכו לבעל קרי להרהר בדברי תורה שהיה מותר להרהר
39 כל היום בדברי תורה כיון שאינו יוצא ידי חובת הברכות
40 בהרהור אלא שאע"כ יש לו להרהר הברכה שנתחייב בה כי
41 ה' יראה ללבב ליתן לו שכר המחשבה וכמ"ש אמרו בלבבכם
42 וגו'.

43 (וכן יעשה החולה אפי' בברכה שלא נתחייב בה אלא שמביא
44 עצמו לידי חיוב כגון ברכת הנהנין אבל הבריא שהוא אנוס
45 ואינו יכול לבטא בשפתים מפני המקום שאינו נקי בענין שאסור
46 לדבר ומותר להרהר כמ"ש בסי' ס"ב או מפני אונס אחר לא
47 יהנה מעולם הזה בלא ברכה אע"פ שמהרהר אותו בלבד כיון
48 שאינו יוצא ידי חובתו בהרהור בדיעבד).

49 ויש אומרים שכל הברכות אפי' ברכת המזון יוצא אדם ידי
50 חובתו בהרהור בדיעבד ואין דומות לקריאת שמע שנאמר בה

51 ודברת בם והרהור אינו כדיבור אבל בברכת המזון לא נאמר
52 ודברת אלא וברכת והמברך בלבד ג"כ שם ברכה עליה והעיקר
53 כסבא הראשונה ומכל מקום בשאר ברכות שהן מדברי סופרים
54 יש לסמוך על זה בשעת הדחק ולצורך גדול:

55 ד' בעל הבית שאוכל עם בניו הקטנים שהגיעו לחינוך ברכת
56 המזון ואינן יודעים לברך או עם אשתו שאינה יודעת לברך
57 צריך לברך בקול רם כדי שישמעו ויצאו ידי חובתן אע"פ
58 שאינם מזמנים עליהם וטוב שיאמרו עמו מלה במלה לפי שאי
59 אפשר לכיון ולשמוע כמו שנתבאר בסי' קפ"ג (וכן בקידוש
60 והבדלה):

61 ה' אע"פ ששתי יין אסור בתפלה עד שישיר יינו מעליו אע"פ
62 שיכול לדבר לפני המלך ואינו משתבש כמו שנתבאר בסי'
63 צ"ט מברך הוא ברכת המזון כל שיכול לדבר לפני המלך אפילו
64 אינו יכול לדבר כראוי שמדבר וניכר מדיבורו שהוא שותי אלא
65 שאינו נכשל ומשתבש שנאמר ואכלת ושבעת וברכת וגו' ואחר
66 שביעה פעמים שהוא שותי ואע"כ חייבה אותו התורה לברך.

67 אבל אם הוא שכור שאינו יכול לדבר לפני המלך בלא שבוש
68 יש אומרים שאינו מברך ברכת המזון שברכת שכור תועבה כמו
69 שתפלתו תועבה כמו שנתבאר בסי' צ"ט ואם בירך יש להסתפק
70 אם צריך לחזור ולברך כשיפיג יינו בעוד שלא נתעכל המזון
71 שבמעיו כמו שהצריכו בתפלה לחזור ולהתפלל כשיפיג יינו כיון
72 שברכת המזון אינה חמורה כל כך כמו תפלה שהרי שתי מותר
73 לכתחלה בברכת המזון ולא בתפלה.

74 וכן יש להסתפק במי שבירך ברכת המזון ואח"כ מצא צואה
75 כנגדו או בצדו תוך ד' אמות במקום שראוי להסתפק בו בצואה
76 וצריך לבדקן קודם שיברך שם ופשע ולא בדק בענין שבתפלה
77 צריך לחזור ולהתפלל משום שנאמר זבח רשעים תועבה כמו
78 שנתבאר בסי' ע"ו אם החמירו ג"כ בברכת המזון להצריכו
79 לחזור ולברך משום פשיעתו כיון שברכת המזון אינה חמורה
80 כמו תפלה לענין שתי.

81 (ומכאן אתה למד שהשתי ג"כ אסור בקריאת שמע כמו בתפלה
82 שהרי מי שקרא קריאת שמע במקום שראוי להסתפק בו בצואה
83 הצריכוהו לחזור ולקרות כמו שהצריכוהו בתפלה כמו שנתבאר
84 בסי' ע"ו וברכות קריאת שמע הן כקריאת שמע עצמה).

85 וכן יש להסתפק אם פסק באמצע ברכת המזון אפילו בשתיקה
86 ושהה כדי לגמור את כולה מחמת איזה אונס אם צריך לחזור
87 לראש כמו שהצריכוהו בתפלה לדברי הכל (הואיל והיא חמורה
88 כתפלה לענין הפסקה שאין מפסיקין בה מפני היראה והכבוד
89 כמו שנתבאר בסי' קפ"ג או שמא כיון שאינה חמורה כתפלה
90 לענין שתי וכן לענין הפסקה בדיעבד שלא הצריכוהו לחזור
91 לראש בברכת המזון כמו שהצריכוהו בתפלה יש לומר שהוא
92 הדין אם שהה כדי לגמור את כולה).

93 (וספק ברכות להקל שאף שברכת המזון מן התורה מכל מקום
94 זה שיצטרך לחזור לראש ולברך משום שברכת שכור תועבה או
95 משום שזבח רשעים תועבה שפשע ולא בדק המקום או משום
96 ששהה כדי לגמור את כולה מחמת אונס ולא ברצונו אינו אלא
97 מדבריהם).

98 ויש אומרים אפילו שכור שאינו יכול לדבר לפני המלך כלל
99 מברך ברכת המזון שנאמר ושבעת וברכת ואחר השביעה פעמים
100 שהוא שכור.

1 ולכתחלה יש לחוש לסברא הראשונה ולברך קודם שבא לידי
2 כך ואם אירע שנשתכר אעפ"כ יברך ברכת המזון כסברא
3 האחרונה כי הוא ספק של תורה ולהחמיר.

4 ולפי סברא האחרונה גם בקריאת שמע וברכותיה לא נפטר
5 השתוי אלא השכור לבדו כי מה שהחמירו בהן לחזור ולקרוא
6 כשפשע ולא בדק המקום ולא החמירו כן בברכת המזון אינו
7 משום שהן חמורות ממנה לענין שתוי אלא לענין שכור לבד
8 לפיכך לכתחלה יש לחוש לסברא הראשונה ואם אירע ששתה
9 לא ימנע מקריאת שמע מפני שהוא ספק של תורה וכל הקורא
10 קריאת שמע אפילו מספק צריך לקרותו בברכותיו כמ"ש בסי'
11 ס"ז.

12 ושאר כל הברכות כולן יכול לברך אע"פ שהוא שכור כמ"ש
13 בסי' צ"ט ואף להאומרים שהכוונה מעכבת בכל הברכות מכל
14 מקום השכור יש לו כוונה שהרי הוא כפקח לכל דבר ולכל
15 עונשין שבתורה דינו כמתכוין כמ"ש בחושן משפט סימן רל"ה
16 אלא לקריאת שמע ולתפלה שהן צריכות כוונה מעולה אין
17 כוונת השכור חשובה כוונה ותועבה היא כיון שהיא משובשת
18 שהרי אינו יכול לדבר לפני המלך בלא שיבוש אבל בשאר
19 ברכות די כוונה כל שהוא אע"פ שהיא משובשת:

חלק א סימן קפה, לברך ברכת המזון בקול רם ויתר פרטים בברכת
המזון טעמים ב"ה

20 א נשים חייבות בברכת המזון וספק הוא אם חייבות מן התורה
21 מפני שהוא מצות עשה שאין הזמן גרמא או אינן חייבות
22 אלא מדברי סופרים מפני שנאמר על הארץ הטובה אשר נתן לך
23 והארץ לא נתנה לנזקבות להתחלק אלא לזכרים ובנות צלפחד
24 חלק אביהם נטלו שהיה מיוצאי מצרים.

25 אבל כהנים ולוים היו להם ערי מגרש.

26 וכן גר שנכנס לדת ישראל ונולד עליהם ונטפל אליהם ונחשב
27 כאחד מהם לכל המצות הנהוגות בהם ולהם ניתנה הארץ
28 למורשה נתחייב גם הוא כאלו ניתנה גם לו שהוא והם עם אחד
29 הוא לכל דבר משא"כ בנשים שהם עם בפני עצמו וכן כהנים
30 ולוים אם לא היה להם ערי מגרש לא היו מתחייבים במצוה זו
31 מפני שניתנה הארץ לישראל לפי שהם שבת בפני עצמן ואינם

1 הטעם שמי המבול נקראים "מי נח" - לשון "נייחא
2 דרוחא"

3 [מפרק זה ואילך מבאר רבינו באריכות כיצד דוקא על
4 ידי טרדות הפרנסה ("מים רבים") יכולה הנשמה להגיע
5 לאהבת ה' במדריגה גבוהה יותר ממדריגת אהבתה
6 בהיותה למעלה].

7 והנה בחינת מים רבים הנ"ל נקראים מי נח, וכמו
8 שכתוב אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על הארץ
9 בן נשבעתי מקצף עליך ומגער בך.

32 טפלים לישראל וגם הם חלוקים מהם במצות הרבה.
33 ועבדים שאינם משוחררים אע"פ שהן זכרים אינם כגרים אלא
34 כנשים כמו שלמדו חכמים על עבדים בגזרה שוה לה לה מאשה
35 שכל מצוה שהאשה פטורה גם העבד פטור כמ"ש בסי' מ"ו:
36 ב וספק של תורה להחמיר לענין שהן אינן מוציאות ידי חובה
37 את האנשים החייבים מן התורה כי שמא הן פטורות מן
38 התורה וכל מי שאינו מחויב בדבר אינו מוציא אחרים ידי
39 חובתן.

40 אבל איש שאינו מחויב בדבר מן התורה כגון שלא אכל כדי
41 שביעה יכול להוציא הנשים שאכלו כדי שביעה כמו שיכול
42 להוציא את האנשים שאכלו כדי שביעה מטעם שיתבאר בסי'
43 קצ"ז:

44 ג וכן אשה מוציאה את האיש שלא אכל כדי שביעה ואפילו
45 היא ג"כ לא אכלה כדי שביעה שמכל מקום היא מחוייבת
46 מדברי סופרים כמותו וכן מוציאה את הקטן שהוא חייב מדברי
47 סופרים כדי לחנכו במצות.

48 אבל הקטן אינו מוציא את האשה שאכלה כדי שביעה שמא היא
49 מחוייבת מן התורה אבל מוציא הוא את מי שלא אכל כדי
50 שביעה אפילו הוא א[יש] כיון שאינו חייב מן התורה אלא מד"ס
51 ואפילו אם הקטן גם כן לא אכל כדי שביעה שמכל מקום הוא
52 חייב מדברי סופרים כמותו שברכת המזון אינה דומה למגילה
53 והלל וברכות קריאת שמע ושאר מצות שעיקרן מדברי סופרים
54 שאין הקטן שהגיע לחינוך מוציא את הגדול לפי שהקטן מצד
55 עצמו כשהוא עתה פטור לגמרי אלא שמחנכין אותו כדי שיהא
56 רגיל במצוה זו ויהיה סריך כמנהגו כשיגדל לפיכך אינו בדין
57 שיוציא את מי שהוא גדול כבר אע"פ שחיובו אינו אלא מדברי
58 סופרים כיון שהקטן גם חיוב זה אינו חייב אלא משום להרגילו
59 לכשיגדל שאז יתחייב חיוב זה של דברי סופרים אבל בברכת
60 המזון מה שמחנכין את הקטן לברך אחר אכילתו לשובע
61 כשיגדל שהוא חיוב מן התורה לפיכך כשם שהוא מוציא את
62 הגדול שלא אכל כדי שביעה אם הוא אכל כדי שביעה כך
63 מוציאו אם לא אכל כדי שביעה כיון שחיובו כשלא אכל כדי
64 שביעה מועיל לו להרגילו כמו כשאכל (ו)יותר:

חלק א סימן קפז, אם נשים וקטנים חייבים בברכת המזון טעמים א"ג

תורה אור

10 כדי להבין כיצד הירידה אל תוך "מים רבים" של
11 טרדות הפרנסה גורמת עילוי בנשמה, יש להקדים
12 תחילה ביאור ענינם של מי המבול ("מים רבים")
13 (כפשוטו), שגם הם מורים על ענין טרדות הפרנסה
14 (כמו "מים רבים" שבכתוב דידן).

15 והנה, מצינו שמי המבול נקראים בנביאים בשם
16 "מי נח". ולכאורה, אינו מובן: מדוע נקראו על שם
17 נח, ולא "מי המבול"?

18 כי הנה נח הוא נייחא דרוחא.

1 אך הענין, כי חז"ל פירשו את השם "נח" - "נייחא
2 דרוחא", היינו לשון מנוחה ונחת רוח.

3 שהוא בחינת שביטה, כאדם השוכת ממלאכתו,
4 וכמו שכתוב וישבת ביום השביעי ותרגמו ונח
5 ביומא שביעאה כו'.

6 ונמצא, שענינו של "נח" שיה לענין השבת, שכן,
7 שבת הוא יום מנוחה, וזהו פירוש לשון "שבת", כמו
8 שתרגם אונקלוס על "וישבות ביום השביעי" - "ונח
9 ביומא שביעאה" [וכן כתיב "ונח בחמשה עשר גו'",
10 שפירושו - "שביטה אחר מלחמה"]. והוא ענין
11 המנוחה והעונג (נחת רוח) שיש לאדם אחר שגומר
12 עשיית מלאכתו.

13 ומה שכתוב נח ב' פעמים, הם נייחא דעילאי
14 ונייחא דתתאי.

15 בכתוב נאמר "אלה תולדות נח, נח איש צדיק גו"
16 - שתי פעמים "נח", ופירשו רז"ל "נייחא בעליונים
17 [לעילאין] ונייחא בתחתונים [לתתאין]", היינו נחת
18 רוח למעלה ונחת רוח למטה.

19 שהוא בחינת שבת תתאה ושבת עילאה שיהיה
20 לעתיד שנקרא יום שכולו שבת, משא"כ שבת
21 תתאה אינו כולו שבת, כאשר יתבאר.

22 כפל זה "נייחא לעליונים" ו"נייחא לתחתונים"
23 מתאים לשתי הבחינות שמצינו בשבת (שהיא בחינת
24 "נח" כנ"ל), כדאיתא בזהר ששבת הוא יום "חדוותא
25 (שמחה).. נייחא דעילאי ותתאי", שהן הן שתי
26 הבחינות בשבת המבוארות בזהר - "שבת תתאה ושבת
27 עילאה" - אשר שבת עילאה היא בחינת השבת
28 דלעתיד לבא שנקרא "יום שכולו שבת", משא"כ
29 "שבת תתאה" אינה "כולו שבת".

30 [אך לפי זה, שתוכן שם "נח" הוא ענין המנוחה והנחת
31 רוח, תמוה עוד יותר מדוע מי המבול נקראים "מי נח" -
32 והרי המבול בא לשחת את הארץ, היפך ענין המנוחה?]

33 אלא על כרחך צריך לומר שבמי המבול עצמם יש
34 תועלת, כי תכליתם היא להביא לידי "נייחא דרוחא".

35 וזהו שממשיך לבאר:]

36 כי הנה לבאורה אינו מובן ענין המבול, שאם היה
37 רק להעביר ולשחת האנשים החוטאים למה הוצרך
38 לבחינת רעש גדול כזה, הלא ברנע אחר היה
39 ביכולת ה' להעבירם אף בלא המבול.

40 ההשחתה על ידי המבול היתה ב"רעש גדול" -
41 בבקיעת מעיינות תהום רבה ופתיחת ארובות השמים
42 ומילוי העולם במים רבים במשך ימים רבים. ולכאורה,
43 הרי הקב"ה הי' יכול להאביד את כל דור המבול ברגע
44 אחד על ידי "דבר" או רעב וכי האי גוונא בכמה דרכי
45 המות והכליון, כמ"ש בפרעה גבי מכת דבר "ותכחד
46 מן הארץ".

47 אך באמת היה המבול בא לשחת את הארץ,
48 שנאמר כי מלאה הארץ חמס, ונתקלקלה מאד,
49 והיה נצרך לטהרה.
50 אך הענין בזה:

51 על ידי העוונות והחטאים שבני האדם עושים הם
52 מביאים טומאה על הארץ, על דרך שמצינו בחטא עץ
53 הדעת שקלל ה' את האדמה, כמ"ש ארורה האדמה
54 בעבורך. וכמו כן דור המבול על ידי חטאיו ומעשיו
55 הרעים הביא בעולם זוהמא וטומאה גדולה כל כך עד
56 שהארץ עצמה נטמאה מאד.

57 וזהו פירוש הכתוב "כי מלאה הארץ חמס", וכן
58 כתיב "ותשחת הארץ", היינו שהארץ עצמה הושחתה
59 ונטמאה.

60 ונמצא שהי' צורך "לטהר את הארץ" מטומאתה.
61 ולואת בא המבול דוקא שהוא בחינת מים, בכדי
62 לטהר את הטמאים.

63 שהוא בדוגמת המקוה מ' סאה שהיא מטהרת את
64 הטמא, כמו כן היה המבול בא בכדי לטהר את כל
65 הארץ, וכמו שכתוב וזרקתי עליכם מים טהורים
66 וטהרתם כו'.

67 ולכן הביא הקב"ה דוקא מי המבול לשחת את
68 הארץ, ולא האביד את הרשעים בדרך אחרת בנקל
69 יותר ובמהירות יותר וללא "רעש", כי מי המבול היו
70 מי טהרה להוציא את רוח הטומאה מן הארץ. וכשם
71 שמקוה מים של ארבעים סאה מטהר את הטמא, כך
72 מי המבול טיהרו את כל הארץ מטומאתה, על דרך
73 הכתוב "וזרקתי עליכם מים טהורים, וטהרתם כו"
74 [ולכן ירד המבול ארבעים יום דוקא, כנגד ארבעים
75 סאה שהוא שיעור מקוה].

76 "ואם ליחיד הטמא צריך מ' סאה טהורים לטהרתו
77 [שיעור ש"כל גופו עולה בהם"], אם כן לכל הארץ
78 צריך להיות מים רבים מאד, שתטבול הארץ ותכסה
79 בהן כולה, וגם כל ההרים הגבוהים כו'".

1 ולואת נקראים מי נת, שנעשה מזה נייחא דרוחא
2 בו'.
3 וזהו הטעם שמי המבול נקראים בשם "מי נח"
4 לשון מנוחה, כי המבול פעל טהרה בארץ, והביא

5 לעולם מנוחה ונחת רוח ("נייחא דרוחא") - כמנוחה
6 הבאה אחר "מלחמה" והיפך הטוב.

ד"ה מים רבים פרק ב

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

16 למעלה והוא המלביש את המדות שבלב בלבוש חיצוני
17 יותר וכמו שאנו רואים שהתפעלות או"ר שבלב באים
18 בדבור בפה ויש בדבורים של אהבה חיות רב וכן בדברי
19 כעס וכו' ויש דב"ט רבים שאין בהם חיות הלב כלל וכולן
20 צריכין תיקון ועליה שלא ישארו בהיכלות הקליפות ומו"ד
21 הללו המלבישים המדות קשין יותר לעלות מפני שבעליות
22 המדות ישאר רושם מקצת מן המדות במו"ד להחיותן ולפי
23 שהן נמוכים יותר מן המדות עד שנק' לבושים לא יגיע
24 אליהן האור דחכמה כ"ח מ"ה הנ"ל להעלותם ולהפכם
25 לקדושה ונשארו למטה בעולם הפירוד זמן רב וע"כ יוכל
26 להיות שיתוקן נשמת אדם מן הרע בגלגולים רבים בכל
27 כחות' גם במדות דק"נ כנ"ל אבל המו"ד שלא לה' המה
28 כל ימיו אין להם תיקון ונעשה מהם לבושים צואים לבושי
29 מסאבותא לנשמה בלתי תעלה לעולם והוא הנק' כף הקלע
30 שקשה מן הגיהנם כידוע וכמ"ש במ"א:

שער החנוכה

1 (ח) והנה עכ"ז הגם שכל התפעלות השכל והמדות שבלב
2 הוא ע"י המח' מ"מ המח' עצמה בלא לב ושכל
3 אין בהן חיות כלל ונמצא דהמחשבה של המדות אין להם
4 חיבור עמהם כלל דגם שנתקנו המדות או"ר רעות להפכם
5 לקדושה כנ"ל יכול להיות שהמחשבות רעות שנעשים מהם
6 עדיין אין להם תיקון כלל וכלל כי נשארו במציאותן אף
7 אותן אותיות שמלבישים למדות שבלב בשעת התפעלותן
8 כשכובשם לא יעלו עמהן כל אותיות הצירופים דמחשבה
9 כי הן רק צירופי' בלתי מתחברים בעליות המדות וכ"ש
10 אותיות מחשבה שאין בהם חיות המדות כלל שלא לה'
11 המה אע"פ שחושב בקרירות מ"מ מטמא' המחשבה בדבר
12 רע שנק' הרהורי' עבירה שקשים מעבירה לפי שהוא בחי'
13 מקיף נפש שלמעלה מאור פנימי וכמ"ש מלפפתו לנשמה
14 בלכתה מעוה"ז כו' וכ"ז יש בלבוש השני שנק' לבוש
15 הדבור שגם הוא יוצא מהבל הלב דוקא בקול וגרון מלמטה

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר הצמח צדק

דרך מצותיך

13 מדע כנ"ל, ומה שידוע הנברא' הוא בבחי' ידיעה ממש,
14 אעפ"כ לא ישאר קושיא כלל עלינו, כי הרמב"ם הוכרח
15 לומר כן כדי שלא יקשה עליו שרבו הידיעו' של כל נברא
16 הם בחי' רבוי בו ית' ולזה אמר שידוע כולם בידיע' עצמו
17 שהוא ידיעה אחת, וכל זה הוא לשיטתו שהידיע[ה] היא
18 עצמותו וא"כ אם הי' אצלו ידיעות רבות חלוקות ה"ז בחי'
19 רבוי בעצמותו ח"ו שהוא עצמו הידיעה, ולזה אמר
20 שבידיעת עצמו יודע כל הנברא' אבל מאחר שהתבאר
21 שהידיעה אינו עצמותו ח"ו והיא בריא' ממש ממנו א"כ
22 אין רבוי הידיעות מחייבו' רבוי בו ח"ו וא"כ יתכן שידוע
23 כל נברא והיא ידיעה מיוחדת מידיעה שידוע נברא השני
24 לא שבידיעה א' יודע, ורבוי הידיעו' הם בריאת דברי'

1 (ה) * אך באמת צריך להבין עדיין בענין התהוו' הי"ס
2 עצמן שהם בחי' כלים בחי' דעת שאינו מערך
3 עצמותו ית' הפשוט.
4 כלומר כמו שעושה מעשה הידיעה שידוע את הנברא
5 והוא בריאה חדשה כמו מה שברא גוף הנברא,
6 וכמו שרבו הנברא' אין מחייבי' בו רבוי ח"ו כי מרבוי
7 הפעולות לא יתחייב רבוי בפועל ח"ו מטעם שכתבו
8 החוקרי' כל א' כשיטתו, כך רבוי הידיעו' שהם ג"כ רבוי
9 פעולות אין מחייבי' רבוי בו ח"ו שידיעה זו ג"כ אינה אלא
10 בריאה ופעולה, ומעתה הגם שלא נוכל לומר מ"ש
11 הרמב"ם שבידיעת עצמו יודע כל הנברא', שז"א כי ידיעת
12 עצמו אינה בכלל ידיעה כלל אלא למעלה מעלה מגדר

והם אור ומים שנבראו ביום ראשון שהאיר מדת החסד, וההשפעה הבאה מכחו ית' ע"י הגבורה יהיו כדוגמת הגבורה והם רקיע כו' ועד"ז בכל המדות כמשי"ת א"ה ורבי הנברא' הם מהתכללו' המדות זו מזו, והכלל בזה כי ההשפעה משתני' לפי הכלי שמשפיע על ידה הגם שכח ההשפעה הוא כח אחד הוא היחיד ומיוחד ב"ה הפשוט בתכ' הפשיטות, והמשל בזה ידוע ומובא בפרד"ס שם פ"ב כעין השמש והאש שבכח א' שבו והוא החום הוא מתוך השעוה ותקפא דבר לח ותבשל ותשרוף ותשחיר ותלבין וחילוף הפעולות הלז הוא מצד חילוף המקבלים מבלי שיחייב זה רבוי בעצמות האש, ואע"פ שבאמת י"ל שהקושיא מעיקרא דדינא אינה קושיא כלל, ר"ל מה שהקשו איך נמצא הרבוי מן האחד האמת, כי ההקדמה האומרת כי מהאחד לא ימצא ממנו אלא דבר אחד, היא אמת בדברים הטבעיים שאין להם בחירה בפעולתם אלא פועלים כטבעם שהטביע בהם הבורא, ולמה שאין לו כ"א טבע א' לא יפעל כ"א א', ולזה הי' סיבת מה שהאש פועלת ההתכה וההקפאה והבישול וכו' שהם פעולות חלוקות, והיא רק כח א' הוא החום, התחלפות פעולות אלו הוא מצד המקבלים שהם מוכני' להשתנות כן, זה להתכה וזה להקפא' ע"י כח א' הוא החום, משא"כ מצד עצם האש לא יהי' רק פועל א' הוא החום, כי כך טבעה ואין לה בחירה כנ"ל, אבל הש"י שהוא אחד האמת ופועל ברצון ובחירה הנה אע"פ שהוא אחדות הפשוט יוכל להשפיע כמה חלוקות, ואפי' את"ל שהא' לא יפעל רק א' גם בפועל ברצון זהו לפי שהיותו א' מוגדר בגדר מיוחד ונבדל ממנו זולתו משא"כ היותו ית' א' היינו שאינו מוגדר וא"כ אין כל דבר נבדל ממנו ויכול להיות הכל וכמובן ממ"ש פ"ג בדברי הגאון הנ"ל, מ"מ הנה אם הי' משפיע להנבראים בכחו ואורו הגדול כמו שהוא היו הנמצאים ג"כ בלי גבול ומדה, וגם הי' רבויים לאין קץ ממש ולא בבחי' גבול כלל כי מאחר שהוא הבע"ג ובבע"ת כשירצה לחלק ולהוות נבראים ממנו בבחי' התחלקו' יהי' ההתחלקו' ג"כ בלי גבול כמו שהוא בעצמותו בבחי' א"ס, ומאחר שאנו רואים שהם בבחי' גבול ומדה וגם יש להם שיעור מן הארץ לרקיע ת"ק שנה וכו' נבראים בשיעור מוגבל ובהתחלקות, זהו לפי שהוא ית' מאיר ומשפיע אותם ע"י הכלים הנ"ל שראשית' החכמה ואחריה הבינה והדעת והחסד והגבורה וכו' שהם העשרה לבושים שארז"ל שנתלבש בהן וברא בהן את העולם, ומצד התחלפות מהותן כך ישתנו הפעולות, (וסדר אצילותן והמשכותן הכלי' הנ"ל בעצמן מבואר במ"א בענין עקודים נקודים וברודים שמתחלה היו כולם בכלי א' ואח"כ נתחלקו לי' וי' לי') וא"כ זה הענין האמיתי הוא תירוצ' גם לקושיא הנ"ל דהסתעפות הרבוי מן האחדות הגם שאין אנו צריכי' לה מצד עצם הקושי' הנ"ל אלא כפי שאמרנו. ומאחר שנתבאר שהארת החיות ממנו

רבים הנק' ידיעה כל א' כמו שבריא' גוף הנברא היא בריאה חדשה ורבויים אין מחייבי' רבוי בבורא, כ"ז הוא ביאור דברי הגאון ותלמידו התו"ט, ואע"פ שדבריו צודקי' מאד במ"ש שהידיעה אינה עצמותו כי הוא רם ונשא מגדר מדע כמש"נ[ת] וא"כ בחי' הידיעה אצלו ממש כערך גוף הנברא וכמ"ש כולם בחכמה עשית שהחכמה ועשייה גופנית שוים, אעפ"כ אין הידיעה בחי' בריאה לענין שהיא בחי' נפרד כמו שגוף הנברא הוא נפרד לעצמו, אלא לענין זה נק' הידיעה בחי' אלקות ממש כלומר שהיא ידיעה שלו שהוא ית' עשה עצמו ידוע כמו עד"מ הרב שמשפיל עצמו להתחכם עם תינוק קטן לפי השכלתו, שאעפ"כ צמצום השכלת הרב אז אינו בחי' נפרד והוא הוא ממש אלא שצמצם עצמו, ואע"פ שאין המשל דומה לנמשל כי שכל הרב הוא מהותו ממש, משא"כ הדעת מהותו רחוק ממהות הקב"ה הפשוט בתכלית, אין זה אלא ריחוק יותר שצמצם אורו להיות במהות רחוק יותר, אבל עכ"ז אינו נפרד ח"ו וזהו ל' אלקות (געטליך בל"א) כלומר התפשטות כחות אלקיי' ולא עצמותו ממש וכמו שנק' המחשבה ודיבור כחו' נפשיות שהם התפשטו' אור הנפש ולא עצמותה, ועכ"ז אינן נפרדי', ולכן יתכן שידיעה שהקב"ה יודע את הנברא היא חיות להנברא ממש כי הידיעה הזאת אע"פ שלגבי מהו"ע של הקב"ה היא רחוקה כריחוק הנברא ממש היינו לענין ריחוק המהות, אבל מ"מ היא בחי' התפשטות אלקית עד שתוכל להחיות הנברא מאין ליש כמשי"ת: והבנת דבר זה לאשורו, יובן עפ"י מה שאנחנו צריכים לבאר התירוצ' האמיתי בענין הסתעפות רבוי הנמצאי' מן האחד האמת, כי באמת לכאורה קשי' כי מן האחד הפשוט לא ראוי להיות רק א', וא"כ קושי' זו תהי' ג"כ איך יהי' התפשטו' ידיעות חלוקות מא' הפשוט, ומ"ש הגאון הנ"ל כמו שרבי הפעולו' אין מחייבי' בו רבוי, כך גם אלו, אעיקרא דדינא קשי' לכאורה, איך נמשך הרבוי המופלג מאחדו' הפשוט, והתירוצ' האמיתי לזה הוא מ"ש המשורר מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית, כלומר באמת הי' פליא' לכאורה מה רבו מעשיך איך נמשך הרבוי מאחדו'ת] הפשוט, וע"ז השיב כולם בחכמה עשית, כלומר אילו נמשכו ממנו הפעולות ע"י שהי' מאיר עליהם כחו ואורו כמו שהוא, הי' קושי', אבל באמת בחכמה עשית שעשה אותם באמצעות החכמה שנתלבש בבחי' זו הנק' חכמה ובה ועל ידה האיר והשפיע בנבראי', ומן החכמה כבר יכול להיות התחלקות לפי שאינה בערך עצמותו כנ"ל וא"כ מאחר שהוא משפיע על ידה לא ימנע שאע"פ שהוא א' פשוט יהי' משפיע דברי' חלוקי' מאחר שמשפיע בכחו הגדול השפעה הראוי' להיות ע"י כלי זה הנק' חכמה, וסדר התחלקו' היינו בחי' י"ס שנאצלו מן החכמה שנק' ראשית ועל ידם הוא משפיע בנבראי', ולכן יתחלקו הנבראי' לפי הכלי שהשפיע על ידה כמו ההשפעה הבאה ע"י מדת החסד יהי' כדוגמת החסד

1 ית' נמשך ע"י החכמה ושאר ה'ט' בחי' שנת"ל שהם הנק'
 2 כלים שעל ידם הוא ית' פועל הנמצאי', ומה שנק' כלים
 3 היינו שהם בערכו ית' ככלי ביד האומן שבונה על ידו או
 4 כותב על ידו, ומ"מ אינן כלים נפרדי' ממש כגרזן לגבי
 5 האומן שהוא נבדל ממנו לגמרי, אלא הם אלקות ממש,
 6 כלומר שהחכמה הזאת היא חכמתו ממש שבה מתחכם, וכן
 7 החסד הוא כח חסדו ממש שבו מתחסד, ואע"פ שבעצמותו
 8 לאו מכל אינון מדות איהו כלל, הנה זהו באמת ענין צמצום
 9 שצמצם והסתיר אורו הפשוט עד שיתראה ממנו דמיון
 10 כחות אלו כח ההתחכמות וכח ההבנה וכח הידיעה שהם
 11 הנק' כלים דחב"ד דאצי', וכן עד"ז במדות מהות כח
 12 ההתחסדות או כח הגבורה כו' נק' חג"ת, וכנ"ל ממשל
 13 צמצום השכלת הרב אך שהיא בדרך נפלאה יותר, ועכ"ז
 14 אין כחות אלו פועלי' בעצמם לבד, אלא שהוא ית' פועל
 15 בהם, שמתחכם ע"י החכמה וע"י הדעת לידע כל הנבראי'
 16 שבעולמות, וכן מתחסד ע"י כח החסד, וא"כ הפעולה ממש
 17 ע"י כחו הבלתי בע"ת אלא שבאה באמצעות הכלי ולענין
 18 זה הוא כמשל החוצב בגרזן וגם לענין ריחוק מהות הגרזן
 19 ממהו' החוצב שכן למעלה מהות החכמה כעשי' גופנית
 20 אצל מהותו ית' ומ"מ נק' אלקות ממש ולענין זה אין
 21 המשל דומה לנמשל*, ולפי שהכלי היא אלקות ממש לכן
 22 בזה יתכן מאד מ"ש הרמב"ם הוא היודע והוא הידוע והוא
 23 הדיעה עצמה שמאחר שהדיעה שהיא דעת דאצי' היא
 24 אלקות ממש א"כ הוא היודע והוא הידוע בלי פירוד ודבר

25 זה אין ביכולת האדם להבינו לפי שהאדם מצייר מהות
 26 דעת כמו שהוא בו שאין הוא ודעתו א' אלא שנים וכמ"ש
 27 בלק"א ח"ב פ"ח, משא"כ למעלה מאצי' לא יתכן לומר
 28 גדר מדע כנ"ל, ויתכן לומר שבידיעת עצמו יודע כל
 29 הנבראים דהיינו פי' ידיעת עצמו שנופל על עצמו ש' מדע
 30 היינו בחי' כלי' דאצי' שהן אלקות ממש והם מקורי החיות
 31 לכל הנבראי' כמ"ש בע"ה שכלי דאצילות נעשי' נשמה
 32 לבי"ע ובוזה צדקו דברי הרמב"ם דלא כהחושבים שהכלי'
 33 הם בחי' דבר נבדל ח"ו אלא הם אלקות לכן הרי ידיעת
 34 עצמו דכלי' הנ"ל היא ממש ידיעת כל הנבראי' שנמשכו
 35 על ידן הנבראים וזהו החיות שלהם ומ"מ לגבי מהותו
 36 ועצמותו ממש הרי ידיעה זו פעולה ממש היא כמו שבריאת
 37 הנברא היא פעולה, ופעולה זו נעשי' ע"י כלי' הנ"ל ובוזה
 38 צדקו דברי הגאון הנ"ל דהיינו מ"ש שהידיעה אינה
 39 עצמותו, אך לפי שמ"מ היא בחי' אלקות א"כ בזה צדקו
 40 דברי הרמב"ם בהפלת מהות הידיעה ג"כ באמרו שהיא
 41 מתייחדת עמו ור"ל עם הארתו המתלבשת בה כמשי"ת
 42 אי"ה, שהוא היודע והוא הדיעה וגם שבידיעת עצמו יודע
 43 כל הנבראי' ושניהם דברי אלקי' חיים, דברי הגאון הנ"ל
 44 צדקו בביאורו ענין מהותו ית' שאין נופל בו גם גדר מוגבל
 45 כמו שכל אלא הוי' פשוטה נעלם מאתנו הצטייר מהותו רק
 46 בבחי' אמונת אומן שיש מצוי זה, ודברי הרמב"ם צדקו
 47 שהיחוד שביאר הוא, הוא ענין התלבשותו בכלים דאצילות
 48 שהן אלקות כנ"ל:

מצות האמנת אלקות

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

15 היבשה, דאז ירדו המים למטה ונראתה הארץ כמו שהיא
 16 בגובה מן המים שלכן נא' לרוקע הארץ על המים, וכתבי'
 17 יורדי הים באניות שההילוך על הים נק' בשם ירידה להיות
 18 כי הארץ היא בגובה יותר על המים, והמים מקיפי' אותה
 19 מצדדי'.
 20 ולהבין זה למה היתה כזאת מלפניו ית' שירדו המים
 21 ותראה היבשה, הלא ים ויבשה הם עלמא
 22 דאתכסיא ועלמא דאתגליא, ולמה נדחה ונשפל הגבוה
 23 מפני הנמוך, וגם לכאן היה העולם באופן היותר נעלה
 24 שהרי הי' ע"ד עלמא דאתכסיא, וגם עכצ"ל שהירידה היא
 25 צורך עלי' ומהו ענין העלי' במה שנתגלה הארץ.
 26 ובכדי להבין זה ילה"ק תחלה ענין הידוע בברה"ע
 27 שהבריאה היא יש מאין, ולכאן יפלא הלא באמת
 28 נהפוך הוא, שהרי באמת כולא קמי' כלא חשיב, ובמה

1 המגיד מראשית אחרית הוא יתן שם טוב ושארית כו',
 2 כתי' מגיד מראשית אחרית ומקדם אשר לא נעשו
 3 אמר עצתי תקום וכל חפצי אעשה (ישעי' מ"ו יו"ד). הנה
 4 ארז"ל קשה לזווגם כקרי"ס, ולכאן יפלא מה"ע הזיווג
 5 לקרי"ס, ובמה ישתוה לקרי"ס עד שנא' שקשה ענין
 6 הזיווגי' כקרי"ס, וגם הלא קרי"ס הי' נס נפלא לפני משה
 7 וס' ריבוא ישראל, ואין נא' זה שישתוה ענין הזיווגי' לנס
 8 דקרי"ס.
 9 ויובן בהקדם מארז"ל עד שלא נברה"ע הי' מים במים
 10 וכמ"ש ורוח אלקי' מרחפת ע"פ המים שהגם
 11 שנברא הארץ ביום ראשון כמ"ש בראשית וגו' ואת הארץ,
 12 מ"מ היו המים מקיפי' את הארץ וסובבי' אותה מכל צד
 13 ופינה עד שלא נראו רק המים לבד, ואח"כ ביום שלישי
 14 גזר אומר יקונו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה

1 נחשב עוה"ז השפל והגשמי עד שנא' עלי' שנברא יש מאין
2 שמכנים מציאת העולם בשם יש ונתהוה מאין, והלא הוא
3 ית' הוא יש האמיתי, וגם אפי' לפי בחי' ד"ת ג"כ מושג
4 שאין שייך לקרות בשם יש מאין כי הלא בהבראם בה"א
5 בראם וכמ"ש כי ב"ה ה' צור עולמי' וארז"ל ביו"ד נברא
6 העוה"ב ובה"א נברא העוה"ז, ומאחר שכלליות הבריאה
7 נברא רק משני אותיות, ומה תופס מקום שני אותיות נגד
8 כלליות הדבור, והלא כלליות הדבור יותר נמוך במדרגה
9 מן המח', וכ"ש ב' אותיות לגבי המח' שהרי גם נגד הדבור
10 אינו תופס מקום כלל, וכ"ש לגבי בחי' חכ' דאצי' שכלא
11 וכאין נחשבו גם מקור התהוות כל מציאות היש דבי"ע,
12 וגם מציאות היש לגבי מקורם הב' אותיות הנ"ל מובן ג"כ
13 שאינם תופסי' מקום כלל, שהרי השני אותיות הם מהווי'
14 מציאות כל ההשתלשלות דבי"ע וזה מוכרח ומושג יתרון
15 מעלת דבר המהווה על הדבר המתהווה, שבאמת מוכרח
16 להיות מוסתר דבר המהווה מן הדבר המתהווה דאל"כ לא
17 יהי' מציאות התהוות היש, ואין מכנים ברה"ע בשם יש
18 מאין. אך הענין הוא דענין מה שקוראי' זה בשם יש מאין
19 הוא ע"י בחי' העלם והסתר דבר המהווה מן הדבר
20 המתהווה, והיא הנותנת שזהו ההפרש בין השתלשלות
21 שהוא בחי' יש מיש משא"כ ברה"ע הוא יש מאין, להורות
22 שהדבר המהווה מסתתר מן הדבר המתהווה עד שאינו
23 מושג כלל והתהוות זה היא מחדשת ממש שלא הי' תחלה
24 באופן כזה בהמהווה. והענין הוא דהנה עד"מ שכל ומדות
25 או גם מח' ודיבור ה"ה בחי' השתלשלות, והיינו שע"פ
26 השכל שמבין שטוב לפניו הדבר ההוא נעשה אצלו אהבה
27 וחשק לדבר הזה, או אם ע"פ ההתבוננות בשכלו שלא טוב
28 לפניו ה"ה שונא דבר זה ואינו רוצה בשום אופן, שהרי יש
29 ענין הדבר ההוא תחלה בשכלו ואח"כ בא מן השכל
30 למדות, והרי בהיותו בבחי' גילוי המדה לאהוב או לשנוא
31 הדבר הזה אינו דבר חדש אצלו שהרי הי' תחלה בשכלו,
32 וגם במח' שהוא לבוש השכל ג"כ אינו דבר חדש שאם לא
33 יהי' קדום בשכלו הכנת הדבר לא יוכל לחשוב זה במח',
34 כי המחשבה היא רק לבוש להלביש השכל ולגלות העלם
35 השכל לגבי עצמו כמו פעולת הדבור לגבי זולתו, וא"כ
36 אינו שייך לאמר שבמחשבתו שחושב איזה דבר הי'
37 התחדשות גמורה שלא הי' תחלה בשכלו, שבאמת אינו כן
38 כ"א תחלה היתה כלולה בשכלו והמח' הוא רק מגלה

39 העלם השכל ואינו דבר חדש כלל כ"א מה שהי' בשכל
40 בהעלם בא במח' בגילוי לגבי עצמו כו', וכן מן המח'
41 לדבור ג"כ אינו דבר חדש כלל שהרי מה שמחשב תחלה
42 במוחו הוא מדבר אח"כ, ולא נתחדש בזה דבר כ"א
43 מאותיות המח' לדבור, אבל ענין המעשה הרי עצם דבר
44 הנעשה הוא מחדש לגמרי שלא יתכן לומר שגשם הדבר
45 הנעשה היא היתה במחשבתו או בדבורו וכ"ש בשכלו כמו
46 שנעשית אח"כ, וא"כ בדבור עד"מ שמצוה לעבדו לעשות
47 איזה דבר הרי אומר רק שם דבר הנעשה, וכמו שמצוה
48 לבנות לו בית וכדומה האם נא' שעצם עצי או אבני הבנין
49 היו תחלה בשכלו או מחשבתו ודבורו, כ"א שמצוה לבנות
50 מעצים או מאבני', וע"י המעשה שעושי' מתחדש דבר
51 חדש שלא הי' בדבורו כלל עצם הדבר ההוא, והיינו להיות
52 כי המעשה הוא כח היותר אחרון והרי הוא מובדל בערך
53 גם מן הדבור שאינו שייך לומר ע"ז שהוא בחי'
54 השתלשלות יש מיש, שהדבור הוא רוחני והנעשה הוא
55 גשמי מורגש בראות ומישוש הגשמי וגשם מובדל. וה"ז
56 משל להבין ענין ברה"ע שמה שנתהווה למציאות יש ודבר
57 ה"ז התחדשות גמורה שאינו שייך לאמר שגשם העולם הי'
58 כלול תחלה במקורו ושרשו כ"א בבחי' ריחוק, לכן קראו
59 זה בשם יש מאין, כאילו נא' שאינו יודעי' כלל מאין נמשך
60 ונתהווה דבר זה, והיינו להיותו התחדשות גמורה ולא ע"ד
61 ההשתלשלות שהוא יש מיש כ"א יש מאין, וכמאמר
62 החוקרי' שנתהווה דבר מלא דבר. וגם פ"י מאין הוא שאינו
63 מושג לנו מאין נתהווה זה, והיינו להיות כי הדבר המהווה
64 מוכרח להסתתר מן הדבר המתהווה, דאל"כ אינו יכול
65 להיות מציאות התהוות היש מחמת הקירוב של דבר
66 המהווה, ולכן אנו קוראי' זה מאין ע"ש שאינו מושג לנו
67 כלל מחמת התגשמותו בגשם העוה"ז, שנעשה דבר חדש
68 לגמרי שלא הי' כלול תחלה באופן כזה וה"ז ריחוק הערך
69 זמ"ז עד שבשכלינו א"א לנו להשיג הכח והחיות המהווה
70 מהו, ולכן קוראי' זה יש מאין, יש הוא ע"ש ההרגש
71 וההתחדשות שנעשה, וזה נעשה מאין פ"י ע"ש
72 ההתחדשות שלא הי' תחלה באופן כזה במקור המהווה,
73 וה"ז אין פ"י שאינו יש כזה שנעשה, וגם מאין שאינו מושג
74 לנו כלל מהו לעוצם דקותו נגד ערכינו הדל והשפל, שגם
75 בכח היותר נעלה אצלינו והוא כח השכל, ג"כ א"א לנו
76 להשיג רק מציאותו ולא מהותו כו'.

ד"ה המגיד מראשית אחרית

ש"פ ויקרא פ' וזכר, תרל"ב

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

קונטרס החלצו

עליו יפשפש במעשיו כו'. וכשיפשפש באמת ודאי ימצא
או יתלה בעון ביטול תורה כו', וממילא לא יצטער עליהם,
אדרבה יקבלם באהבה שזהו תיקון לנפשו כו'. אבל על
זולתו אינו יכול לעשות חשבונות כאלו כי צריך לחשוב
שבדאי הוא טוב בכל פרט, ולא ידון מעצמו על זולתו כי
בודאי הוא יותר טוב ממנו וצריך לדון את כל אדם לכף
זכות כו'. וממילא צריך להצטער מאד על צרת חבריו
ויסוריו רחמנא ליצלן ויבקש רחמים עליו כו'. (ואם יודע
באמת אשר לא טוב הוא יגלה למוסר אזנו בינו לבין עצמו
ויוכיחו על מעשיו הלא טובים שעל ידי זה ישוב אל הוי'
וירחמהו ושב חרון אפו ממנו כו'). אבל כשאינו מצטער
וכל שכן ששמח על זה הרי זה מצד שנאתו אליו ששונא
אותו חנם על לא דבר כו'.
קיצור. שנאת חנם מביא שאינו משתתף בשמחת חברו
ובצער. ליסורי עצמו יכול למצוא טעם מה שאין
כן לשל חברו שצריך לדונו לכף זכות.

שמחת תורה ופרשת נח רנ"ט

ט. והנה זהו גם כן הסיבה מה שנצמח שנהא בין איש
לרעהו בלי שום טעם ודעת רק שלא יוכל
לסבול את רעהו ומביט עליו רק בעין רעה עד שנמאס
ונבזה בעיניו גם כל הטוב שבו, שמבטל ומבזה עבודתו
של רעהו וקיום התורה ומצוות שלו כו'. ואף על פי שלא
עשה לו שום רעה מעולם וגם הוא אינו חורש עליו לעשות
לו רעה בפועל ממש רק שלבבו אינו שלם עמו בלא טעם
ודעת כו'. וזהו שנאמר אמרו אחיכם שונאים כו',
שאחיכם המה שונאים כם. דאח הוא לשון אחות וחיבור,
ומכל מקום הם שונאים בלי שום טעם ודעת רק מפני
שאינו יכול לסובלו כו'. וממילא אינו שמח בשלוותו
ובטובתו, ולהיפך ישמח בלבו בייסוריו ח"ו, ועל כל פנים
לא יצטער על זה. אשר באמת צריכים להצטער על יסורי
זולתו יותר מיסורי עצמו רחמנא ליצלן. כי על עצמו יכול
למצוא חשבון שמגיעים לו היסורים ח"ו מפני מעשיו הלא
טובים, וכמאמר רבותינו ז"ל אם רואה שיסורים באים

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים ה'תש"ב

ע"י שעבוד לאלקות, ממשיכים רצון למלוכה מהא"ס בשרש הראשון, ע"י תשובה דר"ה בקול
פנימי, ודוקא ביום בריאת האדם, אדם אתם. פי' ויהי בישורון מלך: ע"י קו האמצעי שמאחד
ו"מיישר" חסד וגבורה, ממשיכים הרצון להיות מלך

ידי הקבלת על דראש השנה שהוא למעלה מכל הפחות,
גם הפחות מקיפים דרצון וענג שמשעבד את עצמו רק לה'
לבדו, ער גיט זיף אוועק אין גאנצן צו אלקות. וכן ענין
התשובה שבראש השנה, דכל עצמו נזוז מקומו ונמשך
לה' בהתפעלות פנימי שפנפוש בצעקת הקול ובצעקת הלב
בקלא פנימא דלא אשתמע' בקול כי אם בצעקה פנימית
דגנוחי גנח וילולי גלילא אגא הקול הקדוש, הנה על ידי
הבטול הפנימי והעצמי בקבלת על מלכות שמים
והתעוררות היראה הגדולה בפנימיות הנפש מעורר למעלה
בחינת פנימיות ועצמות אור אין סוף להיות רצון למלוכה,

אמנם על ידי מה ממשיכים בחינת המלוכה מפנימיות
ועצמיות אור אין סוף ברוך הוא בשרש
הראשון, הנה זה על ידי שתמליכנו עליכם, הינו הקבלת
על מלכות שמים בנשמות ישראל שמקבלים עליהם על
מלכותו. יתברך ברוך וחסד נפשם בהתגלות עצם נפשם,
והוא ענין השעבוד שמשעבדים את עצמם לאור אין סוף
ברוך הוא. וכמו בגשמיית, ענין השעבוד הוא פאשר אחר
משעבד את עצמו לחברו הרי הוא צריך לעשות רק מה
שצריך לחברו ולא זולתו כלל, הנה כן הוא ברוחניות
השעבוד לאלקות שלא יהיה לו רצון אחר כלל, וזהו על

ט. הוא נותן את עצמו לגמרי (מתמסר) לאלקות. י. בקול פנימי שאינו נשמע. יא. שגנוח גניחות ומיילל יללות.

מלכות שמים שמקבלים עליהם על מלכותו יתברך בראש
השנה ממשכים בחינת כתר מלכות להיות חפץ ומתענג
במלוכה, וזהו דכתיב¹⁵ "ויהי בישרון מלך בהתאסף ראשי
עם יחד שבטי ישראל", ובפרוש ישרון הוא לשון ישר,
והינו השואות הקוין דחסד וגבורה, וזהו קו האמצעי
דעת תפארת יסוד שעושה ההתפללות וההשואה בהקוין
על ידי שם "מה", דאיהוי אור האצילות, שזהו עקר בחינת
התקון בפרצוף אדם, דהאדם הוא כלול מרמ"ח (248)
אברים פרטים, דכל אבר ואבר הוא כלי פרטי לכח מיוחד,
ועם זה הרי כלם משלימים זה את זה ומתאחדים כלם
בפעלתם מבלי אשר ימצא ראש וסוף, דהראש נותן חיות
בהרגל והרגל מוליך את הראש ומגביה אותו עד כי הגביהת
הראש הוא תלוי בהרגל,

יום ב' דר"ה, תש"ב.

דזהו ענין כתר מלכות שנמשך בראש השנה, וההמשכה
הוא על ידי עבודת הנבדלים כמו שכתוב "אדם אתם",
ואמרו רז"ל אתם (בג' ישראל) קרוים אדם, ומהאי טעמא
הנה הקביעות בראש השנה הוא ביום ברא אדם הראשון,
שהוא ביום ששי למעשה בראשית, דבכ"ה באול נברא
העולם¹³, וביום הששי לבריאה שהוא יום ברא אדם
הראשון הוא ראש השנה, דלהיות המשכת המלכות הינו
מלוכה שלמעלה צריכים לעורר בחינת כתר מלכות, דזה
הוא רק על ידי קבלת על מלכות שמים בבחינה ורצון
לקבל עליו על מלכות שמים לשעבד עצמו, ושפי' רק
באדם, ואדם הראשון אמר "ה'¹⁴ מלך גאות לבש",
שהמשיך גלוי המלוכה על ידי הקבלת על מלכות שמים,
הנה פן נקבע לדורות, דנשמות ישראל על ידי הקבלת על

14) תהלים פג, א. וראה פרקי דר' אליעזר פרק י"א.
15) דברים לג, ה. ראה לקוטי תורה ריש פרשת נצבים.

13) ויקרא רבה ריש פרשה כ"ט. פרקי דר' אליעזר פרק ח'.
פסיקתא. ומה שאמרו רז"ל בתשרי נברא העולם - גמר ברייתו
קאמרינן (ר"ן ראש השנה פרק א').

יב. שהוא.

לקוטי דיבורים

אנכי לא עניתיו, אך רואה אני כי כל מלאכתם של
הפקידים והממונים הוא להפחיד ולהבהיל את האסירים,
מצחקים הם עם האירליקים כצחוק נער קטן עם הקלפים.
נו צטא? [מה יש?] - שואל פעטיא, ברוגז, ועיניו
בארץ. -
צטא טי ספראשיוואיעש? [מה זה תשאל] - עונה
הפקיד - ראזווע טי ניעזנאיעש צטא טיעבע נאדא
דיעלאט? [האם לא תדע מה עליך לעשות?]
צטא, אובראט חלאם? [מה להוציא הרפש?] - אומר
פעטיא - אוזשע זאפיסאן? [האם נרשם כבר?]
ניעט יעשצא, [עוד לא] - עונה הפקיד - סייצאס
זאפישו אוו באלשויו פריחאדנויוא קניגוא, פאטאם דאם
נומער, אי פאלאזים נאקלייקא, ווסיא זדעלאיעם קאק
סלעדויעט פא זאקאנו צעסט צעסטיוא [תיכף ארשמו
בפנס הגדול של המובאים, אחר כך אתן לו מספר,
ונדביק תיק, הכל נעשה כהוגן, על פי החוק כמות].
אחאטא טיעבע [מה לך] - אומר פעטיא - סטאלקא
וואזיסטיא עטים גאוונאם, דאיי נא ראסחאד, אי
קאניעץ, ווסיא ראווונא ניע ווידערזשיט, צערעז דיען דווא
אומריאט [להתעסק כל כך בטינוף זה, מסור אותו
להוצאה, וחסל. בין כך ובין כך לא יעמוד, ובעוד יום או
יומים ימות].

בחדר ההוא עמד רק כסא אחד שבור, וישבתי עליו.
והפקיד מחפש בילקוטי, ואפנה אליו בבקשת תחנון כי
יתן לי להתפלל, לא - עונה הפקיד בכעס וקצף, ובאשר
מושבי ה' מאחוריו והתפילין בידי, לא התמהמהתי אף
רגע ואניח תפילין של יד ותפילין של ראש ואקרא
קריאת שמע והתחלתי ברכות שמונה עשרה, בו ברגע
כילה מלאכתו, מלאכת החיפוש והביקור ויפנה וירא כי
הנני מעוטף בתפילין.
כרגע נשתומם הפקיד ויבט עלי בעינים גדולות, בעיני
תמהון ובהלה ובה ברגע נהפך לחי' רעה, כל דמו נכנס
בפניו, ובשתי ידיו אחז בהשל ראש בקריאת
זשידאווסקאיא מארדא, אוו קארצער פאסאזשו,
פזיאניאמיא ראזבוי, אח דיאוואל טי קאקאיי... [פרצוף
זשיד, אושיבך בצינוק, אבטש פניך, הוי, שד שכמותך...]
וכאשר סיימתי ברכת ומלוך עלינו אתה ה' לבדך
בחסד וברחמים, הוכרחתי לחלוץ התפילין כי יראתי
אשר לא יקרע את הרצועות.
פעטיא - קרא הפקיד - ונוהם ככפיר, חס אני עליך
זקן, כי גם מבלעדי במהרה תמות, כי פניך הלבנים
ושפתך השחורות מעידות עליך כי לא לאורך זמן נטפל
עמך פה, ומסיים לאמר : צעם טי חוואראיעש? סקאזי
[מה מחלתך? הגד].

1 ניעט [לא, אחי] - עונה הפקיד - ניעלזא בראט טאק,
 2 מי דאלזשני פא זאקאנו פאסטופיט זאפיסאט יארליצאק
 3 נא סוואיא מעסטא אקוראטניענקא ווידאט נאמער אי
 4 נאקלייקא יעסלי חוואראייטע זאפישעס אי אטפראוויס
 5 אטנאשעניע דאקטאר. צטא סעוואדניא סרעדא, וואט
 6 קאק ראז יעסלי אוספעיוא ק סיעוואדנישנוי
 7 אטפראווקו טאגדא ק סובאטו ניע פאזשע
 8 פאניעדיעלניקא בודיעט אסמאטר א וואזמאזשנא יעווא
 9 אי ראנשע אסוואבאדיאט אט ווסערך באלעזנעי [כך לא
 10 יתכן. צריכים אנו להתנהג על פי החוק, לרשום התיק על
 11 מקומו, לציין המספר בסדר נכון, אם חולה הוא, נרשום
 12 בפנקס, ונשלח תעודה לרופא, מה היום, ד' בשבוע - אם
 13 רק אספיק לשלוח היום, ואז בשבת לערך, ועל כל פנים
 14 לא יאוחר מיום ב' תהי' בחינה, ואולי עוד מקודם לכן
 15 ישחררו אותו מכל מחלותיו].
 16 אדנא, פילולקא - אומר פעטיא בפנים צהובות - אי
 17 גאטאווא [פילולקא אחת וחסל].
 18 עטא אוזשע [זה] - עונה הפקיד - דיעלא
 19 נאצאלסטווא, פרידיאט פריקאז ווידאט טאוואר נא
 20 ראסחאד ווידאם טיא פעטיא אוזשע פאריאדאק
 21 זנאיעש, טיא אוזשע אפיטני [כבר ענין בעד הראשים,
 22 אם תבוא פקודה להוציא את הסחורה, אוציא. אתה,
 23 פעטיא, יודע כבר את הסדר, בעל נסיון אתה מאז].
 24 זנאיו זנאיו [ידעתי גם ידעתי] - עונה פעטיא - יא
 25 אצען ליובלי סמאטרעט קאק אני טאראפעציסטיא
 26 צאסיקא דווא טרי, יעסט טאקיע קאגדא טי איך ווידעש
 27 אני אידוט קאק מיערטווע נאצינאיעש איך ראזדיעוואט
 28 אני אוזשע אומיראיוט, אט סטראחא, עמא ניע
 29 חאראשא ניע פריאטנא, וואט קאגדא קראו ליאטסיא
 30 וואט פריאטנא סמאטרעט, אינאגדא פיאט שעסט
 31 צאסאוו נוזשנא זשדאט אובארקי פאקא קאנצאיעטסיא
 32 וואט טאגדא חאראשא זאבאוואנא, מניע טאק פריאטנא
 33 סמאטרעט פריאמא אודאוואלסטוויא [אוהב אני מאד
 34 לראות כיצד מפרפרים הם ביסוריהם שעתים או שלש,
 35 יש אמנם, כשמוביל אתה אותם מתהלכים כמתים, אך
 36 תתחיל להפשיט בגדיהם והם מתים כבר מפחד. זה לא
 37 טוב, לא נעים, לעומת זה כאשר שוות דם, אז נעים
 38 להסתכל, לפעמים צריך לחכות חמש או שש שעות עד
 39 שהעסק נגמר, אז, רק אז, משמח, כל כך נעים לי
 40 להסתכל בהם אז, עונג ממש!]
 41 נוא קאנצענא - אומר הפקיד - ווסיא גאטאווא,
 42 יארליק 26818 פאמעסטיט אוו 160 קאמנאטו
 43 נאקלייקא צעטווארטאיי [נו, גמרתי כבר, הכל מוכן,
 44 תיק 26818 להובילו לחדר 160 מספר ארבעה]. ופונה
 45 אלי ואומר טיעפער סטאריק טיבע, זאוואוט, סטא
 46 שעסטדיעסאטי צעטווארטי סטופאי, פעטיא, פרינימאי

47 סטא שעסטדיעסאטי צעטווארטי, ראספישיס נא
 48 פאלוצעניע סטא שעסטדיעסאטי צעטווארטי אי
 49 גאטאווא [עכשיו שמך זקן הוא "מספר 160 הרביעי". לך
 50 פעטיא, קבל מספר 160, רביעי. תחתום על קבלת מספר
 51 160 הרביעי, וחסל].
 52 פעטיא כותב וחותם והפקיד עומד עליו ומביט בגאון
 53 ובפנים צהובות ומסיים: חאראשא ווסיא אוו פאריאדקע
 54 [טוב, הכל בסדר].
 55 נוא טיעפער - אומר פעטיא - טי אוזשע מאי, חאדי
 56 סטופאי נא אטדיך, בערי וועשצי [עכשיו אתה שלי. קום
 57 לך למנוחה, קח חפצך].
 58 הושטתי ידי לקחת התפילין המונחים על השולחן, כי
 59 כל התפילין היו מעורבים יחד, ותודה לא-ל אשר הפקיד
 60 לא פתח את הבתים, ולקחתי התפילין והנחתים בסדר
 61 ודמיתי פן ואולי יתן לי התפילין עמי לחדר.
 62 בתחנונים דברתי את הפקיד כי יתן אותם לי, והגדתי
 63 לו אשר כן הבטיחו לי, וישחק הפקיד בקול, ויאמר לי,
 64 זקן שכח על הכל, דע כי אסיר אתה, ועזוב את כל
 65 ההבלים שלך, לא אתן לך יותר מאת אשר נתתי לך,
 66 הלבנים שלך, המטפחות ולא יותר.
 67 אם דבר לך - ממשין הפקיד דיבורו - יכול אתה
 68 לכתוב בקשה אל הפקידים הגבוהים וכאשר תגיע פקודה
 69 אז אתן לך ככל אשר יצוו עלי.
 70 בפה - הנני אומר אל הפקיד - הלא אתה הוא הפקיד
 71 שלי, ואין דרוש לי פקידים גבוהים ממך, והנני פונה רק
 72 אליך, אשר אתה תעשה חסד עמי, ותתן לי התפילין
 73 והספרים, הלבנים והמטפחות וכל מיני מאכל שיש לי
 74 בלתי דרושים לי.
 75 כמה גדולה היא הכניעה והמענה רך אשר יכולה היא
 76 לרכך גם לבו של אבן, כרגע נראה אשר הפקיד נהפך
 77 מאכזר לאיש, ומגרד בקדקדו.
 78 ניעלזיא - אומר פעטיא - ניעלזיא סטופאי, אידי
 79 [אסור, אסור, קום, לך!]
 80 ניעלזיא - עונה הפקיד - ניע מאגו, בעז נאצאלסטווא
 81 ניע מאגו, חאציש פישו זאיאוולעניע, נא טיעבא בומאגא
 82 אי פישו [אסור, איני יכול, בלי רשות לא אוכל, אם רוצה
 83 אתה, כתוב בקשה, הא לך נייר וכתוב].
 84 בישבי בחדרו של הפקיד הלזה, ראיתי טבלה
 85 שנדבקה עלי' עלה נדפסת ותוכנה חוקי בית האסורים.
 86 כל אסיר שיש לו כסף בבית הפקידות יכול הוא
 87 לכתוב הבקשות שלו או הידיעות גם במברק, רק שצריך
 88 לכתוב על הגליון כי הוצאת המשלוח ינוכה מן כספו
 89 המונח בבית הפקידות על חשבונו.
 90 על פי יסוד חוק זה פניתי אל הפקיד כי חפץ הנני
 91 לכתוב דרישתי במברק, אם כי פעטיא ימאן לחכות והגיד
 92 דעתו כי יכול הנני לכתוב בחדרו, כי בעוד איזה רגעים

- 1 עליו ללכת להקיץ את האסירים הישנים, אבל בכל זה
 - 2 הפקיד הרשה לי לכתוב.
 - 3 ואכתוב שלשה מברקים, כולם בנוסח אחד כזה:
 - 4 פראשו ראספאראדיסטיא סעיצאס נאצאלניקו
 - 5 שעסטאווא אטדעליעניע ווידאט מניע מאיא
 - 6 באגאמאלעניע תפילין. דוכאוני ראוויין י. שנייערסאן, 6
 - 7 יא אטדעליעניע. סטא שעסטדיעסטיאטיא קאמנאטא
 - 8 [הנני מבקש לצוות תיכף לפקיד מחלקה הששית למסור
 - 9 לי התפילין שלי. רב דתי י. שניאורסאהן, מחלקה 6 חדר
 - 10 160].
 - 11 המברקים שלחתי (1) אל הקטיגור הראשי. (2) אל
 - 12 הפקיד הראשי של שפאלערנא. (3) ואל החוקר דין
 - 13 נחמנסאהן.
 - 14 אחרי אשר הפקיד קרא שלשת המברקים, נענה
 - 15 בראשו ואמר: באלשאי ראזמאח, וואט קאק פישעט ק
 - 16 אבער פראקוראר, נאצאלניקו ג.פ.א.ו. אי
 - 17 סליעדאוואטיעליו (השגות גדולות לו, ראה איך הוא
 - 18 כותב לקטיגור הראשי, לפקיד הראשי ולחוקר הדין) -
 - 19 ויצחק בשחוק גדול.
 - 20 אנכי ידעתי כי צריכים לדרוש מאת הפקיד שובר כי
- קיבל שלשה מברקים ואשר ישלחם באפשרות הראשונה.
- קאנטשיל - שואל פעטיא - טיפער אוזשע אוספאקאליסטיא, סטופאי [הגמרת? עכשיו נרגעת כבר, נלך].
- א קוויטאנציא נא פאסילקו טעלעגראמי [והיכן השובר על משלוח המברקים] - הנני פונה אל הפקיד. טשטא זא קוויטאנציא, [איזה שובר?] - עונה הפקיד. סלעדו יאמוע פא זאקאנו קוויטאנציא - עניתי בקור רוח - נא ראזרעשעניע אי אטפראווקו טעלעגראמי [על פי החוק צריך הפקיד לתת אישור על רשיון ומשלוח מברק].
- ומכיון שהזכרתי החוב על פי חוק, נכנע הפקיד, ותיכף לקח פיסת נייר וכתב עליו נוסח הקבלה, וניח את החותם שלו, וכן הניח חותמו על כל מברק ומברק ויניחם במעטפה גדולה, כנראה אשר שם מתקבצים אצלו כל הניירות והתעודות אשר הוא שולח אל בית הפקידות. ובכן, גמרתי מסכת גיהנום מדור שלישי והולך הנני על יד המלוה פעטיא ההולך ומקלל אותי, ואת כל האנשים הנמצאים על פני תבל ומפחדני בפחד מות.

רשימה לחג הגאולה יב י"ג תמוז

ספר הזכרונות מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע מליובאוויטש

פרק ק"י - על פי התהום

- 1 תחלה דחה הקרדינל, הממונה על ספריית הוותיקן, את בקשת ר' משה להפגישו עם האברך היהודי
- 2 שהכנסיה זממה לצוד את נשמתו ברשתה. הוא פחד ממרגלי הוותיקן שעקבו אחרי מעשי כל בעל
- 3 תפקיד, יהיה בכיר ככל שיהיה, ובמיוחד אחרי האברך היהודי.
- 4 עם זאת מסר הקרדינל לר' משה פרטים חשובים על סדר יומו של האברך. התברר כי עדיין הוא
- 5 ממשיך ללכת מדי יום, פעם אחת ביום, להתפלל בבית־הכנסת, כך שאת קשריו עם היהדות טרם ניתק
- 6 כליל. כן נהג ללכת מדי יום לאכסניה יהודית לסעוד את לבו.
- 7 ר' משה הסיק כי יש לו שתי אפשרויות של פגישה עם האברך מבלי שהדבר יעורר תשומת לב
- 8 מיוחדת: בבית־הכנסת או באכסניה. לאחר שיקול דעת מעמיק החליט כי המקום המתאים יותר הוא -
- 9 האכסניה, ור' משה החל לערוך את סעודותיו באותה אכסניה.
- 10 ההזדמנות לפגישה המיוחדת ניתנה לר' משה בשבת־קודש. ר' משה ישב ליד השולחן וסעד את
- 11 סעודת השבת. האברך נכנס, נטל ידיו והתיישב אף הוא ליד השולחן. לפתע הבחין בר' משה, אותו
- 12 שמע כשהוא מתווכח עם הקרדינלים בוותיקן. מיד קם ממקומו וניגש אל ראש קהלת פוזנא לשעבר.
- 13 בהתרגשות רבה אמר לו: "מאז שמעתי את נאומך באזני הקרדינלים, אני שרוי תחת רושם דבריך,
- 14 שעוררו אצלי פקפוקים רציניים בצדקת הנצרות. היו לי בעניין זה שיחות ממושכות עם מורי, שלא

- 1 הצליח להחזיר לי את האימון בצדקתו. ביקשתי ממנו שיפגישני אתך כדי ללבן את הבעיות שהתעוררו,
- 2 אך המורה אמר כי כבר עזבת את רומא".
- 3 תמימותו של האברך בלטה לעין. ר' משה יעץ, אפוא, שלא יגלה למדריכו הקתולי על פגישתם,
- 4 וכי יקיימו מעתה פגישות סודיות שבמהלכן ישוחחו וידונו בענייני אמונה. זה היה באמת הדבר
- 5 שהאברך היה מעוניין בו.
- 6 בפגישה הראשונה סיפר האברך לר' משה כי מוצאו מן העיר ווילנא, וכי שמו - גדליה משה
- 7 גורדון. פרטי הביוגרפיה שלו, כפי שגילה אותם לר' משה, הציגו סיפור מעניין של צימאון לתורה,
- 8 וגם, להבדיל, למדעים כלליים.
- 9 אביו של גדליה משה היה למדן גדול ורופא בוילנא. את תורת הרפואה למד בפדובה שבאיטליה,
- 10 לשם נסע על חשבוננו של נדבן וילנאי ידוע. בוילנא יצא שמו לתהילה. בחולים עניים היה מטפל ללא
- 11 תשלום. מעולם לא נראה יושב בטל, ואת כל זמנו הפנוי הקדיש ללימוד.
- 12 כאיש ווילנא טיפוסי התנגד תחלה הרופא הלמדן לתורת הקבלה. אך בפדובה השתלם לא רק
- 13 ברפואה אלא גם התוודע אל גדולי התורה בעיר זו ולמד תורה מפיהם. מהם רכש הערכה והתעניינות,
- 14 וידע מסוים, בתורת הקבלה. כאשר חזר לוויילנא המשיך, אפוא, לעסוק בקבלה, וגם לימד ממנה את
- 15 בניו, ביניהם את גדליה משה. ברם, גדליה משה נטה יותר להערצת מדע הרפואה, והמדעים בכלל,
- 16 וכאשר גברה תשוקתו להשתלם במדע, לאחר שלמד תורה הרבה, החליט לחפש לו מרכז מדעי, שבו
- 17 ירווה את צימאוננו. במיוחד רצה להתמסר ללימוד שפות שונות. לשם כך החליט לנסוע לונציה, שם
- 18 למד תיאולוגיה, ולאחר מכן נסע, לפי עצת מוריו, לרומא כדי להשתלם בוותיקן. שם החל ליפול תחת
- 19 השפעת מוריו הקתוליים שכתוצאה מכך התפתחה אצלו נטייה לנצרות. בכירי הכמרים בוותיקן קיוו
- 20 שיפול בקרוב ברשתם כפרי בשל, וימיר את דתו.
- 21 אלא שבפגישתו עם ר' משה התברר כי עדיין רחוק הוא מסוף הדרך. לבטיו ומאבקיו הפנימיים
- 22 צפו על פני השטח, והתגלו כבלתי ניתנים לעקיפה, כפי שציפו הכמרים. בפגישה זו אף היו בפיו של
- 23 גדליה משה סיפורים מעניינים בקשר לטיפוסים שונים בקמפוס של הוותיקן, הן בין אוכלוסיית
- 24 התלמידים והן בין אוכלוסיית המרצים.
- 25 התברר, להפתעתו של ר' משה, כי גם בין התלמידים וגם בין המרצים היה מספר ניכר של יהודים.
- 26 כך נודעו לו מפיו של גדליה משה שמות של כמה מבכירי המרצים בוותיקן, מגדולי הכמורה, שהיו
- 27 משומדים. מאידך היו שם כאלה שיהדותם היתה מיזערית ביותר אלא שגם לא היו נוצרים, משום שלא
- 28 הגיעו להמרת דת. אחד מאלה היה אדם בשם פרופסור למברן, שמוצאו היה מצרפת. הלה היה יהודי
- 29 מתבולל, אך היה רחוק מנצרות. למברן זה היה מורו של גדליה משה במתימטיקה, וחלקו היה רב
- 30 בהחדרת ספיקות באמונת היהדות בנפשו של האברך. כשהצטרפה לכך השפעת מוריו הקתוליים, שחלק
- 31 מהם היו משומדים פנטיים, החלה הידרדרותו של גדליה משה במדרון המוליך לתהום הנצרות.
- 32 היה זה, אפוא, הרגע הנכון והמתאים שר' משה יקח את גדליה משה תחת השפעתו. גדליה משה
- 33 גורדון העריך מאד את ר' משה, וכך הצליח זה להוכיח לו בהגיון ובידע רב כי התשובה הנכונה על
- 34 כל השאלות בענייני אמונה מצויה בתורה. לא עבר זמן רב וגדליה משה נקשר שוב אל היהדות במידה
- 35 איתנה.
- 36 לפי עצת ר' משה, כדי להיחלץ מן הרשת שפרשו הכמרים לרגליו, עקר גדליה משה את מגוריו
- 37 ממעון הסטודנטים, ועבר לגור אצל משפחה יהודיה ברומא, כשהוא בא רק אל ההרצאות באקדמיה.

- 1 גדליה משה השתלם בבית אחת בשני קורסים. אחד בתחום המדעים המדויקים, מתמטיקה
- 2 ואסטרונומיה, והשני בתחום הפילוסופיה - תורת התפתחות הדתות. בראש האגף המדעי, שבמסגרתו
- 3 לימד גם היהודי המתבולל למברן, עמד מדען קתולי, שהיה לו הערכה ליהדות וידע את התנ"ך במקורו.
- 4 בקורס זה התקדם האברך בצעדי ענק, ותוך זמן קצר עמד לסיימו בהצטיינות רבה.
- 5 בקורס השני שימשו רק כמרים כמרצים, והיו אלה מבעלי-ההשפעה הגדולים ביותר בוותיקן. כל
- 6 עוד סברו אנשי הכמורה כי יעלה בידם לרכוש את גדליה משה לכנסיה קירבו וקידמו אותו וגילו כלפיו
- 7 אותות חיבה והערכה. אך מיד כאשר נוכחו לדעת כי הוא מתחזק באמונתו כיהודי, ובמיוחד כאשר
- 8 החל, בעקבות שיחותיו עם ר' משה, לדחות בתקיפות ובכישרון רב את כל טענות הכמרים נגד הדת
- 9 היהודית, החלו לגלות כלפיו שנאה ובוז, והחלו לרדוף אותו ולהצר את צעדיו. גדליה משה החל לחוש
- 10 עצמו כמיותר במיוחד באגף זה של האקדמיה האפיפיורית.
- 11 את צערו השקיט בשיחותיו הממושכות עם ר' משה. שיחות אלה היוו עבורו מקור של עידוד
- 12 וחיוזוק, בהיווכחו יותר ויותר באמיתותה הנצחית של היהדות.
- 13 במשך הזמן שבו המתין ר' משה לידיעה על חידוש הויכוח בינו לבין הקרדינלים, זמן שנוצל
- 14 על-ידי גדליה משה לשיחות ביניהם, השלים זה בינתיים את שני הקורסים שלו. את הקורס המדעי
- 15 סיים במהירות בהצטיינות גדולה בקבלת התואר הגבוה ביותר. לעומת זה בקורס על האמונות נפסל
- 16 לגמרי, ולא זו בלבד שלא קיבל את התואר הנכסף אלא שאף צויין לגנאי על שגילה עקשנות ועיוורון
- 17 כלפי הדת ה"אמיתית". דבר זה גרם לו אמנם כעס ומרירות, אך בדיעבד הסתפק בתואר ובאותות
- 18 הצטיינות שקיבל בקורס המדעי.
- 19 בינתיים הלך והתחזק הקשר בינו לבין ר' משה. הוא אף החל להביא אליו עוד סטודנטים יהודיים
- 20 מן האקדמיה האפיפיורית.
- 21 לא כל התלמידים הללו, שבאו מארצות שונות, היו זרים ומנוכרים ליהדות ונתונים להשפעת
- 22 הכמרים הקתוליים. האקדמיה האפיפיורית בוותיקן היתה מקור משיכה לצעירים יהודיים רבים, רובם
- 23 למדנים גדולים, משום שלא היתה להם אז הזדמנות אחרת להתקבל לאוניברסיטאות ולמכוני לימוד
- 24 גבוהים. בוותיקן קיבלו תלמידים יהודים בזרועות פתוחות וללא צורך לשלם שכר לימוד, כמובן מתוך
- 25 מגמה לרכוש אותם לכנסיה. כך או כך למדו אז בוותיקן עשרות צעירים יהודיים.
- 26 גדליה משה היה זה שבלט ביותר ומשך אליו את עיקר תשומת הלב מבין הסטודנטים היהודיים
- 27 בגלל כישורונותיו המיוחדים במינם, והוא היה פארם וגאווה של כל הצעירים היהודיים שלמדו
- 28 בוותיקן.
- 29 העובדה שגדליה משה שב באופן מוחלט לתורה וליהדות השפיעה על התלמידים היהודיים
- 30 להתקרב יותר ויותר ליהדות טהורה ולעסוק יותר בעניינים יהודיים.
- 31 הדברים הגיעו לידי כך שהתלמידים היהודיים החלו לקיים אסיפות, שבהן דובר בגלוי על קירוב
- 32 הרחוקים והמנוכרים ליהדות. גדליה משה, עטור התארים וההצטיינויות, היה נתון כולו להשפעת ר'
- 33 משה, ושאיפתו היחידה בחיים היתה עתה להניע את התלמידים המרוחקים להיות יהודים חמים יותר
- 34 וטובים יותר.
- 35 ר' משה, שעקב אחרי המתרחש בעניין רב, נפעם כולו. הוא חש כי יש לו חלק בהתפתחויות ושמח
- 36 על כך מאד. היה זה לידיו השכר על שהייתו הממושכת ברומא.

אגרות קודש

[תחלת מ"ח תרפ"ב]

ב"ה

כבוד ידידי עוז הרה"ג המפורסם נכבד
ומרומם וו"ח אי"א כש"ת מוה"ר ישראל
איסר יעקב נ"י

1 שלום וברכה,

2 מכתב כת"ר מעש"ק תבוא קבלתי קודם הו"ר העבר
3 ובקשת כת"ר ע"ד הפ"י מלאתי ושומע תפלה יקבל תפלתו
4 ויתחזק בריאותו ויוכל לשקוד על התורה והעבודה באריכות
5 ימים ושנים, ועיני כת"ר תחזינה רוב נחת וענג בעדתו, ובכל
6 אחב"י ברו"ג.

7 וע"ד שעניתי לידידינו רד"ק שי' על שאלתו, דבר
8 ההשתתפות עם הנראים כאוהבים ודורשים שלו' ארצנו
9 הקדושה תובב"א, הנה בטח ראה כב' המענה כולה. ובגוף
10 ועצם הדבר לא אוכל הגד מאומה, עדי ידעו בבירור פרטי
11 הדברים, דבר שלם ולא חצי דבר.

12 עתה בהגיעני מכתב כב', דמייתי אשר ממנו אדע פשר דבר
13 הענין ומטרתו באשר הוא, ואדיר חפצי הוא לדעת, מי ומי הן
14 המה מכבוד הרבנים הגדולים, עמודי התורה, והוראה, ד'
15 עליהם יחיו, אשר אנחנו כל בית ישראל נוכל ללכת אחריהם,
16 בנדון כזה, בתום לבב, כי בקיאים ומומחים המה בדבר ואשר
17 יוכלו לקחת עליהם אחריות אחרית דבר, כי ממלאים הם בזה
18 פקודתם, ומשמרת קודש עבודתם, אשר זאת היא התעודה
19 הנתונה להם, מאת אל חי, אבינו שבשמים יתברך.

20 עמידתי בתור מזכיר ואיש סודו של הוד כ"ק אאמו"ר
21 הרה"ק זצוקללה"ה נב"מ זי"ע, במשך כעשרים שנה, בכל
22 עיני הכלל, הנוגעים לנשמת ישראל, רכוש הנפשי והבשרי,
23 רקמה בקרבי השאלה הנזכרה. כהיום מדפדף הנני בספר
24 היומי, מכל העבר לעיני, מחזות שונות מאסיפות רבנים,
25 ועסקי הכלל, שיחתם התלהבותם ונבואתם, ובאזני שמעתי
26 דברים, דברי אלקים חיים, יוצאים בלהבת אש קדש
27 הקדשים, מעולפים בסיפורי תבונה, והן המה ידרשו פתרון
28 השאלה הנזכרה.

29 באחרית הימים מימי אלול תרס"ח, נתועדו אחדים
30 מראשי מגיני היהודים והיהדות, בארץ אשכנז, וכיוונו
31 התועדותם, עת נסוע הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה
32 נב"מ זי"ע מקארלסבאד, לבייתו דרך בערלין, ונקראתי לבוא
33 שמה, התועדותם נמשכה כיומים לשוחח בענינים שונים.
34 בהמשך הדברים, התעוררה השאלה, ע"ד הענינים, שאחינו
35 החפשים לוקחים חלק בזה ויכלכלום רק ברוח מדיני, אשר
36 מהראוי הי' כי הרבנים הגדולים יתקרבו לזה, ויעמדו בראש

37 באופן שיתאים אל התורה, האם אי אפשר למצוא פשרה, כי
38 התורה וחיי עולם יתאימו, ואז היתה לב ישראל במנוחה, כי
39 דרכם בטוחה.

40 ויאמר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק לאמר, כן הדבר התורה
41 והחיים מתאימות הנה, אמנם רק כשהחיים הוא עפ"י
42 התורה. למראה עין השכל הלא עצה ישרה היא אשר הרבנים
43 יעמדו בראש ההנהגה, ואז התקוה כי יתנהג הכל על צד
44 ההכשר. אבל האמת אינו כן, תעודת הרבנים כתעודת הלאום
45 כולו, היא תורתנו הקדושה, בה כוחם גדול, ובה יוכלו לדרוש
46 מאת העם, כי ישמעו אליהם, ויבטלו דעתם ורצונם, ובהיות
47 כי דבר הוי' זו תורתנו הקדושה, רבני ישראל וגאוני קרובים
48 אלי' יותר בהתמסרותם אלי' ברוח ובפועל, אשר ע"כ להם
49 הכח והעוז, להגיד לעם הקדש, כה תעשו וכה תלכו, ועל עם
50 הקודש החובה, חובת אלקים וגזרתו ית' לשמוע בקולם,
51 ולהשליך יחבם עליהם, לילך תום ובטוח, ולהביא בפועל
52 בחיים את כל אשר יצוים, בכח התורה, בשם הדת, ובשם
53 אלקינו אלקי אבותינו.

54 תורתנו תורת אל חי, היא המקפת אותנו, ואת כל בן עם
55 קדשנו, מיום יצירתו, בקדושת וטהרת בית ישראל, עד יום
56 האחרון בחיי בשר בעבור האדם מחיי גוף לחיי נשמה, בה נחי'
57 חיי עולם זה, במאכל במשתה, בארחי הבית בהעמדת דורות
58 ישרי לב, בעבודה בשדה, בחברת המדיני, ובעבודה האלקית
59 במזוני הנפש והרוח, ובה נחי' חיי עולם הבא, באור כי טוב,
60 לעמוד לפני הוי' עד עת בא פקודת כל יצורי עולמים, אשר
61 ישני עפר יקומו, והאלקים יבנה עירו, וייסד היכלו ובית קדשו
62 יפאר, כיעוד האמור.

63 גאוני ישראל והדרתו, הן הנה העומדים בין הוי' אלקינו,
64 ובין עם הקודש, להגיד להם את דבר ה' באשר הוא, עפ"י
65 התורה והמצוה, מבלי התחשב עם ידיעת העם, חפצו ומיאוונו,
66 צירי אלקים המה, וזאת תעודתם עלי אדמות, מהם יודרש,
67 נוסף על חובתם, כחובת כל בן הלאום, לדרוש זכות העם מיד
68 עושקיו, ולהגן עליו, מהתנפלות מחללי, וחפצי רעתו ח"ו, גם
69 זאת כי ישימו נפשם בכפם תמיד, רק בעד טובת עמנו, הזמני
70 והנצחי.

71 אמנם כ"ז כאשר החיים עפ"י התורה והמצוה נוסדה, אבל
72 בעינינו, אשר רק החיים סובב הולך, הולך ושואף, מבלי
73 התחשב עם תורתנו הקדושה, מי הוא זה מאתנו אלה פה
74 היום, או מגאוני ישראל ופרנסיו, אשר בעולם ומלואו, אשר
75 לו העוז והכח לאמר, בכח התורה והיראה, אשר כה הענינים
76 דורשים, וא"כ עלינו להתפשר, בה בשעה אשר אנחנו כולנו וכל
77 עם הקודש יודעים, כי תורתנו נצחית היא, לא תכיר שום
78 פשרה, ובלתי נותנת רשות פנות ימין ושמאל, וכל אשר אמר
79 האלקים על ידי נביאיו ועבדיו, ורבני ישראל וגאוני, במה

מעיקיו וצורריו, אבל בכל זה דגל הלאום האלקי, טהור וקדוש
הי' ביד כל בני העם, ועליו יתנוסס "האלקים דתו תורתו ועמו
אחד" כתובה על יריעת דעת מרוקמה בפתי[ל] אהבה, על
אריגת להבת שלהבת עוז התמסרות הבשר והדם כאחד.

היום אומרים לנו, לשנות מטעי כרמינו, לקצוץ זמרת
גפנינו, הוא החדר, מקור אמונה הטהורה, להעמיס על הרב -
דואג הציבורי, ורוח החי בכל עניני החיים הרוחניים בעדתו -
משאת עול בלימודי חול והדומה.

רבני ישראל, עליכם לעמוד בחזקה ולאמר גלוי לעין כל,
הביטו אל דגל העתיק הלזה, נס שתול על פלגי דם הנהו, הם
דמי הבנים והבנות, נערים גם זקנים מקדשי שם שמים, ועוז
נצחם נשאר לעד. אל תגעו בתורתנו, אל תמיתו את ילדינו,
ואל תשודדו את נשמת חייו. את בשרינו נתן האלקים בגולה,
אמנם נפשינו, דתינו ותורתנו חפשים הם.

אלקים אחד הוא, תורה ומצות אחת המה. את האלקים
התורה והמצוה, שעבדו וקיימו אבותינו, בארצנו, אותו נעבוד,
ואת תורתו ומצותיו נשמור אנחנו, וכן יעשו בנינו ובני בנינו
עדי עד.

על גבינו חרשו חורשים, האריכו לענותינו. בני הרוגים
אנחנו, בני שרופים אנחנו, אבל בכל זה, בעזרת צור עולמים,
על במתי עולם עמינו תעמוד תורתנו שלמה אחת היא, כלולה
בהדרה ובלולה בדמינו.

בשם הדת, בשם התורה, ובשם לב עם הקודש, הטהור
מכל שמץ דופי, הנני פונה אל באי כח הממשלה, לאמר להם,
עם ישראל חפשי הנהו מכל עול ומועקה אשר ישימו על דתינו
ותורתנו. דרכינו דרך קדש סלולה היא לפנינו, בה הלכו
אבותינו, בה הולכים אנחנו, ובה ילכו בנינו ובני בנינו עדי עד.

ועתה אם ימים ידברו ורוב שנים יודיעו חכ', אז הלא
ההוה יקח מופת העבר ובעקביו יהלך, הנה לא חדשה היא
בארץ, אשר עם ישראל מתנווד, אנה ילך ואנה ישים פעמיו.
עלינו לדעת כי התורה רק היא מעוזנו והאיש החפץ חיים
ולעודד נשמת ישראל, ירביץ תורה ויאדירה, ייסדו חדרים
וישיבות, להקים דור ישרים, ולקבוע עתים לתורה, כאשר
בימי קדם, ואז אור יהי במושביו אחינו בית ישראל, ד' עליהם
יחיו.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדוה"ש כאו"י וידידו הדו"ש
מוקירו ומכבדו בן מו"ר.

[אג"ק מוהרי"צ כרך יד]

איפוא יוכלו לקחת עליהם אחריות עם הקודש ותומו הניתן
על ידם, לעבדם ולשמרם. לכו ונלכה בדרך העולה לרבים,
לחזק בתי התורה ולדרוש טובת העם ואשרו, כאשר יצוונו
האלקים בתורתו, ובה נראה הצלחת שושנת יעקב.

הנה לעיני ניצב כהיום מחזה אסיפת הרבנים ועסקני
הכלל בעיר וילנא בשנת תרס"ט בחדש אייר, בהתברר שאלת
הרבנים והרבנות, ע"ד הצענז', וחדרי ישראל ומלמדיו, אשר
רבים מהנאספים שאמרו, והוכיחו בטובת הדבר והכרחו.
אמנם גדולי ישראל וגאוניו, גם בידעם המצב הכללי מבט
הממשלה על אחינו, אשר הי' חד ומלוטש ביותר, וכוכב רע
עלה לעומת אבירי הרועים, ושבת הפרעות בידו לאמר, קבלו
דעתי, כי כה העניינים הכוללים דורשים, בכל זה תומת לב
ישרים לא נוכל וותר על מחמד ישראל. ואז טרם שהועמדו
השאלות על רוב דיעות, יצא הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק
בנאומו ויאמר:

האלקים נתן אותנו בגולה. לא בבחירתנו אנחנו, וברצונו,
עזבנו את ארצינו, וכל הקדוש לנו, בזכרון ראשונים. מני היום
שעבר אבינו הראשון, אברהם העברי, ראש המאמינים, את
עבר הנהר ללכת אחרי אלקינו, באמונה טהורה, ויבוא ארצה
כנען, עד יום צאת רבינו, רבי יוחנן בן זכאי בחרב בית אלקינו,
משך אלף שמונה מאות עשרים וחמשה שנה, על כל פסת
גרגיר ארץ קדשינו, חרות גאון צור מחצבתנו, החקוק בלב
כ"א ואחד מעמנו לעד.

והאלקים הוא יגאלינו. לא בכחינו ובזרוע ידינו נשוב אל
ארץ אבות אבותינו, אשר בחטאינו אחרי אלפי התראות
נביאינו, בשם ה', מעלי' נגרשנו, ויתן ה' אלקינו אותנו בגולה,
ונלך מגוי אל גוי, ו[מ]ממלכה אל ארצות נכר, עד כי לארבע
רוחות השמים, התפזרה עם האלקים. ובכל מקום מושב
אחינו - ירחם ה' וירום קרנינו - מבלי התחשב עם ברכת
הארץ בקנין וסחר הבאה לרגלם, מוכים ורדוים, שנואים
ורדופים אנחנו. גם דור עשירי וחמש עשרה, כגר בארץ
נחשבונו, וכל חלאת בני אדם בעלילת רשע ומשטמה, עלינו
יתגלגלו, ויתנונו למוצצי דם אזרחי הארץ, אוכלי בשר אדם,
ולמופרי ברית תושבים.

זה לנו, כאלף שמונה מאות וארבעים שנה, אשר הלכנו
בראש גולים - יחיש האלקים פדות נפשנו - מני אז עד היום
חליפות היו בעמינו, דור דור גאונו ותפארתו, ולעומתו גם

פרשת לך לך

יב * ויאמר יהוה אל-אברהם לדלך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל-הארץ אשר אראך:
 ב ואעשה לני גדול ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה: ג ואברכה מברכך ומקללך אאר ונברכו בך כל משפחת האדמה: (לוי) ד וילך אברהם פאשר דבר אליו יהוה וילך אתו לוט ואברהם בן-חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן: ה ויקח אברהם את-שרי אשתו ואת-לוט בן-אחיו ואת-כל רכושם אשר רכשו ואת-הנפש אשר-עשו בחרן ויצאו ללכת ארצה כנען ויבאו ארצה כנען: ו ויעבר אברהם בארץ עד מקום שכם עד אלון מורה והכנעני אז בארץ: (ישראל) ז וירא יהוה אל-אברהם ויאמר לזרעך אתן את-הארץ הזאת ויבן שם מזבח ליהוה הנראה אליו: ח ויעתק משם החרה מקדש לבית-אל ויט אהלה בית-אל מיס והעי מקדש ויבן-שם מזבח ליהוה ויקרא בשם יהוה: ט ויסע אברהם הלך ונסוע הנגבה: פ ויהי רעב בארץ וירד אברהם מצרימה לגור שם כיי-כבר הרעב בארץ: * ויהי פאשר הקריב לבוא מצרימה ויאמר אל-שרי אשתו הנה-נא ידעתי כי אשה יפת-מראה את: י והיה כיי-יראו אתך המצרים ואמרו אשתו זאת והרגו אתי ואתך יחיו: יא אמרי-נא אחתי את למען ייטבלי בעבורך:

וחיתה נפשי בגללך:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כ עמ' 59)

ויקרא בשם ה' (יב, ח)

שקיה קורא בקול גדול . . את שם ה', מודיע אותו ואלקותו

לכני אדם (רמב"ן)

אין הפונה שאברהם אבינו המשיך לפרכס את האמונה בה' גם בארץ כנען, אלא שבארץ כנען עשה זאת באופן שבאין ערוך לעבודתו הקודמת. שכן, בהיותו בחורץ לארץ עסק בעבודה זו מצד הקנה שלו והפנה שלו (בלשון הרמב"ם: "והבין קו העצק מתבוננתו הנכונה"), ואלו לאחר הצווי "לך לך" הפך להיות שליח ה', הפועל מצד צווי הבורא.

שני י' ויהי לבוא אברהם מצרימה ויראו המצרים את-האשה כיי-פה הוא מאד: טו ויראו אתה שרי

פרעה ויהללו אתה אל-פרעה ותקח האשה בית פרעה: טז ולאברהם היטיב בעבורה ויהי-לו צאן ובקר וחמלים ועבדים ושפחות ואתנת וגמלים: יז וינגע יהוה א את-פרעה נגעים גדלים ואת-ביתו על-דבר שרי אשת אברהם: יח ויקרא פרעה לאברהם ויאמר מה-זאת עשית לי למה לא-הגדת לי כי אשתך הוא: יט למה אמרת אחתי הוא ואקח אתה לי לאשה ועתה הנה אשתך קח ולך: כ ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו אתו ואת-אשתו ואת-כל-אשר-לו: יג * ויעל אברהם ממצרים הוא ואשתו וכל-אשר-לו ולוט עמו הנגבה: כג ואברהם כבר מאד במקנה בכסף ובזהב: כד וילך למסעיו מנגב ועד-בית-אל עד-המקום אשר-היה שם אהלה בתחלה בין בית-אל ובין העי: כה אל-מקום המזבח אשר-עשה שם בראשונה ויקרא שם אברהם בשם יהוה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ה עמ' 64)

ויהי רעב בארץ וירד אברהם מצרימה (יב, י)

יצאתו מן הארץ . . מפני הרעב, עון אשר חטא (רמב"ן)

אין הפונה לחטא ממש, שהרי אברהם "עשה יצר הרע טוב" (ירושלמי ברכות ט, ה), ולא היה לו כלל יצר הרע (וכל אברהם של האבות היו בבחינת 'מרכבה' כל ימיהם). אלא הפונה היא לחטא מלשון חסרון (כמו והיו אני ושלמה בני חטאים), הינו שגרים חסרון בהמשכת וגלוי אור אלקי. ובדגמת מעוט האור בסדר השתלשלות, שבכל דרגה יש מעוט אור ביחס לדרגה שלמעלה ממנה.

שלישי ה וגם-ללוט התלך את-אברהם היה צאן-ובקר ואהלים: ו ולא-נשא אתם הארץ לשבת יחדו כיהיה רכושם רב ולא יכלו לשבת יחדו: ז ויהי-יב בין רעי מקנה-אברהם ובין רעי מקנה-לוט והכנעני והפריזי אז ישב בארץ: ח ויאמר אברהם אל-לוט אל-נא תהי מריבה ביני ובינך ובין רעי ובין רעיך כיי-אנשים אחים אנחנו: ט הלא כל-הארץ לפניך הפרד נא מעלי אם-השמואל ואימנה ואם-הימין ואשמואלה: י וישא-לוט את-עיניו וירא את-כל-כפר הירדן כי כלה משקה לפני . שחת יהוה את-סדם ואת-עמרה כגן-יהוה

פֶּאֶרֶן אֲשֶׁר עַל־הַמִּדְבָּר: וַיֵּשְׁבוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־עֵין מִשְׁפָּט הוּא קָדֵשׁ וַיָּבֹאוּ אֶת־כָּל־שְׂדֵה הָעַמְלָקִי וְגַם אֶת־הָאֲמֹרִי הַיֹּשֵׁב בְּחִצְצֵן תָּמָר: ^ה וַיֵּצֵא מֶלֶךְ־סֹדֹם וּמֶלֶךְ עֲמֹרָה וּמֶלֶךְ אֲדָמָה וּמֶלֶךְ כְּתִיב צַבִּיִּים קָרִי צְבוּיִם וּמֶלֶךְ בָּלַע הוּא־צָעַר וַיַּעֲרֹכוּ אֹתָם מִלְחָמָה בְּעֶמֶק הַשָּׂדִים: ^ו אֵת בְּדִרְלֻעַמֹר מֶלֶךְ עֵילָם וְתִדְעַל מֶלֶךְ גִּזִּים וְאִמְרַפֶּל מֶלֶךְ שְׁנַעַר וְאַרְיוֹד מֶלֶךְ אֶלְסַר אַרְבַּעַה מְלָכִים אֶת־הַחֲמִשָּׁה: וַעֲמֹק הַשָּׂדִים בְּאֶרֶת בְּאֶרֶת חֲמֹר וַיִּנָּסוּ מֶלֶךְ־סֹדֹם וְעֲמֹרָה וַיִּפְלוּ־שָׁמָּה וְהַנְּשָׂאִים הָרָה נָסוּ: ^ז וַיִּקְחוּ אֶת־כָּל־רֶכֶשׁ סֹדֹם וְעֲמֹרָה וְאֶת־כָּל־אֲכֻלָּם וַיִּלְכוּ: ^ח וַיִּקְחוּ אֶת־לוֹט וְאֶת־רַכְשׁוֹ בֶּן־אָחִי אֲבָרָם וַיִּלְכוּ: וְהוּא יֹשֵׁב בְּסֹדֹם: ^ט וַיָּבֹא הַפְּלִיט וַיֵּגֶד לְאֲבָרָם הָעֵבֶרִי וְהוּא שָׁכֵן בְּאֵלְנֵי מִמְרָא הָאֲמֹרִי אָחִי אֲשַׁפֵּל וְאָחִי עֲנָר וְהֵם בְּעֵלֵי בְרִית־אֲבָרָם: ^י וַיִּשְׁמַע אֲבָרָם כִּי נִשְׁבָּה אָחִיו וַיֵּרָק אֶת־חֲנִיכָיו וַיִּלְדִּי בֵיתוֹ שְׁמֹנֶה עֶשֶׂר וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַיִּרְדֹּף עַד־דָּן: ^{יא} וַיַּחֲלֹק עֲלֵיהֶם: ^{יב} לֵילָה הוּא וְעַבְדָּיו וַיִּפְּסוּ וַיִּרְדְּפֻם עַד־חוּבָה אֲשֶׁר מִשְׁמָאל לְדֹמֶשֶׁק: ^{יג} וַיָּשָׁב אֵת כָּל־הָרֶכֶשׁ וְגַם אֶת־לוֹט אָחִיו וּרְכָשׁוֹ הַשֵּׁבִי וְגַם אֶת־הַנְּשִׁים וְאֶת־הָעַם: ^{יד} וַיֵּצֵא מֶלֶךְ־סֹדֹם לִקְרָאתוֹ אַחֲרֵי שׁוּבוֹ מִהַפּוֹת אֶת־בְּדִרְלֻעַמֹר וְאֶת־הַמְּלָכִים אֲשֶׁר אִתּוֹ אֶל־עֶמֶק שְׁוֹה הוּא עִמָּק הַמֶּלֶךְ: ^{טו} וּמִלְכִּי־צִדְקַל מֶלֶךְ שָׁלֹם הוֹצִיא לָחֶם וַיֵּינ וְהוּא כָהֵן לְאֵל עֲלִיזִין: ^{טז} וַיִּבְרַכְהוּ וַיֹּאמְרוּ בְּרוּךְ אֲבָרָם לְאֵל עֲלִיזִין קֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: ^{יז} וּבְרוּךְ אֵל עֲלִיזִין אֲשֶׁר־מִגֵּן צָרִיד בִּידֵךְ וַיִּתֵּן־לוֹ מַעֲשֵׂר מִכָּל:

~ נקודות משיחות קודש ~ (רשימות חוברת יז)

וַיָּבֹא הַפְּלִיט וַיֵּגֶד לְאֲבָרָם (יד, יג)

זה עוג . . . ומתפונן שיהרג אברהם וישא את שרה (רש"י)

במדרש רבה נאמר: ולמה נקרא שמו עוג, שבא ומצא את אברהם יושב ועוסק במצות עגות וכו'. ויש לבאר, שבאשר ראה עוג שאברהם עוסק במצות אכילת מצה, מיקלא דמהמנותא, אמונה שלמעלה מן השכל, הבין שבנדאי יצא למלחמה כדי להציל את לוט מתוך מסירות נפש, דבר שאין לו מקום מצד השכל.

בֶּאֶרֶן מִצְרִים בָּאָה צָעַר: ^א וַיִּבְחַר־לוֹ לוֹט אֵת כָּל־כֶּסֶף הִירְדֵן וַיִּסַּע לוֹט מִקֶּדֶם וַיִּפְרְדּוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו: ^ב אֲבָרָם יֹשֵׁב בְּאֶרֶץ־כְּנָעַן וְלוֹט יֹשֵׁב בְּעַרְי הַכֶּפֶר וַיֵּאֱהָל עַד־סֹדֹם: ^ג וְאִנְשֵׁי סֹדֹם רָעִים וְחָטָאִים לַיהוָה מְאֹד: ^ד וַיהוָה אָמַר אֶל־אֲבָרָם אַחֲרֵי הַפֶּרֶד־לוֹט מַעֲמֹו שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה מִן־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־אַתָּה שָׂם צַפְנָה וְנִגְבָּה וְקִדְמָה וַיֹּמַר: ^ה כִּי אֶת־כָּל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־אַתָּה רֹאֶה לְךָ אֶתְנַנָּה וְלִזְרַעְךָ עַד־עוֹלָם: ^ו וְשִׁמְתִּי אֶת־זֶרְעֲךָ בְּעַפְרֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר: ^ז אִם־יִוָּכַל אִישׁ לְמַנּוֹת אֶת־עַפְרֵי הָאָרֶץ גַּם־זֶרְעֲךָ יִמְנָה: ^ח קוֹם הַתְּהַלֵּךְ בְּאֶרֶץ לְאַרְבַּעַה וּלְרַחֲבָה כִּי לְךָ אֶתְנַנָּה: ^ט וַיֵּאֱהָל אֲבָרָם וַיָּבֹא וַיֵּשֶׁב בְּאֵלְנֵי מִמְרָא אֲשֶׁר בְּחִבְרוֹן וַיִּבְנֶן־שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה: ^פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת ד' חשוון תשמ"ה)

וְגַם לָלוֹט הַהוּלֵךְ אֵת אֲבָרָם הָיָה צֹאן וּבָקָר וְאֶהֱלִים (יג, ה) מָנָא הָא מִילְתָּא דְאֲמַרִי אִינְשֵׁי, כְּתוּב מְרִי נִכְסֵי צִיבִי מִשְׁךְ (הַתְּחַבֵּר לְבַעַל נִכְסִים וַיִּיטֵב גַּם לָךְ) .. דְּכַתִּיב וְגַם לָלוֹט וְגו' (כ"ק זג, א)

הַגִּי אומר, שֶׁהַשְּׁפָעָתוֹ הַחַיִּיבִית שֶׁל שָׂכֵן טוֹב (וּלְאִידֶךָ, הַשְּׁפָעָתוֹ הַשְּׁלִילִית שֶׁל שָׂכֵן רָע) הִיא דָּבָר שְׂרֹוּאִים בְּמוֹחָשׁ, עַד שֶׁאִפְלוּ סִתָּם "אִינְשֵׁי", אֵינָם יְהוּדִים, מְכִירִים בָּהֶ. וְהַשְּׁפָעָה זוֹ חֲזָקָה עַד כְּדֵי כֹף, שֶׁאֵף שֶׁהִיטָה כָּאֵן שְׂכֵנוֹת אֶרְעִית בְּלִבָּהּ, הִלִּיכָה יַחַד בְּדֶרֶךְ, וְלֹא שְׂכֵנוֹת שֶׁל קָבַע - הַבִּיאָה שְׂכֵנוֹת זוֹ הֵן בְּרִיכָה לָלוֹט, רַבּוּי נִכְסִים, וְהֵן הַעֲדָר גִּלּוּי הַשְּׂכִינָה לְאֲבָרָם (רש"י פסוק יד).

רביעי יד ^א וַיְהִי בַיּוֹם אֲמִרַפֶּל מֶלֶךְ־שְׁנַעַר אַרְיוֹד מֶלֶךְ אֶלְסַר בְּדִרְלֻעַמֹר מֶלֶךְ עֵילָם וְתִדְעַל מֶלֶךְ גִּזִּים: ^ב עָשׂוּ מִלְחָמָה אֶת־בְּרַעַל מֶלֶךְ סֹדֹם וְאֶת־בְּרִישַׁע מֶלֶךְ עֲמֹרָה שְׁנָאב: ^ג מֶלֶךְ אֲדָמָה וְשִׁמְאֵבֶר מֶלֶךְ כְּתִיב צַבִּיִּים קָרִי צְבוּיִם וּמֶלֶךְ בָּלַע הוּא־צָעַר: ^ד כָּל־אֱלֹהִים חִבְּרוּ אֶל־עֶמֶק הַשָּׂדִים הוּא יָם הַמֶּלַח: ^ה שְׁתֵּים עָשָׂר שָׁנָה עָבְדוּ אֶת־בְּדִרְלֻעַמֹר וּשְׁלֹשׁ־עָשָׂר שָׁנָה מָרְדּוּ: ^ו וּבְאַרְבַּע עָשָׂר שָׁנָה בָּא בְּדִרְלֻעַמֹר וְהַמְּלָכִים אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיָּבֹאוּ אֶת־רַפָּאִים בְּעֶשְׂתֵּיתַת קָרְנִים וְאֶת־הַזּוּזִים בָּהֶם וְאֵת הָאִיּוֹמִים בְּשֹׁה קָרִיתִים: ^ז וְאֶת־הַחֲרִי בַּהֲרָם שַׁעִיר עַד אֵיל

חמישי כ' וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ-סֶדֶם אֶל-אַבְרָם תְּנֵה לִי הַנֶּפֶשׁ
וְהַרְכֵּשׁ קַח-לָךְ: ^ב וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל-מֶלֶךְ סֶדֶם
הַרְמֹתִי יָדִי אֶל-יְהוָה אֵל עֲלִיּוֹן קִנְה שָׁמַיִם וְאָרֶץ:
^ג אִם-מָחוּמִּי וְעַד שְׂרוּף-זָעַל וְאִם-אֶקַּח מִכָּל-אִשֶּׁר-
לָךְ וְלֹא תֹאמַר אֲנִי הִעֲשֵׂרְתִּי אֶת-אַבְרָם: ^ד בַּלְעָדִי
רַק אֲשֶׁר אָכְלוּ הַנְּעָרִים וְחָלַקְוּ הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָלְכוּ
אִתִּי עֲנֵה אֲשַׁכֵּל וּמִמָּוָה הֵם יִקְחוּ חֶלְקָם: ^ה ס
^ו אַחֵר | הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הָיָה דְּבַר-יְהוָה
אֶל-אַבְרָם בַּמַּחֲזֶה לֵאמֹר אֶל-תִּירָא אַבְרָם אֲנֹכִי
מִגֵּן לָךְ שְׂכָרְךָ הֲרַבָּה מְאֹד: ^ז וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֲדֹנָי
יְהוָה מִה-תִּתֶּן-לִי וְאֲנֹכִי הוֹלֵךְ עֲרִירִי וּבֶן-מִשְׁקַ
בֵּיתִי הוּא דֹמֶשֶׁק אֱלִיעֶזֶר: ^ח וַיֹּאמֶר אַבְרָם הֵן לִי
לֹא נִתְּתָה זֶרַע וְהִנֵּה בֶן-בֵּיתִי יוֹרֵשׁ אֹתִי: ^ט וְהִנֵּה
דְּבַר-יְהוָה אֵלָיו לֵאמֹר לֹא יִירָשְׁךָ זֶה כִּי-אִם אֲשֶׁר
יֵצֵא מִמֶּעֶיךָ הוּא יִירָשְׁךָ: ^י וַיּוֹצֵא אֹתוֹ הַחוּצָה
וַיֹּאמֶר הַבְּטָנָה הַשְּׂמִימָה וּסְפֹר הַכּוֹכָבִים אִם-
תּוּכַל לִסְפֹּר אֹתָם וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה יִהְיֶה זֶרְעֶךָ:
וַיִּהְיֶה אֵת הַיָּהּ וַיִּחְשְׁבֶהָ לוֹ צִדְקָה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כ עמ' 54)

שְׂכָרְךָ הֲרַבָּה מְאֹד (טו, א)

וְהִנֵּה דוֹאג וְאוֹמֵר, שְׂמָא קִבְּלִית שְׂכָר עַל כָּל צְדָקוֹתֵי (רש"י)
כְּתַב הַרְמָב"ם (תשובה ב) "אֲבָרְהָם אֲבִינוּ . . . לֹא עָבַד אֱלֹה
מֵאַחֲבָה". וְקִשָּׁה, מְדוּעַ אֶפֶס דָּאג עַל קְבוּל שְׂכָרוֹ. וַיֵּשׁ לוֹמֵר,
שְׁהִיא הַנוֹתֵנָת: דְּוָקָא לְהִיתּוֹ עוֹבֵד ה' מֵאַחֲבָה, לֹא רָאָה אֶת
קִבְּלַת הַשְּׂכָר כְּדָבָר אִשִּׁי, אֱלֹא כְּחֶלֶק שֶׁל עֲבוּדַת ה', הֵנִינוּ קְדוּשָׁה
שֵׁם שָׁמַיִם: כֻּלָּם רֹאִים, שְׁמִי שְׁעוֹבֵד אֶת ה' מִקְּבֵל עֶשֶׂר וְכַבּוֹד.

ששי וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי יְהוָה אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאוּר
כַּשְׂדִּים לָתֵת לָךְ אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ:
^ה וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי יְהוָה בְּמָה אֲדַע כִּי אִירְשֶׁנָּה:
^ו וַיֹּאמֶר אֵלָיו קַחְה לִי עֵגְלָה מְשֻׁלֶּשֶׁת וְעֵז מְשֻׁלֶּשֶׁת
וְאִיל מְשֻׁלֶּשׁ וְתֹר וְגֹזֵל: ^ז וַיִּקַּח-לוֹ אֶת-כָּל-אֵלֶּה
וַיִּבְתֵּר אֹתָם בְּתוֹךְ וַיִּתֵּן אִישׁ-בִּתְרוֹ לִקְרֹאת רַעְהוּ
וְאֶת-הַצֹּפֹר לֹא כָתַר: ^ח וַיִּרֶד הָעֵיט עַל-הַפְּגָרִים
וַיִּשָּׁב אֹתָם אַבְרָם: ^ט וַיְהִי הַשָּׁמַשׁ לָבוֹא וְתִרְדָּמָה
נָפְלָה עַל-אַבְרָם וְהִנֵּה אֵימָה חֹשֶׁכָה גְדֹלָה נִפְלֶת
עָלָיו: ^י וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יָדַע תִּדַּע כִּי-יִגֵּר | יִהְיֶה זֶרְעֶךָ

בָּאָרֶץ לֹא לָהֶם וְעַבְדוּם וְעָנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת
שָׁנָה: ^י וְגַם אֶת-הַנָּוִי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ בֶן אֲנֹכִי וְאַחֲרָיו
כֵּן יֵצְאוּ בְּרִכָּשׁ גָּדוֹל: ^{יא} וְאַתָּה תָּבוֹא אֶל-אַבְתִּיךָ
בְּשָׁלוֹם תִּקְבֹּר בְּשִׁיבָה טוֹבָה: ^{יב} וְדוֹר רְבִיעִי יָשׁוּבוּ
הֵנָּה כִּי לֹא-שָׁלֵם עֹנֵן הָאֱמֹרִי עַד-הֵנָּה: ^{יג} וַיְהִי
הַשָּׁמַשׁ פָּאָה וְעֹלָמָה הָיָה וְהִנֵּה תְנוּר עֶשֶׂן וּלְפִיד
אֵשׁ אֲשֶׁר עָבַר בֵּין הַגִּזְרִים הָאֵלֶּה: ^{יד} בַּיּוֹם הַהוּא
כָּרַת יְהוָה אֶת-אַבְרָם בְּרִית לֵאמֹר לְזֶרְעֶךָ נִתְּתִי
אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת מִנְּהַר מִצְרַיִם עַד-הַנָּהָר הַגָּדֹל
נְהַר-פָּרָת: ^{טו} אֶת-תְּקִינִי וְאֶת-הַקְּנִזִּי וְאֶת הַקְּדָמְנִי:
^{טז} וְאֶת-הַחֲתִי וְאֶת-הַפְּרִזִּי וְאֶת-הַרְפָּאִים: ^{יז} וְאֶת-
הָאֱמֹרִי וְאֶת-הַכְּנַעֲנִי וְאֶת-הַחִטִּי וְאֶת-הַיְבוּסִי: ^{יח} ס
^{יט} וְשָׂרִי אִשְׁתְּ אַבְרָם לֹא יִלְדָה לוֹ וְלָהּ שְׂפָחָה
מִצְרִית וְשִׁמָּה הָגֵר: ^כ וְהֹאמֵר שָׂרִי אֶל-אַבְרָם הִנֵּה-
נָא עֲצֹרְנִי יְהוָה מִלֵּדֶת בִּאֲנָה אֶל-שְׂפָחָתִי אוּלִי
אֲבָנָה מִמֶּנָּה וַיִּשְׁמַע אַבְרָם לְקוֹל שָׂרִי: ^{כא} וַתִּקַּח שָׂרִי
אֶשְׁת־אַבְרָם אֶת-הָגֵר הַמִּצְרִית שְׂפָחָתָה מִקֵּץ
עֶשֶׂר שָׁנִים לְשִׁבְתְּ אַבְרָם בָּאָרֶץ כְּנַעַן וַתִּתֵּן אֹתָהּ
לְאַבְרָם אִשָּׁה לוֹ לְאִשָּׁה: ^{כב} וַיָּבֹא אֶל-הָגֵר וַתַּהַר
וַתֵּלֶד כִּי הָרְתָה וַתִּקַּל גְּבֻרָתָהּ בְּעֵינֶיהָ: ^{כג} וְהֹאמֵר
שָׂרִי אֶל-אַבְרָם חֲמִסִּי עָלֶיךָ אֲנֹכִי נִתְּתִי שְׂפָחָתִי
בְּחִיקֶךָ וַתֵּלֶד כִּי הָרְתָה וְאֶקַּל בְּעֵינֶיהָ יִשְׁפֹּט יְהוָה
בֵּינִי וּבֵינֶיךָ: ^{כד} וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל-שָׂרִי הִנֵּה שְׂפָחָתְךָ
בִּידֶךָ עֲשִׂי-לָהּ הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ וַתַּעֲנֶנּוּ שָׂרִי וַתִּבְרַח
מִפְּנֶיהָ: ^{כה} וַיִּמְצָאָהּ מִלֶּאֱדָה יְהוָה עַל-עֵין הַמַּיִם
בְּמִדְבָּר עַל-הָעֵין בְּרִדְךָ שׁוֹר: ^{כו} וַיֹּאמֶר הָגֵר שְׂפָחַת
שָׂרִי אִי-מִזָּה בָּאת וְאַנָּה תִּלְכִּי וְהֹאמֵר מִפְּנֵי שָׂרִי
גְּבֻרָתִי אֲנֹכִי בְּרַחַת: ^{כז} וַיֹּאמֶר לָהּ מִלֶּאֱדָה יְהוָה שׁוּבִי
אֶל-גְּבֻרָתְךָ וְהַתְּעִנִי תַּחַת יָדֶיהָ: ^{כח} וַיֹּאמֶר לָהּ מִלֶּאֱדָה
יְהוָה הֲרַבָּה אַרְבָּה אֶת-זֶרְעֶךָ וְלֹא יִסְפָּר מִרְבּוֹ:
^{כט} וַיֹּאמֶר לָהּ מִלֶּאֱדָה יְהוָה הִנֵּה תֵּנֶךָ תֵּרָה וַיִּלְדֶּת בֶּן
וַקְרָאת שְׁמוֹ יִשְׁמָעֵאל כִּי-שָׁמַע יְהוָה אֶל-עֲנִידָה:
^ל וְהוּא יְהִי פָּרָא אָדָם יָדוּ כָּפַל וַיֵּד כָּל בּוֹ
וְעַל-פָּנָי כָּל-אֲחָיו יִשְׁכֵּן: ^{לא} וַתִּקְרָא שֵׁם-יְהוָה הַדְּבָר
אֵלֶיהָ אַתָּה אֵל רֹאִי כִּי אִמְרָה הִנֵּם הָלָם רְאִיתִי

הפר: ^ט וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־אַבְרָהָם שְׂרֵי אֲשֶׁתְּךָ לֹא־תִקְרָא אֶת־שְׁמָהּ שְׂרֵי כִי שָׂרָה שְׁמָהּ: ^י וּבִרְכַּתִּי אֹתָהּ וְגַם נָתַתִּי מִמֶּנָּה לְךָ בֵּן וּבִרְכַּתִּיהָ וְהָיְתָה לְגוֹיִם מְלֹכֵי עַמִּים מִמֶּנָּה יְהוּ: ^{יא} וַיִּפֹּל אַבְרָהָם עַל־פָּנָיו וַיִּצְחַק וַיֹּאמֶר בְּלִבִּי הָלַכְנָּה מֵאֹהֶּ שָׁנָה יוֹלָד וְאִם־שָׂרָה הִבְתַּת־שָׁעִים שָׁנָה תֵּלֵד: ^{יב} וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל־הָאֱלֹהִים לֹא יִשְׁמַעֲלִי יְחִיהָ לְפָנֶיךָ: ^{יג} וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֲבָל שָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ יֵלֵד לְךָ בֵּן וְקִרְאתָ אֶת־שְׁמוֹ יִצְחָק וְהִקְמַתִּי אֶת־בְּרִיתִי אִתּוֹ לְבְרִית עוֹלָם לִזְרַעוֹ אַחֲרָיו: ^{יד} וְלִי־שְׁמַעֲלָהּ שְׁמַעֲתִיךָ הִנֵּה | בִּרְכַּתִּי אֹתָהּ וְהִפְרִיתִי אֹתָהּ וְהִרְבִּיתִי אֹתָהּ בְּמֶאֱדָה מְאֹד שְׁנַיִם־עָשָׂר נְשִׂאִים יוֹלִיד וְנָתַתִּי לְגוֹי גָּדוֹל: ^{טו} וְאֶת־בְּרִיתִי אֲקִים אֶת־יִצְחָק אֲשֶׁר תֵּלֵד לְךָ שָׂרָה לְמוֹעֵד הַזֶּה בְּשָׁנָה הָאַחֲרִית: ^{טז} וַיִּכַּל לְדַבֵּר אֹתָהּ וַיַּעַל אֱלֹהִים מֵעַל אַבְרָהָם: ^{יז} וַיִּקַּח אַבְרָהָם אֶת־יִשְׁמַעֲלָל בְּנוֹ וְאֵת כָּל־יְלִידֵי בֵיתוֹ וְאֵת כָּל־מִקְנֵת כֶּסֶף כָּל־זָכָר בְּאַנְשֵׁי בֵית אַבְרָהָם וַיָּמַל אֶת־בָּשָׂר עֶרְלָתָם בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהִים: ^{יח} מִפְּטִיר כו' וְאַבְרָהָם בֶּן־תִּשְׁעִים וְחָשַׁע שָׁנָה בְּהַמְלוֹךְ בָּשָׂר עֶרְלָתוֹ: ^{יט} וַיִּשְׁמַעֲלָל בְּנוֹ בֶּן־שְׁלֹשׁ עָשָׂר שָׁנָה בְּהַמְלוֹךְ אֵת בָּשָׂר עֶרְלָתוֹ: ^כ בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה נִמּוֹל אַבְרָהָם וַיִּשְׁמַעֲלָל בְּנוֹ: ^{כא} וְכָל־אַנְשֵׁי בֵיתוֹ יָלִיד בָּיִת וּמִקְנֵת־כֶּסֶף מֵאֵת בֶּן־נָכָר נִמְלְאוּ אֹתוֹ:

פספס קכ"ו פסוקים נמל"ו סימן מכנרבי" סימן

~ נקודות משיחות קודש ~ (רשימות חוברת כו)

המול לכם כל זכר (יז, י)

מִצְוַת מִלָּה, הַמִּצְוָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁנִּצְטָוָה הַיְּהוּדִי הָרִאשׁוֹן, מוֹרָה עַל כָּל־לִוְיֵי הַמִּצְוֹת. א. רְשׁוּמָה נֶכֶד בְּגוֹף. וְהוּא הַדִּין לְכָל הַמִּצְוֹת, אֲלָא שְׁאִין רִשָּׁם זֶה נִרְאֶה לְעֵינֵי בָּשָׂר. ב. יֵשׁ בָּהּ גַּם תּוֹעֲלַת גִּשְׁמִית, אֲבָל הִיא בָּאִין עֲרוֹף לְתוֹעֲלַת הַרוּחָנִית. וְאִף בְּכָל הַמִּצְוֹת יֵשׁ תּוֹעֲלַת בְּחַיִּי הַגּוֹף, אֲבָל תּוֹעֲלַת בְּחַיִּי הַנְּשָׁמָה הִיא בָּאִין עֲרוֹף יוֹתֵר. ג. הַתִּינּוֹק בּוֹכָה וְצוֹעֵק מִפְּנֵי הָעֵדֶר שְׂכָלוֹ, וְכַשֵּׁיגָדֵל - יִבְיֵן. כְּמוֹ כֵּן, הַצּוֹעֵק עַל הַטֶּרֶחַ וְהַהֶפְסֵד שֶׁבַּקִּיּוֹם מִצְוָה, הָרִי זֶה רַק מִפְּנֵי הָעֵדֶר הַשָּׂכָל.

אַחֲרֵי רֵאִי: ^א עַל־כֵּן קָרָא לְבָאָר בָּאָר לְחֵי רֵאִי הִנֵּה בֵּין־קֹדֶשׁ וּבֵין בְּרִי: ^ב וְתֵלֵד הָגֵר לְאַבְרָם בֶּן־וִיקְרָא אַבְרָם שֵׁם־בְּנוֹ אֲשֶׁר־יֵלֵדָה הָגֵר יִשְׁמַעֲלָל: ^ג וְאַבְרָם בֶּן־שְׁמֹנִים שָׁנָה וְשֵׁשׁ שָׁנִים בְּלִדַת־הָגֵר אֶת־יִשְׁמַעֲלָל לְאַבְרָם: ^ד וַיְהִי אַבְרָם בֶּן־תִּשְׁעִים שָׁנָה וְתִשַׁע שָׁנִים וַיֵּרָא יְהוָה אֶל־אַבְרָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי־אֵל שְׂדֵי הַתְּהֵלֶךְ לְפָנֶי וְהָיָה תְּמִים: ^ה וְאַתָּה בְּרִיתִי בֵּינִי וּבֵינֶךָ וְאַרְבָּה אוֹתְךָ בְּמֶאֱדָה מְאֹד: ^ו וַיִּפֹּל אַבְרָם עַל־פָּנָיו וַיְדַבֵּר אִתּוֹ אֱלֹהִים לֵאמֹר: ^ז אֲנִי הִנֵּה בְּרִיתִי אִתְּךָ וְהָיְתָה לְאָב הַמּוֹן גּוֹיִם: ^ח וְלֹא־יִקְרָא עוֹד אֶת־שְׁמוֹךְ אַבְרָם וְהָיָה שְׁמוֹךְ אַבְרָהָם כִּי אֲבִי־הַמּוֹן גּוֹיִם נִתְּתִיךָ: ^ט וְהִפְרִיתִי אֹתְךָ בְּמֶאֱדָה מְאֹד וְנָתַתִּיךָ לְגוֹיִם וּמְלָכִים מִמֶּךָ וַיֵּצְאוּ:

~ נקודות משיחות קודש ~ (רשימות חוברת יח)

וְלֵה שְׂפָחָה מִצְרִית, וְשְׁמָהּ הָגֵר (טז, א)

מִצְרִית - רִמּוֹז לְעֵנִי עוֹלָם הַזֶּה, שֶׁכֵּלֶם בְּגִבּוֹל וּבְמִצְרָה. הָגֵר - עֵנִי עוֹלָם הַזֶּה בְּדֶרֶךְ אֲרָצֵי וְגִרּוֹת בְּלִבָּד, כְּמֵאֲמַר רַ"ל הַעוֹלָם הַזֶּה דוֹמָה לְפִרְוֹדוֹר, שְׁאִין דָּרִים בּוֹ.

שְׂבִיעִי: ^א וְהִקְמַתִּי אֶת־בְּרִיתִי בֵּינִי וּבֵינֶךָ וּבֵין זֶרַעְךָ אַחֲרֶיךָ לְדוֹרֵתָם לְבְרִית עוֹלָם לְהָיוֹת לְךָ לְאֱלֹהִים וּלְזֶרַעְךָ אַחֲרֶיךָ: ^ב וְנָתַתִּי לְךָ וּלְזֶרַעְךָ אַחֲרֶיךָ אֵת | אֶרֶץ מִגְרִיד אֵת כָּל־אֶרֶץ כְּנָעַן לְאַחֲזָת עוֹלָם וְהָיְתָה לָהֶם לְאֱלֹהִים: ^ג וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־אַבְרָהָם וְאַתָּה אֶת־בְּרִיתִי תִשְׁמֹר אֵתָּה וְזֶרַעְךָ אַחֲרֶיךָ לְדוֹרֵתָם: ^ד וְאֵת בְּרִיתִי אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּ בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין זֶרַעְךָ אַחֲרֶיךָ הַמּוֹל לָכֶם כָּל־זָכָר: ^ה וְנִמְלַתֶּם אֵת בָּשָׂר עֶרְלָתְכֶם וְהָיָה לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם: ^ו וּבֶן־שְׁמֹנֶת יָמִים יִמּוֹל לָכֶם כָּל־זָכָר לְדוֹרֵתְכֶם יָלִיד בָּיִת וּמִקְנֵת־כֶּסֶף מִכָּל בֶּן־נָכָר אֲשֶׁר לֹא מוֹזֶרֶךָ הוּא: ^ז הַמּוֹל | יִמּוֹל יָלִיד בֵּיתְךָ וּמִקְנֵת כֶּסֶף וְהָיְתָה בְּרִיתִי בֵּינֵיכֶם לְבְרִית עוֹלָם: ^ח וְעֵרַל | זָכָר אֲשֶׁר לֹא־יִמּוֹל אֶת־בָּשָׂר עֶרְלָתוֹ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמִּיהָ אֶת־בְּרִיתִי

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנִי יִשְׂרָאֵל:

עֲזָרְיָהּ הָיָא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתַמְכִּיהָ מֵאֲשֶׁר. דְּרַכִּיהָ דְּרַכִּינַעֲסָא, וְכָל־נְתִיבֶיהָ שְׁלוֹם. אַרְבֵּי יָמִים בִּימִינָהּ, בְּשִׁמְאֻלָּהּ עֶשֶׂר וּכְבוֹד. וְיִ חֲפִיז לְמַעַן צִדְקוֹ, וְגִדִּיל תּוֹרָה וְיִאֲדִיר:

מדִּיִּיקִים לַגְּלוּל הַסֵּפֶר תּוֹרָה נֶגֶד הַתּוֹרָה, שְׁמִקּוֹם הַתּוֹרָה יִהְיֶה בְּאִמְצָע הַסֵּפֶר תּוֹרָה מִבְּחוּץ. * הַאֲבֵנִט חוֹגְרִים בַּתְּחִילָת שְׁלִישׁ הַתַּחֲתוֹן שֶׁל הַסֵּפֶר תּוֹרָה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפנייה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם הַנִּבְאָמְרִים בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֱמֶת וְצִדִּיק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים ליוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הזקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

הפטרה לפרשת לך לך בישיבה פרק מ"א

כֹּה לֵמַח תֹּאמַר יַעֲקֹב וַתְּדַבֵּר יִשְׂרָאֵל נִסְתַּרְהָ דְּרַפִּי מִיְהוָה וּמֵאֱלֹהֵי מִשְׁפָּטֵי יַעֲקֹב:
כֹּה הָלֹא יָדַעְתָּ אִם־לֹא שָׁמַעְתָּ אֱלֹהֵי עוֹלָם | יְהוָה בּוֹרֵא קְצוֹת הָאָרֶץ לֹא יִיעָף וְלֹא יִיגַע
אֵין חֶקֶר לְתַבּוּנָתוֹ: כֹּס נָתַן לִיעָף פָּח וּלְאֵין אֹנִים עֲצֻמָּה יִרְבֶּה: לִיְעָפוּ נַעֲרִים וַיִּגְעוּ
וּבַחֲוָרִים פָּשׁוּל יִפְשְׁלוּ: לֹא וְקוֹנֵי יְהוָה יַחֲלִיפוּ כָח יַעֲלוּ אֲבָר פְּנִשְׁרִים יִרְוּצוּ וְלֹא יִיגְעוּ יִלְכוּ
וְלֹא יִיעָפוּ: מֵאָה הַחֲרִישׁוּ אֵלַי אֲנִים וְלֹאֲמִים יַחֲלִיפוּ כֹחַ יִגְשׁוּ אֹז יִדְּבִרוּ יַחֲדוּ לְמִשְׁפָּט
נִקְרָבָה: כִּי הָעִיר מִמְּזִיחַ צֶדֶק יִקְרָאָהּ לְרַגְלוֹ יִתֵּן לְפָנָיו גּוֹיִם וּמַלְכִים יִרְדּוּ יִתֵּן פֶּעֶפֶל
חֲרָב פֶּקֶשׁ נֶדֶף קִשְׁתוֹ: גִּידְרָם יַעֲבֹר שְׁלוֹם אֶרֶץ בְּרַגְלָיו לֹא יָבוֹא: מִי־פָעַל וְעָשָׂה
קָרָא הַדְּרוֹת מֶרֶאשׁ אֲנִי יְהוָה רֹאשׁוֹן וְאֶת־אַחֲרָנִים אֲנִי־הוּא: הָרְאוּ אֲנִים וַיִּירָאוּ קְצוֹת
הָאָרֶץ יַחֲדוּ קָרְבוּ וַיֵּאֲתִינוּ: וְאִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ יַעֲזֹרוּ וְלֹאֲחָיו יֹאמַר חֲזֹק: וַיַּחֲזֹק חֲרָשׁ
אֶת־צִרְף מַחֲלִיק פִּטְיֵשׁ אֶת־הוֹלֵם פֶּעַם אֹמֵר לְדִבְכָּ טוֹב הוּא וַיַּחֲזִקְהוּ בְּמִסְמָרִים לֹא
יָמוּט: הָ וְאַתָּה יִשְׂרָאֵל עַבְדִּי יַעֲקֹב אֲשֶׁר בַּחֲרִיתִּיךָ זָרַע אֲבָרָתָם אֲהַבִּי: טָאֲשֶׁר הַחֲזִיקְתִּיךָ
מִקְצוֹת הָאָרֶץ וּמֵאֲצִילֶיהָ קָרָאתִיךָ וְאָמַר לְךָ עַבְדִּי־אַתָּה בַּחֲרִיתִּיךָ וְלֹא מֵאֲסִיתִיךָ:
יֵאֲלִיתִירָא בִּי־עַמְּךָ אֲנִי אֶל־תִּשְׁתַּע בִּי־אֲנִי אֱלֹהֶיךָ אִמְצִיתִיךָ אֶפְעִיתִיךָ אֶפְתַּחְתִּיךָ

קמט

בִּימִין צִדְקִי: יֵא תָן יִבְשׁוּ וַיַּכְלֹמוּ כָּל הַנִּחְרִים בְּךָ יְהוֹי כְּאֵין וַיֵּאבְדּוּ אַנְשֵׁי רִיבְךָ: יֵב תִּבְקָשׁם
וְלֹא תִמְצָאֵם אַנְשֵׁי מִצְתָּךְ יְהוֹי כְּאֵין וְכֹאפֶם אַנְשֵׁי מִלְחֲמָתְךָ: יֵב כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
מִחֲזִיק וּמִיִּגָּד הָאִמֵּר לְךָ אֶל־תִּירָא אֲנִי עֲזֹרְתִיךָ: יֵב אֶל־תִּירָאִי תוֹלַעַת יַעֲקֹב מִתִּי יִשְׂרָאֵל
אֲנִי עֲזֹרְתִיךָ נְאֻם־יְהוָה וְנֶאֱלָךְ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל: טו הִנֵּה שְׂמִתִּיךָ לְמוֹרֵג חֲרוֹץ חָדָשׁ בַּעַל
פִּיפּוֹת תְּדוֹשׁ הָרִים וְתִדָּק וּגְבָעוֹת בְּמִץ תְּשׁוּיִם: טז תִּזְרַם וְרוּחַ תִּשְׁאָם וּסְעָרָה תִּפְּיץ אֹתָם
וְאַתָּה תִּגִּיל בִּיהוָה בַּקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל תִּתְהַלֵּל:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צָדִיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל
הַנֶּאֱמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמַקְיֵם, שְׂכַל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצֶדֶק: נֶאֱמָן, אַתָּה
הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא יֵשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל
מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הָאֵל הַנֶּאֱמָן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפֶּשׁ תוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ.
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִגְיָה:

שְׂמַחֲנוּ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ, בְּמַהֲרָה
יָבוֹא וַיַּגֵּל לִפְנֵינוּ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנָּחְלוּ עוֹד אַחֲרִים אֶת
כְּבוֹדוֹ. כִּי בִשֵּׁם קֹדֶשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכָּבֵה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ,
מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתָּה לָנוּ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ לְקֹדֶשָׁה וְלִמְנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתִפְאַרֶת. עַל הַכֹּל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
מוֹדִים לְךָ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֲךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ
אַתָּה יְיָ, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

לוח זמנים לשבוע פרשת לך לך בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמונה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ח)	5:37	5:41	7:58	7:59	8:30	8:32	9:29	9:30	17:18	17:11	17:42	17:35	16:52	17:44
חיפה (ח)	5:37	5:41	7:58	7:59	8:30	8:31	9:29	9:29	17:17	17:09	17:41	17:34	16:41	17:43
ירושלים (ח)	5:34	5:38	7:56	7:58	8:28	8:29	9:27	9:28	17:18	17:11	17:42	17:35	16:32	17:43
תל אביב (ח)	5:38	5:43	7:58	8:00	8:31	8:32	9:30	9:30	17:17	17:10	17:41	17:34	16:51	17:44
אוסטריה וינה (ק)	7:02	7:11	9:18	9:22	9:50	9:53	10:47	10:49	18:20	18:08	18:49	18:38	17:52	18:51
אוסטרליה מלבורן (ק)	6:40	6:31	9:19	9:14	9:52	9:47	10:57	10:53	19:35	19:41	20:01	20:07	19:23	20:18
אוקראינה אודסה (ק)	7:05	7:13	9:20	9:23	9:52	9:56	10:49	10:51	18:23	18:12	18:51	18:40	17:55	18:44
אוק. דנייפרופטרובסק (ק)	6:49	6:58	9:03	9:07	9:36	9:39	10:33	10:35	18:04	17:52	18:34	18:22	17:36	18:26
אוק. ז'יטומיר (ק)	7:17	7:27	9:30	9:34	10:02	10:06	10:59	11:01	18:27	18:14	18:57	18:45	17:58	18:49
אוקראינה קייב (ק)	7:09	7:18	9:22	9:27	9:55	9:59	10:51	10:53	18:20	18:08	18:51	18:39	17:52	18:43
אוקראינה דונייצק (ק)	6:37	6:46	8:52	8:56	9:24	9:28	10:21	10:23	17:54	17:42	18:23	18:12	17:26	18:16
איטליה מילאנו (ק)	7:30	7:37	9:45	9:49	10:18	10:21	11:15	11:17	18:50	18:39	19:18	19:08	18:23	19:21
אקוואדור קיטו (ח)	5:50	5:48	8:23	8:22	8:53	8:52	9:56	9:54	18:12	18:10	18:33	18:32	17:53	18:36
ארגנטינה ב. איירס (ח)	6:16	6:08	8:53	8:49	9:26	9:22	10:31	10:27	19:06	19:11	19:31	19:36	18:52	19:47
ארגנטינה ברילוצ'ה (ח)	6:58	6:49	9:42	9:37	10:13	10:08	11:20	11:15	20:06	20:13	20:33	20:40	19:54	20:44
ארה"ב בולטימור (ק)	7:09	7:15	9:26	9:29	9:59	10:01	10:57	10:58	18:37	18:28	19:03	18:55	18:12	18:59
ארה"ב ברוקלין נ.י. (ק)	6:58	7:05	9:16	9:19	9:48	9:51	10:46	10:48	18:27	18:18	18:53	18:44	18:01	18:55
ארה"ב ג'רסי (ק)	6:59	7:05	9:17	9:19	9:49	9:51	10:47	10:48	18:26	18:17	18:53	18:44	18:01	18:55
ארה"ב דטרויט (ק)	7:36	7:42	9:53	9:56	10:25	10:28	11:23	11:24	19:02	18:52	19:29	19:20	18:36	19:31
ארה"ב היוסטן (ק)	7:17	7:21	9:38	9:39	10:11	10:12	11:10	11:10	18:59	18:52	19:23	19:16	18:36	19:25
ארה"ב לוס אנג'לס (ק)	6:50	6:55	9:11	9:13	9:43	9:45	10:42	10:42	18:29	18:21	18:53	18:46	18:04	18:55
ארה"ב מיאמי (ק)	7:15	7:18	9:37	9:37	10:09	10:10	11:09	11:09	19:00	18:55	19:23	19:18	18:38	19:27
ארה"ב ניו הייבן (ק)	6:56	7:02	9:12	9:15	9:45	9:48	10:43	10:44	18:21	18:11	18:47	18:38	17:55	18:51
ארה"ב שיקאגו (ק)	6:53	6:59	9:11	9:14	9:43	9:45	10:41	10:42	18:22	18:12	18:48	18:39	17:56	18:49
בוליביה לה פאס (ח)	5:59	5:55	8:38	8:35	9:07	9:04	10:11	10:09	18:40	18:42	19:02	19:04	18:23	19:08
בלגיה אנטוורפן (ק)	7:55	8:05	10:07	10:12	10:40	10:44	11:36	11:39	19:03	18:50	19:34	19:21	18:34	19:37
בלגיה בריסל (ק)	7:54	8:04	10:07	10:12	10:39	10:44	11:36	11:38	19:04	18:52	19:35	19:23	18:36	19:38
בלרוס ליובאוויטש (ק)	7:11	7:23	9:23	9:28	9:55	10:00	10:51	10:54	18:13	17:59	18:47	18:33	17:43	18:37
ברזיל ס.פאולו (ח)	5:34	5:28	8:10	8:07	8:42	8:38	9:46	9:43	18:14	18:16	18:36	18:39	17:58	18:46
ברזיל ריו דה ז'נירו (ח)	5:20	5:15	7:57	7:53	8:28	8:25	9:32	9:29	18:00	18:02	18:22	18:25	17:44	18:32
בריטניה לונדון (ק)	7:12	7:22	9:25	9:30	9:57	10:02	10:54	10:56	18:22	18:09	18:53	18:41	17:53	18:55
בריטניה מנצ'סטר (ק)	7:23	7:34	9:35	9:40	10:07	10:12	11:03	11:06	18:28	18:14	19:00	18:47	17:58	19:03
גרמניה ברלין (ק)	7:20	7:30	9:32	9:37	10:04	10:09	11:01	11:03	18:26	18:13	18:58	18:45	17:57	18:49
גרמניה פרנקפורט (ק)	7:35	7:44	9:50	9:54	10:21	10:25	11:18	11:20	18:49	18:36	19:19	19:07	18:20	19:11
דרום אפריקה יוהנסבורג (ח)	5:31	5:25	8:11	8:07	8:41	8:37	9:46	9:43	18:19	18:22	18:42	18:45	18:03	18:49
הודו בומביי (ח)	6:29	6:31	8:53	8:53	9:25	9:25	10:25	10:25	18:22	18:17	18:44	18:39	18:00	18:43
הודו פונה (ח)	6:23	6:25	8:48	8:48	9:20	9:20	10:21	10:20	18:20	18:15	18:42	18:37	17:58	18:41
הונגריה בודפשט (ק)	6:52	7:00	9:07	9:10	9:39	9:43	10:36	10:38	18:09	17:57	18:38	18:27	17:41	18:31
טורקיה איסטנבול (ק)	7:07	7:14	9:25	9:27	9:57	10:00	10:55	10:56	18:34	18:25	19:01	18:52	18:09	18:56
יוון אתונה (ק)	7:26	7:31	9:44	9:47	10:17	10:19	11:15	11:16	18:58	18:49	19:23	19:15	18:33	19:19

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			אדמוה"ז		מג"א									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מולדובה קישינב (ק)	7:13	7:22	9:27	9:31	10:00	10:04	10:57	10:59	18:29	18:18	18:58	18:47	18:02	18:51
מקסיקו מ. סיטי (ק)	7:22	7:24	9:51	9:51	10:21	10:21	11:22	11:21	19:25	19:20	19:47	19:42	19:03	19:46
ניו זילנד קרייסטצ'רץ' (ח)	5:46	5:35	8:26	8:21	8:59	8:53	10:05	10:01	18:48	18:55	19:16	19:24	18:37	19:28
נפאל קטמנדו (ח)	5:55	5:58	8:20	8:21	8:51	8:52	9:51	9:51	17:46	17:40	18:09	18:03	17:23	18:07
סינגפור סינגפור (ח)	6:47	6:45	9:14	9:13	9:47	9:46	10:49	10:47	18:57	18:55	19:18	19:16	18:37	19:20
פולין ורשא (ק)	6:48	6:58	9:01	9:06	9:33	9:38	10:30	10:32	17:57	17:44	18:29	18:16	17:28	18:20
פרו לימה (ח)	5:44	5:41	8:15	8:12	8:48	8:45	9:50	9:48	18:06	18:07	18:28	18:29	17:49	18:33
צרפת ליאון (ק)	7:47	7:54	10:03	10:06	10:35	10:38	11:32	11:34	19:08	18:57	19:36	19:26	18:41	19:38
צרפת פריז (ק)	7:59	8:08	10:14	10:18	10:46	10:50	11:43	11:45	19:15	19:03	19:45	19:33	18:47	19:47
קולומביה בוגוטה (ח)	5:35	5:34	8:07	8:06	8:37	8:36	9:39	9:38	17:52	17:50	18:13	18:11	17:32	18:15
קנדה טורונטו (ק)	7:22	7:29	9:39	9:42	10:11	10:14	11:09	11:10	18:46	18:36	19:14	19:04	18:20	19:15
קנדה מונטריאול (ק)	7:01	7:08	9:17	9:20	9:49	9:52	10:46	10:48	18:21	18:10	18:49	18:39	17:54	18:51
קפריסין לרנקה (ק)	6:46	6:51	9:04	9:05	9:37	9:39	10:35	10:36	18:18	18:11	18:43	18:36	17:54	18:40
רוסיה מוסקבה (ק)	7:45	7:57	9:57	10:02	10:28	10:34	11:24	11:27	18:47	18:32	19:22	19:07	18:17	19:23
רוסיה רוסטוב נא דונו (ק)	7:29	7:38	9:44	9:48	10:17	10:20	11:14	11:15	18:46	18:35	19:15	19:04	18:18	19:08
שווייץ ציריך (ק)	7:32	7:41	9:49	9:52	10:20	10:24	11:18	11:20	18:53	18:41	19:22	19:11	18:25	19:22
תאילנד בנגקוק (ח)	6:06	6:06	8:31	8:30	9:03	9:03	10:04	10:03	18:04	18:01	18:26	18:22	17:43	18:26

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמו"ר בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

זמן תחילת זמן קידוש לבנה באה"ק: יום חמישי בלילה לאחר צאת הכוכבים

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [= לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז הפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מפח פלאיב ואורב ולסמים וחיות רעות בדרך ומפל'פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **שרח (אולגה)** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי, אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אל

פקס: 9606108 3 (972)

חיש הפצת המעיינות - פקס: 9606761 3 (972)

ת.ד. 2 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 2 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Chish@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il 08-8502772 פקס: www.chazak.co.il